МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки та управління

Видається з 2009 р.
Виходить 2 рази на рік
Обліково-фінансовий факультет

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

ВИПУСК 2(5). Частина 1
Економічні науки

Миколаїв
2011

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Рекомендовано до друку вченою радою обліково-фінансового факультету МДАУ. Протокол № 4 від 22.12.2011 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: д.т.н., проф., чл. -кор. НААН України В.С. ШЕБАНІН

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

д.е.н., професор Шебаніна О.В.
к.е.н., доцент Вишневська О.М.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Економічні науки:

д.е.н., професор Сіренко Н.М.,
к.е.н., доцент Крилова І.Г.,
к.е.н., доцент Бурковська А.В.,
к.е.н., доцент Дубініна М.В.,
к.е.н., доцент Колесник В.М.,
к.е.н., доцент Калюжна О.В.,
к.е.н., доцент Мельник І.О.,
к.е.н., доцент Іваненко Т.Я.

Студентський науковий вісник : науково-теоретичний журнал / В. С. Шебанін (гол. ред.) та ін. — Миколаїв, 2011. Вип. 2(5). Частина 1. — 1078 с.

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень з питань економічної теорії та суспільних наук, проблем бухгалтерського обліку, аналізу та фінансів, досліджуваних ученими, аспірантами, магістрами та студентами Миколаївського державного аграрного університету.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редколегії:
54029, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,
Миколаївський державний аграрний університет
www.mdau.mk.ua, тел. 0 (512) 58-05-94

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №6785 від 17.12.2002.

© Миколаївський державний аграрний університет

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УКРАЇНОЗНАВСТВО

УДК 793.3

ЕВОЛЮЦІЯ МИСТЕЦТВА ТАНЦЮ

Т. В. Асмолова, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто хореографію як вид мистецтва. Доведено, що під час танцю людина стверджується та самовиражається. Обґрунтовано розвиток хореографії протягом історичного розвитку людства.

Ключові слова: *хореографія, «потрійний союз», вид мистецтва, народний танець, сучасний танець.*

Актуальність проблеми. Актуальність обраної теми зумовлена проміжковим становищем хореографії – між мистецтвом і розвагою. Вирішення такої проблеми можливе лише за умови аналізу хореографії в історичному аспекті з наголошенням на відмінності між давніми та сучасними танцями.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. У наш час створення танцю, балетного спектаклю часто називають постановкою. На думку професора П. А. Гусєва, поставити можна лише готовий твір, а балетмейстер – автор хореографії – є творцем.

Питанням визначення статусу хореографії займалися також П. Вірський, В. Верховинець. Ф. В. Лопухов вважав, що окремі рухи в танцювальних творах, як і окремі літери в літературних, самі по собі не мають змістового, конкретного сенсу. Тільки сукупність рухів, за якими стоять думки, почуття, вчинки, та які утворюють хореографічну інтонацію, фразу, період, можуть сприяти образу художнього образу. У створенні цього образу танець має бути самодостатнім. Він має доносити до глядача думки й почуття, інакше перетвориться на убогий, прикладний засіб, у коментарі та ілюстрації завдань, що не мають нічого спільного з танцем. Вони не мають впливу на глядача та не можуть вважатися високим мистецтвом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Постановка завдання. Спираючись на дослідження вищевказаних культурологів і хореографів, маємо на меті визначити місце хореографії у палітрі сучасних мистецтв та з'ясувати особливості сучасного мистецтва танцю.

Виклад основного матеріалу. Хореографія інтерпретується як танцювальне мистецтво взагалі. Хореографічне мистецтво – це дуже містке поняття, яке охоплює балет, мистецтво народного сучасного танцю.

Хореографія сформулювала цілу систему специфічних засобів і прийомів, свою художньо виразну мову, за допомогою чого створюється хореографічний образ, який виникає з музично-ритмічних рухів. Він має умовно-узагальнений характер і розкриває внутрішній стан і духовний світ людини. Основу хореографічного образу складає рух, який безпосередньо пов'язаний з ритмом.

Специфічною особливістю мистецтва хореографії є її безпосередній зв'язок з музикою, яка допомагає розкрити хореографічний образ у всій яскравості і повноті, впливає на його темпоритмічну побудову.

Якщо у музичному мистецтві головний акцент зроблено на зв'язку «композитор – виконавець», то у хореографії цей зв'язок значно ускладнюється, адже між композитором і виконавцем з'являється постать хореографа. Саме цей «потрійний союз» і робить хореографію видом мистецтва.

Перші свідчення про зародження мистецтва хореографії сягають глибокої давнини, коли у доісторичну добу танець виконував певну ритуальну функцію [1]. Ця тенденція мала своє продовження і розвиток у культурах Стародавнього Єгипту і Стародавньої Греції, тоді як у Стародавньому Римі танець вже починає сприйматися як видовище [2].

Середньовіччя накладає на хореографічне мистецтво табу, хоча народний танець, незважаючи на будь-які перешкоди, продовжує свій розвиток. Процес відновлення мистецтва хореографії пов'язано з добою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відродження, але справжній його розвій починається у XVII ст., коли 1661 року у Франції було створено Королівську академію танцю.

Наступним етапом хореографічних реформ стала творчість Новерра Жана Жоржа (1727–1810), французького хореографа, реформатора західноєвропейського балету. Його теоретичні та художні пошуки були пов'язані з розробкою двох важливих складових балетного мистецтва: феномену ритму і концепції природних даних танцівника. Хореографія – це своєрідна метатеорія балетного мистецтва, яке поряд з класичним і народно-характерним танцем використовує елементи пантоміми тощо.

Отже, танець існував та існує в культурних традиціях всього людства й людських спільнот. За довгу історію людства танець змінювався, відображаючи культурний розвиток. Існує дуже багато видів і форм танцю, наприклад, за призначенням танці поділяються на соціальні, обрядові, сценічні, еротичні, тощо.

Здавна був відомий гармонійний вплив танцю на психічне здоров'я. Сьогодні танець використовується для вираження всього діапазону людських емоцій, думок та установок. Танці – гармонія і краса, танці – це вираження душі танцівника, танці – один зі способів спілкування людини.

Існує такий вислів – скажи мені хто твій друг, і я багато що в тобі зрозумію. Цей вислів можна перетворити на дещо іншу формулу: скажи, які танці ти танцюєш, і я зрозумію, що ти хочеш мені сказати. Такий вислів є справедливим, оскільки в танці людина намагається виразити те, що можливо не може сказати словами [4].

Отже, заняття танцями – це не лише вдалий спосіб проведення часу, але і спроба виразити себе і свої переживання (любов або ненависть, ніжність або незадоволеність) в красивих і елегантних рухах. До того ж сучасні танці допомагають розвитку фізичних кондицій – роботі серцево-судинної і дихальної систем. Окрім фізичного розвитку, танці дають людині можливість впоратися з психологічними комплексами. Чим більше ви ходите на танці, чим глибше проникаєте в науку танцю, тим набагато вільнішими і розкутими

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стають всі ваші рухи в танці. А це, у свою чергу, уможливлює самореалізацію і самовираження на рівні глибинних інстинктів.

Обрядова українська хореографія (наприклад, весільний танець, подільська купальниця) як сценічно-музичне мистецтво має свою корекційну специфіку і, відповідно, свою систему засобів громадянського виховання. Особливості мистецтва танцю полягають у тому, що будь-який танцювальний твір, його художній образ розкривається як через пластику людського тіла (скульптурно-графічну виразність рухів, жестів, поз актора – танцівника), так і через образ. Художня сутність обрядового українського танцю полягає у творчо-образному розкритті змісту музичного твору (драматургії й образів) у специфічних засобах танцювальної виразності, своєрідній музично-пластичній поведінці виконавця, громадянській культурі. Специфіка обрядової української хореографічної діяльності вимагає високого рівня психомоторного розвитку людини, здатності створювати за допомогою рухів музично-хореографічні, національно-обрядові образи (А. А. Кікоть). Разом з тим, дієво-персонажну основу обрядової української хореографічної культури становлять й окремі інтелектуальні операції, і виховання й самовиховання, і психофізіологічні якості, і їхнє комплексне поєднання, що є основою для формування естетично-виховних оцінних суджень.

Таким чином, можна сказати, що на перехресті творчості й освоєння культури обрядової української хореографії відбувається початкове оволодіння різними видами діяльності, традиційними жанрами, прийомами роботи й технологіями.

Висновки. Мистецтво хореографії вічне, воно пройшло досить довгий шлях від заборон до суспільного визнання. З розвитком мистецтва танцю формувались його різновиди, нові форми й жанри. Народний танець, ставши джерелом хореографічного мистецтва в цілому й надалі залишається фундаментом творчості усіх напрямів його розвитку. Р. В. Захаров, демонструючи переконливі приклади єднання класичного і народного танців

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

доводив своїм учням, що «немає такого руху в класичній хореографії, який не був би породженням народної хореографії».

Сьогодні з'являються твори хореографічного мистецтва, в яких існує не тільки синтез з іншими видами мистецтва, а і синтез різних хореографічних напрямів в одному творі. Це дає ще більше можливості в розкритті природи людини, її матеріальних та духовних цінностей в різних образах.

Отже, хореограф відповідальний за мистецтво перед власним творінням. Свого часу А. Ейнштейн писав, що «художник, поет, теоретик-філософ, природодослідник, кожен по-своєму, займаються «творінням картини світу». Хореографічне мистецтво має потужну силу та здатність формувати власну картину світу, динамічно уможливлюючи шляхи естетизації молоді у полікультурному просторі. Адже естетизація як явище має безліч варіантів та альтернатив, які відкривають можливість молоді для вибору моделі власного самовираження та самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волков І. Ф. Творчі методи і художні системи / І. Ф. Волков. — М., 2005. — 315 с.
2. Кучерюк А. Ю. Соціальні функції мистецтва / А. Ю. Кучерюк // Естетика. — К., 2001. — 206 с.
3. Мінералов Ю. К. Поезія є перетворення думки / Ю. К. Мінералов // Філософія і соціологічна думка. — 1993. — № 3. — С. 3 — 7.
4. Панченко В. Ґ. Мистецтво в контексті культури / В. Ґ. Панченко. — К., 2008. — 232 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 004.735.5:316.454.2

МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ

О. О. Волгушева, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто передумови виникнення віртуального спілкування, його особливості, негативні та позитивні аспекти. Описано етикет спілкування у мережі Internet.

Ключові слова: *віртуальне спілкування, мережа Internet, віртуальний образ, анонімне спілкування, нетикет, віртуальний простір.*

Актуальність проблеми. Наприкінці XX ст. завдяки розвитку комп'ютерних технологій з'явився ще один спосіб спілкування – так зване віртуальне спілкування. Це спілкування з віртуальним співрозмовником у віртуальному просторі за допомогою електронних засобів.

Завдяки комп'ютеру людина опановує новітні електронні засоби інформації та навчилася діяти в умовах відкритої комунікації. Глобального розмаху набуває проникнення інформаційних технологій у повсякденний побут людей. Сьогодні можна мати доступ до мільйонів документів, натиснувши кілька разів на кнопку «миші». Internet дозволив людині значно розширити межі свого спілкування. За дослідженнями спеціалістів 91% користувачів використовують Internet саме для спілкування. Слід зазначити, що Internet сприяє розвитку особистості і включення її у процес спілкування навіть тоді, коли в реальному житті людина може мати певні бар'єри для спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічні дослідження особливостей віртуального спілкування в Internet ведуться порівняно недавно, переважно зарубіжними, зокрема російськими спеціалістами. Вони виділяють такі основні функції віртуального спілкування: обмін інформацією; взаємодія з метою вирішення будь-яких проблем; розвиток особистості, підвищення освітнього рівня, навчання. Проблема віртуального спілкування турбує багатьох соціологів, психологів, зокрема Олену та Вадима

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Нестерових, які досліджували відмінності такого способу комунікацій від всіх інших. Аналогічні думки також висвітлено у праці Ю. М. Лотмана «Нам все необхідно ... Зайвого у світі немає», А. Е. Войкунського «Спілкування опосередковане комп'ютером».

Постановка завдання. Метою пропонованої статті є з'ясування особливостей віртуального спілкування, визначення його позитивних і негативних аспектів.

Виклад основного матеріалу. Спілкування в мережі Internet має певні особливості, а саме: 1) спілкування, опосередковане комп'ютером, відбувається анонімно. Коли хто-небудь надсилає повідомлення в Internet, його читати і відповідати на нього можуть всі. Можна приєднатися до чужої розмови, а можна розпочати свою; 2) втрачають своє значення невербальні засоби спілкування. Фізична відсутність учасників взаємодії призводить до того, що справжні почуття можуть приховуватися або подаються зовсім не ті, які людина у цей момент відчуває. Тому в Internet легше вести серйозну розмову; можна спілкуватися з тією людиною, яка б під час зустрічі могла не сподобатися, скажімо, через зовнішність; 3) спілкуючись в мережі Internet, можна створювати будь-який образ, виглядати ким завгодно, адже немає обмежень, характерних для матеріального світу. У цьому контексті навіть можна говорити про «віртуальну особистість». Вона має ім'я, часто псевдонім, а її реальне «Я» суттєво відрізняється від створеного віртуального образу.

Користувачі Internet іноді стикаються з певною суперечністю. Internet – це середовище, в якому декларується абсолютна свобода, повна демократія, тут кожний має право голосу і доступу до інформації. А якщо це так, то деякі вважають за можливе робити в мережі все, що завгодно, тим більше, що ці дії можуть бути анонімними. Анонімний характер спілкування у віртуальному середовищі певним чином нівелює систему традицій, правил, цінностей, що склалися історично і характеризують належність особистості до будь-якої співдружності – нації, класу або релігійної конфесії. Тут не можна

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

жестикулювати, змінювати тон. Тому коли ведеться розмова електронною поштою або в конференції, можна дуже легко помилитися в тлумаченні слів співрозмовника. На жаль, під час розмови у віртуальному просторі іноді забувається про те, що адресат теж людина зі своїми почуттями і звичками. До того ж інформація, яка передається у віртуальний простір, фіксується і може зберегтися, а потім повернутися і зашкодити тому, хто її надіслав.

Віртуальне спілкування має свою структуру, свої правила і традиції. Тут спілкування відбувається у режимі реального часу. Але те, про що говорять двоє людей, можуть бачити і читати десятки інших. Водночас людина, яка поважає себе та інших, і в тому середовищі, де ніхто її не бачить, спілкуючись з іншими, спиратиметься на етичні цінності, норми та принципи.

Для того щоб, спілкування у віртуальному просторі не принижувало людину, а, навпаки, сприяло її особистісному зростанню, необхідно дотримувати загальноприйнятих етичних вимог, правил мережевого етикету. З появою Internet в наше життя навіть увійшло таке поняття, як нетикет (від англ. net – мережа та франц. etiqutte – етикет).

Сформовано такі правила мережевого етикету:

1) пам’ятайте, що Ви розмовляєте з людиною. Не робіть іншим те, чого не хочете отримати від них самі. Поставте себе на місце людини, з якою розмовляєте. Відстоюйте свої погляди, але не ображайте тих, хто навколо Вас;

2) дотримуйте тих самих стандартів поведінки, що й у реальному житті, адже «за екраном» знаходиться жива людина;

3) пам’ятайте, що Ви перебуваєте у віртуальному просторі. Якщо Ви вирішили втрутитися в якусь дискусію, то можете зашкодити іншим. Опинившись у новій ділянці віртуального простору, спочатку озирніться. Витратьте час на вивчення обстановки, «послухайте», як і про що говорять люди. Тільки після цього приєднуйтесь до розмови;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

4) поважайте час і можливості інших. Коли Ви відправляєте електронну пошту або повідомлення до конференції, то фактично претендуєте на чужий час. Тоді Ви відповідаєте за те, щоб адресат не витратив цей час даремно;

5) зберігайте особистість. У мережі Ви можете зустрітися з тими, кого ніколи б не зустріли в реальному житті, і ніхто не засудить Вас за колір шкіри, очі, волосся, за вашу вагу, вік або манеру одягатися. Однак Вас будуть оцінювати з точки зору того, як Ви пишете. Таким чином, правила граматики відіграють важливу роль;

6) допомагайте іншим там, де Ви це можете зробити;

7) не втручайтеся в конфлікти й не допускайте їх. Мережевий етикет проти злісних послань, якими іноді обмінюються окремі учасник дискусії;

8) не зловживайте своїми можливостями. Деякі люди у віртуальному просторі почувають себе професіоналами. Маючи більш повні і глибокі знання або повноваження, вони автоматично одержують перевагу, якою можно широко користуватися;

9) навчіться вибачати іншим їхні помилки. Коли хтось припускається помилки (у слові; поставив безглузде запитання або невиправдано довго відповідає) – будьте до ньогопоблажливі;

10) поважайте право на приватне листування, не читайте чужі листи.

Особливо, зважаючи на той факт, що ділові люди розглядають Internet як потужний засіб вирішення ділових проблем, ефективний інструмент ведення бізнесу.

Характеризуючи спілкування в мережі Internet, психологи зазначають, що тут відбувається не стільки групове спілкування, скільки велика кількість актів спілкування один на один. Причому кожна людина відіграє для партнера одну із своїх ролей. І не можна побачити справжнє ставлення цих людей один до одного, зробити висновки про них за межами цієї їхньої комунікації. Але водночас ці люди, спілкуючись анонімно, впливають один на одного – як позитивно, так і негативно. Психологи зазначають, що відвідування чатів упродовж тривалого часу нерідко призводить до того, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

партнери по спілкуванню сприймаються вже як друзі, тобто відбувається нівелювання межі між віртуальним та реальним спілкуванням. Відзначається, що більшість відвідувачів чатів включено у постійну діяльність за рахунок наявності емоційних зв'язків з іншими відвідувачами, потреби у взаємодії, усвідомлення створеної своєї ролі та статусу в чаті, а також тенденції до продовження взаємодії в майбутньому.

Крім величезного, безумовно позитивного, ефекту спілкування в Interneti, спеціалісти виділяють і такі тривожні тенденції:

- надмірне захоплення «віртуальним простором» призводить до відриву від реального життя та зменшення життєвого досвіду;
- молоді люди мають практично безконтрольний доступ до величезної кількості матеріалів, що мають антигромадський, антигуманний і порнографічний характер;
- деякі люди, що не мають стійкої волі, стають Internet – залежними. Внаслідок цього формується новий тип особистості з техногенним мисленням, який спілкування з людьми замінює спілкуванням з комп'ютером.

Висновки. Отже, тільки сильна особистість, спілкуючись у Всесвітній павутині, користуючись потрібною інформацією, зростає в особистісному плані.

Особисто я відчуваю вплив віртуалізації та інформатизації суспільства, адже дійсно, ми використовуємо Internet та засоби віртуального спілкування дуже часто, особливо в останній час. Але все ж таки моя оцінка є неоднозначною. Адже нерідко захоплення Internet спілкуванням так захоплює людину, що вона стає Internet-залежною. До того ж я вважаю, що спілкування у реальному світі надає більшого задоволення, тому що ми використовуємо невербальні засоби спілкування а тому краще сприймаємо свого співрозмовника. Але все ж таки віртуальне спілкування відкриває перед нами багато можливостей і не можна сказати що це є необхідним. Тому необхідно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

мати почуття міри і не заглиблюватись далеко у віртуальний світ, а використовувати реальне і віртуальне спілкування за призначенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера // Чайка Г. Л. — 2005. — 134 с.

2. Пелещишин А. Гендерні та вікові відмінності мови у Інтернет - комунікації. / А. Пелещишин, С. Федушко // Збірник наукових праць: Людина. Комп'ютер. Комунікація — Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2010. — С. 88—90.

3. Зуб Д. Особливостіфункціонуваннямовиінтернету (лінгвістичний аспект) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://st.free-lance.ru/users/dinazub2008/upload/f_4b2ba40fa2a64.pdf

УДК 811.124:172.4

ЛАТИНЬ – ЗАСІБ МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ

Н. В. Гаркуша, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто сучасний стан існування латинської мови. Досліджено галузі науки, у яких нею найчастіше користуються, а також проблема відродження латинської мови як засобу міжнародного спілкування.

Ключові слова: *мертва мова, латинь, національна мова, інтернаціональність, міжнародна мова.*

Актуальність проблеми. Сьогодні у зв'язку із швидким ростом багатомовності наукової культури виникає необхідність у міжнародній мові, тому в наш час важливо довести функціонування латинської в якості міжнародної мови науки до такого рівня, за якого вона би задовольняла потреби спілкування у всіх галузях науки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізоване питання всебічно розглядалося і вивчалося різними вченими, в різний час і в різних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

країнах. З них потрібно відмітити таких, як: М. Н. Чернявський, І. М. Тронський, А. М. Бєлов, Брокгауз та інші.

Постановка завдання. Метою пропонованої роботи є дослідження здатності латинської мови розвиватися у функції міжнародної.

Виклад основного матеріалу. Мертва мова – це мова, що не має живих носіїв, для яких вона є рідною. Таке може трапитись тоді, коли одна мова повністю заміщається іншою. Прикладами мертвих мов у наш час є коптська, авестійська, старотибетська та інші. Подвійні думки з-поміж науковців виникають з приводу латинської мови.

З одного боку, можна стверджувати, що латинь – це мертва мова. Сьогодні латинською мовою майже не розмовляють. Історичні обставини склалися так, що вона втратила свою комунікативну функцію, але не втратила свого великого освітньо-історичного значення, ставши важливим джерелом загальнолюдської культури та сполучною ланкою між античністю і сучасністю. Тривалий час латинь вже не є необхідною для прийому в американські університети (навіть у Гарвард, девізом якого є «Veritas» (істина), а також багато інших престижних ВНЗ з латинськими девізами не потребують будь-яких знань латині для вступу).

Але з іншого боку, Платон, Ціцерон, Шекспір та інші видатні світові особистості також мертві, але ми як і раніше вивчаємо їх творчу спадщину. За останні десятиліття інтерес світу до латині помітно пожвавився. Це виявляється у скликанні низки міжнародних конгресів, присвячених вивченню цього питання. Крім того, навіть після того, як національні мови послідовно здавалося б витіснили латинську із наукової літератури, вона ще довго зберігалася як основна мова в окремих галузях науки, зокрема у медицині та юриспруденції.

Наука за своєю природою є інтернаціональною. І для неї важливо, щоб поряд з національними була одна мова, яка б слугувала цілям міжнародного спілкування. Тією науковою галуззю, у якій латинська мова і в наш час зберігає свої функції міжнародної мови, є зокрема ботаніка. Згідно із

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

встановленими міжнародними ботанічними конгресами правилам, наукові описи щойно відкритих видів рослин дають своїм авторам право на науковий пріоритет тільки в тому разі, якщо їх опубліковано на латинській мові. Однією з дисциплін, що мають велике значення під час підготовки спеціалістів у галузі медицини і фармації є латинська мова, з якою їм доводиться зустрічатися у повсякденній роботі: під час читання назв хвороб, анатомічних термінів, назв лікувальної сировини, ботанічних термінів та особливо в рецептурі.

Висновки. Таким чином, хоча латинь і прийнято називати «мертвою», проте для медичних працівників вона ще надовго залишиться живою. Статті, написані латинською, займають почесне місце серед досить відомих журналів Італії, Іспанії, Франції, Німеччини, Аргентини. Крім того, у цих країнах існують журнали, присвячені «живій латині».

Латинська мова має також і дуже велике загальноосвітнє значення, оскільки допомагає краще аналізувати англійську, українську та російську мови, до яких перейшли латинські корені, створивши низку нових слів (наприклад, комунізм, консиліум, університет тощо). Огляд основних моментів існування латинської мови дозволяє зробити висновок про її здатність жити та розвиватися у функції міжнародної відповідно до потреб нашого часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корж Н. Г. Проблеми міжнародної допоміжної мови / Н. Г. Корж. – М., 2005. – 336 с.

2. Ревак Н. Г., Сулим В. Т. Латинська мова (для неспеціальних факультетів) / Н. Г. Ревак, В. Т. Сулим. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 415 с.

3. Чернявський М. Н. Латинська мова й основи термінології / М. Н. Чернявський. – М.: Медицина, 2004. – 336 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 39:737.27

ТРАДИЦІЙНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ОБЕРЕГ – ЛЯЛЬКА-МОТАНКА

О. А. Грицевська, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статі розглянуто історичний розвиток виготовлення традиційних ляльок у світі, зокрема в Україні. З'ясовано значення ляльки для культури народу. Акцентовано увагу на найпоширенішому виді традиційних ляльок в Україні – ляльках-мотанках.

Ключові слова: *лялька-мотанка, міф, палеолітичні скульптури, оберіг.*

Актуальність проблем. Лялька – дитяча іграшка у вигляді людини або тварини або персонаж лялькової вистави. Історія виникнення назви «лялька» сягає прадавніх часів, коли перші ляльки створювались на честь чарівної Богині кохання та весни Лелі (або Лялі), яка була, за міфами, нерозривно пов'язана із весняним відродженням природи, початком польових робіт. Саме її образи створювали прадавні слов'яни, щоб лялька оберігала та вдихала силу життя в дитину.

В Україні виготовленню традиційної ляльки приділяється особливого змісту та значення. З давніх-давен майже в кожній українській хаті були власні традиції та звичаї у виготовленні ляльок.

Аналіз останіх досліджень та публікацій. Традиції виготовлення ляльок є предметом вивчення народознавства, зокрема В. Скуратівський. Проблематиці збереження традицій виготовлення ляльок-мотанок присвячено книгу І. Квасниці «Традиції і звичаї українців».

Постановка завдання. У пропонованій статті маємо на меті окреслити історичний розвиток виготовлення традиційних ляльок у світі, зокрема в Україні. З'ясувати її значення для культури народу та розглянути передумови збереження традицій виготовлення ляльки-мотанки.

Виклад основного матеріалу. Лялька як дитяча іграшка й оберіг родини і роду, як могутній магічний талісман та символ зв'язку між

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поколіннями відома в багатьох традиційних культурах земної кулі – від Аляски до Австралії, від Африки до України.

Ляльки різних народів відрізняються між собою ззовні й матеріалом, з якого виготовлені – в Африці вона здебільшого кам'яна або дерев'яна, в інших країнах – глиняна, зроблена з тканини. Але суть і призначення ляльки – незмінні.

Головне призначення ляльки – берегти душу свого власника від зла й нечистих помислів. Іноді з рук майстра народжувалися ляльки, про які складалися легенди, і передавалися від покоління до покоління. У міфах багатьох народів першими людьми були ляльки, створені з глини або дерева, оживлені богами. У спрощеному вигляді цей архаїчний міф простежується і в народних казках.

Найдавніші прототипи іграшок в Україні знайдено під час археологічних розкопок поблизу м. Мізина на Чернігівщині. Палеолітичні скульптурки жінок, тварин, птахів, вирізані із бивня мамонта й оздоблені геометричним орнаментом, вчені відносять до періоду, що існував понад 20 тис.р.тому.

Українська лялька-мотанка була не просто іграшкою, а й оберегом, символізувала неперервний зв'язок між поколіннями. Вона створювалась шляхом намотування, накручування, зав'язування тканини і ниток.

До наших днів дійшли обрядові зображення певних стихій чи символів природи з трави або дерева – Купайло та Марена, символи Води й Вогню на святі Івана Купала, Масляниця, яку роблять, коли проводжають зиму і зустрічають весну.

Також у традиційних обрядах народів Європи прослідковується тісний зв'язок процесу виготовлення ляльки з продовженням роду та ритуалами родючості. Колись на території від Карпат до Північної Італії – існував культ Великої Праматері, яка народила все суще, яка береже життя і оновлює його.

У деяких місцевостях Європи раніше – а подекуди й дотепер – здійснювали на честь закінчення жнив такий обряд: виготовляли спеціальну

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ляльку, закладали у неї останній зрізаний колос або останній сніп з поля, і потім цю ляльку зберігали на почесному місці в домі, до наступного урожаю.

Найдавніші ляльки з тканини – це коптські ляльки з вовни, знайдені під час розкопок стародавніх поселень у Єгипті. Цікава деталь цих ляльок – відкрита спіраль на місці обличчя. Спіраль –один з найдревніших символів вічності і безконечності буття, символ родючості й нового народження у всіх народів Землі. Цікавим є також те, що в основу виготовлення української ляльки-мотанки теж покладено спіраль.

З давніх-давен в українських родинах молода мати, чекаючи дитину, робила ляльку-мотанку, котра уособлювала собою майбутнє дитя. Перш ніж покласти в колиску новонароджену дитину, туди клали цю лялечку, і вона ставала оберегом дитини, її захисницею, символом зв'язку дитини з усім родом, і цей зв'язок захищав людину, де б вона не була.

В Україні, ще на початку XX століття дівчата, готуючи скриню з весільним посагом, разом з рушниками та сорочками, клали туди своїх ляльок. Кожна дівчина робила мотану ляльку, яку забирала із собою в нову сім'ю. Причому в родині чоловіка дозволялось молодій дружині, допоки в молодят немає діток, гратись лялькою, і чим більше, вважалося, вона грається лялькою, то швидше стане матір'ю, і тим здоровіші будуть діти.

Під час виготовлення ляльки-мотанки голка не використовується, а тільки нитки і тканина. Лише в останні часи майстри, що роблять колекційні ляльки, які вже мають не тільки сакрально-обрядове, але й художнє та естетичне значення, використовують голку для оздоблення лише вбрання ляльки вишивкою або гаптуванням.

У деяких регіонах України ляльку робили не з самої тканини, а й допомогою інших матеріалів: наприклад, голову могли вирізати з дерева або робити з макової голівки. Втім, останній варіант – це теж зразок обрядової магії, адже мак – це водночас і символ родючості, і могутній оберіг проти нечистої сили.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вважається, що лялька-мотанка повинна бути безлика, а та, яка служить берегинею – з хрестом замість обличчя. Обличчя як такого у традиційної ляльки-оберегу немає, оскільки, по-перше, хрест як один з найдревніших оберегів має сильне захисне значення; а по-друге, ляльку остерігалися пов'язувати з конкретною людиною, якщо це не диктувалося спеціальними магічними обрядами, бо вважалося, якщо ляльці зробити обличчя, а особливо очі, в них може влетіти дух живої істоти.

В основі української ляльки-мотанки – хрестоподібна фігура, де єдина об'ємна деталь – це голівка. Її виготовлення – це найважливіший момент процесу створення ляльки-мотанки. Майстер змотує спіраль – символ безконечності Буття і вічності, і покриваючи її шматинкою, вкладає свої думки і наміри. Потім голівка обмотується ниткою, яка викладається у формі хреста. Хрест в даному випадку є й оберегом – символом Сонця, життя і нових починань, і символізує саму людину, гармонію її персонального фізичного світу (горизонталь) і духовного (вертикаль). І обов'язково вузлова лялька мотається за рухом сонця, тоді вона принесе вдачу та щастя. Коли голівка готова, майстриня нарікає майбутню ляльку тим іменем, яке буде символізувати її призначення. Далі з валиків тканини формуються ручки (перекладина хреста) і тулуб. Дехто з майстрів надає ляльці більшої схожості з жіночою постаттю, формуючи ще й груди. Після того ляльку одягають – вбрання та кольори підбирає майстер за своїми уподобаннями та враховуючи символічне призначення ляльки.

Раніше в Україні ляльку-мотанку робили, щоб викликати або припинити дощ, змінити погоду, залагодити сварку в родині, забезпечити добру подружню пару дівчині чи хлопцеві.

Також за народними повір'ями, лялька – це вмістилище душі, життєвої сили людини. У багатьох культурах, зокрема, в Японії і в деяких племенах Америки було прийнято робити ляльку, що символізувала конкретну людину, для вигнання хвороби з тіла. Лялька, виготовлена з тканини або іншого матеріалу, використовувалася цілителями для лікування тяжких хвороб з

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

допомогою магічного обряду. Аналогічні обряди в тій чи іншій формі існували і в інших традиціях, зокрема, і українські відьми-знахарки теж мали подібний звичай.

Іноді ляльку робили і на шкоду людині – зокрема, таке явище, як описують дослідники, мало місце на Гуцульщині. Для такого ритуалу ляльку робили з воску або тканини, іноді з глини – тобто, з матеріалів, які порівняно легко було знищити. Ляльку спеціальним ритуалом пов'язували з людиною, які хотіли завдати шкоди або навпаки, зичили добра. І коли виготовляли – подумки або вголос виголошували те, для чого робиться ця лялька. Іноді в ляльку зашивали шматочок речі, яка належала людині. Якщо хотіли пошкодити, то ляльку протикали терновим шипом або іншого колючого дерева.

Окремий різновид обрядової ляльки, яка робилася на добробут і щастя – це весільна подвійна лялька, що зображувала «князя з княгинею», тобто, молодого й молоду. Такій подвійній ляльці робили одну ручку на двох, що повинно було символізувати злагоджене любов'ю життя.

Українська народна лялька є втіленням добра і лагідності. Це оберіг людської душі й долі, символ предків.

Насправді ляльку-мотанку може зробити кожен. Для цього необхідно лише трішки часу, фантазія, та мінімальні знання вишивки свого регіону.

Висновки. Сьогодні мистецтво ляльки, зробленої своїми руками, за традиціями набуває популярності в Україні з кожним роком. Важливу роль в розвитку цього мистецтва відіграють великі тематичні виставкові салони, ярмарки та фестивалі. Першим, найбільшим та найзначущим заходом, присвяченим мистецтву авторської ляльки в Україні є Міжнародний Салон авторської ляльки «Київська Казка».

На мою думку, ці традиції слід продовжувати. Така лялька як оберіг і просто пам'ять про наших предків повинна бути на почесному місці у кожній родині. До того ж позитивний ефект від ляльки-мотанки збільшиться, якщо Ви зробите її власноруч. Також я вважаю, що дуже позитивно для розвитку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

дитини гратися саме такою лялькою, а не пластмасовою купленою в магазині. Адже за такої умови буде активізовано виховний момент, долучивши вашого малюка до традиційної української культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Народна лялька-мотанка – оберіг наших душ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gromovytsya.sumno.com/article/narodna-lyalka-motanka-oberig-nashyh-dush/

2. Тимошенко Л. Традиційні ляльки світу [Електроний ресурс]. – Режим доступу http://sites.google.com/site/doslidnuk/sinopsis/tradicijni-lalki-svitu

3. У столиці оселилися традиційні ляльки у сучасному оздобленні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.newsmore.net/show/ukrayina/49325-u_stolitsi_oselilisia_traditsiijni_lialki_u_suchasnomu_ozdoblenni_29.09.2011

УДК 75.01

СУЧАСНЕ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

І. А. Дубачінська, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті подано інформацію про сучасні види мистецтва та висловлено власну точку зору.

Ключові слова: *образотворче мистецтво, тачпад, мастихін.*

Актуальність проблеми. «Людина за натурою своєю – митець. Вона всюди, так чи інакше, прагне вносити в своє життя красу», писав відомий український письменник О. Довженко. Проте у сьогоднішньому суспільстві з'являються нові художні витвори, які іноді складно назвати творами образотворчого мистецтва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасний період існування образотворчого мистецтва характеризується невпинно піднесенням зацікавленості духовною та естетичною культурою суспільства. Цьому

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

питанню присвячено праці В. С. Біблера [1]. Направленість сучасної людини на більш чітке концептуальне знання навколишнього світу з відповідними сучасності ідеями та речами, порушує актуальне питання зміни попередніх традиційних підходів до створення образотворчих витворів та до сприймання їх людьми. Як зазначає Н. А. Хренов, «деякі дослідники вважають, що стиль – це не тільки стиль мистецтва, але і культура в цілому»[2].

Постановка завдання. Отже, слід пероцінити цінності та критерії визначення мистецької вартості творів, що становить мету цієї статті

Виклад основного матеріалу. Образотворче мистецтво – мистецтво відображення сутнісного у вигляді різних образів, зокрема таких, як: художні образи на площині (графіка, малярство тощо) та в просторі (скульптура).

Образотворче мистецтво відображає дійсність у наочних образах, відтворює об’єктивно наявні властивості реального світу: об’єм, колір, просторовість, матеріальну форму предмета, світлоповітряне середовище тощо. Проте образотворче мистецтво відображає не тільки те, що доступне безпосередньому зоровому сприйняттю, але й передає розвиток подій у часі, певну фабулу, розгорнуту оповідь. Воно розкриває духовний склад людини, її психологію.

Простежуючи розвиток образотворчого мистецтва від його зародження до сьогодення, можна побачити вражаючі витвори, особливо, якщо завважити, що деякі з них відображають внутрішній стан митця.

Такими є, наприклад, картини Саймона Бірча (рис. 1.). З важким недугом кожен бореться по-своєму: в одного виникає бажання побачити всіх до єдиного родичів і роздати їм свої речі, в іншого прокидається пристрасть до подорожей, у третього – звірячий апетит і бажання зробити якомога більше покупок. Британський художник вірменського походження на ім’я Саймон Бірч, хворий на рак в рідкісній формі, створює геометричні картини, різнокольорові і дуже дивні.

Озброївшись пензликом і мастихіном (художній шпатель різних розмірів з тонким продовгуватим сталевим стеком), Саймон Бірч малює на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

полотні, накладаючи фарбу неакуратними широкими мазками, немов намагаючись відмахати від того, що чекає його попереду. Але якимось дивом така техніка дозволяє йому зберігати реалізм в його дивних геометричних картинах. У них важливо все, – і форма, і кольори, і образи, і емоції.

Рис. 1.

Ще одним винаходом живопису вражає творчість Сейко Ямаоки. Адже, хтось не може впоратися з тачпадом (сенсорною панеллю на ноутбуці), а комусь вдається малювати чудові картини, водячи пальцем по екрану телефона розміром 3,5 дюйми (рис. 2.). Талановитий японський художник Сейко Ямаока створює портрети, дуже схожі на акварельні, за допомогою «яблогаджетов»: айпода і Айпад (в епловському додатку «ArtStudio»). На роботу над одним портретом художник витрачає кілька годин – час, який він проводить у дорозі на роботу і додому.

Принципом «для того, щоб що-небудь побудувати, потрібно щось зруйнувати» керується у своїй творчості художник молода художниця і талановитий графічний дизайнер Джессіка Кербаві з Мічигану, яка перетворює кольорові крейди на різнокольорові потьоки на папері, і створює з них райдужні і барвисті абстрактні картини.

Сама Джесіка називає картини, які «малює», крапельною веселкою (рис. 3.). Як правило, веселка вважається чимось чарівним і дивним, і неодмінно викликає на обличчях у людей посмішки, піднімає настрій,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

примирює, змушує сміятися дітей і дорослих. Позитивна творчість – ось, до чого прагне молода художниця.

Рис. 2.

Щоб створити таку крапельну веселку, вона вибудовує крейди за кольорами, прикріплює їх до полотна чи дерев'яної панелі, і розплавляє їх тепловою гарматою. А далі – або сама направляє різнокольорові струмочки так, як їй потрібно, або ж дозволяє його величності «Випадку» зробити все по-своєму. У результаті виходять прості, але веселі картини.

Рис. 3

Висновки. Отже, сучасні витвори мистецтва дуже оригінальні, але в той же час, їх можна створити власноруч, адже вони можуть бути виготовлені різними підручними матеріалами. На мою думку, кожна людина повинна

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

спробувати створити твір, який відобразить її внутрішній стан і донесе його навколишньому світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблер В. С. Рождение автора — тема искусства XX века [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.culturedialogue.org/drupal/ru/node/437

2. Ильина Т. В. История искусств. Западноевропейское искусство. — М., 1983.

3. Лосєв І. В. Історія і теорія світової культури: європейський контекст: Навч. посібник / І. В. Лосєв. — М.: Либідь, 1995 . — 224 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ДК 811.29

ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО МЕРТВИХ МОВ

С. С. Дюміна, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті виявлено причини та наслідки занепаду мов, визначено значення та роль в історії людства мертвих мов. Обґрунтовано, що мертві мови відкривають загублений світ.

Ключові слова: *мертва мова, мертві мови відкривають загублений світ.*

Актуальність проблеми. Нині проблема вивчення, пізнання та розуміння важливості мертвих мов є актуальною серед молоді XXI століття. Ця тема обговорюється на різних молодіжних сайтах, у колах представників студентських організаціях, але в переважно – на Інтернет-форумах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами питання вивчення мертвих мов, їх особливостей та народів, що були їх носіями; вивченням перших письмових мов світу займався ассиріолог Г. Рубіо, його колега з Кембриджа М. Уортінгтон, Г. Постеллуса, А. Богоричу, Е. Гішар, Й. І. О. Скалігер, Г. Лудольф, М. Літуанус, К. Дюре Бурбонне, І. Ужевич, Г. В. Лейбніц, Д. Хікс, Л. Теп-Кате, Т. Юнг, Ю. В. Кнорозов та інші видатні діячі.

Постановка завдання. Метою цієї статі є вивчення причин занепаду мов стародавніх цивілізацій, народів та етносів; визначення чинників впливу на цей процес, визначення базових складових вивчення мовної спадщини.

Виклад основного матеріалу. Мертві мови – мови, які перестали бути засобом усного спілкування і зберігаються в пам’ятках давнього письменства (наприклад, санскрит, давньогрецька, старослов’янська). Іноді мова, вийшовши з широкого вжитку, використовується вузьким колом людей. Наприклад, з IV ст. латинська мова перестає бути розмовною мовою Римської імперії; у її різних областях вона розвивається самостійно, у результаті виникають нові – романські мови. Проте в середні віки латинська мова

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

залишається мовою науки, релігії, культури. Середньовічна грецька мова є офіційною державною мовою Греції («кафаревуса», буквально – «чистий»), на відміну від розмовної народної мови («дімотіка»). В інших випадках, коли древня мова уживалася переважно в усній формі, вона безслідно зникала. Проте до неї знову виникає інтерес у зв'язку з відкриттям пам'яток. У результаті дешифровки мертва мова стає надбанням науки.

Існує тонка межа між мертвими мовами і стародавніми станами живих: так, давньоукраїнська мова, носіїв якої також немає, мертвою не вважається. Різниця в тому, чи трансформувалася стара форма мови в нову повністю, чи вони розщепилися і деякий час існували паралельно. Найчастіше літературна мова відривається від розмовної і застигає в якомусь своєму класичному вигляді, майже не змінюючись у подальшому; коли ж розмовна мова витворює нову літературну форму, стару можна вважати мертвою мовою.

Визначення деяких мов як мертвих є відносним, бо вони продовжують існувати в сучасних мовах, що розвинулися на їхній основі. Дійсно мертвими є мови, що вийшли з ужитку і перестали далі розвиватися (наприклад, прусська, континентальні кельтські). Багато мертвих мов стало набутком науки з відкриттям і дешифруванням їх писемних пам'яток.

Так, наприклад, формально грецька мова і латина – мови мертві. Проте ці мови покладені в основу багатьох сучасних європейських мов, залишаються мовами світових літературних шедеврів, з поміж яких: «Іліада» та «Одіссея» Гомера, діалоги Платона, трагедії Софокла і закони Солона, комедії Аристофана і римське право, промови Цицерона та історія Геродота. Тому хоч вони й не у вжитку, проте не мертві. Бо не мертва сама європейська цивілізація. А тому подібним мовам надано статусу класичних і сьогодні зростає зацікавлення ними й літературними творами, написаними цими мовами. Зокрема, існує з десяток сайтів, де можна почитати новини чи прогноз погоди латинською мовою. Окремо є сайти з фільмами та сучасною латинською поезією. Щораз більше з'являється нових перекладів і латинських, і грецьких авторів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У визначенні статусу мов відіграє роль і такі чинники, як: мовна стабільність і мовна стійкість народу. Втративши свою мовну стабільність, народ завдяки мовній стійкості може поступово повернути й свою мовну стабільність, навіть зміцнити її. Втративши мовну стабільність і не маючи або не виробивши мовної стійкості, народ може втратити навіть найстабільнішу і найвпливовішу, найпоширенішу свого часу у світі мову. Мовну стійкість народу живлять чотири головні джерела, що становлять доконечні умови його національного існування: національна традиція (історична пам'ять); національна свідомість та солідарність; національна культура; національний мир і співробітництво з іншими етносами. Мовна стійкість народу залежить не стільки від обставин, скільки від бажання і волі.

Нині швидкість зникання мов досягла безпрецедентного загальносвітового рівня. За даними ЮНЕСКО щороку помирає десять мов. Такий дисбаланс наштовхує спеціалістів на передбачення, що 95% усіх живих мов відімруть у наступному сторіччі. Темпи вимирання особливо високі там, де лінгвістична багатоманітність найвища. Фахівці вважають, що жодна мова не виживе, якщо нею розмовляють менше як 100 000 людей. Але із приблизно 6000 мов у світі лише двома десятками мов розмовляють по 100 млн. чоловік. Смерть мов не нове явище.

Висновки. Отже, не вирішальним є статус мови як мертвої, визначений лінгвістами. Важливо, що певною, навіть мертвою мовою, зроблено світову культуру, у розвиток світової цивілізації, у формуванні нових мов. Адже кожна з них мала своє певне призначення в цьому світі, всі вони існували тривалий час та мали важливе значення, про що свідчить те, що і в наші часи ми їх згадуємо, і навіть деякі вивчаємо. Не можна говорити, що мова вимерла через те, що стала непотрібною, або не мала важливого значення – всьому у світі є призначення і час, все в цьому житті швидкоплинне і нестримне. Слід дотримуватися думки, що ми оживляємо мертву цивілізацію через розуміння її мертвої мови.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Мертві мови // Мала філологічна енциклопедія [укл. О. Скопненко, Т. Цимбалюк]. — Київ : Довіра, 2007. — 478 с.
2. Хіцяк В. Із життя мертвих мов [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://postup.brama.com/usual.php?what=42996
3. Мертві мови відкривають загублений світ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nauka.in.ua/news/archive/article_detail/5954

УДК 177.1

ЛИЦАРСЬКИЙ КОДЕКС: ВІД СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ДО СЬОГОДЕННЯ

Д. О. Кіц, студентка
Науковий керівник – асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано етапи формування лицарського образу за часів Середньовіччя, Київської Русі. Розкрито особливості сучасного лицарського образу.

Ключові слова: *лицар, лицарський образ, кодекс лицарства, дама серця, лицарські чесноти, витязі, доблесть, лицарський ідеал.*

Актуальність проблеми. Лицарство, зародившись більше тисячі років тому, досі залишається предметом захоплення жінок та ідеалом поведінки чоловіків. Разом з цим можемо говорити, що сьогоднішній «рицарський кодекс честі», який уособлює низку неодмінних чеснот, відрізняється від класичного. Це пояснюється відповідністю цінностям епохи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лицарський кодекс честі в контексті етичних категорій досліджували М. Ф. Юрій, В. Л. Петрушенко та інші культурологи. Інтерес становить програма «Лицарство сьогодні», автором якої є Скот Фарелл.

Постановка завдання. Порівняти кодекс лицарства, лицарський образ, що склалися в період Середньовіччя, Київської Русі та сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Виникнення лицарства було викликане насамперед військовою необхідністю. У добу Середньовіччя війна стала

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

професійним заняттям. Тому суспільство остаточно поділяється на «тих, хто працює», і «тих, хто воює».

За плечима в лицарів були традиції предків – вождів і дружинників варварської епохи. Тому лицарська система цінностей становила вигадливе поєднання варварства і християнства.

Центральне місце у цій системі займав такий лицарський ідеал як доблесть (але не звичайна для кожного лицаря хоробрість), тобто сміливість, яка доходить до нерозсудливості, постійний пошук небезпек і презирства до смерті – якості, що підкреслюються в героїв лицарських поем («Пісня про Роланда», «Пісня про Нібелунгів»).

Ідеалом лицарства були не розважливі політики, а такі люди, як Річард Левине Серце, який міг із нечисленною групою воїнів кинутися на ціле військо. Сила традиції була настільки великою, що королі заради подвигів ризикували інтересами держави. А воєначальники нерідко жертвували зручною позицією і програвали битву з остраху, що їх звинуватять у несміливості. Підтвердженням цього факту є приклад з історії, коли у битві під Аленкурою (1415) французькі лицарі зі словами «Навіщо нам ці крамарі?» відмовилися від допомоги паризьких городян і таким чином честь врятували, але битву програли.

Нерозривно пов’язана з доблестю й обов’язковість гідної поведінки на лицарському двобої. В одній з поем, наприклад, розповідається про те, як лицар перед боєм із супротивником, у якого немає щита, пропонує йому свій. А той, розчулений такою великодушністю, клянеться, що не принесе йому шкоди в битві.

Лицареві необхідно було постійно заявляти про себе, здійснюючи героїчні діяння, часто присвячені дамі серця. Зокрема, кожен лицар не тільки міг показати свою відвагу та спритність на війні або турнірі, а й складати вірші, присвячені жінці. Імовірно, у лицаря повинен бути свій недосяжний ідеал, тому лицар обирав дамою серця ту, яка навряд чи ставала його дружиною (дружина сеньйора чи жінка, що стоїть вище лицаря за соціальним

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

статусом). Власна дружина теж могла бути дамою серця, але це швидше виняток, ніж правило. Однак у сімейних взаєминах лицарі нерідко були дуже грубими. Ставитися до дружини так само шанобливо, як до коханої, вважалося поганою ознакою.

Бажання сподобатися дамі свого серця подвоювало хоробрість лицаря і змушувало його зневажати найбільші небезпеки. Але, зберігаючи вірність обраної ним особі, він повинен був виявляти повагу і заступництво і до всіх інших жінок; всі особи слабкої статі були священними особами в очах лицарів. Рицарі завжди були готові озброїтися для захисту жінок, якщо хто тільки задумував їх утискати. Одна з основних статей лицарського закону полягала в тому,щоб не ображати жінок і не дозволять нікому робити цього в своїй присутності.

Інші лицарі доби Середньовіччя відомі з історії Київської Русі – це витязі і князівські дружинники.

Лицарство Київської Русі також приділяло велику увагу військовій підготовці дружинної молоді. Традиції стародавнього українського лицарства не загинули, а були з часом успадковані новою військовою верствою України – козацтвом. Українські козаки створили свою систему військової підготовки молоді – так званий «інститут джурів-молодиків». Його характерні риси – копітке, суворе, комплексне, важке навчання військовій справі (тривало з 7-9 до 20-21 року, що повністю відповідає європейській лицарській традиції), постійне вдосконалення козацько-лицарської військової майстерності і, насамперед, повне проходження юнаком шляху від джури (молодика) до фахового козака-воїна.

До фортеці Запорізької Січі під страхом смертної кари заборонялося приводити жінок. Крім того, запорожці вважали небажаним козаку женитися з молодих років. В основі цих звичаїв було, по-перше, бажання мати регулярне військо з високою бойовою готовністю. Це досягалося за рахунок відречення запорожців від сімей, жіноцтва взагалі, і концентрації всіх своїх розумових і фізичних сил на військовій справі. По-друге, в козака було дуже

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

небезпечне життя, над ним повсякчасно кружляла смерть, тож мати дружину та дітей за таких обставин значило свідомо прирікати їх на сирітство.

Постійна відсутність чоловіка-козака, що пішов на Січ, у похід або загинув, сприяла формуванню в українській жінці незалежного характеру, високого авторитету та поваги в сім'ї.

Про відносну незалежність української жінки та повагу до неї в козацькі часи свідчить її висока освіченість. Мандрівник Павло Халебський у 1654 році записав: «Від міста Рашкова і по всій землі козаків ми помітили прекрасну рису, що розпалила наш подив: всі вони, за винятком небагатьох, навіть більшість їх жінок і дочок, уміють читати і знають порядок церковних служб і церковні співи...». У XVI-XVII ст. незалежності української жінки-шляхтанки могла позаздрити дворянка будь-якої європейської країни, оскільки вона була рівноправною з чоловіком, мала такі ж громадянські права, особисту незалежність, як її чоловік-шляхтич. Жінка була членом церковних братств, засновувала школи, монастирі, богадільні, служила у війську, вільно вибирала собі нареченого, виховувала дітей, сама розпоряджалася своїм майном, управляла ним, розривала шлюб.

Пошана до матері, до бабусі, до сестри, що мала місце і пропагувалася в сімейному вихованні, у хлопця – майбутнього козака – поступово переростала на пошану до дівчини, до майбутньої дружини. Отже, для українського воїна характерне лицарство закоханого юнака у поєднанні з готовністю піклуватися про рідних жінок.

Таким чином, звичай заборони появи жінки на Січі та пропагування безшлюбності серед запорожців був викликаний не зневагою до жінки, а навпаки – високою пошаною до неї та відповідальністю козака за свої чоловічі обов'язки перед дівчиною, дружиною, матір'ю. А тому невипадковим є лицарське ставлення козака до дівчини та дружини, висока моральна чистота дошлюбних і шлюбних взаємин. Особливо ганебним злочином вважалась зрада кохання, зрада дружині (чоловікові) або другові. Народний осуд цього явища був викликаний тим, що людина, непорядна в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

особистому житті, не може прислужитися своїй землі. Якщо хтось здатний зрадити близьку людину, то він зрадить і Батьківщину.

У світі, що його створювала в сім'ї українська жінка-мати, брали свій початок ідеали народної педагогіки, в основі яких – виховання любові до праці та почуття людської гідності. У майбутнього козака виховання цих рис, а також таких, як відвага, самовідданість, відбувалось на гуманістичному ґрунті, який створювався матір'ю в сім'ї за допомогою пісні та естетичного змісту побуту.

Сьогодення і його реалії змушують усвідомити важливість етичної поведінки й особистої цілісності. Дедалі більше людей розуміють, що обов'язок, героїзм, чесність і почуття власної гідності сьогодні цінніші, ніж будь-коли.

Автор програми «Лицарство сьогодні» Скотт Фарелл об'єднав загальне у списках лицарських чеснот і виокремив найголовніші: 1) звитяга, або досконалість в усіх звершеннях; 2) справедливість. Життєвий шлях, вільний від уподобань або особистого зацікавлення; 3) відданість людям та ідеалам. Але там, де очікується компроміс; 4) захист: нації, своєї сім'ю і тих, хто є гідним відданості; 5) відвага у поєднанні з мудрістю. Слід домагатися правди за будь-якої нагоди, але пам'ятати, що правосуддя слід стримувати милосердям, бо сама лише правда може завдати горя; 6) віра у свої переконання як спосіб боротьби із відчаєм; 7) стриманість в оцінці власних вчнків; 8) щедрість, але в міру своїх статків; 9) шляхетність; 10) волевиявлення.

На його думку, кожне із понять лицарської честі важливе саме по собі. А коли всі чесноти поєднуються в одній особі, розкриваються значення і міць лицарства сьогодні. Лицарі сьогодення повинні оберігати життя цих чеснот у своїх серцях; вони повинні піклуватися, щоб принести ці прекрасні якості людям, яких вони бачать кожний день вдома, в офісі, у школі або на розі вулиці. Особа, яка живе кодексом лицарства в сьогоднішньому світі, дозволяє кожному побачити свої найкращі якості, відображені в його сяючій броні.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Коли ми сьогодні говоримо лицарську поведінку, то звичайно маємо на увазі ставлення до жінки. Відлуння далекої епохи дійшли до нас в правилах сучасного етикету. Вихований сучасний чоловік ніколи не дозволить собі входити в кімнату попереду жінки, якщо тільки там не темно і не потрібно включити світло, щоб вона могла ввійти; сидіти в присутності пані, яка стоїть; сідати без запрошення.

Вихований сучасний чоловік ніколи не дозволить собі починати розмову з жінкою або кланятися їй, поки вона його не впізнає. Звичайно, бувають винятки. Проходячи повз доброї знайомої по вулиці чи в громадському місці і побачивши, що вона вас не помітила, ви можете наздогнати її і обережно доторкнутися до її руки. Якщо ви до неї звертаєтеся по імені, можна неголосно гукнути її. Але ні в якому разі – за прізвищем. Жодна жінка не хоче, щоб її прізвище називали публічно.

Вихований сучасний чоловік ніколи не дозволить собі брати жінку за руку, доторкатися до неї під час розмови, штовхати її або брати за руку вище ліктя, крім випадків, коли ви допомагаєте їй увійти в транспорт або вийти з нього, а також перейти вулицю.

Висновки. Ми повинні бути вдячне лицарству за те, що воно збагатило нас новими поняттями про гідність особи і честі. Лицар звик покладатися в захисті на самого себе, тільки на власну силу. Скрізь і завжди він діяв тільки від свого імені. Кожний лицар усвідомлював недоторканність своєї особи і готовий доводити її мечем на смертельному поєдинку. Важливо те, що лицар не тільки усвідомлював гідність своєї особи, але і був готовий пожертвувати за це життям.

Сьогодні важко знайти лицаря, який уособлює доблесть, честь, людську гідність та порядність. Може вони забули свої рицарські обов’язки, заблукавши в міській суєті. А взагалі, існує сьогодні лицарство чи ні? Чоловік-лицар повинен з високою пошаною ставитися до жінки та відповідати за свої чоловічі обов’язки перед нею. Та взагалі, кожна людина крім природних схильностей повинна мати ще і лицарське виховання,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виростати в атмосфері шанування засад честі, справедливості, та інших лицарських чеснот.

ЛІТЕРАТУРА

1. История средних веков: Европа и Азия. – Мн.: Харвест, 2000. – 516 с.
2. Рыцари XXI века [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://h.ua/story/85749/

УДК 7.046.1

СЛОВ'ЯНСЬКА МІФОЛОГІЯ

І. С. Копач, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано роль міфології, як феномену тисячолітнього здобутку духу й творчої уяви для слов'янського народу.

Ключові слова: *міфологія, міфотворення, культ предків, язичництво.*

Актуальність проблеми. Одним із найбагатших і найколоритніших джерел, за яким можна вивчати культуру й світогляд давніх слов'ян, є міфологія, перекази й легенди минувшини слов'ян. Завдяки міфології ми дізнаємося про глибинні витоки духовності й вірувань наших предків. У зверненні до слов'янської міфології не можна не зважати на драматизм її історії, оскільки у своїй ранній язичницькій формі, після прийняття християнства, вона зазнавала численних втрат, утисків як недостойна християнина поганська віра, проте перехоплювалась і її атрибутика.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розуміння міфології в контексті індивідуальної та колективної гілок психології є далеко не новим дюдство займалось з давніх часів. Пояснення міфології знаходимо у філософа Платона, Арістотеля, неоплатоніків, стоїків, софістів, пізніше – у середньовічній християнській традиції. У другій половині XIX ст. дослідження відбувалося у контексті таких наукових шкіл, як: 1)

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

натуралістична (М. Мюллер); 2) антропологічна (Е. Тейлор, Е. Ленг). У XX ст. поступово відходить на другий план розуміння міфології як пережитку, притаманного раннім стадіям культурного розвитку людства. Натомість учені починають виявляти постійну присутність міфологічних образів у культурах розвинутих суспільств. Е. Кассірер, Т. Манн, Р. Барт, М. Еліаде починають виявляти і вивчати сучасні політичні міфи. У такому ракурсі міфи постають базовою складовою культурної тканини суспільства. Міфи становлять центральну складову культури.

Постановка завдання. Через недостатню збереженість, як правило, лише в пам'яті та звичаях, багато що зі слов'янської міфології втрачено або трансформовано. Отже, є потреба відновити давні елементи слов'янської міфології, що є складовою української культури й ширше – світової.

Виклад основного матеріалу. Слов'янська міфологія – феномен тисячолітнього здобутку духу й творчої уяви. Міфологічні образи як уособлення живих сил природи , утворюючи язичницький пантеон богів, перебували у своїй ієрархічній зумовленості. Релігія слов'ян складалася з обожнення сил природи й культу предків.

Ранні релігійні вірування майже всіх народів Землі у своєму розвитку, крім анімізму, пройшли такі стадії: фетишизм, магія, тотемізм, землеробські культи, шаманство.

Усі ці форми ранніх релігійних вірувань були властиві релігії і міфологічному світогляду стародавніх слов'ян. З допомогою ранніх форм релігійних вірувань люди вчились узагальнювати свій життєвий досвід, розвивати уяву про навколишній світ, шукати першопричину буття. Так, у стародавніх слов'ян складалась уява про богів і першооснову світу, про походження життя (з'єднання небесного вогню і води, за стародавніми віруваннями, творить життя).

Міфологія і релігійні уявлення кожного народу мають своє соціальне підґрунтя, оскільки вони формуються в конкретно-історичних умовах. Саме цим обумовлюються характерні особливості міфології стародавніх слов'ян.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ці особливості виявляються порівняльним шляхом. Наприклад, грецька міфологія складалася в умовах рабовласництва, її легенди оспівували богів і героїв, які були далекі від земних справ та настроїв народу. Це були аристократичні боги. Стародавні слов'яни не знали рабства. Вони жили дружніми родинами, де панувала общинна рівність. Тому персонажі слов'янської міфології були простими, людяними, земними і доступними.

Тому, якщо у грецькій міфології лише Прометей іде до людей, несе їм вогонь і тепло. Але він не бог, на його дії Олімп реагує жорстоко. Прометея приковують до скелі, де орел щоденно довбає його груди й пожирає печінку. У слов'янській міфології кожний бог іде до людей і допомагає їм. Так, Сварог – бог Сонця, передає світло своєму синові Дажбогові і спускається на землю, щоб навчити людей користуватися вогнем і ковалювати. Він особисто виковує шлюбну обручку, запроваджує шлюбний обряд. Згодом він піклується про ліси, поля, засіває їх квітами і зіллям. Опіку над сонцем Дажбог на цей час передав Хорсу.

Якщо у стародавніх греків народ святкував лише одне свято на честь бога виноградарства Діоніса, то стародавні слов'яни влаштовували свята щомісяця на честь богів-покровителів до того ж підпорядковані трудовому ритмові життя, порам року, сезонним циклам польових робіт. Такими були свята Коляди – зустріч нового Сонця, Нового року; Лади – зустріч весни, Ярила – початок і кінець сівби; Жиценя – завершення всіх польових робіт тощо.

Разом з віруванням у різних богів древні слов'яни обожнювали різних духів та сили природи: сонце, місяць, зірки, град, повітря, вітер тощо. Щороку 25 грудня пишно відзначалося слов'янами Різдво Всесвіту – час, коли народилась тріада світил: Сонце, Місяць і Зоря. Головним божеством тріади виступав Місяць, назва якого Дідух. Народний звичай зберігає святкування Щедрого вечора – свята народження Місяця, коли ліпилися пироги як жертовна страва богові, влаштовувались посівання і співання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

щедрівок, тобто величальних гімнів богові як володареві води, рослинного і тваринного світу.

Особливу шану стародавні слов'яни віддавали деревам і птахам, що вважалися основоположниками або покровителями якогось роду, племені (прояв тотемізму). Наприклад, вшановували дуб – символ міцності; ясен – символ Перуна; клен і липа – символи подружжя; береза – символ чистої матері-природи; зозуля – провісниця майбутнього; голуб – символ кохання; ластівка – доля людини; ворони – священні птахи; сова – символ смерті та пітьми.

Стародавні слов'яни вірили у безсмертя душі, але досить своєрідно. Вони вважали, що після смерті небіжчика залежно від його чеснот душа могла вселитись в раба, стати добрим духом дерева, птаха або тварини, могла вселятися в іншу людину. Незалежно від перевтілень душі, вона завжди відгукувалась добром на поклик людини.

Висновки. Отже, релігійні вірування стародавніх слов'ян максимально наближались до життєвих реалій і відображали у міфологічній формі прагнення єднання з природою, навколишнім середовищем, їх охорони. Вони формували думку про те, що добрі сили завжди мають перевагу над злими, що тільки мир і злагода дають змогу гідно продовжувати життя, забезпечують процвітання роду чи племені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Громяк Р.Т. Літературний словник-довідник / [Р. Т. Громяк, Ю. І. Ковалів та ін.] — К.: ВУ Академія, 1997. — 752 с.

2. Жулинський М. Із забуття в безсмертя [сторінки призабутої спадщини] / М. Жулинський. — Київ, 1990. — 424 с.

3. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. — Київ, 1998. — 536 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 391 (477)

КУЛЬТУРА ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ОДЯГУ

Д. Г. Мулява, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано культуру розвитку українського національного одягу. Досліджено вплив різних факторів на особливості народного одягу у різних етнічних групах.

Ключові слова: *національний одяг, етнічні групи,*

Актуальність проблеми. Народний одяг – одна із важливих галузей матеріально-духовної, художньої культури народу. Він виник у процесі трудової діяльності людини і нерозривно пов'язаний з її життям і побутом.

Давніх пам'яток цього виду мистецтва не збереглося, оскільки виготовлений людиною одяг із тканин, шкіри тощо швидко зношувався. Про давній одяг на території сучасної України можна судити на основі даних археології та ранніх писемно-історичних джерел. Відповідно до таких свідчень створено цілісну картину про зміну вимоги до одягу із зростанням потреб людини; його функції з часом набували дедалі більшої складності, багатогранності.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Традиції народного одягу є основою діяльності провідних народних майстрів України, зокрема, Ганни Верес, Ольги Возниці, Сергія Грицая, Марії Калиняк, Ганни Вінтоняк, Ганни Григоренко, Зої Романової.

Постановка завдання. На основі народознавчих досліджень установити залежність українського національного одягу від соціально-економічних, географічних і культурних факторів.

Виклад основного матеріалу. У XIV-XVII ст. відбувалися важливі процеси розвитку одягу східнослов'янських народів, зокрема українського. У XIV ст. більша частина земель української народності була захоплена

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

литовськими, польськими та угорськими феодалами, зазнавала спустошливих нападів татар. Але народ зумів виробити, зберегти і розвинути власну культуру, її важливу галузь – одяг. За подібних ознак для одягу російського, білоруського та інших народів у матеріалі, крої, формотворенні, системі орнаментування і прикрас виділяються риси, які створюють художню образність одягу, притаманну саме українському народові.

Найголовнішою вимогою до одягу, яка супроводжувала його з початку існування, був захист тіла людини від негативних впливів зовнішнього середовища. Захисна функція безпосередньо пов'язана з географічними та кліматичними особливостями конкретного географічного району. Залежно від клімату окремих географічних територій захисна функція набувала різного значення, що зумовлювало появу великої кількості видів та форм одягу, виконаних із різноманітних матеріалів. Так, у той же самий історичний період у країнах з різними кліматичними умовами одяг відмінний за своїм характером.

Інша найдавніша вимога людини щодо одягу була тісно пов'язана із захисною і водночас відбивала світогляд первісної людини, «допомагаючи» їй у боротьбі з незрозумілими силами природи, «захищаючи» від злих духів, наврочень тощо. Це так звана оберегова функція, яка, переходячи протягом століть від покоління до покоління, набувала традиційно-побутових рис, втрачаючи своє первинне значення. Не вміючи пояснити явища навколишнього світу, людина часто наділяла окремі елементи свого побуту, в тому числі одяг, певними обереговими властивостями.

Вбрання феодалів, дворян XVI-XVII ст., хоч і передбачало окремі елементи народного одягу, значно відрізнялося від нього. Основні компоненти: сорочки, широкі штани, жупани, кунтуші з прорізами на рукавах, шуби з лисячим хутром, шапки з дорогого хутра тощо.

З поглибленням класового розшарування українського суспільства посилилися розбіжності в одязі бідних і багатих. Це виявилось у композиційно-художніх засобах творення окремих компонентів, принципах їх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поєднання, якості використаних матеріалів, характері і кількості прикрас тощо.

Конкретні природно-географічні, соціально-економічні фактори зумовили як спільні, так і відмінні художні особливості українського одягу. Навіть незначні відхилення щодо довжини, традиційної системи декорування позначаються на композиційно-структурному вигляді одягу. Дослідники окремо виділяють комплекти народного одягу Середнього Подніпров'я, Півдня України, Поділля, Волині, Полісся, Карпат і Прикарпаття.

В історії українського народного одягу виняткове місце посідає одяг Середнього Подніпров'я (Київська, Черкаська, Полтавська, частково Чернігівська, Кіровоградська області) – території, що була центром давньоруської народності – основи української нації. Саме цей район славиться багатством побутуючих комплексів одягу, які виникали почергово в ході змін історичних епох, зберігаючи давні, спадкові традиції і зазнаючи новаторських впливів. Тут сформувався тип одягу, який дослідники називають українським національним. Методи утворення його форми, традиційність декоративного оформлення і принципи поєднання окремих частин в комплекти передавались із покоління в покоління як національна соціально-естетична норма.

За типовими формами, стильовими колористичними ознаками одяг Півдня України (Херсонська, Миколаївська, Одеська області) має багато спільного з одягом центральної лісостепової зони (Полтавська, Кіровоградська, Черкаська області). Це пояснюється заселенням його території жителями з північних районів. Наприклад, у XVIII ст. переселенці до теперішньої Херсонської області село назвали так, як воно називалось на Полтавщині – Лепетуха, і зберегли художні традиції полтавського народного одягу.

Архаїчні пласти мистецтва давньослов'янського одягу відчутніше збереглися на Поліссі (північні райони сучасної Волинської, Рівненської, Житомирської, Київської, Чернігівської і Сумської областей). Це виявляється

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

насамперед у білому фоні основних компонентів одягу, який контрастно посилює введені червоні акценти, якими створено символи чистоти й величності людського життя.

Конкретні історично-соціальні, природні, економічні фактори зумовили як загальноспільні риси одягу, аналогічні іншим районам України, так і своєрідні місцеві особливості, передусім в районах Західного, Східного Поділля і в Подністров'ї. В окремі групи виділяються такі локальні комплекси, як одяг Буковинського Поділля, Прикарпаття, Верхнього Припруття, Нижнього Припруття та Буковинської Гуцульщини.

Хоча в окремих прикордонних районах Буковини відчутні взаємовпливи народної культури молдаван, румун, однак стійкіше збережені спільні риси з одягом інших регіонів України, насамперед Поділля. Жіночий буковинський одяг – довга тунікоподібного крою сорочка; одноплатові обгортки, фоти; кептарі, сердаки, кожухи. Одяг чоловіків: тунікоподібна сорочка без складочок біля горловини; штани – портяниці, гачі, сердаки і кожухи.

Кліматично-географічні, соціально-історичні умови сприяли формуванню специфічних особливостей одягу районів Північного Прикарпаття (частково Львівська, Тернопільська області), гірських районів Карпат (Івано-Франківська, частково Львівська області) та Закарпаття. Так, на Львівщині сформувались унікальні комплекси одягу, які отримали визнання як важливі явища культури українського народу: одяг Яворівщини, Сокальщини, Городка, а в Івано-Франківській області – одяг Покуття, Городенківщини. Найважливіше в них – це способи декорування вишивкою: у Городку – червоно-білою; Яворові – багатоколірна гладь; Сокалі – чорна хрестикова вишивка на сорочках з відкладними комірами типу матроських тощо. В Яворівському районі тулупи і капоти носили зелені, у Куликові – сині, у Миколаєві – опанчі і жупани ясно-блакитного кольору.

Найвиразніше виражено відмінні риси в одязі таких етнічних груп українського народу, як гуцули, бойки, лемки.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Живописними акцентами, вишуканим пропорційним співвідношенням окремих частин характеризується народний одяг гуцулів, перевагою чорно-білих акцентів характеризується одяг Бойківщини (гірські райони Івано-Франківської і Чернівецької областей, Рахівський район Закарпатської області).

Художніми особливостями виділяється одяг лемків, етнічної групи українців, які здавна жили по обох схилах Східних Бескидів (у Карпатах між річками Саном і Попрадом та на захід від Ужу). Ідеться про принципи дещо об'ємнішого, овальнішого формування одягу і кольорове рішення.

Кожен район Закарпаття й окремі села мають відмінності в одязі. Та скрізь білий колір контрастно підсилює яскраві фіолетові, рожеві, жовті, червоні і чорні акценти як вишивки, так і фабричної тканини, тощо.

Висновки. Отже, народний одяг – це складна цілісна система взаємозв'язків і взаємовпливів форми, матеріалів і прикрас. Упродовж віків шліфувалися закономірності формотворення, колориту, прикрашення українського народного одягу. Створюючи справжні шедеври мистецтва, українські майстри напрочуд тонко володіли вишуканістю лінії в об'ємно-просторовій структурі, гармонійністю форм, пропорцій, ритму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горленко В. Ф. Матеріальна культура українців в контексті порівняльно-етнографічного вивчення слов'ян / Горленко В. Ф. // Народна творчість та етнографія. – 1983. – 325 с.

2. Кожолянко Я. І. Традиційний народний одяг українців Північної Буковини / Кожолянко Я. І. // Народна творчість та етнографія. – 1988. – №5 – 311 с.

3. Матейко К. І. Одяг. // Матейко К. І., Полянська О. В. Гуцульщина. – Київ, 1987. – 365 с.

4. Ніколаєва Т О. Особливості народного вбрання та вишивка Українського Прикарпаття / Ніколаєва Т О., Кара-Васильєва Т В. // Народна творчість та етнографія. – 1988. – № 3. – 422 с.

УДК 392.31 (477+450)

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

КУЛЬТУРА СІМЕЙНИХ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ

Т. М. Оруджева, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто та порівняно культуру сімейних традицій України та Італії. У ході дослідження було виявлено низку схожих елементів святкування урочистих подій, зокрема весілля.

Ключові слова: *умовини, заручини, барвінкові обряди, дівич-вечір, запросини, весільний поїзд, бгання короваю, посад, покривання, посаг.*

Актуальність проблеми. На перший погляд здається, що проблеми як такої не існує, але якщо зробити аналіз між обрядами та звичаями минулого і сьогодення, можна дійти висновку, що український народ з кожним днем починає забувати про свої власні звички, традиції, вірування, що притаманні тільки йому і копіює обряди святкування сусідніх культур. Постає питання: «Чому ми це робимо, невже ми соромимося наших традицій, невже може бути щось краще за просту українську дівчину, яка, стоячи перед своєю матусею, слухає останні її побажання, щодо вступу до справжнього дорослого життя – створення власної родини?»

Аналіз останніх досліджень. Культуру сімейних традицій розглянуто у статті Любомира Винника «Україна має те, що весь світ давно втратив», Юрія Атаманюка «Лемки: повернення втраченого», Оскара Ернста Бернхарда «Краса народів», у наукових працях Василя Тарновського.

Постановка завдання. Метою пропонованої статті є визначення підвалин української національної культури, закоріненої в родинну культуру.

Виклад основного матеріалу. У всі часи і у всіх народів весілля вважалось однією з найважливіших і найсвятковіших подій в житті людини. Воно в різних народах світу є не тільки красивим святом, але й важливою складовою національної культури. З давніх-давен під час цього дійства перепліталися народні обряди, пісні та ігри, у яких відображався світогляд, мораль, музичні та артистичні здібності народу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У багатьох країнах світу весільні звичаї і традиції мають схожий характер, але існують і відмінності.

Так, будучи католицькою країною, Італія в багатьох сферах життя відчувала і відчуває на собі вплив церкви. До 1970-х років, італійське законодавство забороняло розлучення. У разі невдачі у шлюбі можна було добитися всього лише так званого «роздільного проживання». Італійське суспільство дуже критично ставилося до незаміжніх жінок. Причому вся родина такої жінки часом піддавалася публічному осміянню, ця тенденція існує й досі, як в окремих районах України, так і в інших країнах світу.

До вступу до шлюбу молодь спілкувалася переважно в межах свого села, а в містах – у межах вулиці, навіть свого «кутка». На рубежі XIX-XX ст. цей принцип було порушено і молодь нерідко шукала собі пару не тільки у своєму селі, а й у навколишніх. Найпоширенішими формами дошлюбного спілкування були вулиці, забави, вечорниці тощо. Хлопці та дівчата спілкувалися на людях, тобто перебували під певним соціальним контролем. За звичаєм, дівчина наодинці з хлопцем могла бути лише до заходу сонця, а, наприклад, на Прикарпатті на забавах були присутні батьки або старші родичі.

В Італії існував, наприклад, спеціальний ритуал вибору так званих пробних заручених, що називався «бефанамі». Здійснювався він таким чином: на окремих аркушах паперу писали імена дівчат та хлопців. Потім ці записки тягнули в такому порядку, щоб утворилися пари хлопець-дівчина. Після цього «пробні» заручені повинні були поводити себе як дійсно заручені: обмінювалися подарунками, демонстрували прихильність. Часто «пробне» заручини замінювалися врешті-решт справжніми. Якщо ж цього не відбувалося, ні хлопець, ні дівчина не несли ніяких зобов’язань. Крім цього молодь зустрічалася на ярмарках, святах, карнавалах, у церкві. Проте все ж юнаки та дівчата не могли вільно спілкуватися один з одним: громадська думка строго засуджувало дівчину, яка одна виходила з дому. Традиційно італійської формою залицяння є ранковий і вечірній спів. Зазвичай хлопець з

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

друзями відправлявся під вікно дівчини і під акомпанемент гітари виконував любовну пісню «маттінату» (якщо він співав вранці) або серенаду (увечері). На знак схвалення дівчина зазвичай кидала з вікна своєму коханому квітку.

Починалося весілля сватання, коли посланці від молодого (старости) йшли до батьків обраниці укладати попередню угоду про шлюб. Свататися було прийнято у вільний від польових робіт час. Зі старостами до дівчини йшов парубок, на Поділлі – ходили і його батьки, а на Закарпатті – ще й брат або сестра.

Бували, однак, випадки, коли дівчина не давала згоди на одруження. На знак відмови вона повертала старостам принесений ними хліб або ж підносила молодому гарбуза чи макогона. Тоді про хлопця казали, що він ухопив гарбуза або облизав макогін. Щоб уникнути сорому, часом посилали «розвідника», котрий мав довідатися про наміри дівчини та її батьків, або йшли свататися пізно ввечері, аби люди не бачили. В італійській державі цей процес був аналогічним. Іноді хлопець сам просив руки у матері дівчини, проте в основному пропозиція робилася за посередництвом свата або свахи. Хлопець і дівчина при зустрічі двох сімей не були присутні. Домовившись про шлюб, сім'ї призначали дату, коли нареченого представлять нареченій. У будинку нареченої шикувалися в лінію один проти другого сім'ї нареченого і нареченої. Кожен член сім'ї нареченого по черзі представлявся сім'ї нареченої. Потім наречений тиснув руку нареченій, до речі, у Стародавньому Римі цей звичай називався «сполученням рук».

За італійським повір'ями вважалося, що в шлюб можна вступати в будь-який час року. Виняток становили дні великого посту і травень, адже саме на цей місяць припадає свято «Лемурія», присвячене духам покійних.

Заручини, заключний етап сватання, обрядове закріплення згоди на шлюб і разом з цим – перший передвесільний обряд, що набував законної чинності. На заручини до молодої приходили разом із молодим його батьки та родичі. Всі сідали до столу, а молодих виводили на посад. Старший староста накривав рушником хліб, клав на нього руку дівчини, зверху – руку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

хлопця і перев'язував їх рушником. Після цього ритуалу молода перев'язувала старост рушниками, а всіх присутніх обдаровувала хустками, полотном або сорочками. У Карпатах цей ритуал здійснювала мати дівчини: вона обсипала молодих пшеницею та білою вовною і подавала їм мед, котрий символізував єдність молодих та їхніх родичів. Після усіх церемоній дівчина і хлопець вважалися зарученими і відтепер не мали права відмовлятися від шлюбу. Спроба відмовитися вважалася за безчестя, за відмову ж відшкодовували матеріальні витрати та ще й платили за образу. На ознаку того, що дівчина й хлопець засватані, вони одержували певні атрибути: наречений – барвінкову квітку, наречена – червону стрічку у косах або квітку.

В італійських родинах будинок нареченої з такої нагоди прикрашався квітами. Батько з сином-нареченим і музикантами йшли до будинку нареченої. Залишивши сина на вулиці, батько вів переговори з батьком дівчини. Домовившись про терміни весілля, посаг, вони міцно тиснули руки один одному. Потім в будинок запрошували нареченого і музикантів, обмінювалися подарунками та відкривали бал, який тривав до пізньої ночі. Всіх пригощали солодощами і вином. Після заручин наречений і наречена не могли залишатися один з одним наодинці. Ні наречений, ні наречена вже не мали права відмовитися від вступу до шлюбу. Не менш ніж за три тижні до весілля організатори повинні були оголосити про свято. Три неділі поспіль священик оголошував про майбутнє одруження. За вісім днів до весілля проводилася церемонія перевезення посагу нареченої в будинок майбутнього чоловіка. У день весілля важливе місце займав обряд «вдягання нареченої». Згідно з повір'ям, ті з подружок, які допомагали шити вбрання нареченої, самі вийдуть заміж протягом року. Наречена йшла до церкви вінчатися у святковому вбранні, характерному для її місцевості, але найчастіше червоного і зеленого кольорів. Білий наряд нареченої увійшов в традицію лише в XX столітті. У день весілля наречений з родичами відправлявся за нареченою, яка в цей час прощалася з батьками. Обряд прощання супроводжувався ритуальним плачем, співом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Весільний поїзд складали головні дійові особи весільної обрядовості – з боку молодого і з боку молодої. На перших етапах весілля ці групи перебували у протиборстві, на заключних – у порідненні. Групу нареченого представляли старший дружка (боярин), хорунжий, старший сват, дружка, світилки, групу нареченої – старша дружка, брати. Всі вони разом складали почет молодих, виконуючи ритуальні функції переважно на перших етапах весілля: під час плетення вінків, завивання гільця, запросин. Щодо італійських традицій, то перед будинком нареченої організовувався весільний поїзд, який називався «кортеж Наречених». Після вінчання при виході з церкви жениха і наречену обсипали пшеницею, рисом, хлібними крихтами, монетами, квітами, горіхами, сіллю, цукерками. Потім весільний поїзд відправлявся в зворотний шлях на чолі з молодятами. Часто шлях процесії перетинали мотузкою або стрічкою. За традицією наречені поверталися з церкви не тією дорогою, по якій йшли туди. У будинку нареченого свекруха обсипала невістку зерном.

Бгання короваю – один із найпоширеніших весільних обрядів саме в Україні, який символізував освячення громадою новоствореної родини. Коровай виготовлявся (бгався) з дотриманням певного сценарію. Бгали його у п’ятницю або суботу в домі молодої (у східних районах), у родичів (Поділля та Волинь) або ж в обох молодих. Нерідко у цьому ритуалі брали участь родичі з обох боків, символізуючи поріднення сімей. Бгали коровай спеціально запрошені заміжні жінки, які приносили з собою борошно, яйця та сало. Кожен із весільних хлібів мав своє призначення: з паляницею йшли свататися, з шишками та калачем запрошували на весілля, голубки та гуски дарували коровайницям. Коровай був окрасою весільного столу як символ достатку й щастя, а наприкінці весілля його розподіляли між усіма присутніми. На українських землях створення та затвердження нової родини проходило через так званні два етапи: вінчання та покривання.

Вінчання – форма церковного шлюбу, яка на перших етапах погано сприймалася населенням України, оскільки суперечило народним весільним

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обрядам. Повінчані молоді нерідко жили нарізно, аж поки не справлять традиційне весілля. Лише поступово освячення шлюбу в церкві набрало юридичної сили і стало невід'ємним компонентом весілля.

Покривання – найдраматичніший весільний обряд, що символізував перехід молодої до заміжнього стану. Він був продовженням посаду молодих, а розпочинався розподілом короваю і спільного його з'їдання молодими, що символізували створення нової сім'ї. Далі символічні дії через розплітання коси та покривання голови молодої очіпком і наміткою підкреслювали ієрархічність шлюбного союзу. У найдавніші часи обряд розплітання здійснювався в домі молодої приданками та свекрухою, наприкінці XIX ст. – як в домі молодої, так і в домі молодого приданками, свекрухою й навіть молодим.

В Італії ж подальше святкування весілля набувало більш святкового та розважального характеру. У XIX столітті, як правило, влаштовувалися два весільні гуляння в будинку нареченої і в будинку нареченого. Але до початку XX століття стали, виходячи з практичних міркувань, організовувати лише один весільний обід в будь-якому з будинків. Витрати ділилися навпіл між двома сім'ями. Весілля завершувалося танцями, які починала наречена. Цей ритуал символізував зміцнення зв'язку між сім'ями молодих, самими молодими і їх гостями. Спочатку наречена танцювала з нареченим, а потім по черзі з гостями. Лише на півдні Італії танцювали традиційну тарантелу, в більшості ж областей країни виконувалися в основному загальноєвропейські танці, які зазвичай змінювалися піснями та іграми.

Висновки. Проаналізувавши, культуру двох країн, можемо зробити висновок, що ті звичаї та традиції, що існували в минулому на теренах нашої країни, на превеликий жаль, відходять до другого плану. На сьогодні все більшої популярності серед українців набувають так званні вечірки, що були започатковані західноєвропейськими країнами в минулому, й існують досі. Постає питання: чому країни як Італія поважають свої звичаї, вірування та піклуються про те, щоб вони не зникли не за яких причин, а українці, маючи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

таке «багатство» вибору святкування різних культурних заходів, зневажаємо його. Отже, слід підтримувати та зберігати надбання наших предків, для яких ці звичаї, обряди, традиції були святими і з яких зароджувалася Українська держава.

УДК 316.454.52

МОРАЛЬ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ

П. Ю. Солдатюк, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто проблеми моралі спілкування, а також результати деяких видів спілкування.

Ключові слова: *гуманність, безособове/особове спілкування, мораль, етикет.*

Актуальність проблеми. Важливим елементом загальнолюдського в моралі є культура спілкування. Ґрунтуючись на гуманізмі, людяності, ставленні до іншого як до рівного собі, моральна культура впродовж історії формується в повсякденному житті людей, їхньому досвіді, моральних пошуках, тобто в процесі матеріального й духовного спілкування окремих індивідів, соціальних груп, народів різних країн. Завдяки спілкуванню індивіди обмінюються знаннями, виробничим досвідом і вмінням. Інакше кажучи, тільки через спілкування з іншими людьми людина може одержати засоби для задоволення своїх потреб і тільки в спілкуванні вона знаходить і реалізує духовний зв’язок з іншими людьми.

Аналіз останіх досліджень та публікацій. Останнім часом все більше дослідників (Н. Г. Лебедєва, О. Т. Джурелюк, Д. О. Самойленко) підтримують думку, що треба збільшувати «особове» спілкування, адже молоде покоління з кожним роком спілкується більше використовуючи техніку (мобільні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

телефони, Інтернет та ін.). Це спричиняє їх нездатність до повноцінного спілкування.

Постановка завдання. Спілкування становить для людини практичне завдання, вирішення якого ніколи не дається в готовому вигляді. Тому слід з'ясувати поняття «моралі культури спілкування» на основі психологічних особливостей сприйняття людьми одним одного.

Виклад основного матеріалу. Спілкування як об'єктивна необхідність в усіх формах життєдіяльності виникає водночас із становленням людського суспільства та формуванням людини, але протягом дуже тривалого періоду не усвідомлюється як цінність навіть в утилітарному розумінні. Віднайдення людиною особистісного сенсу спілкування, потреби в спілкуванні, у процесі якого індивід утверджує себе як особистість і реалізує себе як моральну істоту, є результатом історії людства у цілому, у контексті якої моральна культура спілкування постає загальною формою практичної діяльності людей.

Особлива роль моральності в розвитку індивіда полягає в тому, що вона охоплює всі види його діяльності та стосунків, включена в усі елементи внутрішнього світу людини. За своєю суттю й призначенням у суспільному житті моральність має практичний характер і тлумачиться як історично мінлива форма суспільного зв'язку між людьми.

Включеність моральності в усі галузі людських взаємин надає їй універсального характеру. Це виражається як у моральній регуляції взаємин людей у суспільстві, так і в соціально-критичній ролі моралі, реалізуючи яку особистість прагне в своїх діях, учинках, оцінках утвердити прогресивні типи стосунків. Сьогодні такі прогресивні типи стосунків, моральне вдосконалення особистості пов'язуються з гуманістичним розвитком суспільства, утвердженням демократії в усіх сферах суспільних відносин, можливістю вільного творчого розвитку кожного індивіда.

Такий підхід до моральності дає змогу вбачати в ній специфічний спосіб освоєння світу людиною. Моральний досвід людства є одним із

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

найважливіших підрозділів суспільної культури. Поряд з іншими видами духовної культури (політичної, правової, естетичної, художньої) моральна культура сприяє формуванню й реалізації соціальних якостей особистості. Важливо підкреслити, що основоположним моментом моральної культури є наявний рівень морального розвитку суспільства та особистості, система моральних цінностей людини.

Таким чином, моральна культура охоплює, по-перше, найхарактерніші для певної конкретно-історичної епохи моральні цінності; по-друге, ставлення до цих цінностей, реалізоване в моральній здатності й готовності суспільства та особистості бути відповідними актуальним потребам прогресивного розвитку. Отже, до моральної культури особистості належать пізнання та засвоєння моральних цінностей суспільства, готовність і здатність особистості не тільки до творчої реалізації усталених моральних цінностей, а й до створення нових.

Під час визначення складових характеристики моральної культури спілкування слід враховувати як об'єктивні умови життя людей (єдність інтересів, життєвих позицій, заснованих на соціальній рівності), так і суб'єктивну спроможність (яка формується завдяки всім чинникам впливу на особистість – від сім'ї до трудових колективів, усього досвіду людства, що набувається в процесі виховання та самовиховання) проникати у внутрішній світ іншої людини.

Загальним принципом, характерним для будь-якої форми взаємин людей у процесі спілкування можна визначити принцип гуманізації суспільних відносин, пов'язаний з утвердженням у реальному житті соціальної справедливості, наданням особистості можливостей, необхідних для вираження та здійснення широких матеріальних і духовних інтересів, потреб, здібностей, моральних якостей. Це тим більш важливо, що в сучасному цивілізованому суспільстві зростає роль морально-емоційної контактності, взаєморозуміння та взаємопідтримки, взаємодопомоги та співчуття. Невід'ємним принципом спілкування є творчість, тобто свідоме й

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

постійне співвіднесення своїх інтересів, потреб, переваг з інтересами інших людей, моральне самовдосконалення, культивування позитивних моральних якостей, творення свого «я».

Для формування цілісного уявлення про мораль культури спілкування слід окреслити дві найважливіші форми спілкування – «особове» та «безособове» (функціональному). Якщо «безособове» спілкування регулюється найчастіше етикетом, стандартизуючи поведінку людей у типових ситуаціях, то «особове» спілкування у повній мірі є практичною формою існування моральності, розкриває весь набір моральних спонук: від потреби стверджувати людське в людині, творити добро, давати щастя іншому до споживацького, предметного ставлення до іншого.

Етикет покликаний регулювати безособові відносини між людьми, реалізовувати зовнішню культуру спілкування. Але так само, як і моральність, етикетні приписи, реалізовані в поведінці, манерах, емоційних реакціях, несуть інформацію про такі загальні принципи взаємин людей, як гуманність і творчість. На відміну від етикетної регуляції «безособового» спілкування, міжособистісне, або «особове», не може обійтися тільки зовнішньою, формальною регуляцією. Як уже зазначалося, повноцінним спілкування може бути тільки на основі високої моральної культури, розвиненого інтелекту, спеціальних знань у галузі психології спілкування та морального ставлення. Оскільки відносини в процесі спілкування рідко бувають статичними, вони настійно вимагають активної творчості, взаємної довіри, поваги, любові й навіть самовідданості.

Висновки. Отже, аналіз будь-якої сфери людського спілкування дозволяє стверджувати, що світ людського спілкування настільки багатий, наскільки багатий і різноманітний світ людини, світ суспільних відносин, а отже, й світ моральних можливостей, пов’язаних із реалізацією справжньої міри гуманності, людяності у спілкуванні між людьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адорно Т. Теорія естетики. / Т. Адорно. – К., 2002. – 256 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Етика ділового спілкування / [Чмут Т. К.;Чайка Г. Л.; Лукашевич М. П. та ін.]. – К., 2003. – 254 с.

УДК 171.1:21

ПОБАЖАННЯ ЗДОРОВ'Я У ВІРУВАННЯХ НАРОДІВ СВІТУ

Ю. О. Цуканова, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання про традицію побажання здоров'я у різних народів світу, історію його започаткування. Досліджено значення цього побажання.

Ключові слова: *побажання ,традиція, здоров'я, чхання*

Актуальність проблеми. Проблема здоров'я залишається актуальною для кожної нової епохи, змінюються тільки методи лікування. У результаті історичного розвитку формуються традиції, однією з яких є побажання здоров'я, що водночас є мовленнєвою формулою ввічливості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про здоров'я, а в тому числі про побажання здоров'я говорили ще древні люди. Вони міркували і досліджували цей процес. У наш час про чихання пишуть у медицинських енциклопедіях. Це питання детально розглядав І. Й. Розен у праці «Чи справді чихання – хороший знак?». В Інтернет-середовищі також популярними є статті, присвячені досліджуваному питанню із міркуваннями різних народів.

Постановка завдання. У пропонованій статті досліджуємо, чому коли людина чхає, оточуючі говорять їй «Будь здорова!». Звичайно, нерідко чхання – це ознака захворювання. Але разом з цим цікаво дізнатися, чому при кашлі здоров'я не бажають.

Виклад основного матеріалу. Побажання здоров'я при чханні прийшло до нас з глибини століть. Ця особливість є не тільки в російській та європейській культурі, а й була поширена в середовищі американських індіанців, а також в племенах африканських аборигенів. Справжні корені

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

цього маленького заклинання – «Будьте здорові» – можна шукати у віруваннях майже всіх народів по всьому світу. Люди здавна вірили, що чхання або оголює душу людини, або є безпосереднім знаком богів, який пророкує погане або хороше, залежно від того, за яких обставин людина чхнула.

У Стародавньому Єгипті при дворі чхати дозволялося тільки членам царської сім'ї, інших за цей «гріх» били палицями, а рабів просто вбивали. В Індії, якщо раптом раджу пробивало на чих, він повинен був чхнути не менше трьох разів поспіль, а всі піддані, які опинилися при цьому, повинні були дякувати йому за почутий ними божественний звук. У Гвінеї, коли чхав начальник, всі присутні ставали на коліна, цілували землю, плескали в долоні і бажали йому всякого щастя і благоденства. У Вірменії, навпаки, вважалося, що вже кому не пристало по положенню чхати, так це саме царям. А простий люд нехай собі чхає на здоров'я, скільки йому влізе.

В африканських племенах досі на деяких обрядах роздають спеціальний чхальний порошок, щоб плем'я вичіхало із себе злих духів. У джунглях Амазонки індіанці, щоб вигнати з себе всяку нечисть, лоскочуть собі в ніздрях спеціальними тоненькими паличками, які виструґує тільки шаман.

Стародавні греки були впевнені, що боги, примушуючи людину чхнути, посилають йому якесь знамення. Не знаючи, як це тлумачити, про всяк випадок говорили: «Хай береже тебе Зевс!». У Стародавньому Римі чхання майже завжди віщувало радість. Вважалося, що маленький Купідон чхає щоразу, коли має народитися красуня. У старій Шотландії батьки з великим нетерпінням чекали, коли їх новонароджений зволить чхнути вперше. Це вважалося ознакою того, що у дитини нормальний розумовий розвиток. Коріння цих вірувань слід шукати в місцевих традиціях, згідно з якими вважалося, що розумово відсталих дітей підкидають феї, щоб вони користувалися людської турботою і грудним молоком.

У країнах Азії чхання не вважається добрим знаком. Це упередження ґрунтується на тому, що нібито судді в пеклі щоденно записують у свою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

книгу тих, кому невдовзі судилося померти, і в цю хвилину приречена людина відчуває потребу чхнути. Тому чхання старанно стримувалося, щоб пекельний суддя забув, чиє ім'я він хотів написати.

Не оминула увагою чхання і єврейська культура. З одного боку, єврейські мудреці не бачать нічого поганого у побажанні блага у відповідь на чхання, лише б це не шкодило здоров'ю і не заважало навчанню. З іншого боку, чхання в поданні євреїв – це звичайне фізіологічне явище, ніякої небезпеки з себе не представляє, тому побажання одужання зайве. У Середньовіччі євреї вважали, що в епоху праотців у світі не було ніяких хвороб, навіть старечих, і коли дні людини підходили до кінця, він чхав, і з цим чиханням віддавав Богу душу. Таким чином, виходило, що людина не відчувала наближення смерті і не встигала до неї підготуватися. Тоді праотець Яаков заволав до Бога про милосердя, і людям було послано старечу слабкість, щоб вони знали про наближення заверешення життя. З тих пір у відповідь на чхання бажають «Хаїм товім» («добре життя»), щоб підкреслити, що воно перестало бути ознакою смерті. Якщо єврей чхає двічі, йому кажуть: «Подвійне життя», а якщо тричі – «Життя вічне».

У Вавилонському Талмуді чхання розцінюється як добра ознака: «Якщо людина чхає під час молитви – це добрий знак. Йому стало добре на землі – значить, до нього добре ставляться і на небі «.

В Англії, якщо людина чхне, їй скажуть: «Хай благословить тебе Бог!». Німці і росіяни бажають при цьому доброго здоров'я, італійці – щастя, на Близькому і Середньому Сході при цьому плещуть у долоні і вклоняються в бік людині, яка чихнула. Одне з пояснень цих традицій пов'язане з марновірством. Цей звичай виник, тому що древня людина вважала, що душа існує у вигляді повітря або дихання, який міститься в голові. При чханні душа могла вилетіти на якийсь час, а, можливо, назавжди, поки не зустрінеться з Богом. «Хай благословить тебе Бог!» – Звернення до Бога, щоб душа не вилетіла. Уклін в сторону також означає: «Нехай ваша душа не вилітає».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Існує й багато інших забобонів, пов'язаних з чханням. Деякі, наприклад, упевнені, що, залежно від того, в який день ви чхнете, можна передбачити найближче майбутнє. На Русі існував навіть особливий календар, пов'язаний з настільки поширеною дією: Чхнеш в понеділок – до подарунка, у вівторок – до приїжджих, у середу – до вістям, у четвер – до похвальби, у п'ятницю – до побачення, у суботу – до виконання бажання, у неділю – до гостей.

Згідно з прикметами має значення, в який бік вийшло у людини чхнути. Хороша прикмета – чхнути вправо, особливо на початку подорожі, погана прикмета – чхнути наліво або на могилі. А вже, якщо Ви чхнули відразу після їжі, особливо після обіду, – це ознака того, що Ви доживете до глибокої старості. Чхне три рази до сніданку – чекайте до кінця тижня несподіваного подарунка. І є прикмета «на всі часи»: коли чхання вважається підтвердженням того, що говориться, кажуть правду. Вірити чи ні в усі ці прикмети – особиста справа кожного. Проте, якщо прикмети допомагають вам підтримати гарний настрій і додають впевненості – вірте в них на здоров'я! Тим більше що прикмети про чхання в більшості своїй дуже добрі.

Оиже, такому начебто незначному явищу, як чхання, приділено увагу в традиціях різних релігій. У біблійному тексті про чхання згадується двічі. В одному випадку (Іов, 41,10) чхання виробляє жахливий звір Левіафан – «від його чхання засвічує світло». Тут чхання символізує міць і незбагненність цього божественного творіння. Вдруге згадується чхання людини. Але і це чхання настільки ж чудово – мова йде про відродження пророком Єлисеєм дитини шунамітянку (4Цар. 4:32-35). «І ввійшов Єлисей у дім, аж ось той хлопець лежить мертвий на ліжку його. І ввійшов, і замкнув двері за собою, і став просити Господа. І вийшов, і ліг над дитиною, і доклав свої уста до його уст, і свої очі до його очей, і свої долоні до його долонь, і простягся на ньому, і стало тепле тіло дитини. І встав він і пройшов по світлиці взад і вперед, потім знову схилився над ним. І чхнув дитина сім разів, і відкрив дитина очі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

свої». Таким чином, біблійна традиція освячує тлумачення чхання в якості гарного передвістя.

Висновки. Кожний народ про традицію побажання здоров'я описував по-своєму. Не слід вважати чиюсь думку неправильною, бо різні народи міркували по-різному, доводячи це. За нормами сучасного етикету, особливо ділового не можна говорити «Будьте здорові!». Вказана фраза вважається виявом поганого виховання. Але я вважаю, якщо ви людина віруюча, незалежно від віросповідання, чхайте на здоров'я без жодних вагань, а у відповідь на чхання від душі кажіть: «Будьте здорові!»

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов К. А. Повсякденність і міфологія (Дослідження з семіотики фольклорної дійсності) / К. А. Богданов. — СПб. : Мистецтво-СПБ, 2001. — 252 с.
2. Розен І.Й. Чи справді чхання – хороший знак? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://life.pravda.com.ua/person/2009/10/30/30240/

УДК 7.011.28

ДИЗАЙН В СТИЛІ КІТЧ

І. В. Шевченко, студентка
Науковий керівник: асистент Лукьяненко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Визначення «кітч-інтер'єр» з'явилося відносно недавно і означає воно новомодну категорію інтер'єрів. У статті досліджено основні стильові ідеї кітчу та його характерні особливості. Наведено цікаві факти з історії виникнення і розвитку стилю.

Ключові слова: *кітч (кіч), інтер'єр, дизайн, метри-дизайнери, шедеври-пародії.*

Актуальність проблеми. У сучасній науці кітч (кіч) розглядається досить широко. При цьому досягти однозначності щодо трактування терміна не вдається. До того ж у науковій практиці часто спостерігається ситуація, коли певне явище, яке тільки почало розвиватися і привертати до себе увагу,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

згодом зазнає розширення своїх смислових параметрів. Відповідно, його ознаки починають помічати практично на кожному кроці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ця тема набула значної популярності в засобах масової інформації, обговорюється в Інтернеті, стає причиною конфліктів між дизайнерами. Кітч часто досліджується в контексті різноманітних явищ, серед яких масова і марґінальна культура, популярне, примітивне мистецтво, реклама, урбаністичні, ностальгійні та деструктивні процеси у становленні культури тощо. Проблематиці кітчу (у тому числі у контексті зазначенихсупутніх йому явищ) присвячено досить багато публікацій у зарубіжній і вітчизняній науці. Серед них назвемо насамперед праці Т. Адорно, Г. Гадамера, К. Ґрінберґа, К. Дальхауза, Х. Ортеги-і-Гассета, Т. Гундорової, В. Борєвої, В. Рожновського, Б. Сюти, Т. Чередніченко.

Постановка завдання. Дійти об'єктивної та виваженої позиції щодо визначення і характеристики змісту певного мистецького явища – кітчу.

Виклад основного матеріалу. Кітч (*нім. Kitsch*) – термін, що позначає одне з явищ масової культури, синонім псевдомистецтва, в якому основна увага приділяється екстравагантності зовнішнього вигляду, «крикливості» його елементів. Особливого поширення отримав у різних формах стандартизованого побутового прикраси. Як елемент масової культури – точка максимально віддалена від елементарних естетичних цінностей і водночас – одне з найбільш агресивних проявів тенденцій примітивізації та опошлення в популярному мистецтві.

Історія стилю Кітч. Кітч з'являється тільки тоді, коли традиційні інтер'єри набридають, а нові ще не з'явилися. Історично це зазвичай збігається з якимись кризами: соціальними або економічними, коли обстановка стає нестабільною, а суспільство чекає змін. У зв'язку з цим популярність кітч-інтер'єру зазвичай тримається не довго.

Але завжди існує певна кількість людей, в характері яких присутній якийсь нігілізм від природи, їм подобається ставити навколишніх у здивування, спростовувати авторитети. Такі люди в будь-яку епоху

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оригінально одягаються і настільки ж оригінально обставляють своє житло. Отже, кітч як стиль присутній постійно.

Стильовий кітч, що виникає від невмілого наслідування благородних зразків, бере своє коріння у далекому минулому. Це стиль провінційних дореволюційних готелів, які прагнуть бути схожим щонайменш на «Асторію» в Петербурзі. Оксамит замінюють на плюш, позолочені багети – на товсті ліпні рами, покриті бронзовою фарбою «під золото»; «картини» замовляють у базарного майстра, з неодмінним збереженням сюжету; мармурові барельєфи стін і колон малюють, а не витрачають гроші на справжній благородний камінь.

Разом з такою історичною традицією власне визначення «кітч-інтер'єр» з'явилося відносно недавно на позначення новомодної категорії інтер'єрів. Основною стильовою ідеєю кітчу є насмішка над історією і художніми традиціями, смаками і стилями. Це свого роду нігілізм в архітектурі, який заперечує всі її попередні досягнення. Відвертий несмак стає принципом вибору, а непоєднання квітів і предметів інтер'єру – його основною відмінною рисою. Наприклад, позолочена ліпнина по карнизу, на яскраво-синьому стелі – великі блискучі зірки, біля стін симетрично стоять кадовби з пальмами, а підлога викладена керамічною плиткою зі східними мотивами.

Для стилю кітч типові присутність в одному інтер'єрі елементів різних стилів (наприклад, кантрі й класики), кольорова дисгармонія, численні різнобічні аксесуари, захоплення ширспоживом (рис. 1).

Рис. 1

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зазвичай інтер'єр у стилі кітч викликає зухвале враження. Відповідно до того, як проявляється цей стиль в інтер'єрі, можна виділити три різновиди кітчу: псевдорозкішний кітч, кітч люмпенів і дизайнерський кітч.

Псевдорозкішний стиль кітч легко впізнати за підробленими предметами розкоші, оздоблювальними матеріалами, що імітують натуральні, за загальним прагненням додати інтер'єру вид класу люкс. Псевдорозкішний стиль кітч виникає частіше через непрофесійний підхід до дизайну інтер'єру. Прагнучи самостійно спланувати внутрішній простір свого будинку або квартири, легко захопитися і забути про відповідність всіх предметів інтер'єру одному стилю. Наприклад, в дусі кітчу буде виглядати кімната, де камін є сусідами з люмінесцентними світильниками, східними вазам, важкими оксамитовими шторами. Бажання зібрати в одному приміщенні «все найкраще відразу» – ознака інтер'єру в стилі кітч.

Стиль кітч в інтер'єрі може бути продиктований не тільки наслідуванням «вершкам суспільства», а й бідністю. У такому разі говорять про кітч люмпенів. Стиль кітч представляють предмети меблів з різних комплектів, гола лампочка під стелею, навмисно подерті шпалери або недбало пофарбовані стіни. Старі речі, перероблені на новий лад, доповнюють інтер'єр у стилі кітч: бабусин комод, пофарбований у радикально яскравий колір, або торшер з дротовим каркасом замість абажура. Стиль кітч люмпенів звертає на себе увагу антиестетикою, підкресленою зневагою до гармонії. Мешканець «бідного» кітчу – найімовірніше, бунтар за духом і максималіст. Стиль кітч можна знайти і в роботах відомих дизайнерів інтер'єру. У цьому випадку кітч є «мистецтвом заради мистецтва». Таким, наприклад, є інтер'єр для виставки дизайнерських проектів. Кітч від іменитого дизайнера – як правило, іронія над масовою культурою і невмінням відрізнити прекрасне від модного. Дизайнерські фантазії на тему кітч обидва вищеозначені різновиди досліджуваного стилю.

Як правило кітч – непрофесійна підробка, щось модне, ефектне, що привертає увагу, виконано швидко з підручного матеріалу, неякісно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тиражують популярні зразки. Для інтер'єрів у стилі кітч характерні сентиментальність, патетика, крикливість кольору, надлишок декору, навмисний еклектизм, підробки під дорогі матеріали. Цей стиль характеризується насамперед застосуванням в обробці інтер'єру великої кількості недорогих прикрас – картинок, іграшок, статуеток тощо, а також використанням яскравих, несумісних між собою кольорів.

Висновки. Отже, стиль кітч як химерне породження нашого часу, став вже частиною історії дизайну і цілком самостійним стилем. Прихильники класичних стилів часто пов'язують оформлення стилю кітч з виникненням у суспільстві поняття «нуворишів» – людей, які мають багато грошей і недуже хороший смак. Ті ж, які бачать у цьому стилі певну красу, називають кітч антидизайн, покликаний боротися з усталеними традиціями і давати індивідуму свободу бути не таким, як усі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Опанасюк О. П. Кітч і культура [Електронний ресурс] / О. П. Опанасюк. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdakk/2011_2/21.pdf
2. Китч [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://livingspace.com.ua/article/kitch
3. Китч (кич) в интерьере [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://homestyle.su/kitsch.htm

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 631.1:65.012.32:004.78

ОСНОВНІ ЗАДАЧІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

А. Ю. Наумова, студентка
Науковий керівник: асистент Рогачова С.А.
Миколаївський державний аграрний університет

Розкрито зміст та необхідність вирішення основних задач інформаційних систем аграрного менеджменту на регіональному рівні. Досліджено особливості інформаційних систем обліку, контролю, аудиту, аналізу та регулювання як невід'ємної частини аграрного менеджменту.

Ключові слова: *інформаційні системи, аграрний менеджмент, регіональна система, абонент, ціновий моніторинг,комп'ютеризація.*

Постановка проблеми. Автоматизоване розв'язання задач аграрного менеджменту на регіональному рівні пов'язане з необхідністю виконання управлінських робіт на рівні району, області, автономії, виробничого об'єднання тощо. Такі задачі можуть вирішуватись у виробничих управліннях адміністративних одиниць, по лінії Держкомстату, в районних механізованих структурах, великих корпоративних об'єднаннях і ін. У свою чергу, зведені планово-облікові і аналітичні дані окремих регіонів можуть бути використані на регіональному і державному рівні для розробки програм структурної перебудови галузі, переміщення виробництва в найбільш сприятливі для нього місця, створення кращого мотиваційного механізму, удосконалення кредитної та податкової систем, системи підтримки товаровиробників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологічні та методичні питання розвитку інформаційних систем в аграрному менеджменті розглядаються в працях відомих вітчизняних вчених-програмістів: Тесленко О.І., Ананьєва О.М., Антонова В.М., Ялового Г.К., Самсонова В.В., Матвєєва В.В., Симоненко Ю.Г., Писаревської Т.А. та інших. Проте, незважаючи на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вагомість їхніх праць, надто мало практичних розробок щодо проектування, організації і раціонального функціонування інформаційних систем агроменеджменту, внаслідок чого автоматизація багатьох господарських процесів досить повільно проникає у менеджмент аграрних підприємств і ще не стала повноцінною основою їх конкурентоспроможності.

Постановка завдання полягає у розкритті змісту та обґрунтуванні суттєвості основних задач інформаційних систем аграрного менеджменту на регіональному рівні та організації їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі Мінагропрому, починаючи з районного рівня, вирішуються задачі зведення і аналізу даних, планування і прогнозування, регулювання. Основне джерело інформації для цього — річні та інші звіти, оперативні дані, а також статистичні дані, що збирає і надає користувачам Держкомстат. Сьогодні створюються і функціонують багато спеціалізованих виробничо-комерційних формувань по вирощуванню, переробці і збуту овочів, винограду, цукрових буряків, збиранню і переробці молочних продуктів тощо. За цих умов постає потреба розв'язувати задачі, пов'язані з регулюванням збирання урожаю, узгодженням його обсягів з можливостями переробних заводів, розподілом транспортних і інших ресурсів для своєчасної доставки урожаю до пунктів переробки тощо. Так, у південних районах країни, де вирощується виноград, для ефективного управління збиранням і переробкою врожаю в ІС «Виноград» раціональним (з урахуванням особливостей культури) може бути такий комплекс задач:

- прогнозування урожайності і моменту дозрівання винограду на полях господарств району;
- щоденне планування збирання винограду по сортах і по господарствах на основі даних про терміни дозрівання і врожайність;
- визначення раціонального одноденного завантаження переробних заводів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- розрахунок необхідної кількості збиральників і автомобілів для забезпечення плану збирання і перевезення врожаю;
- визначення оптимальних маршрутів перевезення винограду з місць збору до переробних пунктів;
- комплексний облік, контроль і аналіз збирання і переробки урожаю.

Рішення вказаних задач для координації робіт виробників, транспортників і переробників має велике значення, оскільки неузгодженість в обсягах збирання урожаю, його якості, обсягів і термінів доставки суттєво впливає на якість одержуваних продуктів після переробки винограду [1, с. 193-194].

Вимоги аграрного менеджменту можуть бути задоволені з максимальною повнотою і незначними витратами при використанні комп'ютерної техніки тільки у взаємодії з подібними системами, оскільки це забезпечує доступ до міжнародних сільськогосподарських баз типу AGRICOLA (США), AGRIS (ФАО, ООН), АГРОС (Росія), АГРОНАУКА (Української академії аграрних наук), а також до оперативної ринкової інформації, нормативів, стандартів.

Загальновідомою є регіональна система «Агронік», що розроблена для Миколаївського регіону Миколаївським сільсьгоспінститутом (відповідальний В. О. Бєляков), обласним сільгоспуправлінням, обласними організаціями АПК і головними розробниками інформатизації сільського господарства - УПТЦ «Агропромсистема», асоціацією «Агронауксервіс», інститутом аграрної економіки УААН. Комп’ютерний зв’язок області з Києвом забезпечується швидкісним оптоволоконним каналом, з районними вузлами - через виділені телефонні канали, із сільськими абонентами - через комутовані канали.

Абоненти системи розділені на три групи. В першу групу входять обласні підприємства і організації АПК та суміжних галузей, що мають потребу регулярних інформаційних зв’язків по вертикалі і горизонталі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

(Обласне управління сільського господарства, Управління земельних ресурсів, Облагропромтехніка, Обласне управління статистики, Облмолоко, Обласний центр з гідрометеорології і т. ін.). До другої групи відносять обласні виробничі об'єднання і асоціації державних об'єднань і асоціацій, що мають підвідомчі сільськогосподарські підприємства (Облплемоб'єднання, об'єднання «Облсадвинпром», Облптахопром, Облплодоовочепром тощо). В третю групу абонентів включають інші обласні організації і підприємства АПК, що періодично контактують з районними організаціями і підприємствами, фермерськими і іншими господарствами [2, с. 410-411].

WEB-сервер Мінагропрому України (керівник розробок В. В. Вержак, УПТЦ «Агропромсистема») забезпечує накопичення і обмін даними про ціни продовольчого ринку України. Система цінового моніторингу продовольчого ринку України (електронна система збору, розмноження і розповсюдження ринкової інформації) є необхідною для дослідження просування продукції на ринку і підпорядкована відстеженню, розрахунку і прогнозу основних його показників за прикладом аналогічних західних систем (SNM — служби новин ринку Франції; AMS — маркетингової служби, NASS — сільгоспстатистики, IRS — економічних досліджень США).

Призначення системи цінового моніторингу продовольчого ринку в зборі, систематизації і розповсюдженні інформації про цінову ситуацію на продовольчому ринку країни (у тому числі і пропорції бартерного обміну) для інформування учасників ринку (виробників, переробників, транспортників, оптовиків, роздрібних продавців, органів державного управління) [3, с. 207-209].

Облік, контроль, аудит, аналіз та регулювання - невід'ємна частина аграрного менеджменту. Але першочергова увага приділяється обліку, бо за його даними у будь-який момент часу можна проаналізувати наявний стан господарювання, також можна використати дані для аналізу за минулі періоди або дані для складання планів і прогнозів. Оскільки у процесі управління сільськогосподарським виробництвом облік є найбільш

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

трудомістким процесом, то з нього завжди починалась механізація на перфораційних і великих ЕОМ і з нього розпочинається комп'ютеризація управлінських робіт.

Облік поділяється на оперативно-технічний, бухгалтерський та статистичний. В умовах комп'ютерних технологій всі види обліку значно зближуються і при потребі можуть забезпечувати інформацією користувачів за запитом у розрізі різних проміжки часу та у кількісному і вартісному виразі, що важливо при оперативному управлінні. Це не означає їх повного злиття, а свідчить про інтеграцію первинного обліку і спільну ефективну технологію. Комп'ютеризація обліку переорієнтовує його більше на одержання оперативної інформації та її оперативного аналізу з подальшим використанням для прогнозування господарської діяльності.

Хоча комп'ютерний облік, контроль, аудит, аналіз і регулювання повинні функціонувати як частка єдиної інформаційної системи об'єкта, самі по собі вони функціонально створюють тісну інформаційну систему з властивими для них системними принципами, а саме: єдина система класифікації і кодування; автоматизація збору, реєстрації і передавання інформації; уніфікація, спрощення і типізація документації; автоматизація одержання бухгалтерських регістрів, звітів та аналітичних форм.

Системи класифікації і кодування визначаються існуючими державними класифікаторами, особливостями господарського об'єкту та спільними потребами бухгалтерського обліку, контролю, планування, аналізу, оперативного управління. Комп'ютерні облікові ІС базуються на двох формах обліку - таблично-автоматизованій (стара) і діалого-автоматизованій.

Практична реалізація комп'ютерних технологій бухгалтерського обліку, контролю, аудиту, аналізу і регулювання здійснюються у вигляді системи АРМ окремих спеціалістів. Їх кількість і розподіл функцій визначається конкретними обставинами і факторами: організаційною структурою, територіальним розміщенням підрозділів, наявністю технічних засобів та спеціалістів [4, с. 348].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Підвищення ефективності аграрного менеджменту і сільського господарства в цілому значною мірою залежить від їх інформатизації, створення систем АРМ, локальних і глобальних комп'ютерних мереж, поглиблення зв'язків між вітчизняними і зарубіжними інформаційними, ринковими і науковими центрами на всіх рівнях галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інформаційні системи і технології в комерційній діяльності: Підручник. — [О. М. Ананьєв, В. М. Білик, Я. А. Гончарук]; За заг. ред. О. М. Ананьєва. — Л.: Новий Світ-2000, 2006. — 584 с.
2. Фінансовий менеджмент: сучасні інформаційні технології : Підручник. — [В. М. Антонов, Г. К. Яловий ; ред. В. М. Антонов]; За заг. ред. В. М. Антонова. — К.: ЦНЛ, 2005. — 432 с.
3. Інформатика та інформаційні технології: Підручник. — [А. М. Гуржій, Н. І. Поворознюк, В. В. Самсонов]; За заг. ред. А. М. Гуржій. — Х.: Компанія СМІТ, 2003. — 352 с.
4. Інформаційні системи в менеджменті: Підручник. — [В. О. Новак, Ю. Г. Симоненко, В. П. Бондар, В. В. Матвєєв]; За заг. ред. В. О. Новака. —К.: Каравела, 2008. — 616с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.631.8(4)

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

А. П. Онофрійчук, студентка
Науковий керівник: асистент Рогачова С.А.
Миколаївський державний аграрний університет

Виявлено та обгрунтовано провідні інформаційні системи аналізу та аудиту, що використовуються в країнах Європи, зокрема систему під назвою "CAATs-Computer — Assisted Audit Techniques". Розкрито основні прийоми методики та аспекти її використання і ефективності в запровадженні, для покращення результативності роботи аудиторів світу.

Ключові слова: *системи CAAT, система IDEA, системи ACL, інформаційні системи, програмні системи, комп'ютеризація, аналіз, електронні документи,аудит, фінансовий аналіз та контроль.*

Постановка проблеми є дослідження та виявлення ефективних інформаційних систем в країнах Європи, та актуальність впровадження таких систем в сферу аналізу та аудиту в Україні.

Аналіз останніх джерел та публікацій: Теоретичні та прикладні аспекти даної проблематики постійно знаходяться в центрі уваги науковців. Дослідженням питання сутності, значення та особливостей проведення комп'ютерного аудиту займається велика кількість науковців та практиків. Цими питаннями займалися такі вчені, як: С. Івахненков, В. Комісарова, Б. Кудрицький, А. Огнева, В. Подольський, Н. Щербакова, та інші. Проте, сутність комп'ютерного аудиту, проблеми об'єктивної оцінки та аналізу поточного рівня безпеки автоматизованих інформаційних систем вивчені не в повній мірі і потребують подальшого науково-прикладного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Комп'ютеризація є однією з найважливіших стадій науково-технічного прогресу. Комп'ютеризацію пройшли найбільш розвинені країни Заходу, окремі країни третього світу, держави Східної Європи, включаючи і Україну. Інтенсивний розвиток електронно-обчислювальної техніки і технологій дав значний вплив на ефективність аудиту і вдосконалення його методів. З'явилась можливість не тільки розрахунку, але й перевірки показників ділової активності, фінансової

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стійкості короткострокової і довгострокової перспективи, ліквідності і платоспроможності, оцінки рентабельності активів та капіталу. Необхідно зауважити, що облікові системи, які застосовують у комп'ютерному середовищі, сприяють проведенню аудиторських перевірок із використанням їх у комп'ютерній мережі клієнтів. Такий прийом методики аудиту із застосуванням комп'ютерів відомий під назвою "CAATs-Computer — Assisted Audit Techniques".

Використання інформаційних систем у виконанні завдань фінансового аналізу, аудиту й контролю стало необхідною передумовою якісної оперативної роботи аудиторів та аналітиків. У державних органах, основою діяльності яких є такі завдання, впроваджені спеціалізовані програмні й довідково-пошукові системи, а також системи управління основною діяльністю. Водночас безпосереднє застосування комп'ютерів у процесі проведення аудиту чи контрольного заходу, фінансовий аналіз отриманих даних (комп'ютерний аудит) супроводжується здебільшого використанням тільки програмних систем Word та Excel, що свідчить про недостатній рівень автоматизації цих процесів. Проте зарубіжні аудитори успішно використовують системи СААТ (каат) – міжнародні стандартизовані програмні системи комп'ютерного аудиту (computer assisted audit techniques – СААТ), які дають змогу ефективно автоматизувати процес фінансового аналізу та аудиту.

Ці міжнародні системи поширені в більшості країн світу. Їх популярність зумовлена тим, що створені вони за принципом інструментарію (так само, як Word та Excel) і надають великий набір варіантів та функцій аналізу, типових для аудиторів та аналітиків усього світу, (аналіз динаміки, порівняльний аналіз, аналіз відхилень, структурний аналіз, аналіз репрезентативних вибірок, статистичний аналіз, графічний аналіз і, більш поглиблено, багатомірний аналіз, прогнозний аналіз тощо). Застосування таких методів суттєво поліпшує глибину, оперативність та доказовість аудиту, що дає змогу виконувати завдання на якісно новому рівні [1]. У сфері СААТ-засобів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

лідирують програмні системи IDEA (айдіа) та ACL (єйсіел), які використовуються, зокрема, в більшості вищих органів фінансового контролю (ВОФК) світу.

Систему IDEA вперше розроблено для ВОФК Канади у 1985 році. Систему IDEA впроваджено у ВОФК Великої Британії, Німеччини, Іспанії, Нідерландів, Данії, Австрії, Румунії, Угорщини, Фінляндії, Польщі, Литви та інших країнах. Система також широко застосовується у ВОФК США, Канади, Бразилії, Індії, Південної Кореї, Кувейту, Саудівської Аравії, Індонезії, Ізраїлю, Іраку, Йорданії, Папуа Нової Гвінеї, Нової Зеландії та багатьох інших країнах[3].

Це красномовно свідчить про те, що у світі превалює спільність принципів, методів, завдань і форм фінансового обліку, аналізу, аудиту й контролю. Незважаючи на розбіжності у фінансових та бухгалтерських системах, використання такого інструментарію аудитора-аналітика, як системи IDEA, можливе й доцільне в будь-якій країні світу.

Найбільш поширеною сферою застосування системи IDEA у світі є аналіз даних бухгалтерських автоматизованих систем об'єктів аудиту. Водночас, універсальність системи полягає в тому, що одним із напрямів її використання стає аналіз великих масивів структурованої інформації: фінансово-економічної, статистичної, бухгалтерської та облікової.

У систему можна завантажувати будь-яку структуровану інформацію: таблиці Excel, бази даних, текстові файли, навіть скановані тексти.

Система IDEA допомагає аудиторам виявити незвичайні або підозрілі операції (великі суми, повторювані види робіт, нестандартні операції), перевіряти правильність балансу, кореспонденції рахунків, відповідність даних матеріального та фінансового обліку і платіжних документів – даним обліку.

Суттєва перевага системи IDEA – можливість аналізувати до 1,2 млн записів (для порівняння: система Excel – до 64 тис.), що дає можливість виконувати автоматизований ґрунтовний аналіз, наприклад електронних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

платіжних документів за великий проміжок часу, що на практиці виконують аудитори Індії.

Одна з незаперечних переваг IDEA над Excel та іншими програмними системами – доказовість висновків аналізу, що забезпечується неможливістю коригувати завантажені дані. В такий спосіб виключається викривлення аналізу або помилки. Автоматичне протоколювання всіх кроків аналізу дає можливість обґрунтовано захищати аудиторські висновки в судових органах, якщо надходять скарги від об'єктів аудиту. Така практика роботи використовується в Нідерландах[2].

Зручність у користуванні системою та наявність великої кількості піктограм дає можливість працювати аудиторам, які не володіють англійською мовою. Їм досить знати 15 – 20 широковживаних слів. Отже, нема потреби перекладати систему з англійської на інші мови. Дослідження можливостей системи IDEA, тобто виконання реального фінансового аналізу було здійснено фахівцями з багаторічним досвідом роботи у сфері програмування, баз даних, проведення навчання IT, аудиту IT, розробки стандартів аудиту, які вільно володіють англійською мовою (для перекладу документації).

Так, безпосередньо для аналізу й пошуку даних, які цікавлять аудитора, система автоматично формує статистику завантажених даних (статистичний аналіз), де вказано кількість найбільших, найменших, від'ємних, нульових значень (з можливістю автоматичного перегляду рядків, що відповідають кожному числу), розраховані середні значення, відхилення тощо. Цей первинний візуальний аналіз дає можливість швидко зорієнтуватись в масиві інформації.

Наступний крок передбачає більш поглиблений аналіз – створення обчислюваних полів для аналізу "план-факт" та для структурного аналізу (тобто відсоток від загального обсягу, наприклад, щодо податкових надходжень). Методом сортування аудитор швидко виявляє найбільш суттєві значення даних – найбільші та найменші абсолютні значення, невиконання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

або перевиконання плану, методом групування виявляє загальну картину, наприклад, щодо розпорядників бюджетних коштів. Для більш поглибленого аналізу використовують багатомірний аналіз (Pivot-table), що, як правило, традиційно реалізується засобами СУБД (наприклад, Oracle). Для цього виконують так зване "злиття" даних, тобто додавання інформації наступних періодів до однорідної за структурою інформації попередніх періодів. Це дає можливість виконувати широкий спектр варіантів аналізу не тільки за двома, а й за трьома критеріями групування (наприклад, роки – види бюджетів – статті доходів). Система дає змогу робити перегляд даних, згрупованих із "різних точок зору". Аналізуючи згруповані дані, користувач може переглянути й дані, сумою яких є наведене число.

Для оформлення результатів роботи в системі використовують діаграми динаміки (графічний аналіз) та формування звітів. Шаблони звітів можна накопичувати. Будь-які результати аналізу (вибірки, обчислення, таблиці та діаграми) можна скопіювати в Excel або Word та доповнити коментарями й аналітичними висновками[4]. Слід звернути увагу на істотне поліпшення глибини аналізу та аргументованості аудиторських висновків.

Переваги аудиту із застосуванням системи IDEA: - швидкість і висока продуктивність праці: за дві години можна виконати фінансовий аналіз, для здійснення якого іншими засобами знадобиться тиждень, та й результати, отримані в системі IDEA, виявились ґрунтовнішими;

- багатофункціональність, гнучкість аналізу, зрозумілий інтерфейс, висока внутрішня логічність системи, яка досягається протягом довгих років удосконалення систем;

- працювати із системою IDEA можуть аудитори із середнім рівнем знання IT; вони здатні виконувати обсяги робіт, які раніше здійснювали команди програмістів;

- практично необмежена кількість варіантів аналізу, їх вибір залежить тільки від аудитора, його конкретного завдання, виявлених результатів і досвіду роботи. Користування CAAT-системами, передбачає спеціальне

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

навчання, напрацювання досвіду. Але застосування СААТ-систем надає куди вищий рівень сервісу, свободи дій, можливість оперативно вирішувати складні завдання, самостійно приймати рішення, підвищувати продуктивність праці та отримувати набагато якісніший результат. Отже, слід опановувати нові технології, зокрема ВОФК Фінляндії, навчальний курс триває лише 2–3 дні і його проходять усі аудитори, бо вони використовують СААТ-системи[3].

У девізі розробників програмної системи IDEA зазначено: "Ключовим фактором нашого успіху є те, що ми вміємо слухати наших користувачів". Цього принципу варто дотримуватись і вітчизняним ІТ-фахівцям, бо практика аудиту ІТ свідчить, що саме відсутність "зворотного зв'язку" між користувачами та ІТ-фахівцями часто призводить до використання можливостей впроваджених програмних систем лише на 10–20 %, тобто до неефективного витрачання бюджетних коштів. Тому методологія комп'ютерного аудиту, навчання та консультації – найважливіші напрями роботи щодо впровадження системи IDEA. Вони повинні стати темою спеціального обговорення. Крім того, потребують вирішення питання надійності, правильності та зручності отримання інформації.

Висновок. За даними розробників системи, правильне використання системи IDEA сприяє зростанню продуктивності праці аудиторів у п'ять разів. До того ж поліпшуються глибина і якість аналізу. Тому великого значення набуває накопичення й систематизація досвіду використання IDEA в різних напрямах діяльності, а також розробка методології використання цієї системи.

Отже, провівши дослідження інформаційних систем в країнах Європи, можна дійти висновку, що в нашій державі є доцільним вдосконалення систем СААТ. Типовість завдань фінансового аналізу, аудиту й контролю, які виконуються фінансовими та контрольними державними органами України, а також спільна мета їх діяльності – забезпечення ефективного управління державними коштами – дає підстави для використання фахівцями цих органів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

наведеного досвіду роботи з системою IDEA. Виходячи з вищесказаного доцільно говорити проте що система IDEA створена на основі CAAT-систем та має досить зручні в використанні аналізі та аудиті функції, що дає змогу їх доцільно та вигідно використовувати р роботі аудитора. Тому для досягнення високого професійного рівня роботи фінансових аудиторів та аналітиків у період глобалізації економіки вітчизняні інформаційно-аналітичні програми системи необхідно підсилити новим інструментарієм – міжнародними стандартизованими CAAT-системами, що відповідатиме світовій сучасній практиці аудиту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку / Терещенко Л.О., Матієнко-Зубенко І.І. – Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2004. —187 с.
2. Ільіна С.Б. Основи аудиту/ Ільіна С.Б. — Навчально-практичний посібник. — К.: Кондор, 2009 р.—378с.
3. Фінансовий контроль – Періодичне видання/ № 6, 2007.
4. Радська В.В. Аудит/ Радська В.В. — Навчальний посібник — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 416 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 311.3:316.346.2](477)

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЖІНОК В СІМ'Ї

Т. В. Владечак, студентка
Науковий керівник: к. філос. н. доцент Молчанова О.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

Гендерна політика - це система цілеспрямованих взаємопов 'язаних заходів, спрямованих на вирішення гендерних проблем і досягнення гендерної рівності. Першим таким заходом стало прийняття Закону про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, який з 1 січня 2006 року набрав чинності. Закон покликаний досягти рівності статей у всіх галузях життя і забороняє всіляку дискримінацію за статевою ознакою.

Ключові слова: *гендерні відносини, гендерна політика, гендерна дискримінація, гендерна рівність,гендерна справедливість.*

Актуальність теми. Гендерна проблематика як частина гуманітарної та соціальної політики, а також завдання в контексті дотримання прав людини ніколи не були пріоритетними для української влади (навіть на рівні декларацій). Проте формування високої культури гендерних стосунків, цивілізованого ставлення до прав, свобод і потреб людей різного статево-вікового статусу, забезпечення справедливих умов для повноцінної самореалізації особистості постає як одне із пріоритетних завдань на шляху розбудови демократичної, соціально-правової держави та розвитку громадянського суспільства в Україні.

Мета роботи. Дослідити явище насильства стосовно жінок в усталених практиках української сімї з урахуванням гендерного аспекту, простежити причини та наслідки збереження традиційної «патріархальної» моделі сімейних відносин, її негативні результати.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Різні аспекти проблем формування гендерних відносин в українському суспільстві, гендерної соціалізації підлітків, молоді, формування гендерної ідентичності та чутливості аналізувалися в теоретичних розвідках українських дослідників

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вороніної О.А., Кікінеджі О.М, Москаленко В.В., Приходькіної Н.О., Романової В.Г., Сабат Н.В., Сембрат А.Л., В.Яценко Л.В. та багатьох інших вітчизняних та зарубіжних науковців. На нашу думку, залишається недостатньо вивченою проблема формування гендерної культури, зрілої гендерної ідентичності та свідомо обраних гендерних проектів та ролей майбутніми фахівцями різних галузей трудової діяльності, досягнення ними професійного успіху, а також культивування почуття власної гідності, що стає на заваді можливим проявам насильства.

Викладення основного матеріалу. Існуючі натепер гендерні диспропорції та дисбаланс практично у всіх найважливіших царинах життя суспільства виступають серйозною перешкодою для створення справедливих умов та рівноправних можливостей для повноцінної самореалізації українських громадян незалежно від статі та інших відмінностей, зокрема, створюють значні проблеми у сфері шлюбно-сімейних відносин. Домінуюча за радянських часів модель гендерної культури визначалась тією засадою, що сфера праці – це головне поле соціальної інтеграції всіх громадян, включно з жінками, яких кваліфікували як робітниць-матерів. Держава несла головну відповідальність за виховання і соціалізацію дітей. Цей культурний стандарт, можна охарактеризувати як модель сім'ї двох годувальників та державного догляду за дітьми. Крім схеми повної інтеграції жінок та чоловіків до системи зайнятості, ця модель, найпевніше, була пов'язана з ідеєю переваги чоловіків. У сім'ї це виявлялося у культурній конструкції гендерної ролі чоловіка як «годувальника», між тим як і жінки були зайняті на повний робочий день. Більше того, в загальносуспільній диспозиції соціальних ролей чоловікам надавався пріоритет у професійній, політичній, адміністративній діяльності. Держава та інститути сфери праці відтворювали соціальні практики жінок і чоловіків, що відповідали цій моделі. Економічні та соціально-політичні реформи періоду демократичного транзиту хоча значною мірою і змінили зміст та конфігурацію багатьох фундаментальних соціальних взаємодій, проте у структурі гендерних відносин зберігається значна інерційність у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

використанні попередньої гендерної моделі, головних елементів традиційного культурного ідеалу гендерних відносин у сім'ї. Отже, жінок, якщо вони навіть є матерями, вважають повністю зайнятими працівниками. Очевидно, зберігається і основна відповідальність жінок за дітей та роль домашньої господині. З іншого боку, в умовах загальнокультурного тяжіння до неолібералізму, політичні еліти не схильні більше покладати на державу турботу про соціалізацію підростаючих поколінь, як це було за радянських часів. Відтак, цей обов'зок повністю перекладений на плечі сім'ї, а скоріше, матерів.

Насильство є одним із засобів, що забезпечують панування однієї людини над іншою. Це такий примус, така шкода, які здійснюються всупереч волі тих, проти кого вони спрямовані. Досить часто джерелом насильства стають представники чоловічої статі.

Однією з головних причин чоловічого насильства є гендерна нерівність. Ретельний аналіз демонструє той факт, що чим менша гендерна диференціація між жінками та чоловіками, тим менша ймовірність виникнення гендерного насильства.

Стати жертвою домашнього насильства можуть жінки як з бідної, так і з багатої сім'ї, з вищою освітою чи без, різної зовнішності та вдачі. Єдине, що їх поєднує, це те, що вони періодично зазнають насильства від своїх чоловіків або партнерів. І хоч домашнє насильство не є однаковою мірою властивим кожній сім'ї й кожній культурі, та саме патріархальна субкультура і патріархальний тип родини «традиційно» підтримують насильство над жінками, створюючи перешкоди щодо подолання цього негативного явища.

Тому головною причиною домашнього насильства над жінками є гендерні стереотипи, нерівність статей, яка насамперед дискримінує жінку. Домашне насильство є найтяжчим видом саме гендерного насильства. Витоки насильства в сім'ї закладені у звичаях суспільства, в системі норм і правил, які передбачають для чоловіків і жінок різну стандартизовану поведінку: активну та агресивну для чоловіків і покірну та поступливу для жінок.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Значною мірою така поведінка є наслідком традиційного виховання, при якому агресивна поведінка чоловіків розглядається як єдиний та прийнятний спосіб залагодження існуючих проблем. Хлопчиків вчать будь-що наполягати на своєму і для досягнення мети виявляти агресію проти тих, хто стоїть на заваді; тоді як дівчаток вчать терпіти й пристосовуватися, обмежуючи власні бажання та інтереси. Результатом гендерного впливу сім'ї та оточення є сьогоднішня сумна картина насильства над жінками в нашій країні, та, власне, й взагалі насильства в світі.

Насильство над жінками в сім'ї має форми фізичного, сексуального, економічного та психологічного приниження. Хоча насильству з боку агресивних чоловіків піддаються переважно саме жінки, й саме вони найбільше від нього страждають, ця проблема не може розглядатися лише як суто жіноча. Людина, що принижує й катує свою дружину, ображає в її особі усіх жінок і суспільство в цілому. Це не «приватна справа» домашнього кривдника чи тирана, а проблема, що потребуе загальної уваги й конкретної державноі політики. У разі вчинення наруги шкода наноситься всьому суспільству, тому громадськість і держава зобов'язані припинити узвичаєну практику катування жінок у родинах і вжити радикальні заходи для зміни поведінки чоловіків, які чинять це насильство. Це дуже важливо, бо навіть у випадку розлучення з однією дружиною, чоловік-кривдник продовжує жорстоко поводитися з іншою.

Від домашнього насильства страждає й сам насильник через брак любові та підтримки від своїх близьких. Часто дружина чи діти, які захищають матір, переходять межі самооборони. Жінки, які живуть у сільській місцевості, несуть потрійний тягар. По-перше, вони працюють як наймані працівники в сільськогосподарських підприємствах або в інших приватних чи державних організаціях; по-друге, трудяться в особистих підсобних господарствах та, по-третє, виконують домашню роботу та доглядають за дітьми.

Враховуючи значення внеску жінок у добробут сім'ї та у розвиток суспільства, що до цього часу не одержав повне визнання, соціальне значення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

материнства та ролі обох батьків у сім'ї та у вихованні дітей і усвідомлюючи, що роль жінки у продовженні роду не повинна бути причиною дискримінації, оскільки виховання дітей вимагає спільної відповідальності чоловіків і жінок та всього суспільства в цілому, необхідно визнати, що для досягнення соціальної рівності між чоловіками та жінками необхідно змінити традиційну роль як чоловіків, так і жінок у суспільстві та в сім'ї.

Насильство чоловіків по відношенню до жінок багато в чому є наслідком обмеженої правомочності. Дослідниками доведено, що в тих суспільствах, де чоловікам дозволено не приховувати страх, сльози, слабкість, рівень насильства є низьким. А в тих суспільствах, де маскулінна бравада - хизування силою, стримування та відкидання почуття страху - є нормою, насильство має більше шансів для його застосування.

Наслідками домашнього насильства щодо жінок в сучасній Україні є такі факти: • 30% самогубств і 60% вбивств жінок пов'язані з насильством у сім'ї; • 35% жінок, що потрапили в лікарню «швидкої допомоги», перебувають там з причин отримання нових тілесних ушкоджень, пов'язаних із знущаннями в сім'ї; • 25-40% жінок, які потерпають від насильства в сім'ї, було побито під час їхньої вагітності [2].

Україна приєдналась до Всесвітньої компанії із викорінення насильства над жінками, ініційованої 25 лютого 2008 р. Генеральним секретарем ООН Пан Гі Муном.

Національна кампанія «Стоп насильству!» розпочалася 15 травня 2008р. Мета Кампанії: привернути увагу українського суспільства і його лідерів до проблеми насильства як до порушення прав людини і залучити всіх громадян до боротьби з цим негативним явищем, подолати шкідливі гендерні стереотипи та шаблони суто маскулінної та фемінної поведінки.

Адже, забезпечення гендерної рівності є ключовою складовою євроінтеграційних цінностей та пріоритетом соціальних змін в країні. Цілі розвитку тисячоліття, ухвалені на Самміті Тисячоліття ООН у 2000 році, стали для України орієнтиром розвитку соціального, політичного та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

економічного життя на тривалий період (до 2015 року). Поряд з такими цілями як подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, сталий розвиток довкілля, поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, обмеження поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення її масштабів, для України також визначено необхідність забезпечення ґендерної рівності. Підписавши у 2000 році разом із 189 країнами-членами Організації Об'єднаних Націй Декларацію Тисячоліття, Україна стала на шлях активних ґендерних перетворень, осмислення нових стратегій соціального розвитку. З метою виконання взятих на себе зобов'язань щодо забезпечення ґендерної рівності у відносинах між жінками та чоловіками у всіх сферах суспільного життя, в Україні прийнято низку відповідних нормативно-правових документів. Йдеться про Закон України „Про забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків" (2005 р.), Указ Президента України „Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" (2005 р.) «Державна програми з утвердження ґендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010р.» (2006) та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Гендерна статистика України: сучасний стан, проблеми, напрями вдосконалення».— Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. — 190 с.
2. Мельник Ю. "Тепер бити можна?" / Ю. Мельник // Поступ (20 червня). — 2003.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 130.33

СИНЕРГЕТИКА – НОВІТНЄ СВІТОБАЧЕННЯ

А. Л. Коляда, студентка
Науковий керівник: к. філос. н. доцент Молчанова О.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті йдеться про значення синергетики для сучасної науки, визначений її зв'язок із філософією, з'ясовано місце синергетики серед інших наукових дисциплін.

Актуальність теми. Актуальність синергетики у сучасному світі в першу чергу пов'язана з тим, що наука має шукати нові адекватні відповіді на глобальні виклики світу. Методи синергетики відрізняються універсальністю, тому що володіють прямим зв'язком з математикою. Методологічно синергетика відкрита до нових концепцій і підходів.

Мета роботи. Визначення ролі синергетики у сучасній науці та прикладне, практичне використання у різних сферах суспільства, а також з'ясування її місця серед інших наук й перспективи розвитку в майбутньому.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Фундаментальні результати в цій галузі здобули Г. Хакен, І. Пригожин, Б. Мандельброт, М. Мойсєєв, С. Курдюмов, Г. Малинецький, О. Самарський, О. Тихонов, Р. Том та інші.

Викладення основного матеріалу. Синергетика – напрям і загальнонаукова програма міждисциплінарних досліджень, котрі вивчають процес самоорганізації та становлення нових упорядкованих структур у відкритих системах.

Поряд із терміном синергетика часто використовують терміни теорія складності (complexity theory), теорія динамічних (складних) систем (dynamic (complex) system theory), теорія хаосу (chaos theory), нелінійна динаміка (nonlinear dynamic) або більш загальний — нелінійна наука (nonlinear science), увиразнюючи при цьому принципову нелінійність, нерівноважність, складність досліджуваних явищ.

Теорія самоорганізації, сьогодні виявляється одним з найбільш популярних та перспективних міждисциплінарних підходів. Синергетика є

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сучасною теорією самоорганізації, яка пов'язана з дослідженням феноменів самоорганізації, нелінійності, нерівноваженості, глобальної еволюції, вивченням процесу становлення порядку через хаос, незворотності часу, нестійкості як основоположної характеристики процесів еволюції. Проблемне поле синергетики центрується навколо поняття «самоорганізації», орієнтуючись на осягнення сутності, принципів організації і еволюції останньої. Під самоорганізацією в синергетиці розуміються процеси виникнення макроскопічно упорядкованих просторово-часових структур у складних нелінійних динамічних системах, що знаходяться в станах, далеких від рівноважних.

У синергетиці акцент робиться не на процесах управління та обміну інформацією, а на принципах побудови, організації, розвитку та самоускладнення систем і їхній еволюції.

Синергетику цікавить питання про те, як саме системи чи їх частини переживають зміни, цілком обумовлені процесами самоорганізації. Парадоксальним виявилося те, що при переході від невпорядкованості до впорядкованості усі системи поводяться схожим чином. Системи, що саморозвиваються, знаходять внутрішні форми адаптації до навколишнього середовища. Умови нерівноваги спричиняють корпоративну поведінку елементів, які в умовах рівноваги поводилися автономно.

Синергетика відкриває такі нові сторони і властивості світу, як нестабільність, нелінійність та відкритість (різноманітні варіанти майбутнього, всезростаючу складність формоутворень та способів їх об'єднання в цілісності, що еволюціонують). Синергетика дає можливість ширше поглянути на процеси розвитку і глобальної еволюції та розробити основні принципи сучасної концепції самоорганізації. Універсум розглядається як складно організований і відкритий, він є не усталеним, а таким, що знаходиться у становленні; він є не просто існуючим, а безперервно виникаючим світом. Сучасна наука остаточно розвінчує міф про жорстко детермінований та стабільний Всесвіт. Світ наповнений

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

несподіваними поворотами, пов’язаними з вибором шляхів подальшого розвитку. У світлі нових знань Всесвіт постає системою, що невпинно еволюціонує як єдине ціле.

Синергетика постає як сучасна теорія еволюцій великих, надскладних, відкритих, термодинамічно нерівноважних систем, що мають зворотній зв'язок та існують квазистаціонарно лише в умовах постійного обміну речовин, енергією та інформацією з зовнішнім середовищем. До таких систем відносять: Всесвіт, саморозвинену природу, людське суспільство. Синергетика стверджує та розкриває зміст третього стилю наукового пізнання – системно-структурного. Цей тип наукового мислення відкидає лінійне мислення, ідеї про випадковості як дещо неістотне.

Із сучасної наукової картини світу випливає, що в розвитку складно організованих систем існує два рівні еволюції. Перший з них характеризується усталеністю, лінійністю та передбачуваністю, другий – неусталеністю. Сенс концепції нелінійності полягає в тому, що для само-організованої системи існує не один єдиний шлях розвитку, а поле шляхів, яке містить у собі потенційний спектр структур, які можуть виникнути у процесі змін системи, що самоорганізується. Іншими словами, відкрита нелінійна система у стані неусталеності є носієм багатоманітних пізніших форм майбутньої організації. У нелінійному середовищі можливий не будь-який набір майбутньої еволюції, а лише певний їх спектр.

Концепція нелінійного розвитку світу спонукає нас усвідомити відсутність жорсткої визначеності розвитку як природи, так і суспільства, відсутність єдиного еволюційного шляху розвитку, вона утверджує ідею багатоваріантності, альтернативності шляхів еволюції. Лінійна система не жорстко вписана у спектр можливих шляхів її розвитку, вона ніби блукає в полі можливого і щоразу випадково виводить на поверхню лише один із шляхів. Це незаперечно свідчить про те, що в реальному бутті важливу роль відіграють нестабільність і випадковість. Остання виступає як важливий і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

необхідний елемент світу, особливо в розумінні сутності суспільних процесів, де від випадковості залежить так багато.

Випадковість здавна привертала увагу філософів, але її природу нерідко трактували з діаметрально протилежних позицій. Так, якщо Демокрит розумів випадковість лише як незнання причини явища і проголошував реально існуючим тільки необхідність, то вже учень його Епікур проголосив випадковість конструюючим початком у Всесвіті. У XIX ст.. філософи переконливо довели, що виникнення кожного явища залежить від багатьох факторів, причин та умов, перехресна дія котрих призводить до того, що явище може розвиватися за багатьма варіантами, причому в кожному окремому випадку перетворення можливості в дійсність, тобто виникнення нового, включає в себе як закономірне, так і випадкове. Тому дійсність, як реалізована можливість, характеризується багатьма випадковими рисами, а кожна окрема реалізація можливості об'єктивно виступає як випадковість.

Твердження синергетики про те, що фактично всі процеси у Всесвіті відбуваються під впливом випадкових факторів і певної міри невизначеності, дає можливість розкрити конструктивну роль випадковості у процесах самоорганізації, дослідити умови, які можуть привести до виникнення порядку чи нової просторово-часової структури. Стосовно синергетики як теорії самоорганізації і методу пізнання та її відношення до діалектики існують досить суперечливі думки. Одні дослідники вважають, що синергетика має дістати статус філософської теорії, а в майбутньому, можливо, навіть замінити діалектику. Інші хочуть бачити діалектику такою, що стоїть на твердому ґрунті природничонаукового знання. Ще інші хочуть бачити синергетику, як парадигму, котра буде не такою загальною, а конкретнішою, глибшою і простішою.

Потрібно також зазначити, що синергетика, розкриваючи загальний для усіх систем механізм розвитку, стає загальною основою будь-якої еволюційної теорії. Використання синергетичного підходу до феномена людини надає нові можливості та перспективи для розуміння природи її

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

духовності, характеру еволюційних процесів, які відбуваються в цілісній людині. Синергетичний підхід відтворює погляд на подвійну природу світу і людини, що пов'язано із феноменом самої людини, яка містить в собі одночасно і матеріальне і духовне начала і належить до двох світів: земного, щільного і космічного, духовного.

Висновок: Синергетика відіграє найважливішу епістемологічну, методологічну, світоглядну роль у формуванні постнекласичної наукової картини світу, а також володіє ефективними засобами міждисциплінарної комунікації.

Наукове співтовариство розглядає синергетику як одну з фундаментальних концепцій, що складають ядро сучасної наукової картини світу. Її визначають як науку про самоорганізацію або, більш розгорнуто, — про спонтанне виникнення та самопідтримку впорядкованих часових і просторових структур у відкритих нелінійних системах різної природи.

Синергетика має право на існування лише у сфері самоорганізаційних процесів у системах, попередньо високо організованих зовнішнім інтелектом. Походження ж самої цієї високої організації вона пояснити не здатна.

Правила, які визначають поводження складних систем, істотно відрізняються від тих, за якими функціонують рівноважні системи і які є основою традиційних класичних методів аналізу систем. Тому саме синергетика, яка акцентує увагу на явищах еволюції у відкритих нерівноважних системах, на виникненні порядку із хаосу, явищах самоорганізації, зі своїм міждисциплінарним арсеналом методів та алгоритмів може стати адекватним інструментом для аналізу складних динамічних процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві. Значно зростає епістемологічний потенціал синергетики у зв'язку з необхідністю дослідження бурхливих процесів глобалізації, що відбуваються у сучасному «нестримному світі» (Е. Гідденс). Евристичні можливості синергетичної парадигми в конструюванні прогностичних моделей розвитку економічних, науково-технологічних, інформаційно-комунікативних, соціально-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

політичних, екологічних, демографічних, соціокультурних процесів і тенденцій, та передбачення майбутніх трендів формують необмежене поле подальших теоретичних розвідок та прикладних досліджень.

У майбутньому синергетика зумовить трансформації не лише логіки наукового пізнання, а й мови науки. На зміну однозначному поняттю прийде багатозначний символ. А якщо мовою науки стає символ, то вона неминуче зближується з мистецтвом. При цьому грані між ними не зітруться. Просто це буде означати, що вчений не може обійтися без мистецтва, а митець не буде нехтувати науковим знанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буданов В. Г. Синергетичні стратегії в освіті / В. Г. Буданов // Філософська думка. — 2007. — № 5. — С. 98 — 106.
2. Пригожин І. Порядок із хаосу / Пригожин І., Стенгерс І. // Філософська думка. — 2006. — № 3. — С. 3 — 20.
3. Венгеров А. Синергетика і політика / А. Венгеров // Суспільні науки і сучасність. — 2005.— № 4. — С. 58 — 67.
4. Білокопитов Ю. Дао природничих и гуманітарних наук? Про методологічні можливості синергетики / Ю. Білокопитов // Філософська думка. — 2006. - № 8. — С. 78 — 89.
5. Князева Е. Н. Синергетика як нове світобачення / Е. Н.Князева, С. П. Курдюмов // Філософська думка. — 2005. — № 12. — С. 44 — 56.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 330.133:336.741.281

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ВАРТОСТІ ТОВАРУ

І. А. Дубачінська, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Золотих І.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано різні теорії вартості. Пояснено синтез трудової теорії вартості і теорії граничної корисності.

***Ключові слова**: вартість, сучасні теорії вартості, трудова теорія вартості, теорія граничної корисності.*

Актуальність проблеми. Невід'ємною стороною інноваційного продукту, як товару, є вартість. Специфіка споживчої вартості інноваційного продукту впливає на визначення його вартості і методу ціноутворення. Відповідно теорії вартості, величина вартості товару повинна визначатися суспільно необхідним часом на його створення. Складність формування цін на інноваційний продукт пов'язана з тим, що його об'єктами є не тільки матеріальні, але й ідеальні субстанції, які не знаходять повного матеріального втілення і не відображають вартості в рамках трудової теорії вартості, обмеженою матеріальним виробництвом.

Виклад основного матеріалу. Властивість товару, що випливає з його визначення, полягає в його здатності обмінюватися на інший товар. Підставою цієї властивості є вартість певного товару. Якщо споживна вартість - це якісна сторона товару, то вартість є кількісною стороною. Вона визначається витратами праці, капіталу, фізичних і духовних сил людини, його знаннями, досвідом і майстерністю, потрібними для виготовлення даного товару. Обмін одного товару на інший можливий за умови рівності цих витрат на їх створення, тобто рівності їх вартостей.

Розробку теорії трудової вартості було почато представниками класичної політичної економії У. Петті, А. Смітом, Д. Рікардо та ін. Свій дальший розвиток вона отримала в працях К. Маркса, який розробив учення про двоїстий характер праці, втіленої в товарі, розкрив суперечність між

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

приватною і суспільною, конкретною і абстрактною працею, споживчою вартістю і вартістю товару, дослідив історичний процес розвитку обміну і форм вартості, розкрив природу і суть грошей як загального еквівалента. В його економічній концепції трудова теорія вартості та заснована на ній теорія додаткової вартості займають центральне місце.

Світовій економічній науці відомі й інші теорії вартості: ті, що в центрі уваги ставили витрати, і ті, що перемістили його на кінцеві результати виробництва.

Крім трудової вартості до "витратних" концепцій належать також теорія витрат виробництва і теорія трьох факторів виробництва. Прихильники теорії витрат виробництва (Р. Торренс, Н. Сеніор, Дж. Мілль, Дж. Мак-Куллох та ін.) розглядають витрати виробництва як основу мінової вартості і цін, вважаючи, що нова вартість створюється не лише живою, а й минулою, уречевленою працею.

Родоначальники теорії трьох факторів виробництва французькі економісти першої половини XIX ст. Ж. Б. Сей і Ф. Бастіа трактували формування вартості в процесі виробництва як результат витрат трьох його основних факторів: праці, капіталу і землі. Всі вони беруть рівноправну участь (яка визначається для кожного з них ринком) у створенні вартості. Кожний з цих факторів "створює" відповідну частину вартості: праця - заробітну плату, капітал - відсоток, а земля - ренту. Виведення доходів з продуктивності факторів означало, що власники капіталу і землі привласнюють відсоток і ренту. При наявності усуспільненої власності на ці фактори виробництва такі доходи належать широким верствам суспільства. К. Маркс у першому томі "Капіталу", широко абстрагуючись при розгляді теорії вартості, припускав участь всіх факторів виробництва у створенні лише споживчої вартості. У третьому томі, в якому йдеться про конкретні економічні явища, щодо теорії ціни виробництва (а також ренти) він визнавав вплив факторів виробництва на мінову вартість і ціну. За К. Марксом, величина капіталу впливає на ціну через перерозподіл прибутку і перетворену

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

форму вартості - ціну виробництва. Остання утворюється за допомогою вирівнювання норми прибутку в різних галузях у процесі переливання капіталу в результаті міжгалузевої конкуренції.

В останній третині XIX ст. набув поширення принципово новий підхід до аналізу вартості з позиції теорії граничної корисності. Її прихильники (У. С. Джевонс, К. Менгер, Ф. Візер, Е. Бем-Баверк, Л. Вальрас, Дж. Б. Кларк та ін.) вважали неприйнятним зведення вартості до витрат праці або трьох факторів виробництва. На їх думку, вартість (цінність)" визначається мірою корисності результату. Вони розмежували сукупну корисність блага (тобто корисність усього запасу або всієї доступної даному індивіду кількості благ) і граничну корисність блага (тобто корисність останньої одиниці цього запасу або доступної кількості благ). Цінність розглядалась ними як суб'єктивна за своєю природою категорія, як судження так званої економічної людини про важливість благ, наявних в її розпорядженні, для підтримання життя і добробуту.

Значний вплив на сучасні теорії вартості і ціни справляє неокласична теорія англійського економіста кінця XIX - початку XX ст. А. Маршалла. Він вважав, що витрати виробництва, інтенсивність попиту, межа виробництва і ціна продукту взаємно регулюють одна одну, і тут не виникає ніякого порочного кола при твердженні, що кожна з них частково регулюється іншими.

У XX ст. відбулась еволюція теорії вартості. По-перше, в країнах ринкової економіки розробці теорій вартості перестали надавати тієї вирішальної ролі, яку вона мала в XVIII-XIX ст. Це пов'язано з утвердженням підприємницької ринкової системи і поворотом представників економічної думки країн; розвинутої ринкової економіки до розробки переважно теорії ціни як категорії, яка знаходиться на поверхні економічного життя і найтісніше пов'язана з господарським механізмом. В результаті такого повороту розробка теорії вартості відійшла на другий план, а на перший вийшла розробка саме теорії ціни. Спочатку таке дослідження велось на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

мікрорівні, а з 0-х років XX ст. під впливом економічної теорії Дж. М. Кейнса та у відповідь на об'єктивні реалії економічних потрясінь в ринковій економіці поширилось і на макрорівень. По-друге, на мікрорівні економіки отримали розвиток теорії не лише досконалої (вільної) конкуренції, а й теорії недосконалої (обмеженої) конкуренції (Е. Чемберлін, Дж. Робінсон), які досліджували ціноутворення в умовах обмеженої конкуренції.

По-третє, на відміну від класичної і марксистської теорії вартості функціональна теорія висунула на перше місце внесок кожного елемента відтворювального процесу (живої і втіленої в засобах виробництва праці, природних ресурсів) у виробництво і добробут людини. Один з напрямів (перший) загального перегляду трудової теорії вартості співзвучний з тією економічною думкою, яка століття тому запропонувала синтезувати "витратну" і "результатну" сторони єдиної теорії економічної цінності (вартості). Початок цьому поклав видатний український економіст М. І. Туган-Барановський, який ще в 1890 р. зазначав, що теорія граничної корисності не спростовує поглядів Д. Рікардо чи К. Маркса, а навпаки, якщо правильно її розуміти, то несподівано підтверджуються вчення названих економістів. Така позиція суперечила поглядам більшості соціал-демократів (К. Каутського, Р. Гільфердінга, Г. В. Плеханова, М. І. Бухаріна та ін.), які бачили в теорії граничної корисності прямий виклик марксизму. Цьому чимало сприяли й твердження самих творців теорії граничної корисності К. Менгера, Ф. Візера, Е. Бем-Баверка про принципову відмінність її як вивчення класиків політекономії, так і від економічної теорії марксизму. На думку М. І. Туган-Барановського, теорія граничної корисності висвітлює цінність (вартість) з іншого боку, а тому не спростовує, а доповнює трудову теорію вартості, утворюючи з нею органічну єдність. М. І. Туган-Барановський зауважував, що можна було думати про невідповідність між оцінкою блага за його господарською корисністю і його ж оцінкою за трудовою вартістю, але теорія граничної корисності доводить, що обидва принципи оцінки узгоджені. Ступінь узгодженості тим більший, чим більше

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розподіл праці підкоряється господарському принципу.

Чимало російських і українських економістів (В. К. Дмитрієв, Р. М. Орженцький, А. Д. Білімович та ін.) також виступали за органічний синтез трудової теорії вартості і теорії граничної корисності виходячи з "господарського принципу".

Другий напрям загального перегляду трудової теорії вартості виходить з того, що в питанні про вимірювання корисності, основоположники марксизму не пішли далі загального визнання його необхідності й практично не помітили теорії граничної корисності. Це пояснюється тим, що абстрагування, до якого вони вдавалися під час аналізу підприємницької експлуатації, не могло бути застосоване під час аналізу функціональної сторони відтворювального процесу. Категорії, які потрібні для розуміння останньої, могли б поставити під сумнів абсолютизацію додаткової вартості як єдиного джерела прибутку капіталу. У 80-х роках XX ст. у західній економічній літературі набула поширення теорія постіндустріального, інформаційного суспільства. Вона виходить з того, що у високорозвинених країнах світу інформаційний сектор за темпами зростання почав помітно випереджати традиційні галузі, і за прогнозами, ця тенденція посилюватиметься в майбутньому.

Висновок. Вартість — втілена й уречевлена в продукті суспільна праця; економічна категорія, яка виражає відносини між суб'єктами господарської діяльності, що пов'язані суспільним поділом праці і обміном товарами та послугами. Таким чином, вартість визначається не індивідуальними затратами праці на виготовлення чого-небудь, а характерними для даного суспільства затратами й способу виробництва. Таке визначення дозволяє абстрагуватися від ефективності чи неефективності конкретного виробника. Вартість отримує грошовий еквівалент лише тоді, коли продукт стає товаром при товарних відносинах у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1. Грищенко Ю. Маржиналізм і трудова теорія вартості: чи можливий синтез? //Економіка України. - 1996. - №1.
2. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1978.
3. Макконнелл К.Р., Стенли Л.Брю Экономикс: принципы, проблемы, политика: В 2 т. Пер. с англ. - М.: Республика, 1992.
4. Маршалл А. Принципы экономической науки. В 3 т. Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1993.
5. Основи економічної теорії: політ економічний аспект. Підручник. /Г.Н.Климко, В.П.Нестеренко. - К., Вища школа, 1997.
6. Чухно А. Виробничо-технологічна структура економіки: суть і шляхи перебудови. //Економіка України. - 1995. - №7.

УДК 316.454.52

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН У РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ СВІТУ

П. Ю. Солдатюк, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Золотих І.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто сутность та ефективнысть регулювання цін. Обгрунтовано необхідність комплексного підходу до цього питання.

Ключові слова: *ціна, ринок, вплив держави на ціни, особливості регулювання цін.*

Актуальність проблеми. Ціна – важливий інструмент регулювання економіки. З допомогою цін виробництво підпорядковується суспільним потребам, стимулюється виробництво і збут продукції, підвищення якості, конкурентоспроможності товарів тощо.

Аналіз останіх досліджень та публікацій. Проблемам дослідження процесів регулювання цін присвячено праці численних вчених-економістів, таких як Литвиненко Я.В., Салімжанов.І. К., Шкварчук Л.О. та інших. Ними запропоновано основні види регулювання цін, та умови їх застосування а також основні проблеми, які виникають в наслідок цього.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Одним із найважливіших завдань держави є забезпечення такого співвідношення монополії і конкуренції, яке не призводить до руйнівних наслідків в економіці. Більшість країн з економікою змішаного типу як загальну тактику використовують певні правила ціноутворення. Вони оформляються у вигляді законодавчих актів, регламентуючих порядок і методологію формування цін.

Методологічний аспект ціноутворення в розвинутих країнах полягає у виробленні державними органами загальних принципів, методів і нормативів встановлення цін. Крім прийнятих рішень зі стратегічних і тактичних питань державні органи беруть на себе функцію введення конкретних цін на товари і послуги, що мають для національної економіки вирішальне значення. Поряд з прямим встановленням і регулюванням цін державні органи здійснюють і контроль за ними. Сфера ціноутворення, що контролюється державою, складає від 10 до 30 % загального обсягу виготовленої продукції.

Наприклад,у США. Американська адміністрація, обмежуючи державне фінансування і пряме регулювання цін в окремих товарних групах, надає перевагу активному використанню ринкових важелів і методів непрямого регулювання, що сприяють загальному оздоровленню економічного стану в країні. В цілому такий підхід справив останніми роками стабілізуючий вплив на розвиток інфляційних процесів. Основні напрями непрямого регулювання цін у США наступні:

- деструктивна кредитно-грошова політика,
- регулювання облікової ставки федеральних резервних банків;
- федеральні закупки товарів і послуг;
- податкова політика.

Ці напрями державної макроекономічної політики справляють вплив на зміну співвідношення попиту і пропозиції на внутрішньому ринку США і таким чином визначають базові пропорції обміну і рівня цін.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Пряме державне регулювання цін нині використовується лише у високо монополізованих галузях, що підпадають під юрисдикцію антитрестовського регулювання. Всього в США державою регулюється від 5до 10% цін.

Що стосуэться державного регулювання цін на продукцію аграрного комплексу, то в межах федеральних сільськогосподарських програм фермери, які займаються вирощуванням зернових, отримують від міністерства сільського господарства США позики на фінансування виробництва. Зібраний урожай вони можуть продавати за ринковими цінами і розраховуватися за ці позики часткою виручки. Якщо ринкові ціни опускаються нижче рівня контрольних цін, встановлених конгресом, фермер може здати урожай державі за контрольними цінами, розраховуючись за позики і отримуючи виручку.

Таким же чином регулюються ціни і в молочній промисловості. Конгрес визначає «справедливий» рівень контрольних цін на молоко, масло, сир.

Сільськогосподарський закон, прийнятий у США в 1985 році, вніс зміни в американську аграрну політику. Відповідно до цього закону були суттєво знижені заставні ставки, що надаються фермерам. В цілому контроль за цінами здійснюють антитрестовські управління міністерства юстиції і Федеральна торговельна комісія.

У Франції уезважаючи на дію принципу вільного встановлення цін, в умовах ринкового господарства роль держави полягає у прямому регулюванні цін на сільськогосподарську продукцію, газ, електроенергію, транспортні послуги або у здійсненні контролю за цінами в умовах конкуренції.

Державний сектор в економіці Франції має невелику частку в ВНП і включає галузі-монополісти (наприклад, транспорт), а також деякі галузі, що працюють у режимі ринкової конкуренції (наприклад, Національний і комерційні банки). В першому випадку держава встановлює всі економічні параметри діяльності галузей-монополістів, у тому числі обсяг інвестицій, оплату праці і ціни на готову продукцію, в другому – здійснює мінімальний вплив на економічні параметри господарської діяльності цих галузей,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стимулюючи їх до конкуренції з приватним сектором. Така специфіка економіки Франції визначила співвідношення між регульованими і вільними цінами на товари і послуги: близько 20 % цін регулюється державою, а 80 % перебувають у режимі вільного ринкового ціноутворення.

З 1965 по 1972 рр. державне регулювання цін здійснювалося через так звані контракти стабільності, програмні контракти і контракти проти збільшення цін. У відповідності з контрактами стабільності держава укладала з підприємствами угоди, за якими вони мали право збільшувати ціни на одні товари, одночасно понижуючи ціни на інші. Основна мета такого механізму державного регулювання цін – підтримання стабільності загального рівня цін.

Програмні контракти були спрямовані на те, щоб сприяти еволюції цін, які відповідали б умовам міжнародної конкуренції. Згідно з програмними контрактами підприємства надавали державі інформацію про свої виробничі, інвестиційні програми, фінансове становище, зайнятість, перспективи виходу на зовнішні ринки, а також детальну інформацію, пов'язану з формуванням цін, в тому числі з аналізу ринку і конкуренції, продуктивності праці, методів фінансового управління і т. ін.

Підчас прийняття підприємствами таких контрактів уряд брав на себе зобов'язання не вживати заходів, що призводять до зростання витрат виробництва.

У травні 1973 року уряд оголосив про лібералізацію цін на промислову продукцію. Разом з тим було прийняте рішення про цінову конкуренцію в промисловості, яким заборонялося створення всіляких союзів виробників, імпортерів, оптових і роздрібних торговців. Одночасно заборонялось укладання будь-яких угод про «мінімальні ціни» чи про «рекомендовані ціни» на промислову продукцію, товари народного споживання і послуги.

Лібералізація цін призвела до необхідності зміни структури державних органів з регулювання цін. До 1986 року у складі міністерства планування і фінансів органи ціноутворення були представлені самостійним департаментом, а згодом він був перетворений на департамент із конкуренції.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Нині у Франції існує близько 3 тисяч державних контролерів за цінами. Контролери мають право складати акти про порушення правил ціноутворення і передавати їх у фінансовий трибунал, який приймає рішення про санкції до юридичних осіб, пов'язаних з порушенням цінового законодавства.

У Данії система ціноутворення в цій країні складається більшою мірою під впливом ринкових факторів. Державний вплив на формування цін дуже обмежений і полягає головним чином у створенні максимально сприятливих умов для вільної конкуренції приватних виробників, які самостійно встановлюють ціни на свою продукцію.

Гнучке застосування системи споживчих податків дає змогу уряду впливати на рівень цін на ті чи інші товари і здійснювати вплив на споживання в потрібному напрямку (наприклад, обмежити вживання спиртних напоїв і т.ін.).

Ціни і тарифи в державному секторі, масштаби якого невеликі, визначаються фолькетингом, муніципальними і міською владою. Питома вага цін, що встановлюється чи регулюється, становить 6 %.

Основним юридичним актом про ціноутворення є Закон про конкуренції, прийнятий фолькетингом 1 липня 1989 року. Нагляд за діяльністю монополій у галузі ціноутворення здійснює Рада з питань конкуренції, члени якої призначаються міністром промисловості на 4-річний термін.

У випадку порушення порядку встановлення цін Рада зобов'язує підприємця протягом певного терміну ввести прийнятні ціни на свою продукцію чи використовувати конкретні правила розрахунку цих цін. Якщо підприємець відмовляється надати Раді необхідну інформацію і при цьому неодноразово і грубо порушує положення Закону про конкуренцію, Рада може направити спеціальне повідомлення міністерству промисловості з викладенням своїх пропозицій про характер санкцій щодо порушника.

У Греції державне регулювання в галузі ціноутворення здійснюється як шляхом безпосереднього визначення цін і контролю за їх виконанням, так і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

проведенням політики цін і доходів на певних етапах розвитку країни в межах загальноекономічної політики чи в окремих галузях економіки.

На сьогодні ціни на 20 % найменувань споживчих товарів і послуг регулюються державою. Правовою основою регулювання цін є указ президента, затверджений у 1989 році. Він являє собою Кодекс ринкового регулювання, згідно з яким всі товари, які підлягають регулюванню, поділяються на дві групи: товари і послуги, встановлення цін на які входить до компетенції уряду та інших державних організацій. Це сільськогосподарські продукти масового виробництва, тарифи на електроенергію, громадський транспорт, зв'язок і поштові відправлення, авіа-пасажирські перевезення, каботажне плавання та ін. Вирішення питань про зміну цін на вказані товари і послуги покладено на Міжміністерський комітет із цін і доходів, який очолює міністр національної економіки; усі інші товари та послуги. Регулювання здійснює міністр торгівлі.

Для підготовки рішень про зміну цін у міністерстві торгівлі створений Радчий комітет. Існує також ринкова поліція, яка систематично здійснює контроль за цінами на ринках і в магазинах.

За порушення правил про ціни чи правил конкуренції Комітет із конкуренції має право виносити рішення про накладання штрафів у розмірі від 300 до 30 тис. доларів США.

В Японії заборонено встановлювати несправедливі як монопольно великі, так і монопольно низькі ціни, які мають на меті «вибити» конкурента з ринку. Введені обмежувальні заходи щодо одночасного підвищення цін. Вони поширюється на галузі, де обсяг виробництва перевищує 30 млрд. єн. Якщо в таких галузях більше двох фірм протягом трьох місяців підняли ціну приблизно на одну і ту ж саму величину, то Комісія зі справедливих угод має право вимагати від них доповісти про причини такого підвищення і при необхідності розпочати розслідування.

В Японії існує особливий урядовий орган – Бюро цін при управлінні економічного планування. До його функцій входять контроль за дотриманням

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

антимонопольного законодавства; відслідковуваня рівня і динаміки цін на товари; підтримання попиту на необхідному рівні, вивчення тенденції попиту і пропозиції. Держава регулює ціни на рис, пшеницю, м'ясні і молочні продукти, залізничні тарифи, тарифи на тепло - водопостачання, електроенергію і газ, освіту і медичне обслуговування. В цілому регулюється близько 20 % споживчих цін.

Висновки. Таким чином, можна зазначити, що лібералізація цін не послаблює, а навпаки, підвищує роль держави у здійсненні політики ціноутворення. Вона полягає не у встановленні конкретних цін, а у впливі за допомогою економічних заходів на прийняття товаровиробниками оптимальних рішень щодо цін, надання їм методологічної і методичної допомоги, розробці правових норм і законів з ціноутворення. Цілі державного регулювання полягають у тому, щоб не допустити інфляційного зростання цін в результаті виникнення дефіциту, різкого подорожчання сировини і палива, монополізму виробників, сприяти створенню умов для нормальної конкуренції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладких Д. Державне регулювання економіки за допомогою ціноутворення І І Економіка України. - 2001р. — № 1. — с. 47-51.
2. Гладких Д. Доминирующие методы ценообразования в Украине // Бизнес - информ. — 1998. — № 7.
3. Герасименко В.В. Ценовая политика фирмы. — М.: Финста- тинформ, 1995. - 187с.
4. Д.Ільницький. Практика ЗЕД: пошук інформації про ціни.// Бухгалтерія, 2001, №35/2. - с. 35-37.
5. Еврухимович И.Л. Ценообразование: Учебно-методическое пособие. - К.: МАУП, 1998 - 104с.
6. Економіка зарубіжних країн під ред. А.С.Філіпенка — Київ: Либідь, 1998 р.

УДК 339.17:334.7.005.12

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

С. С. Дюміна, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Золотих І.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

Стаття містить аналіз, визначення систематизовано методичних інструментів забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства, обґрунтування форм та методів їх впливу на об'єкт конкуренції галузі торгівлі. Визначено економічний характер використання методів забезпечення конкурентних переваг підприємством торгівлі.

Ключові слова: *конкурентоспроможність торговельного підприємства, конкуренція, цінова конкуренція, нецінова конкуренція.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова проблема оцінки конкурентоспроможності торговельного підприємства, обґрунтування методів її забезпечення є об'єктом вивчення економістами як минулої, так і сучасної наукової думки, зокрема Ансоффа І., Градова А. П., Томпсона А. А., Фатхутдінова Р. А., Юданова А. Ю., Апопія В. В., Бланка І. А., Качмарика Я. Д., Мазаракі А. А., Маркіної І. А.

Постановка завдання. Здатність ефективно і раціонально використовувати сучасні методи конкурентної політики із забезпеченням власної конкурентоспроможності обумовлює особливий характер виконання підприємством торгівлі функцій посередника між виробником і споживачем. Відповідно, дедалі вагомішого значення набуває саме управління ресурсним потенціалом торговельного підприємства, визначення його конкурентоспроможності та здатності до швидкої адаптації змін ринкового середовища.

Метою статті є визначення економічних методів формування системи забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання галузі торгівлі під дією факторів внутрішнього і зовнішнього середовища ведення бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Ринковий характер економічних відносин визначає умови досягнення торговельним підприємством

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

максимального прибутку і, звичайно, розширення масштабів господарської діяльності. При цьому ключовим структурним елементом, що характеризує дієздатність ринкових відносин в умовах підтримки динамізму економічної системи, є система механізму дії конкурентоспроможності. Визначення системи забезпечення конкурентоспроможності підприємства торгівлі - важливий етап ефективного формування системи стратегічного управління його економічним потенціалом. Насамперед, результативність використання методичних інструментів забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства визначається:

- взаємодією товарних ресурсів з ринковим середовищем;
- прагненням задоволення потреб широкого кола покупців;
- отриманням конкурентних переваг щодо збільшення обсягу реалізації товарів та відповідно цільового прибутку (рис. 1).

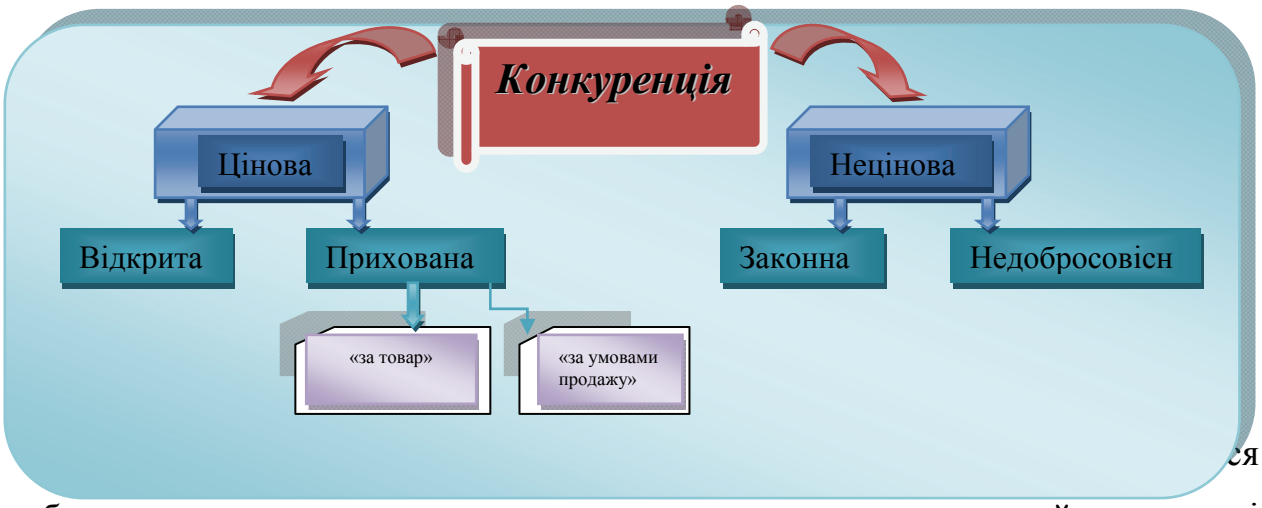

ся набуттям конкурентних переваг на ринку у визначений час, які забезпечуються ефективним використанням ресурсів, стратегічною маркетинговою спрямованістю і високим стратегічним потенціалом підприємства. Причому ці складові обумовлюють одна одну (Рис. 2).

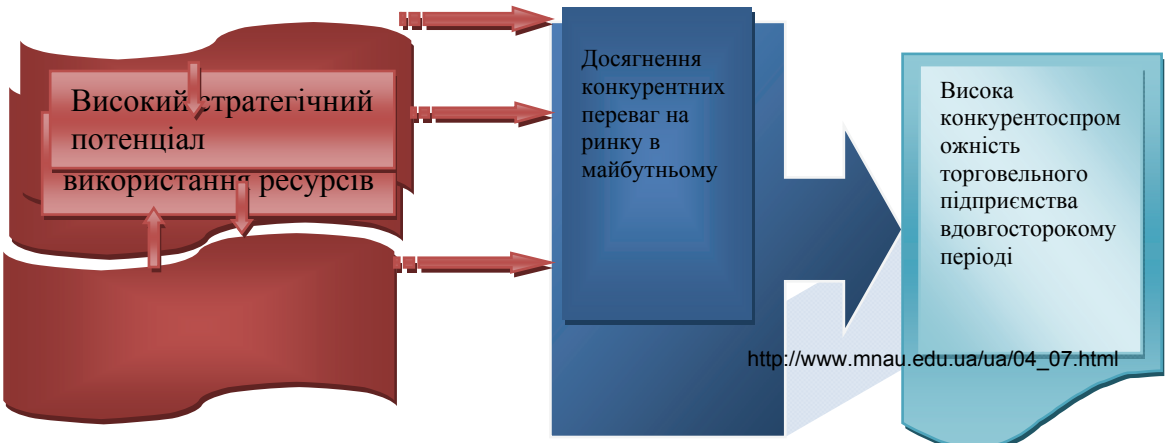

Стратегічна маркетингова

Рис.2

Конкуренція, як примусово-стимулювальна сила, є формою збільшення цільового прибутку торговельним підприємством, яке використовує новітні технології, сучасні способи організації стратегічного управління. Конкуренція виступає внутрішньою рушійною силою ринкового середовища, що стимулює і підтримує його життєздатність. У торгівлі характер конкуренції полягає у тому, що кожне підприємство веде постійну боротьбу за покупців, задоволення їх різноманітних потреб, маніпулюючи ціною, якістю товарів і послуг, та за збереження або зростання своєї ринкової частки.

При цьому, характер використання певних методів одержання конкурентних переваг підприємством торгівлі для досягнення більш сильної позиції залежить від факторів дії конкуренції, моральних принципів ведення конкурентної боротьби в державі. Основними методами здійснення конкурентної боротьби між торговельними підприємствами є цінова та нецінова форми конкуренції. Цінова форма конкуренції поділяється на відкриту та приховану. При цьому приховану цінову конкуренцію можна віднести і до нецінової форми ведення конкурентної боротьби, оскільки до її складу входять методи без зміни цін на відповідні товари чи послуги.

У торгівлі цінова і нецінова конкуренція є тісно пов’язані формами здійснення боротьби за купівельні фонди покупців. Нецінова конкуренція є прихованою, непрямою формою цінової конкуренції на відміну від відкритої (прямої). Підприємства, що використовують методи нецінової конкуренції забезпечення власної конкурентоспроможності, начебто б формально дотримуються сталих цін, але продають за цими цінами товари різної якості або з різними умовами продажів. Продаж за однаковими цінами різних товарів і з різними умовами продажу рівнозначний неціновій конкуренції [2, с. 460].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Цінова конкуренція виявляється у зниженні цін на товари без зміни їх якості та властивостей порівняно з цінами на аналогічні товари інших підприємств-аналогів. Ціна - основний інструмент забезпечення товарних відносин у суспільстві. Через ціну встановлюються товарні відносини, які в момент купівлі-продажу привабливі торговельному підприємству. Форми цінової конкуренції є засобом забезпечення ефективного використання конкурентних переваг, умовою виконання конкурентної стратегії торговельного підприємства та розвитку конкурентного середовища. Розвиток цінової конкуренції має свої особливості в умовах глобалізації ринкового середовища, зокрема вступу України у Світову організацію торгівлі. Перед внутрішньо регіональними торговельними підприємствами постає проблема зменшення витрато місткості товарного обігу, використання інноваційних технологій, ефективного відтворення ресурсного потенціалу, соціального захисту персоналу підприємств та споживачів загалом. Водночас ризик втрат від інвестицій у торговельну діяльність зростає через невизначеність та не прогнозованість впливу окремих загальноекономічних та внутрішньогосподарських факторів.

У сучасних умовах ведення бізнесу асортимент торговельних залів характеризується великою кількістю товарів. За таких умов торговельне підприємство намагається використовувати такі методи просування товарів, щоб споживач вибирав саме його товар серед товарів підприємств-конкурентів (зростає значення та роль використання інноваційних технологій торгового маркетингу). Одним з найдієвіших інструментів ефективного управління продажами є використання дисконтних карток, що зводиться до трьох форм:

- розрахункової;
- схеми лояльності покупців;
- змішаної схеми.

Основною метою застосування дисконтного методу забезпечення конкурентоспроможності є залучення нових покупців і утримання попередніх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

за рахунок надання знижок під час купівлі товарів. Схема дисконтних карток досить проста - «дохідна частина» формується за рахунок збільшення обороту, витратна обумовлена наданням знижок» [3, с. 127 - 128].

В умовах виконання визначених державою і ринковим середовищем економічних законів ведення бізнесу використання торговельним підприємством відкритої цінова конкуренції втрачає ефект отримання цільового прибутку. Зниження цін в одного конкурента викликає аналогічні дії інших конкурентів, що не призводить до зміни позиції підприємства на ринку, а лише зменшує прибутковість галузі загалом. Зниження цін для активізації споживчого попиту застосовується переважно у короткостроковому періоді для нормалізації товарних запасів, оновлення асортиментного переліку товарів, подальшого повернення до традиційного рівня продажних цін [4, с. 30].

Враховуючи швидкість тінізації економіки України, доцільним є обґрунтування прихованої цінової конкуренції (конкуренція «за товаром», конкуренція «за умовами продажу»). Прихована цінова конкуренція є формою не прямого зниженням цін (завдяки відмінностям у споживчих властивостей та якісним умовам реалізації товарів).

Конкуренція «за товаром» виявляється у прагненні торговельного підприємства до захоплення частки товарного ринку конкурента впровадженням нового, більш якісного асортименту товарів за незмінного (часткового зменшення) рівня продажних цін. Конкуренція «за умовами продажу» охоплює різноманітні методи просування товарів для залучення покупців. Так, застосування прийомів мікромаркетингу із використанням автоматизованих торгових систем дозволяє ефективно подати товар у торгову залу, що охоплює способи інформування покупців усередині магазину про різні «акції продажу», а також рекламу на місці продажу. Дедалі частіше торговельні підприємства для забезпечення власної конкурентоспроможності використовують бенчмаркінг (оцінка господарської діяльності порівняно з підприємствами-лідерами конкурентного середовища).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За нецінової форми конкуренції за моральними принципами ведення боротьби можна виокремити законну (добросовісну) конкуренцію та недобросовісну конкуренцію. Одним з ефективних методів забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства за нецінової форми конкуренції є використання реклами як стимулятора бажань покупців вибрати і купити товар, який продається. З метою підвищення ефективності впливу на потенційного покупця для торговельного підприємства важливим є вибір засобів реклами та її організація на відповідних товарних ринках.

Скорочення терміну постачання товарів надає можливість підприємству торгівлі фіксувати більш високу ціну (цінова конкуренція), збільшити обсяги реалізації товарів за тією ж самою ціною, враховуючи її термін викладки в торговий зал (нецінова конкуренція). З урахування сезонності попиту населення для роздрібних торговельних підприємств важливим є дотримання гарантій постачання відповідних товарів у визначений час, що надає особливу конкурентну перевагу оптовим (дистриб'юторам) підприємствам торгівлі.

У сучасних умовах ринкових перетворень торговельні підприємства нерідко використовують методи особливого характеру забезпечення конкурентоспроможності - недобросовісна конкуренція. Недобросовісна конкуренція - це діяльність суб'єкта господарювання щодо одержання комерційної вигоди і забезпечення панівного становища на товарному ринку через обман споживачів, партнерів, інших підприємств і державних органів.

Методи недобросовісної конкуренції задля забезпечення конкурентоспроможності користуються високою популярністю серед торговельних підприємств. Недобросовісною конкуренцією є будь-які дії, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

Фінансові махінації і спекуляції, економічне шпигунство є одними із найпоширеніших методів незаконної форми конкуренції щодо забезпечення конкурентоспроможності (недобросовісне виконання зобов'язань перед державою) на товарному ринку. При цьому одним з найпопулярніших

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

методів нецінової незаконної конкуренції є підкуп чиновників державного апарату, що дозволяє отримувати право на особливо вигідне розташування торговельних точок, першочерговість забезпечення дефіцитними товарами, виняткове право на торгівлю визначеним видом товарів тощо.

Висновки. Для забезпечення конкурентоспроможності торговельні підприємства використовують як цінові, так і нецінові методи, що характеризуються ефективністю, раціональністю, інтенсивністю впровадження в межах чинного законодавства чи за його межами. Сучасний стан впровадження дієвих методів забезпечення конкурентоспроможності на споживчому ринку України характеризується переважно використанням методичних інструментів цінової форми конкуренції, через низький платоспроможний попит більшості верств нашого населення з невибагливістю до якості торговельного обслуговування. В умовах політичної та економічної нестабільності все більшого розповсюдження набуває використання методів нецінової незаконної (недобросовісної) форми конкуренції для забезпечення власної конкурентоспроможності, що перешкоджають створенню загальноєвропейських принципів ведення бізнесу, розвитку морально-патріотичного клімату в державі.

Перспектива подальших наукових розробок в умовах зростання конкуренції у торговельній діяльності полягає у дослідженні забезпеченості системності розрахунків показників стратегії соціально-економічного розвитку підприємств та конкурентної стратегії зокрема. Планування і прогнозування показників конкурентоспроможності, організаційно-економічних засобів її реалізації та ефективного використання конкурентних переваг виступає передумовою економічного забезпечення конкурентної стратегії торговельного підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Україна. Закон. Про захист від недобросовісної конкуренції №236/96-ВР від 7 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996.–№ 36.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Виноградський М. Д. Менеджмент в організації: навч. посіб. / Виноградський М. Д., Виноградська А. М.,Шкопова О. М. ; Київ. економ. ін-т менеджменту «ЕКОМЕН». – К.: Кондор, 2004. – 596 с.

3. Лошенюк І. Р. Сучасні методи досягнення конкурентних переваг у роздрібній торгівлі / І. Р. Лошенюк // Наук. вісн. Полтав. у-ту спож. кооп. України. – 2005. - № 1 (15). - С. 125 – 129.

4. Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства: підруч. для вузів / Мазаракі А. А., Лігоненко Л. О.,Ушакова Н. М. ; [під ред. проф. Н. М. Ушакової]. – К.: Хрещатик, 1999. – 800 с.

5. Портер М., Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. [Текст]. / М. Портер Пер. з англ. А. Олійник та Р. Сільський. – К.: Основи, 1997. – 390 с. – Бібліогр.: с 378 – 381. – Алф. покажч.: с. 382 – 390. – 5000 пр. – ISBN 966 – 500 – 130 –

6. Смолін, І. В. Стратегічне планування розвитку організації. [Текст] / І. В. Смолін; Київ. нац. торг. – екон. ун-т. – К.: КНТЕУ, 2004. – 344 с.: табл., схеми. – Бібліогр.: с. 331 – 344. – ISBN 966 – 629 – 139 – 8.

ДК 339.727

СУТЬ І ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛІВ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Д. Г. Муляви, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Золотих І.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджується суть і форми міжнародного руху капіталів у сучасній економіці. Визначені передумови, що обумовлюють міжнародний рух капіталу.

Ключові слова: *економіка, рух капіталів, торгівля, експорт, імпорт, фактори виробництва, міжнародна допомога, світова фінансова система.*

Актуальність проблеми. Характерною рисою сучасних світових економічних відносин стає інтенсивний розвиток фінансової глобалізації із залученням національних економік до світового ринку капіталу, посилення їх взаємозалежності. Відображенням цих процесів стало виникнення єдиного інформаційного простору, інтернаціоналізація та швидке зростання ринків капіталу. Інтенсифікація міжнародного обміну товарами, послугами та капіталом призводить до появи нових тенденцій у сфері фінансових відносин.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Тому стратегічно важливим напрямом є розробка ефективної національної політики в області фінансів з урахуванням необхідності інтеграції країн до світової економіки як рівноправних учасників глобального ринкового процесу.

Метою даної статті є визначення суті та форм міжнародного руху капіталу.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідженню цих проблем присвячено роботи видатних зарубіжних та вітчизняних вчених: С. Боринця, О. Гаврилюка, О. Киреєва, Л. Красавіної, Д. Михайлова, Ю. Макогона, Ю. Пахомова, О. Рогача, М. Савлука, А. Філіпенка, а також західних вчених Д. Блейка, Л. Вальраса, Дж. К. Ван Хорна, Д. Едмістера, Л. Ерхарда, Дж. Кейнса, М. Портера, С. Фішера.

Постановка завдання. Визначення сутності та наслідків процесів міжнародного руху капіталу, а також дослідження механізмів завдяки яким цей рух можливий.

Виклад основного матеріалу. Специфіка міжнародного руху капіталу полягає в тому, що передача права власності на інвестиційний товар чи надання економічних послуг відбувається між резидентами різних країн. Міжнародний рух капіталу – однобічне переміщення за кордон певної вартості у товарній чи грошовій формі з метою отримання прибутку чи підприємницької вигоди.

На відміну від міжнародної торгівлі, коли за кордон переноситься акт реалізації прибутку, що вже міститься в товарі, який експортується, міжнародний рух капіталу означає переміщення за кордон процесу створення прибутку.

Теорії міжнародного руху капіталу розглядають його як фактор виробництва. Згідно з ними основними причинами вивозу капітальних ресурсів є: різниця в нормах прибутку в різних країнах, посилення конкуренції технологічного характеру між суб’єктами ринку капіталів,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розвиток технології інноваційного процесу, прагнення домінування на ринку та досягнення ринкової влади тощо.

Процес міжнародного руху капіталу у своєму розвитку пройшов наступні етапи: I – етап зародження вивозу капіталу (з кінця XVII – початку XVIII ст. до кінця XIX ст.). Цей процес носив обмежений і випадковий характер, а також винятково однобічний (з метрополій у колонії).

II – етап вивозу капіталу (з кінця XIX до середини XX ст.). В міру твердження у світовому господарстві капіталістичних виробничих відносин процес вивозу капіталу став здійснюватися як між промислово розвитими країнами, так і країнами, що розвиваються. Цей процес став типовим, повторюваним і характерним явищем.

III – етап міжнародної міграції капіталу (із середини 50-60-х років XX ст. по теперішній час). Країни одночасно стають і експортерами й імпортерами капіталу. Експорт капіталів викликає значні по обсягах зворотні рухи капіталів у вигляді відсотків на кредити, підприємницького прибутку, дивідендів по акціях.

З другої половини XX ст. вивіз капіталу безперервно зростає. Експорт капіталу випереджає за темпами зростання як товарний експорт, так і обсяг ВВП промислово розвинутих країн.

Отже, капітал є одним із факторів виробництва – ресурсом, який необхідно затратити для виготовлення будь-якої продукції. Капітал представляє собою нагромаджений запас засобів в продуктивній, грошовій чи товарній формах, необхідний для створення матеріальних і нематеріальних благ та послуг.

Передумови, що обумовлюють міжнародний рух капіталу є:

– інтернаціоналізація господарського життя;
– поява можливості більш вигідного оподаткування капіталу за кордоном;
– відносний надлишок капіталу на внутрішньому ринку і відсутність умов його ефективного використання;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– прагнення власників капіталу застосувати його там, де існують низькі ціни на сировину, матеріали, енергію, на транспорт, напівфабрикати;
– економія фінансових ресурсів від застосування більш низьких митних тарифів і пільгових тарифних мір у країнах, куди переміщається капітал.

Міжнародний рух капіталу для сучасного світового господарства є найважливішою формою міжнародних економічних відносин. Суб'єкти світового господарства сьогодні тісно пов'язані між собою не тільки опосередковано – через обмін товарами, але й прямо – через капітал.

Основною причиною експорту (вивозу) капіталу за кордон є його відносний надлишок. Серед інших причин вивезення капіталу: відмінності у витратах виробництва, бажання обійти тарифні і нетарифні обмеження, захистити свій капітал від інфляції, непередбачуваності економічної і політичної ситуації в країні, прагнення на довгий період забезпечити задоволення своїх економічних, політичних та інших інтересів на території тієї чи іншої країни тощо. З іншого боку, завжди є країни, в яких відчувається дефіцит інвестиційних ресурсів, капіталу в грошовій формі. Причиною ввезення капіталу може бути і намагання країн вирішити за допомогою іноземного капіталу проблеми зайнятості населення, особливо коли відчувається напруга на ринку праці.

Корисність від імпорту капіталу полягає в наступному: можливість отримання нових технологій при порівняно низьких витратах; порівняно швидкий розвиток виробництва; розширення експорту; підвищення рівня кваліфікації працівників; розвиток сфери послуг; нові робочі місця; поповнення національного бюджету.

Негативні риси імпорту капіталу полягають в наступному:

– можливе вивезення сировини;
– іноземне втручання у національну банківську справу, особливо це стосується країн, що розвиваються;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– захоплення іноземним капіталом основних сфер приймаючої економіки країни, що може призвести до однобічного розвитку національної економіки;
– деякі втрати політичної свободи (насамперед країн, що розвиваються).

Залежно від методу дослідження економічні концепції міжнародного руху капіталів поділяються на: макроекономічні (ґрунтуються на аналізі народногосподарських процесів, тенденцій, явищ, що спричиняють відплив чи надходження капіталів) та мікроекономічні (характеризуються індивідуалістичним тлумаченням причин поведінки підприємницької одиниці, яка інвестує кошти за кордон).

Існують різні форми руху капіталів:
– підприємницький капітал;
– позичковий капітал;
– міжнародна економічна допомога.

Водночас капітал, що експортується, за приналежністю ділиться на державний і приватний. Приватний капітал експортується частіше у формі підприємницькій і позичковій, дуже рідко - у формі матеріальної допомоги. Державний капітал має дещо іншу тенденцію. Його експорт здійснюється у формі позик центральним банкам або урядам інших країн під їхні гарантії.

Діяльністю у валютно-фінансовій галузі світу займаються відомі всім структури, як наприклад, М ВФ, СБ, МФК, ЄБРР.

Міжнародний рух капіталу в глобальному економічному просторі є визначальною рисою сучасного світового розвитку. Світова фінансова система постійно змінюється та характеризується на сучасному етапі високим рівнем мобільності капіталу, що обумовлено посиленням взаємозалежності національних фінансових ринків, зростанням ролі інформаційних технологій, появою нових учасників та фінансових інструментів, лібералізацією руху потоків міжнародного капіталу та створенням нової глобальної економіки.

Висновок. Світовий ринок капіталів слід розглядати як економічний механізм накопичення та перерозподілу вільного фінансового капіталу, який

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

складається з ринку іноземних кредитів та позик, ринку євровалют, фондового ринку тощо. Оцінка позитивних і негативних наслідків від глобалізації для розвинутих країн та країн, що розвиваються свідчить про те, що різко зростаючий розрив між країнами, зумовлений стрибкоподібним нееквівалентним обміном, призведе до деформації фінансово-ринкових механізмів, експансії спекулятивного капіталу та дестабілізації економік не тільки слабких, але й сильних країн.

Характерними тенденціями міжнародного руху капіталу є зростання масштабів різних форм вивозу капіталу, зміна учасників експорту капіталу за рахунок країн з транзитивною економікою, зростання ролі ТНК та ТНБ у міжнародних потоках капіталу, зосередження основних потоків іноземних інвестицій у ринково розвинутих країнах та виникнення нових форм інтеграції фінансового, промислового, інтелектуального та інформаційного капіталу. Дослідження динаміки розвитку світового та національного ринку капіталів свідчить про те, що рівнозначними виявляються варіанти забезпечення економічного зростання країн за рахунок активізації міжнародного руху капіталу, шляхом зростання інвестиційної привабливості економіки, шляхом лібералізації фінансового ринку, підвищення ступеня його відкритості та інтеграції до світового ринку капіталу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аркутовенко А. / Глобальні інвестиційні потоки та місце ТНК в міжнародній інвестиційній діяльності / А. Аркутовенко // Збірник наукових праць. Вип. 29 / Відп. ред. В.Є.Новицький. — Київ: ІСЕМВ НАН України, 2007. — С. 122-127.
2. Батура О. В. / Іноземні інвестиції в системі становлення ринкової економіки України. / О. В. Батура, К. В. Комарова. — Д. : Наука і освіта, 2008.
3. Блохін В С. / Активізація інвестиційних процесів на фінансовому ринку / В.С. Блохін // Фінанси України №1. —2008
4. Бондарчук І. В. / Особливості інвестиційної стратегії нерезидентів в Україні / І. В. Бондарчук // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — №4. — с. 26-29.
5. Гайдуцький А. П. / Сучасні особливості міжнародного розподілу прямих іноземних інвестицій у світову економіку / А. П. Гайдуцький // Економіка та держава. — 2010. — № 2. — с.67-70.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.14:336.143.232.

ПРОБЛЕМА ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ

Н. В. Гаркуша, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Золотих І.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

У даній роботі розглянуто проблему дефіциту державного бюджету та основні шляхи його подолання в Україні

Актуальність теми. Проблема дефіциту бюджету одна із поширених економічних проблем у світі. Дефіцит бюджету спричиняє інфляцію, тому ця проблема є актуальною.

Метою даної роботи є дослідження основних причин виникнення бюджетного дефіциту та виявлення основних шляхів його подолання в Україні.

Дане питання всебічно розглядалося і вивчалося різними економістами, в різний час і в різних країнах. З них потрібно відмітити таких, як Василик О.Д., Гордєєва Л.П., Редіна Н.І., Родіонова В.Н., Розпутенко І.В. Федосов В.М., і іншими. "Бюджетний дефіцит виникає в результаті незбалансованості економіки, зниження доходів і різкого зростання видатків, викликаних безгосподарністю" [4, с. 93]. Згідно Бюджетного Кодексу України статті 2, бюджетний дефіцит являє собою перевищення видатків бюджету над його доходами. В ідеалі бюджет будь-якого рівня бюджетної системи держави має бути збалансований. Проте, через дію різних чинників (економічних, політичних, природних і ін.), доходи бюджету інколи не покривають всі витрати [1, с.132]. В даний час дефіцитність державних бюджетів і наявність державного боргу перестали бути феноменом суспільного розвитку і перетворилося в регулярне, стабільне економічне явище в країнах із розвинутою ринковою економікою, тому що споживання перевищує доходи суспільства. Якщо розгляди явище зменшення сукупного попиту у державі, то вже стверджувати про плюси життя деяких людей «на широку ногу». У

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

країн із слабо розвиненою економікою дефіцит бюджету пов'язаний з недостатнім розвитком промислового виробництва та іншими причинами.

Варто підкреслити, що дефіцит бюджету в Україні має свої особливості, викликані специфікою переходу до ринкових методів господарювання. Однією з найбільш істотних причин є розірвання господарсько-економічних зв'язків країн, що входять у СНД. Як відомо, наслідком розірвання економічного простору виявилася структурна деформація економіки України, стійке падіння обсягів виробництва у всіх галузях народного господарства. Важливою причиною дефіциту бюджету в Україні є також розлад фінансово-кредитної системи. Сюди ж варто віднести зростання внутрішнього і зовнішнього боргу держави. Теоретично вирішити проблему дефіциту досить просто - збільшити податки або інші доходи та скоротити витрати. Насправді ж все набагато складніше: збільшувати податки або недоцільно, або неможливо. На наш погляд, для часткового вирішення проблеми дефіциту потрібно примусити сплачувати більший податок крупних бізнесменів та забезпечених громадян. Наприклад, ввести податок на розкіш. Також раціонально направляти кошти держави на пріоритетні сфери економіки. Сьогодні в більшості країн світу дефіцит бюджету складає від 2 до 15 % ВНП при середньосвітовій його величині 4,5 %. Причому розмір бюджетного дефіциту, який перевищує 3 % ВНП, призводить до зниження інвестиційної активності, розвитку інфляції. Такий дефіцит є гальмом економічного зростання держави [5, с. 19].

До основних причин бюджетного дефіциту на Україні можна віднести:

- перехід до ринкової економіки;
- низький рівень ділової активності;
- зниження ефективності виробництва;
- скорочення об'ємів валового внутрішнього продукту;
- кризові явища в економіці;
- спад виробництва у окремих сферах економіки;
- неефективність фінансово – кредитних відносин;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- значне зростання і нераціональна структура бюджетних витрат;
- наявність значного тіньового сектора в економіці;
- неспроможністю влади тримати під контролем фінансову ситуацію в державі;
- недосконале законодавство і податкова система тощо [2, с.250].

Проблема дефіциту бюджету і способів її рішення власне результат економічної політики будь-якого уряду. На наш погляд, цю проблему можна вирішити. забезпечивши основні пріоритети: 1) сприяння підприємництву, розвитку виробництва, ділової активності через обдумані соціальні витрати; 2) жорстка антиінфляційна політика через мінімальний дефіцит державного бюджету.

На жаль, в Україні проблема мінімального дефіциту бюджету перебуває в своїй ембріональній стадії і поки що не має свого раціонального рішення. Взагалі дефіцит державного бюджету хоч і серйозна проблема, але не головна трагедія для будь-якої економіки, в тому числі і української. Якщо розглядати США, то вони десятиріччями мають відчутний дефіцит державного бюджету, але це не заважає їм залишатися економічно самостійною могутньою державою світу. Більш того, стратегія дефіцитного державного фінансування, як інструмент державної політики, насамперед у важкі періоди соціально економічної перебудови, в спрощеній інтерпретації не що інше, як суть нової економічної теорії, яка з'явилася в противагу класичної, жорсткої монетарної. Нині в економічній теорії існують концептуально різні погляди на проблему дефіциту і державного боргу. У певних умовах бездефіцитний бюджет може бути набагато шкідливішим для економіки.

У програму конкретних заходів щодо скорочення бюджетного дефіциту необхідно включити заходи, які стимулювали б приток коштів до бюджету країни і сприяли б скороченню державних витрат. До них відносяться: 1) зміна напрямів інвестування бюджетних коштів в галузях економіки з метою значного підвищення фінансової віддачі від кожної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

гривні; 2) більш широке використання фінансових пільг і санкцій, які стимулюють зростання суспільного виробництва; 3) різке скорочення сфери державної економіки і державного фінансування; 4) скорочення військових витрат; 5) збереження фінансування тільки найважливіших соціальних програм, неприйняття нових; 6) ненадання кредитів державним структурам; 7) створення умов для залучення іноземних інвестицій.

Необхідно підкреслити, що якщо бюджетний дефіцит виникає внаслідок вкладання коштів у розвиток економіки, то це призводить до прогресивних зрушень в суспільному виробництві та забезпечує економічний розвиток країни. Особливо для України найбільш ефективними напрямками є:

- збільшення дохідної частини бюджету за рахунок збільшення податків, сприяння розвитку підприємництва та скорочення рівня безробіття ;
- скорочення видаткової частини бюджету за рахунок зменшення витрат на фінансування управлінських структур, залучення закордонних інвестицій, створення жорсткого контролю за виплатою державних коштів;
- вдосконалення контролю за використанням коштів та виконанням законодавства.

Висновки. Проблема дефіциту державного бюджету в нормальній економіці - це не стільки проблема безпосереднього його впливу, скільки проблема негативного впливу державного боргу і витрат по його обслуговуванню.

У проблемі дефіциту державного бюджету головним є спосіб фінансування дефіциту, а не його наявність і розмір (в деяких умовах це якраз може бути одним з інструментів успішної соціально економічної політики). Отже, навіть при тому, що бюджетний дефіцит і державний борг - самі по собі не є катастрофічними явищами, їх збільшення може вести до серйозних негативних наслідків не тільки економічного, але і чисто політичного характеру. Адже довіра народу до бюджетної системи, до бюджетного пристрою країни визначає довіру уряду, довіру реформам, що проводяться.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ця довіра неможлива в умовах незбалансованого бюджету - головного фінансового документа країни, в умовах зростаючого внутрішнього і зовнішнього боргу. І це повинно, нарешті, привернути пильну увагу уряду, і виявитися в конкретних результатах. Тому, важливим є раціональне планування, вдосконалення бюджетного процесу і ретельна розробка структури статей прибутків і витрат, що повинні стати першочерговою задачею держави на сучасному етапі розвитку суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України від 08.07. 2010 року — № 2456 — IV.
2. Закон України "Про Державний бюджет України на 2010 рік" від 09.07 2010 року № 2478 - VI.
3. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник – 2-ге вид., перероб. і доп. / В. М. Опарін, В. І. Малько, С. Я. Кондратюк, Г. Б. Коломоєць. — К.: КНЕУ, 2005. — 336 с.
4. Невінчаний І. С. Основні шляхи подолання бюджетного дефіциту в Україні // Формування ринкових відносин. — 2009. - № 6. — С. 98–101.
5. Рєдіна Н. І., Гордєєва Л. П. Дефіцит бюджету й основні шляхи його подолання в Україні // Фінанси України. — 2009. - №5. — С. 93.

УДК 330.101.5:330.163

ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ СУСПІЛЬСТВА, ЇХ СТРУКТУРА І ЗАКОНОМІРНОСТІ

Т. В. Асмолова, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Золотих І.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано економічні потреби суспільства і їх класифікація. З'ясована закономірність постійного зростання потреб.

Ключові слова: *потреби, градація потреб, закон зростання потреб, суперечність між зростанням потреб, обмеження ресурсів, соціально-економічний розвиток.*

Актуальність проблеми. Тільки реалізуючи свої інтереси, людина суттєво й активно впливає на економіку загалом, бере участь у всіх галузях і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сферах соціального життя. Основна рушійна сила суспільного прогресу — людська особистість, яка є водночас і діючим суб'єктом цілісної системи економічних відносин та економічних інтересів. В економічній літературі потреби класифікують по-різному. Потреби відображають відношення соціальних суб'єктів (людина, колектив, суспільство) до можливого споживання вартостей, опосередкованих економічними формами їх реалізації. Вони виявляються як необхідність у життєвих благах, як стимул до споживання.

Виклад основного матеріалу. Основна рушійна сила суспільного прогресу — людська особистість, яка є водночас і діючим суб'єктом цілісної системи економічних відносин та економічних інтересів. Тільки реалізуючи свої інтереси, людина суттєво й активно впливає на економіку загалом, бере участь у всіх галузях і сферах соціального життя. Побудувати ефективну, раціональну систему господарювання, досягти серйозних успіхів у соціально-економічному зростанні суспільство може, лише реалізуючи у відтворювальній життєдіяльності все зростаючі потреби і виходячи з певних інтересів людини.

Визначні мислителі минулого і сучасності - Дж. Гобсон, К.А. Гельвецій, Ф. Гегель, К. Маркс, М. Вебер та інші бачили в потребах вираження природи людини, відносили їх до ключових економічних категорій.

Потреби - це об'єктивні умови існування людини. Розвиваючись, людина створює свої потреби і здібності, продукти і послуги, відносини і суспільні інститути.

В економічній літературі потреби класифікують по-різному. Так, у системі економічних потреб виділяють виробничі, суспільні та особисті. Особисті поділяють на фізичні, інтелектуальні, соціальні.

За ступенем реалізації розрізняють абсолютні, дійсні та платоспроможні потреби.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За суб'єктами потреби поділяють на: а) індивідуальні, колективні та суспільні; б) потреби домогосподарств, підприємств та держави як окремих суб'єктів економіки.

За об'єктами потреби класифікують на: а) породжені існуванням людини як біологічної істоти (фізіологічні потреби в їжі, одязі, житлі) та породжені існуванням людини як соціальної (суспільної) істоти (соціальні потреби — у спілкуванні, у суспільному визнанні та статусі, освіті та ін.); б) матеріальні — потреби в матеріальних благах та послугах і духовні — потреби у творчості, самовираженні, самовдосконаленні; в) першочергові — потреби, що задовольняються предметами першої необхідності та не першочергові — потреби, що задовольняються предметами розкоші.

Існує градація потреб за ступенем їх нагальності. Так, А. Маслоу запропонував ієрархію потреб щодо їх вагомості: фізіологічні потреби; потреби самозбереження; соціальні потреби; потреби в повазі і потреби в самоутвердженні.

Людина намагається задовольнити насамперед найнагальніші свої потреби - фізіологічні, зокрема. Якщо вони задоволені, то певний час ці потреби перестають бути рушійним мотивом для людини. У неї виникає бажання задовольнити наступні за вагомістю потреби.

Потреби мають властивість зростати. *Закон зростання потреб* є законом суспільного прогресу. Одне з фундаментальних положень економічної теорії полягає в тому, що матеріальні й особливо духовні потреби суспільства є безмежними, а економічні ресурси, необхідні для задоволення цих потреб, є обмеженими.

Безмежність потреб і обмеженість ресурсів породжують дію двох законів суспільного розвитку — закону зростання потреб і закону економії праці. Ці закони взаємозв'язані та відбивають дві сторони загальноекономічного закону зростання соціально-економічної ефективності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На рівні суспільства дія цього закону виявляється в тому, що в умовах безмежності потреб суспільство повинно прагнути до всебічної економії праці, тобто до ефективного використання економічних ресурсів.

Закон зростання потреб характеризує не лише зростання, тобто появу дедалі нових і нових потреб, а й зміну структури їх, що відбиває просування як людини, так і суспільства в цілому, від біологічного (фізіологічного) до все більш і більш різнобічного, багатого суспільного життя.

Виокремлюють три етапи розвитку потреб у минулому XX ст.

Перший етап - до середини 50-х років, коли домінували матеріально-речові потреби.

Другий етап — почався з середини 50-х років з переходом до "економіки споживання", коли формувалися такі соціальні потреби, які задовольнялись завдяки побутовому обслуговуванню, освіті, медицині, спорту, відпочинку, розвагам тощо.

Третій етап розвитку потреб почав формуватись у 80-ті роки. Він завершить фундаментальні зрушення в бік гуманітарних потреб, пов'язаних із творчістю, духовним розвитком особистості. Інтенсивний розвиток цих потреб вимагає як зміни характеру праці, так і зростання тривалості вільного часу.

Суперечність між необмеженим зростанням соціальних і економічних потреб та обмеженими ресурсами виступає рушійною силою соціально-економічного розвитку.

Взаємозв'язок потреб і виробництва характеризується, насамперед, впливом виробництва на потреби, створенням нових потреб і відповідно створенням благ, що забезпечують їх задоволення.

Характер походження потреб досить складний, але в їх основі лежать дві визначальні причини. Перша має фізіологічний характер, тому що людина, як жива істота, потребує певних умов і засобів існування. Друга є результатом суспільних умов.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Сукупність суспільних потреб можна розглядати під різним кутом зору. Наприклад, суспільні потреби поділяються на економічні та неекономічні, виробничі та невиробничі. їх можна розподілити з урахуванням суб'єкта споживання окремої людини, сім'ї, колективу підприємства, працівників певної галузі виробництва, жителів певних населених пунктів, суспільства в цілому або окремого класу.

Широко відома класифікація потреб, запропонована американським ученим А.Маслоу. Він поділив їх на нижчі та вищі. До першої групи належать потреби фізіологічні, без задоволення яких неможливе саме життя людини. Після цього індивід прагне безпеки для себе, своєї сім'ї. До вищих потреб входять прагнення належати до певного кола людей, відчувати їх підтримку.

Економічні потреби - це частина суспільних потреб, задоволення яких пов'язане з функціонуванням суспільного виробництва, включаючи виробничу і невиробничу сферу. Економічні потреби надзвичайно різноманітні. У розвинутих країнах світу вчені налічують близько 11 тис. потреб, серед яких переважна більшість - економічні. Тому існують різні критерії їх класифікації. Задоволення економічних потреб відіграє неоднакову роль у відтворенні здібностей людини. В зв'язку з цим виділяють:

- фізіологічні (матеріальні) потреби;
- духовні потреби;
- соціальні потреби.

За способом задоволення виділяють:

- індивідуальні - це потреби в одязі, житлі, їжі та ін.;
- колективні - ті, що спільно задовольняються у трудовому колективі (підвищення кваліфікаційного рівня працівників, будівництво спільних баз і будиночків відпочинку, колективне управління виробництвом та ін);
- суспільні - це потреби у забезпеченні громадського порядку, захисті навколишнього середовища тощо.

За ступенем реалізації потреби можна класифікувати на абсолютні,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

дійсні потреби, платоспроможні.

Численні потреби людини за спільністю ознак можна об'єднати у такі групи: матеріальні і духовні; загальні і конкретні; поточні та перспективні; задоволені і незадоволені; дійсні та абсолютні.

Потреби характеризують лише можливість споживання, але щоб ця можливість перетворилася в дійсність, слід виробити життєві засоби. Величезна роль економічних потреб полягає в тому, що вони спонукають людей до дії. Отже, виробництво забезпечує різноманітні блага, які становлять необхідні умови життя і розвитку людського суспільства на будь-якому історичному щаблі його існування. Інакше кажучи, блага, створені в процесі виробництва, утворюють різноманітні потреби, які становлять предмет інтересу.

Економічні потреби відображають відношення соціальних суб'єктів (людина, колектив, суспільство) до можливого споживання вартостей, опосередкованих економічними формами їх реалізації. Вони виявляються як необхідність у життєвих благах, як стимул до споживання.

Сукупність суспільних потреб можна розглядати під різним кутом зору. Наприклад, професор А.С.Гальчинський виділяє економічні та неекономічні, виробничі та невиробничі потреби. На його думку, структура економічних (особистих) потреб складається із фізичних, інтелектуальних та соціальних потреб.

Висновок. Таким чином, основна рушійна сила суспільного прогресу — людська особистість, яка є водночас і діючим суб'єктом цілісної системи економічних відносин та економічних інтересів. Тільки реалізуючи свої інтереси, людина суттєво й активно впливає на економіку загалом, бере участь у всіх галузях і сферах соціального життя.

Людина постійно розвивається і її потреби починають збільшуватися. Взаємозв'язок потреб і виробництва характеризується, насамперед, впливом виробництва на потреби, створенням нових потреб і відповідно створенням благ, що забезпечують їх задоволення.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Отже, потреби характеризують лише можливість споживання, але щоб ця можливість перетворилася в дійсність, слід виробити життєві засоби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філософія. Підручник / Під ред. проф.Надольного.— К., 2008.
2. Башнянин Г.І. Політична економія. - Київ: Ніка-Центр Ельга, 2000. — 528 с.
3. Борисов Е.В. Економічная теорія. - Москва: Юрайт, 2008. — 478
4. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічної теорії. — Київ: Вища школа, 2005. — 471 с.

УДК: 339.732.4

МЕТА СТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ

О. О. Волгушева, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Золотих І.Б.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті висвітлено мету створення Міжнародного валютного фону, проаналізовані причини і зміст змін у функціях діяльності МВФ.

Ключові слова: *Міжнародний валютний фонд (МВФ), Бреттон-Вудська система, Кінгстонська валютна система, міжнародні валютно-фінансові організації, Бреттон-Вудська конференція.*

Актуальність проблеми. Наднаціональна координація міжнародних фінансів здійснюється міжнародними та регіональними валютно-фінансовими організаціями, які створюються на базі багатосторонніх угод між державами, їх мета — сприяння розвитку зовнішньої торгівлі та міжнародного й регіонального валютно-фінансового співробітництва, підтримання рівноваги платіжних балансів країн, що входять до них, регулювання курсів їх валют, надання кредитів цим країнам та гарантування приватних позик за кордоном.

Найважливішу роль серед них у сучасний період відіграють Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Міжнародний банк реконструкції та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розвитку (МБРР), який сьогодні є головною установою Світового банку. Окрім МБРР до структури Світового банку входять: Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Багатостороннє агентство з гарантій інвестицій (БАЛ) та Центр із врегулювання інвестиційних суперечок (МЦВІС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом велика увага приділяється вивченню діяльності міжнародних організацій Вивченням цих проблем займались такі вчені як Гальчинській А. С. Савлук М. І. Єпіфанов А. О., Міщенко В. І., Гребник Н. І. та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є з'ясування особливостей діяльності цих організації та виявлення їх функцій.

Виклад основного матеріалу. "Велика депресія 30-х років" привела до краху системи золотого стандарту. З метою розробки основ нової світової валютної системи в 1944 році в Бреттон-Вудсе була скликана міжнародна конференція союзних країн.

У результаті цієї конференції була досягнута домовленість про створення регульованих зв'язаних валютних курсів, яку називають Бреттон-Вудською системою. Нова система повинна була зберегти переваги колишньої системи золотого стандарту (фіксованих валютних курсів), відзначаючи при цьому її недоліки. Далі на конференції був створений Міжнародний валютний фонд, покликаний зробити нову валютну систему реальну та дієздатну. МВФ розпочав діяльність з березня 1947 р. Місцезнаходження — Вашингтон. Учасники конференції визначили як першочергове завдання Фонду створення постійно діючого органу для забезпечення консультацій і співробітництва між країнами-членами з міжнародних валютних проблем. Друге завдання розкриває, по суті, кінцеву мету співробітництва у валютній галузі — сприяти збалансованому зростанню міжнародної торгівлі і таким чином підвищувати й підтримувати на високому рівні зайнятість та реальні прибутки населення, розвивати виробничі можливості країн-членів. Крім того, Фонд має створювати умови

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

для інтенсифікації й підвищення ефективності міжнародного обміну через стабілізацію валютних курсів і запобігання конкурентному знеціненню валют, сприяння встановленню багатосторонньої системи платежів за поточними операціями між країнами-членами, скасування валютних обмежень, надання кредитів для регулювання платіжних балансів, сприяння скороченню тривалості та масштабів дефіцитів платіжних балансів.

Для реалізації зазначених завдань учасники Бреттон-Вудської конференції доручили Фонду виконувати такі функції:

1. Наглядати за виконанням кодексу поведінки, що стосується політики валютних курсів та обмежень щодо платежів за поточними операціями.

2. Надавати членам Фонду фінансові ресурси, щоб вони мали змогу дотримуватися відповідного кодексу поведінки у той час, коли вони виправляють порушення рівноваги платіжного балансу або намагаються уникнути таких порушень.

3. Фонд має забезпечити форум, на якому члени організації могли б консультуватися один з одним і співробітничати з міжнародних фінансових питань.

Міжнародний валютний фонд у своїй політиці діяв за Бреттон-Вудською системою, що базувалась на відносно фіксованих валютних курсах і керована через МВФ, проіснувала з деякими модифікаціями аж до 1971 року. МВФ же продовжує і зараз займати найважливіше місце в міжнародних фінансах.

Що являла собою Бреттон-Вудська система регулювання зв'язаних валютних курсів? Що викликало її розпад? Зберігаючи традиції золотого стандарту, кожна країна-член МВФ була зобов'язана установити золотий (чи доларовий) зміст своєї грошової одиниці, тим самим визначаючи валютний паритет між своєю валютою і валютами всіх інших країн-учасниць. Далі, кожна країна була зобов'язана зберігати курс своєї валюти незмінним. Країни, що входили в Бреттон-Вудську систему, були зобов'язані вносити внески в МВФ у залежності від розмірів їхнього національного доходу, чисельності

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

населення й обсягу торгівлі. У такий спосіб країна могла б узяти короткострокову позику, необхідну для забезпечення стабільності національної валюти.

Бреттон-Вудська система передбачала використання золота і долара як міжнародних резервів. Долар був визнаний як світові гроші по двох причинах. По-перше, США вийшли з другої світової війни з найбільш сильною економікою. По-друге, США акумулювали величезну кількість золота й у період з 1934 по 1971 роки проводили політику скупки і продаж золота іноземним фінансовим органам за фіксованою ціною 35 доларів за унцію. Таким чином, долар переводився в золото по пред'явленню; долар ставши розглядатися як замінник золота і тому вважався "так гарним, як золото".

Країни світу одержували долар як резервну валюту в результаті дефіциту платіжного балансу США. У міру того, як кількість доларів, що знаходяться на руках в іноземців, стрімко росла, а золоті резерви США скорочувалися, інші країни неминуче стали ставити запитання: невже долар був дійсно "так гарний, як золото?" Здатність США зберігати оборотність долара в золото ставала все більш сумнівною.

Для збереження за доларом статусу резервного засобу необхідно було усунути дефіцит платіжного балансу США, але ліквідація дефіциту означала б виснаження джерела додаткових доларових резервів для системи. Ця проблема встала на весь зріст на початку 70-х років. Зіштовхнувшись з стійким і зростаючим дефіцитом платіжного балансу США, президент Р.Никсон 15 серпня 1971 року призупинив конвертованість долара в золото. Нова політика розірвала зв'язок між золотом і інтернаціональною вартістю долара, пустивши долар у "плавання" і дозволивши ринковим силам визначати його вартість. Вільне коливання долара позбавило Бреттон-Вудську систему фіксованих курсів підтримки. У 1976 р. в Кінгстоні (на Ямайці) члени МВФ оголосили перехід до якісно нової світової валютної системи, до основи якої покладено такі основні принципи:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1. Перехід до плаваючих курсів та перетворення Спеціальних прав запозичення (СПЗ) на світовий грошовий еталон (базу паритетів і курсів), на головний резервний актив та міжнародний засіб розрахунків і платежів. При визначенні величини СПЗ за допомогою «кошика» з чотирьох валют вирішальну роль відіграє американський долар – 40%.

2. Юридичне закріплення процесу демонетизації золота: скасування офіційної ціни на нього та фіксація золотого вмісту національних валют (золотих паритетів), зняття будь-яких обмежень для його приватного використання, відміна регулювання вільного ринку золота державами та міжнародними економічними організаціями, що означає перетворення золота на звичайний товар.

3. Посилення міждержавного валютного регулювання, в тому числі через МВФ шляхом впливу на механізм плаваючих курсів. МВФ уповноважений стежити за валютною політикою та за станом економіки країн-членів з координації їх валютно-кредитної політики. З цією метою він розробляє рекомендації у сфері валютно-фінансової та економічної політики.

За 55 років функціонування Міжнародний валютний фонд виявив неабияку гнучкість і високу пристосовуваність до мінливих умов розвитку міжнародних валютних відносин.

Як бачимо, роль Міжнародного валютного фонду полягає здебільшого в нагляді та реєстрації змін у валютній політиці держав, а також надання допомоги з метою підтримання функціонування твердо визначеного валютного механізму з фіксованим співвідношенням валютних паритетів. Але після того, як у 1973 р. міжнародна валютна система, заснована на фіксованих валютних курсах, розвалилася, функції Фонду суттєво змінилися — він став активною діючою особою, що не лише наглядає і реєструє зміни, а безпосередньо бере участь у координації та формуванні валютної політики по всіх напрямах. Фінансові ресурси МВФ спрямовуються для надання допомоги країнам-членам, які намагаються подолати проблеми платіжного балансу, а також для сприяння у пом'якшенні наслідків реалізації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стабілізаційних програм. МВФ надає фінансування як зі своїх загальних ресурсів, так і в межах механізмів пільгового фінансування, управління якими здійснюється окремо.

Висновки. Процеси економічної глобалізації вимагають відповідного реагування, що знаходить відображення в розвитку світової регулятивної системи та її інститутів - Організації Об'єднаних Націй, Міжнародного валютного фонду та Світового банку, Світової організації торгівлі, Міжнародної організації праці та ін. Кожна з міжнародних економічних організацій має свою сферу та інструменти впливу на світову економіку. МФО покликані безпосередньо регулювати відносини руху різних форм капіталу, що в сучасних умовах об'єктивно обумовлює їх вплив і на ринки товарів. Найближчим часом міжнародна валютно-фінансова система, вірогідно, не зазнає радикальних змін. Певний час зміни будуть еволюційними в міру можливостей ринкового та інституційного регулювання міжнародних фінансово-інвестиційних відносин на національному та наднаціональному рівнях. Однак, вже у середньостроковій перспективі під впливом факторів глобальної конкуренції та нестабільності мова може йти про формування якісно нової глобальної фінансової архітектури, в котрій центральне місце займе оновлений МВФ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальчинській А. С. Теорія грошей. — К.: Основи, 1996. 43 ст.
2. Савлук М. І. Гроші та кредит: [Підручник]. — К.: КНЕУ,2001.— 602с.
3. Єпіфанов А. О. / Грошово-кредитна політика в Україні; тенденції та перспективи. / / А. О. Єпіфанов, В. І. Міщенко, Н. І. Гребник— Фінанси України, —2000.— №9.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 330.522.4

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

О. С. Ангелова, магістрант
Науковий керівник: д.е.н., доцент Сіренко Н. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено сучасну методику управління виробничими запасами із застосуванням методу нормування запасів та АВС-класифікації. Визначено переваги АВС-аналізу і обґрунтовано необхідність його використання у практичній діяльності вітчизняних підприємств.

Ключові слова: *виробничі запаси, нормування запасів, АВС-аналіз, управління запасами.*

Постановка проблеми. Підприємства користуються сьогодні, виключно, розрахунковою складовою рівня запасу. Тому, витрати на придбання, транспортування та зберігання запасів не завжди виправдані, а підтримка запасів підприємства на оптимальному рівні є навіть проблематичною. Слід зазначити, що більшість вітчизняних підприємств не схильні до розголошення власних норм створення запасів та методик їх розрахунку, посилаючись на комерційну таємницю, що також унеможливлює аналіз руху логістичних потоків матеріальних запасів та зіставлення витрат на їх створення. Проте відомо, що більшість з них користується загальновідомою методикою нормування запасів.

Розробка методик для оцінки та аналізу матеріальних запасів дозволяє достовірно оцінювати витрати при використанні виробничих запасів, проводити аналіз забезпеченості підприємства запасами, аналізувати рівень їх ефективного використання. Всі ці досить новітні методики є легко доступними до практичного використання, але це тільки розрахунковий рівень роботи з запасами.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх досліджень. Багатьох економістів турбують проблеми розвитку та удосконалення системи управління виробничими запасами. Даній тематиці присвятили свої наукові праці такі відомі вчені, як Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Сопко В.В., Грабова Н.Н., Чумаченько М.Г., Іваненко В.М., Білуха М.Т., Попович П.Я., Шаповал В.М., та ін. Проте питання управління виробничими запасами не втрачають своєї актуальності й потребують подальшого дослідження, а тому обрана тема дослідження є актуальною.

Метою даної статті є дослідження методу нормування виробничих запасів на підприємстві, а також дослідження логістичного підходу для визначення потреби в запасах на підприємстві за допомогою АВС-аналізу.

Виклад основного матеріалу. Своєчасне забезпечення виробництва матеріальними ресурсами, залежить від величини і комплектності виробничих запасів на складах підприємства. Виробничі запаси – це засоби виробництва, які надійшли на склади підприємства, але ще не використовуються у виробничому процесі. Створення таких запасів дозволяє забезпечити відпуск матеріалів в цехи і на робочі місця відповідно до вимог технологічного процесу. Слід зазначити, що на створення запасів відводиться значна кількість матеріальних ресурсів.

Зменшення запасів скорочує витрати по їх утриманню, знижує загальні витрати, прискорює обертання обігових коштів, що в результаті підвищує прибуток і рентабельність підприємства. Тому дуже важливо оптимізувати величину запасів.

Управління виробничими запасами виконує наступні функції:

- розробка норм запасів по всій номенклатурі матеріалів, які використовуються на підприємстві;
- правильне розміщення запасів на складах;
- організація діючого оперативного контролю за рівнем запасів і прийняття організаційних заходів для підтримки їх належного стану;
- створення необхідної матеріальної бази для розміщення запасів і забезпечення кількісного і якісного їх зберігання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для ефективнішого визначення потреби в запасах підприємства існує декілька підходів:

І. Нормування виробничих запасів – це визначення їх мінімального розміру за видами матеріальних ресурсів для безперервного забезпечення виробництва. При нормуванні виробничих запасів спочатку визначається норма виробничих запасів в днях, а потім в натуральному і грошовому виразі. Норма запасу в днях встановлюється на основі наступних даних (формула1):

- наявність матеріалів в дорозі (транспортний запас) визначається як різниця між часом проходу вантажу від поставщика до споживача і часом обороту платіжних документів ($Н_{тр}$);
- приймання, розвантаження, складування і аналіз якості матеріалів, що надійшли – підготовчий запас. Визначається на основі розрахункового або фактичного часу за звітний період, скоректованого з врахуванням організаційно-технічних заходів по механізації вантажно-розвантажувальних робіт ($Н_{п}$);
- технологічна підготовка матеріалів до виробництва – технологічний запас утворюється в тому випадку, якщо до початку виробництва потрібна попередня обробка матеріалу, визначається на основі нормативів часу для даних операцій ($Н_{т}$);
- перебування матеріалів на складі – поточний запас, який задовольняє поточну потребу виробництва, забезпечує ритмічну роботу між постачальниками. Визначається множенням середньодобової норми потреби в матеріалах на плановий інтервал між двома поставками ($Н_{пот}$);
- резерв на випадок перебоїв у забезпеченні і збільшенні випуску продукції (строковий або гарантійний запас). Характеризує відносну постійну величину, відновлюється після наступної норми матеріалів. Норматив страхового запасу визначається по інтервалу відставання поставок або фактичних даних про поступлення матеріалів ($Н_{с}$).

$$Н_{дн} = Н_{тр} + Н_{п} + Н_{т} + Н_{пот} + Н_{с} . \quad (1)$$

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Норматив виробничих запасів в натуральному виразі по кожному виду матеріальних ресурсів визначається (формула 2):

$$Н_{нат} = Н_{дн} \cdot М_{дн}, \quad (2)$$

де $М_{дн}$ – одноденні витрати в натуральному виразі.

Норматив у вартісному виразі або норматив власних обігових коштів на сировину, матеріали визначається (формула 3):

$$Н_{ст} = Н_{д} \cdot С_{м} = Н_{дн} \cdot М_{дн} \cdot Ц. \quad (3)$$

II. Сучасні підприємства спрямовані на подолання проблем, і як наслідок, на скорочення запасів, як джерела створення цих проблем. Визначення потреби є центральною ланкою управління виробничими запасами. Потреба в виробничих запасах складається з потреби на основне виробництво, потреби на створення і підтримку перехідних запасів на кінець планового періоду і потреби на інші види господарської діяльності [1].

Планування потреби в виробничих запасах ускладнюється у зв'язку зі змінами ринкової ситуації і, тому, застосування перелічених методів не завжди спрямоване на скорочення витрат, пов'язаних зі збереженням й переробкою запасів. Незважаючи на це, інші методи планування на вітчизняних підприємствах майже не використовуються. Закордонна практика цілком покладається на розробку системи планування, заснованої на визначенні потреби в виробничих запасах. Серед таких методів є метод планування потреби, заснований на проведенні АВС-класифікації. Цей метод майже не використовується на вітчизняних підприємствах, а якщо використовується, то в традиційній формі, яка потребує докорінних змін. Класичний підхід до АВС-класифікації (метод (закон) Парето або метод 80:20) заснований на:

- визначенні одного критерію класифікації;
- розрахунку зростаючого відсотка;
- виокремленні класифікаційних груп.

На практиці для проведення АВС- аналізу необхідно:

1) встановити вартість кожного товару (за закупними цінами);

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2) розташувати товари за зменшенням ціни;

3) вистановити кількість і витрати на придбання;

4) розбити запаси на групи залежно від їх питомої ваги в загальних витратах на придбання.

Залежно від витрат товарні запаси поділяються на три групи - А, В, С за їх питомою вагою в загальних витратах на придбання. Однак розподіл не обов'язково відбувається на три групи, число груп та їх межі обираються довільно. Найбільш розповсюдженою є така класифікація:

Група "А": найбільш дорогі та коштовні товари, на частку яких припадає приблизно 75-80% загальної вартості запасів, але вони складають лише 10-20% загальної кількості товарів, які знаходяться на зберіганні.

Група "В": середні за вартістю товари. Їх частка в загальній сумі запасів складає приблизно 10-15%, але у кількісному відношенні ці запаси складають 30-40% продукції, яка зберігається.

Група "С": найдешевші. Вони становлять 5-10% від загальної вартості виробів, які зберігаються і 40-50% від загального обсягу зберігання.

Аналіз АВС показує значення кожної групи товарів. Зазвичай на 20% всіх товарів, які знаходяться в запасах, припадає 80% всіх витрат. Виходячи з цього, для кожної з трьох груп товарів закладається різний ступінь деталізації під час планування та контролю. Аналіз АВС дозволяє класифікувати асортименти одиниці за їх вартістю.

Принцип диференціації асортименту в процесі аналізу XYZ інший - тут весь асортимент поділяють на три групи залежно від рівномірності попиту і точності прогнозування.

До групи "X" включають товари, попит на який рівномірний, або може незначно коливатися. Обсяг реалізації за товарами, включеними до даної групи, добре передбачається.

До групи "Y" включають товари, які споживаються в обсягах, що коливаються. Зокрема, до цієї групи можуть бути включені товари із

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сезонним характером попиту. Можливості прогнозування попиту за товарами цієї групи – середні.

До групи “Z” включають товари, попит на які виникає лише епізодично, будь-які тенденції відсутні. Прогнозувати обсяги реалізації товарів цієї групи досить складно.

Ознакою, на основі якої конкретну позицію асортименту зараховують до певної групи, є коефіцієнт варіації попиту за цією позицією (формула 4):

$$\vartheta = \frac{\sqrt{\frac{\Sigma(xi-\bar{x})}{n}}}{\bar{x}} * 100 \quad , \qquad (4)$$

де xi – і-те значення попиту за оцінюваною позицією; x – середнє значення попиту за оцінюваною позицією за період n; n – величина періоду, за який зроблено оцінку.

Величина коефіцієнту варіації змінюється в межах від нуля до нескінченості. Поділ на групи X, Y і Z може бути здійснений на основі алгоритму:

1) група X – інтервал 0 – 10%;

2) група Y – інтервал 10% - 25%;

3) група Z – інтервал 25% і більше.

Результатом спільного проведення аналізу ABC і XYZ є матриця, яка складається з дев’яти різних класів (рис.1).

	A	B	C
X–матеріал	Висока споживча вартість	Середня споживча вартість	Низька споживча вартість
	Високий ступінь надійності прогнозу споживання	Високий ступінь надійності прогнозу споживання	Високий ступінь надійності прогнозу споживання
Y - матеріал	Висока споживча вартість	Середня споживча вартість	Низька споживча вартість
	Середній ступінь надійності прогнозу споживання	Середній ступінь надійності прогнозу споживання	Середній ступінь надійності прогнозу споживання
Z - матеріал	Висока споживча вартість	Середня споживча вартість	Низька споживча вартість
	Низькій ступінь надійності прогнозу споживання	Низькій ступінь надійності прогнозу споживання	Низькій ступінь надійності прогнозу споживання

Рис.1. Комбінація ABC – і XYZ – аналізу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Поєднання даних про співвідношення кількості та вартості ABC – аналізу з даними про співвідношення кількості та структури споживання XYZ – аналізу дозволяють отримати цінні інструменти для планування, контролю й управління системою постачання в цілому, і управління запасами зокрема [3].

Висновки. Отже, на даному етапі розвитку підприємництва загалом питання управління виробничими запасами підприємств є досить важливими. Вважаємо, що застаріла система нормування запасів, яка не «бачить» можливостей зменшення вартості транспортування або зберігання запасів слід відтіснити на другий план, як таку, що не відповідає вимогам. Що до ABC – аналізу, то це досить ефективний метод для впровадження на вітчизняних підприємствах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сенюк А.В. Управління виробничими запасами з використанням ABC-аналізу / А.В. Сенюк [Елеронний ресурс]. — Режим доступу: http://10821.ucoz.ru

2. Ларіна Р.Р. Логістика / Р.Р. Ларіна — Д.: ВІК, 2005. — 335С.

3. Пономарьов Ю. В. Логістика / Ю. В. Пономарьов — Київ: Центр навчальної літератури, 2003. — 192 с.

4. Киба Л.М. Управління виробничими запасами підприємств сфери видобування та транспортування природного газу / Л.М. Киба // Дисертація канд. наук: 08.00.04 — 2009.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК. 658.012.32

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В. Г. Батринча, магістрант
Науковий керівник: д.е.н., доцент Сіренко Н. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Здійснено аналіз поширених визначень системи управління підприємством. Установлено базові характеристики системи управління підприємством. Обґрунтовано належність системи управління підприємством до предметної області дослідження різних наук. Обґрунтовано необхідність визначення вичерпного переліку таких наук з метою формування методологічного базису дослідження системи управління підприємством.

Ключові слова: *система, суб'єкт управління, об'єкт управління, теорія організації, теорія систем.*

Постановка проблеми. В сучасному економічному просторі функціонує безліч організацій, які представляють собою сукупність людей, об'єднаних для досягнення певної мети, рішення певного завдання на основі принципів розподілу праці й обов'язків. Оскільки організації створюються для задоволення різноманітних потреб людей в продукції або послугах, вони мають різне призначення, розміри, структуру, форму власності та інші параметри. Таке розмаїття має велике значення при розгляді організації як об'єкту управління. Множина цілей і завдань, що стоять перед організаціями різного класу складності і різної галузевої приналежності, призводить до того, що для управління ними потрібні спеціальні знання й мистецтво, методи й прийоми, що забезпечують ефективну спільну діяльність працівників всіх структурних підрозділів.

Узгоджена та взаємопов'язана колективна діяльність передбачає реалізацію функції управління цією діяльністю. Зростаюча складність й комплексність внутрішнього середовища, поряд із посиленням негативного впливу середовища зовнішнього, обумовлюють той факт, що ефективність функціонування будь-якої організації все більшою мірою залежить від якості системи управління нею.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день існує багато визначень системи управління організацією (підприємством), кожне з яких відповідає методології певного наукового розділу та, відповідно, наголошує на певному аспекті функціонування системи, її побудови, внутрішніх відносинах та ін. Так, С. Янг визначає систему управління організацією як підсистему організації, компонентами якої є групи взаємодіючих людей: її функції полягають в сприйнятті певних проблем організації (входів) і подальшому виконанні набору дій (процесів), яких виробляються рішення (виходи), що збільшують дохід від діяльності всієї організації (задоволення), або оптимізують деяку функцію всіх входів і виходів організації [5].

Мета статті. Аналіз поширених визначень системи управління підприємством.

Виклад основного матеріалу . Під організаційною системою, якою, власне, й є підприємство, розуміється колектив людей, що здійснюють спільну плановану і взаємопов'язану діяльність, що передбачає реалізацію функції управління цією діяльністю [3]. Оскільки система управління підприємством призначена для управління організаційною системою, вона відноситься до категорії систем організаційного управління. Ключовим чинником, що обумовлюючим існування та внутрішню структуру систем управління на підприємствах, є наявність управлінських відносин, які розуміються як сукупність взаємозв’язків і взаємодій між елементами системи управління, спрямованих на підтримку або покращення функціонування керованого об’єкта у відповідності з існуючої метою та критерієм ефективності системи в цілому [3]. Наявність управлінських відносин у системі, в свою чергу, передбачає виділення суб’єкта управління та об’єкта управління. Суб'єкт управління сукупністю органів і осіб, які здійснюють цілеспрямовану діяльність з врахуванням інформації про стан об'єкту управління та зовнішнього середовища. Об'єкт управління (керований об’єкт [3], керована система [4]) є об'єкт, на який спрямовані певні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

управлінські дії з метою надання йому конкретних форм розвитку (поведінки) з метою досягнення наміченого результату. У контексті дослідження виробничої організації (підприємства) в якості керованої системи виступає виробнича система, яка зумовлює місію організації в суспільстві, тоді як система, що управляє, забезпечує соціально-економічну реалізацію цієї місії. Відповідно, управління в будь-якій організації виступає, перш за все, як процес взаємодії між суб'єктом управління, об'єктом управління й зовнішнім середовищем (рис. 1).

Управління в цьому контексті розуміється як певний процес такої цілеспрямованої дії суб'єкта на об'єкт управління з метою досягнення певних результатів [5].

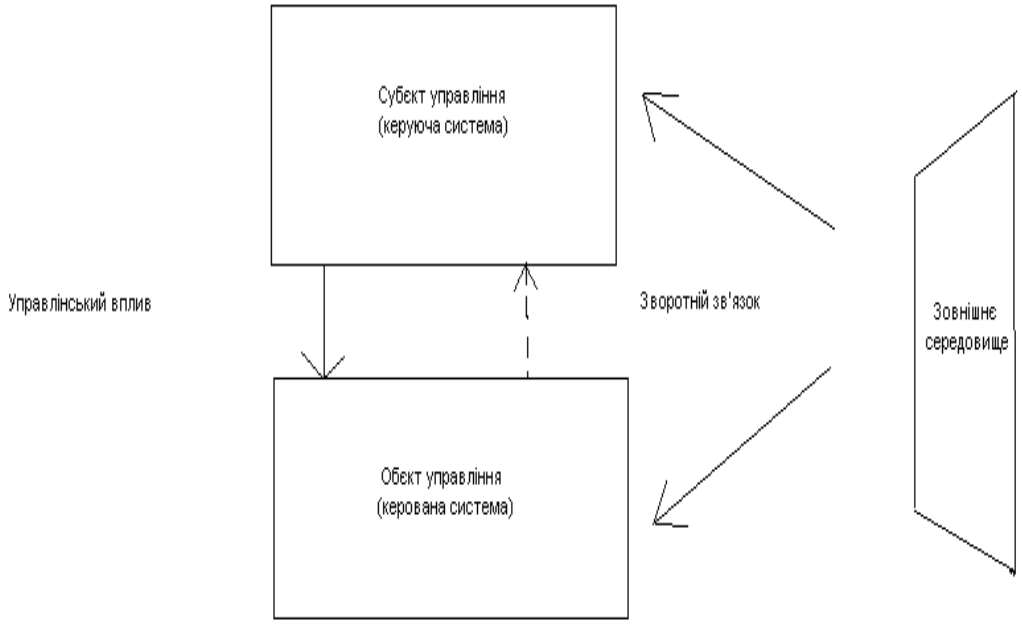

Рис. 1. Загальна схема процесу управління

Для того, щоб управління було ефективним, воно повинне ґрунтуватися на наукових підходах: системному, логічному, комплексному, глобальному, інтеграційному, відтворю-вально-еволюційному, структурному, директивному, ситуаційному [2].

Системний підхід, передбачає дотримання основних законів системи,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

а саме [2]:

1. Композиції, тобто узгодження спільної і приватної мети.

2. Пропорційності, що визначає високу якість товару на всіх стадіях виробничого процесу. Внутрішня пропорційність повинна поєднуватись із зовнішньою пропорційністю, тобто відповідним рівнем розвитку елементів зовнішнього середовища.

3. Зважання на «вузьке місце», де особлива увага приділяється найбільш слабкому елементу системи.

4. Онтогенезу, що враховує послідовність стадій життєвого циклу підприємства (товару).

5. Інтеграції, що спрямовують систему на високий рівень організації і що дають змогу одержати синергетичний ефект.

6. Інформованості, що виділяє інформаційне забезпечення як головну умову конкурентоспроможності.

7. Стійкості, що висуває вимоги до побудови системи (статичний стан) і до її функціонування (динамічний стан). Необхідність звернення до системного підходу спричинена:

1) ускладненням внутрішньої структури об'єктів управління;
2) розширенням і розгалуженням зв'язків;
3) швидким і безперервним зростанням обсягу інформації;
4) нестабільністю навколишнього середовища;
5) посиленням конкурентної боротьби.

Безперечною перевагою системного підходу є спрямування на слабо структуровані проблеми, пошук оптимального варіанта їх вирішення [1, с. 151]. Такі проблеми виникають на рівні складних систем.

Системний підхід, як галузь науки, може бути розділений на дві досить умовні частини:

- теоретичну: використовує такі галузі, як теорія імовірностей, теорія інформації, теорія ігор, теорія графів, теорія розкладів, теорія рішень, топологія, факторний аналіз і ін.;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- прикладну, засновану на прикладній математичній статистиці, методах дослідженні операцій, системотехніці і т.п.

Таким чином, системний підхід широко використовує досягнення багатьох галузей науки і цей “захоплення” безупинно розширюється.

Разом з тим, у теорії систем є своє “ядро”, свій особливий метод -- системний підхід до виникаючих задач. Сутність цього методу досить проста: всі елементи системи і всі операції в ній повинні розглядатися тільки як одне ціле, тільки в сукупності, тільки у взаємозв'язку один з одним.

Перший принцип системного підходу - це вимога розглядати сукупність елементів системи як одне чи ціле, більш жорстко, заборона на розгляд системи як простого об'єднання елементів.

Другий принцип полягає у визнанні того, що властивості системи не просто сума властивостей її елементів. Тим самим постулюється можливість того, що система має особливі властивості, яких може і не бути у окремих елементів.

Третій принцип системи є її ефективність. Теоретично доведено, що завжди існує функція цінності системи - у виді залежності її ефективності (майже завжди це економічний показник) від умов побудови і функціонування. Крім того, ця функція обмежена, а значить, можна і потрібно шукати її максимум.

Четвертий принцип забороняє розглядати дану систему у відриві від навколишньої її середовища -- як автономну, відособлену. Це означає обов'язковість обліку зовнішніх чи зв'язків, у більш загальному виді, вимога розглядати аналізовану систему як частину (підсистему) якоїсь більш загальної системи.

Висновки. Аналіз поширених визначень системи управління підприємством засвідчує, що кожне з них відповідає методології певного наукового розділу та, відповідно, наголошує на її певних окремих характеристиках. Відповідно, доцільним є визначення особливостей системи управління підприємством

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виходячи з того, що вона є комплексним явищем, предметом дослідження різних наук. Встановлення вичерпного переліку таких наук послугуватиме підґрунтям для формування методологічного базису дослідження системи управління підприємством.

ЛІТЕРАТУРА

1.Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: Навчальний посібник. — К., 2002.

2.Кнорринг В. И. Теория, практика и искусство управления: Учебник для

3. Исследование систем управления : [учебн. пособ.] / [Архипова Н. И., Кульба В. В., Косяченко С. А. и др.] ; под ред. Н.И. Архиповой. — М. : ПРИОР, 2002. — 384 с.

4. Мыльник В. В. Исследование систем управления : [учебн. пособ.] / В. В. Мыльник, Б. П. Титаренко, В. А. Волочненко ; под ред. В.В. Мыльника. — М. : ГИНФО, 2001. — 281 с.

5. Янг С. Системное управление организацией / С. Янг ; [пер. с англ.]. — М. : "Советское радио", 1972. — 456 с.

УДК 631.11:657.6

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

С. С. Берестов, магістрант
Науковий керівник: д.е.н., доцент Сіренко Н. М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті наведено поняття реалізації, розкрито сучасний стан цього ключового напрямку обліку, з'ясовано перспективи запровадження аудиту на сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: *реалізація, попередня оплата, розрахункові документи, збутова діяльність, дохід, витрати, прибуток, процес реалізації.*

Актуальність теми. Ефективне управління процесом реалізації, поряд з управлінням процесом виробництва, відіграє важливу роль в досягненні мети щодо збільшення прибутку і підвищення рентабельності діяльності організації. Для цілей ефективного управління процесом збуту необхідне

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

достатнє і впорядковане інформаційне забезпечення, яке дозволить певним групам користувачів приймати обґрунтовані рішення.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питаннями обліку процесу реалізації продукції рослинництва та його удосконаленням займається ряд науковців та практиків, серед яких: Грекова З.М., Кочурова Л.І., Бровіна Т.М., Сук Л.П., Знамеровська Т.І., Халевицька Т.М., Бутинець Ф.Ф., Скирпан О.Л, Кондраков Н.П, Павлюк В.А. та ін.

Мета статті. Метою статті є вивчення сутності поняття «процес реалізації продукції», розкрито необхідність проверення аудиту процесу реалізації на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Процес реалізації продукції є важливим етапом діяльності підприємства, оскільки він забезпечує повернення вкладених грошових коштів та формування прибутку. При цьому необхідно слідкувати, щоб реалізація продукції відбувалася згідно планів та укладених договорів. Це, по-перше, забезпечить своєчасне надходження грошових ресурсів; по-друге, дозволить уникнути непорозумінь, які можуть виникнути з покупцями у разі невиконання або порушення умов договорів.

Підприємство має виробляти ту продукцію, яка користується попитом на ринку збуту. Головну роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства відіграє система контролю за реалізацією продукції, оскільки вона впливає на фінансовий результат, який є узагальнюючим показником роботи підприємства. За таких умов завданням обліку є забезпечення управлінського персоналу інформацією для оперативного регулювання реалізації продукції, планування майбутньої діяльності, запобігання суб’єктивності у процесі прийняття рішень.

Велике значення приділяється первинним документам у процесі організації обліку реалізації продукції. Однією з проблем, яка виникає на цьому етапі, є відображення в документах обліку руху готової продукції на підприємстві. Це обумовлено тим, що контроль за рухом готової продукції виступає гарантом успішної роботи підприємства на ринку [1, С.216-217].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для забезпечення точності обліку руху готової продукції в бухгалтерії протягом місяця на основі первинних документів по прибутку та витратах ведуть накопичувальні відомості випуску продукції у натуральному та вартісному вираженні та накопичувальну відомість відвантаженої продукції. Оскільки до кінця місяця фактична собівартість готової продукції невідома, її обліковують і по прибутку, і по витратах в одній оцінці. В процесі дослідження було виявлено, що в зв'язку з невеликими оборотами на сільськогосподарських підприємствах контроль за формуванням собівартості готової продукції більш прозорий. Тому відхилення фактичної собівартості від планової може бути мінімальним чи зовсім відсутнім.

Все більшу увагу приділяють процесу реалізації, під яким розуміють комплекс процедур просування продукції до споживача. Аудит займає значну роль у підвищенні ефективності цього процесу.

Регістри бухгалтерського обліку являються основним джерелом отримання інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства є первинні документи. Вважається за необхідне приділити увагу інформаційному забезпеченню аудиту у процесі організації аудиторської перевірки відвантаження та реалізації продукції [2, С.103-109].

Деякі автори включають до інформаційного забезпечення аудиту його нормативно-правове забезпечення. Недоцільно ототожнювати інформаційне та нормативно-правове забезпечення аудиту, оскільки ці поняття суттєво відрізняються один від одного. Нормативно-правове забезпечення аудиту – це окремий вид інформації, за допомогою якого аудитор перевіряє відповідність діяльності підприємства прийнятим в Україні законам, тоді як інформаційне забезпечення аудиту підприємства ґрунтується на економічній інформації, яка характеризує передусім фінансово-господарську діяльність усередині підприємства.

У процесі своєї діяльності аудиторському контролю як виду економічної науки притаманне дослідження загальнонаукових методичних прийомів. У галузі аудиту й законодавства відповідно до поглядів відомих вчених та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фахівців, що стосується сутності внутрішнього аудиту та його функцій, доцільно концептуально відділити його від внутрішнього контролю та зробити такі висновки:

- внутрішній аудит призначений обслуговувати інтереси власника підприємства;
- вимоги норм чинного законодавства, які стосуються ревізійних комісій з незалежного контролю чи внутрішнього аудиту, мають обов'язковий характер та обов'язкові до застосування;
- внутрішній аудит може проводитися штатними працівниками підприємства, а також для його проведення можуть залучатись аудиторські контори.

Аудит процесу реалізації продукції може бути проведений у різних напрямах. Зокрема, така перевірка може бути складовою частиною комплексної аудиторської перевірки підприємства, яка проводиться з метою підтвердження звітності. Також, не меншу увагу слід приділяти питанням внутрішнього аудиту процесу реалізації. Внутрішній аудит системи управління збутом переслідує такі цілі:

- оцінку ефективності системи управління реалізацією продукції;
- виявлення „вузьких місць" і визначення механізмів внутрішнього контролю, які їх попереджують чи мінімізують;
- внесення рекомендацій, що стосуються поліпшення системи управління збутом.

При проведені внутрішнього аудиту реалізації продукції особливу увагу слід звертати насамперед на наявність дозволу на здійснення операцій з реалізації продукції на рахунках бухгалтерського обліку. При цьому слід враховувати можливість виникнення таких помилок:

- дані за реально здійсненими операціями, які пов'язані з рухом готової продукції, не знайшли свого відображення в бухгалтерському обліку;
- на рахунках бухгалтерського обліку знайшли своє відображення фіктивні операції, пов'язані з рухом готової продукції.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Такі порушення можуть призвести до значного погіршення фінансового стану сільськогосподарського підприємства, оскільки можуть покривати розкрадання продукції із складів підприємства [3, С.41-52].

Одним із напрямів аудиту є вивчення фінансових результатів діяльності підприємства. Особливу увагу контролю за фінансовими результатами від реалізації готової продукції слід приділяти при внутрішньому аудиті на підприємстві. В процесі спостереження за оформленням документів, пов'язаних із реалізацією готової продукції, внутрішній аудитор може на початковій стадії виявити "слабкі місця" та порушення в їх оформленні. Це, в свою чергу, дає можливість удосконалити систему руху документів, правильно розподілити роботу між працівниками підприємства, що в цілому вплине на ефективність процесу реалізації готової продукції на підприємстві.

Висновки. Реалізація продукції відбувається за вартістю, яка є результатом взаємодії корисності та витрат підприємства за цінами, які складаються на ринку в результаті коливання попиту й пропозиції.

Для суб'єкта економічної діяльності реалізація має визначатися при настанні таких умов: передавання права власності, контролю та управління, а також ризиків і вигід, які пов'язані з правом власності; упевненість в отриманні компенсації та можливості її достовірної оцінки. Процес реалізації має дві сторони та характеризується двома економічними категоріями – прибутками й витратами, порівняння яких дає змогу визначити фінансові результати діяльності підприємства. Облік прибутків і видатків треба вести за кожним видом продукції, що допоможе виявити найбільш прибуткові види продукції.

Для ефективності роботи аудитора та залежно від завдань, поставлених перед ним, слід розрізняти інформаційне та нормативно-правове забезпечення фінансово-господарського аудиту, оскільки вони за своєю суттю є двома різними видами інформації для проведення всебічного аудиту підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Сук Л. Бухгалтерія в сільському господарстві / Л. Сук // — 2008. — № 15–16. — С.216–217.
2. Халевицька Т. Теоретичні та облікові аспекти реалізації продукції / Т. Халевицька // Економіка АПК. — 2007. — №3. — С.103–109.
3. Дерій В. Проблеми доходів і витрат підприємства та шляхи їх вирішення в Україні / В. Дерій // Бухгалтерський облік і аудит. — 2008. — №4. — С.41 –52.

УДК 633/635:657.471.1

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

О. С. Боровець, магістрант
Науковий керівник: д.е.н., доцент Сіренко Н. М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статі визначено сутність поняття обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. Розглянуто два варіанти вирахування собівартості: по прямих і непрямих витратах.

Ключові слова: *витрати, прямі витрати, непрямі витрати, загальновиробничі витрати, собівартість продукції, постійні витрати, змінні витрати, стандарт-кост, директ-костінг.*

Актуальність теми. Рослинництво, як основна галузь сільськогосподарського виробництва, має специфічні організаційні і технологічні особливості: сезонний характер, участь у процесі виробництва землі, залежність від природних факторів тощо. Вони суттєво впливають на методологію обліку. Виробництво продукції потребує здійснення певних витрат живої та уречевленої праці. У практиці обліку ці витрати визначають як витрати на виробництво, а на одиницю виготовленої продукції ці витрати виражаються в її собівартості. Собівартість продукції можна вираховувати за двома варіантами: лише по прямих витратах, або включати прямі і непрямі витрати. Нині відомі дві системи обліку: стандарт-кост і директ-костинг,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідно до яких існують і дві системи калькуляції: з повним розподілом витрат та по змінних витратах.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання організації обліку витрат продукції рослинництва та його удосконалення досліджуються рядом науковців та практиків, серед яких: Бородкіна О.С., Бутинець Ф.Ф., Огійчук М.Ф., Голова С.Ф., Кірейцева Г.Г., Моссаковський В.Б., Бублик С.Я., Костяковоа А.А., Лисенко О.І., Орлов О. П. та інші.

Мета статті. Метою статті є уточнення і доповнення теоретичних основ і розробка напрямів удосконалення практики обліку виробництва продукції рослинництва з урахуванням передового досвіду і розвитку ринкових відносин в Україні.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах облікова інформація широко використовується для обґрунтування управлінських рішень. Тому найважливішими стають управлінська і контрольна функції бухгалтерського обліку та визначення собівартості продукції.

Проведені нами дослідження показують, що фінансовий, управлінський та податковий облік між собою тісно пов'язані, ґрунтуються на одних і тих же документах, дають відповідну інформацію для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Тому згадані три види обліку мають місце в будь-яких організаційно-правових формах господарювання.

У світовій практиці діють дві системи калькуляції: а) з повним розподілом витрат; б) по змінних витратах. Відповідно функціонують дві системи обліку: стандарт-кост і директ-костинг. Поділ загальновиробничих витрат на постійні та змінні в сільському господарстві України до цього часу практично не здійснювався. Даний напрямок потребує подальшого вивчення. Тому для обліку виробництва продукції рослинництва є можливість застосувати метод "стандарт-кост", при якому прямі витрати нагромаджуються безпосередньо на рахунку 23 "Виробництво", а непрямі (розподіляємі) – на окремих рахунках. До них відносять загальновиробничі

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

витрати, витрати по амортизації і ремонтах основних засобів, зрошенню, оренді тощо [1, С.53-57].

Сезонний характер виробництва обумовлює те, що співвідношення між розміром прямих і непрямих (розподіляємих) витрат рослинництва по місяцях різко змінюється. Так, в сільськогосподарському підприємстві ПСП «Агрофірма імені Потриваєва» Березанського району за 2010 р. загальновиробничі витрати по рослинництву становили 11,0 відсотків від прямих, в той же час у січні - 53,1, у лютому - 28,7, у березні - 37,7, у жовтні - 6,0 відсотків. Окремі господарства у січні-лютому мали тільки непрямі витрати рослинництва. Така ситуація свідчить про те, що фактичні суми загальновиробничих витрат рослинництва не можна щомісяця відносити на об'єкти обліку, бо відсутня навіть база для їх розподілу. Тому для планових розрахунків на рік на підприємстві доцільно встановити нормативну ставку розподілених витрат у відсотках до прямих витрат. По ній без записів на бухгалтерських рахунках в управлінському обліку потрібно враховувати непрямі витрати. Така методика обліку дозволить постійно мати інформацію про розмір витрат по об'єктах обліку і орієнтовний рівень собівартості продукції рослинництва в період її оприбуткування від урожаю, а не в кінці року, що необхідно для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Собівартість продукції можна вираховувати за двома варіантами: лише по прямих витратах, або включати прямі і непрямі витрати. В першому випадку вона буде не повною, а в другому – більш реальною. Проте зовсім не логічно користуватися таким способом, при якому одна частина виробничих витрат відноситься на собівартість продукції, а інша – ні.

Значна кількість сільськогосподарських товаровиробників займаються виробництвом лише продукції рослинництва. В них взагалі не може йти мова про наявність окремої групи витрат, які називаються адміністративними. Якщо функціонують дві взаємопов'язані галузі, а саме: рослинництво і тваринництво, то непрямі виробничі витрати безпосередньо обумовлені ними. Тому в сільському господарстві переважна більшість загальногосподарських

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

витрат має включатися у собівартість продукції шляхом розподілу по об'єктах обліку. Лише великі багатогалузеві сільськогосподарські підприємства, які мають переробні промислові підрозділи, можуть виділяти адміністративні витрати, що згідно з стандартами бухгалтерського обліку не включаються у собівартість продукції. Це обґрунтовується тим, що собівартість має бути реальною, включати прямі і непрямі витрати, що забезпечують виробництво. Інакше вона не може ефективно використовуватися при прийнятті управлінських рішень, що негативно впливає на економіку підприємства [2, С.87-90].

Вивчення складу статей витрат рослинництва показало, що в різних підприємствах він не однаковий, і не співпадає з переліком, що міститься в типовому положенні з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Дослідження підтверджують, що недоцільно централізовано встановлювати назви статей, по яких ведеться облік. Підприємству має надаватися право самостійно вирішувати питання про обґрунтування складу статей витрат.

В бухгалтерському обліку витрати нагромаджують з кредиту рахунків активів і зобов'язань. Кожний з них призначений для обліку конкретних видів засобів або зобов'язань. При обліку процесу виробництва витрати доцільно відображати з кредиту конкретних кореспондуючих рахунків, а не систематизувати їх по статтях. З діючих двох напрямків підрахунку витрат (по рахунках і по статтях) рекомендуємо залишити один, а саме – по рахунках. Групування витрат за їх видами має визначатися самою системою бухгалтерського обліку. Якщо воно виявиться недостатнім для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, то потрібно удосконалювати перелік рахунків, а не займатися розширенням паралельного безсистемного відображення витрат. Отже, при побудові облікових регістрів потрібно враховувати, що в них будуть вказуватися шифри кореспондуючих рахунків, а не статті витрат. Деталізація витрат здійснюється за потребою самого

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємства шляхом використання шифрів кореспондуючих рахунків і субрахунків.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” передбачає, що при відпуску запасів у виробництво, продажу та іншому вибутті оцінка їх здійснюється одним із шести наведених методів. Їх аналіз показує, що для обліку витрат на виробництво продукції рослинництва найбільш прийнятним є оцінка використаних запасів за середньозваженою їх собівартістю. Оригінальні запаси, наприклад, куплене сортове насіння для посіву, доцільно обліковувати індивідуально і списувати за ідентифікованою собівартістю одиниці запасів.

Вибір об’єктів обліку в рослинництві потрібно пов’язувати з прийнятою технологією виробництва та системою внутрішньогосподарських відносин на підприємстві. В самостійні об’єкти виділяють культури (групи культур), виконані роботи, витрати, які підлягають розподілу. З метою забезпечення ринкових відносин між господарськими підрозділами по кожному з них обліковують витрати і доходи, деталізуючи інформацію по культурах (групах культур).

В рослинництві значна частина витрат переходить з минулого року як незавершене виробництво. Роботи під урожай майбутнього року не проводяться “взагалі”, а конкретно, тобто уже восени має бути відомо, яка культура висіватиметься весною на якій площі. Якщо в господарстві дотримується така система землеробства, то практично всі витрати під урожай наступного року можна обліковувати за конкретними культурами, а не по виконаних роботах. Це сприяє покращенню контролю якості, способів і строків проведення агротехнічних заходів по виробництву конкретної продукції рослинництва [3, С.12-13].

Облік витрат на виробництво ведуть на рахунках класу 2 “Запаси”. Проте, загальновиробничі витрати, які теж включаються у виробничу собівартість продукції, передбачено обліковувати на рахунку 91 “Загальновиробничі витрати” в класі 9 “Витрати діяльності”. Рахунок 91 має

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зовсім інше призначення ніж решта рахунків класу 9. Тому загальновиробничі витрати мають обліковуватися на рахунках класу 2, тобто там, де ведеться облік витрат, які включаються у виробничу собівартість продукції.

Розподіл загальновиробничих витрат по рослинництву в системі рахунків бухгалтерського обліку здійснюють не щомісяця, а в кінці року. Протягом року сума цих витрат зростає і вони відображаються як дебетовий залишок. Рахунки класу 9 кожного місяця закриваються шляхом списання або розподілу витрат. Отже, ведення обліку загальновиробничих витрат по рослинництву на рахунку 91 прямо суперечить чинній методології обліку.

Висновки. В сучасних умовах найважливішими стають управлінська і контрольна функції бухгалтерського обліку. Сезонний характер виробництва продукції рослинництва диктує необхідність паралельно з прямими враховувати ще й непрямі витрати. З метою оперативної інформації для управління останні доцільно щомісяця відносити на об'єкти обліку по встановлених нормативах, що дозволяє більш чітко орієнтуватися при прийнятті управлінських рішень. Додавання непрямих витрат логічно здійснювати в системі управлінського обліку, тобто розрахунковим шляхом без записів по бухгалтерських рахунках. Це дозволить орієнтуватися у розмірах прямих і непрямих витрат на вирощування сільськогосподарських культур відразу після збирання урожаю, а не в кінці року. Не доцільно централізовано встановлювати перелік статей витрат. В регістрах аналітичного обліку виробництва продукції рослинництва потрібно зазначати коди кореспондуючих рахунків (субрахунків), а не статті витрат.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клименко А. А. Управління витратами на сільськогосподарських підприємствах / А. А. Клименко // Економіка та управління. — 2009. — УДК657.224. — с. 53–57

2. Пеньова О.В. облік виробництва екологічно чистої продукції рослинництва / О.В. Пеньова // Облік і фінанси АПК . — 2010.— №2.— с. 87-90

3. Шинкаренко О. М. Проблеми обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах та напрями її вирішення / О. М. Шинкаренко, Н. М. Бразілій // УДК 336.657-2009

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК. 657.2 (091)

ЕВОЛЮЦІЯ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

К. Є. Ісаєва, магістрант
Науковий керівник: д.е.н., доцент Сіренко Н. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто основні етапи виникнення, становлення і розвитку управлінського обліку в різних країнах світу, а також визначення перспектив його використання.

Ключові слова: *управлінський облік, внутрішньогосподарський контроль, еволюційний шлях.*

Постановка проблеми. Управлінський облік став невід'ємною частиною облікової системи значної частини компаній в країнах з розвинутими ринковими відносинами, а останнім часом – і в Україні, як в незалежній державі. Управлінський облік надає інформацію для прийняття управлінських рішень з метою здійснення господарської діяльності в ринкових умовах господарювання, які, в більшості випадків, ототожнюються з невизначеними умовами. Проблема полягає у визначенні і закріпленні підприємства в певному ринковому сегменті за допомогою окремих складових управлінського обліку, а саме: бюджетування, планування, трансфертне ціноутворення, постійний контроль над витратами, собівартістю, доходами, фінансовими результатами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція управлінського обліку, його принципи, а також завдання окремих складових були визначені в працях таких вчених, як Є.А. Аткінсона, К. Друрі, Р. Ентоні, Р.С. Каплана, Ш. Датар, Дж. Фостера, Ч.Т. Хонгрена. Серед вчених-науковців ближнього зарубіжжя, предметом досліджень яких були сутність управлінського обліку, а також можливість застосування його принципів в національних умовах господарювання були І.В. Аверчев, І.А. Аврова, М.А. Вахрушина, Н.Д. Врублевський.

Як свідчать проведені дослідження, управлінський облік виник із надр виробничого обліку, а окремі його складові використовувались на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

початковому рівні ще в античному світі і епоху Середньовіччя в різних країнах світу.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження в історичному ракурсі основних етапів виникнення, становлення і розвитку управлінського обліку в різних країнах світу з урахуванням вітчизняного досвіду, а також визначення перспектив його використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виникнення управлінського обліку – це закономірний процес історичного розвитку обліку. Він обумовлений суспільно-виробничими відносинами, науково-технічним процесом, розвитком теорії та практики обліку та інформаційної моделі господарського механізму.

В даний період часу складовими управлінського обліку є облік затрат за місцями виникнення та центрами відповідальності, калькулювання собівартості продукції, робіт та послуг, питання ціноутворення і трансфертного ціноутворення, бюджетування, планування, аналіз. Як свідчать проведені дослідження, сучасний управлінський облік має глибокі історичні корені, які сягають античного світу. Так, в древньому Єгипті мали місце окремі ознаки виробничого обліку, що мали прояв у щоденному встановленні норм виробітку та відрядних розцінок, норм накладних витрат залежно від різновидів продукції, а також норм видачі продуктів харчування особам, які були задіяні у будівництві колодязя у скелі [1].

Збереглась інформація, що в древньому Римі калькулювалась собівартість будівництва храму, до складу якої були включені витрати, пов’язані з харчуванням будівельників. В процесі будівництва на споруди нараховувався знос з використанням прямолінійного методу.

До теперішнього часу дійшла інформація, що в древній Месопотамії витрати по заробітній платі розподілялись за різновидами робіт, а у Вавілоні об’єктами нормування були завдання, розмір яких залежав від характеру роботи, класифікації робітників, статі і віку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виробничий облік почав формуватись в Росії в другій половині XVII ст. Облік за стадіями виробництва здійснювався на монетному дворі. На уральських металургійних виробництвах здійснювалось планування виробничої діяльності. Протягом XV-XVIII ст. подвійна бухгалтерія отримала визнання в Західній Європі, і в цей же час почали поглиблюватись погляди щодо розвитку виробничого обліку, а також розвиватись методологія щодо калькулювання собівартості продукції. Так, італійський бухгалтер Бастіано Вентурі вбачав за мету бухгалтерського обліку управління господарськими процесами.

В певній мірі першим кроком до відокремлення із системи бухгалтерського обліку управлінського обліку була пропозиція голови Венеціанського напрямку італійської наукової школи Фабіо Бести (1845-1923рр.) розподілити бухгалтерський облік на три стадії. До першої він відносив розробку кошторисів та ведення всієї планової роботи, що в класичному варіанті безпосередньо до сфери бухгалтерського обліку не відносилось.

В 1788р. професор філософії із Абердину Р.Гамільтон (Шотландія) вперше запропонував визначати фінансовий результат по кожному переділу на прикладі технологічного процесу виробництву льону. Його співвітчизник Ф.В.Кронхельм (1818р.), якого вважають теоретиком виробничого обліку розподілив облік на виробничий і бухгалтерський. З метою ведення виробничого обліку він запропонував використання трьох рахунків: рахунок матеріалів, рахунок виробництва та рахунок готової продукції.

В своїх працях англієць Чарльз Беббідж – винахідник першої алгоритмічної машини наполягав на визначенні затрат по кожному виробничому процесу, а також калькулюванні собівартості кожної одиниці готової продукції [3].

В промисловому обліку того часу була розповсюджена калькуляція. Представник другої половини XIX ст. П.І. Рейнбот (1839-1916рр.) підтримував погляди Е.О.Мудрова, представника першої половини XIX ст.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

щодо доцільності відкриття аналітичних рахунків з метою обліку затрат в межах ділянок, цехів, майстерень, тобто в межах того, що в даний період часу трактується як центри відповідальності.

Й. Яновський розглядав підприємство як окремий організм, який виконує організаційні та експлуатаційні функції, вчений розподіляв на виробничі і побутові, своєрідним було його трактування кошторису. Згідно його точки зору, оскільки кожний бухгалтерський рахунок виконує свою функцію, то його слід вимірювати заздалегідь визначеним кошторисом. Відхилення фактичних обертів від планових буде свідчити про похибки в системі управління або помилки планових служб підприємства. Такі погляди російського вченого були співзвучними принципам стандарт-кост.

У Франції в XX ст. бухгалтерському обліку отримав розвиток юридичний напрямок. Його представник Леон Батардон вбачав різницю між бухгалтерською та технічною собівартістю. В цілому, значне коло провідних вчених Франції XX ст., зокрема, Жан Фурастьє (1907р.), Ж.Фруадево (1943р.) вважали, що бухгалтерський облік є дійовим засобом для управління підприємством. Габріель Фор (1910р.) значну увагу приділяв кошторису (бюджету) в обліку. Пьєр Гарньє – видатний представник французької бухгалтерської наукової думки, мав на меті синтезувати управлінський облік з фінансовим, тобто узгодити його з традиційними поглядами, притаманними класичному підходу до облікового процесу.

Яскравий представник німецької наукової бухгалтерської школи XX ст. Фріц Шмідт (1882-1950рр.) висунув теорію, що будь-яке підприємство являє собою живий організм, я також використовував в своїй концепції терміни: «органічний баланс» і «органічна калькуляція».

XIX-XX ст. в США ознаменувалось чітким розподілом обліку на дві складові: бухгалтерський фінансовий і бухгалтерський управлінський облік. Виникнення управлінського обліку пов’язано із появою і зростанням корпорацій, застосуванням виробничого нормування та зміною правових і економічних відносин. Академік М.Г.Чумаченко додає до вищезазначених

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

причин появу невідчутних активів, зростання витрат на НДР, вплив інфляції.

До кінця XX ст.. сформувалася теорія управлінського обліку. В той період часу преаліювали нормативні підходи: теорія – модель – практика. Проте К.Емануель та К.Гі наполягали на дискретному (описовому) підході, суть якого полягала в наступному: практика – модель – теорія. Провідну роль в системі управлінського обліку відіграє облік затрат. Значну роль в розробці теорії обліку затрат відіграли американські вчені А.Г.Черч, Х.Л.Гант, Дж.Лі Ніколсон, Дж.Рорбах, Ч.Бакстон [2].

З урахуванням ризиків, які притаманні ринковим умовам господарювання, труднощів ведення комерційної діяльності в невизначеному середовищі все більша кількість вітчизняних підприємств в різних галузях діяльності впроваджує у себе управлінський облік, який дає змогу твердо позиціонувати себе в певному ринковому сегменті та планувати свою прибуткову діяльність на перспективу. Впровадження і ведення бухгалтерського управлінського обліку на вітчизняних підприємствах здійснюється, як правило, із застосуванням відповідного програмного забезпечення, зокрема «1:С Підприємство».

Сучасний управлінський облік, використовуючи зовнішню та внутрішню інформацію, забезпечує потреби не лише виробництва, а й маркетингу, управління дослідженнями та інших функцій бізнесу. Він здійснює аналіз діяльності щодо диверсифікації з урахуванням як поточної, так і довгострокової мети, розробляє методи та моделі щодо отримання інформації про стан диверсифікованої господарсько-фінансової діяльності відносно критичних факторів успіху (якість, інновації, час тощо). Головною проблемою становлення управлінського обліку в Україні є численні дискусії з ряду питань: визначення та елементи управлінського обліку, відсутність законодавчих обмежень і проблема вибору єдиного підходу до організації і ведення управлінського обліку на підприємствах і узгодження з індивідуальністю та динамікою кожного підприємства та національної економіки вцілому. Ще одним недоліком ведення внутрішньогосподарського

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

управління є його ретроспективний (історичний) характер і відсутність принципу стимулювання [4].

Висновки. Проведене дослідження дало змогу дійти наступних висновків: управлінський облік, як складова облікової системи має глибокі історичні корені, виток яких знаходиться в античному світі; сучасну форму управлінський облік отримав завдяки працям відомого американського вченого Р.Ентоні; все більша кількість підприємств як в країнах з розвинутими ринковими відносинами, так і в вітчизняних впроваджують і використовують позитивні напрацювання управлінського обліку.

Еволюційний шлях становлення бухгалтерського управлінського обліку на різних етапах розвитку суспільства і в різних країнах світу детально не розглядався і не узагальнювався, що й викликає необхідність подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевський, Н. В. Герасимчук. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 448 с.
2. Друри К. Управленческий учет и отчетность. Постановка и внедрение / К. Друри. — М. Вершина, 2006. — 512 с.
3. Аткинсон Э. А. Управленческий учет / Э. А. Аткинсон, Р. Д. Банкер, Р. С. Каплан. — Ернст енд янг, 2005. — 500 с.
4. Хорнгрен Ч. Управленческий учет / Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар — Питер, 2005. — 1008 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 634.11:338.439.5 (477)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СВІЖИХ ЯБЛУК В УКРАЇНІ

Р. Є. Нікітіна, студентка
Науковий керівник: д.е.н., доцент Сіренко Н. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено тенденції розвитку міжнародного ринку свіжих яблук і визначено місце на ньому України. Проаналізовано сучасний стан внутрішнього ринку свіжих яблук, розглянуто вплив факторів на нього. Обґрунтовано напрями розвитку вітчизняних садівничих підприємств-виробників яблук відповідно до ринкових умов.

Ключові слова: *садівництво, садівничі господарства, плоди, яблука, ринок.*

Актуальність проблеми. Садівництво є однією із традиційних сільськогосподарських галузей України, що спрямована на забезпечення населення свіжою плодоовочевою продукцією, а промисловість – сировиною. Після майже 10-річного періоду занепаду, садівництво повільно починає нарощувати втрачену потужність і відновлювати обсяги виробництва плодової продукції. Тому виникає об’єктивна необхідність в дослідженні стану плодового ринку України, зокрема ринку свіжих яблук, як одного з його основних складових елементів.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питанням розвитку галузі та ефективності господарювання садівницьких підприємств присвячено наукові праці О. Єрмакова, В. Кушнірука, І. Лукінова, В. Майдебури, Д. Чухна, А. Шумейка та ін.

Ринок плодів, в тому числі і свіжих яблук, досліджували зокрема В. Жигадло, Г. Жолобецький, Н. Кулик, Л. Логвиненко, А. Сало.

Однак, незважаючи на значний інтерес з боку науковців до проблем розвитку садівництва, ринок свіжих яблук в економічній літературі залишається малодослідженим. Недостатність інформації про його стан негативно позначається на обґрунтуванні та прийнятті раціональних управлінських рішень на підприємствах, що займаються вирощуванням яблук

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

щодо можливостей та напрямків їх збуту. Це зумовлює необхідність проведення досліджень у цій сфері.

Метою статті є оцінка стану ринку свіжих яблук в Україні та обґрунтування основних тенденцій його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний ринок яблук сформувався давно і основні тенденції його розвитку тривалий час залишаються незмінними. Найбільшими експортерами яблук в світі є Китай, США, Чилі, Італія, Франція, а імпортерами – Росія, Німеччна, Великобританія, Нідерланди [1].

Стосовно України, то частка, яку вона займає на міжнародному ринку свіжих яблук, останнім часом збільшується. За оцінками аналітиків у сезоні 2009 – 2010 рр. наша країна увійшла до п'ятірки найбільших світових імпортерів. Хоча в країні спостерігалося динамічне зростання обсягів внутрішнього виробництва і збільшення площ інтенсивних садів в їх загальній структурі, імпорт продовжував зростати. Одночасно з імпортом Україна нарощувала і експорт яблук. В тому ж сезоні вона увійшла до двадцятки найбільших експортерів яблука у світі, а в Європі посіла 8 місце [2]. Слід відмітити, що фахівці сусідніх країн вбачають в Україні значний потенціал для розвитку цієї галузі, тим паче, що вона є серйозним гравцем на європейському ринку яблук. Цьогорічний приріст валових зборів яблук дозволив Україні вийти на четверту позицію найбільших їх виробників в Європі. За оцінками аналітиків «Агроогляд: овочі та фрукти» Україна у 2011 році посяде 11-те місце у рейтингу найбільших світових виробників.

Така ситуація дійсно підтверджує зміцнення позицій України на міжнародному ринку яблук і є свідченням того, що вітчизняна продукція за якістю не поступається іноземній і має можливості до нарощування експорту при умові подальшого збільшення обсягів їх виробництва.

Однак, незважаючи на значні позитивні зрушення на зовнішньому ринку яблук, ситуація на внутрішньому залишається невтішною. Вітчизняні садівничі підприємства, виробляючи в середньому за рік 700 тис. тонн яблук,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

в тому числі 250 тис. тонн – для свіжого споживання, задовольняють потреби внутрішнього ринку лише на половину. При цьому, річне споживання яблук українським населенням складає 15 кг на особу, що становить 65% від європейського рівня [3]. Враховуючи тенденції до збільшення обсягів споживання плодової продукції, можна зробити висновок, що попит на свіжі яблука також буде зростати, що загострить проблему імпортозалежності продукції від Польщі, яка є основним імпортером свіжих яблук в Україну (рис. 1).

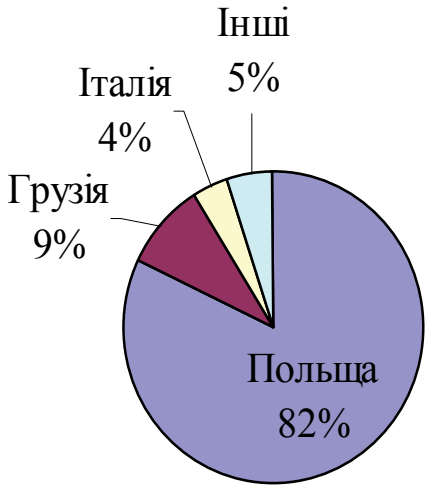

Рис. 1. Структура імпорту яблук в Україні у 2010 році*

* Побудовано автором з використанням [4]

Експортування яблук вітчизняними виробниками при незадоволеному внутрішньому попиту пояснюється, в основному, відсутністю умов для тривалого зберігання яблук, що зумовлює необхідність їх якнайшвидшого продажу. Відтак процес їх активної реалізації підприємствами-виробниками здійснюється протягом періоду жовтень-лютий. А ціни на них сягають максимальних позначок у травні-липні (рис 2), що призводить до втрати виробниками значних розмірів потенційного прибутку.

Це пояснює і дефіцит у цей період власної продукції та зростання у рази імпортних поставок. При цьому різниця між мінімальною і максимальною цінами у 2010 році становила 2,70 грн, а у 2011 році – 8 грн.

Ті підприємства, які не мають змоги експортувати та зберігати яблука, виходячи з необхідності швидкого збуту, реалізують їх переробним

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємствам за ціною у 5 разів нижчою від ціни на міських ринках. Така ситуація ще раз підкреслює необхідність створення ефективної системи післязбиральної доробки, охолодження, сортування, пакування і зберігання яблук, оскільки ці вимоги в Україні задоволено лише на 10% [6].

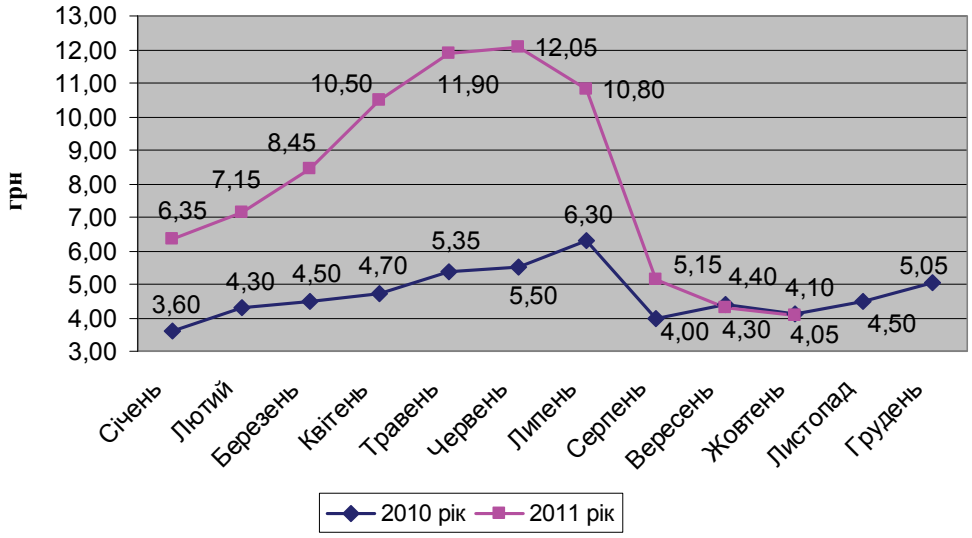

Рис. 2. Відпускні ціни виробників яблук у 2010-2011 роках, грн/кг*

*Побудовано автором з використанням [5]

При вирішенні цієї проблеми слід орієнтуватися на створення фруктосховищ, забезпечених холодильними камерами з регульованим газовим середовищем (РГС). Про доцільність такого зберігання яблук свідчить досвід таких країн як Польща, Італія, Франція, Голландія [6].

Щодо каналів збуту яблук на внутрішньому українському ринку, то Європейські дослідження вказують на такі: 75% столових яблук продається на місцевих овочевих і фруктових ринках, 15% - в торговельних центрах, 10% - на стихійних ринках [3]. При цьому за найвищими цінами продаж відбувається в торгівельних центрах.

Стосовно цін хотілося б відмітити, що за вищими цінами яблука купують, в основному, споживачі з річним рівнем доходів понад 15-20 тис. грн на рік. Споживачі із середнім доходом (10-15 тис. грн) купують продукцію вітчизняного виробника, яка реалізується за відносно нижчими цінами. Населення з низькими доходами споживають яблука, вирощені на власних присадибних ділянках, а міське населення закуповує їх на міських ринках в незначній кількості [7]. Оскільки в Україні більшість споживачів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

належать до малозабезпечених верств населення, для стимулювання збуту яблук на внутрішньому ринку необхідно орієнтуватися на зниження цін на яблука, при одночасному зниженні цін на всю плодову продукцію.

Досліджуючи ринок яблук в Україні, слід звернути увагу і на його асортимент. При цьому необхідно відмітити, що значну частину садів було закладено ще в 80-х – 90-х роках, сортовий склад яких вже вважається застарілим. Враховуючи те, що строк їх використання становить близько 30 років постає питання їхнього сортового оновлення. Тому виникає необхідність визначення найпопулярніших сортів на вітчизняному ринку та основних асортиментних тенденцій на зовнішньому.

Одним з популярних сортів як на вітчизняному, так і світовому ринку є сорт «Голден» і його клони. Так, на європейському ринку його частка складає до 35%. Іншими популярними сортами в Україні є «Гала» та «Айдаред» [3]. Тому виробникам яблук слід орієнтуватися саме на них при прийнятті рішень щодо оновлення садів.

Слід також відмітити, що все більш актуальним стає питання виробництва органічних яблук. Підтвердженням цього є те, що у лютому 2011 року на світовій виставці BIOFACH спостерігалося збільшення присутності нових органічних сортів і виникнення нестачі сировини (майже 40%) для постачальників та переробників таких яблук [3].

На нашу думку, Україна має потенційні можливості у вирощуванні органічних яблук, оскільки наші сади мають менше пестицидне навантаження, ніж європейські. Ще одним позитивним чинником впливу на розвиток садівництва і ринку яблук є наявність в Україні вільних площ для закладання садів. Однак, лімітуючим фактором при цьому виступає недостатність якісного вітчизняного посадкового матеріалу. Така ситуація вимагає від держави виваженої політики у садівничій галузі, спрямованої на її розвиток та підвищення ефективності функціонування плодово-овочевого ринку загалом і ринку яблук зокрема.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновок. У розвиткові вітчизняного ринку свіжих яблук спостерігається суперечлива тенденція: при позитивних зрушеннях на зовнішньому ринку, внутрішній – залишається слаборозвиненим. Для його розвитку товаровиробникам необхідно вивчати структуру та обсяг попиту на яблука, місткість ринку, ціни на різних каналах реалізації, можливості переробних підприємств. Важливою проблемою при цьому залишається відсутність можливостей багатьох садівничих підприємств тривалий час зберігати яблука. Для продовження термінів їх зберігання пропонуємо садівницьким господарствам використовувати холодильні камери з РГС.

З боку держави для вирішення проблем у розвитку ринку яблук необхідно насамперед посилити державне регулювання ринкових відносин у галузі садівництва, підвищити ефективність і якість її ресурсів, розширити державну допомогу господарствам, застосовуючи зокрема цінові та кредитно-податкові важелі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яблуко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org.
2. Україні не обійтися без ГМО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://afi.net.ua/8/ukr/fullnews/1390/visibletype/1/index.html.
3. Сортові тренди та перспективи ринку яблук в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.apn-ua.com/references.
4. Жолобецький Г. Тенденції розвитку фруктового бізнесу / Г.Жолобецький // Пропозиція. – 2009. - № 5. – С. 44-46.
5. Цены на сельскохозяйственную продукцию. Яблоко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lol.org.ua/rus/pricechart.
6. Кушнірук В.С. Ефективність переробки та зберігання садівницької продукції в Миколаївській області / В.С. Кушнірук // Вісник Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва. – 2009. – №14. – С. 58 – 69.
7. Приймачук Л. Аналіз та оцінка формування ефективності функціонування ринку плодів і ягід у західному регіоні України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338.439.5:633.1

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА

Л. Сабодаха, магістрант
Науковий керівник: д.е.н., доцент Сіренко Н. М.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті проаналізовано функції впливу держави на формування ринку зерна, особлива увага приділяється факторам, які враховуються при встановленні цін, механізмам формування цін.

Ключові слова: *державне регулювання ринку зерна, механізми впливу держави, процес ціноутворення,цінова політика держави, організаційно-економічний механізм функціонування ринку зерна ,механізм інтервенційних втручань на ринку зерна.*

Постановка проблеми. Сільськогосподарські підприємства при здійсненні господарської діяльності природно відчувають вплив держави, тому що саме на держаному рівні створюється нормативно-правова база, встановлюється рівень оподаткування, кредитні ставки. Вплив держави на формування пропозиції сільськогосподарської продукції в Україні в останні роки суттєво змінився.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Вивченням ринкових механізмів впливу держави на формування ринку зерна сільськогосподарськими підприємствами займаються Ковальчук Н.В., Макаренко А.П, Мельник Л.Ю., Мелешко М.І., Галушко В.П. та інші.

Метою статті є аналіз функцій впливу держави на формування ринку зерна, факторів які враховуються при встановленні цін, механізми формування цін.

Викладення основного матеріалу. Держава має виступати регулятором продовольчого ринку, а її виконавчі органи повинні активно виконувати такі регуляторні функції:

- регулювати процес ціноутворення, що буде забезпечувати рівновеликий прибуток усім учасникам ринкових відносин та водночас підвищуватиме купівельну спроможність споживачів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- стимулювати товаровиробників у нарощуванні обсягів виробництва сільськогосподарської продукції до кількості, необхідної для повного забезпечення населення продукцією і досягнення раціонального співвідношення потреби харчових продуктів тваринного та рослинного походження;

- здійснювати протекційні заходи щодо захисту внутрішнього ринку (товаровиробників, переробників) від іноземних конкурентів;

- формувати ринок зернових на основі регіональних особливостей (надавати перевагу тим регіонам, де умови для виробництва зернових кращі з метою зниження собівартості продукції, забезпечення її конкурентоспроможності).

Державну цінову політику нині здійснює створений Аграрний фонд. Ця бюджетна установа реалізує механізм товарних і фінансових інтервенцій, метою проведення яких формування державного інтервенційного фонду. Практикою вже доведено, що обсяги державних ресурсів зерна для здійснення інтервенцій слід визначати як інтервенційний фонд, оскільки функції Державного резерву відрізняються від функцій Аграрного фонду.

Аграрний фонд від імені держави виконує також функції кредитора на встановлений період дії заставних закупівель. Він надає позичку виробнику зерна під його заставу. Розмір кредиту не може перевищувати 80 відсотків вартості застави, розрахованої на основі встановленої мінімальної закупівельної ціни.

Ефективне державне регулювання економіки передбачає необхідність системного підходу до вибору засобів і методів впливу держави на суб’єкти економічних відносин. Ринок зерна неможливо відокремлювати від розвитку сільського господарства, національної економіки, економічної та політичної ситуації в Україні. Державне регулювання ринку зерна здійснюється за допомогою цілого арсеналу методів: прямих та непрямих, правових, адміністративних, економічних та пропагандистських [1]. Залежно від об'єктивних умов та стану економічного середовища, в якому функціонує

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ринок зерна, співвідношення адміністративних та сугубо ринкових економічних механізмів впливу на ринкову кон'юнктуру повинно змінюватися.

У 2002 році Верховна Рада України прийняла Закон України "Про зерно і ринок зерна в Україні". Його прийняттю передувало широке обговорення основних положень ще у процесі підготовки проекту всіма зацікавленими структурами, як державними, так і недержавними.

Однак, основні положення цього закону реалізовані не в повному обсязі, зокрема і положення про заставні ціни, забезпечення механізму експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки (створення Державного агента із забезпечення експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки), забезпечення повноцінного фінансування Державного агента, здійснення цінової політики на ринку зерна та страхування ризиків для суб'єктів зернового ринку, забезпечення повноцінного моніторингу ринку зерна тощо[2].

Вплив держави на формування ринку зерна сільськогосподарськими підприємствами повинен враховувати значення чотирьох потужних факторів:

1. Розвиток у світі біопаливної промисловості, що викликало збільшення світового споживання зерна, скорочення перехідних залишків та відчутного зростання експортних цін на українське зерно.

2. Розвиток експортної інфраструктури зернового ринку. Якщо 7 років тому Україна могла відвантажувати на експорт 6-7 млн. тонн зерна, то сьогодні завдяки потужним інвестиціям експортна інфраструктура дозволяє відправити на експорт понад 25 млн. тонн.

3. Прийнято закон, згідно якого після вступу України до СОТ припиняє діяти режим акумуляції сільськогосподарськими підприємствами податку на додану вартість, що призведе до втрат сільськогосподарських виробників орієнтовно у розмірі 4 млрд. гривень.

4. Скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Організаційно-економічний механізм функціонування ринку зерна базується на економічних законах (законі вартості, законі попиту, законі пропозиції) та поєднує в собі ринковий механізм і державне регулювання.

Підсумовуючи викладене, можна схематично показати взаємодію ринкового механізму і державного регулювання на рисунку 1.

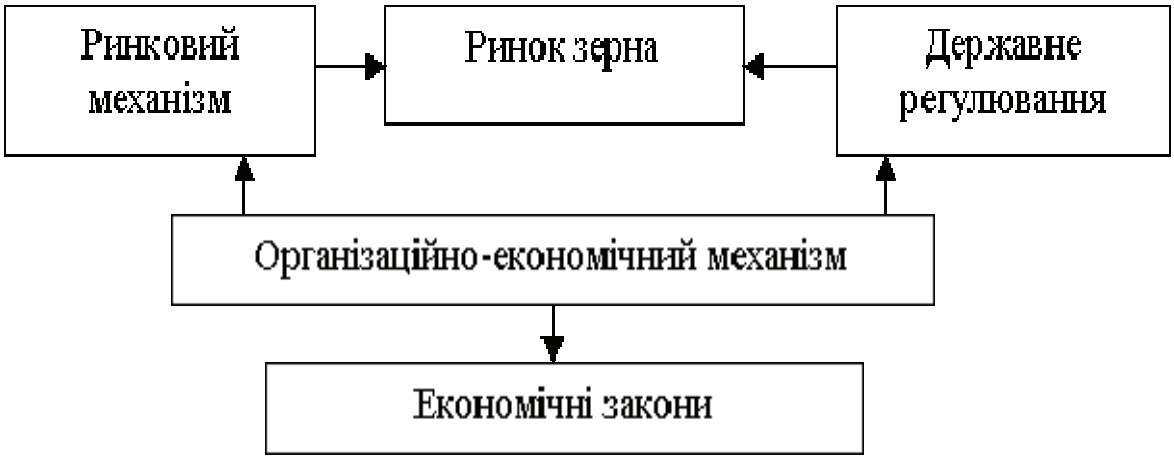

Рис.1. Організаційно-економічний механізм функціонування ринку зерна сільськогосподарських підприємств

Ринок як явище може бути самодостатнім, адже функціонує за властивими лише йому економічними законами і не поширюється на соціальну сферу [3].

Державне регулювання має бути орієнтоване на розвиток людського потенціалу на селі, де проживає чверть населення України. Історичний досвід становлення і розвитку державності, громадського суспільства та ринкових відносин свідчить про доцільність взаємодоповнення їх, а не протистояння. Поєднання механізму ринкового саморегулювання і державного регулювання є досить складною і суперечливою системою, що обумовлюється перехідним періодом української економіки.

Удосконалення впливу держави на формування пропозиції зерна сільськогосподарськими підприємствами нами розглядалось в трьох

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

напрямках: 1) формуванні мінімальних та максимальних цін, 2) використанні заставних закупок, 3) здійсненні інтервенцій на ринку зерна.

Згідно Закону “Про підтримку виробництва та розвитку ринку сільськогосподарської продукції” надається наступна методика розрахунку ціни за попередні три роки з урахуванням рівня інфляції. Максимальний рівень цін - встановлений Кабінетом Міністрів України рівень цін на сільськогосподарську продукцію та продовольчі товари, який визначається як 115 відсотків від середньої фактичної ціни за попередні три роки з урахуванням рівня інфляції. Тобто витрати виробників також не враховуються.

Дану методика не відображає загальні витрати виробництва зерна і не здатна стимулювати виробників поширювати виробництво. Мінімальні ціни повинні враховувати собівартість продукції, щоб дати можливість товаровиробникам окупити понесені витрати. Гарантовані ціни (ціни підтримки або мінімальні ціни) на зерно необхідно застосовувати у випадку, коли середні ринкові ціни нижче мінімальних, а також при реалізації зерна безпосередньо у державні фонди. Мінімальна ціна повинна забезпечувати сільськогосподарським товаровиробникам, з урахуванням інших форм державної підтримки одержання доходів, достатніх для розширеного відтворення, відповідно до цілей, обумовлених економічною політикою держави на майбутній період.

Головною невирішеною проблемою залишалося фінансове забезпечення заставних операцій. За своїм фінансовим станом державний агент із заставних операцій не міг отримати достатньої суми кредиту від комерційних банків та сплачувати відсоток за користування ними.

Окремої уваги, крім рівня заставної ціни, заслуговує дата її оприлюднення. Вважаємо за доцільне в України оголошувати ціни, як заставних, так і інтервенційних закупок, заздалегідь до початку посівної компаніях під урожай майбутнього року (до кінця серпня), щоб

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

товаровиробники мали можливість скорегувати свою діяльність відповідно до кон'юнктури ринку.

Проблему регулювання рівня цін неможливо вирішити лише шляхом введення заставних закупок. Тому нами розглянутий третій інструмент впливу держави на формування пропозиції зерна, який доцільно поєднувати з механізмом заставних закупівель зерна - інтервенційні операції.

Для запровадження механізму інтервенційних втручань на ринку зерна необхідно вирішити наступні питання:

- визначити обґрунтовані обсяги інтервенційного фонду зерна;

- закласти в Державному бюджеті певну суму коштів, які будуть використані державним агентом для закупівлі зерна до інтервенційного фонду;

- розробити та затвердити порядок здійснення інтервенційних операцій на ринку зерна.

Ми приєднуємося до рекомендацій вчених аграріїв щодо обсягів інтервенційного фонду в розмірі не менше 10 %. Володіючи такими обсягами, держава може вплинути на цінову ситуацію як рівноправний суб'єкт ринку зерна.

Фінансові та товарні інтервенції на ринку сільськогосподарської продукції та продовольства здійснюються виключно через біржовий ринок.

Позитивна особливість механізму інтервенційних втручань на ринку зерна від імені держави полягає в тому, що інтервенційний фонд здатен самостійно відновлюватися. Тому з економічної точки зору виділення коштів на формування державного інтервенційного фонду цілком виправдане, а використання його має бути під постійним контролем з боку держави.

Висновки. Держава має виступати регулятором продовольчого ринку, а її виконавчі органи повинні активно виконувати покладені на них функції

Державну цінову політику нині здійснює створений Аграрний фонд. Ця бюджетна установа реалізує механізм товарних і фінансових інтервенцій, метою проведення яких формування державного інтервенційного фонду.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аграрний фонд від імені держави виконує також функції кредитора на встановлений період дії заставних закупівель.

Державне регулювання має бути орієнтоване на розвиток людського потенціалу на селі, де проживає чверть населення України. Історичний досвід становлення і розвитку державності, громадського суспільства та ринкових відносин свідчить про доцільність взаємодоповнення їх, а не протистояння.

Удосконалення впливу держави на формування пропозиції зерна сільськогосподарськими підприємствами нами розглядалось в трьох напрямках: 1) формуванні мінімальних та максимальних цін, 2) використанні заставних закупок, 3) здійсненні інтервенцій на ринку зерна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Удосконалення впливу держави на формування пропозиції зерна сільськогосподарськими підприємствами [електронний ресурс]. — Режим доступу : http: // www.rusnauka.com/18_DNI_2010/Economics/69599.doc.htm
2. Мелешко М. І. Ринок зерна України: стан, проблеми, перспектива [Текст] / М. І. Мелешко // Економіка та держава. — 2009. — № 5. - С. 72— 74.
3. Макаренко А. П., Мельник Л. Ю. Регуляторна роль механізмів ринку і держави [Текст] / Інвестиції: практика та досвід. — 2007. — № 13. — С. 22—27.
4. Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” від 04.07.2002 № 37-IV (із змінами і доповненнями).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 3331.2:657.6

ОСНОВНІ ЕТАПИ КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

І. О. Прядко, студентка
Науковий керівник: д.е.н., доцент Сіренко Н. М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано основні етапи контролю та ревізії використання трудових ресурсів та фонду оплати праці. Висвітлено особливості здійснення контролю та ревізії розрахунків за виплатами працівникам.

Ключові слова: *контроль, ревізія, оплата праці, мінімальна заробітна плата, фонд оплати праці.*

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин виникає необхідність у радикальних змінах організації та стимулюванні праці. Найбільш адекватною для ринкових умов є організація та оплата праці на основі передової технології, що дає можливість підвищувати продуктивність праці. Об’єктивною основою розвитку сучасних форм оплати праці є тенденція забезпечення повної самостійності підприємств у питаннях найму та оплати праці, розмежування сфери державного і договірного регулювання цих відносин на підприємствах незалежно від форм власності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню проблеми контролю і ревізії використання трудових ресурсів присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних вчених: Л. В. Мельянкової, О. Ф. Вербило, Л. І. Сука, Є. А. Авер'янової, Л. В. Артем'євої, В. І. Василенко та ін. Але зважаючи на комплекс накопичених проблем, на сьогодні, украй важливим і невідкладним є вдосконалення внутрішнього контролю на підприємствах та поліпшення контролю з боку держави.

Мета дослідження. Здійснити аналіз та визначити особливості здійснення контролю і ревізії використання трудових ресурсів та фонду оплати праці.

Основні результати дослідження. Основними завданнями ревізії використання трудових ресурсів та фонду оплати праці є перевірка:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

дотримання нормативно-правових актів при нарахуванні оплати праці і утримань з неї; правильності ведення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці; дотримання суми виплат заробітної плати за трудовими угодами; обґрунтування розміру додаткової оплати та премій; дотримання порядку нарахування на заробітну плату; резервування коштів для оплати відпусток.

Оплата праці здійснюється на підставі законодавчих та інших нормативних актів, регулюється власником підприємства. Організовується оплата праці згідно з тарифною системою, яка включає: тарифні ставки, тарифні сітки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики. Тарифна система передбачає розподіл робіт залежно від їх складності, а працівників – залежно від їхньої кваліфікації і відповідності до розрядів тарифної сітки.

Є дві системи оплати праці: погодинна і відрядна. При погодинній системі заробітна плата залежить від тарифної ставки і відпрацьованого часу. При відрядній системі розмір оплати праці залежить від кількості і якості виконаної роботи [4].

Держава регулює розмір оплати праці шляхом установлення мінімальної заробітної плати, прогресивного оподаткування тощо. Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір, нижче якого не може здійснюватися оплата за виконану працівниками місячну, годинну норму роботи. Розмір мінімальної заробітної плати в Україні встановлено з 1 січня 2011 року – 941 грн, з 1 квітня 2011 року – 960 грн, з 1 жовтня 2011 року – 985 грн, з 1 грудня 2011 року – 1004 грн.

Оплата праці може здійснюватися за трудовими угодами і за контрактом.

Фонд оплати праці являє собою суму коштів, призначених для оплати праці. Він включає основну, додаткову оплату праці та інші компенсаційні виплати.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Фонд основної заробітної плати включає нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норм часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків).

Фонд додаткової заробітної плати включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбаченні чинним законодавством, премії, пов’язаних з виконанням виробничих завдань і функцій [3].

Ревізія обґрунтованості визначення і використання фонду оплати праці включає перевірку дотримання чинного законодавства з оплати праці; правильність визначення фонду оплати праці відповідно до виробничої програми, норм виробітку, тарифних розрядів, розцінок, доцільності впровадження контрактної системи оплати праці. Ревізор аналізує зростання всього фонду і середньої оплати, пов’язуючи його з ростом доходів підприємства, виявляє випадки недотримання законодавства в частині мінімальної заробітної плати [1].

Контроль нарахування заробітної плати здійснюється по первинних документах. Для контролю за трудовою дисципліною та аналізу використання робочого часу використовується "Табель обліку використання робочого часу" (ф. № П-13). Є два методи його ведення: 1) суцільної реєстрації – щодня по кожному працівникові визначається відпрацьований час; 2) метод відхилень – визначають відхилення від нормальної тривалості робочого дня (простої, неявки тощо), а в кінці місяця визначають фактично відпрацьований час.

Контроль за своєчасним початком і закінченням роботи і правильним використанням робочого часу здійснюють керівники структурних підрозділів. В табелі проставляють по датах відпрацьований час, неявки на роботу із зазначенням їх причин. Табель є підставою для нарахування оплати праці працівникам з погодинною оплатою. Табель підписують керівник структурного підрозділу, а також обліковець або інша особа, що уповноважена вести табель, і здають в бухгалтерію підприємства в одному примірнику.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Для відображення завдання і обліку обсягу фактично виконаних робіт, відпрацьованого часу і нарахування оплати праці в будівництві, допоміжних промислових виробництвах, майстернях застосовують наряд на відрядну роботу (для бригади ф.70 та індивідуальний ф.70а).

Для обліку роботи вантажного автотранспорту і нарахування оплати праці за виконані роботи водіям автомобілів та іншим особам, зв'язаним з перевезенням вантажів, застосовують подорожній лист вантажного автомобіля.

Нарахування оплати праці може здійснюватися по складених трудових угодах та актах приймання виконаних робіт.

Ревізор перевіряє правильність оформлення документів, наявність в них обов'язкових реквізитів, правильність проведення розрахунків. Разом з цим ревізор робить зустрічні перевірки з документами по обліку виходу продукції та виконаних робіт, за які нарахована заробітна плата.

Підрахунок даних про нараховану суму оплати праці по кожному працівнику здійснюється в розрахунково-платіжних відомостях (Ф.№-49). Їх складають по цехах, бригадах та інших структурних підрозділах підприємства.

Правильність складання розрахунково-платіжних відомостей перевіряється шляхом звірки з первинними документами та проведенням арифметичних підрахунків. Виплату із каси сум по оплаті праці, як правило, проводиться не по розрахунково-платіжних, а по платіжних відомостях.

Ревізор звертає увагу на правильність ведення обліку депонованої заробітної плати. При її перевірці можна використати спосіб опитування працівників [5].

Перевіряють також організацію бухгалтерського обліку операцій з оплати праці. При цьому необхідно звертати увагу на скорочення обсягу документації і поліпшення її якості, тому що документація є первинною стадією відображення цих операцій і основою бухгалтерських записів на цій ділянці обліку. Перевірка і обробка документів із нарахуванням заробітної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

плати є найбільш трудоємкою стадією контролю. Тому важливе значення має використання комп'ютерної техніки, пов'язаної з перевіркою операцій щодо оплати праці і розрахунків із персоналом.

Висновок. Для управління господарською діяльністю, зокрема операціями, пов'язаними з оплатою праці на підприємствах, необхідний постійний, абсолютно обґрунтований, юридично підтверджуючий облік цих операцій на підставі достовірних даних первинної документації. Тому під час ревізії необхідно контролювати процес проходження і обробки документації щодо обліку операцій з оплати праці. Цей процес контролю включає перевірку: табелів обліку використання робочого часу, розрахунково-платіжних відомостей, бухгалтерських записів у журналі за рахунком 66 "Розрахунки за виплатами працівникам".

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» від 26.01.1993 року, № 2939-XII. — http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2939-12.

2. Аверянова Є. А. Оплата праці: практичне керівництво / А. Аверянова, Л. Артемєва, В. Василенко. — К.: ТОВ „Баланс-Клуб". — 2007. — 176 с.

3. Вербило О. Ф. Удосконалення обліку праці та її оплати / О. Вербило // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2010. — № 17. — С. 25-29.

4. Сук Л. Облік праці та її оплати / Л. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2011. — № 2. — С. 37-44.

5. Сук Л. Контроль і ревізія використання трудових ресурсів та фонду оплати праці / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2005. — № 23[152]. — С. 41–48.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.6:004

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В АУДИТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ

О. А. Лесік, студент
Науковий керівник: к.е.н., доцент Дубініна М.В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто моделі автоматизованої аудиторської системи обробки інформації, зважено мінуси при використанні інформаційних технологій, які варто врахувати при впроваджені. Обґрунтовано оптимальний вибір відповідного забезпечення для аудиту та безпосередньо застосування інформаційних систем в аудиті, які можуть виступати гарантом розвитку та підвищення ефективності управління підприємством.

Ключові слова: *аудит, автоматизація, інформаційні технології (ІТ), регулятивна політика, сфера телекомунікацій.*

Актуальність проблеми. Сьогодні практично кожна країна постала перед необхідністю здійснення інноваційних реформ шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних знань та інформації як найважливішого ресурсу життєдіяльності суспільства. Інтеграція до інформаційного суспільства та економіки знань визначається як перехід від індустріального суспільства до інформаційного, появу якого можна зв`язати з інформаційною революцією, розвитком інформаційних технологій. Майбутнє комп’ютеризації аудиту визначає його здатність орієнтуватися на інвесторів, власників, акціонерів, а отже, відповідати інформаційним вимогам різних напрямків аудиту. Сьогодні актуальним є пошук шляхів зниження витрат робочого часу аудитора та його оптимізація, що не можливо без високоякісного комп’ютерного забезпечення. Все більш актуальним постає питання комп’ютеризації аудиту, отже неможливо уявити собі галузь діяльності людини, пов’язану з обробкою інформації, без використання обчислювальної техніки.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти проблем комп’ютеризації аудиту досліджували такі вітчизняні та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зарубіжні науковці, як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, В.П. Завгородній, С.В. Івахненков, Б.Е. Одінцов, В.І. Подольський, А.Н. Романов, Г.В. Федорова, Е.Л. Шуремов та ін. Вони визначили теоретико-методичні підходи, що застосовують аудитори під час процессу перевірки, сформували основні вимоги щодо автоматизації аудиту на основі вітчизняних, а також міжнародних стандартів [1]. Але, на шляху впровадження та використання комп'ютерної техніки і технології в аудиті залишається ряд нерозв'язаних питань, що підтверджує актуальність обраної теми.

Постановка завдання. Дослідження сучасного стану економічної і соціальної трансформації та перспектив автоматизації процесу аудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап формування ринкових відносин в Україні вимагає широкого застосування прогресивних методів управління підприємствами із застосуванням інформаційного та програмного забезпечення при виконанні завдань фінансового аналізу, аудиту і контролю як складової частини системи економічної інформації і управління нею, від якої залежить якісний бік роботи аналітиків і аудиторів. Але, до сьогодні ринок аудиторського програмного забезпечення в Україні знаходиться на стадії розвитку, а сам аудит, як форма незалежного контролю, через його високу вартість і недостатність аудиторських фірм в окремих регіонах, залишається недосяжним.

Одним з критеріїв якості при проведенні аудиту - є виконання аудиторами вимог, міжнародних стандартів аудиту, що значно ускладнює аудит. Перед аудитором постає необхідність у зборі, обробці та документуванні додаткової інформації. Підвищення ефективності аудиторської роботи можливо за рахунок використання комп'ютерних технологій, які сьогодні, в принципі, можуть використовуватись протягом всього процесу аудиту: на етапах планування, контролю та складання аудиторського висновку. Але на шляху впровадження використання комп'ютерної техніки і технології аудиті існує певне коло проблем, серед

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

яких виділяють наступні:

- низький рівень розвитку аудиторського ринку, викликаний незначним періодом його становлення;

- аудит фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами (МСА 401 «Аудит в середовищі комп'ютерних інформаційних мереж»)

- багато в чому має за основу так зване «професійне судження аудитора, яке ґрунтується на його досвіді та інтуїції. Тобто, бездумна комп'ютеризація аудиту може призвести до такої його автоматизації, яка потягне за собою ряд помилок при проведенні аудиту [2, с.281];

- різна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм, що при динамічно мінливому законодавстві заважає детально налагодити спеціалізовані системи на усі можливі випадки;

- ряд методичних проблем, зокрема, необхідність розроблення методичних підходів реалізації трансформаційних процедур перетворення фінансових звітів по заданих форматах, не розголошуючи при цьому комерційну таємницю тих аудиторів, які вже виконують подібні замовлення й знають, як цю роботу виконувати;

- низький рівень комп'ютерної грамотності користувачів[2, 3].

Окрім того, розробка аудиторського програмного забезпечення є досить важким процесом, який потребує значних фінансових витрат. На сьогодні аудиторські фірми розробили і використовують спеціальні інформаційні системи, орієнтовані на внутрішню регламентацію аудиторської діяльності із застосуванням внутрішньогосподарських і Міжнародних стандартів.

З огляду на те, що ринок аудиторського програмного забезпечення в Україні тільки починає розвиватися, то сьогодні як і раніше, одними з головних інструментів аудитора, залишаються такі програми як Word та Excel, що свідчить про недостатній рівень автоматизації цих процесів.

Проте, конкуренція, що посилюється в аудиторсько-консалтинговому бізнесі, вже змушує компанії знаходити нові шляхи підвищення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ефективності організації та рентабельності діяльності. Неабияку роль у цьому буде відведено й пошуку шляхів рішення для підвищення ефективності діяльності, якості надаваних послуг за допомогою застосування спеціалізованих програмних засобів.

На думку В.П. Завгороднього наближення національного аудиту в до міжнародних традицій та принципів аудиту вимагає актуалізації здатності та ефективності використання новітніх технологій організації аудиту на основі використання та застосування комп'ютерних програм аудиту (табл.1) [1].

Таблиця 1

Функціональні можливості та переваги в аудиті при використанні програмних продуктів*

Програмний продукт	Функціональні можливості та переваги
ЭкспрессАудит: ПРОФ 3.0	- можливість розроблення загального плану та програми аудиту; - здатність супроводжувати аудит від початкового етапу до кінцевого; - розподіл об'єктів аудиту за виконавцями; - створення робочої документації аудиту; - збирання, систематизація й обробка результатів аудиторської перевірки; - формування звітної документації за результатами аудиту; - зберігання результатів аудиторських перевірок; - можливість вивчення та оцінювання систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю економічних суб'єктів, що перевіряються; - можливість організувати внутрішній контроль якості аудиту.
Audit System/2	- поєднує можливості текстового і табличного редакторів і програми для складання оборотно-сальдовоі відомості. Вона призначена для полегшення - комплексної підготовки робочої документації і звітності та проведення їх консолідації; - автоматичне заповнення робочих документів аудитора даними бухгалтерського обліку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

AuditXP Комплекс Аудит вер.2009	- пропонує оригінальну методику проведення аудиту, що містить вбудовані алгоритми розрахунків, планування, формування та аналізу вибірки, вибору видів виявлених порушень та автоматичного побудови висновків за розділами аудиту та підсумкового погодження; - містить понад 700 бланків, процедур, довідкових таблиць і звітів за чотирма етапами проведення аудиту (підготовчий, планування аудиту, проведення аудиту, заключний); - включає методику контролю якості аудиторської перевірки, блок аналітичних процедур та фінансового аналізу; - надає можливість автономної роботи аудиторам на переносних комп'ютерах з подальшим вивантаженням результатів аудиту за розділами в один обраний комп'ютер без використання мережевої версії; - вбудований редактор бланків дає змогу створювати нові та змінювати вже існуючі бланки аудиторських процедур або взагалі повністю змінити програму під внутрішні стандарти організації.
Audit Expert	- система дає змогу привести дані вітчизняної бухгалтерської звітності за різні періоди часу до єдиного вигляду. Стандартні бухгалтерські форми звітності перетворюються на форми, що відповідають міжнародним стандартам фінансової звітності (IFRS) і є базисом для проведення фінансового аналізу; - програма орієнтована на аналітичні процедури аудиту, в розрізі лише фінансового аналізу; - на підставі даних бухгалтерських звітів формуються аналітичні форми звітності. Ці дані допомагають не тільки проаналізувати поточний фінансовий стан підприємства, але й оцінити динаміку його зміни, а також побудувати прогноз на найближчий період; - реалізовано можливість впровадження власних методик фінансового аналізу, можна знайти шляхи підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, зниження собівартості продукції і потреб в обігових капіталах, покращення показників фондоотдачі; - система дає змогу використовувати для фінансового аналізу дані оборотно-сальдової відомості; - систематично проводити порівняльний фінансовий аналіз за даними компаній-конкурентів, лідерів галузі; - дає змогу переоцінити різні статті активів та пасивів балансу для проведення фінансового аналізу за реальними даними.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Pervasive Audit Master 6.3 20 USER SERVER	- дозволяє підприємству використовувати свою власну методологію; - можливість адаптувати кожну процедуру по вступній частині та тексту, але лише один раз; - дає змогу узагальнити виявлені порушення і на їх основі підготувати альтернативну звітність; - забезпечує можливість взаємозв'язку аудиторських процедур і господарських операцій, що перевіряються; - реалізовано можливість опису аудиторських ризиків і контрольного середовища в розрізі господарських операцій (бізнес-процесів).

**Сформульовано з використанням ідеї [1]*

До основних перспектив розвитку програм по автоматизації аудиторської діяльності слід віднести: продовження інтеграції з системами бухгалтерського обліку; створення майстра з настроювання користувачами алгоритмів формування бухгалтерської й податкової звітності на основі імпортованих даних бухгалтерського обліку; вбудовування й регулярне відновлення методології аудита в частині робочих документів аудитора, бази потенційних (типових) порушень; вбудовування можливості опису бізнес-процесів клієнта [4,с.201].

Висновоки: Таким чином, можна зробити висновок, впровадження передових технологій є не тільки актуальним завданням і ефективним фактором вдалої роботи аудитора, а ще й умовою її виконання. В сучасних умовах розвитку аудиторського бізнесу українські фірми та аудитори мають усвідомити, що освоєння і впровадження інформаційних технологій дозволить їм отримати необхідні конкурентні переваги в боротьбі на вітчизняних і закордонних ринках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Завгородний В.П. Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита / В.П. Завгородний — К.: А.С.К., 1998. — 768 с.

2. Міжнародні стандарти аудита, надання впевненості та етики: Видання 2006 року; пер. з англ. О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В.Гик, Т.Ц. Шарашидзе — К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006.—1152с.

3. Івахненков С.В. Автоматизація аудиту в Україні та світі: підходи і програмне забезпечення / С.В. Івахненков //Аудитор України. — 2007. — №3. — С.19—24.

4. Івахненков С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: [навч.посіб.] / С.В. Івахненков — [4-тє вид. випр. і допов.] — К.: Знання, 2008. — 343 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.6:658.8

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

Н. Ю. Шепель, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Дубініна М.В.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено особливості проведення контролю доходів від реалізації продукції у бухгалтерському обліку. Розглянуто етапи організації контрольного процесу та первинні документи, які перевіряє ревізор. Визначено основні цілі організації контролю, методи та процедури, які необхідні при організації контролю доходів.

***Ключові слова**: дохід від реалізації, контроль, господарський контроль, ревізор.*

Актуальність проблеми. Для ефективності реалізації функцій управління, необхідна налагоджена система господарського контролю. Але слід пам’ятати, що лише завдяки бухгалтерському обліку господарський контроль здатний виконувати поставлені перед ним завдання. Ефективність бухгалтерського обліку та якісне виконання ним своїх завдань забезпечується систематичним здійсненням контролю.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Дослідження контролю у бухгалтерському обліку займалися такі провідні вітчизняні науковці як: Л. Сук, П. Сук, В. Дерій, Ф. Бутинець, Л. Дікань, І. Германчук, Ю. Литвин та інші.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування необхідності і важливості проведення контролю у бухгалтерському обліку. Встановлення цілей, процедур та етапів організації контролю на сільськогосподарському підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бухгалтерський облік забезпечує здійснення контролю, надаючи задокументовану інформацію про діяльність підприємства. Крім того, бухгалтерський облік є об'єктом контролю, оскільки саме в результаті здійснення контролю встановлюється його достовірність і відповідність чинному законодавству.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В організації контрольного процесу розрізняють три етапи:

1) підготовка даних для контролю;

2) перевірка даних різними прийомами контролю;

3) узагальнення результатів контролю.

Перший етап забезпечує підготовку різних необхідних даних до контролю, а саме носії інформації про господарські факти. Цей етап передбачає кілька видів робіт: визначення об'єктів перевірки, перевірка справжності та вірогідності інформації про господарські явища та процеси.

Другий етап — перевірка даних та інформації різними методами контролю з метою виявлення відповідності або невідповідності здійсненого господарського факту (операції) передбаченим нормативним документам — закону, кошторису, квоті, нормі тощо.

Третій етап — узагальнення результатів контролю методом оформлення та підготовки висновків і реалізація результатів контролю [1].

Найголовніші цілі контролю господарської діяльності:

- визначення фактичного стану об'єкта (або його частини) контролю на певний момент;
- перевірка відповідності фактичного стану об'єкта (або його частини) установленому законом або іншими нормативними актами, кошторисом, квотою, стандартом, лімітом та виявлення відхилень від них;
- прогнозування стану та поведінки об'єкта (або його частини) на заданий майбутній час;
- визначення місця, причини, ініціатора (винуватця) відхилення;
- забезпечення постійного стану об'єкта контролю під впливом господарського факту;
- законність або правомірність господарських операцій;
- повнота відображення господарських операцій у поточному обліку;
- доцільність господарських операцій;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

• визначення причинно-наслідкових факторів господарських операцій.

Контроль реалізації готової сільськогосподарської продукції розпочинається з перевірки обґрунтованості плану реалізації продукції та цін на неї, повноти визначення валової й товарної продукції, показників якості, відповідності останніх вимогам державних стандартів, технічних умов тощо.

При перевірці операцій з отримання доходів контролер має впевнитись в тому, що до складу доходів підприємства не включені надходження від інших осіб [2].

Під час складання програми контролю доходів необхідно запланувати процедури, які б дозволили встановити об'єктивну істину щодо таких тверджень:

- доходи одержані за результатом дійсних операцій у процесі звичайної діяльності;

- відображені у звітності доходи відповідають інформації, узагальненій на відповідних рахунках бухгалтерського обліку;

- доходи, відображені на рахунках бухгалтерського обліку, підтверджені відповідними первинними документами на відвантажену продукцію та надані послуги;

- доходи відображені у відповідному періоді;

- доходи висвітленні в примітках до фінансової звітності належним чином.

На фактичний розмір доходу від реалізації продукції значною мірою впливають її обсяг, собівартість, система ціноутворення, ставки податку на додану вартість, якість і структура реалізованої продукції. В зв’язку з цим під час контролю потрібно перевірити, як вплинув кожен фактор на розмір доходу від реалізації, що потребує використання розрахунково-аналітичних методичних прийомів контролю[3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основним методом контролю є порівняння планових і фактичних показників за певний період (валова і товарна продукція, прибуток) чи на певну дату, а саме склад земельних угідь, поголів'я худоби.

Основним етапом контролю реалізації продукції є перевірка правильності відображення процесу реалізації у первинних документах та регістрах бухгалтерського обліку, особливо при проведенні інвентаризації. Перевірці підлягають такі документи:

1. товарно-транспортні накладні — ф. № 1 с.-г. (рослинництво), ф. № 1 с.-г. (молоко), ф. № 2 с.-г. (тваринництво);

2. квитанції, де відображують натуральну й залікову масу та суму виручки за реалізовану продукцію;

3. приймально-здавальний акт при здаванні племінних тварин (до племінної служби);

4. розрахунково-платіжні відомості в разі видачі сільськогосподарської продукції працівникам підприємства в рахунок оплати праці;

5. договори з реалізації продукції іншим підприємствам, а з кожною відправленою партією — супровідні накладні;

6. накладна внутрішньогосподарського призначення та прибутковий касовий ордер при реалізації сільськогосподарської продукції за готівку безпосередньо зі складів;

7. виписки банку про рух грошових коштів на рахунках;

8. рахунок-фактура і платіжна вимога за виконаними роботами і послугами (доставка заготівельним організаціям продукції, послуги населенню тощо).

На основі зазначених документів контролер звіряє дані, відображені у формі № 2-м «Звіт про фінансові результати», з даними Головної книги. У разі невідповідності сум відображених у Головній книзі за кредитом рахунку 70, сумам отриманим після зменшення доходу від реалізації за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

формою № 2 на суму ПДВ, контролер з'ясовує причини такої невідповідності.

Контролер звіряє дані Головної книги з даними Журналу-ордеру № 6 с.-г., який використовують для обліку реалізації готової продукції. Первинні документи ретельно перевіряють та узагальнюють у необхідному розрізі у Регістрі документів щодо реалізації готової продукції, біологічних активів (ф. № 6.1 с.-г.), Регістрі документів щодо реалізації виробничих запасів, товарів, робіт та послуг (ф. № 6.2 с.-г.) та Регістрі документів щодо реалізації продукції, біологічних активів, товарів, робіт, послуг за готівку (ф. № 6.3 с.-г.), на основі яких щомісяця складають Відомість 6.4 с.-г.

Крім того, перевіряють правильність оборотів за дебетом і кредитом рахунку 70 «Доходи від реалізації» за видами продукції (робіт, послуг) і напрямами реалізації, які з початку року накопичують у Книзі аналітичного обліку реалізації продукції, біологічних активів, товарів, робіт і послуг, виробничих запасів (ф. № 6.5 с.-г.), записи до якої здійснюють на основі Відомості 6.4 с.-г. і Регістру 6.3 с.-г. Встановлюють накопичення в Книзі інформації щодо реалізації продукції (робіт, послуг) з початку року за кожним аналітичним рахунком, які використовують для складання звітності, а також правильність складеної оборотної відомості за рахунками, відкритими у Книзі.

Для контролю правильності записів та узагальнення інформації на підставі Книги за формою № 6.5 с.г. складають оборотну відомість за рахунком за формою № 6.6. с.г.[4].

Перевірку достовірності аналітичного обліку реалізації проводять за кожним видом запасів за номенклатурою аналітичних рахунків.

На останньому етапі контрольного процесу, дістають інформацію, яка є важливою для прийняття управлінських рішень. Зміст цієї інформації становить сукупність оброблених даних, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

характеризують відхилення показників та фактори, що на них вплинули і які слід враховувати для прийняття управлінських рішень.

Результати контролю негайно доводять до керівників. Іноді ця інформація може бути доступною всьому персоналу. Ці результати оформлюють окремими документами: накази та розпорядження про результати перевірки, службові і доповідні записки, експертні оцінки, висновки тощо.

Наступним шагом контролера є осмислення й обробка здобутих результатів, їх оцінка та оформлення відповідних висновків. У висновку відображують загальну оцінку роботи, вказують організаційні заходи, яких слід вжити для усунення недоліків у роботі. Обов'язковим елементом цього етапу є контроль за виконанням рекомендаційних заходів[3].

Висновоки. На сучасному етапі розвитку, внутрішньогосподарський контроль набуває особливого значення і як у бухгалтерському розумінні контролю, так і у економічному. Він виступає як проміжна ланка між суб'єктом і об'єктом зовнішнього зв'язку.

Саме тому контроль доходів від реалізації продукції лише як функція управління є неповною інтерпретацією. Адже як механізм зворотного зв'язку, контроль є заключною стадією процесу управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дерій В. Внутрішньогосподарський (внутрішньофірмовий) контроль за витратами і доходами у рослинництві / В. Дерій // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2005. — № 2 [131]. — С. 10-12.
2. Дікань Л. В. Контроль і ревізія / Дікань Л.В. — Київ, 2004. — 244с.
3. Литвин Ю. Я. Організація обліку контролю і аналізу в сільському господарстві / Ю. Я. Литвин // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. — №4 — С. 7 - 11.
4. Сук Л. Облік доходів і результатів діяльності / Л. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2007. — № 15-16 [192-193]. — С. 37-49.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.6:331.2

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Т. Ю. Гросова, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Дубініна М.В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто сутність, мету, завдання і особливості проведення внутрішньогосподарського контролю розрахунків за виплатами працівникам. Запропоновані заходи щодо його удосконалення.

Ключові слова: *контроль, оплата праці,*

Постановка проблеми. В умовах економічної кризи, яка призводить до спаду обсягу реалізації на підприємствах і скорочення чисельності працівників повинні відбуватися значні зміни в організації праці та контролі за її оплатою. Достатня забезпеченість підприємств потрібними трудовими ресурсами, їх раціональне використання, високий рівень продуктивності праці, правильна система оплати мають велике значення для підприємства шляхом удосконалення внутрішньогосподарського контролю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням, пов’язаним з сутністю, метою та завданнями системи внутрішньогосподарського контролю на підприємствах булла приділена значна увага у працях зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема проф. Бжезін В., Білуха М.Т., Мних Є.В., Пушкар М.С., Бернетайн Л.А., Кастельс М. В.,Ситник Р.Ф. Проте, проблеми, пов’язані з удосконаленням системи внутрішнього контролю за обліком оплати праці потребують постійного моніторингу, аналізу й оцінки, подальшого дослідження та опрацювання.

Мета дослідження. Охарактеризувати процес контролю з метою розробки напрямів управління, що сприятиме формуванню та доцільному використанню коштів для оплати праці та виявлятиме внутрішні проблеми підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основні результати дослідження. Внутрішньогосподарський контроль, представляє собою незалежну оцінку відповідності діяльності підприємства поставленим завданням. Контроль можна вважати парадигмою управлінського характеру бухгалтерського обліку, що визначає управлінську роль бухгалтерського обліку та тісний зв'язок з процесом планування, запропоновану проф.В. Бжезіном[1]. При дослідженні контролю заробітної плати слід розглядати формування нової парадигми управління, як системи, яка складає цілісний комплекс взаємопов'язаних елементів, що об'єднані загальною метою. Це сприятиме ефективному формуванню та раціональному використанню коштів на оплату праці. В перспективі парадигма управлінського характеру дозволить знизити витрати підприємства за рахунок ефективного управління ресурсами, дозволить ставати підприємствам конкурентоздатними на ринку.

У системі контролю вважає проф. Пушкар М.С. обов'язковим елементом є визначення мети підприємства і окремих структурних підрозділів, управління цілями, своєчасне реагування на зміну середовища і відповідно уточнення мети, що дає можливість адаптуватися до змін і забезпечити існування об'єкту[1].

Ф.Ф. Бутинець підкреслює, що внутрішньогосподарський контроль є важливим інструментом управління, оскільки дозволяє надавати керівництву інформацію, зібрану на основі аналізу та оцінки об’єктів, що перевіряються, а також рекомендації, поради стосовно цих об’єктів, допомагає реально оцінити діяльність з багатьох сторін, визначає напрями майбутнього розвитку, сприяє прийняттю правильних управлінських рішень[2].

Існує сім конкретних цілей, що стоять перед системою внутрішньогосподарського контролю, які дозволяють перешкодити виникненню помилок. Система внутрішньогосподарського контролю

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

повинна бути достатньо надійною для забезпечення відомого ступеню впевненості у тому, що:

– облікові господарські операції дійсно мали місце (реальність);

– на операції необхідним чином отримано дозвіл (операція санкціонована);

– здійснені господарські операції відображені в обліку (повнота);

– господарські операції адекватно оцінені;

– господарські операції необхідним чином рознесені за рахунками;

– господарські операції відображаються своєчасно;

– записи про господарські операції необхідним чином уключені до регістрів, підсумки за ними правильно підраховані і узагальнені

Процес здійснення контролю повинен бути організований таким чином, що це означатиме впорядкування взаємозв'язків системи контролю, в рамках якої здійснюються конкретні заходи. Під організацією контролю розуміють певний порядок і прийоми роботи при узгодженні зусиль і способів дій з метою забезпечення максимальної ефективності щодо формування та раціонального використання коштів на оплату праці.

Контроль слід розглядати як один із головних принципів управління, контроль як стадія процессу (циклу) управління і, на кінець, контроль як функція управління. Це пояснюється тим, що кожен цикл або соціальний процес відрізняється певними характеристиками та вимагає управлінських впливів, що забезпечують досягнення наміченої заздалегідь мети.

Всі функції контролю між собою тісно пов'язані і утворюють впорядковану систему управління. Сутність контролю як однієї з функцій управління можна визначити як систему спостереження і перевірки процесу функціонування та фактичного стану об'єкту, яким керують з метою визначення обгрунтованості і ефективності прийнятих управлінських рішень та результатів їх виконання, виявлення відхилень від вимог цих рішень, усунення негативних ситуацій та інформування про це органів управління. Основна мета внутрішньогосподарського

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контролю оплати праці – перевірка дотримання нормативно-правових актів при нарахуванні заробітної плати, утримання із неї, правильність ведення бухгалтерського обліку з заробітної плати та оцінка ефективності діяльності робітників підприємства.

Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” відповідальність за організацію системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві несе його керівник. Такий контроль на підприємствах здійснюють відповідні суб’єкти наведені на рис. 1

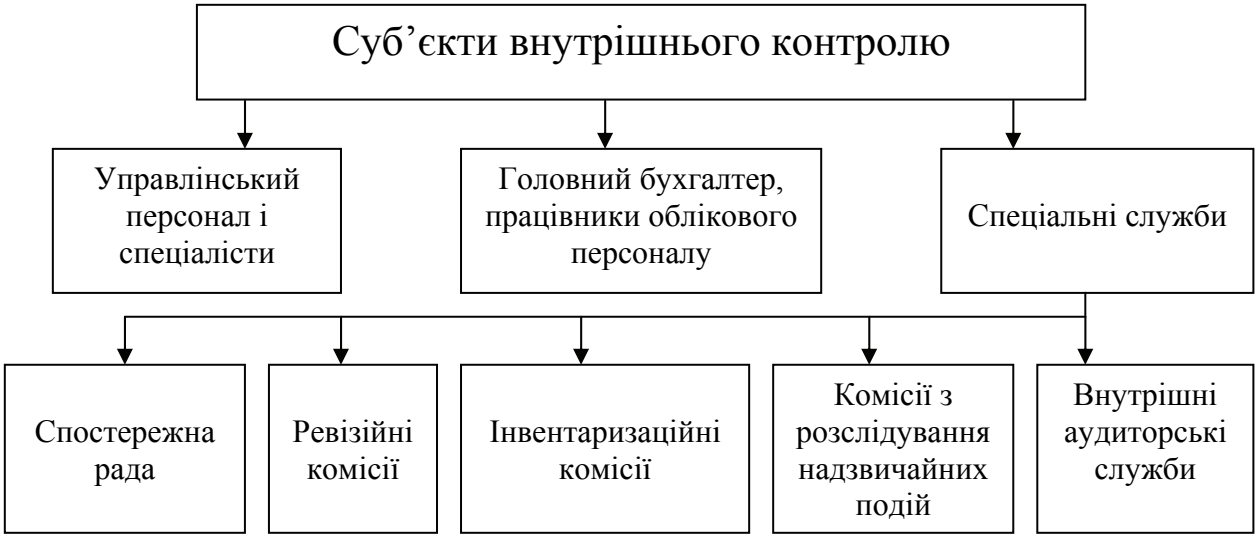

Рис. 1. Склад суб’єктів внутрішнього контролю*

*Складено автором на основі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[3].

Виходячи із великої кількості суб’єктів здійснення контролю та з метою чіткого врегулювання контрольних процедур з врахуванням часу здійснення господарської операції систематизовано завдання внутрішнього контролю (табл.1).

Система внутрішньогосподарського контролю не завжди є досконалою, і, як наслідок, виявляється значна кількість порушень. Перш за все це може бути пов’язано з існуючими класифікаційними ознаками та принципами класифікації трудових ресурсів, заробітної плати та витрат робочого часу, що мають окремі недоліки. Основними із яких є те, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вони не охоплюють всіх ознак, які характеризують затрати заробітної плати в господарській діяльності підприємства, об'єднують витрати різні за характером і цільовим призначенням, не забезпечують необхідного групування витрат на оплату праці для контролю результатів діяльності окремих підрозділів і виявлення резервів.

Таблиця 1

Завдання внутрішньогосподарського контролю операцій з виплат працівникам підприємства (часовий розріз)

№ п/п	Вид контролю (в залежності від часу здійснення)	Завдання
1	2	3
1	Попередній контроль	Перевірка наявності трудових книжок працівників; врахування пільг згідно переліку поданих документів, що надають на це право працівнику; доцільність джерел фінансування соціально гарантованих виплат працівникам; відповідність нормам чинного законодавства та внутрішнім документам операцій з виплат працівникам.
2	Поточний контроль	Контроль за повнотою та цільовим використанням коштів, спрямованих на соціальні заходи; перевірка джерел здійснення виплат працівникам; своєчасність погашення кредиторської заборгованості за виплатами працівникам; правильність та повнота облікового відображення операцій з виплат працівникам в первинних документах, регістрах обліку, Головній книзі, бухгалтерській звітності.
3	Наступний контроль	Достовірність відображення операцій з виплат працівникам в системі бухгалтерського обліку та звітності (фінансовий, статистичний, податковій, управлінській); оформлення первинних документів, облікових регістрів та Головної книги з дотриманням законодавчо встановлених вимог; відповідність нарахованого і фактично виплаченого рівня заробітної плати та інших виплат чинному законодавству та іншим нормативним документам; правильність розрахунків з фондами соціального страхування та бюджетами різних рівнів; додержання термінів виплат працівникам, задекларованим в розпорядчих документах підприємства.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вирішення даної проблеми можливе на основі детальної класифікації витрат на оплату праці. В її основу повинні бути покладені: витрати на оплату праці робітників, безпосередньо зайнятих у процесі виробництва продукції; стимулюючі витрати; непродуктивні витрати; інші види витрат. Тобто необхідно встановити взаємозв'язок між результатами діяльності структурних підрозділів і окремих робітників, враховуючи витрати живої праці у формуванні вартості знов створеного продукту і відокремлення витрат на оплату праці суворо за цільовим спрямуванням.

Крім того, удосконаленню системи внутрішньогосподарського контролю може сприяти перерозподіл обов'язків працівників, що займаються нарахуванням заробітної плати. Тобто, жоден з працівників розрахункового відділу не повинен мати закінченого циклу розрахунків. Так, наприклад, один працівник може займатися лише таксуванням документів, другий – контрольною реєстрацією документів, третій – нарахуванням заробітної плати, четвертий – підрахунком утримань із заробітної плати та нарахувань із неї, п'ятий – підготовкою платіжних документів тощо.

Висновки. Ефективне використання трудових ресурсів, суворе дотримання законодавства про оплату праці, дієвий контроль за операціями з оплати праці сприятимуть уникненню перевитрат фонду оплати праці та достовірності обліку заробітної плати. Застосування заходів спрямованих на удосконалення системи внутрішньогосподарського контролю, сприятиме зменшенню витрат на оплату праці, що покращить кінцевий результат діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевчук Л. П. Інформаційні технології контролю заробітної плати шляхом формування мереженого бухгалтерського обліку. /Л. Щевчук // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011.- № 2.- 101-106 С.

2. Гончар Л. В., Рубан А. Є. Організація внутрішньогосподарського контролю операцій з оплати праці та шляхи його удосконалення. / Л. Гончар, А Рубан // Вісник ЖДТУ.-2010.- №3(53).- 59-61 С.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» /Верховна Рада України. Закон України від 16.07.99 № 996-XIV

4. Закон України «Про оплату праці» : за станом на 1 січня 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу до Закону: http://zakon.rada.gov.ua

УДК 369.044(477)

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОГО ВНЕСКУ НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

А. М. Фількіна, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Дубініна М.В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання щодо стану та можливих шляхів удосконалення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні.

Ключові слова: *єдиний соціальний внесок, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхові внески, клас професійного ризику.*

Актуальність проблеми. Серед основних напрямів соціальної політики, визначених програмою уряду, першорядним є забезпечення надійного соціального захисту громадян через розвиток і вдосконалення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування з одночасним зменшенням фінансового навантаження на фонд оплати праці. Нині згадана система потребує змін, адже тільки через реформування можна буде істотно підвищити її дієвість та ефективність.

Йдеться насамперед про реформування адміністративної системи соціального страхування через створення єдиної системи збору та обліку страхових внесків і запровадження єдиного соціального внеску і перерозподіл структури страхових внесків до фондів між роботодавцями та працівниками; впорядкування виплат залежно від участі у страховій системі тощо.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Робота урядовців у цьому напрямку останнім часом активізувалася, але наукових досліджень чи рекомендацій про єдину систему збору та обліку внесків в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування немає.

Проблемними питаннями загальнообов'язкового державного соціального страхування (пенсійного, від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань, на випадок безробіття та тимчасової втрати працездатності) певною мірою займалися Ф. Бутинець, О. Волошина, Т. Злотницька, О. Ніконець, І. Сухомлин, З. Сахацька, І. Назарбаєва, А. Ліпатов, І. Коваленко, Д. Колесников, Д. Шинкаренко та інші науковці.

Однак детально питання запровадження єдиної системи збору та обліку внесків, що сприятиме злагодженій роботі системи загальнообов'язкового страхування, а стандарти життя українців наблизить до європейських, не розглядалися жодним науковцем.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є комплексний аналіз чинної системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в аграрному секторі економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. З 1 січня 2011 року набрав чинності прийнятий 8 липня 2010 р. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Метою закону є реформування адміністративної системи загально-обов'язкового державного соціального страхування через створення єдиної системи збору та обліку страхових внесків, запровадження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та уникнення дублювання функцій фондів соціального страхування, пов'язаних із формуванням страхових коштів. Згідно із законом, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування є консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [6].

Як зазначає Волошина О.В., з одного боку прийняття закону дозволить створити умови для запобігання дублювання страховими фондами функцій, пов’язаних із формуванням страхових засобів, зокрема: скорочення обсягу роботи, щодо реєстрацією страхувальників; формуванням і веденням інформаційної системи зведених даних про застрахованих осіб, забезпечення звітності, здійсненням контролю за повнотою і своєчасністю стягнення внесків; зменшення кількості перевірок сплати внесків у цільові страхові фонди; скорочення адміністративних витрат фондів на виконання цих функцій; забезпечення більш широкого охоплення системою суб’єктів соціального страхування; збільшення доходів страхових фондів і більш ефективного використання засобів соціального страхування; можливе виведення із тіні більшої частини заробітної плати та зниження тиску на фонд заробітної плати; спрощення системи звітності [1].

На думку Ніконець О.М. в даному законі є певні недоліки та неточності:

- в частині 2 статі 7 Закону про ЄСВ передбачено: для осіб, які отримують зарплату за виконану роботу (послуги), строк виконання яких перевищує календарний місяць, ЄСВ слід нараховувати на суму, котру визначають діленням зарплати (доходу) на кількість місяців, за які її нараховано, проте логічніше було б ділити на кількість днів, під час яких проводилися роботи;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- єдиний соціальний внесок потрібно буде нараховувати й на зарплату осіб, яким після звільнення з роботи нараховану зарплату за відпрацьований час, наприклад, премію за квартал;

- в законі зазначено, що роботодавці - фізичні особи при кожній виплаті зарплати повинні сплачувати авансові внески до Пенсійного фонду, а чи мають їх сплачувати самозайняті особи, приватні підприємці не вказано;

- у пункті 10 статті 9 зазначено, що в разі перерахування сум ЄСВ з рахунка платника на відповідні рахунки ПФУ днем сплати ЄСВ вважається день списання банком або Держказначейством суми платежу з рахунка платника незалежно від часу її зарахування на рахунок ПФУ. Проте не відомо куди саме будуть зараховані ці кошти [3].

Програмою економічних реформ України на 2010 – 2014 рр. передбачено запровадження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та його відокремлення від єдиного податку.

З 1 січня 2011 року замість платежів до чотирьох соціальних фондів запроваджується єдиний соціальний внесок. Облік розрахунків з Пенсійним фондом за ЄСВ рекомендуємо вести на субрахунку 657 «Розрахунки за єдиним соціальним внеском». Сплата єдиного внеску здійснюватиметься до Пенсійного фонду України. Передбачено, що Пенсійний фонд України також буде вести Державний реєстр соціального страхування (реєстр страхувальників і реєстр застрахованих осіб), що забезпечить більш повний доступ до інформації для застрахованих осіб щодо набутих ними страхових прав.

Запровадження єдиного соціального внеску дозволить значно спростити взаємодію платників із фондами соціального страхування. Це стосуватиметься також і адміністративних витрат роботодавців на оформлення платежів, підготовку та подання звітності, кількість яких значно скоротиться.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Облік розрахунків з Пенсійним фондом за ЄСВ

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Перераховано ЄСВ у частині нарахувань на заробітну плату за першу половину місяця	657	311
2	Перераховано ПДФО із заробітної плати за першу половину місяця	6414	311
3	Виплачено заробітну плату за першу половину місяця на картрахунок працівника	661	311
4	Нараховано заробітну плату за місяць	92	661
5	Нараховано ЄСВ на місячну заробітну плату	92	657
6	Утримано ЄСВ із місячної заробітної плати	661	657
7	Утримано ПДФО з місячної заробітної плати *	661	6414
8	Перераховано ЄСВ в частині нарахувань на заробітну плату за другу половину місяця та місячних утримань	657	311
9	Перераховано ПДФО у частині нарахувань на заробітну плату за другу половину місяця	6414	311
10	Виплачено заробітну плату за другу половину місяця на картрахунок працівника	661	311
* При визначенні об’єкта оподаткування сума заробітної плати зменшуватиметься на суму ЄСВ у частині утримань (п. 164.6 ст. 164 Податкового кодексу).			

Механізм обчислення, нарахування і сплати єдиного соціально внеску функціонуватиме за тим же принципом, за яким здійснюється сплата страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування. Розмір сплати єдиного внеску буде визначатися відповідно до класів професійного ризику виробництва з урахуванням видів їх економіччної діяльності.

Законом передбачено 67 класів професійного ризику виробництва, розмір єдиного внеску встановлено від 36,76 відсотків (для 1-го класу ризику) до 49,7 відсотків (для 67-го класу ризику) визначеної бази

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

нарахування. Якщо страхувальник провадить господарську діяльність за декількома видами економічної діяльності, то під час визначення розміру єдиного внеску береться клас професійного ризику виробництва за основним видом його економічної діяльності.

Унаслідок запровадження єдиного внеску значно спрощується процедура взаємодії платників з фондами щодо його сплати, оскільки контактувати з цього питання потрібно тільки з Пенсійним фондом.

Буде запроваджено єдину базу для нарахування страхових внесків, одну форму фінансових звітів, актів перевірок тощо. За розрахунками науковців, загальна економія в роботодавців у зв'язку з новим порядком адміністрування страхових внесків становитиме більш ніж 2 млрд грн на рік.

Централізована база даних про роботодавців і застрахованих осіб дасть змогу швидко виявити неплатників єдиного внеску або тих, хто сплачує внесок вибірково або не в повному обсязі та сприятиме скороченню «тіньової» економіки та збільшенню доходів усіх фондів соціального страхування.

У застрахованих осіб з'явиться можливість у будь-який час отримувати інформацію, які страхові внески та в які фонди сплачує за них роботодавець. Збільшення надходжень до фондів дасть можливість збільшувати розміри страхових виплат, запровадити в майбутньому з використанням єдиної системи збору страхових внесків другий рівень обов'язкового пенсійного страхування (ввести накопичувальні рахунки) та обов'язкове медичне страхування.

Функції фондів соціального страхування дещо змінюються, але за ними залишаються всі їхні основні функції: керівництво та управління окремими видами соціального страхування, акумуляція страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечення фінансування виплат за соціальним страхуванням та інші функції згідно зі статутами фондів, тобто їхню діяльність буде переорієнтовано на роботу з

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

населенням. Звільнившись від значної частини адміністративних обов'язків, фонди зможуть більше уваги приділяти застрахованим особам.

Завдяки уніфікації бази нарахування єдиного внеску, спрощенню процедури сплати страхових внесків для роботодавців, впровадженню прозорої й ефективної системи обліку та контролю за фінансовими та інформаційними потоками в системі соціального страхування буде досягнуто реальних позитивних змін, зокрема збільшення чисельності платників внесків, поліпшення платіжної та звітної дисципліни платників тощо.

Крім цього, як свідчать підрахунки урядовців, для суб'єктів підприємницької діяльності щороку на 3 млн. зменшиться кількість звітів, які вони подають, та на 400 тис. кількість перевірок. Економія з адміні-стрування за рахунок цього становитиме до 100 млн. на рік [8]. При цьому скорочуються видатки на ведення реєстрів платників страхових внесків у трьох фондах соціального страхування (економія близько 60 млн. грн. на рік). Також скорочуються видатки державного реєстру, який взаємодіятиме тільки з Пенсійним фондом.

Слід зазначити, що збільшення надходжень до фондів за рахунок розширення бази нарахування страхових внесків та скорочення адміні-стративних видатків дасть можливість наростити розміри страхових виплат, запровадити другий рівень обов'язкового пенсійного страхування через уведення індивідуальних накопичувальних рахунків і дозволить ввести обов'язкове медичне страхування без підвищення страхових тарифів.

Висновки. Запровадження єдиної системи збору та обліку внесків дасть змогу зменшити адміністративні видатки, скоротити чисельність працюючих у Фондах та вивільнені кошти перерозподілити на інші потреби, зокрема на поліпшення якості надання послуг застрахованим особам.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Уніфікація та контроль усіх фінансових потоків у системі соціального страхування, у свою чергу, підвищить ефективність і прозорість використання страхових коштів, створить рівні можливості для матеріального забезпечення застрахованих громадян та забезпечить стабільне функціонування фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Упровадження єдиного соціального внеску дозволить зменшити навантаження на фонд оплати праці підприємств. Закон має велике значення для подальшого розвитку економічної та соціальної сфери в Україні, створення більш сприятливих умов для роботи суб'єктів господарювання, забезпечення прав застрахованих осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошина О. В. Методичні рекомендації по обліку нарахування та утримання єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування/ О.В. Волошина, Є. Ю. Попко // Облік і фінанси АПК. – 2010. — № 4.— С. 4—17
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. // ВВР України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
3. Ніконець О. М. Окремі аспекти впровадження нового процесу обліку єдиного соціального внеску/ О. М. Ніконець, В. С. Кравчук // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rusnauka.com
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Законом України від 14 січня 1998 р. № 16/98-ВР // ВВР України. — 1998. — № 23. — С. 121.
5. Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування : Закон України від 11 січня 2001 р. № 2213-III // Урядовий кур'єр. — 2001. — № 34. — С. 10.
6. "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування " : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2464-VI // Офіц. вісн. України. — 2010. — № 61. — С. 13.
7. Скакун Л. С. Єдиний внесок на соціальне страхування: доцільність впровадження та подання в електронній формі / Л. С. Скакун // Вісник ЖДТУ. — 2010. - № 4 (54). — С.173-176
8. Щодо адміністрування соціальних податків // Праця і зарплата. — 2010. — № 16 (692). — С. 2.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.657

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

І. М. Кусик, магістрант
Науковий керівник, к.е.н., доцент Потриваєва Н. В.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті розглянуто особливості обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах. Висвітлено проблеми виробничих запасів обліку та запропоновано шляхи вирішення.

***Ключові слова**: облік, виробничі запаси, аграрні підприємства.*

Постановка проблеми. У процесі реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку та прийняття національних стандартів змінюються вимоги до обліку й аналізу ефективності використання виробничих запасів, а також розширюються поставлені перед ними завдання.

Однією з обов'язкових умов здійснення процесу виробництва є забезпечення його виробничими запасами. Відмінною особливістю їх є одноразове використання в процесі виробництва, перенесення всієї вартості на собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, послуг). Тому контроль за збереженням матеріальних ресурсів, раціональним використанням їх у виробництві має велике значення.

Сьогодні сільськогосподарські підприємства потребують суттєвого реформування структури управління господарською діяльністю. При цьому велике значення має визначення мінімальної величини виробничих запасів на підприємствах, оскільки матеріальні витрати на цих підприємствах займають найбільшу питому вагу. Особливістю сільськогосподарського виробництва є те, що як виробничі запаси воно використовує значну частину виробленої власної продукції у вигляді кормів, насіння, а також продукти і відходи, одержані від переробки продукції у власному господарстві чи на стороні.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Тому актуальність проблеми обліку і аналізу виробничих запасів сільськогосподарського підприємства не викликає сумніву і потребує дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свій внесок у розвиток теорії та практики обліку і аналізу виробничих запасів зробили такі вітчизняні вчені як: Алпатова Н., Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Гончарук Я.А., Грабова Н.Н., Громов В., Завгородній В.П., Камінська Т.Г., Кірейцев Г.Г., Кухарський М., Назаренко І., Саблук П.Т., Сопко В.В., Сук Л.К., Телегунь М.І., Ткаченко Н., Чебанова Н.В., Чумаченко М.Г., Швець В.Г., Шквір В.Д., та інші. Проте питання обліку виробничих запасів не втрачають своєї актуальності й потребують подальшого дослідження. Тому обрана тема дослідження є актуальною, має велике значення для підприємства вцілому.

Постановка завдання. Метою досліджень є виявлення проблем обліку виробничих запасів та продукції сільськогосподарського виробництва на сільськогосподарських підприємствах, а також пошук шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміни в законодавстві, що регулює бухгалтерський облік в Україні відбуваються досить часто. Це стосується і обліку виробничих запасів. Так, найбільших змін бухгалтерський облік зазнав протягом 1999 – 2000 рр.

У 2000 році в Україні було впроваджено новий План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, який повинні були застосовувати всі підприємства на території України, а також було затверджено Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку. Незадовго до цього наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 було затверджено Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Але ці нормативно – правові акти не досить зручно використовувати для ведення обліку на сільськогосподарських підприємствах. Це пояснюється специфікою діяльності цих підприємств.

Відповідно до Плану рахунків, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 для обліку виробничих запасів призначено синтетичний рахунок 20 «Виробничі запаси», який має такі субрахунки: 201 «Сировина і матеріали», 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби», 203 «Паливо», 204 «Тара і тарні матеріали», 205 «Будівельні матеріали»; 206 «Матеріали, передані в переробку»; 207 «Запасні частини»; 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»; 209 «Інші матеріали». Але на практиці виявилося, що в Інструкції щодо застосування Плану рахунків існує суперечність щодо обліку виробничих запасів. З одного боку облік кормів, насіння й саджанців (як куплених, так і власного виробництва), що використовуються для висаджування, посіву та відгодівлі тварин на підприємстві, пропонується вести на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» рахунку 20 «Виробничі запаси».

З іншого боку в цій же Інструкції пропонується вести облік продукції власного виробництва, призначеної для продажу та іншого невиробничого споживання (видачі або продажу працівникам, передачі для інших невиробничих підрозділів підприємства) на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». Також автори Інструкції пропонують на цьому ж рахунку вести облік продукції, призначеної для споживання в тваринницьких підрозділах підприємства як корми, продукцію, яка вирощена спеціально для відгодівлі тварин (наприклад зелену масу, корм, а також побічну продукцію і відходи, одержані в процесі доведення продукції до товарного вигляду, а насіння – до садивного матеріалу.

Тобто, одні й ті ж запаси, які мають одне й те ж призначення, потрібно обліковувати на двох рахунках. Але насіння, садивний матеріал,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

корми, побічна продукція та відходи належать до виробничих запасів, так як вони будуть використовуватися на підприємстві, тому доцільніше вести їх облік на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» рахунку 20 «Виробничі запаси», а не на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського призначення». Відповідно й у балансі ця продукція також має відображатися у складі виробничих запасів.

Також існують суперечності між Інструкцією про застосування Плану рахунків та Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 «Баланс». У балансі немає статті «Продукція сільськогосподарського виробництва», а є стаття «Готова продукція», в якій передбачено показувати запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам [3, С. 24]. Тут йде мова про промислову продукція, облік якої ведеться на рахунку 26 «Готова продукція», а не про продукцію сільськогосподарського виробництва, що обліковується на рахунку 27. Тому виникає питання: де сільськогосподарським товаровиробникам відображати у балансі сільськогосподарську продукцію?

Отже, потрібно внести зміни до Інструкції про застосування Плану рахунків. Найкраще вести облік сільськогосподарських виробничих запасів (насіння, кормів, садивного матеріалу тощо) на аналітичних рахунках субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення», які кожне підприємство відкриває самостійно в залежності від видів таких запасів.

Також потрібно окремо вести облік куплених виробничих запасів і власного виробництва, оскільки методи їх оцінки при надходженні та вибутті різні. Продукцію сільськогосподарського виробництва, що призначена для

використання у вигляді кормів, насіння, слід оприбутковувати на субрахунок 208 (сінаж, силос, зелена маса, солома озимих і ярих

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зернових культур, кормові буряки, зерно з насінницьких ділянок та ін,), тобто зразу зараховувати до складу виробничих запасів.

У бухгалтерському балансі необхідно виділити окрему статтю «Продукція сільськогосподарського виробництва», в якій показувати вартість продукції, яка призначена для продажу, видачі працівникам та використання у невиробничих цілях

Основною гіпотезою дослідження є припущення, що методологія і організація обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами потребує удосконалення. Зміни необхідні насамперед у частині підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства. Одними напрямком вирішення даних проблемних питань є запровадження на підприємстві інформаційних технологій обробки економічної інформації.

Основою нашого дослідження є розробка напрямку удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами сільськогосподарських підприємств, що передбачає:

- узагальнення теоретико - методичних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації;

- удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю;

- розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами;

На сьогодні, нажаль, ще багато сільськогосподарських підприємств ведуть журнально – ордерну форму обліку. Це дуже трудомісткий процес, особливо враховуючи специфіку обліку в сільському господарстві. Тому доцільніше впровадити на підприємствах АПК автоматизовану форму ведення обліку.

Комп'ютеризована форма обліку запасів допоможе: зробити їх оприбуткування своєчасним і повним; правильно документувати надходження й використання запасів; покращити контроль за їх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зберіганням; додержуватись встановлених норм витрат запасів та їх використання за цільовим призначенням; правильно визначати повну собівартість придбаних запасів; правильно провести інвентаризацію й виявити запаси, що не використовуються в господарстві; контролювати відображення операцій по руху запасів в облікових регістрах.

Створена для сільськогосподарських підприємств конфігурація в програмі «1С: Підприємство - Бухгалтерський облік для України 7.7» забезпечує високий рівень адаптації програмного засобу як до особливостей суб'єкта господарювання, так і до змін в обліковій політиці та в діючому законодавстві. Комп'ютеризація вирішує багато проблем у системі обліку. Автоматизація обліку запасів приносить точність і полегшення в роботі бухгалтера, зменшення часу обробки інформації, презентабельний вигляд внутрішньої та зовнішньої звітності.

Висновки. Отже, внесення запропонованих змін до інструктивних документів, впровадження їх у практику буде сприяти впорядкуванню бухгалтерського обліку виробничих запасів і продукції сільськогосподарського виробництва та відображення їх наявності в бухгалтерському балансі. Автоматизація ведення обліку на підприємстві сприяє чіткій організації обліку й контролю з тим, щоб своєчасно одержати достовірну інформацію про наявність, надходження і витрачання запасів на сільськогосподарському підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99 р. №291.

2. Інструкція з застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.99 р. №291 (зі змінами і доповненнями).

3. Бублик Н. В. Облік зерна на складі сільськогосподарського підприємства / Н. В. Бублик, Б. В. Мельничук // Облік і фінанси АПК, 2009. — № 8. — С. 29–38.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

4. Камінська Т.Г. Облік запасів у конфігурації програми «1С: Предприятие 7.7 Бухгалтерский учет для Украины» для сільськогосподарських підприємств / Т.Г. Камінська // Облік і фінанси АПК, 2006. — № 12. — С. 30–37.

5. Курта Н.В. Сучасні проблеми обліку виробничих запасів / Н.В. Курта // Держава та регіони. — 2009. - № 8. — С. 361–366.

6. Прус Л. Р. Управління обліком виробничих запасів на аграрних підприємствах / Л. Р. Прус // Вісник Хмельницького національного університету. —2010. —№5. — С.116-121.

УДК 658. 149.5

ПОШУК ШЛЯХІВ СКОРОЧЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

А. Кравчина, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Потриваева Н. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено шляхи скорочення дебіторської заборгованості та зниження ризику її виникнення. Розглянуто способи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві: самостійне управління та управління на основі аутсорсингу.

***Ключові слова**: дебіторська заборгованість, аутсорсинг, методи*

Постановка проблеми. В сучасних умовах важливим є вирішення проблеми покращення фінансового стану вітчизняних підприємств та їх фінансових результатів. Під час здійснення господарської діяльності у підприємств виникає дебіторська заборгованість, яка на сьогоднішній день має неухильну тенденцію до збільшення її питомої ваги в структурі активів. Сучасні підприємства практично не мають можливості нормально здійснювати свою діяльність через наявність надмірної дебіторської заборгованості, яка відволікає оборотні кошти. В свою чергу відволікання з обігу значних сум коштів за рахунок збільшення дебіторської заборгованості змушує підприємство збільшувати кредиторську заборгованість, що веде до зростання витрат підприємства, а відповідно до зменшення його прибутку або до збільшення збитку. Відтак пошук шляхів скорочення дебіторської заборгованості – одна з найбільш

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

актуальних проблем для багатьох українських підприємств, оскільки у підприємницькій діяльності некерована дебіторська заборгованість є однією з причин їх кризового стану. Саме тому потрібно досліджувати та вдосконалювати процес управління дебіторською заборгованістю з метою покращення фінансових результатів діяльності підприємств, що дасть можливість вирішити ряд проблем, викликаних наявністю дебіторської заборгованості та неконтрольованим її збільшенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Шляхи скорочення дебіторської заборгованості досліджували в своїх наукових працях такі економісти як В.Бабаєв, Є.Дубровська, Н.Курта, Н.Новікова, Ф.Бутинець, Т.Єдинак, Л.Прус, Т.Головченко, Н.Матицина, Л.Коваленко, Г. Савицька, І.Бланк, Г.Ситник та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічне становище, що склалося в Україні, зумовлює потребу у вжитті радикальних і реальних заходів, які нададуть можливість забезпечити управління розрахунками на принципах оптимізації інтересів підприємств партнерів. Крім того, проблема неплатежів за товари, роботи, послуги в Україні пов’язана, здебільшого, з відсутністю майнової відповідальності покупців за невиконання своїх договірних зобов’язань. Надання кредиту конкретному покупцю збільшує ймовірність оплати ним товару.

Дебіторська заборгованість – це складова оборотного капіталу, яка передбачає певні вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг. Дебіторська заборгованість є невід’ємною складовою збутової діяльності будь-якого підприємства.

Згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. А, відповідно, дебітори - юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Велика частка дебіторської заборгованості в загальній структурі активів знижує ліквідність і фінансову стійкість підприємства та підвищує ризик фінансових збитків підприємства. Ефективне управління дебіторською заборгованістю на сучасному етапі є актуальною проблемою для багатьох вітчизняних підприємств, адже збільшення або зменшення дебіторської заборгованості здійснює великий вплив на фінансовий стан підприємства, рівень ризикованості. Її величина залежить від обсягу продажів, умов розрахунку з покупцями, періоду відстрочки платежу, платіжної дисципліни покупців, організації контролю за станом дебіторської роботи і претензійної роботи на підприємстві.

Різке збільшення дебіторської заборгованості і її частки в оборотних активах може свідчити про необачну кредитну політику підприємства стосовно покупців, або про збільшення обсягу продажів, або про неплатоспроможність і банкрутство частини покупців. Скорочення дебіторської заборгованості оцінюється позитивно, якщо це відбувається за рахунок скорочення періоду її погашення. Якщо ж дебіторська заборгованість зменшується в зв'язку зі зменшенням реалізації продукції, то це свідчить про зниження ділової активності підприємства.

Виникнення дебіторської заборгованості – це об’єктивний процес, який зумовлений існуванням ризиків при проведенні взаєморозрахунків між контрагентами за результатами господарської операції. Проте на її розмір та структуру впливає ряд факторів, які можна поділити на три основні групи:

1) загальноекономічні (зовнішні) фактори (стан економіки в країні, ефективність грошово-кредитної політики НБУ, рівень інфляції, стан розрахунків тощо);

2) галузеві фактори (стан галузі, до якої належить господарська діяльність компанії; динаміка виробництва виду продукції, яку виготовляє компанія, та попит на неї);

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3) внутрішні фактори (організаційно-правова структура та форма власності компанії, фінансовий менеджмент компанії тощо) [2].

Врахування даних факторів дозволить покращити управління дебіторською заборгованістю та скоротити її.

На нашу думку, шляхи скорочення дебіторської заборгованості слід розглядати як процес планування, організації, координації, мотивації та контролю стану дебіторської заборгованості, який необхідний для досягнення цілей підприємства, іншими словами, як розробка відповідних управлінських рішень, що приймаються на різних стадіях формування та погашення дебіторської заборгованості.

Для управління дебіторською заборгованістю та зниження ризику її виникнення в рамках самостійного управління можливе використання таких заходів:

1) контроль за станом розрахунків з дебіторами для зменшення/ліквідації відстроченої/простроченої заборгованості;

2) орієнтація на більшу кількість дебіторів для зменшення ризику несплати одним або кількома великими дебіторами;

3) відстеження співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства);

4) використання методу надання знижок за умови дострокового погашення заборгованості. Як свідчить практика ведення бізнесу в країнах з розвинутою ринковою економікою надання знижок широко застосовується підприємницькими структурами (оскільки така політика забезпечить прибуток на одержані достроково кошти, і його розмір буде більшим, аніж розмір наданої знижки). Якщо компанії не використовують знижку за умови дострокового погашення заборгованості, то вони втрачають частину прибутку [4];

5) оцінка платоспроможності та ділової репутації дебіторів; в цьому контексті важливою буде інформація про нових ділових партнерів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

6) робота тільки за умови 100% передоплати, якщо є невпевненість в погашенні дебіторської заборгованості; робота за 100% передоплатою при перших поставках товару, виконанні робіт, наданні послуг, тобто перевірка сумлінності і платіжної дисципліни нового контрагента;

7) лімітування дебіторської заборгованості, тобто встановлення максимальних сум кредитування контрагентів, наприклад, при продажу товарів в кредит. Встановлення термінів надання кредиту;

8) страхування ризиків (найпоширеніший спосіб);

9) самострахування ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю, зокрема шляхом створення резерву сумнівних боргів [3].

Згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», визначення суми резерву сумнівних боргів можливе різними методами: 1) виходячи з платоспроможності окремих дебіторів; 2) виходячи з періодизації дебіторської заборгованості; 3) виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації товарів, робіт, послуг [5].

Перший метод заснований на результатах аналітичного обліку дебіторської заборгованості за кожним дебітором. Цей метод є найпростішим та ґрунтується на тому, що величина резерву сумнівних боргів визначається виходячи з фактичних даних про наявність сумнівних боргів конкретних дебіторів.

Другий метод є базовим і заснований на класифікації дебіторської заборгованості за терміном виникнення. Для того, щоб скористатися цим методом, підприємству необхідно проаналізувати інформацію за декілька попередніх звітних періодів щодо виникнення безнадійної заборгованості. При цьому слід враховувати, коли саме кожна конкретна сума заборгованості була переведена в категорію безнадійної – до настання термінів оплати за договором або після того, як вона стала простроченою.

Отже, компанії повинні створювати резерв сумнівних боргів у певному розмірі, причому величина сумнівних боргів на дату балансу має відповідати залишку резерву сумнівних боргів на ту саму дату. Водночас

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не має перевищувати суму дебіторської заборгованості на ту саму дату [6].

Інший спосіб управління дебіторською заборгованістю має назву «аутсорсинг» - це передача на договірній основі непрофільних функцій іншим організаціям, що спеціалізуються на виробництві конкретної продукції, виконанні робіт, наданні послуг і мають відповідний досвід, знання, персонал і технічні засоби [5].

Переваги аутсорсингу в тому, що він дає можливість підприємству ефективно вирішувати ті задачі, які вирішувати самостійно недоцільно або неможливо через високу вартість або нестачу (відсутність) необхідних ресурсів. Це особливо актуально для малого та середнього бізнесу, оскільки створювати та забезпечувати роботу спецпідрозділів здатні лише великі компанії. Крім того, аутсорсингові компанії гарантують професійніше вирішення покладених на них задач. Сьогодні ринкова інфраструктура пропонує компаніям, які потребують зовнішнього управління дебіторською заборгованістю, різні пакети послуг. Це можуть бути і вузькоспеціалізовані послуги (наприклад, зі збору інформації про контрагента або зі стягнення боргів на підставі винесених судових рішень), а також і комплекс послуг (юридичних або факторингових) [4].

Ринок аутсорсингових послуг з управління дебіторською заборгованістю складають: послуги кредитних бюро (збір та аналіз інформації, формування єдиної бази даних про контрагентів), страхові послуги (страхові компанії здійснюють страхування ризиків кредиторів), кредитні послуги (банки й інші фінансові організації надають кредиторам необхідні фінансові ресурси), юридичні послуги (правовий супровід операцій з контрагентами), факторинг (комплекс послуг з управління дебіторською заборгованістю, до складу якого входять оцінка платоспроможності дебітора, управління своєчасністю сплати боргу, покриття кредитних ризиків, фінансування кредитора,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

консультування), колекторство (робота зі стягнення великого обсягу однотипної, переважно безперечної, заборгованості).

На нашу думку, доцільно більш детально розглянути співпрацю з колекторськими агенствами через стрімке збільшення їх кількості в Україні та активне використання їх послуг.

Безумовною перевагою аутсорсингових компаній є комплексність роботи, тобто наявність системного підходу в роботі команди фахівців. На відміну від звичних компаній, де служба безпеки та юридична служба є окремими структурами, в колекторських компаніях фахівці однієї команди націлені на одну мету та результат.

Прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості також відбувається за допомогою сучасних форм її рефінансування. Під рефінансуванням розуміють переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства (грошові кошти або високоліквідні цінні папери) з метою прискорення розрахунків [6].

Висновки. Отже, сучасні методи рефінансування сприяють ефективному управлінню дебіторською заборгованістю. В умовах неконтрольованого збільшення цієї заборгованості вітчизняні компанії потребують пошуку нових напрямків управління нею, скористаючись допомогою аутсорингових компаній. Подальших досліджень потребують питання оцінки ризиків виникнення безнадійної та сумнівної заборгованості, а також визначення критеріїв вибору того чи іншого способу та методу управління дебіторською заборгованістю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237.

2. Єдинак Т. С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово—економічної кризи // Т. С. Єдинак. — Держава та регіони. — [Електронне фахове видання]. — 2009. — №3.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Прус Л. Р. Управління дебіторською заборгованістю суб'єктів господарювання / Л. Р. Прус // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — №1. — С.126—131.
4. Василюк М. М. Механізм управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах господарювання // М. М. Василюк. — Вісник Прикарпатського університету. — [Електронне фахове видання]. — 2009. — №7.
5. Бабаєв В. Ю. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / В.Ю. Бабаєв, І. О. Гальченко // Теорія та практика державного управління. — 2011. — №2(33). — С. 203—209.
6. Курта Н. В. Сучасні проблеми управління дебіторською заборгованістю / Н. В. Курта // Держава та регіони. — 2008. — № 6. — С. 370—373.

УДК: 331.346:330.522.4

ТРАНСПОРТНО-ЗАГОТІВЕЛЬНІ ВИТРАТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПЕРВІСНУ ВАРТІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

К. В. Ломака, А. В. Скуміна, магістранти
Науковий керівник: к.е.н., доцент Потриваєва Н.В.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті розглянуто особливості застосування методів розподілу транспортно-заготівельних витрат. Запропоновано класифікацію транспортно-заготівельних витрат для потреб аналітичного та управлінського обліку.

***Ключові слова**: транспортно-заготівельні витрати, запаси, методи розподілу, первісна вартість, виробничі запаси.*

Постановка проблеми. Основною метою діяльності будь-якого підприємства є одержання прибутку, розмір якого залежить від двох головних чинників: виручки від реалізації продукції та собівартості її виробництва. Оскільки підприємство не завжди може збільшити обсяг виробництва, а ціну, як правило, диктує ринок, то дійовим методом збільшення одержаного прибутку є зменшення витрат на виробництво продукції.

У собівартості виготовленої продукції значне місце посідають матеріальні витрати, значна питома вага у складі яких належить виробничим запасам. У свою чергу, первісну вартість придбаних

виробничих запасів формують купівельна вартість та витрати, понесені при їх придбанні (транспортно-заготівельні витрати). Як свідчить практика, на більшості підприємств саме транспортно-заготівельні витрати мають значний вплив на величину первісної вартості придбаних виробничих запасів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значну увагу проблемі обліку транспортно-заготівельних витрат приділяли: Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл, В.О. Хліпальська, В.А. Єрофєєва, С.Г. Михалевич, Г.Г. Осадча та ін. Аналіз літературних джерел свідчить про неоднозначність підходу вітчизняних та зарубіжних вчених щодо обліку транспортно-заготівельних витрат і формування первісної вартості придбаних виробничих запасів. Існує потреба у формуванні класифікації транспортно-заготівельних витрат для організації обліку на підприємстві, а також вивчення доцільності вибору певного методу обліку транспортно-заготівельних витрат для кожного окремого підприємства.

Постановка завдання. Метою даної статті є розробка класифікації транспортно-заготівельних витрат та аналіз їх впливу на первісну вартість виробничих запасів.

Виклад основного матеріалу. Основним документом, що регулює порядок надходження, використання та оцінку виробничих запасів є П(С)БО 9 «Запаси», відповідно до якого придбані (виготовлені) виробничі запаси зараховуються на баланс підприємства за їх первісною вартістю. Первісною вартістю запасів є собівартість, яка складається з фактичних витрат на їх придбання та доведення до стану, в якому вони придатні до використання у запланованих цілях. [1]

В подальшому транспортно-заготівельні витрати підлягають включенню до собівартості придбаних запасів за методами, зазначеними у П(С)БО 9 «Запаси». Проте зазначені методи не в повній мірі відповідають вимогам обліку та внутрішньогосподарського контролю за формуванням первісної вартості запасів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Так, за методом прямого обліку транспортно-заготівельні витрати підлягають включенню до собівартості запасів безпосередньо у момент їх виникнення. При цьому витрати розподіляються між видами придбаних запасів з подальшою калькуляцією кожної номенклатурної одиниці.

За другим методом транспортно-заготівельні витрати загальною сумою відображаються на окремому субрахунку обліку запасів. В подальшому такі витрати підлягають розподілу між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, що вибули. Проте недоліком цього методу є накопичення транспортно-заготівельних витрат «котловим способом», а не за групами матеріалів.

Як свідчить практика, є підприємства, які при придбанні виробничих запасів несуть незначні транспортно-заготівельні витрати. Зазвичай у таких випадках ці витрати включаються безпосередньо до первісної вартості придбаних виробничих запасів. [4, С. 15] Проте придбання одного конкретного виду запасів відбувається досить рідко. Як правило, за одним транспортним документом придбаються виробничі запаси не тільки різні за найменуванням, а й за одиницею виміру, купівельною вартістю, вагою, сортом тощо. У таких випадках розподіл незначної суми транспортно-заготівельних витрат між видами придбаних є трудомісткою і невиправданою роботою, оскільки потребує калькуляції кожного найменування запасу. В окремих випадках розподіл транспортно-заготівельних витрат просто неможливий через невчасне надходження розрахункових транспортних документів тощо.

На підприємствах, де частка транспортно-заготівельних витрат у складі вартості придбаних запасів значна, облік цих витрат доцільно вести не тільки на окремо відкритому субрахунку, а й у розрізі видів витрат. Організований у такий спосіб облік транспортно-заготівельних витрат забезпечить наявність даних, необхідних для подальшого аналізу та контролю за станом, складом та розміром таких витрат.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Михалевич С.Г. вважає, що до складу транспортно-заготівельних витрат не варто включати витрати, пов'язані з навантаженням та розвантаженням запасів, витрати на відрядження, митні витрати, вартість юридичних послуг. Ці витрати вона вважає не транспортно-заготівельними, а такими, що пов'язані з придбанням виробничих запасів, і пропонує розмежувати дві складові: транспортно-заготівельні витрати та інші витрати. [3. с. 22]

Ми не можемо у повній мірі погодитись із таким розмежуванням, оскільки витрати на завантаження і розвантаження запасів прямим чином належать до транспортно-заготівельних.

Враховуючи вищевикладене, з метою належної організації обліку та з мето внутрішньогосподарського контролю за формуванням вартісної оцінки запасів, витрати, пов'язані з їх придбанням, пропонуємо групувати за двома основними видами:

- транспортно-заготівельні витрати;
- інші витрати.

Крім того транспортно-заготівельні витрати доцільно розглядати у складі витрат на:

- заготівлю запасів;
- страхування ризиків перевезення запасів;
- транспортування;
- величину нарахованої заробітної плати працівникам, які задіяні при придбанні виробничих запасів;
- нарахування єдиного соціального внеску на дану заробітну плату;
- вантажно-розвантажувальні роботи;
- суму амортизації тощо.

До складу інших будуть відноситись витрати, які не знайшли відображення у попередній групі, а саме:

- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- витрати на поліпшення якісно-технічних характеристик запасів;

- витрати, пов'язані з доведенням запасів до стану, придатному до використання у запланованих цілях тощо.

Висновки. Отже, транспортно-заготівельні витрати включаються до вартості придбаних запасів і, відповідно, мають значний вплив на формування собівартості продукції. Аналіз літературних джерел свідчить про те, що дане питання є дискусійним і потребує додаткових досліджень з метою вдосконалення обліку. Запропоновані підходи щодо класифікації транспортно-заготівельних витрат значно підвищать аналітичність їх обліку для прийняття управлінських рішень на основі розширеного аналізу оцінки ефективності здійснених придбань за кожним постачальником та формуванням первісної вартості одержаних запасів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене Наказом міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246, [електронний ресурс]; режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi—bin/laws/main.cgi?nreg=z0751—99

2. Осадча Г. Г. Облік транспортно-заготівельних витрат/ Г. Г. Осадча// Облік і фінанси АПК. — 2009. — №3. С. 28 — 33.

3. Михалевич С. Г. Проблеми обліку транспортно—заготівельних витрат та шляхи їх вирішення / С. Г. Михалевич // Бухгалтерський облік і аудит. — 2006. — №3. — С. 20 — 23.

4. Михалевич С. Г. Класифікація транспортно-заготівельних витрат для організації обліку/ С. Г. Михалевич // Економічний форум. — 2011. — №2. — С. 14 — 18

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 330.143.1:657

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

О. К. Криворучко, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Потриваєва Н.В.
Миколаївський державний аграрний університет

Здійснено критичний аналіз національного та міжнародного стандартів щодо визнання доходів в бухгалтерському обліку. Визначено відмінності відображення доходів в бухгалтерському та податковому обліку та наведено варіанти їх поєднання у світовій практиці.

Ключові слова: *доходи, міжнародні стандарти, реформування, інтеграція, бухгалтерський облік, податковий облік.*

Актуальність проблеми. Реформування системи бухгалтерського обліку в Україні є складовою частиною заходів, орієнтованих на впровадження економічних відносин ринкового спрямування. Трансформація обліку здійснюється в рамках реалізації стратегічного курсу нашої держави на інтеграцію до світового економічного простору, що передбачає адаптацію законодавства України до європейського рівня. Об’єктивними передумови, що зумовили необхідність єдиних підходів до управління економічними процесами стали:

– взаємне проникнення капіталів різних країн у вигляді виробничих, капітальних і фінансових інвестицій, що набули повсюдного характеру, а створення систем міжнародного кредитування і економічного регулювання зумовило інтенсивний розвиток спільного ринку;

– необхідність реалізації міжнаціональних програм в соціальній і економічній сферах;

– виникнення інтегрованих спільних підприємств, корпорацій, транснаціональних компаній, що сприяли подальшій взаємообумовленості і взаємозалежності економік різних країн.

У цих умовах бухгалтерський облік, як інформаційна база, не міг залишатися в рамках національних принципів і правил.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку доходів досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти такі як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, М.Ф. Ван Бреда, С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, В.П. Палій, М.Ф. Кужельний, М.С. Пушкар, Я.В. Соколов, Є.С. Хендріксен, М.Р. Мєтьюс. Проте, важливе питання, що стосується визнання доходів відповідно до вимог міжнародних стандартів потребує поглибленого розгляду.

Метою дослідження є розробка напрямів вдосконалення обліку доходів відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведений нами аналіз умов визнання доходу від реалізації товарів за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку дозволяє зробити висновок, що вони у значній мірі збігаються. Проте слід звернути увагу на те, що П(С)БО 15 на відміну від міжнародного стандарту, як критерій визнання доходу, встановлено передачу покупцеві не всіх, а лише суттєвих ризиків і вигод, пов’язаних з правом власності.

Так, наприклад, звичайні гарантійні зобов'язання продавця, будучи ризиком, пов'язаним із правом власності, який несе після продажу продавець, водночас не розглядаються як суттєвий ризик. Такі незначні ризики не заважають продавцю визнавати дохід [4].

Водночас, в П(С)БО 15 не розкрито зміст поняття «ризики й вигоди, пов’язані з правом власності» та ознаки суттєвості, що дає можливість українським підприємствам трактувати ці поняття довільно. П(С)БО 15 як умова відображення доходу вимагає, щоб продавець був упевнений у збільшенні економічних вигод у результаті продажу. А згідно із визначенням, сформульованим у ст. 1 Закону «Про бухгалтерський облік», економічна вигода – це якраз і є можливість отримати кошти [2].

Отже, у разі невпевненості в оплаті відвантажених товарів продавець не має права визнавати дохід під час відвантаження. І якщо невпевненість в оплаті зафіксовано у відповідному первинному документі (наприклад, у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

доповідній записці відділу збуту або у звіті департаменту маркетингу), то перед бухгалтером постає питання як відобразити операцію. З одного боку, на складі товарів уже немає, і списувати активи з балансу потрібно. З другого – відвантажувальні документи разом із договорами купівлі-продажу дають достатні підстави для визнання дебіторської заборгованості. Водночас п.6 П(С)БО 10 вимагає відображення дебіторської заборгованості одночасно з відображенням доходу[6]. А дохід у разі невпевненості в оплаті відображати не можна.

Світовій бухгалтерській практиці відомо кілька моделей відображення викладеної господарської операції. Коли складно визначити величину або гарантувати оплату за продукцію, американські бухгалтерські положення застосовують метод продажів у розстрочку і метод відшкодування витрат [1, С. 59].

За методом продажу у розстрочку дохід визнається у той період, коли надходять грошові кошти, а не тоді, коли має місце реалізація. Метод продажу у розстрочку полягає у тому, що при відвантаженні товарів з балансу списується вся вартість товарів і на цю суму визнається дебіторська заборгованість. Одночасно на суму нарахованої націнки в обліку відображається відстрочений дохід. Під час надходження платежів від покупця визнається дохід у сумі платежу, який надійшов, і одночасно пропорційно списується націнка. Це не що інше, як касовий метод визнання доходу.

Такий метод визнання доходу в національній економіці пропонується деякими авторами тим підприємствам, що працюють переважно з покупцями, які є бюджетними організаціями. Адже такий механізм дозволяє їм звести до одного періоду появу бухгалтерського доходу та податкових зобов'язань з податку на прибуток і податку на додану вартість.

Є.С. Хендриксен і М.Ф. Ван Бред описують метод відстрочки, за яким суми відстроченого валового прибутку слід розглядати як

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

непогашену дебіторську заборгованість, а не прибуток майбутніх звітних періодів. Сутність цього методу полягає у тому, що на момент продажу відвантажені цінності відображаються як запас готової продукції (за вартістю придбання), а не за вартістю вибуття (поточною дисконтованою вартістю дебіторської заборгованості). Відображення відстроченого валового прибутку як кредиторської заборгованості, на думку авторів, ніяк не впливає на величину чистого прибутку, але викривлює в балансі співвідношення активу і кредиторської заборгованості [5, С. 354].

Основними причинами невідповідності методологічних засад регламентування аспекту визнання доходу національними П(С)БО по відношенню до вимог МСБО є: жорстке регламентування державою даного процесу, невідповідність розвитку економічних зв'язків між суб'єктами господарювання, відсутність механізму здійснення гарантій по виконанню зобов'язань сторін взаємодії, тощо.

МСБО мають більш конкретизований характер положень щодо обліку доходів та відображення їх у фінансовій звітності. Тоді, як у національних П(С)БО містяться моменти неповної визначеності та розмежованості доходів з наступним формальним перекрученням інформації при складанні фінансової звітності.

Для України дуже важливим моментом є також запровадження єдиної методології формування доходів як в податковому, так і в бухгалтерському обліку. З метою оподаткування доходи визнаються згідно з нормами Податкового Кодексу України [3]. Якщо у бухгалтерському обліку дохід визначається у разі збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу, то у податковому обліку валовим доходом вважається загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (або нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах [3]. Тобто у податковому обліку зростання доходу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

для цілей оподаткування може і не збігатися із збільшенням економічних вигод підприємства.

Відмінності між бухгалтерським та податковим обліком доходів полягають також і в строках (даті) визначення доходу. В бухгалтерському обліку необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів згідно з принципом відповідності доходів і витрат визначення фінансового результату звітного періоду. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів [2].

Можна зробити висновок, що сума доходів, отриманих від різних видів діяльності в бухгалтерському обліку, не співпадає з валовими доходами у податковому обліку, а отже, обліковий та податковий прибуток не співпадають.Вирішення цієї проблеми є необхідним, оскільки це дасть змогу досягти уніфікації і достовірності при ведення бухгалтерського обліку доходів і здійснення податкових розрахунків. Найкращим варіантом вирішення проблеми узгодження податкового та бухгалтерського обліку доходів є такий, коли на законодавчих засадах немає розбіжностей між даними бухгалтерського та податкового обліку. У світовій практиці використовують декілька варіантів поєднання бухгалтерського та податкового обліку, але всі вони беруть за основу дані бухгалтерського обліку.

До найпоширеніших методів використання даних бухгалтерської звітності у податковому обліку належать:

– метод, згідно з яким за основу для визначення податкової бази приймається оподатковуваний прибуток, визначений за даними бухгалтерського обліку, який потім коригується (метод реконсолідації). Така система застосовується в США, Казахстані, Молдові;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– метод, за яким фінансовий прибуток коригується згідно із податковим законодавством і визначається оподатковуваний прибуток. Метод застосовується в Німеччині, Бельгії, Франції, Нідерландах.

Висновки. Удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання з урахуванням вимог міжнародних стандартів сприятиме гармонізації фінансової звітності вітчизняних суб'єктів господарювання із звітністю підприємств держав – членів Європейського Союзу, а також інших країн, які застосовують міжнародні стандарти. Загалом робота щодо реформування бухгалтерського обліку в рамках адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу підвищить рівень професійного співтовариства бухгалтерів, прискорить процес інтеграції економіки нашої держави в світову спільноту та сприятиме формуванню сприятливого інвестиційного клімату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вильямс Ян. Справочник СААР с комментариями / Вильямс Ян. — М.: Инфра-М, 2009. — 346 с.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. — Режим доступу до закону: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14.

3. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. — Режим доступу до кодексу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17.

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку МСБО 18 «Дохід». — Режим доступу до стандарту: www.minfin.gov.ua/.../МСБО_18.pdf .

5. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета / Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф.: [пер. с англ.] / Под. ред. проф. Я.В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 576 с.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». — Режим доступу до стандарту: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 658.17

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

А. В. Скуміна, К. В. Ломака, магістранти
Науковий керівник: к.е.н., доцент Потриваєва Н.В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто методологічні основи оцінки ефективності використання виробничих запасів.. Визначено сутність, зміст та роль запасів в господарській діяльності підприємства.

Ключові слова: *облік, аналіз, контроль, ефективність, виробничі запаси, оцінка.*

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки для кожного підприємства постає проблема методологічної основи оцінки ефективного використання виробничих запасів, адже визначення оптимального рівня та якості оцвнки виробничих запасів може сприяти появі у підприємства можливості збільшити валовий прибуток, на досягнення якого спрямована діяльність всіх господарюючих суб'єктів.

Таким чином, актуальним постає питання методології оцінки ефективності використання виробничих запасів підприємства, на що й спрямована мета даної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективність використання виробничих запасів була проаналізована у роботах О.Я. Кислиці, І.А. Никоновича, Г.В. Савицької, Р.С. Сороки та М.Г. Чумаченко. Автори публікацій зазначають, що 70% показників ефективності діяльності підприємств пов'язані саме з управлінням запасами; на багатьох підприємствах відсутня достовірна оцінка ефективності використання запасів, не розробляються норми і нормативи на закупівлю і використання сировини і матеріалів, що відповідно веде до збільшення матеріальних затрат на оборотні фонди і неефективного використання грошових активів.

Постановка завдання. Метою дослідження є удосконалення методологічних і організаційних засад бухгалтерського обліку і аналізу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

використання виробничих запасів на підприємствах для забезпечення їх ефективного використання за сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запаси – це активи, які утримуються підприємством для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, а також управління підприємством.

Запаси визнаються активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та коли їхня вартість може бути достовірно визначена. [3]

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства використовують виробничі запаси, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Товарно-виробничі запаси є складовою частиною групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси.

Наявність запасів на підприємстві - невід'ємна частина виробничого процесу. Формування певних розмірів запасів забезпечує безперервність процесу діяльності підприємства, надає можливість переробляти сировину на готову продукцію в оптимальному режимі, знижує залежність підприємства від коливань ринкової кон'юнктури та постачальників. Крім того, запаси, які формуються на окремих ланках (цехах) підприємства знижують залежність структурних одиниць один від одного, оптимізують технологічні процеси. У процесі дослідження було проаналізовано публікації вищезазначених науковців та на їх основі було зроблено наступні висновки.

Отже, необхідними передумовами правильної організації обліку запасів на підприємствах є:

1) раціональна організація складського господарства;

2) розробка номенклатури запасів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3) наявність інструкції з обліку виробничих запасів;

4) правильне групування (класифікація) запасів;

5) розробка норм витрачання запасів.[4]

Основними завданнями організації обліку запасів на підприємствах є:

1) контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням матеріальних цінностей та їх збереженням за місцями зберігання і на всіх стадіях їх обробки;

2) відповідність складських запасів нормативам;

3) раціональна оцінка виробничих запасів;

4) розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків за місцями зберігання і статтями балансу;

5) виявлення всіх витрат, пов'язаних з придбанням або встановленням запасів та визначення первісної вартості;

6) контроль за правильністю використання МШП під час їх експлуатації;

7) встановлення методології обліку затрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції протягом року;

8) регламентування складу собівартості продукції;

9) своєчасне оприбуткування і списання готової продукції, а також оформлення документів по її руху;

10) забезпечення своєчасного документального оформлення руху продукції - надходження її на склади (випуску з виробництва) і відвантаження покупцям;

11) відображення операцій випуску, відвантаження і реалізації продукції в регістрах поточного обліку в системі бухгалтерських рахунків;

12) контроль за виконанням плану з обсягу реалізації готової продукції, номенклатури, асортименту і якості, а також визначення результатів від її реалізації;

13) фіксація позавиробничих витрат, які пов'язані зі збутом продукції, та контроль за їх обсягом і складом;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

14) визначення стану розрахунків з покупцями за відвантажену продукцію, отримання точних даних про кількість і якість випущеної продукції і даних про кількість і вартість відвантаженої продукції, а також довідок про залишки готової продукції на складах і контроль за відповідністю їх фактичних даних обліковим [5].

Для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств необхідно вдосконалити методику планування, аналізу і контролю виробничих запасів. Особливу увагу слід приділити аналізу, від глибини якого залежить об'єктивна оцінка результатів господарської діяльності, повнота виявлення резервів ефективного використання ресурсів і витрат.

Одним з недоліків діючої методики аналізу поточних витрат у виробництві є недооцінка таких показників, як витратоємність одного оборотного циклу коштів і витратоємність одного оборотного циклу залишків виробничих запасів. Сутність цих показників полягає у тристоронній оцінці виробничого процесу – швидкості обороту оборотних коштів, обороту залишків виробничих запасів і витратності одного циклу обороту коштів.[6]

Витратоємність одного обороту (%) доцільно визначити за такими формулами:

- для оборотних коштів

Uok =(U*OK*100%)/ВЗ

- для виробничих запасів

Uвз =(U*ВЗз*100%)/ВЗ*ВЗс/в

де U – витрати обігу, тис. грн; ОК – середньорічні залишки обігових коштів; ВЗ – обсяг виробничих запасів, необхідний для здійснення одного виробничого процесу; ВЗс/в – собівартість обсягу виробничих запасів, необхідного для здійснення одного виробничого процесу; $ВЗ_з$ – середньорічні залишки виробничих запасів за собівартістю.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ці показники характеризують величину витрат на один оборот обігових коштів та залишків виробничих запасів і дають кількісну оцінку впливу швидкості обертання обігових коштів на доходність виробничої діяльності.

Залежність рівня витратоємності обороту обігових коштів від собівартості обсягу виробничих запасів, необхідного для здійснення одного виробничого процесу, середньорічних залишків оборотних коштів і витрат обігу також можна визначити за формулою

Uок=(Uо*Uсо*100%)/Взо-(Uв*Uсв*100)/ВЗв

де $U_о$,$U_в$ – суми витрат обігу відповідно за звітний та базисний періоди; $U_{со}$, $U_{св}$ – середньорічні залишки обігових коштів відповідно за звітний та базисний періоди; $ВЗ_о$, $ВЗ_в$ – обсяги виробничих запасів, необхідних для здійснення одного виробничого процесу відповідно за звітний і базисний періоди [6].

Отже, своєчасне оцінювання необхідних витрат і ресурсів дає можливість обґрунтувати заходи щодо ефективного використання ресурсів підприємства. Запропоновані показники можна використовувати для покращення системи управління витратами на підприємствах.

Висновки. Неодмінною умовою сталого розвитку підприємств є подальше удосконалення та правильна організація обліку взагалі, та зокрема обліку виробничих запасів. Ефективність використання виробних запасів дає змогу прискорити оборотність капіталу і підвищити його доходність, зменшити поточні витрати на їх зберігання. Вдосконалення методики планування, аналізу і контролю виробничих запасів дасть змогу підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-XIV. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14

2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені наказом міністерства фінансів України №2 від 10.01.2007р [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?artid=66826&catid=50097

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затв. Міністерством фінансів України від 20.10.1999р. № 246. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0751-99

4. Войнаренко М. Методика вибору ефективної системи управління виробничими запасами на підприємствах харчової промисловості/ М. Войнаренко, Л. Юрчишена. — Економіст, 2009. — №4. — С. 48-51.

5. Головко Н.М. Стан обліку виробничих запасів на підприємствах / Головко Н.М. — Наука й економіка. — 2008. — №2(10). — С.110-119.

6. Заболотна О.М. Удосконалення аналізу ефективного використання виробничих запасів/ Заболотна О.М. — Студентський збірник НУК. — 2009. — №1. — С. 152-154.

УДК 631.164:657

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шевченко Ю.С., Лебенштейн Н. М., магістранти
Науковий керівник: к.е.н., доцент Потриваєва Н.В.
Миколаївський державний аграрний університет

У роботі розглянуто особливості визначення фінансових результатів сільськогосподарської діяльності відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи». Розкрито сутність зарубіжних систем обліку фінансових результатів.

Ключові слова: *фінансовий результат, прибуток, доходи, ефективність, сільськогосподарська діяльність.*

Актуальність проблеми. Одним з найважливіших показників ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, який у значній мірі визначає прибутковість підприємства, є фінансовий результат підприємства. Недосконалість нормативно-правового забезпечення щодо обліку фінансових результатів на підприємствах аграрного сектору призвела до викривлення суті фінансових результатів та порядку їх формування, що є наслідком порушення основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.

Отже, тільки при детальному дослідженні особливостей обліку фінансових результатів та їх ролі у прийнятті найважливіших

економічних рішень щодо розвитку сільськогосподарського виробництва у перспективі можна досягти найвищих результатів економічної ефективності виробництва як на рівні підприємства, так і на рівні держави.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. У науковій літературі методику визначення та обліку фінансових результатів вивчали такі видатні вчені-економісти, як Л. Гуцаленко, Г. Вознюк, Є. Підгора, В. Сопко, Л. Сук, П. Сук та ін.

В різні часи в центрі уваги обліковців знаходився прибуток та методика його розрахунку. Однак більшість досліджень були присвячені в основному питанням формування і розрахунку складових фінансових результатів, а не безпосередньо їх визначенню. У дослідженнях формування та обліку фінансових результатів недостатньо враховані технологічні та організаційні особливості сільськогосподарського виробництва, економічні важелі його підтримки, зокрема пільгове оподаткування, система дотацій, формування цін реалізації продукції тощо. При цьому доповнення та зміни в обліку фінансових результатів викликані впровадженням П(С)БО 30 «Біологічні активи».

Метою статті є дослідження особливостей обліку фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств, виявлення основних закономірностей та недоліків у методиці обліку, адже достовірність і точність відображення в обліку фінансових результатів має дуже важливе значення для функціонування кожного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий результат є визначальним критерієм ефективності господарювання, виступає центральною категорією в економіці кожного господарства, а тому навколо цього поняття завжди відбувалися дискусії як серед економістів, так і серед бухгалтерів. У сільському господарстві поняттю «фінансові результати» приділяють особливу увагу, оскільки ця галузь надто чутлива на тлі розвитку ринкової економіки. З розвитком самого бухгалтерського

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обліку з’являлося і трактування фінансового результату з облікової точки зору. Розвиток обліку фінансових результатів нерозривно пов’язаний з історією розвитку бухгалтерського обліку, оскільки протягом усього процесу його вдосконалення визначення результату діяльності було одним з найважливіших об’єктів обліку, навколо якого завжди виникали дискусії.

До 2000 року фінансовий результат на підприємствах України визначався як алгебраїчна сума прибутку від реалізації і позареалізаційних фінансових результатів. Прибуток від реалізації товарів, робіт, послуг обчислювався як різниця між виручкою від реалізації і повною собівартістю продукції. В основі такого підходу до фінансового результату була теорія додаткової вартості К. Маркса. При цьому і трактування предмета бухгалтерського обліку пов'язувалося із процесами господарської діяльності як складовими процесу розширеного відтворення. На нашу думку, таке розуміння фінансового результату, а також предмета бухгалтерського обліку забезпечувало розробку досить жорсткої системи контролю за використанням і збереженням державної власності, яка, зауважимо, добре виконувала свої функції [2].

Фінансовий результат - це прибуток або збиток, який отримує господарюючий суб’єкт внаслідок своєї діяльності. Як бачимо, поняття фінансового результату тісно пов'язане з поняттями прибутків та збитків, вважається, що прибуток є синонімом фінансового результату. Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його техніко-технологічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Вся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні його стабілізацію на певному рівні.

Згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи» фінансовий результат від основної діяльності складається з трьох частин:

1) фінансового результату від первісного визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2) фінансового результату від реалізації запасів – сільськогосподарської продукції та біологічних активів, оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на місці продажу;

3) фінансового результату від зміни справедливої вартості біологічних активів на дату балансу, оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на місці продажу [3].

У цьому положенні передбачено, що фінансовий результат від первісного визнання визначається як різниця між вартістю біологічних активів і сільськогосподарської продукції, оцінених у порядку, передбаченому пунктом 9 і 12 П(С)БО 30, та витратами, пов'язаними з біологічними перетвореннями.

Додаткові біологічні активи та сільськогосподарська продукція при їх первісному визнанні оцінюються за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. Первісне визнання їх відображається у тому звітному періоді, у якому вони відокремлені від біологічного активу.

Відповідно до п. 7.5 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів, фінансовий результат від первісного визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів визнається на рахунку обліку фінансових результатів порівнянням доходів від первісного визнання з витратами від первісного визнання різних видів біологічних активів або їх груп та відображається у складі результатів операційної діяльності. Такі доходи (витрати) визначаються як різниця між вартістю біологічних активів і сільськогосподарської продукції, оцінених за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, та витратами, пов'язаними з біологічними перетвореннями, що були понесені для отримання біологічних активів та сільськогосподарської продукції [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

П(С)БО 30 передбачає визнання фінансового результату діяльності підприємства в процесі виробництва, а не під час реалізації сільськогосподарської продукції. В даному випадку визначення фінансових результатів відповідно до стандарту суттєво відрізняється від загальновизнаної теорії К. Маркса щодо змісту фінансових результатів[1]. Різниця полягає в тому, що крім фінансового результату від реалізації запасів – сільськогосподарської продукції та біологічних активів, підприємство повинно визначити прибуток від первісного визнання сільськогосподарської продукції і додаткових біологічних активів та прибуток від зміни справедливої вартості над фактичною буде виникати уявний дохід, що призведе до викривлення інформації у системі бухгалтерського обліку а порушення основних принципів бухгалтерського обліку. Тобто, прийняття П(С)БО 30 «Біологічні активи» дещо ускладнило порядок визнання фінансового результату на сільськогосподарських підприємствах.

У зарубіжних системах обліку вихідним моментом і метою є визначення фінансового результату, що віддзеркалює ефективність використання вкладеного власником капіталу. При цьому прибуток трактується як складова власного капіталу, тобто його приріст протягом певного часу; виробничі ресурси розглядаються не за їх місцем у процесі розширеного відтворення, а за строком повернення вкладених у них коштів (необоротні й оборотні); сама діяльність — не як сукупність процесів розширеного відтворення, а як витрачання вкладеного капіталу (власного й залученого) з метою його збільшення. У зарубіжних країнах можна використовувати три методи визначення фінансового результату. Головний із них — метод «витрати — випуск», що базується на моделі В. Леонтьєва. Другий метод спирається на формулу балансу: актив дорівнює сумі власного капіталу і зобов'язань. Третій — визначає фінансовий результат як зміну вартості чистих активів на початок і кінець звітного періоду. Для розрахунку фінансового результату за кожним методом

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

передбачені певні моделі у планах рахунків, які, пов'язані зі структурою фінансових звітів [2].

Фінансові результати від звичайної і надзвичайної діяльності визначають по рахунку 79 «Фінансові результати». За кредитом рахунку 79 відображають суми в порядку закриття рахунків обліку доходів (рахунки 70-75), за дебетом – суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, а також належна сума нарахованого податку на прибуток (рахунки 90, 92-99). Сальдо рахунку 79 списують на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»: дебет рахунку 79 і кредит рахунку 44 – нерозподілені прибутки; дебет рахунку 44 і кредит рахунку 79 – непокриті збитки.

Рахунок 79 має чотири субрахунки: 791 «Результат операційної діяльності»; 792 «Результат фінансових операцій»; 793 «Результат іншої звичайної діяльності»; 794 «Результат надзвичайних подій».

Визначений фінансовий результат з рахунку 79 переноситься на рахунок 44: дебет рахунку 79 і кредит рахунку 44 – прибуток; дебет рахунку 44 і кредит рахунку 79 – збиток.

Аналітичний облік по рахунку 79 ведуть у Книзі аналітичного обліку реалізації продукції, матеріалів, робіт та послуг за формою № 11.5 с. г. Інформацію по рахунку 79 у розрізі субрахунків відображають у журналі – ордері № 11 с. г. [3].

Висновки. Отже, фінансові результати діяльності аграрних підприємств є одним з найважливіших показників ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, що обумовлює необхідність їх правильного визначення та обліку. Впровадження в Україні норм П(С)БО 30 «Біологічні активи» дещо змінює та ускладнює порядок визначення фінансових результатів, що може призвести до викривлення інформації у фінансовій звітності. Це вимагає більшої уваги у процесі визначення результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. Обліковуються ж фінансові результати у бухгалтерському обліку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

незмінно – на рахунку 79 «Фінансові результати», залишки за яким переносять на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

ЛІТЕРАТУРА

1. Пархоменко В.П. Бухгалтерський облік фінансових витрат. / В.П. Пархоменко // Бухгалтерський облік та аудит. — 2006. - №10. — с.3-6.
2. Патарідзе-Вишинська М.В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід / М. В. Патарідзе — Вишинська // Бухгалтер. - 2011. - №38. — С. 56–61.
3. Сук Л. Організація обліку доходів і фінансових результатів / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2010. - №1. — С. 36–40.

УДК: 631.11.658.27.003.13

ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дмитрієва М.О., магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Потриваєва Н.В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті наведено основні підходи до оцінки ефективності використання основних засобів сільськогосподарських підприємств, а також проведено її аналіз з метою прийняття управлінських рішень. Доведена необхідність покращення стану та ефективності використання основних засобів з метою поліпшення результативності господарської діяльності.

Ключові слова: *основні засоби, ефективність, основні фонди, рентабельність, оцінка, фондовіддача, фондомісткість.*

Актуальність теми. Проблема підвищення ефективності використання основних засобів і виробничих потужностей – одна з найважливіших у господарській діяльності підприємства.

В економічній літературі приділена достатня увага оцінці ефективності використання основних засобів. Проте загальна методика аналізу не завжди дозволяє узагальнити результати досліджень і пов’язати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

їх з основними фінансовими показниками роботи підприємства. Від рішення цієї проблеми залежить місце підприємства в агропромисловому виробництві, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення теоретичних положень та опублікованих праць вітчизняних і зарубіжних вчених свідчать, що облік та аналіз основних засобів в останній час дещо ускладнилися, а ряд проблем негативно впливають на процес управління виробництвом, знижуючи ефективність використання основних засобів. Вагомий внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів до проблеми обліку й аналізу основних засобів зробили провідні вчені-економісти, як вітчизняні – Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Грінько А.П., Ільяш Л., Лінник В.Г., Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В., Кузьмінський А.М., Моссаковський В.Б., Огійчук Н.Ф., Пушкар М.С., Сопко В.В., Сук Л.К., Кір О., Янчева Л.М., так і зарубіжні – Палій В.Ф., Соколов Я.В., Шеремет А.Д та інші вчені.

Метою дослідження є розгляд питання технічного стану, ефективності придбання та використання основних засобів і відповідно пошук шляхів та напрямів підвищення ефективності використання основних засобів.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке підприємство незалежно від форми створення й виду діяльності повинне постійно розглядати рух своїх основних виробничих фондів, їх склад та стан, ефективність використання. Дана інформація дозволяє підприємству знайти шляхи та резерви підвищення ефективності використання основних виробничих фондів, а крім того вчасно виявити та скоригувати негативні відхилення, які в подальшому можуть спричинити серйозні наслідки для успішної діяльності підприємства.

Таким чином ефективність основних засобів – це результат, отриманий у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами. Підвищення ефективності полягає в досягненні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

найбільших результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту.

Для узагальнюючої кількісної характеристики ефективності використання основних засобів при аналізі розраховують показники рентабельності, фондовіддачі, фондомісткості. Ці показники порівнюються за ряд звітних періодів. Найбільш узагальнюючим показником ефективності використання основних засобів є рентабельність. Її рівень та зміна залежить не тільки від фондовіддачі, але і від рентабельності продукції [1,С.205]. У разі необхідності придбання нового активу насамперед відбувається з'ясування питання про наявність коштів для цього. Далі здійснюється вибір постачальника та підбір оптимальних умов для підприємства-користувача. Коли власних коштів не вистачає, наступним кроком стає вибір ефективного фінансового механізму для купівлі нового обладнання. Звичайно, якщо актив, що його планують придбати, не вимагає великих капіталовкладень, можна піти шляхом максимального скорочення витрат та купити необхідні основні засоби за власні кошти. Однак, як показує практика, це не завжди можливо, а також не завжди вигідно з економічної точки зору. До того ж,існують альтернативні джерела фінансування, які може обрати керівник для досягнення підприємством поставленої мети[4,С 261].

До основних проблем дослідження стану та ефективності використання основних засобів можна віднести:

1) різні підходи до термінології та визначення сутності основних засобів у фінансовому обліку й системі оподаткування, принципів їх оцінки;

2) проблеми вдосконалення системи амортизації;

3) проблеми підвищення інформативності первинних документів з обліку основних засобів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

4) проблеми інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою, що представлено на підприємстві системою обліку, аналізу, аудиторського контролю;

5) проблеми аналізу ефективності використання основних засобів і можливості її прогнозування тощо.

Окремою групою є проблеми складності оцінки ефективності придбання та використання основних засобів, які полягають у виборі вартості, за якою слід їх вимірювати [2,С 513].

Для підвищення ефективності використання основних засобів необхідно випереджальними темпами проводити реконструкцію виробництва, створювати умови для інтенсивних інвестицій, витримувати курс на динамічну структурну перебудову, швидко замінюючи застарілі технології новими, конкурентоздатними. Для досягнення вищевказаного пропонуємо шляхи екстенсивного та інтенсивного поліпшення використання основних засобів та підвищення фондовіддачі.

Екстенсивне поліпшення використання основних засобів означає, що, з одного боку, буде збільшений час роботи діючих технічних засобів в календарний період, а з іншого, - підвищена питома вага цих засобів у складі всіх засобів, що має підприємство. Найважливішими напрямками збільшення часу роботи технічних засобів є скорочення і ліквідація їх внутрішньо змінних простоїв шляхом: підвищення якості їх ремонтного обслуговування, своєчасного забезпечення основного виробництва робочою силою, сировиною, матеріалами, паливом тощо [4,С.169].

Інтенсивне поліпшення використання основних засобів означає підвищення ступеня завантаження виробничих потужностей в одиницю часу. Останнє може бути досягнуте при модернізації діючих машин і механізмів, встановленні оптимального режиму їхньої роботи. Робота при оптимальному режимі технологічного процесу забезпечує збільшення виробництва продукції без зміни складу основних засобів, без зростання чисельності працюючих та при зменшенні витрат матеріальних ресурсів в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розрахунку на одиницю продукції. Інтенсивність використання основних засобів підвищується також шляхом технічного удосконалювання знарядь праці, шляхом ліквідації „ вузьких місць ” у виробничому процесі, скорочення термінів досягнення проектної продуктивності техніки, підвищення кваліфікації і професійної майстерності робітників. Суттєвим напрямом підвищення ефективності використання основних засобів є удосконалення їхньої структури.

Реалізація вищенаведених дій дасть змогу удосконалити організацію та методику аналізу основних засобів, дозволить підвищити їх інформативність та прогнозувати ефективність їх використання на підприємстві. У подальшому пропонуємо розробити методику прогнозування ефективності використання основних засобів на основі методів багатовимірного статистичного аналізу, яка надає можливість прогнозувати ефективність використання основних засобів підприємства на основі таких чинників, як частка активної частини основних засобів, продуктивність праці і озброєність працівників підприємств засобами праці.

Висновки. Отже, основні виробничі фонди становлять головну частину матеріально-технічної бази будь-якої галузі. На базі їх зростання збільшується економічний потенціал і виробничі можливості галузі, підвищується технічний рівень виробництва. Це, у свою чергу, підвищує темпи випуску продукції, що вирішальним чином сприяє вдосконаленню розширеного відтворення й правильному формуванню найважливіших пропорцій господарювання.

Для досягнення цих цілей сільськогосподарським підприємствам необхідно випереджальними темпами проводити реконструкцію виробництва, створювати умови для інтенсивних інвестицій, витримувати курс на динамічну структурну перебудову, швидко замінюючи застарілі технології новими, конкурентоздатними.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобров В. Я. Основи ринкової економіки і підприємництва : підручник / В. Я. Бобров. — К. : Вища школа, 2003. — 512с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник. — 2-е вид., доп. і перероблене] / В. Г.Андрійчук. — К.:КНЕУ, 2002. — 624с.
3. Мочерний С. В. Політична економія : навч. посіб. / С.В. Мочерний, О. А. Устинко, С. В. Фомішин. — Херсон : Дніпро, 2002. — 224с.
4. Нусінов В. Я. Проблемні питання аналізу стану, ефективності придбання та використання основних засобів підприємства / В. Я. Нусінов // Науковий вісник КТУ. — 2011. - №28. — С. 260 — 263.

УДК 331.2.08:657

АСПЕКТИ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ІНШИХ ЗАОХОЧУВАЛЬНИХ ТА КОМПЕНСАЦІЙНИХ ВИПЛАТ ПЕРСОНАЛУ

В. В. Коваленко, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Потриваєва Н. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У роботі розглянуто основні підходи щодо визначення порядку бухгалтерського обліку інших заохочувальних та компенсаційних виплат персоналу як однієї зі складових заробітної плати. Звернуто увагу на необхідність організації обліку інших заохочувальних та компенсаційних виплат персоналу з врахуванням особливостей їх нарахування та виплати.

Ключові слова: *оплата праці, заробітна плата, облік, інші заохочувальні та компенсаційні виплат.*

Актуальність проблеми. Праця є необхідною складовою частиною процесу виробництва, споживання та розподілу створеного продукту, а її оплата є основним джерелом доходів робітників фірм, підприємств й основним стимулятивним фактором для них. В умовах ринкової економіки відбулися істотні зміни в організації та ролі оплати праці, яка тепер залежить вже не тільки від результатів праці окремих працівників, а й від ефективності діяльності окремих виробничих підрозділів та й підприємства загалом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою обліку заробітної плати займаються багато науковців і фахівців: Бутинець Ф., Голов С., Дейнеко О., Кірейцев Г., Коцупатрий М., Огійчук М., Саблук П., Телегунь М. та інші. Ними подаються різні пропозиції щодо удосконалення обліку розрахунків з оплати праці, документування та оформлення даних про обсяг затрат праці. Проте варто зазначити, що дослідження більшості з них спрямовані на вдосконалення різноманітних аспектів обліку основної та додаткової заробітної плати. Разом з тим, особливості ведення бухгалтерського обліку третього "компонента" заробітної плати – інших заохочувальних та компенсаційних виплат персоналу – висвітлені, на нашу думку, недостатньо, що зумовлює необхідність подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є врахування особливостей сутності та структури інших заохочувальних та компенсаційних виплат персоналу внаслідок організації їх аналітичного обліку.

Виклад основного матеріалу. Згідно з чинним законодавством України, заробітна плата складається з основної, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат. При цьому останні містять винагороди та премії, які мають одноразовий характер, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми тощо [1]. Структуру інших заохочувальних та компенсаційних виплат наведено на рис. 1.

Класифікацію, запропоновану чинним законодавством, на нашу думку, не можна назвати досить оптимальною. Деякі елементи класифікації не використовуються на більшості підприємствах. Вчені Ф.Ф. Бутинець та Н.М. Ткаченко розглядають проблему фонду оплати праці на більш високому теоретичному рівні. У своїх працях вони дуже детально розглядають систему бухгалтерського обліку фонду оплати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

праці та надають кількісну характеристику всім його складовим, зокрема іншим заохочувальним та компенсаційним виплатам [2].

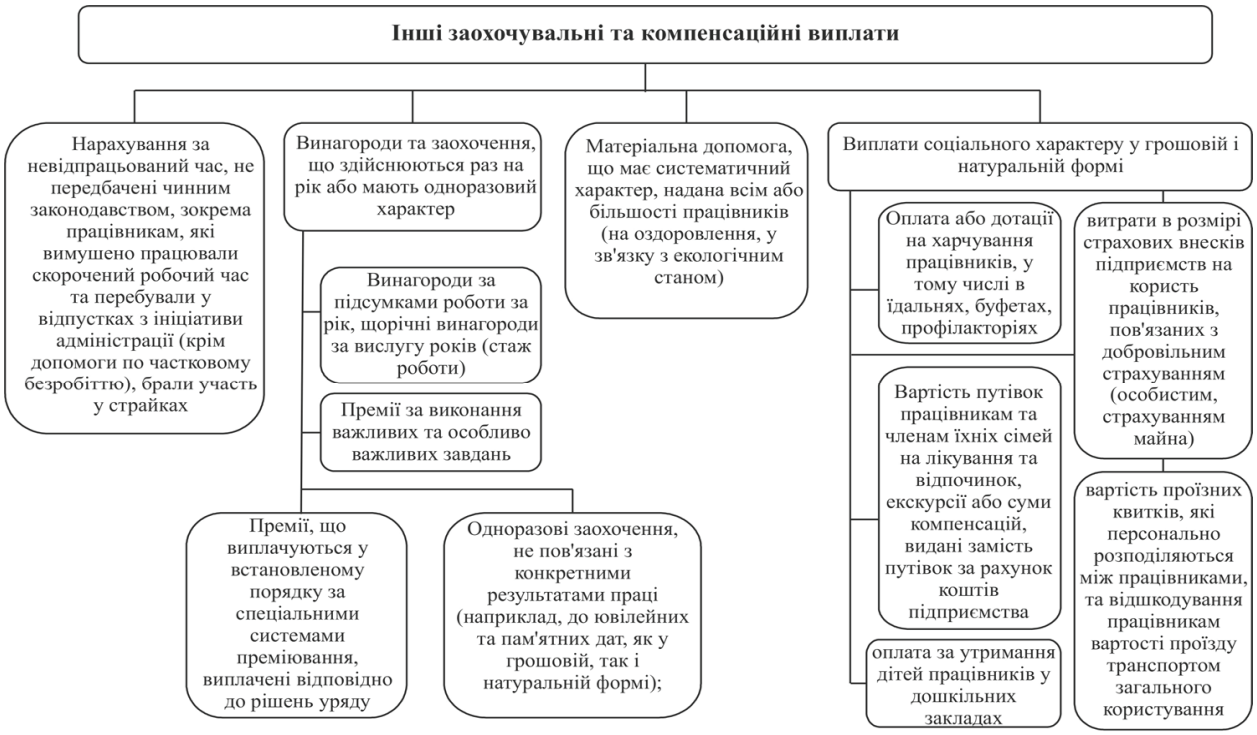

Рис. 1. Структура інших заохочувальних та компенсаційних виплат згідно з чинним законодавством України

У бухгалтерському обліку інформація про розрахунки з персоналом, відповідно до Плану рахунків, узагальнюється на рахунку 66 "Розрахунки за виплатами працівникам ". Рахунок має три субрахунки:

1) 661 "Розрахунки за заробітною платою";

2) 662 "Розрахунки з депонентами";

3) 663 "Розрахунки за іншими виплатами".

На нашу думку, діючу модель аналітичного обліку праці треба упорядкувати й удосконалити. Зазначений вище рахунок використовується під час нарахування не лише заробітної плати, але й для проведення розрахунків з оплати праці. Таким чином, інші заохочувальні та компенсаційні виплати входять до складу рахунку 661 "Розрахунки з оплати праці", а не конкретизувались окремо. Для підвищення аналітичності інформації, з метою її використання в системі управління, пропонуємо застосовувати такі субрахунки до рахунку 66 "Розрахунки за виплатами працівникам" (рис. 2).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

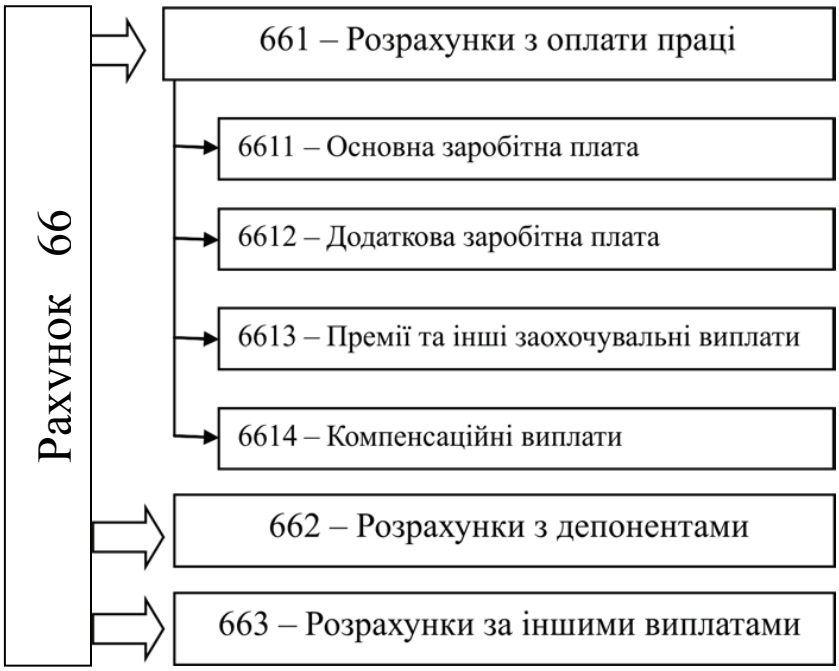

Рис.2. Структура рахунку 66 "Розрахунки за виплатами працівникам

Розкриємо сутність кожного пропонованого субрахунку докладніше:

1) 6611 "Основна заробітна плата" ─ це нарахована заробітна плата, винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців;

2) 6612 "Додаткова заробітна плата" – винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона охоплює доплати, надбавки, гарантійні та компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій;

3) 6613 "Премії та інші заохочувальні виплати" – це премії за безперервну роботу на підприємстві до нарахованої зарплати і до суми відпускних;

4) 6614 "Компенсаційні виплати" – нарахування за невідпрацьований час, не передбачені чинним законодавством, зокрема працівникам, які

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вимушено працювали скорочений робочий час та перебували у відпустках з ініціативи адміністрації (крім допомоги з часткового безробіття).

Висновки. Заробітна плата, а особливо її розмір та структура – це форма задоволення інтересів різних користувачів: власників і підприємства, підприємства й працівників, державних контролюючих органів й профспілок тощо. Результати проведеного дослідження свідчать про недостатню аналітичність інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку, виходячи лише із законодавчо пропонованих інструкцій та рекомендацій. Для вирішення цього питання ми запропонували варіант організації аналітичного обліку порядку нарахування та виплати окремих складових частин фонду оплати праці, який дасть змогу підвищити ефективність взаємодії різних користувачів інформації та, у кінцевому результаті, збільшити ефективність господарської діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бачинський В. І. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посібн. / Бачинський В. І. // Вид–во "Магнолія". — 2009. — С.478.

2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтарський фінансовий облік / Ф. Ф. Бутинець. — Житомир // Вид–во "Полісся". — 2010. — С.234.

3. Корягін М. В. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посібн. / М. В. Корягін, Р. Л. Хом'як, В.І. Лемішовський // Львів : Вид–во НУ "Львівська політехніка". — 2008. — С.1224 .

4. Бухгалтерський облік на ринках споживчої кооперації : навч. посібн. / за ред. В. О. Озерана, П. О. Куцика, А. М. Волошина. // Львів : Вид–во ЛКА. — С.306.

5. Крищенко К. Удосконалення організаційно—економічного механізму управління оплатою праці / К. Крищенко // Україна: аспекти праці. — № 6. — 2007. — С.27.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339.1:631.1:657.6

АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ПРОДАЖУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ, ВИКОНАНИХ РОБІТ ТА НАДАНИХ ПОСЛУГ

Т. В. Штучка, студентка
Науковий керівник: к.е.н. Лагодієнко Н. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено теоретичні аспекти аудиту операцій із продажу сільськогосподарської продукції, виконаних робіт та наданих послуг. Виділено етапи аудиторської перевірки операцій з продажу продукції виконаних робіт та наданих послуг на сільськогосподарському підприємстві. Визначено основні напрямки удосконалення аудиторських процедур.

Ключові слова: *аудиторська перевірка, аудиторська процедура, етапи аудиту, аналітична процедура.*

Актуальність проблеми. З розвитком аудиторської діяльності в Україні постійно підвищуються вимоги до якості аудиту, що безсумнівно залежить від якості аудиторських процедур, які здійснюються в процесі аудиторської перевірки. Актуальність дослідження питань здійснення аудиторських процедур в аудиті операцій із продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг сільськогосподарського підприємства обумовлюється й тим, що останнім часом аудит все інтенсивніше виконує функції, пов'язані з виявленням впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на діяльність підприємства.

Різні підходи у дослідженнях учених-економістів до розуміння і розкриття сутності поняття «аудиторська процедура», виникнення великої кількості теоретичних розробок і практичних методик аудиту вимагає їх систематизації і поглибленого дослідження в напрямку удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з аудитом операцій із продажу сільськогосподарської продукції, виконаних робіт та наданих послуг висвітлювали вітчизняні та зарубіжні економісти: Е.А. Аренс, Н.І. Беренда, М.Т Білуха, Дж.К. Лоббек, В.І. Подільський, К.І. Редченко, Дж.К. Робертсон, В.С. Рудницькнй, Л.М. Чернелевський та інші.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Постановка завдання. Уточнення сутності аудиторських процедур та обґрунтування об'єктивної необхідності використання аналітичних процедур на всіх стадіях здійснення аудиту операцій з продажу сільськогосподарської продукції, виконаних робіт та наданих послуг у системі управління господарськими процесами аграрного підприємства, а також визначення передумов розширення їхніх можливостей.

Виклад основного матеріалу. Аудиторська процедура в аудиті операцій з продажу сільськогосподарської продукції, виконаних робіт та наданих послуг - це сукупність дій, які здійснюються в процесі аудиторської перевірки у запланованій послідовності для досягнення бажаної мети шляхом отримання суттєвих доказів та їх аналітичної оцінки у вирішенні поставлених задач.

Аудиторська перевірка розглядається як встановлений порядок дій аудитора зі збору, оцінки й аналізу аудиторських доказів, які стосуються фінансового стану, результатів діяльності та інформації щодо достовірності звітності. Саме тому послідовність етапів аудиторської перевірки має важливе значення для результативності здійснення аудиту операцій з продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг сільськогосподарського підприємства, де етап - це окрема стадія процесу проведення аудиторської перевірки, яка включає комплекс послідовних взаємопов'язаних аудиторських процедур, розрахованих на певний проміжок часу [1].

При дослідженні стану аудиту операцій з продажу сільськогосподарської продукції, виконаних робіт та наданих послуг в господарствах Новобузького району було встановлено його відсутність в більшості господарств. Це заважає виявленню впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на діяльність підприємства та розробці пропозицій щодо вдосконалення системи організації обліку реалізації продукції, виконаних робіт та наданих послуг і визначення фінансових результатів.

З позиції застосування методів системно-орієнтованого аудиту операцій з продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг і розробки перспектив

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стратегічного розвитку аграрного підприємства доцільним є проведення на них аудиторської перевірки за такими етапами:

1. Підготовка та планування аудиту:

- попередній аналітичний огляд операцій із продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг і діагностика управлінських систем сільськогосподарського підприємства;

- розроблення загальної стратегії перевірки, складання загального плану і програми аудиту за виділеними операціями;

- оцінка ризику неефективності аудиту і встановлення границь суттєвості.

2. Перевірка системи обліку і внутрішнього контролю:

- вивчення елементів системи внутрішнього аудиту операцій з продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг сільськогосподарського підприємства, інформаційних систем, моніторингу засобів контролю;

- оцінка ризиків контролю в управлінні продажами сільськогосподарської продукції, виконаних робіт та наданих послуг і визначення «точок контролю»;

- тестування «точок контролю»;

- складання скоректованих програм аудиту за операціями.

3. Збирання аудиторських доказів і документування аудиту:

- визначення способів вибіркової перевірки;

- тестування і перевірка господарських операцій на відповідність по суті;

- проведення аналітичних процедур;

- тестування і перевірка окремих сальдо рахунків;

- використання роботи експертів і третіх осіб;

- складання робочих документів.

4. Заключний етап аудиторської перевірки:

- систематизація, узагальнення й аналітична оцінка результатів аудиторської перевірки;

- підготовка звіту за результатами аудиту та подання пропозицій керівництву сільськогосподарського підприємства;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- складання аудиторського висновку.

Запропонована класифікація не обмежує розширення представлених етапів аудиту з урахуванням специфіки діяльності сільськогосподарського підприємства, мети аудиторської перевірки і конкретних обставин.

Оскільки одним із основних напрямів розвитку аудиту є збільшення питомої ваги аналітичних процедур в складі тестів по суті, аудитору при аудиті операцій із продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг в сільськогосподарському підприємстві варто провести аналітичні процедури, які передбачають такі дії:

- вибір відповідної бази і критеріїв порівняння показників;

- визначення фактів, які свідчать про суперечності з іншою інформацією або очікуваннями аудитора та їх оцінка;

- висунення та перевірка гіпотез про наявність законних і реальних причин, які могли б спричинити суперечності або відхилення від очікуваних оцінок;

- у разі непідтвердження висунутих гіпотез виконання детальної перевірки за документальними джерелами причин і обставин, за яких виникли відхилення.

Необхідно зазначити, що застосовування аналітичних процедур є доцільним не лише в зовнішньому аудиті, але й у внутрішньому. Оскільки у внутрішнього аудитора значно більше можливостей застосовувати в повній мірі аналітичні процедури в аудиті, ніж у зовнішнього, що пояснюється детальною обізнаністю внутрішнього аудитора із системою обліку, особливостями здійснюваних операцій із продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг, постійним контролем за його діяльністю сільськогосподарського підприємства.

Важливим напрямком використання аналітичних процедур, особливо на заключному етапі, є оцінка дотримання сільськогосподарським підприємством курсу досягнення стратегічної мети. Залежно від стратегічних цілей господарства, службою внутрішнього аудиту повинна розроблятися система

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансових і нефінансових показників для оцінки досягнення проміжних задач. Зовнішній аудитор повинен перевірити доцільність застосування розроблених показників, визначити тенденції шляхом порівняння результатів відсоткових значень і абсолютних величин з цими ж показниками за попередній період та з середнім значенням за декілька років.

Позитивний вплив на розширення можливостей аналітичних процедур при проведенні аудиту забезпечує також динамічний розвиток сучасних ком-п'ютерних технологій обробки даних.

Висновки. Виділення аудиторських процедур в аудиті операцій з продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг сільськогосподарського підприємства як предмет наукового дослідження дозволяє одночасно вирішити низку важливих питань:

1) застосовування аналітичних процедур на кожній стадії аудиторської перевірки операцій з продажу продукції, виконаних робіт та наданих послуг дозволяє аудиторові більш повноцінно і всебічно дослідити процес продажу як об'єкт аудиту, що, у свою чергу, сприяє формуванню детального аудиторського судження про систему управління продажами продукції, виконаних робіт та наданих послуг і суб'єкт господарювання в цілому;

2) розроблення системи фінансових і нефінансових показників для здійс-нення оцінки в процесі аудиторської перевірки, дотримання сільськогосподарським підприємством визначеної стратегічної мети сприятиме посиленню значимості консультативної функції аудиту в превентивних заходах менеджерів управління продажами продукції, виконаних робіт та наданих послуг і сільськогосподарського підприємства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проблеми обліку і аудиту процесу реалізації сільськогосподарської продукції : матеріали І Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції ["Актуальні питання сучасної економіки"], (Умань, 20-22 січня 2010 р.) / М-во аграр. політики, Уман. держ. аграр. ун-т. — У. : Уман. держ. аграр. ун-т, 2010.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Закон України «Про аудиторську діяльність» №3126-XII від 22.04.1993 // [Електронний ресурс]: http://zakon.rada.gov.ua.
3. Лишенко М.О. Процес обліку реалізації продукції / М.О. Лишенко, Г.О. Афанасьева // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2010. - № 1. - С. 15-19.
4. Цигилюк Г.І. Теоретичні основи організації обліку доходів від операційної діяльності сільськогосподарських підприємств / Г.І. Цигилюк // Економіка АПК. – 2007. – №7. – С. 103-109.

УДК 631.11+331.2

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Н. С. Масіна, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Бурковська А. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто особливості оплати праці на підприємствах сільськогосподарського напрямку діяльності .Вивчено чинники , які впливають на рівень заробітної плати працівників сільського господарства та запропоновано шляхи покращення мотивації робітників до праці, що в свою чергу збільшить її продуктивність.

Ключові слова: *оплата праці, сільське господарство, сільськогосподарський облік, управлінські рішення,робоча сила*

Актуальність проблеми. Проблема знецінення робочої сили набула особливої гостроти , особливо, на фоні низької ціни робочої сили в цілому по економіці так і в деяких її галузях. Йдеться про аграрний сектор економіки, де, попри всі підвищення номінального рівня заробітної плати, вона залишається найнижчою в АПК. Незважаючи на те, що протягом останніх п'яти років частка аграрного сектору в національному обсязі виробництва стрімко скорочується, він має важливе господарське значення, оскільки від його розвитку багато в чому залежать зміцнення продовольчої безпеки країни, зайнятість і рівень життя сільських жителів, захист від надмірної урбанізації. Актуальність проблеми полягає у незадовільному функціонуванні існуючої системи оплати праці, отже мотивації працівників в аграрному

секторі, що викликає необхідність її удосконалення відповідно до економічних відносин у сільському господарстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання мотивації та оплати праці висвітлені в багатьох дослідженнях зарубіжних та вітчизняних учених: А. М. Колот, Г. Т. Кулікова, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко. Необхідно узагальнити досвід реформування оплати праці, її облікового відображення, критично осмислити й опрацювати з метою максимальної адаптації до галузевих потреб.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження і формування дієвої системи мотивації та проблеми низької оплати праці в сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу. Специфіка праці в аграрному секторі виробництва полягає в тому, що при її однакових витратах можна отримати різні кінцеві результати, які залежать і від погодно-кліматичних умов, від родючості землі, від сортів насіння тощо. Все це необхідно враховувати при застосуванні відповідних форм та систем стимулювання та оплати праці. Розвиток сільського господарства насамперед пов'язаний з розвитком системи мотивації праці, ефективним використанням її матеріальної основи.

Мотивація – найважливіший чинник підвищення ефективності діяльності підприємства. В свою чергу найважливішими чинниками мотивації праці є достатній рівень заробітної плати; почуття відповідальності; зручне місце розташування підприємства; дружні взаємовідносини з колегами; можливість самостійного прийняття рішень; самореалізація в праці; соціальна справедливість, наявність перспектив стабільної роботи і впевненість у майбутньому.

Матеріальні мотиви відіграють в умовах ринкової економіки найбільше значення, адже рівень заробітної плати низький, а інколи вона взагалі не виплачується. Недостатній рівень оплати праці знижує мотиваційну функцію, що призводить до погіршення якості робіт та спаду показників продуктивності праці. Нині сільськогосподарське виробництво в Україні є,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

нажаль,малоефективним сектором економіки. Низька ефективність галузі, її низька конкурентоспроможність мають багато причин, серед яких не останнє місце займає відсутність дійової системи мотивації продуктивності праці зайнятих у галузі трудівників. Неефективність діючої системи мотивації, крім усього іншого, зумовлена низькою ціною праці аграріїв (рис. 1).

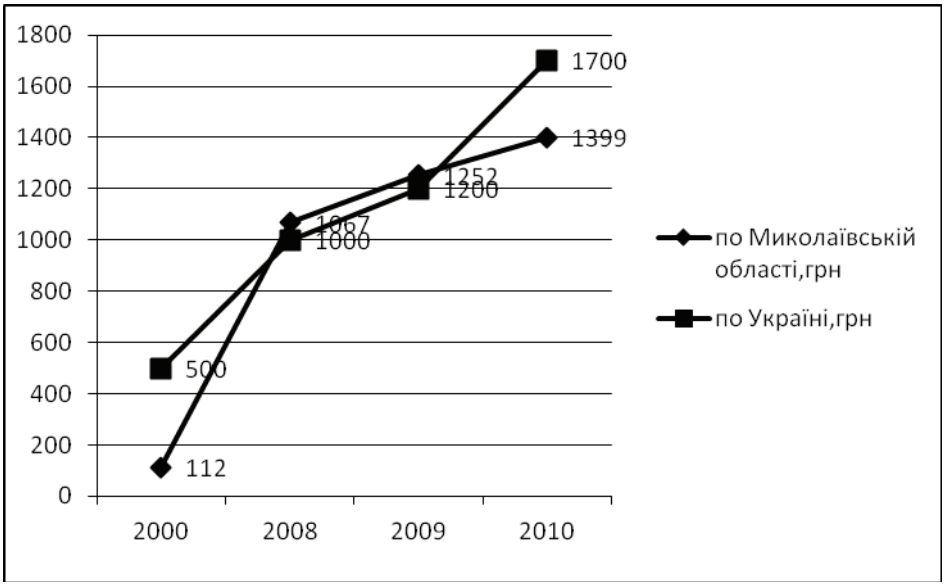

Рис. 1 Динаміка середньомісячної заробітної плати у сільському господарстві Миколаївської області *

*Побудовано на основі [4].

Низька заробітна плата працівників аграрних підприємств є загальносвітовою тенденцією. Дані рисунку 1 підтверджують, що і в Миколаївській області також спостерігається відставання її рівня в цілому по економіці країни. Аналізуючи причини низької ціни сільської робочої сили,на нашу думку, слід визначити ряд факторів:

- неефективність сільськогосподарського виробництва;
- достатньо висока собівартість сільськогосподарської продукції;
- нижча прибутковість сільськогосподарського виробництва порівняно з іншими галузями;
- фінансові труднощі, що проявляються у нестачі оборотного капіталу.

Водночас негативним моментом є те, що майже половина працівників сільськогосподарських підприємств у 2010 році, отримували заробітну плату, меншу від прожиткового мінімуму, а заробітна плата 30% з них була на рівні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

мінімальної, тоді як у цілому по економіці найбільшу питому вагу (близько 60%) складають працівники з рівнем заробітної плати від 100 грн [2].

Неоднаковим є рівень оплати праці у сільськогосподарських підприємствах різних форм власності. Це пояснюється тим, що нижча ціна праці формується під впливом досить високої пропозиції робочої сили, а також відсутності жорсткого контролю за рівнем заробітної плати і своєчасністю її виплати з боку держави.

Структура заробітної плати сільськогосподарських працівників також дещо змінилася. Мають місце позитивні зрушення в структурі заробітної плати у бік зменшення питомої ваги основної її частини і збільшення додаткової. Відчутно підвищилися за цей період преміальні виплати (з 2,7 до 4,7%)[4]. Збільшення змінної частини заробітної плати сприяє кращому стимулюванню найманих працівників до продуктивної праці.

Однією з характерних ознак ринкової економіки є те, що вона дає можливість суб'єктам ринку отримувати доходи з різних джерел (від праці, фізичного, грошового капіталу тощо). Доходи від праці, хоча і дають значну частку сукупного доходу пересічного українського домогосподарства, проте не є єдиним його джерелом. З розвитком ринкових відносин дедалі більше мають зростати доходи від власності. У сільському господарстві ця стаття доходу могла б стати, на нашу думку, дієвим стимулом до ефективнішої праці і раціонального використання виробничих ресурсів, адже кожний селянин внаслідок реформування став власником земельного та майнового паїв, які здаються в оренду сільськогосподарським підприємствам.

Аналіз ефективності матеріального стимулювання аграрної праці виявляє безперечний інтерес до рівня і динаміки продуктивності праці в галузі, порівняння її динаміки з темпами підвищення заробітної плати. Протягом декілька років помітною стала негативна тенденція перевищення темпів зростання оплати праці порівняно з темпами збільшення продуктивності праці, причому розрив між цими показниками стає дедалі більшим (рис. 2).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

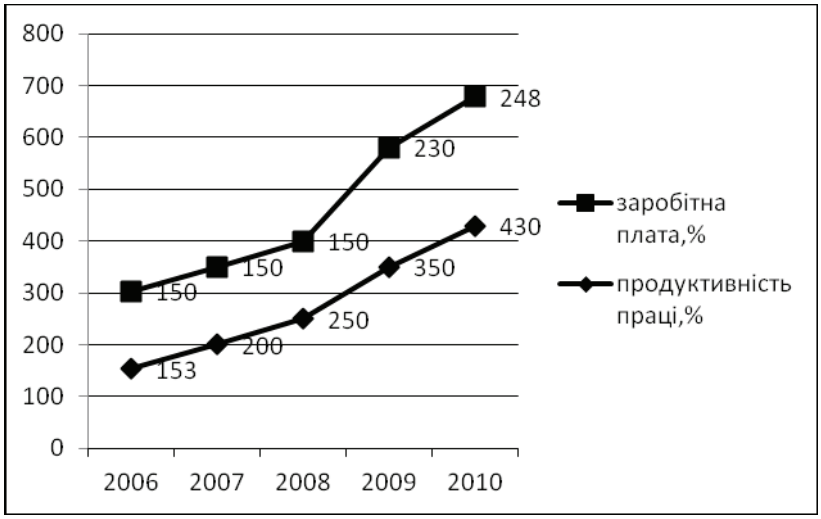

Рис. 2 Темпи зростання продуктивності праці та середньомісячної заробітної плати у сільськогосподарських підприємствах*

*за власними розрахунками автора.

Очевидно, що підвищення заробітної плати сільськогосподарськими підприємствами здійснене без підвищення продуктивності праці призведе до інфляції.

Разом з тим це виправдано відставанням заробітної плати в сільському господарстві від середньої по економіці і низькою платоспроможністю селян, хоча розвиток економіки, як відомо, багато в чому забезпечується завдяки зростанню сукупного попиту, який залежить також і від рівня доходів населення.

Висновки. Отже, сільське господарство залишається однією з найважливіших галузей сфери матеріального виробництва національної економіки. Тому особливого значення набуває необхідність його розвитку, важливим фактором якого є матеріальне стимулювання найманих працівників, зайнятих у сільськогосподарських підприємствах. Розв'язання проблем матеріального стимулювання аграріїв потребує комплексного підходу і вжиття заходів як на державному рівні, так і на рівні конкретного сільськогосподарського підприємства. Щодо заходів макрорівня, то це підвищення ціни реалізації сільськогосподарської продукції і збільшення у ній частки витрат безпосередніх виробників, поступове зменшення і подальше усунення диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

продукцію; державна підтримка середніх і великих підприємств шляхом надання пільгового кредитування тим з них, хто дбає про оновлення своєї матеріально-технічної бази, зменшення податкового тиску на них. Крім того, це підвищення мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму, оптимізація міжгалузевої диференціації заробітної плати, посилення державного впливу на порядок формування валових витрат і собівартості продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дослідження проблем оплати праці: порівняльний аналіз (Україна та країни ЄС): монографія / А. М. Колот, Г. Т. Кулікова; за заг. ред. А. М. Колота, Г. Т. Кулікова. — К. : КНЕУ, 2008. — 274 с.
2. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / [А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.] ; за ред. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2009. — 711 с.
3. Економіка України за 2010рік // Урядовий кур'єр. —2010. — 25 січня. — С.6-7
4. Статистичний щорічник України за 2010 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://library.oseu.edu.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338.515:631.11

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Н. С. Безугла, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Бурковська А. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті виділені основні проблеми, які перешкоджають розвитку сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано чинники, що впливають на прибуток. Запропоновано шляхи покращення фінансових результатів діяльності.

***Ключові слова**: прибуток, фінансовий результат, собівартість, якість, ціна, фінансові ресурси, обсяг виробництва, моніторинг, фінансова безпека, фінансові ресурси*

Постановка проблеми Фінансовий результат діяльності підприємств найбільш повно характеризує такий показник, як прибуток – одна з фундаментальних економічних категорій. Отримання прибутку та унеможливлення виникнення збитків стає першочерговим завданням для господарства. Тому особлива увага в ході аналізу фінансових результатів приділяється виявленню резервів зростання прибутку. Від розміру прибутку залежить існування не лише підприємства, але й процвітання держави та добробут населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підвищення ефективності аграрних підприємств в умовах ринкових перетворень знайшли відповідне відображення у наукових працях вчених: В. Я. Амбросова, В. Г. Андрійчука, О. В. Ареф'євої, Є. І. Балалової, О. Ю. Єрмакова, Ф. В. Зінов'єва, О.В. Крисального, Т.Б. Кузенко, Ю. Я. Лузан, М. Й. Маліка, А. П. Ковальова, Л. А. Лахтіонової, В.Т. Савчук та багатьох інших.

Резерви до нарощування результативності визначаються сполученням технологічних можливостей та особливостей ринкової поведінки видів економічної діяльності щодо задоволення потреб споживачів. Але, на жаль, ще не всі резерви збільшення прибутку виявлені.

Мета статті. Метою даної статті є визначення впливу фінансово–господарських показників на результати діяльності підприємств, напрямків

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

покращення фінансових результатів за рахунок аналізу виробничо-збутової діяльності сільськогосподарських підприємств, а також розробка пропозицій щодо ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу досліджень. У період глобалізації економіки прибуток має велике значення, адже його роль у господарському механізмі щорічно зростає. В умовах стабілізації ринкових відносин і формування реальної самостійності підприємств прибуток має новий зміст, оскільки в даний час він виступає не тільки основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства, але й стимулом його діяльності. Прибуток забезпечує інтереси держави, товаровиробників, персоналу підприємств, а тому і є головною рушійною силою ринкової економіки. Питання ефективного господарювання сільськогосподарських підприємств і надалі залишається актуальним як в науковому, так і в практичному плані.

Основним джерелом формування доходів для багатьох сільськогосподарських підприємств є реалізація виробленої продукції, тому найважливішими внутрішніми чинниками зростання прибутку є збільшення обсягу виробництва і реалізації продукції, підвищення продуктивності праці, зниження собівартості, поліпшення якості продукції.

Оскільки своєчасне і повне надходження виручки від реалізації є предметом особливої і постійної уваги підприємств, то фінансові служби у взаємодії зі збутовими та виробничими підрозділами домагаються суворого додержання договірної дисципліни поставок щодо асортименту, якості продукції, ритмічності відвантаження продукції споживачам, пильно слідкують за своєчасністю розрахунків за продукцію.

Отриманий в результаті підприємницької діяльності доход синтезує в собі всі найважливіші сторони роботи підприємства. Щоб доход підприємства зростав, воно повинне нарощувати обсяги виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг; розширювати, орієнтуючись на ринок,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

асортимент і якість продукції; впроваджувати заходи щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників [2, с. 10].

Одним з найвагоміших факторів забезпечення належного рівня доходності будь-якого виробництва є його техніко-технологічний рівень. В Україні відбулася руйнація матеріально-технічної і технологічної бази сільського господарства, землі, людських ресурсів, села.

Значне скорочення кількості сільськогосподарської техніки, її відчутний моральний і фізичний знос негативно впливають на ефективність виробництва. Не впроваджуються новітні технології вирощування сільськогосподарських культур, розширюються площі необроблюваних земель. Неможливість вчасного проведення необхідних агротехнічних заходів спричиняє великі втрати врожаю. В результаті зменшуються обсяги виробництва і зростає собівартість сільськогосподарської продукції.

Зниження собівартості продукції є потужним фактором підвищення прибутковості, але в сучасних умовах у сільськогосподарських підприємств доволі обмежені можливості щодо цього. Більше резервів зниження собівартості продукції можуть знайти великі підприємства, так я вони є більш ефективними.

Ефективність виробничо-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства характеризує загальні результати господарювання, ступінь використання матеріально-технічних і трудових ресурсів, віддачу довгострокових капітальних вкладень та рівень поточних витрат на виробництво і реалізацію сільськогосподарської продукції. Щодо результативності його фінансової підприємницької діяльності, то ми погоджуємось з думкою Лузан Ю. Я., вона має відображати рівень прибутковості та рентабельності виробництва [1, с. 18].

Збільшення обсягів виробництва продукції сільського господарства внаслідок негативного впливу світової фінансової кризи не дало змоги покращити фінансові результати галузі та життєвий рівень сільського населення. Крім того, незбалансованість пропозиції та попиту

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сільськогосподарської продукції, низька платоспроможність населення суттєво обмежують ємність внутрішнього ринку і призводять до ускладнення цінової ситуації на окремих продовольчих ринках країни [2, с. 13].

В такій ситуації найважливішим напрямом вирішення проблеми розвитку аграрної сфери є застосування певного механізму, за допомогою якого досягається фінансова стабільність і забезпечується ефективність діяльності підприємства, що передбачається самою сутністю поняття «фінансова безпека».

Тобто, економічна суть фінансової безпеки полягає у запобіганні негативному впливу чинників зовнішнього і внутрішнього ризику, можливості доступу до кредитних ресурсів, позитивній інвестиційній привабливості підприємства [3, с. 21].

Здатність зберігати і нарощувати свій фінансовий потенціал, забезпечувати реалізацію своїх фінансових інтересів, зберігати необхідний рівень фінансової незалежності і стабільності, складаючи основний зміст поняття фінансової безпеки підприємства, є одночасно найважливішими фінансовими передумовами забезпечення його стійкого розвитку [1, с. 22].

Ми погоджуємося з думкою Ареф'євої О. В. та Кузенко Т. Б. [3, с. 21], що з метою покращення організації формування та розподілу прибутку в господарстві пропонуємо:

1) дотримуватися планування господарської і фінансової діяльності;

2) намагатися зменшити витрати на виробництво продукції;

3) вчасно проводити розрахунки з кредиторами, не допускати виникнення заборгованостей;

4) з метою прискорення одержання інформації, необхідної для управління виробництвом, необхідно запровадити автоматизацію обліку, фінансового аналізу.

Перераховані вище пропозиції певною мірою будуть сприяти успішному виходу підприємств з кризи, дозволять стабілізувати його фінансовий стан.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного аналізу, можна надати наступні пропозиції аграрним підприємствам щодо зростання прибутку:

1) удосконалювати структуру виробництва відповідно потреб ринку, забезпечувати оптимальне сполучення галузей в рамках внутрішньорайонної спеціалізації;

2) поліпшити якість продукції; підвищити продуктивність праці;

3) збільшити обсяги виробництва і зменшити собівартість сільськогосподарської продукції рослинництва за рахунок підвищення врожайності;

4) маркетинговій службі підприємства проводити моніторинг ринку збуту з метою виявлення найбільш вигідних каналів реалізації та інформаційного забезпечення формування цінової політики підприємства; економічній службі - розробити систему нормативів для аналізу відхилень витрат та запровадження режиму економії і забезпечення зниження собівартості, що дозволить задіяти виявлені резерви зростання фінансових результатів;

5) удосконалити обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими ресурсами та фінансовими результатами;

6) приділяти увагу аналізу фінансових результатів від надзвичайних подій, тобто чітко розрізняти де було справжнє стихійне лихо, а де звичайна недбалість, безгосподарність. Недопущення збитків від цих подій є резервами зростання прибутку.

Тільки завдяки поєднанню зусиль селян і держави можна подолати збитковість сільськогосподарського виробництва. В перспективі для досягнення кращих результатів в аграрному виробництві необхідно вдосконалювати управління, планування і економічне стимулювання, забезпечити послідовну інтенсифікацію, активніше розвивати міжгосподарські та міжгалузеві зв’язки, поліпшувати соціальні умови,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

постійно добиватись підвищення рівня зацікавленості працівників у високих кінцевих результатах, обґрунтованості управлінських рішень, забезпечення контролю за їх вчасним виконанням, за всією виробничо-фінансовою діяльністю аграрних підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лузан Ю. Я. Напрями розвитку сільськогосподарського виробництва і соціальної сфери села / Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. — 2009. — №7. — С.3-12.
2. Балалова Є. І. Оцінка фінансових результатів: реверсивний і статистичний підходи / Є. І. Балалова // Фінанси та кредит. — 2007. — № 36. —С.50-56.
3. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — №1. — С. 101.

УДК 658.15.012.2

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ РИНКОВОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

А. О. Бузнік, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Бурковська А. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Розкрито сутність та призначення фінансового планування на підприємствах України. Висвітлено його проблеми. Описано найпоширеніші методи фінансового планування. Вказано напрямки застосування фінансового планування на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: *фінансове планування, завдання фінансового планування, проблеми фінансового планування.*

Постановка проблеми. Потреба у цілісній концепції фінансового планування спонукає до дослідження складових процесу планування фінансових ресурсів підприємства, необхідності застосування основних макроекономічних показників при розрахунку показників плану підприємств за індикативного планування, інструментів досягнення фінансової рівноваги в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

умовах розвитку національної фінансової системи і впливу світової економіки. Для визначення завдань, принципів, методів фінансового планування в окремих наукових розробках використовуються положення телеологічної, генетичної концепцій або їх поєднання, що не враховує сучасних умов і робить застосування фінансового планування неефективним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі методологічні, методичні й організаційні аспекти фінансового планування досліджуються такими українськими та зарубіжними вченими як І. Бланком, В. Борисовою, Г. Висоцьким, В. Опаріним, М. Алексєєва, В. Бочаров, Р. Брейлі, І. Брігхем та ін. Та єдиної точки зору щодо трактування сутності фінансового планування у роботах цих авторів, на жаль, не виявлено.

Постановка завдання. Розкрити сутність та призначення фінансового планування на підприємствах, визначити його проблеми, напрямки здійснення на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. За ринкової економіки значно підвищується матеріальна відповідальність керівника підприємства за його фінансовий стан. Саме тому зросла важливість перспективного, поточного та оперативного фінансового планування для забезпечення стійкого фінансового стану та підвищення рентабельності підприємств.

Фінансове планування є необхідним для фінансового забезпечення розширення кругообороту виробничих фондів, досягнення високої результативності виробничо-господарської діяльності, створення умов, які забезпечили б платоспроможність та фінансову стійкість підприємства.

Ми погоджуємося з думкою Васюренко О. [1, с. 30], що головним завданням фінансового планування є забезпечення стійкості орієнтації в отриманні оптимальних прибутків та самофінансування виробничо-технологічної діяльності, контроль кредитних, бюджетно-кошторисних, інвестиційних показників і витрат, стандартизації обліку в системі виробничого (операційного) та фінансового управління для досягнення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

внутрішньої збалансованості та динамічної рівноваги, спрямованої на забезпечення рентабельності виробничої діяльності.

На нашу думку, проблемами фінансового планування на вітчизняних підприємствах є:

- не пристосованість більшості облікових і звітних документів для фінансового аналізу;

- переважання витратного методу ціноутворення;

- не завжди проводиться аналіз беззбитковості продажів;

- відсутність можливості визначення потреби у фінансуванні діяльності підприємства через не доведення загальноекономічного планування до фінансового.

У процесі фінансового планування складаються різні фінансові розрахунки, таблиці, в яких визначаються результати від продажу, робіт і послуг, проводиться розподіл виявлених результатів, розраховуються нормативи власних оборотних активів та джерела їх покриття по капітальних вкладеннях і т.д.

Заключним етапом фінансового планування є складання зведеної таблиці - фінансового плану (балансу доходів і витрат) підприємства.

При розробці фінансових планів підприємств можуть використовуватися методи: відсотка від реалізації, екстраполяції, або розрахунково-аналітичний, нормативно-розрахунковий, бюджетний; оптимізації планових рішень; математичного моделювання, заснований на нульовому базисі; балансовий (або кількісних відносин), цільових програм (рис. 1).

Вони можуть застосовуватися одночасно при складанні фінансового плану, а можуть використовуватися окремо залежно від наявності інформації, цілей планування, термінів плану і прогнозу.

В останні роки найбільше поширення на практиці отримали три методи фінансового планування: метод відсотка від реалізації; розрахунково-аналітичний метод; бюджетне планування.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

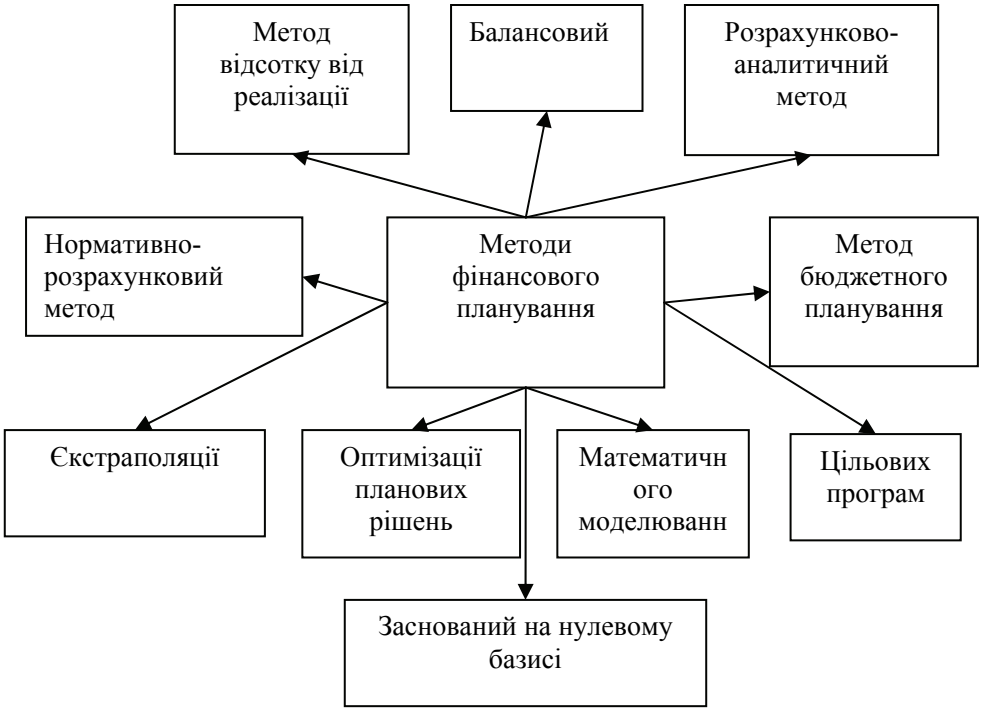

Рис. 1. Методи фінансового планування.

Використання методу відсотка від реалізації не викликає особливих труднощів і виконується в такій послідовності: збільшення всіх пов'язаних активів з звітного балансу на відсоток від продажів; визначення обсягу нерозподіленого прибутку. Нерозподілений прибуток планового року дорівнює нерозподіленого прибутку на кінець звітного періоду плюс чистий прибуток планового року за вирахуванням прибутку на споживання; визначення суми боргу; обчислення дефіциту джерел фінансування як різниці між приростом активів і сумою зміни джерел (боргу і нерозподілений прибуток). Головна перевага цього методу - простота і зрозумілість.

Основні недоліки планування методом відсотка від продажів: сумнівне припущення, що підприємство постійно працює на повну потужність, всі пов'язані ресурси збалансовані, а для зростання обсягу продажів потрібні лише капітальні вкладення.

Розрахунково-аналітичний метод фінансового планування на базі матричного балансу завжди викликав найбільший інтерес у українських фахівців. Алгоритм фінансового планування даним методом передбачає: підбір джерел фінансування в прогнозному матричному балансі з одночасним їх відображенням у прогнозі грошового потоку; підбір відсутніх джерел

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансування та обґрунтування їх змісту в ході формування третього розділу прогнозу грошового потоку, призначеного для завершення остаточного збалансування всіх параметрів фінансового плану, (тому прогнозний баланс виконується до завершення прогнозу грошового потоку).

На відміну від першого методу, як бачимо, цей метод більш вимогливий до обсягу, змісту, структури інформації, яка використовується для планування. І, тим не менше, сама технологія фінансового планування полягає в добре відомому в країні методі планування від досягнутого, успішно використовується на Заході не тільки по відношенню прогнозування прибутку і збитків, а й прогнозування змін в активах і пасивах підприємства.

Взагалі на підприємствах доцільно вводити короткострокові бюджети, і мати справу з плановим періодом, рівним одному року. Це пояснюється тим, протягом цього періоду, як можна припустити, відбуваються всі типові для життя підприємства події, оскільки за цей термін вирівнюються сезонні коливання кон'юнктури.

Метод бюджетного планування, що набув широкого поширення в західній практиці, забезпечує прийнятну точність фінансових прогнозів, оснащений величезною кількістю методичної літератури і набором прикладних програм, що багато в чому полегшує його практичне застосування. Незважаючи на глибоку опрацювання методу бюджетного планування, він до цих пір недооцінюється на українських підприємствах, тут позначається «радянська спадковість». Кінцева мета методу бюджетного планування - виявлення потреб підприємства у фінансуванні на момент, відбитий в прогнозному балансі, визначенням величини дисбалансу між активами і пасивами прогнозного балансу, викликаного відображенням у ньому всього спектра фінансових рішень на майбутній рік. Бюджетування, це управлінський інструмент розподілу (планування) ресурсів, охарактеризованих в грошових та натуральних показниках для досягнення стратегічних цілей бізнесу. Бюджетування також можна представити як процес аналізу раніше прийнятих рішень (контроль), через

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

який підприємство оцінює доцільність фактичного використання активів підприємства, "добротності і якості використовуваних джерел".

Слід зазначити, що в сучасних ринкових умовах діють фактори, що обмежують використання цих методів та, як наслідок, фінансового планування на підприємствах, а саме:

1) високий ступінь невизначеності на українському ринку, пов'язаний з триваючими глобальними змінами у всіх сферах громадського життя;

2) відсутність ефективної діючої нормативно-правової бази в сфері внутрішньофірмового фінансового планування;

3) обмеженість фінансових можливостей для здійснення фінансових розробок в галузі планування на підприємствах;

4) небажання керівників підприємств до методів та прийомів фінансового планування [2, с. 74].

Висновки. Вирішення наведених проблем створить умови для розвитку й ефективного функціонування бізнесу, а також сприятиме перетворенню підприємництва в одну з рушійних сил на шляху до ринку.

Фінансове планування господарської діяльності на сучасному етапі розвитку економіки є важливим напрямком управління діяльністю підприємства. За своїм змістом фінансове планування є особливою сферою економічної діяльності господарюючих суб'єктів з обґрунтування ефективності управлінських рішень у питаннях господарської діяльності щодо їх фінансового забезпечення, оптимізації передбачуваних витрат і отриманих високих фінансових результатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васюренко О. Ціна кредитних ресурсів як ключова складова системи управління кредитним ризиком / О. Васюренко, В. Подчесова // Банківська справа. — 2008. — №1 — С. 30.
2. Гузенко О. П. Фінансове планування на промислових підприємствах / О. П. Гузенко // Фінанси України. 2003. - №11. — С. 73 — 76.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338.43(477):336.1

ФІНАНСУВАННЯ ТА ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

О. В. Мілєва, студентка
Науковий керівник: к.е.н, доцент Бурковська А. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено основні проблеми у фінансуванні та інвестуванні підприємств в аграрній сфері, проаналізовано та обґрунтовано потреби сільськогосподарських підприємств у відтворенні основного капіталу. Вказано основні напрями збільшення іноземних інвестицій та державного фінансування в аграрний сектор економіки України.

Ключові слова: *фінансування, інвестування, іноземні інвестиції, інвестиційна криза.*

Актуальність. Сільськогосподарське підприємство є рушійною силою розвитку економіки України. Роль сільськогосподарських підприємств зумовлюється тим, що саме аграрним сектором створюється значна частина валового внутрішнього продукту країни. Вітчизняне сільське господарство, з урахуванням зайнятих в господарствах населення, забезпечує роботою 15,7% зайнятих у національній економіці [2]. Пріоритетність розвитку агропромислового комплексу та соціального розвитку села в національній економіці зумовлюється винятковою значущістю та незамінністю вироблюваної продукції сільського господарства в життєдіяльності людини і суспільства. Аграрний сектор України довів, що може бути ефективним та прибутковим. Особливо це було помітно у часи кризи, коли решта галузей занепали. Так, у 2010-2011 маркетинговому році Україна посіла третє місце серед експортерів зернових та перше місце серед експортерів кукурудзи. Проте для подальшого розвитку аграрного сектору економіки України необхідна стабільна державна підтримка та капіталовкладення. З огляду на такі зміни активізація процесів в сільському господарстві повинна мати стратегічний характер [1].

Постановка завдання. Визначити шляхи щодо поліпшення фінансування та інвестування аграрної сфери України, які б дозволили покращити фінансовий стан суб`єктів господарювання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Протягом останнього десятиріччя питання залучення іноземних інвестицій в сільське господарство України стало надзвичайно актуальним. Пояснюється проблема іноземних інвестицій в першу чергу тим, що через існуючий диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію сільськогосподарські підприємства постійно відчувають дефіцит фінансових ресурсів. За цих умов іноземний кіпітал, який може виступати у формі кредитів, прямих і портфельних інвестицій, є одним із джерел фінансування, що надає можливість покривати тимчасові потреби сільськогосподарського виробника у фінансових ресурсах.

Другим джерелом фінансування є держава, яка в Україні не носить системного і масштабного характеру. Україна має великий потенціал щодо аграрного бізнесу, адже саме Україна найбільш родючі землі – чорноземи. Недивлячись на те, що навіть у порівнянні з 2003 роком у 2009 році фінансування зросло з 1608,9 млн. грн на 4881,9 млн.грн, це дуже низкі показники порівняно з іншими галузями.

За умов дефіциту фінансавих ресурсів та інвестиційної кризи у сільськогосподарських підприємствах немає необхідних коштів для розвязання власних економічних проблем, також вони не мають можливості сприяти розвяз'анню соціальних проблем на селі. На сьогоднішний день Україна потребує приблизно 40 млрд. доларів США іноземних інвестицій. Що стосується аграрного сектору, то сьогоднішний день обсяги інвестицій є дуже низьким, що навіть не дає можливості задовольнити нагальні потреби сектору. У порівнянні з 2002 роком у 2010 році Індекси інвестицій в основний капітал суттєво знизились з 157,9 на 49,9, що свідчить про несприятливі умови щодо функціонування аграрного сектору[2]. Вкладаючи гроші у ту чи іншу галузь, інвестори зважують чимало аспектів, насамперед, звертають увагу на можливість довгострокових інвестицій, зокрема на основі придбання землі у власність; дешеві ресурси та укрупнення аграрного виробництва.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Негативним моментом є скорочення частки сільського господарства ВВП. Існують такі пріоритетні напрями капіталовкладень:

- введення в дію тваринницьких приміщень;
- будівництво елеваторів, оптово-роздрібних ринків сільськогосподарської продукції, заводів з альтернативних видів палива;
- зведення теплиць закритого ґрунту;
- будівництво комбікормових, силосних та сінажних споруд;
- рекультивація земель.

Тому можно сміливо сказати, що Україна дуже перспективна країна для іноземних інвесторів, але вона повинна подолати інвестиційну кризу та зарекомендувати себе, як перспективну країну. Для цього доцільно вжити стратегічні заходи щодо поліпшення фінансування та інвестування такі як:

- дотримання політичної стабільності;
- добре розвинена транспортна інфраструктура;
- добре розвинена ринкова інфраструктура;
- стабільна система оподаткування;
- здешевлення банківських кредитів;
- стимулювання банків і страхових компаній до кредитування і страхування аграрного сектора;
- забезпечення державних гарантій по кредитах;
- підвищити поінформованість аграрного сектору;
- підвищити контроль за доходами та видатками бюджету;
- розв'язання проблем боргового тягаря.

Одним з головних передумов успішної інвестиційної діяльності є низький рівень інфляції та передбачуваність рівня цін в економіці, що для України є однією з головних проблем.

Висновки. Підсумовуючи все вищесказане, зазначимо, що обмеженість ресурсів сільськогосподарських підприємств не дає їм можливості працювати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

на повну потужність, що дуже сильно пригнічує фінансовий розвиток України. Саме нестача фінансування та недостатня кількість фінансових інвестицій і є однією з основних фінансових проблем сучасного розвитку України. Доречно сказати, що основними проблемами фінансової нестабільності та низької інвестиційної привабливості України є:

- політична нестабільність;
- дефіцит бюджету;
- зовнішні борги;
- високі показники інфляції;
- диспаритет цін;
- низькі внутрішні інвестиції;
- низький рівень платоспроможності;
- нестабільна податкова система;
- високі кредитні ставки.

Вирішивши нагально усі ці проблеми, можна сказати, що Україна зможе виборити свою вищу ланку у суспільстві держав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степанюк О.М. Інвестиційні стратегії АПК / О. М. Степанюк // Агробізнес сьогодні. — К.: ТОВ "Видавничий Дім Імпрес-медіа", 2011—№4(203).
2. Панорама аграрного сектору України. — [електронний ресурс] // Аграрний сектор України в національній економіці та у світі, ресурсне забезпечення. — Режим доступу: http://minagro.gov.ua.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК: 658.14/.17:658.2.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Н. Б. Лаврик, студентка
Науковий керівник: к. е. н., доцент Бурковська А. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто теоретичні аспекти фінансового забезпечення відтворення основних засобів. Проаналізовані сучасні підходи щодо визначення джерел фінансування відтворення основних засобів. Надано пропозиції щодо удосконалення типологізації джерел фінансового забезпечення відтворення основних засобів.

Ключові слова: *відтворення основних засобів, фінансове забезпечення відтворення основних засобів, джерела фінансування, самофінансування.*

Постановка проблеми. Стан основних засобів в Україні на сьогоднішній день можна визнати незадовільним, оновлення матеріально-технічної бази виробництва здійснюється низькими темпами, запровадження нових технологій для багатьох підприємств є досить проблематичним. Основна причина такого становища – недостатність фінансового забезпечення відтворення основних засобів. Від формування джерел фінансування відтворення основних засобів залежить конкурентоспроможність продукції, ефективність діяльності суб’єктів господарювання, розвиток економіки країни в цілому. Проблеми відтворення основних засобів та його фінансового забезпечення заслуговують на особу увагу не тільки з боку вчених, а і практиків. Тому вивчення фінансового забезпечення відтворення основних засобів й надалі залишається актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі теоретичним аспектам фінансового забезпечення основних засобів приділено значну увагу в роботах таких науковців-економістів як: Н.С. Доценко [1], С.М. Онисько [3], О.Р. Романенко [4], Н.І. Шевченко [5] та інших. Але, незважаючи на численні наукові розробки, проблема фінансового забезпечення відтворення основних засобів не дістала системного розв’язання. Існують розбіжності в класифікації джерел фінансування

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відтворення основних засобів як виділенні груп, так і у визначенні їх складових. Тому дослідження відтворення основних засобів та джерел його фінансування заслуговує подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення теоретичних аспектів фінансового забезпечення відтворення основних засобів та розробка пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Відтворення основних засобів – це процес їх безперервного відновлення. Цей процес виступає у вигляді простого й розширеного відтворення основних засобів. При простому відтворенні здійснюється заміна окремих зношених частин основних засобів або заміна старого устаткування на аналогічне, тобто відновлюється колишня виробнича потужність. При розширеному відтворенні відбувається кількісне і якісне відновлення основних засобів [3].

Фінансове забезпечення відтворювального процесу – це покриття відтворювальних витрат за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються суб'єктами господарювання та державою [4]. Тобто капітальні вкладення це і є фінансове забезпечення відтворення основних засобів.

Відповідно до чинного законодавства серед джерел фінансування капітальних вкладень варто назвати:

1) самофінансування із власних джерел (чистий прибуток плюс амортизація плюс кошти від ліквідації вибулого й непотрібного майна);

2) використання залучених коштів (пайові внески засновників та акціонерний капітал);

3) позикові (банківський кредит, облігаційні позики);

4) кошти, одержані від продажу майна підприємства;

5) кошти державного і місцевого бюджетів [2].

Існує два типи фінансування: самофінансування основних засобів з метою підтримки діючого рівня виробництва і самофінансування з метою забезпечення росту і розвитку виробництва.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Джерелом самофінансування з метою простого відтворення основних засобів є амортизаційні відрахування, що є у розпорядженні підприємства. Проте їх часто не вистачає для повного оновлення основних виробничих засобів. Насправді з причин інфляції і розвитку технології вартість основних засобів зростає на момент їх необхідного придбання. Накопичена амортизація не знаходиться в нерухомому стані в очікуванні, коли прийде час замінити фізично зношене устаткування. Вона тим часом бере участь у фінансуванні господарського циклу [1].

Джерелами самофінансування з метою розширення і розвитку виробництва є нерозподілений (реінвестований) прибуток, амортизаційні відрахування і резервні фонди.

Оцінка можливостей самофінансування дозволяє:

а) визначити, яку суму позики може одержати підприємство для фінансування інвестиційних проектів на довгостроковій і короткостроковій основі;

б) моделювати грошові потоки в ситуації росту і розширення бізнесу.

Самофінансування є часом єдиним джерелом фінансових ресурсів для підприємств, коли вони не можуть збільшити чи залучити акціонерний капітал або збільшити рівень заборгованості. Ця ситуація властива для багатьох вітчизняних малих і середніх підприємств.

Ми погоджуємося з запропонованою Онисько С.М. та Шматковською Т.О. [3] узагальною класифікацією джерел фінансового відтворення основних засобів. Вони виділяють серед цих джерел внутрішні та зовнішні. Внутрішні складаються з власних та залучених, а зовнішні – з позичених та централізованих. До власних джерел відносять амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток, кошти засновників, до залучених – внески членів трудового колективу, кошти від емісії акцій та цінних паперів, кошти від продажу майна підприємства, кошти від здавання основних засобів в оренду, до позичених – іноземні інвестиції, лізинг, банківські кредити та інші позики кошти страхових, венчурних, пенсійних та інших фондів, до централізованих

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– кошти державного та місцевих бюджетів, кошти державних та позабюджетних фондів (гранти), кошти благодійних фондів .

Досліджуючи причини кризи відтворення основних засобів промисловості Доценко Н.С. [1] визначає, що інвестування в економіку, в основі якого є самофінансування (амортизаційні відрахування та прибуток) є недостатнім і не може забезпечити достатніх темпів оновлення матеріально-технічної бази виробництва. Однією з серйозних проблем фінансового забезпечення відтворення основних засобів автор вважає інфляцію, тому що темпи зростання цін на основні засоби більші за темпи накопичення джерел фінансування. Використання позикового капіталу для оновлення основних засобів в сучасних умовах автор також вважає недоцільним через його високу вартість.

Шевченко Н.І. [5] вважає, що реальними для сільськогосподарських підприємств джерел фінансового відтворення основних засобів є власні джерела, банківські кредити та фінансування за рахунок лізингу, а основне власне джерело поповнення фінансових ресурсів суб'єктів господарювання – прибуток .

На наш погляд, із зазначених способів формування джерел відтворення основних засобів потрібно виділяти власні, централізовані, залучені та позичені фінансові ресурси.

Щодо коштів від емісії та реалізації цінних паперів, нами пропонується для акціонерних товариств величину коштів, які це товариство отримує в результаті приватного розміщення акцій, відносити до власних фінансових ресурсів, у результаті публічного розміщення акцій – до залучених фінансових ресурсів; для приватних товариств всі кошти від розміщення акцій відносити до власних фінансових ресурсів.

Типологізація джерел фінансового відтворення основних засобів за напрямами їх використання доцільна для оцінки напрямів та ефективності відтворення основних засобів. На нашу думку, розділяти джерела за напрямами використання доцільно в практичній діяльності за результатами їх

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

реального застосування на просте чи розширене відтворення основних засобів.

Висновки. Отже, власні кошти складають основну частину джерел фінансового відтворення основних засобів. Для їх зростання необхідна підтримка держави, яка повинна бути спрямована як на підвищення фінансових результатів, так і на формування оптимальної амортизаційної політики. Незважаючи на високу частку фінансування за рахунок кредитів банків та інших позик, цей напрямок потребує подальшого розвитку. Необхідні зміни амортизаційної політики в Україні, спрямовані на сприяння формуванню джерел фінансового відтворення основних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доценко Н.С. О кризисе процесса воспроизводства основного капитала промышленных предприятий / Н.С. Доценко // БИЗНЕСИНФОРМ. — 2009. — № 7. — С. 23–25.

2. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. N 514-VI (зі змінами та доповненнями) — [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

3. Онисько С. М. До проблематики формування та відтворення основних засобів на сільськогосподарських підприємствах / С.М. Онисько, Т.О. Шматковська, О.Г. Агрес // Держава та регіони: Серія: Економіка та підприємництво. — 2010. — № 2. — С. 139–145.

4. Романенко О.Р. Фінанси: навчально – методичний посібник / [О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М.С. Зязюн та ін.] — К.: КНЕУ. — 2007.—387 с.

5. Шевченко Н. І. Фінансування розвитку аграрних підприємств: сучасний стан, проблеми та шляхи вирішення / Н.І. Шевченко —2009.— № 4. — С. 139–145.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 658.11:330.322

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

К. В. Бондаренко, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кравчук Л. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Обґрунтовано загальний організаційно-економічний механізм формування інвестиційної стратегії, а також досліджено найважливіші аспекти формування і реалізації інвестиційної стратегії підприємства.

Ключові слова: *інвестиції, стратегія підприємства, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна стратегія.*

Актуальність теми. Для того, щоб вижити в умовах ринкових відносин, підприємства повинні займатись багатоплановою діяльністю, що передбачає наявність сукупності взаємопов'язаних стратегій, які за сутністю є стратегічним набором підприємства. В умовах ринку кожному господарюючому суб'єкту необхідно вміти швидко реагувати на зміни ситуації в економіці господарства, проявляти здатність до корегування своїх практичних кроків. Наявність цих якостей у промислового підприємства забезпечує йому можливість розвиватися, включаючи розвиток за допомогою активізації інвестиційної діяльності. У трансформаційній економіці акценти інвестиційної діяльності змістилися на конкуруючу, децентралізовану систему, а механізми її здійснення знаходяться в процесі становлення, формування, освоєння і вдосконалення з урахуванням вітчизняного та закордонного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день інвестиційна діяльність – це не лише основний важіль подолання кризи у виробництві за рахунок забезпечення його ефективних результатів, але і головна форма реалізації економічної стратегії, яка сприяє успішному вирішенню задач підприємства. Саме через це питання розробки і реалізації інвестиційної стратегії підприємства знаходяться у центрі уваги багатьох фахівців, а саме: І. Ансоффа, І. Бланка, С. Реверчука, Н. Ревчука, І.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Скоморовича, В. Мильніка, А. Пересади, В.М. Хобти, Д. Черваньова, Л. Нейкової, О. Ястремської та ін. Але, як свідчить досвід вітчизняних підприємств, недостатньо добре розглянутими залишаються теоретичні й практичні питання стосовно напрямів інвестиційної стратегії кожного підприємства окремо.

Метою дослідження є вивчення інвестиційної діяльності на підприємстві, яке повинно бути забезпечене найбільш ефективним шляхом реалізації його інвестиційної стратегії, яка виступає у якості системи довгострокових цілей.

На сучасному етапі інвестиційна діяльність підприємства зводиться не тільки на задоволення їхніх поточних інвестиційних потреб, а й до передбачення напрямів і форм цієї діяльності на перспективу. У конкурентних умов підприємства вимушені на основі наукової методології здійснювати перспективне управління інвестиційною діяльністю, ефективним інструментом якої виступає інвестиційна стратегія. Але на сьогодні інвестиційна стратегія українських підприємств залишається недостатньо гнучкою і малоефективною, що призводить до зниження їх конкурентоспроможності і відставання за своїм технічним розвитком від світових лідерів. Інвестиційна стратегія підприємства є системною концепцією, яка пов’язує і спрямовує розвиток її інвестиційної діяльності.

Враховуючи складне економічне становище і недостатній обсяг інвестицій, кожному підприємству необхідно проводити пошук потенційних інвесторів шляхом розробки економічно обґрунтованих проектів і надання вкладникам відповідних пільг. При розробці інвестиційної стратегії фірма має спиратися на свої конкурентні переваги і досягнення попередніх періодів, аналізувати власний досвід інвестиційної діяльності і спостерігати за розвитком провідних фірм галузі.

На нашу думку, помилкою багатьох підприємств при розробці довгострокових стратегій є те, що увага акцентується лише на підвищенні якості окремого продукту, так як, фірми – конкуренти виготовляють нові

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

продукти. І тут вже, як то кажуть йде боротьба за те, у кого краща продукція. А от вдосконалення загальної технологічної бази і методів роботи залишається осторонь. З цього виходить, що матеріально-технічна база залишається на низькому рівні, що в майбутньому не дозволить фірмі перейти на наступну сходинку розвитку. Тому інвестиційні кошти передусім мають спрямовуватися на поліпшення виробництва в цілому, а не тільки окремого продукту.

Приділяючи увагу управлінню інвестиційною діяльністю, завжди треба дотримуватися загальної фінансової стратегії підприємства, будуючи при цьому ієрархію цілей, які повинні досягатися послідовно, в залежності від свого значення. Процес розробки інвестиційної стратегії є складовою частиною загальної системи стратегічного вибору фірми, що включає також такі елементи, як місія, загальні стратегічні цілі розвитку, функціональні стратегії, способи формування й розподілу ресурсів.

Інвестиційна стратегія полягає у формуванні системи довготермінових завдань інвестиційної діяльності підприємства і забезпечені вибору найефективніших шляхів їх досягнення. Активна інвестиційна стратегія забезпечує зростання прибутковості до середньогалузевого рівня вкладень та передбачає відбір і реалізацію різних інноваційних проектів, активну поведінку інвестора на ринку [4].

Ефективним інструментом перспективного управління інвестиційною діяльністю підприємства є система управління структурою капіталу і в умовах кризи посилюється роль ефективного залучення позикових коштів на умовах високорентабельного їх використання. Оптимальна інвестиційна стратегія має відповідати таким критеріям: інвестиційна привабливість запропонованих стратегією регіонів, галузей та ринків; взаємоузгодженість та взаємозв'язок стратегічних цілей, завдань і програм; низька чутливість стратегії до змін у зовнішньому середовищі; прийнятий часовий діапазон реалізації стратегії; відсутність суттєвих перешкод на шляху до реалізації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стратегії; прийнятний рівень інвестиційних і фінансових ризиків; адекватне ресурсне та організаційне забезпечення стратегії.

В Україну, як і у всі інші країни світу залучаються іноземні інвестиції. За даними Державної служби статистики України можемо побачити залучення іноземних інвестицій в економіку України в таблиці 1.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україну*

Країни	Обсяги прямих інвестицій на 01.01.2011 (млн. дол. США)	У % до підсумку
Усього	44708,0	100
у тому числі		
Кіпр	9914,6	22,2
Німеччина	7076,9	15,8
Нідерланди	4707,8	10,5
Російська Федерація	3402,8	7,6
Австрія	2658,2	5,9
Франція	2367,1	5,3
Сполучене Королівство	2298,8	5,1
Швеція	1729,9	3,9
Віргінські Острови, Британські	1460,8	3,3
Сполучені Штати Америки	1192,4	2,7
Італія	982,4	2,2
Польща	935,8	2,1
Швейцарія	859,4	1,9
Інші країни	5121,1	11,5

*Розраховано за даними Державного комітету статистики України [3]

Як бачимо, найбільше інвестицій було отримано від Кіпру – 9914,6 млн. дол. США. Загалом Україна отримала 44708,0 млн. дол. США.

Аналіз галузевої структури прямих іноземних інвестицій свідчить, що найбільший приріст іноземного капіталу у січні-вересні 2010 року спостерігався на підприємствах, що здійснюють фінансову діяльність – на 1 684,3 млн. дол. США, торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – на 237,6 млн. дол. США, а також операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – на 215,7 млн. дол. США.

Серед регіонів провідні місця за обсягами залучених інвестицій посіли м. Київ – 21 163,4 млн. дол. США (49,8% обсягу іноземного капіталу в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

економіку країни); Дніпропетровська – 7 283,5 млн. дол. США (17,1%), Харківська – 2 101,6 млн. дол. США (4,9%), Донецька – 1 629,5 млн. дол. США (3,8%), Київська – 1 589,6 млн. дол. США (3,7%) та Львівська – 1 254,5 млн. дол. США (3%) області.

І справді, із вищенаведених розрахунків ми бачимо, що як економіка України, так і регіони мають залучення іноземних інвестицій. Але на нашу думку, підприємства та регіони не повною мірою використовують залучений капітал, адже кожного року ми чуємо, що для підприємств та фірм «катастрофічно» не вистачає коштів для нормальної роботи та функціонування на належному рівні. Ми вважаємо, що доцільніше спрямовувати інвестиційні потоки в ті сектори економіки, які становлять найбільший інтерес для країни. Пріоритетними напрямами для залучення й підтримки стратегічних інвесторів можуть бути ті, де Україна має традиційні виробництва, володіє необхідним ресурсним потенціалом і формує значну потребу ринку у відповідній продукції: тракторо-, комбайнобудування, розвиток енергогенеруючих потужностей, переробка сільгосппродукції, транспортна інфраструктура, виробництво легкових та вантажних автомобілів, запровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій [2].

Розробка стратегії покликана забезпечити безперебійну інвестиційну діяльність у передбачених обсягах, найбільш ефективне використання власних і особливо позикових коштів та фінансову стійкість підприємства у довгостроковій перспективі. У сучасних умовах відсутність розробленої інвестиційної стратегії, адаптованої до можливих змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища, може привести до того, що інвестиційні рішення окремих структурних підрозділів підприємства носитимуть різноспрямований характер, приводитимуть до виникнення суперечностей і зниження ефективності інвестиційної діяльності в цілому. В умовах обмеженості ресурсів посилюється необхідність стратегічного управління інвестиційною діяльністю на основі наукової методології передбачення її напрямів і форм, адаптації до загальних цілей розвитку підприємства і умов зовнішнього

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

динамічного інвестиційного середовища. Тому підприємствам слід приділяти більше уваги до того, як використовуються залученні кошти, та розробляти відповідні плани та стратегії по їх використанню.

Висновки. На нашу думку, для того, щоб покращити процес залучення інвестицій в державу, потрібно створювати більше спільних підприємств. При цьому українська сторона повинна враховувати інтереси зарубіжних партнерів, ставати на підтримку іноземних підприємств, вдосконалювати грошово-кредитну та митну політику держави. Доцільно також акцентувати увагу на заохоченні притоку інвестицій у сферу малого та середнього бізнесу та в наукоємні галузі. На нашу думку, для того, щоб покращити процес залучення інвестицій в державу, потрібно створювати більше спільних підприємств. При цьому українська сторона повинна враховувати інтереси зарубіжних партнерів, ставати на підтримку іноземних підприємств, вдосконалювати грошово-кредитну та митну політику держави. Доцільно також акцентувати увагу на заохоченні притоку інвестицій у сферу малого та середнього бізнесу та в наукоємні галузі.

Хочемо наголосити: в умовах загострення конкурентної боротьби та прискорення економічного й технологічного розвитку в першу чергу треба чітко визначити головні орієнтири й напрями змін у господарській і науково-технологічній політиці, розробити стратегію та сконцентрувати потрібні для її реалізації ресурси, вдосконалити

внутрішньофірмову організаційну систему. Отже, при розробці інвестиційної стратегії підприємства та її адаптації в інвестиційному середовищі, інноваційний принцип розвитку повинен логічно поповнити існуючі засади функціонування, посісти чільне місце в системі управлінських підходів та працювати на користь підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данілішин Б. Відновлення виробництва в промисловості триває / Б. Данілішин // Урядовий кур’єр. — 2009. - № 218. — С. 6

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Малютін О. К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О. К. Малютін // Фінанси України. — 2008. - № 11. — с. 64-74
3. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
4. Хрущ Н. А. Стратегії компанії: механізми формування й адаптації в сучасному інвестиційному середовищі \ Н. А. Хрущ // Фінанси України. — 2008. - № 8 — с. 45-52

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 33(Укр):330.322(470+571)

РОЛЬ РОСІЙСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

А. А. Бундук, магістрант
Науковий керівник: к.е.н.,доцент Кравчук Л. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто вплив російських інвестицій на розвиток економіки України та перспективи їх розвитку у подальшому. Проаналізовано доцільність здійснення цих інвестицій.

Ключові слова: *інвестиції, прямі інвестиції, інвестиційна діяльність, державні інвестиції, іноземні інвестори, іноземні інвестиції.*

Актуальність проблеми. За умов переходу від планової системи господарювання до ринкової великогозначення набувають проблеми розвитку інвестиційної діяльності на території України. Саме розвиток інвестиційної діяльності є перспективним, і навіть визначальним напрямом покращення соціально-економічної ситуації, модернізації господарства та розвитку економіки в цілому. Інвестиційна діяльність – це сукупна діяльність з вкладення грошових коштів і інших цінностей в сучасні проекти, а також забезпечення віддачі вкладень – з одного боку, і як важливий елемент розвитку економіки – з іншого [2]. В Україні і Російській Федерації досліджуються переважно економічні аспекти інвестиційної діяльності, тому з позиції суспільної географії проблеми залучення та територіального розподілу інвестицій є відносно новими. Саме тому, на сучасному етапі розвитку країн важливими є дослідження інвестиційної діяльності на основі підходу на регіональному та загальнодержавному рівнях. Дослідження теоретичних проблем і практики формування сучасних українсько-російських економічних відносин з урахуванням вкладення інвестицій і розробка на цій базі пропозицій щодо удосконалення механізму цих інвестицій між країнами обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної діяльності в Україні та Росії досліджували такі відомі вчені як В.Л. Бабурін,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Н. А. Бородуліна, Ю.Д. Качаєв, Т.С. Мірзоян, Н.С. Міроненко, В Д. Олійник, О. Г. Топчієв, М. Ю. Сорокін, А.О. Шеховцевим.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення шляхів активізації інвестиційного процесу в Україні та розробка системи заходів щодо підвищення ефективності інвестування. Проаналізувати інвестиційну діяльность в Україні та Російській Федерації та шляхи їх покращення.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах розвитку економічних процесів в Україні інвестиції являють собою категорію, яка найбільш часто використовується в економіці як на мікроекономічному, так і на макроекономічному рівнях. У сучасній літературі існує безліч визначень цього поняття, однак часто пропоноване в них трактування характеризує інвестування недостатньо чітко або надмірно вузько, акцентуючи увагу лише на окремих сутнісних сторонах поняття. У таких умовах доцільно визначити економічну сутність категорії «інвестиція».

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україну станом на 1 січня 2011 року*

Країни	Мільйони доларів	% від загальної кількості
Кіпр	9 915	22,2
Німеччина	7 077	15,8
Нідерланди	4 708	10,5
Росія	**3 403**	**7,6**
Австрія	2 658	5,9
Франція	2 367	5,3
Всього	44 708	100,0

*Розраховано на основі [6]

Згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

По обсягах інвестицій в Україну на першому місці знаходяться Кіпр, на другому – Німеччина (табл.1).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Однак більшість іноземних експертів вважають, що основним інвестором в економіку України все-таки є Росія (табл. 2), хоча офіційно вона займає п'яте місце. Якщо додати до російських інвестицій надходження з Кіпру, Ліхтенштейну, Британських Віргінських островів, то обсяги російського капіталу в Україні з лишком перекриють американські.

Таблиця 2

Рейтинг ефективності найбільших російських державних інвестицій*

Назва українського підприємства	Стратегічна цінність для України	Через яку російську структуру і як відбувається вплив
Укроборонпром" – «Укрспецекспорт», інші підприємства ВПК	Виробництво зброї для власної армії і експорт	Співробітництво з ВПК РФ в умовах повної секретності, переважна відмова від таких же проектів з іншими країнами
«МТС-Україна»	Мобільний зв'язок і передавання даних для половини жителів країни	Компанія належить російській АФК «Система», яка співпрацює із спецслужбами у сфері боротьби з тероризмом
Держпідприємство «Антонов»	Розробка і виробництво цивільних і військових літаків та вертольотів	Спільна розробка і випуск літаків «Ан» з ВАТ «Об'єднана авіабудівельна корпорація»
Держпідприємство «Зоря-машпроект»	Випуск газотурбінних двигунів для електростанцій, суден, військової техніки	Багатолітній управлінський контроль з боку Костянтина Григоришина
«Мотор січ»	Випуск унікальних двигунів для цивільних і військових літаків та вертольотів	Співробітництво з ВАТ «Об'єднана авіабудівельна корпорація», перенесення виробництва в Росію
Сумське НВО імені Фрунзе	Випуск обладнання для видобування і транспортування газу та нафти	Контрольний пакет акцій належить структурам Костянтина Григоришина
Лисичанський НПЗ	Завод спроможний задовольняти третину потреб країни в бензині і дизельному пальному	Належить російсько-британській ТНК-ВР. Іноді дії компанії корелювалися з політичними подіями в країні
Будівництво потужностей з виготовлення палива для АЕС	АЕС забезпечують більше 40% електроенергії в Україні	Створення атомного паливного виробництва на основі російських технологій назавжди

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

		поставить українську атомну галузь під контроль Росії
Аграрні підприємства і земля	Галузь - головна конкурентна перевага України	Найбільш невдалий російський інвестор в Україні - Російський фонд прямих інвестицій під орудою Кирила Дмитрієва

*Розраховано на основі [5]

У російській експансії немає нічого дивного — на відміну від західних капіталістів, росіян інвестиційний клімат в Україні не лякає. Агресивність російського капіталу на українському ринку пояснюється ще і тим, що політичний вплив Росії на владу України набагато сильніше, ніж міжнародних фінансових організацій навроди МВФ чи Світового банку.

У росіян інші мотиви інвестування в Україну. Їх цікавлять, насамперед, стратегічні промислові підприємства по переробці сировини, головним чином, нафти. Тюменська нафтова компанія уже придбала Лисичанський НПЗ, а «ЛУКОЙЛ» — Одеський. Дуже цікавиться об'єктами газотранспортної й енергетичної системи РАО «ЄЕС Росії». Росіяни навіть купили торік що уже дихав на ладан Львівський автобусний завод. Розглянемо частку російських грошей в інвестиціях в Україну (табл.3).

Таблиця 3

Частка російських грошей в інвестиціях в Україну, %*

Роки	%
2006	4,6
2007	5,0
2008	5,2
2009	6,7
2010	7,6

* Розраховано на основі [6]

Російський капітал майже повністю поглинає алюмінієву галузь України. Миколаївський глиноземний завод та Запорізький алюмінієвий комбінат контролюються фірмою «Русал». Вона вважається близькою до влади РФ, що створює не лише економічні, але й політичні ризики.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В цей час російський бізнес також закріплюється у гірничодобувній промисловості. Він приватизує найбільше підприємство України з виробництва залізорудного концентрату Інгулецький ГЗК, а також встановлює контроль над компаніями з видобутку флюсодоломітної та вогнетривкої продукції.

Крім того, саме російський капітал через українських представників контролює видобуток і виробництво титану.

Російський бізнес проникає на найбільші об'єкти українського транспортного машинобудування. Він встановлює контроль над виробником автобусів – Львівським автобусним заводом, над єдиним підприємством з випуску вантажних машин – КРАЗОМ, а також над найбільшим виробником шин – компанією «Росава».

Російський капітал бере під контроль одну галузь української економіки за одною. Після встановлення майже повного контролю над нафтопереродною промисловістю та мобільним звязком, активної експасії в фінансовий, страховий та банківський сектор, росіяни намагаються закріпитися в тютюновому та алкогольному бізнесі.

Так, найбільший дистриб'ютор тютюнової продукції в Росії ТД «Мегаполіс», поступово бере під контроль вітчизняних регіональних дистрибюторів. Після того, як росіяни стали власниками західноукраїнських торговців сигаретами, вони поглинули найбільших тютюнових дистриб'юторів в Одеській та Харківській областях. За данними ЗМІ, вже зараз росіяни контролюють тютюновий бізнес з річним оборотом на рівні $ 1 млрд. При цьому, можна з впевненістю стверджувати, що й далі буде продовжуватись придбання розрізнених українських торговців тютюном і встановлюватись контроль над цим бізнесом в нашій країні. А на початку вересня 2010 р. відбулось про інше капіталовкладення російського бізнесу. Власники групи компаній «Рідна марка» (структури, близькі до Петра Порошенка), продали 100% своїх акцій холдингу Oasis. До складу «Рідної марки» входить ПБК «Радомишль», ТМ «Мрія», «Бон Херсон» та інші. А

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

міжнародний холдинг Oasis був створений колишніми власниками російської компанії «Пивоварня Таранова» Євгеном Кашперо і Олександром Ліфшицем. Слід додати, що обсяг продажів корпорації «Рідна марка» в 2010 р. склав $ 30 млн.

Росіяни скуповують не лише окремі підприємства чи холдінги, але й цілі фінансово-промислові групи. «Індустріальний союз Донбасу» – який ще декілька років назад був чи не найпершим конкурентом Ахметова за звання головної національної бізнес-структрури країни, її керівники були близькі до президента, а компанії брали багатомільйоні іноземні кретиди – зараз на 51 % належить росіянам. Необхідно також зазначити найбільших російських інвесторів за кордоном (табл. 4).

Таблиця 4

Найбільші російські інвестори за кордоном у 2011 році, млрд. дол.*

Підприємства	Сума
«Лукойл»	28
«Газпром»	19
«Євраз»	10
«Сєверсталь»	10
Загальний обсяг інвестицій російських компаній за кордоном	107

* Розраховано на основі [6]

Частина російських капіталістів прикуповують «українське» для того, щоб замкнути технологічний ланцюжок, розірваний при розвалі Союзу. Їхні інтереси в основному зосередилися в металургійній (виробництво алюмінію), хімічній промисловості та машинобудуванні. Тому північні сусіди України орієнтуються в місцевій приватизації набагато краще західних. Якщо порівняти структуру капвкладень росіян і американців, то російські інвестиції більш істотні для нашої економіки. Тому в промисловців, що працюють у вищевказаних галузях, непогані шанси знайти гроші на російському ринку.

Отже, російські інвестори чудово знають про те, що з себе становить український бізнес, наскільки він може бути прибутковим, й куди треба вкладати гроші. Однак, можливо, не тільки бізнес-інтереси керують

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

російськими підприємцями, які до речі дуже тісно повязані з владною елітою цієї країни. Як відзначалось в одному з докладів російських науковців на тему «Вплив іноземних інвестицій на національну безпеку»: іноземні інвестиції впливають на економіку країни, змінюючи її відповідно до цілей іноземного інвестора, що відповідають національним інтересам країни з відки приходять гроші.

Висновки: Інвестиційна діяльність в Україні та Російської Федерації досліджувалася як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Основними напрямами дослідження є теоретико-методологічні аспекти інвестиційної діяльності, територіально-галузева структура та визначення за різними методиками інвестиційної привабливості регіонів.Отже, можна зробити такі висновки і визначити перспективи подальших розвідок у даному напрямку:

- існує очевидна необхідність у виробленні узгоджених стратегій, програм і проектів формування та розвитку привабливого інвестиційного клімату в прикордонних областях Росії та України в рамках існуючих єврорегіонів. Принциповими положеннями таких стратегій мають стати заходи щодо мобілізації наявного промислового, транзитного, людського і наукового потенціалу областей в напрямку їх соціальної і культурної взаємної інтеграції та економічної кооперації;
- на момент проведення дослідження існувало різне розуміння експертами процесів, що відбуваються в інвестиційній діяльності не тільки тристоронньої прикордоння, але іноді і цілеспрямованості зусиль з боку вітчизняних центральних і місцевих органів влади. Це вказує на відсутність у багатьох регіонах ефективної політики розвитку сприятливого клімату для притоку інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http: // zakon.rada.gov.ua.
2. Качаєв Ю.Д. Територіальні особливості інвестиційно-інноваційного розвитку регіонів України. / Ю. Д. Качаєв // Часопос соц.-економ. геог.:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

міжрегіональний зб. наук. праць — Харків, ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2007. — С. 190-198.
3. Олійник В. Інвестиційно-інноваційна діяльність в регіонах України та показники її активності й інтенсивності / В. Олійник, О. Топчієв // Часопос соц.-економ. геог.: міжрегіональний зб. наук. праць — Харків, ХНУім. В.Н. Каразіна, 2008.
4. «Иностранное инвестирование в Украине». — Бізнес №47 від 19.11.2001.
5. Економічна правда. Російські інвестиції: експансія чи провал? [Електронний ресурс] /Режим доступу: http : //www.epravda.com.ua.
6. Держстат України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua.

УДК: 631.11:330.143

ПРИБУТОК ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

І. М. Каверіна, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кравчук Л. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Обґрунтовано роль прибутку у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Розроблено рекомендації щодо удосконалення процесу формування та розподілу прибутку для забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств.

Ключові слова: *прибуток, фінансовий результат, фінансова безпека, аграрний сектор, фактори впливу.*

Актуальність проблеми. В умовах активізації глобалізаційних процесів, відкритості економік особливої уваги потребують ті галузі, в яких країна може мати конкурентні переваги. Для України, враховуючи аграрну спрямованість її економіки, такою галуззю є сільське господарство. Отже, фінансова безпека аграрного сектора економіки є важливою складовою фінансової безпеки держави, а підтримання сталого її рівня набуває вагомого значення для подальшого економічного розвитку України, тому оскільки прибуток є вагомим показником при формуванні фінансової безпеки, то йому необхідно приділити значну увагу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та розподілу прибутку досліджуються у роботах видатних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Теоретичні та методичні розробки знайшли відображення у працях таких вітчизняних вчених: О.О. Багера, І.А. Бланка, О.С. Бородкіна, Ф.Ф. Бутинця, В.І. Валуєва, М.Я. Дем'яненка, та інших; а також зарубіжних вчених: М.В. Ван Бреда, С.Глазьєва, К. Друрі, та інших.

Однак існує потреба в подальшому дослідженні даної проблематики, поглибленні теоретичних засад формування і розподілу прибутку сільськогосподарських підприємств та науковому обґрунтуванні пропозицій щодо удосконалення використання прибутку для забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств України.

Постановка завдання. Діяльність кожного підприємства полягає у тому, щоб їх фінансові результати покривали витрати виробництва, а також приносили їм певні доходи. Адже метою кожного виробника є отримання таких прибутків, які б дозволили здійснювати розширене відтворення їх діяльності, тому для забезпечення ефективності такої роботи важливим її елементом є правильність управління та розподілу прибутку, його раціональним використанням. Таким чином, метою данної статті є узагальнення теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу формування та розподілу прибутку сільськогосподарських підприємств з метою підвищення їх фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкової економіки прибуток є основним джерелом здійснення виробничої діяльності. За його рахунок формуються бюджетні ресурси держави, здійснюється фінансування розширення підприємств, стимулюється робота персоналу, збільшуються обсяги виробництва, прибуток використовують на реконструкцію і технічне переозброєння основних засобів, удосконалення технології.

Прибуток як економічна категорія є грошовим вираження вартості реалізованого чистого доходу, основною формою грошових накопичень

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

суб'єктів господарювання, який характеризує фінансовий результат підприємницької діяльності підприємства і який є одним з найважливіших показників, які визначають фінансову безпеку підприємства.

Фінансова безпека сільськогосподарського підприємства - це такий фінансовий стан, який характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів та сталий розвиток всієї фінансової системи. При цьому внутрішні і зовнішні загрози проявляються через вплив на діяльність підприємств різних ризиків.

Варто зазначити, що сільськогосподарська діяльність характеризується підвищеною ризикованістю порівняно з іншими видами діяльності. Це пояснюється специфікою сільськогосподарського виробництва і потребує підвищеної уваги до підтримки його фінансової безпеки.

На сьогодні рівень економічної безпеки аграрного підприємництва у більшості регіонів України є низьким. Про це свідчать незадовільні показники фінансового стану та ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств, використання ними ресурсного забезпечення; негативні тенденції щодо кількості діючих, новостворюваних підприємств та обсягів їх господарської діяльності; низький рівень конкурентоспроможності підприємств та їх інноваційної активності.

На нашу думку, фінансова безпека аграрного підприємства визначається такими основними факторами:

- рівнем забезпеченості власним капіталом;
- наявністю сформованого резервного фонду;
- диверсифікацією сільськогосподарського бізнесу;
- наявністю сільськогосподарської страховки;
- прибутковістю діяльності.

Проблема управління прибутком підприємства аграрного сектора економіки є складною та багатогранною, оскільки суб'єкту господарювання потрібно забезпечувати необхідну платоспроможність і дохідність, а також враховувати специфічні для галузі особливості кругообігу фінансових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ресурсів. Від ефективності управління прибутком залежить фінансовий стан сільськогосподарського підприємства, його місце в ринковому середовищі, рівень розвитку галузі загалом.

Останнім часом спостерігається тенденція до зниження прибутковості сільськогосподарських підприємств. Тобто під впливом економічної кризи в Україні характерним є зростання частки підприємств, які зазнають збитків, внаслідок чого загальний фінансовий результат діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств за період 2008-2010 рр. є чистий збиток.

Буде актуальним дослідити процес формування чистого прибутку (збитку) сільськогосподарських підприємств в Україні за 2008-2010 рр. на прикладі Приватного підприємства агрофірми «Славутич» Кіровоградської області (ПП АФ «Славутич») (табл. 1).

Таблиця 1.

Формування чистого прибутку (збитку) у ПП АФ «Славутич» Кіровоградської області за 2008-2010 рр. тис. грн *

№ п/п	Показники	Роки		
		2008 р.	2009р.	2010 р.
1	Дохід(виручка) від реалізації продукції(робіт, послуг)	14997,0	15021,0	21496,0
2	Непрямі податки та ін. вирахування з доходу	2499,0	2504,0	3582,0
3	Чистий дохід від реалізації продукції	12498,0	12517,0	17914,0
4	Інші операційні доходи	1460,0	1964,0	5401,0
5	Надзвичайні доходи	51,0	-	3595,0
6	Разом доходів	14009,0	14481,0	26910,0
7	Операційні витрати	5230,0	6342,0	15230,5
8	Інші звичайні витрати	2857,0	3280,0	3083,5
9	Надзвичайні витрати	229,0	540,0	1020,0
10	Разом витрат	8316,0	10162,0	19334,0
11	**Чистий прибуток(збиток)**	**5693,0**	**4319,0**	**7576,0**

*Показники розраховані на підставі фінансових звітів досліджуваного підприємства.

З показників аналітичної таблиці можна побачити, що для досліджуваного підприємства характерною є відносно стабільна прибутковість. Це зумовлено переважно не високою собівартістю продукції та високим рівнем цін на сільськогосподарську продукцію. Необхідно зазначити, що ця ситуація має позитивний вплив не лише на безпосередній

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стан суб'єктів господарювання у реальному секторі економіки, але і на покращення економічної ситуації в Україні загалом, адже характерним є збільшення суми непрямих податків та інших вирахувань з доходу, які сплачувались до бюджету держави за період 2008-2010 рр. Але, нажаль, подібна ситуація спостерігається не на всіх сільськогосподарських підприємствах України, більшість із них є збитковими, а це є негативним явищем не лише для самих підприємств, а і для економіки загалом.

Отже, можна стверджувати, що на досліджуваному підприємстві - (ПП АФ « Славутич») ведеться ефективна політика щодо формування та розподілу прибутку, враховуються фактори впливу на нього, а отже, позитивно впливає на забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Варто зазначити, що для підтримання фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств досить важливою є сама організація формування та розподілу прибутку. У цьому контексті потрібно постійно здійснювати контроль за такими питаннями як: правильність та законність формування прибутку на підприємстві, в тому числі і достовірне відображення його розміру та всіх змін, що з ним відбуваються; організація аналітичного обліку на рахунках, на яких відображається прибуток, для своєчасного отримання достовірної інформації; правильне відображення в регістрах обліку і звітності операцій з прибутком; контроль за раціональним розподілом прибутків та здійснення заходів по ліквідації збитків діяльності.

Крім того, кожному сільськогосподарському підприємству необхідно систематично проводити аналіз формування прибутку, щоб знати величину чистого прибутку, його складові частини та основні тенденції їх зміни. Крім ретроспективного доцільно здійснювати і перспективний аналіз для побудови реальних виважених планів для забезпечення фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств фінансове планування формування і використання прибутку має орієнтуватися на ринкову кон'юнктуру, враховувати ймовірність настання певних подій, визначати ризики і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

прогнозувати поведінку підприємства у разі зміни ситуації. При цьому основним завданням фінансового планування у сільськогосподарському підприємстві повинно бути виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Для підтримання фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств головною вимогою до системи розподілу прибутку на сьогодні є забезпечення фінансовими ресурсами потреби розширеного відтворення на основі встановлення оптимального співвідношення між засобами, що направляються на споживання і накопичення.

Висновки. Для забезпечення фінансової безпеки в процесі формування політики розподілу прибутку необхідно вирішити наступні завдання: забезпечити отримання власниками необхідної норми прибутку на інвестований капітал, визначити пріоритетні цілі стратегічного розвитку підприємства за рахунок частки прибутку, яка капіталізується, створити умови стимулювання трудової активності і додатково соціального захисту працівників; визначити необхідні розміри резервного і інших фондів підприємства.

Однак, забезпечення фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств неможливе без фінансової підтримки зі сторони держави, зокрема, необхідним є надання державних дотацій, особливо, закупівля державою за відповідними цінами сільськогосподарської продукції, та зниження податкового тиску.

Лише комплексні дії сільськогосподарських підприємств та держави, спрямовані на підтримання фінансової безпеки шляхом створення умов і вжиття заходів для отримання необхідного рівня прибутку, зможе забезпечити бажаний результат.

ЛІТЕРАТУРА

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 р. – № 84 (751). – С. 10.
2 Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства, сутність і місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // Економіст. – 2009. – №8. – С.65-67.
3 Кім Ю.Г. Проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємства / Ю.Г. Кім // Економіка АПК.- 2009.- № 5.- С.28-30.

УДК 631.11:658.15

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В. С. Салькова, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кравчук Л. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто складові та підходи до управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств. Запропоновано конкретні напрями його удосконалення.

***Ключові слова**: оборотні активи, запаси, дебіторська заборгованість, управління.*

Актуальність проблеми. В умовах ринкової економіки всі сільськогосподарські підприємства зацікавлені в ритмічному і стабільному функціонуванні. Щоб досягти високих результатів, необхідна чітко побудована, обґрунтована і ефективна фінансова політики управління активами. Важливою складовою частиною фінансового менеджменту агропромислових підприємств був і залишається механізм управління оборотними активами. Розробка досконалого механізму управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств і дієве його застосування на практиці є досить актуальною проблемою на даний час, оскільки ефективне формування і регулювання обсягу оборотних активів сприятиме підтримці оптимального рівня ліквідності, забезпечить оперативність виробничого і фінансового циклів діяльності, а отже досить високу платоспроможність і фінансову стійкість аграрних формувань.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх досліджень. Розвитку теорії та практики управління оборотними активами присвятили свої праці такі відомі вітчизняні та зарубіжні економісти, як М.Д. Білик, І.О. Бланк, С.Ф. Голов, А.М. Карбовник, В.П. Савчук, О.О. Терещенко, Н.М. Ушакова, В.В. Бочаров, В.Е. Леонтьєв, Є.І. Шохін, Є.Ф. Брігхем, Р. Брейлі, С. Росс, А. Шапіро.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження механізму управління оборотними активами на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Система управління оборотними активами розробляється в такій послідовності:

- аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді;
- визначення принципових підходів щодо формування оборотних активів підприємства;
- оптимізація обсягу оборотних активів;.
- оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів;
- забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів;
- забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів;
- забезпечення мінімізації втрат оборотних активів у процесі їх використання;
- формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів;
- оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів.

Оборотні активи визначають вибір визначеного типу політики їх формування. З наукової точки зору виділяються три принципові підходи щодо формування оборотних активів підприємства - консервативний, помірний і агресивний.

Консервативний підхід передбачає повне забезпечення поточної потреби в усіх видах оборотних активів, що забезпечують нормальний хід операційної діяльності; створює високі розміри їх резервів на випадок непередбачених складнощів у забезпеченні підприємства сировиною та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

матеріалами, погіршення внутрішніх умов виробництва продукції, затримки оплати дебіторської заборгованості, активізації попиту покупців тощо. Такий підхід гарантує мінімізацію операційних і фінансових ризиків, але негативно впливає на ефективність використання оборотних активів - їх оборотність і рівень рентабельності.

Помірний підхід спрямований на забезпечення повного задоволення поточної потреби в усіх видах оборотних активів і створення нормальних страхових їх розмірів на випадок збоїв у ході операційної діяльності підприємства. При такому підході забезпечується оптимальне співвідношення між рівнем ризику та рівнем ефективності використання фінансових ресурсів.

Агресивний підхід полягає в мінімізації усіх форм страхових резервів за окремими видами оборотних активів. При відсутності збоїв у ході операційної діяльності він забезпечує найбільш високий рівень ефективності їх використання. Проте будь-які збої в ході операційної діяльності призводять до суттєвих фінансових втрат через скорочення обсягу виробництва та реалізації продукції.

В ході управління оборотними активами необхідно завжди пам'ятати про те, що кожна із складових частин оборотних активів має свої особливості: обгрунтування запасів повинне проводитися на основі розрахунку оптимальної партії постачання і середньодобового залишку з врахуванням ефективної системи контролю за їх рухом; управління дебіторською заборгованістю має на увазі не лише аналіз динаміки її розміру, питомої ваги, складу і структури за попередній період, але і формування кредитної політики по відношенню до покупців продукції, систему кредитних умов, а також систематичний контроль дебіторів; управління грошовими коштами передбачає не лише контроль рівня абсолютної ліквідності, але і оптимізацію середнього залишку всіх грошових коштів на основі розрахунків операційного, страхового, компенсаційного і інвестиційного резервів. При цьому контроль за рухом грошових потоків

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

повинен здійснюватися відповідно до бюджету надходжень і витрачань грошових коштів та усунення касових розривів [2].

Удосконалення управління оборотними активами підприємств Миколаївської області значною мірою пов’язане із дослідженням сучасних тенденцій їх формування, визначенням факторів, які на них впливають, обґрунтуванням основних резервів підвищення ефективності такого управління. Для цього доцільним є аналіз динаміки обсягів активів сільськогосподарських підприємств (таблиця 1).

Таблиця 1

Обсяги активів сільськогосподарських підприємств Миколаївської області в 2007 – 2010 рр.

Рік	Активи, млн. грн		
	Всього	у т.ч.	
		Необоротні активи	Оборотні активи
2007	2942,0	1650,5	1291,5
2008	3761,88	1821,03	1940,85
2009	3794,84	1909,73	1885,11
2010	4859,69	2102,06	2757,63

* Дана таблиця побудована на основі даних Головного управління статистики Миколаївської області [3].

Тенденції змін обсягів активів підприємств України за останні роки відображають постійне їх зростання. У кінці 2010 року загальні обсяги активів сільськогосподарських підприємств склали 4859,69 млн грн. За період, що аналізується цей показник зріс у 1,6 раз. Поряд з цим, тенденція зростання характерна як для обсягів оборотних активів так і необоротних. Обсяги необоротних активів за цей період змінились від 1650,5 млн грн до 2102,06 млн грн, обсяги оборотних - від 1291,5 млн грн до 2757,63 млн грн.

Ріст обсягів активів супроводжується впливом різних факторів, які мають позитивний та негативний характер. До першої групи факторів можна віднести зростання кількості підприємств в економіці Миколаївської області, що пов'язано з необхідністю залучення додаткових господарських засобів, перехід України до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку і, як наслідок, до нових методів оцінки необоротних та оборотних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

активів, виділення у балансі підприємств у складі необоротних та оборотних активів нових статей, розвиток фінансового ринку та, в результаті, надання можливостей підприємствам здійснювати довгострокові та поточні фінансові інвестиції. До другої групи факторів можна віднести неадаптованість України до ринкових умов господарювання і, як наслідок, наявність необгрунтованих розмірів запасів через неефективне управління ними, інфляційний вплив на економіку країни, що призводить до необхідності переоцінки основних засобів та матеріальних оборотних активів, зниження платоспроможності вітчизняних підприємств, що супроводжується зростанням такої складової оборотних активів як дебіторська заборгованість [1].

Не менш важливим аспектом в політиці управління оборотними активами є формування раціональної структури джерел їх фінансування. Як відомо, у зв'язку із сезонністю сільськогосподарського виробництва і неспівпаданням моментів відвантаження продукції і її оплати, потреба в оборотних коштах в організаціях АПК протягом року неоднакова. Якщо для фінансування постійної частини оборотних активів використовуються власні і прирівняні до них засоби, то для покриття частини варіюючих активів доцільно застосовувати механізм короткострокового кредитування, види і форми якого залежать від руху оборотного капіталу підприємства і тривалості операційного циклу.

Ось чому для фінансування поточної діяльності організацій АПК зазвичай використовується комерційний кредит та інші форми банківського кредитування, найбільш гнучкими з яких в даний час є овердрафт і кредитні лінії, а також бюджетний і податковий кредити, сучасні форми рефінансування дебіторської заборгованості.

Висновок. На даному етапі розвитку економіки Миколаївської області характерна нестабільність в управлінні оборотними активами вітчизняних підприємств, що зумовлює необхідність його удосконалення. Зокрема, необхідно розробити програму заходів щодо підвищення ефективності управління оборотними активами на сільськогосподарських підприємствах і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечити контроль за її практичним здійсненням за наступними напрямками: поліпшення організації матеріально-технічного постачання з метою безперебійного і ритмічного забезпечення виробництва матеріальними ресурсами; скорочення тривалості операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробництва (використання новітніх технологій механізації і автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці, повнішого використання виробничих потужностей підприємства, трудових, матеріальних ресурсів і так далі), а також підвищення контролю за рухом найбільш важливих категорій запасів і розподілом в чіткій відповідності із структурою їх витрачання; прискорення процесу відвантаження продукції і оформлення розрахункових документів, застосування перспективних форм рефінансування дебіторської заборгованості, ефективних форм регулювання середнього залишку грошових активів (скорочення розрахунків готівкою, відкриття «кредитної лінії» в банку), створення чітких систем контролю за рухом дебіторської заборгованості і грошових коштів, розвиток механізмів безготівкових розрахунків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гречан А. П. Стан управління оборотними активами в економіці України / А. П. Гречан // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009. — №6. — С. 209 - 215.

2. Петруня Н. В. Особливості управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств / Н. В. Петруня // Аграрний вісник Причорномор'я. — 2009. — №49. — С. 220 — 224.

3. Структура балансу підприємств за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.mk.ukrstat.gov.ua/

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 631.11.016:338.43(477.73)

УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМТВА

О. Ю. Соловйов, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кравчук Л. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Рохраховано основні показники ділової активності ДП «Південне», визначено основні напрямки удосконалення управління діловою активністю підприємства.

Ключові слова: *ділова активність, управління, показники ділової активності.*

Актуальність проблеми. Розвиток ринкових відносин в Україні приводить підвищення відповідальності та самостійності підприємств в процесі розроблення і прийняття управлінських рішень. Їх ефективність значною мірою залежить від об'єктивної та всебічної оцінки фінансового стану, зокрема показників ділової активності. Актуальність даної теми обумовлена необхідністю дослідження проблем управління діловою активністю підприємства на основі прикладних даних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення сутності та оцінювання ділової активності розглядаються в працях зарубіжних вчених-економістів, зокрема таких як Д.А. Аакер, Е.Дж. Долан, К.Д. Кемпбел, Р.Дж. Кемпбел, Л.А. Беренстайн, А.Д. Шеремет, В.В. Ковальов, Г.В. Савицька, Р.С. Сайфулін та ін. Розробці окремих аспектів даної проблеми присвячені роботи таких вітчизняних економістів як Т.А. Лахтіонова, Р.О. Костирко, М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.Ю. Невмержицька, Є.В. Мних, Н.М. Притуляк, В.О. Подольська, О.В. Яріш та ін.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація параметрів та критеріїв оцінки ділової активності, їх розрахунок та пропозиції щодо удосконалення системи управління діловою активністю.

Виклад основного матеріалу. Головною умовою успішного ведення господарської діяльності є управління діловою активністю. Вона досягається шляхом налагодження ефективної та ритмічної роботи підприємств та вмілим

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

управлінням головних напрямів діяльності підприємства. На це впливає: ресурсна збалансованість бізнес-планів, ефективне використання та раціональне розміщення власного і залученого капіталу, оцінка фінансового стану, прогнозування, розробка та вживання дієвих заходів для покращення фінансово-господарської діяльності, розробка економічних нормативів.

Ділова активність є візитною карткою в справі бізнесу, так як формує імідж підприємствам і організаціям. Весь спектр зусиль, направлений на проходження фірми на ринках праці, продукції, капіталу, у широкому розумінні і є ділова активність [1].

Ділова активність передбачає оцінку ринкових ситуацій, оскільки виникла в ринкову епоху, яка характеризується обсягом інвестицій виробництва, станом портфелю замовлень, кількістю і розміром угод, динамікою цін, зайнятості і передусім проявляється у швидкості обороту його засобів.

Поняття ділової активності можна трактувати, як сукупність зусиль працівників підприємства, спрямованих на підвищення оборотності оборотних активів, під впливом достатнього рівня мотивації і розвинутої економічної інфраструктури регіону.

Аналіз ділової активності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів):

- коефіцієнта оборотності активів;
- коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості;
- коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості;
- тривалості обертів дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- коефіцієнта оборотності матеріальних запасів;
- коефіцієнта оборотності основних засобів (фондовіддачі);
- коефіцієнта оборотності власного капіталу.

Ефективність управління підприємством визначається темпами прискорення обертання ресурсів, що повинно знаходити своє відображення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

у зростанні відповідних показників. Нормативного значення показників не має, але чим швидше обертаються ресурси підприємства, тим краще. Підвищення обертання ресурсів є, поряд з високою прибутковістю другим важелем підвищення фінансового благополуччя підприємства. Низький рівень коефіцієнтів обертання активів може свідчити про недостатню завантаженість та низьку ефективність експлуатації виробничих потужностей, зростання дебіторської заборгованості та запасів [3].

Для подальшого дослідження доцільно проаналізувати показники ділової активності на прикладі конкретного суб'єкта господарювання, а саме на матеріалах дочірнього підприємства «Південне», що займається вирощуванням сільськогосподарських культур.

Вихідні дані для розрахунків показників ділової активності зазначено в таблиці 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку показників ділової активності, тис. грн*

№	Показники	2009 р.	2010 р.
1	Чиста виручка від реалізації	13114,0	16026,0
2	Собівартість реалізованої продукції	14650,0	10322,0
3	Середньорічна вартість основних засобів	1351,0	1072,0
4	Середньорічна вартість чистої дебіторської заборгованості	6507,5	8460,5
5	Середньорічна вартість кредиторської заборгованості	1499,0	336,0
6	Середньорічна вартість запасів	6031,5	4651,5
7	Середньорічна вартість майна	16806,5	18281,5
8	Чистий прибуток(збиток)	1112,0	5495,0
9	Власний капітал	14272,5	17517,0

*Вихідні дані взяті з форми №1 «Баланс» та форми №2 «Звіт про фінансові результати» за 2009 - 2010 рр.

На основі вихідних даних з таблиці 2 розрахуємо основні показники ділової активності ДП «Південне» та на основі отриманих результатів зробимо відповідні висновки.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 2

Аналітичні дані показників ділової активності підприємства

Показники	Порядок розрахунку	Значення коефіцієнтів		Відхилення (±)
		2009 р.	2010 р.	
1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності активів, разів	$К_{оа} = \frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість майна}}$	0,78	0,88	0,10
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, разів	$К_{о дз} = \frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість чистої дебіторської заборгованості}}$	2,02	1,89	-0,12
Показник тривалості обороту дебіторської заборгованості, днів	$Т_{об ДЗ} = \frac{\text{Кількість днів у періоді}}{К_{о ДЗ}}$	181,12	192,69	11,57
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, разів	$К_{о КЗ} = \frac{\text{Вартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість чистої кредиторської заборгованості}}$	9,77	30,72	20,95
Показник тривалості обороту кредиторської заборгованості, днів	$Т_{об КЗ} = \frac{\text{Кількість днів у періоді}}{К_{о КЗ}}$	37,35	11,88	-25,47
Коефіцієнт оборотності запасів, разів	$К_{о З} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасів}}$	2,43	2,22	-0,21
Тривалість оборотності запасів, днів	$Т_{об З} = \frac{\text{Кількість днів в періоді}}{К_{о З}}$	150,27	164,48	14,21
Коефіцієнт оборотності основних засобів. разів	$К_{о ОЗ} = \frac{\text{Вартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість ОЗ}}$	9,71	14,95	5,24
Коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів	$К_{оа} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$	0,07	0,30	0,23

Розраховані коефіцієнти ділової активності в своїй більшості в 2010 році порівняно з 2009 роком зросли. Так, коефіцієнт оборотності активів зріс на 0,10, тобто на 1 гривню інвестованих оборотних і необоротних активів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємства в 2010 році припадає 0,88 гривень виручки. Внаслідок незначного падіння коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості на 0,12 грн, показник тривалості обороту дебіторської заборгованості, тобто середній період інкасації зріс на 12 днів. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості навпаки зріс, і як наслідок середній період оплати заборгованості знизився з 37 до 12 днів.

Показник оборотності запасів протягом досліджуваного періоду зріс, що свідчить про ефективність роботи підприємства щодо запасів у 2006 р. Це відбулось за рахунок зменшення середньорічної вартості запасів. Розглядаючи цей показник в розрізі його тривалості, слід підкреслити, що показник тривалості обороту запасів збільшився зі 150 до 165 днів, тобто на 14 днів.

Показник ефективності використання фінансових ресурсів зріс на 0,23, показник використання власного капіталу - на 0,24. Загальний коефіцієнт вигідності підприємства зріс з 0,41 в 2009 році до 1,65 в 2010 році.

Загалом досліджуване підприємство успішно функціонує та приносить позитивний фінансовий результат. Ділова активність підприємства за аналізований період зросла. Проте є певні недоліки. Так, дебіторська заборгованість має дуже високий термін оборотності, що є свідченням того що дебітори досить повільно розраховується з підприємством. Негативним чинником є те що кредиторська заборгованість обертається значно швидше дебіторської заборгованості, тобто підприємство не завжди може вчасно отримати кошти від дебіторів на погашення заборгованості перед кредиторами. Тому варто звернути увагу на пошук способів підвищення оборотності дебіторської заборгованості, зокрема через пошук нових, більш платоспроможних контрагентів. Також помітно зниження коефіцієнту оборотності запасів, та високий показник тривалості оборотності запасів, а тому слід звернути увагу на підвищення їх оборотності.

Висновки. Кожна складова показників ділової активності доповнює характеристику діяльності підприємства, але особливу увагу привертають на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відносні показники. Відносні показники - це розрахунок фінансових коефіцієнтів, зокрема: коефіцієнта оборотності активів, дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості, коефіцієнта тривалості оборотів дебіторської і кредиторської заборгованостей, коефіцієнта оборотності товарно-матеріальних запасів, коефіцієнта оборотності власного капіталу. На основі розрахованих відносних показників ділової активності ДП «Південне» можна зробити висновки про порівняно ефективне управління діловою активністю на підприємстві, що є основою зростання ділової активності підприємства за аналізуємий період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: Навч. Посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. - К.: КНЕУ, 2005. -592 с.

2. Буряк П.Ю. Фінансово-економічний аналіз: Підручник / П.Ю. Буряк, М.В. Римар, М.Т. Бець та ін. - К: ВД «Професіонал», 2004. - 528 с.

3. Войнаренко, М. П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки [Текст] : монографія /М. П. Войнаренко, Т. Г. Рзаєва. - Хмельницький : ХНУ, 2008. - 284 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 658.14 / .17 (047.32) (477.73)

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ ІНТЕГРОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ю. В. Чоп, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кравчук Л. С.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проведено порівняльний аналіз фінансової звітності інтегрованих підприємств регіону, визначено основні причини наявних результатів.

Ключові слова: *бухгалтерська фінансова звітність, експрес – аналіз, показники фінансової ліквідності та незалежності.*

Постановка проблеми. Ефективне функціонування підприємства передбачає формування та підтримання оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства, які б дозволили йому успішно здійснювати свою господарську діяльність, отримувати максимально можливий прибуток та забезпечувати фінансову стійкість і платоспроможність. Використання інформації бухгалтерської фінансової звітності дозволяє визначити сукупність параметрів фінансового стану підприємства та результатів його діяльності в минулому з метою оцінки його майбутніх умов господарювання. Ключовим моментом при цьому стає аналіз бухгалтерської фінансової звітності як найбільшого повного та об’єктивного джерела інформації про підприємство, прогнозування на цій основі показників його стратегічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми звітності, зокрема, теоретичних питань формування, аналізу та прогнозування її показників присвячена велика кількість наукових праць зарубіжних вчених: Ван Бреди, П.С. Безруких, Л.Бернстайна, Г. Велша, О.В. Єфімової, Т.Карліна, В.В. Ковальова, Н.П. Кондракова, Д.Колдуела, Я.В. Соколова, А.Д. Шеремета, Ж. Рішара та вітчизняних науковців: Ф.Ф. Бутинця, С.В. Голова, М.Я. Дем’яненка, Г.Г.Кірейцева, В.К. Савчука, В.В. Сопка, П.Я. Хомина, Л.В. Чижевської, В.О. Шевчука.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство – це друга за розмірами і перша за зайнятістю трудових ресурсів матеріального виробництва Миколаївської області, яке включає в рослинництві – зернові (озима пшениця, ярий ячмінь, кукурудза), технічні (соняшник, цукровий буряк), баштанні культури, а також садівництво і виноградарство.

Враховуючи природні особливості південного регіону значну питому вагу у валовому виробництві займає виноградарство, основними підприємствами півдня України: ВАТ «Зелений гай», ВАТ «Коблево», ВАТ «Радсад». Спеціалізацією підприємств є вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур для виробництва напоїв і прянощів, виноградних вин. Продукція підприємств реалізується не лише на території України, але й в Німеччину, Росію, Молдову і ін. Галузь надає можливість забезпечити стійкість фінансових результатів рентабельність діяльності підприємств .

Кінцеві фінансові результати роботи агропромислових підприємств визначаються після завершення року, коли вже розрахована фактична собівартість продукції, сформовані ціни реалізації та структура реалізованої продукції. Але для забезпечення росту рентабельності необхідно здійснювати постійний контроль за результатами роботи на протязі всього року, своєчасно приймати заходи для збільшення прибутку і зменшення збитків. Для забезпечення комплексності та підвищенні ефективності прийнятих управлінських рішень здійснюється аналіз бухгалтерської фінансової звітності [1].

Бухгалтерська фінансова звітність формується шляхом вибору підприємством окремих принципів, прийомів та методів бухгалтерського обліку, тому першим етапом аналізу бухгалтерської звітності повинно стати вивчення їх впливу на дані, що аналізуються. На даному етапі доцільним є вивчення непрямої облікової інформації, що стосується бухгалтерської фінансової звітності. Такий підхід забезпечить порівняльність розрахованих показників фінансово – господарської діяльності підприємства та ефективність їх використання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На другому етапі здійснюється підготовка бухгалтерської фінансової звітності до аналізу. Зокрема, перевіряють фінансову інформацію за формальними і якісними ознаками, для підвищення її достовірності і аналітичності. З цією метою оцінюють відповідність формування джерел фінансової інформації до діючих положень законодавчо – нормативної бази, перевіряють взаємозв'язок і узгодженість складових бухгалтерської фінансової звітності, оцінюють реальність окремих її показників.

Повнота та достовірність аналізу бухгалтерської фінансової звітності залежить від побудови агрегованих аналітичних показників. Оскільки аналіз безпосередньо по кожній статті досить трудомістка та неефективна процедура, яка внаслідок розрахунку значного числа показників може тільки відвернути увагу від головних тенденцій фінансово – господарської діяльності, аналітиком здійснюється групування статей відповідно певних класифікаційних ознак.

Наступним етапом є експрес – аналіз бухгалтерської звітності, що передбачає оцінку економічного потенціалу підприємства та результатів діяльності. На цьому етапі формується попередня оцінка фінансового стану підприємства, визначаються зміни у складі майна і джерела їх формування, визначаються незадовільні статті [2].

Основними завданнями аналізу бухгалтерської фінансової звітності є: оцінка облікових правил і процедур формування бухгалтерської фінансової звітності до аналізу; експрес – аналіз бухгалтерської фінансової звітності; поглиблений аналіз фінансово – господарської діяльності та виявлення можливостей її поліпшення.

Завданнями, що ставлять на цьому етапі є: оцінка майнового стану; оцінка фінансової стійкості; оцінка ліквідності і платоспроможності; оцінка ділової і ринкової активності; оцінка результатів фінансово – господарської діяльності; аналіз грошових потоків; прогнозування фінансового стану [3].

На основі форм річної звітності розрахуємо основні показники, що характеризують фінансові результати діяльності підприємств регіону.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Динаміка показників фінансових результатів інтегрованих підприємств Миколаївської області *

Показники	ВАТ «Зелений гай»		ВАТ «Коблево»		ВАТ «Радсад»	
	2009 р.	2010 р.	2009 р.	2010 р.	2009 р.	2010 р.
Прибуток (збиток) від реалізації, тис.грн.	6469	9402	32016	44385	965	-1567
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	87365	16775	145902	200659	12700	15067
Чистий прибуток (збиток), тис.грн	-2298	3287	7089	2741	224	-914
Середньорічна сума власного капіталу, тис.грн	43049	46304	109277	112018	28479	27565
Коефіцієнт рентабельності (збитковості) продукції	0,074	0,56	0,219	0,221	0,076	-0,104
Коефіцієнт рентабельності (збитковості) власного капіталу	-0,053	0,071	0,065	0,024	0,008	-0,033

* Розраховано автором з використанням Річної звітності підприємств [5].

Аналізуючи дані таблиці 1 варто відмітити, у звітному періоді лише ВАТ «Радсад» одержало збиток, що пов'язано із зростанням собівартості продукції. Крім того, у звітному періоді збільшилися операційні витрати на 22,3 %, що сталося в результаті збільшення посіву винограду на 220 га та будівництво нового цеху, який дозволить збільшити потужність у кілька разів. Вцілому, зростання прибутку відбувається за умови збільшення собівартості продукції.

Необхідною передумовою забезпечення фінансової стійкості підприємства є його рентабельна робота і ефективне використання ресурсів у процесі господарської діяльності. Важливо також, щоб стан власного і позикового капіталу відповідав стратегічній меті розвитку підприємства,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тобто щоб плани його розвитку мали достатнє фінансове забезпечення. Фінансова стійкість підприємства найвищою є тоді, коли воно здатне розвиватися переважно за рахунок власних джерел фінансування. Таке підприємство повинно мати достатньо фінансових ресурсів, структура яких є досить гнучкою. За необхідності воно повинно мати змогу для отримання кредитів та їх повернення [4].

Проаналізуємо динаміку показників фінансової незалежності, результати розрахунків оформимо у таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка показників фінансової незалежності *

Коефіцієнти	ВАТ «Зелений гай»		ВАТ «Коблево»		ВАТ «Радсад»	
	2009 р.	2010 р.	2009 р.	2010 р.	2009 р.	2010 р.
Фінансування	1,5	0,17	1,09	1,29	0,39	0,62
Автономії (незалежності)	0,36	0,69	0,44	0,41	0,6	0,54
Стійкості (стабільності)	0,67	5,81	0,92	0,77	2,55	1,63

* Розраховано автором з використанням Річної звітності підприємств [5].

Аналізуючи показники за два роки періоди діяльності, слід відмітити що лише у ВАТ «Коблево» фінансова незалежність знаходиться в межах нормативу, що свідчить про ефективність діяльності підприємства та прийнятих управлінських рішень.

Абсолютне відхилення коефіцієнта фінансування у ВАТ «Зелений гай» звітному періоді є від'ємним і становить 1,33, що пов'язано із зменшенням поточних зобов'язань у 8 разів. Найбільшу частку (51,7 %) у складі поточних зобов'язань у звітному періоді займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Варто відмітити, позитивне зростання коефіцієнта автономії та стійкості, оскільки дані показники досягли нормативного значення, що свідчить про зменшення довгострокових та поточних зобов'язань.

Зменшення довгострокових та поточних зобов'язань ВАТ «Радсад» у співвідношенні до власного капіталу сприяло збільшенню коефіцієнта

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансування у 1,58 разів, що є позитивною тенденцією, оскільки значення наближається до нормативного значення.

Визначимо спроможність підприємства швидко реалізувати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язання за допомогою показників ліквідності, результати розрахунків оформимо у таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка показників ліквідності *

Коефіцієнти	ВАТ «Зелений гай»		ВАТ «Коблево»		ВАТ «Радсад»	
	2009 р.	2010 р.	2009 р.	2010 р.	2009 р.	2010 р.
Абсолютної ліквідності	0,0003	0,01	0,004	0,01	0,09	0,01
Швидкої ліквідності	0,74	2,08	0,4	0,5	5,58	2,29
Покриття	1,047	2,28	1,14	0,93	6,62	2,58

* Розраховано автором з використанням Річної звітності підприємств [5].

За розрахованими показниками ні в одному з товариств абсолютна ліквідність не знаходиться в нормативному значенні, оскільки поточні зобов'язання перевищують наявні грошові кошти та їх еквіваленти.

Висока питома вага виробничих запасів, поточних біологічних активів, незавершеного виробництва, готової продукції та товарів у складі оборотних активів у співвідношенні до поточних зобов'язань є наслідком наднормативного значення швидкої ліквідності.

Оборотні активи аналізованих інтегрованих підприємств регіону переважають у вартісному співвідношенні поточні зобов'язання, про що свідчить коефіцієнт покриття.

Висновки. Інформація бухгалтерської фінансової звітності визначає сукупність параметрів фінансового стану підприємства та результатів його діяльності в минулому для визначення майбутніх показників господарювання. Ключовим моментом при цьому стає аналіз бухгалтерської фінансової звітності як найбільш повного та об'єктивного джерела інформації про підприємство та прогнозування на цій основі показників його стратегічного розвитку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Стельмащук А.М. Методичне забезпечення аналізу і прогнозування показників бухгалтерської фінансової звітності / А.М.Стельмащук // Інноваційна економіка. – 2010. - № 1. – С. 86 – 90.
2. Захарчук Н.М. Аналіз фінансової звітності як фактор прийняття інвестиційних рішень / Н.М. Захарчук // Інноваційна економіка. – 2010. - № 1. – С. 196 – 199.
3. Королькова І., Королькова О. Щодо управління вартістю підприємства на основі збалансованої системи показників / І.Королькова, О.Королькова // Економіст. – 2010. - № 1. – С. 49 – 51.
4. Аналітичні передумови управління конкурентоспроможністю невеликих підприємств / В.Парсяк, І.Дибач // Економіст. – 2010. - № 8. – С. 56 – 59.
5. Річна звітність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.smida.gov.ua/.

УДК 658.155

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

О. В. Рафальська, магістрант
Науковий керівник: к. е .н., доцент Кравчук Л. С.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті розглянуто значення прибутку у фінансово - господарській діяльності підприємства. Проведено аналіз динаміки розміру прибутку сільськогосподарських підприємств в Миколаївській області, а також досліджено управління прибутком підприємства.

Ключові слова: *прибуток підприємства, управління прибутком підприємства, формування та використання прибутку підприємства.*

Актуальність проблеми. Кінцевим результатом, який формує фінансові ресурси торговельного підприємства, забезпечує його стабільність і конкурентоспроможність на ринку товарів і послуг, є прибуток. Саме на основі одержаного прибутку будь-яке підприємство незалежно від форми власності та виду діяльності виконує свої функції, спрямовуючи кошти на власний розвиток, на соціальні потреби, у фонд матеріального заохочування та на ін. Тому у сучасних умовах прибуток стає не тільки важливим показником, а й метою роботи сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значну увагу питанням

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

формування та використання прибутку підприємств приділено в працях наступних авторів: І.О. Бланка, В.І. Блонської, О.Р. Кривицької, С. Ф. Покропивного та інших.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз динаміки розміру прибутку сільськогосподарських підприємств в Миколаївській області та дослідження управління прибутком підприємства.

Виклад основного матеріалу. Прибуток являє собою певний гарант прогресу економічної системи, а його відсутність – найкращий доказ регресу й соціального напруження.

Зміст будь-якої підприємницької діяльності полягає у досягненні економічного ефекту у вигляді прибутку. Нині в Україні в умовах реформування економіки спостерігається тенденція до значного зниження рівня рентабельності виробництва, що означає збитковість багатьох підприємств. У зв'язку з цим управління підприємством вимагає вдосконалення методів оцінки і прогнозування прибутку. Чим більше уваги приділяється цій економічній категорії, тим ефективніше функціонує підприємство. Усе це зумовлює необхідність дослідження теоретичних засад функціонування прибутку і його впливу на темпи і пропорції суспільного відтворення.

Розвиток ринкових відносин в економіці України зумовив необхідність нових підходів до управління формуванням і розподілом прибутку . А це означає, що й саме визначення прибутку зазнає певних змін. Не дивно, що у сучасних умовах серед вітчизняних та закордонних учених існують різні точки зору на поняття прибутку [3].

Прибуток можна розглядати як ту частину виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства. Але таке розуміння прибутку обмежується тільки кількісним визначенням категорії і не розкриває його економічної природи. Під прибутком розуміють ще грошове втілення частини вартості додаткового продукту . Прибуток можна визначити як частину заново створеної вартості,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти [4] .

Водночас прибуток як економічна категорія відображає кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів сільськогосподарських структур, їх фінансового стану. Отже, основною метою будь-якого підприємства до сталого економічного розвитку є забезпечення прибутковості його діяльності. На основі таблиці 1 ми можемо дослідити прибутковість сільськогосподарських підприємств за останні роки в динаміці.

Таблиця 1

Динаміка розміру прибутку сільськогосподарських підприємств в Миколаївській області, 2006-2011 рр, тис. грн.*

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	січень-липень 2011р.
Підприємства, які одержали прибуток у % до загальної кількості підприємств	74,9	69,5	75,8	77,7	80	100
Фінансовий результат, тис. грн	238249	250772	435685	429743	785219	197,3

*Дана таблиця побудована на основі даних Державного комітету статистики України [5].

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зробити висновок, що за останні п’ять років спостерігається позитивна динаміка розміру прибутку сільськогосподарських підприємств в абсолютному вимірі. Так, якщо в 2006 році прибуток всіх підприємств становив 238,25 млн. грн, то в 2010 році вони отримали прибуток в сумі 785,22 млн. грн, що на 230 % більше ніж у 2006 році, тобто майже в 3 рази. Таким чином ми бачимо значне збільшення прибуткових підприємств і тим самим скорочення збиткових підприємств в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

аграрному секторі Миколаївської області. Це дає нам змогу говорити про ефективне управління прибутком на підприємстві .

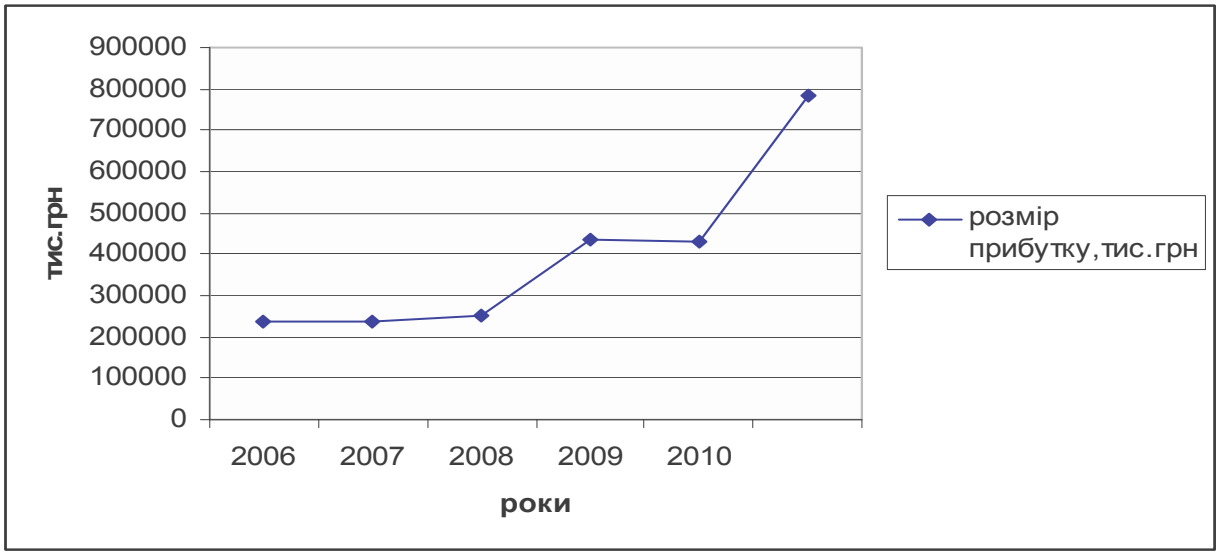

Рис. 1 Динаміка розміру прибутку сільськогосподарських підприємств у Миколаївській області за 2006-2010 рр., тис. грн

Значна роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників та працівників визначають необхідність ефективного і безперервного управління ним. Управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві, з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді [3].

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Основними задачами управління формуванням прибутку підприємства є: забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується і який відповідає ресурсному потенціалу суб’єкта господарювання та ринковій кон’юнктурі; забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується та допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості прибутку, що формується; забезпечення постійного збільшення ринкової

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вартості підприємства; підтримка конкурентноздатності у довгостроковому періоді; забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності; підтримка інвестиційної привабливості [4].

До основних задач управління розподілом прибутку підприємства можна віднести: забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства; забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку у відповідності зі задачами розвитку підприємства в майбутньому періоді; забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутках підприємства [1].

Процес управління прибутком підприємства має відбуватися в певній послідовності і забезпечувати реалізацію головної мети і основних задач цього управління. З цією метою нами запропонована наступна структурно-логічна схема здійснення процесу управління прибутком підприємства.

Політика управління формуванням прибутку підприємства повинна бути спрямована на максимізацію розміру позитивного фінансового результату через виконання комплексу завдань щодо забезпечення зростання обсягів його діяльності, ефективного управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, оптимізації складу та структури обігових коштів, підвищення продуктивності праці та системи управління суб’єктом господарювання.

Що стосується політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників та працівників [2].

Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, так як прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який в свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

власників і працівників.

Висновки. Отже, прибуток підприємства є важливою економічною категорією і виступає об'єктом управління. У сучасних умовах відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління підприємством. Ці зміни відображають нову роль прибутку для діяльності підприємства. Для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником, як прибуток, зокрема, необхідне вдосконалення існуючих інструментів управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : «Ника – Центр», 2008. – 544 с.
2. Блонська В. І. Вдосконалення формування та використання прибутку підприємства / В. І. Блонська, О. І. Вужинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 18.1. – С. 122 – 128.
3. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства /О.Р. Кривицька // Фінанси України. – 2010.– № 6 – С. 34 – 36.
4. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2009. – 528 с.
5. Статистична інформація / Державний комітет статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

УДК 338.434:336.77

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ІНВЕСТУВАННЯ В АПК

Ю. В. Голяк, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Рябенко Г. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто сучасний стан розвитку фінансового інвестування в АПК. Встановлено причини незадовільного рівня інвестиційного забезпечення підприємств АПК та визначено основні напрями розвитку фінансового інвестування в АПК.

Ключові слова: *інвестиції, фінансові інвестиції, агропромисловий комплекс*

Актуальність теми. Задоволення життєвих потреб сільських жителів в значній мірі залежить від збільшення обсягу інвестицій в основний капітал у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

галузі соціальної інфраструктури. В наш час дуже важливою проблемою постає фінансування галузей АПК. Розвиток АПК, як і інших галузей народного господарства, потребує інвестицій. Одним з джерел формування ресурсів розвитку АПК є фінансові інвестиції. Досвід країн з розвинутою економікою доказує, що аграрний сектор успішно розвивається при підтримці держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансове інвестування в галузі АПК розглядали визначні вчені минулого та сучасності, такі як Пересада А.А., Ривак О.С. та ін. При цьому у даних наукових працях розглядаються питання фінансування окремих інвестиційних проектів, однак у нинішніх ринкових умовах необхідно забезпечити подальше вивчення та обґрунтування методичних підходів до оцінки ефективності інвестиційних проектів із врахуванням інфляційних процесів та посилення невизначеності на ринку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану фінансового інвестування галузей АПК та визначення основних напрямів подолання зазначеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Інвестиції в агропромисловий комплекс України є найбільш привабливим джерелом матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Однак їх обсяг та рівень ефективності залишаються вкрай недостатніми через наявність цілої низки чинників: нестабільність політичної ситуації і законодавчої бази, низька інвестиційна привабливість українського агропромислового комплексу для іноземних інвесторів та ін.[1] .

Головним джерелом фінансування капітальних вкладень в сільське господарство є власні засоби підприємств. До них відносяться:

– прибуток від основної виробничої діяльності;
– амортизаційні відрахування;
– засоби фонду економічного стимулювання в тій частині, які використовуються на капітальні вкладення;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– інші засоби господарства.

Формування капітальних вкладень в період переходу до ринкових відносин повинне здійснюватися не тільки за рахунок власних ресурсів підприємств, але при використанні позикових засобів.

Серед позикових джерел виділяються:

– кредити банків;
– внески учасників акціонерних товариств;
– надходження від продажу акцій.

В 2010 році в агропромисловий комплекс України було залучено 2708,6 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (6,9 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку). З них вкладено 1837,2 млн. дол. США (4,7%) у 769 підприємств харчової та переробної промисловості та 871,4 млн. дол. США (2,2%) у 668 сільськогосподарських підприємств.

Приріст іноземного капіталу за 6 місяців 2010 року склав 138,1 млн. дол. США, що в 3,4 рази менше, ніж за аналогічний період минулого року. При цьому інвестиційні вкладення у харчову промисловість досягли 106,1 млн. дол. США. Обсяг залучення іноземних інвестицій в сільське господарство з початку року збільшився на 32 млн. дол. США [2].

Основними інвесторами в агропромисловий комплекс України є країни:

– в сільське господарство: Кіпр (317 млн. дол. США), Великобританія (133 млн. дол. США), Данія (56,8 млн. дол. США), Сполучені Штати Америки (51,5 млн. дол. США), Німеччина (41,1 млн. дол. США), Австрія (28,9 млн. дол. США), Франція (20,7 млн. дол. США), Російська Федерація (18,1 млн. дол. США).
– в харчову промисловість: Нідерланди (570,6 млн. дол. США), Швеція (222,8 млн. дол. США), Кіпр (218,5 млн. дол. США), Великобританія (148 млн. дол. США), Сполучені Штати Америки (98,5 млн. дол. США), Швейцарія (83 млн. дол. США), Франція (73,2 млн. дол. США), Німеччина (59 млн. дол. США), Росія (44,3 млн. дол. США).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За обсягами інвестування виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів по відношенню до загального обсягу інвестицій серед регіонів лідирують: Кіровоградська (37,7 %), Миколаївська (27,6 %), Вінницька (24,7 %), Чернігівська (21,6 %), Харківська (17,0 %) області при середньому рівні по Україні 8,8 % Обсяги освоєних інвестицій в сільське господарство в порівнянні з відповідним періодом попереднього року становлять 96,7 % у тому числі: в галузі рослинництва 112,8 %, тваринництва - 62,0 %, надання послуг у рослинництві і тваринництві, облаштування ландшафту - 251,2 %, рибальство і рибництво - 168,0 %.

За обсягами зростання освоєних інвестицій у сільське господарство порівняно з відповідним періодом минулого року лідирують Чернівецька, Івано-Франківська, Житомирська, Донецька, Дніпропетровська, Вінницька, Полтавська, Рівненська, Запорізька, Чернівецька області та м. Київ [2].

Спостерігається зменшення темпів залучення інвестицій у січні-березні 2010 року в харчову промисловість, обсяги освоєння яких становлять 65,1 % до відповідного періоду попереднього року.

Зростання обсягів освоєних інвестицій (у відсотках в порівнянні з відповідним періодом минулого року) спостерігається у виробництво чаю та кави (у 8 разів), продуктів дитячого харчування та дієтичних продуктів (у 5 разів), пива, виноградних вин, макаронних виробів та рибних продуктів (в 2 рази), хліба та хлібобулочних виробів (181 %), м'яса та м'ясних продуктів (158,1 %), продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів (148,5 %), перероблення та консервування овочів та фруктів (141,5 %) [3].

За обсягами освоєних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів по відношенню до загального обсягу освоєних інвестицій серед регіонів лідирують Вінницька, Херсонська, Тернопільська, Волинська, Львівська, Кіровоградська, Київська, Одеська, Миколаївська, Харківська, Чернігівська, Сумська, Черкаська області, АР Крим та м. Київ.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Найпривабливішими регіонами для інвесторів на сьогодні є: Київська обл. - 138,0 млн. дол. США, м. Київ - 83,4 млн. дол. США, Львівська – 113 млн дол. США, Івано-Франківська - 73,4 млн. дол. США,Дніпропетровська - 56,6 млн. дол. США [4].

Серед основних позитивних моментів, що сприяють розвитку широкого інвестування в аграрний сектор України, є зручна географія, сприятливі природні умови й багаті ресурси, власна сировинна база, відсутність жорсткої конкуренції в галузі, висока прибутковість аграрного бізнесу, незадоволений внутрішній попит, великий потенціал внутрішнього споживання, близькість до потужних зовнішніх ринків збуту, дешева робоча сила, можливість швидкої організації великотоварного виробництва й відносно невисока ціна входження на ринок. Безумовно, існують і негативні фактори, які стримують інвестування в аграрний сектор України: нерозв'язаність земельних питань; нестабільна законодавча база й аграрна політика, втручання влади в бізнес; надмірна зарегульованість бізнесу; особливості місцевого менталітету; відносно низьке внутрішнє споживання й платоспроможний попит; проблеми з виконанням контрактів.

Висновки. Фінансові інвестиції є одним з найважливіших джерел ресурсів економічного зростання АПК. Основним завданням підприємств аграрної промисловості є вирішення питань щодо підвищення інвестиційної привабливості, як для національних, так і іноземних інвесторів. Для виведення підприємств АПК із інвестиційної кризи та забезпечення помірного або інтенсивного інноваційного розвитку необхідно щорічно забезпечити активний приплив інвестицій і поступове збільшення їх обсягу, що неможливо без максимального залучення іноземних інвестицій. Подальше переведення сільського господарства України у режим сталого зростаючого розвитку потребує практичної реалізації офіційно наміченої галузевої інвестиційно-інноваційної моделі за високого рівня її адаптованості до чинного національного правового простору з врахуванням відповідного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

досвіду розвинутих країн загалом і ЄС зокрема у частині планового регулювання процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні / А. А. Пересада // Фінанси України. – 2010. - № 12. – С. 45 – 52.
2. Стан інвестування АПК / Міністерство аграрної політики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.minagro.kiev.ua/page/?8932
3. Україна у цифрах 2009 / Статистичний збірник – Київ, 2010 – 258с.
4. Ривак О.С. Інвестиційна діяльність в агропромисловому комплексі України /О.С. Ривак // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - № 1. – С.12 – 17.

УДК 336.77:631.1

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. А. Філатова, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Рябенко Г. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто особливості кредитування аграрних підприємств в умовах ринкової економіки та досліджено стан банківського кредитування аграрних підприємств.

Ключові слова: *банк, банківське кредитування, кредитне забезпечення, кредит, кредитні відносини, аграрний сектор економіки.*

Актуальність теми. Однією з актуальних проблем аграрного сектору економіки є кредитування сільськогосподарських підприємств. В умовах сьогодення фінансове забезпечення виробничої діяльності є проблемним. Для сільськогосподарських підприємств, через галузеву специфіку, ці проблеми є найбільш вразливими.

Для переважної більшості аграрних підприємств основним джерелом фінансування є власні кошти. Друге місце займають кредити комерційних банків. Однак складність отримання кредиту для аграрних підприємств, особливо в умовах нинішньої фінансово-економічної кризи, спонукає до пошуку нових нетрадиційних форм та джерел фінансування.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В Україні доступ до позичкових ресурсів був і залишається досить складним для аграрних товаровиробників. Серед основних проблем кредитного забезпечення можна віднести: по-перше, зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства; по-друге, недоступність кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки; по-третє неврахування сезонності робіт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми розвитку та вдосконалення кредитних відносин в аграрній сфері присвячені праці ряду науковців та практиків, таких як І. М. Барановський, О. А. Кириченко, В. Д. Кудрицький, В. І. Міщенко та ін. В їх дослідженнях розглядається широке коло питань стосовно взаємовідносин сільськогосподарських підприємств з комерційними банками, створення спеціалізованої фінансової інфраструктури, орієнтованої на обслуговування аграрного сектора, підвищення ефективності використання кредитних ресурсів тощо.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз особливостей кредитування аграрних підприємств на сучасному етапі та характеристика причин, що обмежують можливості кредитування аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство будь-якої країни залишається основною продовольчою галуззю народного господарства, стан якої залежить від обсягів коштів, вкладених у її розвиток. У сфері сільського господарства кредитні ресурси відіграють вирішальну роль: сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів, безперервність процесів відтворення, значна потреба в обігових засобах перетворюють кредит в основне джерело поповнення фінансових ресурсів. Дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які є недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку банків через свої форми кредитування [1, с.238].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Сутність кредитних відносин полягає в системі економічних відносин між суб'єктами ринку щодо надання позики у грошовій або товарній формах на умовах, передбачених договором, який визначив би умови отримання та повернення кредиту, форму повернення, розмір відсоткової ставки, графік сплати, права та обов'язки [2, с. 209].

Під кредитним забезпеченням розуміють спрямування банківських кредитів на забезпечення безперервності відтворення на підприємствах.

Належне кредитне забезпечення є визначальним чинником ефективного функціонування будь-якого підприємства.

Необхідність і особлива роль кредиту в аграрному секторі зумовлені специфікою відтворювального процесу, що прискорює рух грошових та матеріальних ресурсів і сприяє підвищенню фінансово-господарської діяльності. Саме через кредит, як один із фінансових інструментів впливу на процес виробництва, можна вирішити проблеми фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору економіки [3].

Проблемами кредитування сільськогосподарських підприємств банками є: підвищення фінансових ризиків, спричинене отриманням кредиту, у перспективі може призвести до втрати фінансової стійкості і навіть платоспроможності; відсутність у позичальників ліквідного забезпечення кредитів; високі кредитні відсотки; довга процедура розгляду можливості отримання кредиту; вплив сезону на сільськогосподарське виробництво і залежність від природно-кліматичних умов; катастрофічне падіння родючості ґрунтів та зростання їх ерозії; непостійне законодавство, нестабільність фінансової та політичної системи; неможливість отримання кредиту на створення сільськогосподарського підприємства «з нуля».

В умовах невисокого рівня прибутковості, а частіше збитковості, низької ліквідності активів – сільськогосподарські підприємства некредитоспроможні. У результаті маємо замкнуте коло: відсутність фінансових ресурсів – причина низької ефективності сільськогосподарського виробництва, а це, у свою чергу, унеможливлює отримання кредитних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ресурсів. У цих умовах необхідна розробка та реалізація нових, адекватних сучасним умовам підходів до фінансово-кредитного забезпечення галузі.

Для подальшого розвитку кредитних відносин між комерційними банками та агропідприємствами, держава повинна допомогти в активній підтримці всіх учасників кредитування, а саме за допомогою:

- державної підтримки розвитку конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва;
- запровадження сучасних механізмів і методів формування прозорого ринку сільськогосподарської продукції, продовольства, капіталу, виробничих ресурсів, та робочої сили;
- створення сприятливих умов для реалізації експортного потенціалу аграрного сектору економіки тощо.

Розглядаючи діяльність банків країн із найвищою питомою вагою позичкових коштів в аграрному капіталі, то до таких доцільно віднести Англію і Німеччину — близько 50 %, Францію — понад 40 %, Італію та Бельгію — понад 30 %. У країнах Європейського Союзу 40 % господарств повністю залежать від залучення позичкових коштів і лише 25 % фермерських господарств обходиться без банківських кредитів.

Сільськогосподарські підприємства станом на 29 квітня 2011 року залучили 4,5 млрд грн кредитних коштів на проведення весняної польової кампанії. Із загального обсягу залучених коштів 3,6 млрд грн становлять банківські кредити і 923 млн грн - товарні кредити. Необхідним є залучення аграріями ще додатково 0,2 млрд грн кредитів на весняну польову кампанію. Протягом 2010 року сільськогосподарські підприємства залучили кредитів лише 1,8 млрд грн, що на 2,7 млрд грн менше, ніж протягом чотирьох місяців 2011 року, що свідчить про зростання довіри комерційних банків до сільськогосподарського виробника у вигляді надання йому кредитів та впровадження різноманітних кредитних програм саме для аграрного сектору економіки. Відсоткові ставки за кредитами на кінець квітня 2011 року становили у національній валюті 14,5 % (в порівнянні до

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кінця березня 2011 року, то відсоткова ставка знизилася на 1,4 %), а в іноземній валюті 9,0 % (-1,2 %) [4].

Станом на 1 травня 2011 р. у структурі кредитування сільськогосподарських підприємств переважали середньострокові кредити (від 1 до 5 років) – 15,7 %. Довгострокові кредити (більше 5 років) становили лише 3,4 %, і 12,2 % – кредити на строк до 1 року.

Висновки. Однією з головних умов стабільного розвитку будь-якого підприємства є його фінансова незалежність. У сфері сільського господарства кредитні ресурси відіграють вирішальну роль щодо забезпечення галузі коштами. Збільшення залучених кредитів аграрними підприємствами свідчить про зростання довіри комерційних банків до сільськогосподарського виробника у вигляді надання йому кредитів та впровадження різноманітних кредитних програм саме для аграрного сектору економіки, але через низку проблем кредитування сільськогосподарських підприємств необхідно розробляти та реалізовувати нові, адекватні сучасні умови підходу до фінансово-кредитного забезпечення галузі. Вітчизняні виробники зацікавлені в можливості кредитування майбутнього врожаю, тому співпраця з банками є невід'ємною складовою формування основи продовольчої безпеки України та вітчизняних споживачів.

ЛІТЕРАТУРА

1.Барановський І.М. Зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських товаровиробників / Барановський І.М. // Науковий вісник національного аграрного університету. – 2008. - № 119. – С. 236-240.

2.Кириченко О.А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко, В.Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 207-222.

3. Міщенко В.І. Особливості посткризового реформування фінансового сектору України // Фінанси України.-2010. -№10.- С.3-15.

4. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2011: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 332.33:657.1

СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

В. В. Габелюк, магістрант
Науковий керівник: асистент Баришевська І. В.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті визначено особливості інформаційного забезпечення організації бухгалтерського обліку земельними ресурсами з врахуванням сучасних тенденцій розвитку земельних відносин.

Ключові слова: *облік земельних ресурсів, управління земельними ресурсами, класифікація земельних ресурсів.*

Постановка проблеми. Внаслідок земельної реформи в Україні відбулись принципові зміни у формах власності на землю, що викликали суттєві перетворення у складі землевласників та землекористувачів. Запровадження в Україні приватної власності та особливості використання земель у виробничому процесі аграрних підприємств зумовили необхідність подальшого розвитку ефективних форм управління земельними відносинами та раціонального землекористування, що, в свою чергу, вимагає переосмислення економічної суті земельних ресурсів та включення їх до складу об’єктів бухгалтерського обліку. Методика бухгалтерського обліку земельних ресурсів, що діяла в умовах адміністративно-командної системи, втратила свою значимість. Разом з тим, у державі ще не створено належної системи нормативного регулювання обліку земельних ресурсів, яка б дозволяла достатньою мірою формувати інформацію про їх якісні характеристики, оцінку та потенційні можливості використання земель в сучасних умовах. Отже, виникає потреба в розробці методичних основ інформаційного забезпечення суб’єктів господарювання щодо земельних ресурсів, що сприятиме проведенню контролю та економічного аналізу наявності і стану використання земельних ресурсів, пошуку резервів підвищення ефективності землекористування.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розробку теорії земельних відносин та практики обліку земельних ресурсів в сільськогосподарських підприємствах суттєвий внесок зробили такі вчені-економісти, як М.Я. Дем'яненко, В.М. Другак, В.М. Жук, О.М. Євстаф'єва, Г.Г. Кірейцев, В.П. Ярмоленко, О.Ф. Ярмолюк та ін. Проте питання визначення подальших напрямів удосконалення системи бухгалтерського обліку земельних ресурсів залишаються відкритими. Насамперед,

Постановка завдання. Обґрунтувати економічну суть категорії „земельні ресурси" як специфічного виду активів та визначити їх місце в системі бухгалтерського обліку підприємств. Оцінити сучасний стан організації бухгалтерського обліку земельних ресурсів та проаналізувати рівень їх використання в сільськогосподарських підприємствах.

Викладення основного матеріалу. Земля як фізичний об'єкт та природний ресурс займає першочергове місце в системі суспільного відтворення, що зумовлюється її багатофункціональним призначенням. Вона одночасно визнається основним засобом виробництва в сільському господарстві, об'єктом соціально-екологічних та економіко-правових взаємовідносин. Унікальність земельних ресурсів як економічної категорії обумовлює специфіку побудови їх господарського обліку, що являє собою систему накопичення, систематизації, обробки та аналізу економічної інформації про кількісні, якісні та правові характеристики земельних ресурсів в натуральних та грошових вимірниках на державному та внутрішньогосподарському рівнях.

Облік земельних ресурсів з'явився на ранніх етапах розвитку суспільства і пройшов кілька етапів свого становлення. Якщо на ранніх стадіях розвитку облік проводився в натуральних вимірниках, а згодом і в якісних параметрах, то у процесі розвитку відносин власності на землю та формування ринкових відносин з'явилась необхідність відображення в бухгалтерському обліку як натуральних, так і грошових вимірників. В сучасних умовах такий облік є невід'ємною складовою всієї системи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

господарського обліку, основним завданням якого є формування достовірної та неупередженої інформації про земельні ресурси для внутрішніх та зовнішніх користувачів з метою прийняття правильних управлінських рішень та підвищення ефективності їх використання у виробничому процесі [1].

Зарахування земельних ресурсів до складу об'єктів бухгалтерського обліку вимагає визначення їх місця у складі господарських засобів сільськогосподарських під Для визначення суті, документального відображення та контролю за земельними ресурсами важливе значення має їх обґрунтована класифікація. Використання комплексного підходу до вивчення сутності земельних ресурсів дозволило сформулювати певні класифікаційні ознаки для їх групування в обліково-аналітичному процесі (табл.1).

У ринкових умовах особливого значення набуває питання раціонального використання наявних земельних ресурсів, тому з метою покращання аналітичності інформації про земельні ресурси їх згруповано за ступенем використання в обробітку: 1) землі, що обробляються, – власні, у фінансовій та операційній оренді, суборенді, під заставою; 2) землі, що вилучені з процесу виробництва, – надані в операційну оренду або суборенду; 3) інші землі, що не використовуються, тобто не здатні виконувати функції активів підприємства (наприклад, радіоактивно забруднені, заболочені землі). Така класифікація дозволить організувати аналітичний облік земель та виявити рівень їх використання у процесі господарської діяльності. Для узгодження господарського обліку з кадастровим земельним обліком автором пропонується здійснювати групування земель за категоріями – відповідно до їх цільового призначення [3].

Управління земельними ресурсами є багатофункціональним та різнобічним процесом, тому в його здійсненні беруть участь певні органи управління. Однак, первинною ланкою у створенні єдиного інформаційного середовища про земельні ресурси повинні бути власники землі та землекористувачі – сільськогосподарські підприємства, які фіксують,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

систематизують, обробляють та здійснюють передачу інформації про правовий статус, якісно-кількісний стан та природну родючість земельних ресурсів на інші рівні управління через встановлену систему бухгалтерського обліку та звітності. Тому при організації бухгалтерського обліку земельних ресурсів її слід узгоджувати із загальною системою державного обліку земель, що дозволить задовольняти інформаційні потреби внутрішніх та зовнішніх користувачів [4].

Таблиця 1

Пропонована класифікація земельних ресурсів в обліково-аналітичному процесі

Класифікаційна ознака	Групування	Використання класифікації в обліково-аналітичному процесі
За суб'єктами прав власності	• Приватна власність • Комунальна власність • Державна власність	Для визначення методологічних засад формування в бухгалтерському обліку інформації про земельні ресурси у складі основних засобів для суб'єктів господарювання – бюджетних установ та підприємств різних форм власності
За ознакою користування та власності	• Власні • У постійному користуванні • Орендовані (фінансова, операційна оренда) • Одержані за правом земельного сервітуту	Для вибору методики ведення обліку земельних ресурсів щодо їх прийняття або списання з балансу підприємства та зарахування на позабалансові рахунки, порядку формування витрат на придбання та визначення вартості земель в системі обліку, документального оформлення прав на них
За ступенем використання в господарській діяльності	• Землі, що задіяні у виробництві • Законсервовані землі та землі запасу • Землі, що не задіяні у виробництві	Дозволяє одержати аналітичну інформацію за напрямками використання земель, визначити потребу в здійсненні капітальних поліпшень, переведенні ділянок з однієї категорії угідь в іншу, провести їх переоцінку або тимчасово вилучити зі складу активів підприємства
За галузевою ознакою	Землі с.-г. призначення; промисловості; транспорту; зв'язку; землі водного і лісового фонду; ін.	Для побудови Робочого плану рахунків бухгалтерського обліку, організації процесу інвентаризації відповідно до кадастрового земельного обліку
За ознакою участі в іпотечному кредитуванні	• Землі під заставою • Землі, що не беруть участь в іпотечному кредитуванні	Надає можливість проаналізувати фінансовий стан підприємства, здійснити прогноз діяльності на перспективу

*Дані наведені з джерела [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Окремої уваги заслуговує така господарська операція, як переведення земельних угідь із одного виду в інший. В умовах реформування підприємств та в результаті передачі земель громадянам відбуваються значні трансформаційні процеси в розрізі категорій угідь. З огляду на це, автором пропонується запровадити в обліку додатковий документ – „Акт переведення земельних ділянок”, застосування якого надаватиме інформацію про причини зміни категорії земель, кадастрові показники, вид і оцінку земельної ділянки, її якісний стан в момент переведення з одного виду в інший.

Для організації аналітичного обліку земельних ресурсів доцільним є використання „Інвентарної картки обліку земельних ділянок (паїв)”, в якій облікова інформація групуватиметься за такими розділами: 1) відомості про придбання земельної ділянки (паю); 2) причини вибуття земельної ділянки (паю)*;* 3) дані про поліпшення*;* 4) переоцінка земельної ділянки (індексація вартості земель на певну дату, дооцінка або уцінка)*;* 5) відомості про переведення земель з одного виду угідь в інший*;* 6) коротка характеристика об’єкта. Для узагальнення та систематизації даних про кількісний та якісний стан земель пропонується вести „Книгу обліку земель суб’єкта господарювання”, групування земель в якій здійснюють з врахуванням прав власності чи користування та за категоріями угідь[5].

Таким чином, з врахуванням всіх запропонованих бухгалтерських документів, процес узагальнення первинної та аналітичної документації з земельними ділянками матиме наступний вигляд (рис. 2).

Для підвищення аналітичності інформації, враховуючи класифікацію земельних ділянок за ознаками власності та ступенем використання у виробничій та господарській діяльності, в дисертаційній роботі запропоновано внести доповнення в Робочий план рахунків бухгалтерського обліку до субрахунку другого порядку 101 „Земельні ділянки”: 101.1 „Власні землі, що обробляються підприємством”; 101.2 – „Землі, що знаходяться у фінансовій оренді”; 101.3 – „Землі, що передані в операційну

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оренду”; 101.4 – „Землі під заставою”; 101.5 – „Землі, що тимчасово не використовуються” та позабалансового рахунку 01 „Орендовані необоротні активи” в розрізі земельних ділянок та паїв: 01.1 – „Земельні ділянки, що знаходяться в операційній оренді”, 01.2 – „Земельні паї, що знаходяться в операційній оренді”, 01.3 – „Землі, що знаходяться в суборенді”, 01.4 – „Земельні паї, що знаходяться в суборенді”[3].

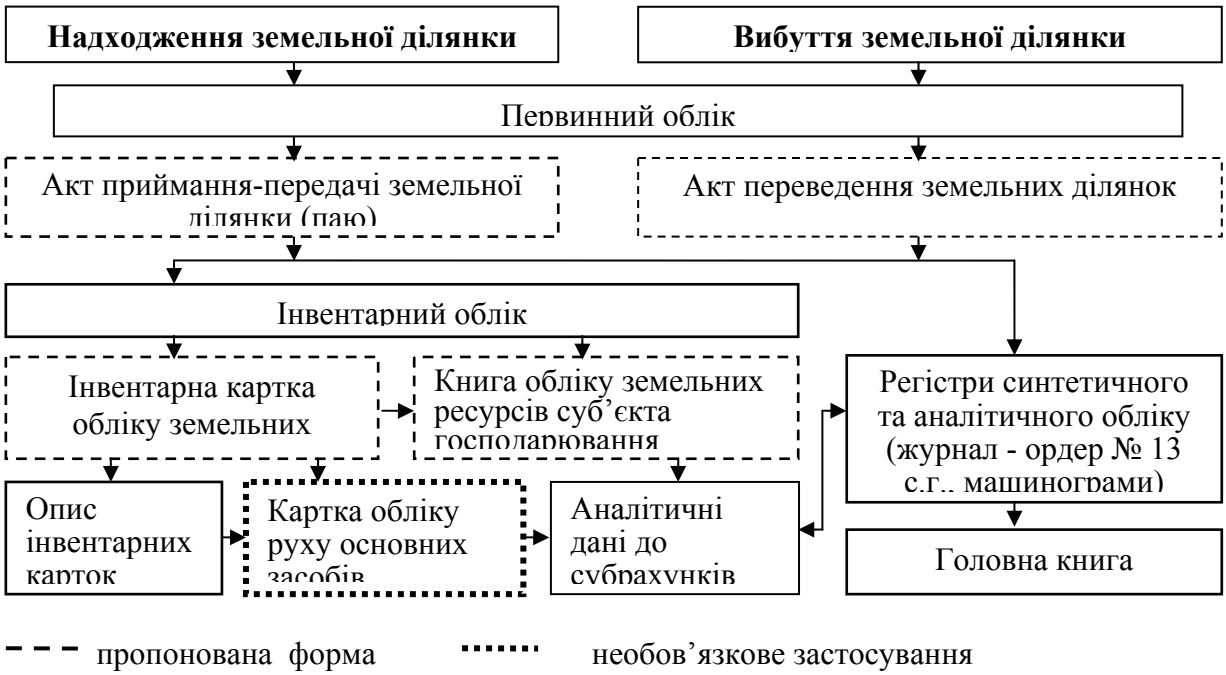

Рис. 2. Схема формування інформації про земельні ділянки
*Дані наведено з джерела [4]

Зазначені зміни допоможуть покращити облікове забезпечення користувачів інформацією про земельні ділянки з метою проведення економічного аналізу землекористування з точки зору ефективності використання земельного потенціалу та загальної економічної оцінки діяльності підприємства, поліпшити внутрішньогосподарський контроль за рухом та використанням земельних ресурсів.

Висновки. Дослідженнями встановлено особливості землі, які дозволили сформулювати комплексне поняття „земельні ресурси” як специфічного виду необоротних активів, що є продуктом природи, характеризується необмеженим терміном використання, просторовою обмеженістю та здатністю приносити економічні вигоди у процесі використання. Ідентифікація наведеного поняття в системі обліку розкриває

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відмінності між категоріями „земельна ділянка”, „право користування земельною ділянкою”, „капітальні витрати на поліпшення земель”, які є окремими об’єктами бухгалтерського обліку.

З метою деталізації даних про фактичний якісний стан та наявність земельних угідь пропонується доповнити „Інвентаризаційний опис земельних угідь (паїв)” додатковою інформацією про наявність документації на право власності та користування землею, балансову та нормативну грошову вартість, якісні характеристики та цільове використання ділянок. Такі зміни допоможуть здійснити контроль за раціональним використанням угідь, наявністю правової документації на власні та орендовані земельні ділянки та за їх якісною та вартісною оцінкою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ярмолюк О.Ф. Сучасний стан реформування земельних відносин в Житомирській області / О.Ф. Ярмолюк // Науково-теоретичний збірник „Вісник ДАУ”. – Житомир: Державний агроекологічний університет. – 2006. – № 1 (16). – С. 308–315. – 0,70 д.а.

2. Ярмолюк О.Ф. Економічні аспекти використання радіаційно забруднених земель зони Полісся / О.Ф. Ярмолюк // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка та менеджмент. – 2006. – Випуск 3–4 (20–21). – С. 342–347. – 0,48 д.а.

3. Ярмолюк О.Ф. До питання щодо обліку землі / О.Ф.Ярмолюк // Облік і фінанси АПК. – 2007. – №3–5 (20-21). – С. 165–169. – 0,33 д.а.

4. Ярмолюк О.Ф. Формування аграрними підприємствами звітної інформації про земельні ділянки / О.Ф. Ярмолюк // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 234: В 4 т. – Т. І. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С. 261–268. – 0,47 д.а.

5. Ярмолюк О.Ф. Інформаційне забезпечення управління земельними ресурсами в агроформуваннях / О.Ф. Ярмолюк // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 241: В 5 т. – Т. 5. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С.1024–1032. – 0,56 д.а.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.631

ОПЕРАТИВНИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Д. А. Гросу, магістрант
Науковий керівник: асистент Баришевська І. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто ефективність впровадження оперативного обліку на підприємствах сільського господарства, розглядається його суть, мета та завдання, подано авторське бачення місця оперативного обліку в системі управління підприємством.

Ключові слова: *управління сільськогосподарським підприємством, оперативний менеджмент, інформаційне забезпечення менеджменту, оперативний облік.*

Постановка проблеми. У загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Особливості сільськогосподарського виробництва обумовлюють необхідність раціональної організації системи оперативного управління. В таких умовах ключовим питанням постає якісне інформаційне забезпечення менеджменту підприємств галузі, яке здебільшого формується системою обліку. Традиційно в Україні облік поділяють на бухгалтерський, статистичний та оперативний.

Так, оперативний облік охоплює практично всі аспекти діяльності організації: технологічний, організаційний, постачальницький, виробничий, збутовий, а також фінансовий та управлінський. Несвоєчасно прийняте та реалізоване управлінське рішення по організації та технології виробництва, роботи персоналу чи процесу постачання призводить до великих втрат сільськогосподарської продукції, перш за все тому, що виробничі процеси в сільському господарстві тісно переплетені з біологічними. Проведені науковцями дослідження свідчать, що при несвоєчасно отриманій інформації, недостатньо оперативному управлінні, відповідно, затримці збору урожаю в сільськогосподарському підприємстві всього на декілька днів вартість його суттєво зменшується. Можна стверджувати, що це стосується переважної більшості сільськогосподарських культур.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зокрема, професор І.І. Каракоз зазначає, що «не може бути наукової організації управління виробництвом без всестороннього, системного, щоденного оперативного обліку, дані якого використовуються в якості економічної інформації в оперативному управлінні. Саме в цьому виявляється значення оперативного обліку як одного з найважливіших видів цілісного господарського обліку» [2, с.10].

Від якості та своєчасності надання оперативної інформації залежить ефективність подальшої роботи підприємства. З огляду на вищезазначене, питання раціональної організації системи оперативного обліку на сільськогосподарських підприємствах є актуальним, існує необхідність обґрунтувати оперативний облік, як самостійний, актуальний вид господарського зі своїми цілями, задачами, предметом, методом та функціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри актуальність даної проблеми на її вирішення спрямовано небагато наукових досліджень. Авторами цих досліджень є І.Г. Ушачов, І.І. Каракоз, М.В. Кужельний, Ю.А. Кузьмінський, Б.І. Валуєв, С.І. Шкарабан, С.А. Кошкаров. Проте питання визначення оперативного обліку в системі управління сільськогосподарськими підприємствами залишаються відкритими.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Варто зазначити, що твердження дослідників стосовно визначення суті оперативного обліку та його місця у системі управління підприємством значно різняться, інколи заперечуючи одне одного. Однією з причин цього є те, що в жодному законодавчому акті України немає норм стосовно предмету, суті, методології чи організації оперативного обліку.

Професор І.Г. Ушачов визначає оперативний облік як спосіб здійснення щоденного спостереження та фіксації виробничих процесів, явищ та подій. На думку вченого основними вимогами до цього виду обліку повинні бути:

- точність і повнота даних;
- простота та доступність;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- мінімальні витрати ресурсів та робочого часу виконавців.

В.В. Сопко основною функцією цього виду обліку вважає інформаційну: інформаційні потреби щогодинного, щозмінного та щодобового управління, коли необхідне гнучке маневрування, постійне регулювання, контроль та оцінка ходу робіт, забезпечуються оперативним обліком. Таку думку підтримує І.Г. Ушачев: в структурі рішень, які приймаються керівником, на першому місці – оперативні та поточні питання, питома вага яких складає майже 90% робочого часу. Зменшення їх питомої ваги дозволило б керівникам приділяти більше уваги перспективному розвитку господарств. Відповідно вдосконалення оперативного управління, забезпечення його необхідною інформацією дозволило б зекономити час прийняття раціональних оперативних рішень.

Цікаву думку висловлює В.Ф. Палій, який основною рисою оперативного обліку вважає його спрямованість на відображення конкретної операції. Операція – дія, яка спрямована на досягнення визначеної мети в процесі господарської діяльності.

Для об’єктивного визначення суті оперативного обліку необхідно перш за все розкрити поняття «оперативний». Загалом, оперативний – який безпосередньо здійснює що-небудь, виконує певне завдання; здатний правильно та швидко виконувати ті чи інші практичні завдання, дійовий.

Оперативність в обліку полягає в його здатності безпосередньо в процесі виробництва щоденно відображати всі господарські процеси та явища, які відбуваються на підприємстві. Оперативність полягає також в можливості застосування цього виду обліку для оперативного управління окремими бригадами, цехами відділами сільськогосподарського підприємства.

Оперативний облік – це відображення та узагальнення господарських процесів та операцій на різних стадіях виробництва, які потребують оперативного управління.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Управлінський та оперативний облік, в першу чергу, призначені для забезпечення управлінської ланки необхідною та вчасною інформацією, але їх варто розділяти, бо вони мають відмінні один від одного суть, предмет, методи та функції.

Тобто, оперативний облік займає важливе місце в загальній системі управління підприємством, і особливо в його оперативній складовій.

Б.І. Валуєв зазначає, що в полі оперативного управління знаходяться три групи процесів:

1. Окремі елементи ще не завершених процесів різного роду господарських операцій;

2. Закінчені господарські операції локального характеру;

3. Узагальнені по підприємству в цілому господарські процеси, які здійснюються на різних стадіях кругообігу засобів виробництва.

Інформацію про ці процеси в переважній більшості можна отримати лише за допомогою оперативного обліку. Так, інформація про об'єкти, які відносяться до першої групи, як правило, взагалі не міститься в бухгалтерському обліку. Для цього виду обліку принципово не потрібні відомості про окремі елементи ще не закінчених операцій, проте ці відомості є надзвичайно необхідними для своєчасного управління.

Інформація другої та третьої груп може відображатися в бухгалтерському обліку шляхом узагальнення первинних документів (поставки матеріалів, нарахування заробітної плати працівникам тощо), але для потреб оперативного управління вона буде мало придатною, адже цей вид управління, як правило, здійснюється на місцях, де важко отримати та використати централізовані бухгалтерські дані. Тому, і в цьому випадку доцільно запроваджувати оперативний облік на місцях. В інших випадках, інформація по цих групах об'єктів взагалі не відображається в первинних документах та обліку, наприклад характеристики матеріалів, час використання окремих видів обладнання, залишки насіннєвого матеріалу по

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сортах тощо. Така інформація часто є дуже важливою для ефективного управління, але принципово не потрібною на рівні бухгалтерії.

Отже, навіть найбільш узагальнений аналіз суті оперативного обліку дає можливість стверджувати, що він є важливою функцією оперативного управління, так як створює необхідну інформаційну базу, і в багатьох випадках інші види обліку не здатні виконувати такі завдання. Варто зазначити, що усі вище наведені аргументи є справедливими і в автоматизованій системі обліку, тому твердження окремих авторів про інтеграцію оперативного і бухгалтерського обліку в процесі комп'ютеризації обліку не повинні бути надто категоричними.

Предмет оперативного обліку на конкретному підприємстві може мати різні складові, які будуть залежати від поставлених завдань, але загалом П.І. Савичев визначає його як «... ресурси та частина господарських засобів, їх стан, рух та зміни в процесі виконання планів по підприємству та його структурних відділах» [1, с. 14]. З іншої точки зору предметом оперативного обліку є щоденне господарське життя підприємства, яке досліджується з різних, необхідних керівнику, сторін.

Об'єктами оперативного обліку, на мою думку, є більш розширені та конкретизовані складові його предмету. В цьому випадку проявляється ще одна суттєва відмінність бухгалтерського і оперативного обліку: об'єкти бухгалтерського обліку обов'язково мають грошовий вираз, а в оперативному – ця умова виконується не завжди, навіть інколи такі об'єкти не мають числового вираження (облік виконання контрактів). Також об'єкти оперативного обліку відрізняються від бухгалтерських простотою відображення операцій.

В процесі дослідження суті оперативного обліку особливу увагу слід звернути на характеристики його методу. Аналіз наукових праць різних авторів дав нам змогу виділити чотири основні його елементи, а саме:

1. Документація, показники технічних засобів реєстрації, спостереження у процесі виробництва, усна інформація, а також інвентаризація.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Оцінка об’єктів оперативного обліку (у вартісному, натуральному і трудовому вимірниках) і калькуляція (при зміні виробничих умов чи умов заготовки матеріальних ресурсів).
3. Система групування об’єктів обліку.
4. Внутрішньозаводська звітність.

Ще однією особливістю оперативного обліку є максимальна спрощеність та доступність, відповідно його методи не повинні вимагати від виконавця великих затрат часу і бути не надто складними.

Висновки. Викладений вище матеріал дозволяє зробити наступні висновки: оперативний облік є частиною обліково-інформаційної системи та однією з функцій оперативного управління. Запровадження його на підприємстві дозволяє значно зберегти час на прийняття управлінських рішень, так, як основна мета цього обліку – надання оперативної, практично в режимі реального часу інформації про господарські процеси та операції підприємства. Оперативний облік має власний предмет, об’єкти та функції, його важко узагальнити, бо на кожному конкретному підприємстві він буде мати свої специфічні риси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. — 1440 с.
2. Каракоз И.И. Вопросы теории и практики оперативного учета / И.И. Каракоз // М.: Финансы, 2008. — 208 с.
3. Моссаковський В. Б. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні / В.Б. Моссаковський // — К.: Інтерпрес ЛТД. — 2009. — 326 с.
4. Подолянчук О.А. Сутність обліково-аналітичної інформації та її роль у системі контролю сільськогосподарського підприємства / О.А. Подолянчук // Економіка АПК. — №3. — 2010. — С. 54 - 57.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ВІДХИЛЕННЯ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

П. Дзюба, магістрант
Науковий керівник: асистент Баришевська І. В.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті зазначено визначення нормативних витрат праці, їх поділ за центрами відповідальності. Обґрунтовано необхідність обліку за центрами відповідальності для оперативного контролю витрат і результатів на різних рівнях управління підприємства.

Ключові слова: *витрати праці, центри відповідальності нормування праці, причини несприятливих відхилень трудомісткості.*

Постановка проблеми. Організація обліку виробництва продукції та проведення контролю за діяльністю структурних підрозділів і їх керівників, залежить від належної організації обліку витрат у сільському господарстві за центрами відповідальності або відповідними сегментами.

Виділення центрів відповідальності є основою при створенні напідприємстві системи управлінського обліку, що дозволяє найбільш раціонально пов’язати між собою та реалізувати основні функції управління - організацію, мотивацію, облік, аналіз, контроль, планування тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел з питань обліку і контролю діяльності центрів відповідальності свідчить про те, що вивченням даної проблеми займалося значне коло науковців, а саме: Ф.Ф. Бутинець, П.М. Гарасим, С.Ф. Голов, К. Друрі, Л.В. Нападовська, В.Ф. Палій, Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж., М.Г. Чумаченко та інші.

Мета статті. Обґрунтувати аспекти визначення нормативних витрат та їх відхилення за центрами відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою обліку по центрах відповідальності є задоволення інформаційних потреб внутрішнього управління. Він дозволяє оперативно контролювати витрати і результати на різних рівнях управління організації, оцінювати роботу окремих менеджерів та підрозділів на основі узгоджених планів діяльності, оперативності надання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

взаємопов'язаної звітної інформації, а також первинного аналізу.

Центр відповідальності – це частина підприємства, керівник якого особисто відповідає за результати її роботи. При цьому управління витратами відбувається через діяльність людей. Саме люди, які беруть участь в управлінні, мають відповідати за доцільність виникнення тих чи інших видів витрат.

У системі управлінського обліку центри відповідальності виділяють як об'єкти обліку з метою значно більшої деталізації витрат, посилення контролю за їх рівнем і підвищення точності калькулювання. Це також сприяє більш точному розподілу непрямих витрат (особливо витрат на утримання і експлуатацію машин і обладнання), списання їх на аналітичні рахунки цих центрів відповідальності шляхом прямого віднесення. Останнє в свою чергу, створює умови для їх прямого віднесення на аналітичні рахунки носіїв витрат або більш точного розподілу за об'єктами калькулювання.

Серед інформації, що надається спеціалістам з аналізу витрат, велику увагу приділяють нормативним витратам. Нормативні витрати визначаються заздалегідь. Вони є необхідними орієнтирами, а також показниками того, якою мірою вдалось наблизитись до визначених цілей. Норма І забезпечує оцінку витрат на одиницю продукції. Під час нормування витрат дотримуються принципу відповідальності керівника за результати витрачених засобів (запасів), за якість роботи своїх підлеглих та всієї діяльності, що належить керівництву. Після того, як норми витрат встановлені, керівники отримують потужний засіб управлінського впливу на виробничі процеси та формування витрат на основі принципу управління за відхиленнями.

Щоб установити норми витрат праці, необхідно проаналізувати усі види діяльності за різними операціями. Кожну операцію аналізують і вираховують затрачений час, після вивчення дій працівників у процесі праці і затрат часу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Типова процедура вивчення цих дій і витрат часу полягає в аналізі кожної операції і спрямована на усунення будь-яких непотрібних елементів та визначення найбільш ефективного методу виробництва. Пізніше стандартизуються найбільш ефективні методи виробництва, використання обладнання і умови роботи. Наступним етапом є вимірювання часу (в нормо-годинах), що потрібні "середньому" працівнику для виконання роботи. Погоджені ставки заробітної плати застосовують при затраченому нормативному часі, щоб визначити нормативні витрати праці за кожною операцією.

Відхилення за нормативними витратами праці проявляється тоді, коли праця залучена у виробництві. Виробничий підрозділ несе відповідальність як за розцінки, за якими проводиться оплата праці, так і за використаним обсягом роботи. Несприятливі відхилення за ставкою оплати праці можуть пояснюватись зростанням заробітної плати, плануванням виробництва і, як результат, необхідністю понаднормових робіт. На рис. 1 наведено можливі причини відхилень по ставці оплати праці та їх носії відповідальності.

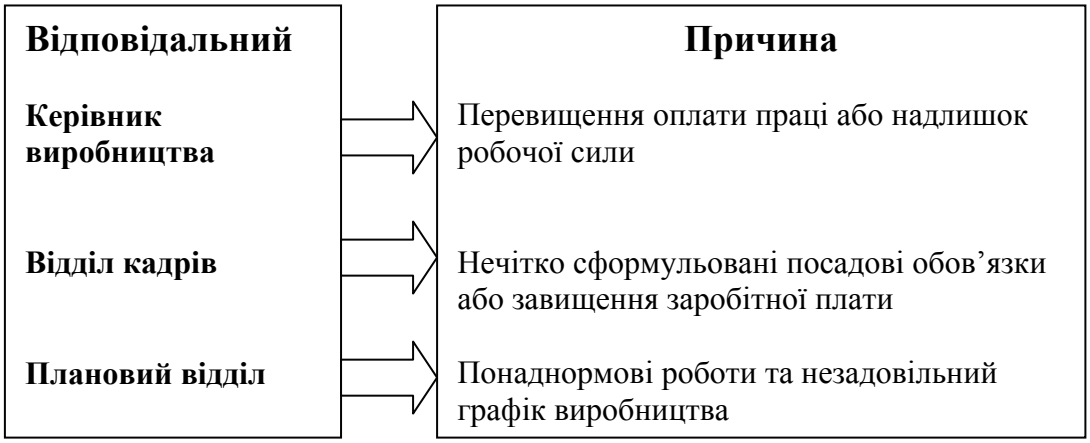

Рис. 1. Причини відхилень стосовно ставки оплати праці і носії відповідальності

Можливі причини несприятливих відхилень стосовно трудомісткості і їх відповідальні структури наведено на рис. 2.

Виробничий підрозділ несе відповідальність за будь-які можливі відхилення змінних накладних витрат від нормативних. Несприятливі відхилення змінних накладних витрат стосовно витратомісткості можуть бути

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

спричинені рядом факторів: придбання матеріалів за цінами, що відрізняються від середніх, крадіжками матеріалів. Відхилення змінних накладних витрат стосовно ефективності можуть викликатись такими факторами, як: низька якість матеріалів, несправне обладнання, слабкий контроль і т. ін.

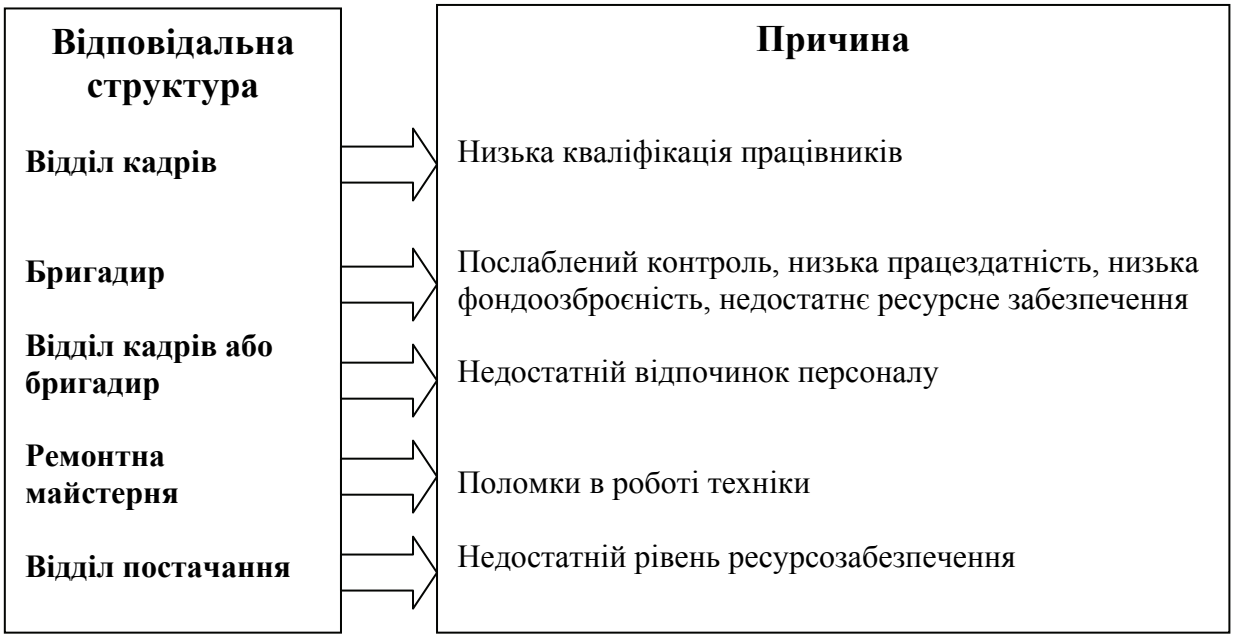

Рис. 2. Причини несприятливих відхилень щодо трудомісткості та їх відповідальні структури

Висновки. Облік за центрами відповідальності дозволяє оперативно контролювати витрати і результати на різних рівнях управління підприємства, оцінювати роботу окремих керівників та підрозділів на основі оперативної взаємопов'язаної звітної інформації, узгоджених планів діяльності. Основою нормативного обліку витрат на виробництво є нормування виробничого споживання, попередній розрахунок витрат за нормами з урахуванням їх змін та наступні виявлення відхилень від норм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоусова І. Роль управлінського обліку в підвищенні ефективності виробництва / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит.-2005.-№ 4,5. - С. 44-47, 31-34.

2. Голов С.Ф. Управлінський облік: //Підручник / С.Ф.Голов. - К.: Лібра, 2003. -704 с.

3. Ковальчук Т.М. Управлінський облік – інтегрована система інформації оперативного економічного аналізу і управління / Т.М. Ковальчук // Збірник доповідей міжнародної наукової конференції. – Житомир: ЖІТІ, 2000.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 633.854.78:631.53.01

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ

Т. І. Шовенко, магістрант
Науковий керівник: асистент Баришевська І. В.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті розглянуто процеси удосконалення механізмів бюджетних і позабюджетних форм державного регулювання вирощування, переробки, просування продуктів виробництва насіння соняшнику на внутрішніх і зовнішніх ринках, подано авторське бачення розвитку державного регулювання ринку соняшнику.

Ключові слова: *державна підтримка, державне регулювання виробництва соняшнику, механізми бюджетного та позабюджетного регулювання, державна система закупівель .*

Постановка проблеми. На даний час в аграрному секторі економіки не створені ефективні моделі товарно-грошових відносин, які були б передбачені в низці законодавчих актів з організаційного, економічного, правового забезпечення. Юридичні нормативи, якими нині регулюють аграрні перетворення, не охоплюють повний комплекс проблем, що з них випливають, і мають фрагментарний характер, де реальні дії призводять до того, що в переважній більшості регіонів земельні ресурси так і не знайшли свого господаря, нові аграрні формування функціонують до сьогоднішнього дня зі збитками.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. В публікаціях по державному регулюванню аграрного сектору в Україні, зокрема, впровадження мита на ринку олійних культур досліджували Бойко С.М., Калетнік Г.М. Лисогор В.М., Саблук П.Т. тощо. Нині склалися різні підходи щодо впровадження експортного мита на насіння соняшнику, але єдиної думки щодо обґрунтованого розміру ставки експортного мита та впливу його на ринок олійних культур не досягнуто.

Метою статті є дослідження процесів аналізу і удосконалення механізмів бюджетних і позабюджетних форм державного регулювання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вирощування, переробки, просування кінцевих продуктів на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Викладення основного матеріалу. Поєднання саморегуляції товаровиробників і впливу держави на економіку розширює адаптивні можливості господарюючих суб'єктів, створює передумови стійкого функціонування самого ринкового господарства. Часто систему державної підтримки зводять лише до фінансової та бюджетної. На практиці державна підтримка може здійснюватися не тільки в формі прямих державних виплат, але й у формі опосередкованих заходів по використанню бюджетних коштів для стимулювання розвитку виробництва цільових продуктів.

Важливим елементом державної підтримки виробників насіння соняшнику є політика щодо страхування врожаю. В умовах відсутності законодавчого обґрунтування щодо іпотеки землі, банки і лізингові компанії вимагають в якості гарантій повернення позичених коштів і оплати лізингових платежів майнову заставу, яка в обов'язковому порядку має бути застрахована. Часто в якості застави використовується майбутній врожай. З врахуванням збитків, що мають товаровиробники в несприятливі роки, і частоти повторення таких років, тарифи при страхуванні врожаю досягають до 7% від вартості застрахованого врожаю, тому товаровиробники не схильні до таких підходів страхування. Саме по цій причині держава повинна забезпечити сільськогосподарським товаровиробникам фінансову підтримку у вигляді субсидій на оплату частини цих витрат за рахунок бюджету.

В Україні незадовільно функціонує державна система закупівель сільськогосподарської продукції. Закупівлею продукції сільськогосподарського виробництва займаються дві установи: Держрезерв і Аграрний фонд, проте відсутність впорядкованої і узгодженої системи взаємодії між даними установами і сільськогосподарськими виробниками, а також відсутність у державному бюджеті фінансових ресурсів, запланованих для здійснення закупівель, спричиняє ситуацію, коли закупівля сільськогосподарської продукції проводиться невчасно і в менших обсягах.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Отже, держава спроможна використати свій важіль економічної політики, який дозволив би досягнути цінової рівноваги, а тому часто застосовує методи адміністративного регулювання шляхом встановлення фіксованих цін на продукцію продовольчого сектору, що є недоцільним, як показали оцінки результатів цукрової, зернової, м'ясної кризи. Вказане суперечить принципам ринкової економіки і ускладнює ситуацію в агропромисловому комплексі.

Насіння соняшнику продовжує залишатися одним із ліквідних товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також одним із небагатьох продуктів, використання якого забезпечує функціонування інших видів сільськогосподарського виробництва і підгалузей харчової промисловості. Отже, можна з повною відповідальністю стверджувати, що це одна із пріоритетних і перспективних складових зміцнення експортного потенціалу АПК України.

Україна має достатні умови для насичення внутрішнього продовольчого ринку продукцією олієпродуктового підкомплексу та її експорту в економічно доцільних для товаровиробників і держави параметрах. Зокрема, потреба вітчизняного ринку може забезпечуватись переробкою 700-800 тис. т соняшникового насіння (нині його вирощується 2,3 млн. т або I0% від світових обсягів). Останніми роками наша країна посідає 1-2 місце серед основних експортерів світу (Росії та Аргентини). Однак вона має орієнтуватись на світовий ринок готових продуктів, а не сировини, до чого прагнуть всі економічно міцні держави.

Згідно вимог Світової організації торгівлі (СОТ), які Україна змушена виконувати, країна може тимчасово застосовувати заборони чи обмеження експорту лише з метою попередження чи послаблення критичного дефіциту харчових продуктів або інших товарів, що мають вагоме значення для експортуючої сторони. Тобто, в умовах надлишку товару, яке, наприклад, в 2008 році мало місце на ринку насіння соняшнику та соняшникової олії, підстав для запровадження квот з точки зору СОТ не було.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

За останні роки Україна значно збільшила обсяги виробництва насіння соняшнику на основі екстенсивного шляхом збільшення посівних площ. Таким чином, ця економічно-приваблива культура „витіснила” з полів інші не менш важливі культури. Розширення посівних площ під культурою зумовило порушення сівозмін, а недостатня забезпеченість сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними і фінансовими ресурсами суттєво позначилася на зниженні продуктивності ґрунтів. Крім того, держава мало уваги приділяє питанню родючості й забруднення орних земель. Саме тому можна спостерігати значне зниження врожайності насіння соняшнику за останні роки. Товаровиробники повинні мати вибір, зокрема в ціні, що буде вирішальним при виборі ними ринку збуту. Доцільним є, залежно від ситуації на ринку, тимчасове підняття імпортного мита на пальмову олію, що дозволить зменшити її закупівлю для виготовлення продуктів харчування та інших продовольчих товарів. Взагалі підтримка певного виду вивізного мита формує скорочення обсягів посіву соняшнику в довгостроковій перспективі, що є актуальним для Вінницької області, та України в цілому. Адже висока рентабельність цієї культури призвела до виснаження ґрунтів екстенсивним шляхом, без чіткого дотримання сівозмін і довгострокового планування.

В умовах вступу України до Світової організації торгівлі виникають фінансові труднощі з переходом на нові стандарти. Відсутня достатня кількість відповідного рівня лабораторій з контролю сертифікації сільськогосподарської продукції. В аграрних Вузах України відсутні відповідні випускаючі кафедри з цього напрямку. З іншої сторони, обов’язковий контроль і свідчить про рівень надійності підприємства, що покращує його ефективну співпрацю з страховими і кредитними компаніями. Для отримання певного сегменту зовнішнього ринку на сучасному етапі господарювання важливе значення має висока якість продукції, сучасний рівень менеджменту в агропромисловому комплексі.

Основними підходами забезпечення високого рівня державного регулювання при виробництві олійних культур є:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

• цінове регулювання;

• проведення субсидування виробників, які виготовляють засоби та предмети праці, а також відсотків по одержаних ними кредитах;

• формування сприятливих умов для розвитку ринку;

• виділення бюджетних коштів на вдосконалення виробничої матеріально-технічної бази, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва фінансування регіональних державних програм розвитку виробництва;

• проведення заходів на макроекномічному рівні по впровадження пільгового оподаткування, вдосконалення зовнішньоторгівельної діяльності.

Державна підтримка олійного підкомплексу насамперед має стосуватися вирішення питання ціноутворення на продукцію. Вступ до СОТ примушує вітчизняних виробників опановувати нові навички управління, сучасні аспекти ділової практики, розширить можливості іноземних інвестицій. Тому, при значних витратах і змінах на початкових етапах, в цілому економіка країни може вийти на більш високий рівень, якість продукції покращиться, споживач отримає кращий готовий продукт. У найближчі роки після отримання членства України у СОТ можливе зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Тому, вітчизняним підприємствам вже на сучасному етапі господарювання необхідно розробляти стратегії завоювання сегментів зовнішніх ринків.

В сучасних умовах для подальшого розвитку олійного виробництва в Україні було б доцільно вдосконалити порядок оподаткування переробних підприємств, враховуючи сезонний характер виробництва; забезпечити своєчасне повернення ПДВ експортерам олії; надати пільгові кредити для інтенсивного вирощування і глибокої переробки соняшнику.

Висновки. Запровадження високого експортного мита на насіння олійних культур мало тимчасовий характер щодо збільшення рівня завантаженості діючих олійно-екстракційних заводів сировиною. Завдяки дії вивізного мита на соняшник різко зросли переробні потужності на великих

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

переробних підприємствах (майже вдвічі) при незмінному валовому зборі соняшника. Запровадження експортного мита на насіння олійних культур призвело до перерозподілу прибутку між сільгоспвиробниками та переробниками на користь останніх. Рівень експортного мита слід встановлювати після обговорення основних положень з різними сторонами галузі,зокрема наближення відсоткового показника до 12-13 % сприятиме ефективному виробництва соняшнику так і його переробці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур : закон України : [прийнято ВР 10 вересня 1999 р. №1033-XIV] // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 44. – с. 389
2. Про затвердження обсягів квот на олію соняшникову та насіння соняшнику, експорт яких підлягає ліцензуванню до 1 липня 2008 року, та порядку видачі ліцензій : постанова Кабінету Міністрів України : [12 березня 2008 р., № 189] // Офіційний вісник України. – 2008. – № 22. – с. 631
3. Стан олійно-жирової галузі України, проблеми і перспективи розвитку / С.М. Бойко // Вісник Державного агроекологічного університету. – 2003. – Вип. 1. – С. 281–285.
4. Саблук П.Т. Роль державної аграрної політики у підвищенні ефективності агропромислового виробництва / П.Т. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – Грудень – С. 103–105.

УДК 336.76(477)

СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОГО ФОНДОВОГО РИНКУ

О. С. Ангелова, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т.І.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено сучасний стан фондового ринку, основні показники його діяльності у 2010 році. Розглянуто основні проблеми фондового ринку України.

Ключові слова: *Фондовий ринок, фондова біржа, НБУ, індекс UX, індекс RTS, DJIA, PTSE, MMVB.*

Постановка проблеми. У зв’язку з потребою швидкої та глибокої інтеграції економіки України у загальносвітову економічну систему, що

матиме значний позитивний вплив на національні фінансовий та фондовий ринки, виникає необхідність розробки більш дієвого механізму функціонування фондового ринку, стимулювання його всебічного розвитку, підвищення його ролі в інвестиційно-інноваційному розвитку виробництва. Необхідність стрімкого розвитку фондового ринку України підкреслюється його провідною роллю в залученні інвестиційних ресурсів, потреба в яких пов'язана з необхідністю відновлення та модернізації основних фондів підприємств.

Динаміка показників економічного розвитку України в 2010 році свідчить про закріплення позитивних тенденцій на етапі посткризового відновлення.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку вітчизняного фондового ринку є темою досліджень значного кола зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких: М.О. Бурмака, О.Л. Возний, В.А. Галанов, В.В. Колесник, В.В. Корнєєв, С.І. Румянцев, О.І. Савицька, Л.В. Тимчишин, І.В. Шкодінова.

Метою статті є дослідження сучасного стану фондового ринку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ще з початку 2010 року фондовий ринок України виріс на 59%. У 2011 році на українському фондовому ринку спостерігається зростання до 40% за підсумками результатів 2011 року. Протягом п'яти останніх років на фондовому ринку Україні спостерігалася то тенденція до зростання, то до зменшення, з відхиленнями в більше, ніж 40%. З 2005 року по кінець 2009 року український ринок продемонстрував стабільне зростання протягом трьох років (з 2005 по 2007), потім спостерігалося різке зниження в часи світової фінансової кризи в 2008 році і подальшого відновлення протягом 2009 року.

Основне зростання фондового українського ринку в 2010 році - це поступове відновлення попиту на продукцію українських виробників на зовнішніх ринках. Якщо коментувати перспективи курсу валют, тоді ми

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

можемо відзначити, що не очікується різкого збільшення або зменшення валютного курсу, але завжди необхідно бути готовим до незначних коливань близько 1-2%, тобто в діапазоні від 7,8 до 8,1 грн / дол. Як показав аналіз, українці стали менше реагувати на курсові різниці, що дозволить національному банку провести більш гнучку політику валютних курсів.

Слід зазначити, що достатньо високі темпи економічного зростання, які спостерігались протягом 2010 року, зумовлені насамперед низькою базою порівняння попереднього року, що надала змогу зафіксувати позитивну динаміку майже у всіх галузях економіки України.

Зростання сукупних обсягів торгів на ринку цінних паперів України (обсяги торгів на організованому ринку у 2010 році становили 131,2 млрд. грн, що на 95,19 млрд. грн більше, ніж у 2009 році) зумовлено підвищенням емісійної активності Уряду на ринку державних облігацій та зростанням зацікавленості інвесторів в майже безризикових та водночас високодохідних інструментах (протягом 2010 року обсяг торгів державними облігаціями на організованому ринку становив 60,8 млрд. грн, що на 52,7 млрд. грн більше, ніж у 2009 році). Зростання емісійної активності акціонерних товариств, які шляхом додаткового випуску акцій намагались стабілізувати власний фінансовий стан, зумовило зростання обсягів укладених біржових контрактів за акціями протягом 2010 року до 52,7 млрд. грн (13,5 млрд. грн у 2009 році).

Провідне становище серед організаторів торгівлі цінними паперами залишає за собою Фондова Біржа ПФТС (далі – ФБ ПФТС), що наростила питому вагу в загальному обсязі торгів на українському фондовому ринку з 38,75% у 2009 році до 46,42% у 2010 році. Українська Біржа (УБ) наростила питому вагу обсягів торгів з 9,13% у 2009 році до 20,97% у 2010 році. Питома вага обсягів торгів на фондовій біржі «Перспектива» скоротилась з 31,69% у 2009 році до 27,93% у 2010 році. При цьому, у 2010 році питома вага обсягів торгів на таких фондових біржах, як КМФБ, УМВБ та УМФБ зменшилась до 2,03%, 1,38%, 0,97% відповідно. Обсяг біржових контрактів (договорів) у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

організаторах торгівлі на вторинному ринку становить 88,87% від загального обсягу біржових контрактів (договорів) протягом 2010 року.

Слід зазначити, що лідером за обсягом торгів на ФБ ПФТС став ринок державних облігацій. Обсяг торгів на цьому ринку на ФБ ПФТС з початку 2010 року становив 54 640,89 млн. грн, а частка ринку – 88,95%. Ринок акцій зайняв друге місце в торгах ФБ ПФТС. У 2010 році обсяг торгів на ринку акцій становив 4 224,78 млн. грн, що дало змогу отримати 6,88% від загального результату торгів на ФБ ПФТС. Ринок корпоративних облігацій зайняв третє місце в торгах на ФБ ПФТС. У 2010 році обсяг торгів корпоративними облігаціями на ФБ ПФТС становив 2 247,22 млн. грн, а його частка в загальному обсязі торгів на ФБ ПФТС – 3,66%. Четверте місце зайняв ринок муніципальних облігацій, обсяг торгів на якому на ФБ ПФТС в 2010 році становив 141,59 млн. грн, а частка ринку – 0,23% від загального обсягу торгів на ФБ ПФТС за цей період. Обсяг торгів на УБ протягом 2010 року становив 23,8 млрд. грн на фондовому ринку та 3,6 млрд. грн на строковому ринку.

Однак в цілому операції з придбання цінних паперів носять «приватний», а не «публічний» характер, і здійснюються на неорганізованому фондовому ринку. За всю історію українського фондового ринку обсяг організованого ринку ніколи не перевищував 10%. Позабіржовий ринок непрозорий, неліквідний і не виконує функцію встановлення справедливих цін. «Позабіржові» ціни можуть перевищувати номінал в сотні разів і часто використовуються для виведення активів підприємства або відмивання коштів. Проте інвестори зацікавлені в обігу цінних паперів на біржі, де можна визначити їх справедливу вартість. Біржам вигідно збільшувати обсяги, тому що зростає розмір комісійних. Багато держав стимулюють біржові торги за допомогою механізму обов'язкового репортингу позабіржових угод на біржі.

За 2010 рік найвищою доходністю серед Інститутів спільного інвестування (далі – ІСІ) характеризувались закриті (невенчурні) ІСІ (+32,54% за рік) та інтервальні ІСІ (+14,79% за рік), однак мали значно нижчу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

дохідність, аніж індекси Індекс ФБ ПФТС (далі – PFTS) (+70,2% за рік) та Індекс Української біржі (далі – UX) (67,9% за рік).

За результатами 2010 року на організованому фондовому ринку України індекс ФБ ПФТС, що відображає коливання цін на акції найбільш привабливих підприємств, зріс порівняно зі значенням на початок року на 402,17 пункти (з 572,91 до 975,08 пунктів, або на 70,20%).

За 2010 рік індекс UX виріс на 67,9%, індекс PFTS – на 70,2%. В цілому, українські фондові індекси є більш дохідними, ніж провідні фондові індекси світу. Так, основний індикатор ринку Росії (далі – індекс RTS) за 2010 рік виріс на 22,54%, індекс фондової біржі ММВБ (далі – MMVB) – 23,21%, промисловий індекс Доу-Джонса (далі – індекс DJIA) – 11,02%, британський індекс FTSE 100 (далі – FTSE 100) – 9,00%. За IV квартал 2010 року усі аналізовані індекси зазнали приросту.

У порівнянні зі значенням індексу PFTS на 01.01.2007 (взято за початок відліку) станом на 01.11.2007 він зріс у 2,37 рази, станом на 01.03.2009 – індекс становив лише 42,39% від значення на початок 2007 року. Та вже на 01.05.2010 індекс PFTS мав значення у 2 рази більше, ніж на початок 2007 року. Щодо ж індексів провідних країн світу – їх мінливість протягом 2007-2010 року була значно нижчою (максимальне значення приросту для індексу DJI станом на 01.10.2007 – +13,03%, тоді як індекс PFTS за цей час зріс на 107,38%).

Такий потенціал фондового ринку України, з одного боку, має високу спекулятивну привабливість, але з іншого боку, має досить високий ступінь ризику для інвесторів. Тому, фондовий ринок України, на жаль, відкритий лише для обмеженого кола учасників, адже діяльність на ньому потребує високого кваліфікаційного рівня для забезпечення безпечної високоприбуткової діяльності.

Національний банк України вважає одним з найважливіших завдань регуляторів інтеграцію фондового ринку України в загальносвітові економічні процеси, що зумовить значну кореляцію фондових індексів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

України із загальновизнаними фондовими індексами світу. Але основним завданням є зниження спекулятивного тиску на фондовий ринок України, що зумовлює високу мінливість фондових індексів, та підвищення питомої ваги інвестиційного капіталу в капіталізації фондового ринку. Це зумовить стабільний розвиток фондового ринку та забезпечить високий рівень безпеки інвесторів.

За результатами дослідження кореляційних зв'язків встановлено, що інтеграція фондового ринку України у загальносвітові економічні процеси знаходиться на етапі зародження. Зв'язок між індексами PFTS і UX та світовими фондовими індексами, золотом та нафтою не відзначається високою щільністю. Найщільнішим є кореляційний зв'язок PFTS – UX (0,991) та PFTS – нафта марки Brent (0,634). Найнижчою щільністю характеризується зв'язок PFTS – Gold (0,23). В цілому, індекс UX має вищу кореляцію з більшістю провідних фондових індексів світу, аніж індекс PFTS. Проте у більшості випадків зв'язок є слабким (коефіцієнт кореляції має значення в проміжку 0,4 – 0,6). Для порівняння, кореляція між індексом RTS та індексом MMVB становить 0,961, між індексом RTS та індексом DJIA – 0,930. Кореляція російських фондових індексів з світовими фондовими індексами є значно вищою, аніж українських. Тому, російському фондовому ринку притаманна вища міра інтеграції в загальносвітові економічні процеси, аніж українському.

Висновки. В цілому, на нашу думку, ще зарано говорити про високий ступінь інтегрованості українського фондового ринку в загальносвітові економічні процеси, про що так часто заявляють уповноважені органи. Першопричинами цього явища є висока питома вага спекулятивних операцій на фондовому ринку України та низький рівень захищеності інвесторів, що поки що не готові інвестувати в хоч і високоприбуткові, але й високоризикові фондові інструменти, якими насичений фондовий ринок України.

Поточний рік же повинен стати роком відносного пожвавлення ринку облігацій. За умови подальшої стабілізації економічної ситуації в Україні, у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

другому півріччі 2011 року варто очікувати суттєве зростання кількості корпоративних емісій. Найвищу зацікавленість в корпоративних облігаціях, як очікується, проявлять банки, адже нагромадження ліквідності, притаманне банківському сектору, має надати поштовх для розширення ринку. Банки, що протягом 2010 року сконцентрували свою увагу на низькоризикових та відносно високодохідних державних цінних паперів, що випущені у бездокументальній формі та обліковуються в депозитарії НБУ (далі – ОВДП), в результаті зниження ставок за ОВДП, що спостерігається на початку 2011 року, шукатимуть інструменти для отримання більшого доходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонов С. Український фондовий ринок: їжачок в тумані. Економічна правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.epravda.com.ua
2. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 року № 3480-IV. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
3. Національне рейтингове агентство Рюрик [Електронний ресурс] . — Режим доступу: http://www.rurik.com.ua

УДК 336.717 : 336.743

АНАЛІЗ МУЛЬТИВАЛЮТНОГО ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

С. С. Берестов, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

Наявність впливу валютного фактора на дохідність мультивалютного портфеля зумовила необхідність додаткового теоретичного дослідження цієї проблеми. У ході аналізу з'ясовано, що валютний ризик для мультивалютного портфеля набуває ознак несистематичного, тобто він піддається диверсифікації, що не зменшує ефективність міжнародних портфельних інвестицій. З оглядом на вплив валютного фактора обґрунтована необхідність використання розробленої у статті цільової функції мультивалютного портфеля цінних паперів для цілей оптимізації його структури.

Ключові слова: *аналіз, банк, мультивалютний портфель, цінні папери, дохідність, ризик, диверсифікація*

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин практика портфельних інвестицій є недостатньо розвиненою, а результативність вкладень - низькою. Ефективність портфельних інвестицій комерційних банків визначається внутрішніми чинниками: законодавче забезпечення інвестиційних процесів, рівень розвитку фінансового ринку та банківської системи України. Водночас, суттєвий вплив мають зовнішні фактори: інтеграція фондових ринків різних країн в єдину глобальну фінансову систему, розвиток мережі комунікацій, стрімке поширення новітніх форм і методів управління інвестиційними процесами.

Комплексний вплив цих чинників визначає шляхи підвищення ефективності портфельних інвестицій, одним із яких є портфельні інвестиції на зовнішніх фондових ринках. Необмежені рамками національних кордонів, банки мають право пошуку в різних регіонах світу таких інвестиційних альтернатив, які приносять найбільші прибутки.

Практична значимість стратегії міжнародних портфельних інвестицій для комерційних банків України зумовлює необхідність розширення методичних підходів, способів та прийомів економічного аналізу мультивалютного портфеля цінних паперів.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. В Україні проблематикою банківських інвестицій та аналізу цього економічного явища широко займаються відомі вітчизняні науковці, а саме: О.І. Береславська, І.А. Бланк, О.С. Галушко, А.М. Герасимович, В.О. Дубілет, В.М. Івахненко, Я.І. Комаринський, О.В. Мертенс, В.І. Міщенко, А.М. Мороз, А.А. Пересада, Л.О. Примостка, М.І. Савлук та інші.

Метою статті є поглиблення методичних підходів щодо економічного аналізу мультивалютного портфеля цінних паперів та на їх основі розробити науково-практичні рекомендації, спрямовані на розширення інструментарію економічного аналізу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасного стану фондового ринку України та тенденцій розвитку засвідчує, що можливості портфельного інвестування на внутрішньому ринку дуже обмежені, оскільки тут не існує достатньої кількості ліквідних фондових активів, придатних для застосування портфельної стратегії інвестування. Хоча, обсяги портфельних інвестицій комерційних банків України у цінні папери поступово зростають, проте вплив як внутрішніх, так і зовнішніх негативних чинників стримує зростання обсягів цих вкладень, залишаючи їх на низькому рівні.

Виходячи з цього, пропонується використовувати можливості зовнішніх фондових ринків для збільшення ліквідності і дохідності портфельних інвестицій банків України.

Традиційно до переваг здійснення міжнародних портфельних інвестицій відносять такі:

1. для позичальника – менша вартість позичкового капіталу;
2. для інвестора – більш якісна диверсифікація портфеля.

Узагальнюючи теорію і практику міжнародного портфельного інвестування, економічну сутність мультивалютного портфеля цінних паперів визначають як портфель фондових активів комерційного банку, який складається з цінних паперів, що номіновані у різних грошових одиницях. За функціональним критерієм сутність мультивалютного портфеля цінних паперів можна уточнити і визначити як самостійну балансову одиницю, що характеризується дохідністю та ризиком і виникає внаслідок інвестиційної діяльності банку на міжнародних фондових ринках [1, С.167-170].

Банки все більше уваги приділяють не тільки прямим інвестиціям, а й короткотерміновим спекулятивним операціям на внутрішньому фондовому ринку, які дозволяють підвищити ліквідність активів балансу та отримувати додаткові прибутки. Разом з тим, необхідно відзначити, що, незважаючи на поширення глобалізаційних процесів, сьогодні комерційні банки України практично не застосовують такої інвестиційної стратегії, як міжнародні портфельні інвестиції. Серед головних причин такого стану необхідно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зазначити недостатній рівень капіталізації банківської системи України та жорстку контрольну політику, яку здійснює НБУ.

Стратегія міжнародних портфельних інвестицій має переваги порівняно зі стратегією портфельних інвестицій лише на одному ринку. Так, теоретично і практично доведено, що комерційний банк, який формує мультивалютний портфель, включає до нього цінні папери з кращими інвестиційними якостями. Крім того, через вагомі економічні обставини, кореляційний зв'язок між цінними паперами, що належать до різних фондових ринків, є слабкішим. Це дозволяє підвищити якість диверсифікації портфельного ризику. Водночас, банкам як кредитним установам слід надати право залучати для фінансування своєї діяльності позичковий капітал на зовнішніх ринках. Наявність такої можливості дозволить отримувати кошти за меншою відсотковою ставкою, що збільшить ефективність інвестиційної діяльності.

За допомогою коефіцієнтів варіації, Шарпа і Трейнора здійснено порівняльний аналіз диверсифікаційних ефектів на корпоративних сегментах фондових ринків України, Росії та США. Розподіл сукупного ризику портфеля на систематичну та несистематичну складові здійснено за допомогою факторного аналізу (метод головних компонент) (табл.1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз середнього ризику фондових ринків України, Росії, США та показники компенсації ризику дохідністю (у відсотках)

Показники	Україна	Росія	США
Середньоринкова дисперсія, зокрема:	4,05	0,21	0,095
Систематичний ризик (міжгрупова дисперсія)	23,26	62,80	33,56
Індивідуальний ризик(внутрішньогрупова дисперсія)	76,74	37,20	66,44
Коефіцієнт варіації	457,27	22,91	4,40
Коефіцієнт Шарпа	0,0021	0,043	0,226
Коефіцієнт Трейнора	0,0094	0,069	0,700

У результаті проведення всіх необхідних розрахунків за апостеріорними даними цих ринків визначено, що міжнародні портфельні інвестиції є кращою альтернативою порівняно з портфельними вкладеннями виключно на фондовому ринку однієї країни, зокрема України.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Декомпозиція сукупного ризику мультивалютного портфеля цінних паперів на систематичну та несистематичну складові дозволила емпіричним шляхом виявити функціональну залежність сукупного ризику інвестицій на окремих ринках залежно від заданого рівня диверсифікації вкладень [2 С.315-317].

Інвестиційна діяльність на зовнішніх фондових ринках зумовлює необхідність ретельного моніторингу банком рівня ризикованості таких вкладень. Тому, постає завдання контролю за ризиками, що пов'язані зі стратегією міжнародного портфельного інвестування. У випадку, коли банк здійснює короткотермінові спекулятивні операції на зовнішніх фондових ринках, постає проблема зосередження, зокрема, на контролі за валютним, ринковим ризиками, ризиком ліквідності, а також технологічним та операційним ризиками. Якщо комерційний банк планує формувати інвестиційний портфель середньо- та довгострокового характеру, тоді постає необхідність відстеження та контролю відсоткового, кредитного та державного (суверенного) ризиків. Моніторинг ризиків інвестиційної діяльності повинен бути постійним процесом, при цьому банку як портфельному інвестору, особливу увагу необхідно приділяти розподілу портфельного ризику на систематичну та несистематичну складові. Це є головною умовою якісної диверсифікації сукупного ризику. Крім того, такий розподіл дозволяє визначати межі припустимого ризику портфеля. Запропонований у роботі метод визначення меж припустимого ризику портфеля ґрунтується на припущенні щодо ефективності ринкового механізму, який адекватно оцінює поточну вартість фондових активів.

Перевірка гіпотези інформаційної ефективності ринку дозволила зробити висновок, що корпоративний сегмент українського фондового ринку не відповідає її слабкій формі. Це водночас виключає можливість відповідності інформаційних якостей фондового ринку України, більш жорстким формам гіпотези. Хоча було отримано емпіричні доведення, що у динаміці інформаційна ефективність українського корпоративного ринку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поліпшується, інвестор і комерційний банк, зокрема, мають підстави віддавати перевагу діяльності на інших фондових ринках світу, що є більш інформаційно досконалими. Головною проблемою фондового ринку України на сучасному етапі його розвитку є відсутність єдиної депозитарної мережі, що має обслуговувати корпоративний сегмент ринку, та об'єднаної національної системи зберігачів і реєстраторів. Слід також, відзначити низький рівень операційної ефективності ринку, що практично виключає можливість проведення рентабельних дилінгових операцій з фондовими активами на ринку цінних паперів України [3, С.55-57].

Порівняльний аналіз ринкової кон'юнктури фондових ринків України, Росії та США засвідчує, що за допомогою стратегії міжнародних портфельних інвестицій можна отримувати прибутки не лише завдяки фондовим факторам, а також через вплив валютних курсів. Вплив валютного фактора у деяких випадках дозволяє краще збалансувати портфельний ризик.

З метою дослідження інвестиційних якостей мультивалютного портфеля як основний аналітичний інструмент слід використовувати факторний аналіз. Він дозволяє зменшити обсяг вихідної аналітичної інформації, розділити сукупний ризик портфеля на систематичну та несистематичну складові, а також створює передумови для відтворення стійких факторних моделей портфеля. На підставі останніх можна прогнозувати дохідність портфеля, здійснювати декомпозицію його доходу, визначати джерела ризику портфеля, оцінювати рівень кваліфікації управлінського персоналу комерційного банку, оптимізувати структуру портфеля.

Висновки. У сучасній портфельній теорії інвестицій використовується критерій доцільності здійснення інвестицій на зовнішніх фінансових ринках. Однак, він не враховує валютного фактора, впливом якого не можна нехтувати у сучасних умовах існування системи вільного курсоутворення на ринках деяких країн. У зв'язку з цим критерій доцільності міжнародних інвестицій необхідно було б удосконалити. З огляду на це, у роботі введено

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

такий критерій у новій аналітичній формі, яка враховує вплив валютного фактора, зокрема, дохідність і ризик міжнародних інвестицій від зміни валютного курсу, а також взаємозв'язок між фондовим та валютним факторами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Швабій К.І. Причини кризи на ринку державних цінних паперів України та його теперішній стан / К.І. Швабій // Фінансово-кредитний механізм регулювання економічної стабілізації: Зб. наук. праць – К.: НАН України, Ін-т економіки, 2007. – С. 163-170
2. Герасимович М.А. Аналіз банківської діяльності / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко // навч. посібник – К.: КНЕУ, 2004. – С. 315-317
3. Кочетков В.М. Основи аналізу діяльності комерційного банку: навчальний посібник: Навчальне видання. / В.М. Кочетков, О.В. Омельченко // Вид-во Європейського ун-ту, 2003. – С. 55-57

УДК 336.717: 339.138

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

О. С. Боровець, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті визначено актуальність застосування маркетингових комунікацій. Обґрунтовано переваги впровадження програмно-цільового підходу до планування комунікаційної політики банку. Запропоновано створення бюджетних центів, що сприятиме ефективному розподілу коштів. Розглянуто доцільність використання диференційованого підходу до клієнтів банку

Ключові слова: *маркетингові комунікації банку, управління маркетинговими комунікаціями банківських операцій, ефективність маркетингових комунікацій, комунікаційний вплив на споживачів, маркетинговий комунікаційний бюджет банку.*

Актуальність теми. Інтеграція фінансової системи України до світового фінансово-економічного простору формує нові завдання перед вітчизняною банківською системою. На сьогодні, для українських банків, внаслідок появи на вітчизняному ринку іноземного банківського капіталу, головним постає питання досягнення достатнього рівня конкурентоспроможності та

утримання своїх ринкових позицій. Зокрема, у процесі активної боротьби за споживачів сучасні банки все частіше використовують клієнторієнтований підхід у своїй діяльності. Це підвищує вагомість маркетингової складової у забезпеченні ефективного функціонування й розвитку банку. Головним елементом у комплексі маркетингу для банків стають ефективні маркетингові комунікації, а стратегічного значення набуває налагодження комунікацій з існуючими та потенційними клієнтами, а також іншими суб'єктами ринку банківських послуг. В умовах фінансової нестабільності значна увага приділяється підвищенню ефективності комунікаційних заходів та раціоналізації розподілу і використання коштів, виділених на реалізацію маркетингової комунікаційної політики банку.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем банківського маркетингу та маркетингових комунікацій зробили такі сучасні вітчизняні науковці, як: М.В. Баханова, О.В. Васюренко, А.В. Войчак, І.І. Гончарова, І.І. Д'яконова, С.М. Козьменко, О.М. Колодізєв, О.В. Майдебура, Н.О. Маслова, А.В. Нікітін, О.Ф. Павленко, Т.О. Примак, І.Л. Решетнікова, Г.А. Рижкова, Л.Ф. Романенко, А.П. Романова, І.О. Спіцин, Я.О. Спіцин, О.В. Ткачук.

Метою статті є розвиток теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на покращення управління маркетинговими комунікаціями банківських операцій та ефективне використання фінансових ресурсів банку.

Виклад основного матеріалу. Маркетингові комунікації розглядаються як взаємодія між ринковими суб'єктами із застосуванням ефективного маркетингового механізму, який з одного боку впливає на цільові та інші аудиторії, а з іншого – враховує ринкову ситуацію через зворотний зв'язок аудиторії та організації.

На основі аналізу національного ринку банківських послуг виявлено, що загальна кількість банків з іноземним капіталом, що діють у країні, на початок 2010 року досягла 51, а кількість банків зі 100%-ним іноземним

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

капіталом збільшилася до 18 установ, що свідчить про посилення конкурентного тиску на вітчизняні банки з боку іноземних банків, які виходять на ринок з потужною маркетинговою стратегію та ефективними маркетинговими програмами [1, С.154-156].

Можливим є удосконалення системи управління маркетинговими комунікаціями банківських операцій (МКБО), на основі визначення головних елементів входу системи (матеріальні, енергетичні, інформаційні та когнітивні потоки) та виходу (напрями стратегії розвитку комунікаційних елементів, модернізовані комунікації, зростання кількості клієнтів та проведених операцій, освоєння нових напрямків діяльності, ринків чи сегментів ринку, прибуток), аналізу впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища банку, виокремлення основних підсистем, що ототожнюються з функціями управління маркетингом та системи забезпечення.

Основним завданням менеджменту маркетингових комунікацій є не тільки створення адекватного комунікаційного комплексу, а й застосування інтегрованого підходу для досягнення максимальної економічної ефективності.

При використанні інтегрованих маркетингових комунікацій застосування комунікаційних інструментів здійснюється координовано, що дозволяє використовувати ефект синергії і підвищити ефективність маркетингу взагалі. Збільшення комунікаційних бюджетів з метою збільшення прибутку є доцільним тільки для найбільших та великих банків, а середні та малі банки, розробляючи стратегію маркетингових комунікацій, мають орієнтуватися не на збільшення витрат програм просування банківських послуг на ринок, а на раціональне використання маркетингових бюджетів шляхом залучення «дешевих» комунікаційних інструментів [2, С.115-116].

Програмно-цільовий підхід до планування комунікаційної політики банку набуває своєї актуальності при реалізації процесів бюджетування. Його особливість проявляється в тому, що при формуванні бюджету

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

маркетингових комунікацій увага, в першу чергу, зосереджується на результатах, яких необхідно досягти, а вже потім постає питання про те, які ресурси слід використовувати для досягнення цих результатів.

Переваги запровадження програмно-цільового методу до складання та виконання бюджету маркетингових комунікацій: забезпечення прозорості бюджетного процесу; оцінка вкладу учасників бюджетного процесу у досягнення поставлених цілей; аналіз причин неефективного виконання цільових комплексних програм; чітке розмежування відповідальності за реалізацію програм; підвищення якості розроблення комунікаційної політики банку, ефективності розподілу і використання фінансових ресурсів.

З метою підвищення якості маркетингової діяльності у банку необхідно створити систему бюджетування маркетингових комунікацій за рахунок створення бюджетних центрів (окремі співробітники, підрозділ або «бізнес») на базі відділу, що займається маркетинговою або рекламною діяльністю банку з конкретно визначеними цілями та завданнями. Наявність бюджетного центру сприятиме більш ефективному розподілу коштів і покращенню організації та контролю комунікаційного маркетингового процесу банківської установи [3, С. 33-35].

До основних функцій бюджетного центру відділу маркетингу можна віднести: аналіз показників ефективності цільових комплексних програм та маркетингових комунікацій банківських операцій взагалі; розробку та визначення бюджетів цільових комплексних програм; розробку загального бюджету маркетингових комунікацій банківських операцій; розподіл коштів між цільовими комплексними програмами відповідно до пріоритетів та цілей маркетингової політики; контроль за виконанням бюджетів; корегування відхилень від запланованих показників.

Необхідно здійснити класифікацію методів складання бюджету маркетингових комунікацій за характером їх формування, на основі чого виділити дві основні їх групи: пасивні (не враховують цілі комунікації, засновані на незначному аналітичному супроводженні, носять інтуїтивний

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

характер, в основі мають залишковий принцип) та активні (передбачають першочергове встановлення цілей маркетингових комунікацій, витрати для досягнення яких визначаються на підставі розрахунків показників ефективності, моделювання, аналізу даних, та носять об'єктивний аналітичний характер).

Також, доцільно сформувати цільові комплексні програми маркетингових комунікацій банківських операцій на основі впровадження диференційованого підходу до клієнтів банку, що обумовлено специфікою сприйняття комунікаційного впливу різними групами споживачів (табл. 1). При цьому до системних клієнтів належать корпоративні клієнти, фінансові установи, VIP клієнти, що формують основну частину прибутку банку

Таблиця 1

Групи клієнтів банку, на яких спрямовані засоби МК

	Приватні особи	Малий та середній бізнес	Системні клієнти
Нові	I	III	V
Існуючі	II	IV	VI

На основі аналізу основних факторів, які спонукають до обслуговування в банку або придбання його послуг клієнтами різних груп, визначено, що групи V і VI найменш схильні до впливу будь-яких масових засобів комунікації. Корпоративні клієнти та фінансові установи приймають рішення щодо обслуговування в банку на основі приватних зв'язків, фінансових звітів, рейтингів у професійних виданнях тощо. Для впливу на цільову вибірку потенційних споживачів банку (I та III групи) застосовуються засоби маркетингових комунікацій, що мають як продуктовий, так і іміджевий характер, на відміну від вже існуючих клієнтів (II та IV групи), у їх випадку іміджева складова зводиться до мінімуму, адже вони вже обрали даний банк і на їх активність впливають інші засоби маркетингових комунікацій. Стадії «незнання», «поінформованості» та «переваги» для існуючих клієнтів банку визначаються з точки зору продуктового підходу, і характеризують стан клієнта по відношенню до нових банківських операцій [2, С.120-122].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Отже, в умовах жорсткої конкуренції дедалі більше зростає роль маркетингових комунікацій в банках України. Все більшої актуальності набуває програмно-цільовий підхід до планування комунікаційної політики.

Із запровадженням програмно-цільового методу складання бюджетів помітно змінюється характер контролю маркетингових комунікацій, адже акцент переноситься з контролю за виконанням зобов'язань на забезпечення ефективності. Також, доцільно створити бюджетні центри, які матимуть змогу самостійно розподіляти грошові ресурси, направлені на маркетингові комунікації. Ефективним нововведенням може бути впровадження диференційованого підходу до клієнтів банку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гузь М. М. Зв'язок між популярністю банку та його витратами на маркетингові комунікації / М. М. Гузь // Розвиток наукових досліджень – 2009 : матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 23-25 листопада 2009 р.: – Полтава : Вид-во «ІнтерГрафіка», 2009. – Т. 12. – С. 154 –156.
2. Романенко Л.Ф. Банківський маркетинг / Л.Ф. Романенко, А.В. Коротєєва // — К.: Університет «Україна», 2007. — С. 115-122.
3. Нікітін А.В. Маркетинг у банку / А.В. Нікітін, Т.Г. Іванова : навчально-методичний посібник для вивчення дисципліни – К.: КНЕУ, 2010. — С. 33-35

УДК 631.164.2

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Т. В. Штучка, студентка
Науковий керівник: Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проведено систематизацію теоретичних знань стосовно фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Розглянуто сутність оцінки фінансового стану. Розроблено деякі пропозиції щодо вдосконалення методики його вдосконалення.

Ключові слова: *фінансовий стан підприємства, оцінка фінансового стану, ліквідність, платоспроможність, ділова активність, фінансова стійкість.*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Актуальність проблеми. Господарська діяльність підприємств відбувається завдяки організованому, якісному, своєчасному та ефективному управлінню, що являє собою сукупність взаємопов'язаних послідовно здійснюваних функцій.

В умовах ринкової економіки обгрунтованість та дієвість управлінських рішень на мікро- та макрорівнях значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану суб’єктів господарювання, зміст якої виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючі останні наукові дослідження та публікації можна відзначити зацікавленість вивчення та розробки методології комплексного аналізу господарської діяльності.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств внесли вчені-економісти: О.І.Барановський, Л.Д.Білик, Ф.Ф.Бутинець, А.Д.Бутко, О.Д.Василик, А.І.Даниленко, В.М.Івахненко, К.В.Ізмайлова, А.М.Поддєрьогін, В.В.Сопко, В.М.Суторміна, О.О.Терещенко, М.Г.Чумаченко, А.В.Чупіс та інші.

Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися в працях зарубіжних науковців і практиків, зокрема: А.Гропелі, Т.Карлін, Б.Коласс та інші.

Постановка завдання. Розкриття сутності фінансового стану сільськогосподарських підприємств, його оцінки та напрямів вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення ефективної фінансової діяльності підприємства можливе лише за умови формування достатніх обсягів фінансування, що гарантують визначені стратегією підприємства темпи економічного розвитку.

Фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських операцій і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Насамперед на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперервний випуск і реалізація високоякісної продукції [1].

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Саме цим зумовлюється необхідність і практична вагомість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану.

Під оцінкою фінансового стану розуміють розгляд кожного показника, отриманого в результаті фінансового аналізу, з точки зору відповідності його фактичного рівня належному для певного підприємства рівню, ідентифікація чинників, які вплинули на величину показника і визначення необхідної величини показника на перспективу та способів її досягнення.

Інформаційною базою аналізу фінансового стану підприємства і розрахунку показників є квартальна і річна фінансова звітність, а також дані бухгалтерського обліку і необхідні аналітичні розшифровки руху і залишків за синтетичними рахунками.

Для того, щоб правильно зробити оцінку фінансового стану підприємства, найважливішими є такі завдання, як - визначення мети та етапів проведення аналізу фінансового стану підприємства, повний, всебічний аналіз фінансового стану протягом звітного та минулих років, оцінка фінансової стійкості підприємства, проведення аналізу ліквідності балансу підприємства, розрахунок і вивчення основних показників, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

характеризують фінансовий стан підприємства та ефективність його діяльності, виявлення резервів та розробка заходів щодо покращення фінансового стану підприємства у наступному періоді.

Єдиної методики аналізу фінансового стану підприємства не існує, оскільки автори пропонують різні підходи до визначення основних показників діяльності підприємств, що залежить від різноманітних факторів.

Методика розрахунку показників діяльності підприємств зводиться до розрахунку декількох груп показників: показники оцінки майнового стану, показники оцінки ділової активності, показники оцінки ліквідності і платоспроможності, показники оцінки фінансової стійкості підприємства, показники оцінки прибутковості діяльності [2, с.54].

Оцінка показників майнового стану таких, як: сума господарських коштів у розпорядженні підприємства, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття та інші, дають змогу визначити, на скільки ефективно використовується майно підприємства, чи своєчасно відбувається оновлення основних засобів.

Аналіз прибутковості визначається за допомогою валового прибутку, чистого прибутку, рентабельності основної діяльності, прибутковості реалізації дасть можливість оцінити прибутковість за основними її складовими і визначити можливі резерви її підвищення.

На основі всебічної і ретельної оцінки ліквідності і платоспроможності за допомогою коефіцієнту покриття, коефіцієнту швидкої, абсолютної ліквідності, частки оборотних коштів в активах, коефіцієнту покриття запасів, маневреності власних оборотних коштів та інших, можна не тільки оцінити стан і тенденції ліквідності, платоспроможності, конкурентоспроможності підприємства, а й виявити потенційні можливості поліпшення ліквідності підприємства, підвищення його платоспроможності і кредитоспроможності.

Аналіз показників ділової активності таких, як: фондовіддача, чистий прибуток, виручка від реалізації, продуктивність праці, оборотність капіталу, грошових коштів, запасів дає змогу оцінити в динаміці оборотність всього

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

капіталу грошових коштів готової продукції, дебіторської та кредиторської заборгованості. Всі ці показники фінансового стану підприємства перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості.

У методологічному аспекті на сьогодні в Україні фінансові аналітики можуть скористатися такими методиками оцінки фінансового стану підприємств:

- Методикою проведення поглибленого аналізу фінансово – господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. № 81;
- Методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 р. № 22;
- Положенням про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим Міністерством фінансів України, фондом державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121;
- Положенням про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 р. № 279 (зі змінами та доповненнями).

Зазначені нормативні документи висвітлюють загальні напрями аналізу та встановлюють основні методичні засади проведення поглибленого аналізу фінансового стану підприємств. Проте вони мають певні недоліки при застосуванні запропонованого порядку обчислення показників на практиці.

Основними напрямами удосконалення методики комплексної оцінки фінансового стану підприємств, що використовуються у вітчизняній аналітичній практиці є:

1) диференціація нормативних значень показників для підприємств;

2) поглиблення класифікації рівнів фінансової стійкості підприємств;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3) перегляд складу пропонованих до вивчення показників у напрямку відбору коефіцієнтів, які можливо достовірно трактувати за результатами їх обчислення на основі форм фінансової звітності. При цьому комплекс відібраних показників має характеризувати різні аспекти діяльності підприємства;

4) розробка методики комплексної бальної оцінки фінансового стану підприємства, яка б дозволила проаналізувати стан підприємства за оптимальною сукупністю фінансових показників та коефіцієнтів;

5) перегляд і доопрацювання нормативних актів, які розкривають методики аналізу фінансового стану підприємства.

Висновки. Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства. Тому у сучасних умовах господарювання аналіз фінансового стану – необхідна складова процесу управління підприємством. Головним напрямком його практичної реалізації є виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства, визначення перспектив його розвитку. Адже неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих негативних змін у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, до загрози економічних санкцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств: матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції "Актуальні питання сучасної економіки", м. Умань, 20-22 січня 2010 р. / М-во аграр. політики, Уман. держ. аграр. ун-т. — У. : Уман. держ. аграр. ун-т, 2010.
2. Павловська О.В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану / О.В. Павловська // Фінанси України. – 2001. - № 11. – С. 54

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК:631.11:631.16(477.73)

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

І. Г. Волкова, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

Проведено аналіз виробленої продукції сільськогосподарських підприємств Миколаївської області. Запропоновано основні напрями підвищення ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств Миколаївської області.

Ключові слова: дохід від реалізації, глобалізація, валова продукція, сільськогосподарські виробники, вартість валової продукції..

Актуальність теми. Реалізація фінансової стратегії підприємства значною мірою залежить від рівня управління його доходами та витратами, метою якого є отримання прибутку. В умовах глобалізації економіки України необхідним є визначення нових підходів управління доходами підприємств, які б в першу чергу задовільняли потреби населення. Основною метою підприємства в умовах ринку стає одержання максимального прибутку при мінімальних витратах з паралельним підвищенням якості обслуговування споживачів. Засобом досягнення цієї мети є максимізація товарообігу, валового доходу та оптимізація витрат обігу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведені наукові дослідження у вітчизняній теорії і практиці не в повній мірі враховують особливості сучасного стану ведення бухгалтерського та управлінського обліку та аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств. Вивчення наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів показало, що дискусії, пов'язані з дослідженням проблем організації та методології обліку фінансових результатів та аналізу діяльності підприємств, посідають значне місце в теорії та практиці. Крім того, з огляду на інтеграцію України у світове господарство та перехід на нові умови господарювання особливо актуальним є питання вдосконалення управління доходами підприємств для покращення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

їх фінансового стану. Вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми зробили вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, З.В. Гуйцалюк, В.М. Добровський, В.Г. Жила, В.П. Завгородній, В.І. Єфіменко, Є.В. Калюга, М.М. Коцупатрий, М.В. Кужельний, В.Г. Линник, М.Й. Малік, Є.В. Мних, В.М. Пархоменко, О.А. Петрик, М. Пушкар, Є.І. Свідерський, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, Б.Ф. Усач, М.Г. Чумаченко, так і зарубіжні вчені-економісти: А. Бабо, Ф. Вуд, К. Друрі, Роберт Н. Єнтоні, С. Котляров, В.В. Леонтьєв, Я. Соколов, Г. Соколова та інші вчені [1, 3, 4].

Метою статті є визначенні головних проблем регулювання доходів від реалізації та ефективним відображенням його в умовах глобалізації економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний сектор традиційно є одним із потужних важелів економічного розвитку Миколаївської області. Ґрунтово-кліматичні умови, природно-ресурсний потенціал, трудові ресурси та давні хліборобські традиції Миколаївщини дозволяють створити ефективне конкурентноспроможне сільське господарство. Загальна площа сільськогосподарських угідь області перевищує 2 млн. га (займає близько 5% площ України), з яких 1,7 млн. га становить рілля. Слід зазначити, що в динаміці останніми роками відбувається скорочення площ сільськогосподарських угідь (2008,9 тис. га у 2010 р. проти 2010,8 тис. га у 2005 р.) і це свідчення того, що певна частина цих угідь переводиться в несільськогосподарські землі для потреб промислової та соціально-побутової інфраструктури.

Незаперечним є факт загальнонаціонального статусу сільськогосподарської галузі, оскільки її розвиток сприяє підвищенню матеріального добробуту населення, зміцненню економічної та продовольчої безпеки. Українське селянство як невід’ємна складова формування і розвитку сучасної демократичної держави, своїм генезисом переконливо довело визначальну роль сучасного сільськогосподарського виробництва, яке

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечує його найбільш незамінними умовами існування людської спільноти – продовольчими ресурсами.

Водночас, сільськогосподарський сектор виробництва завжди був і залишається одним із найбільш ризикових видів бізнесу. Зумовлено це кількома причинами: високою залежністю від природнокліматичних умов; нестабільною кон'юнктурою ринків сільськогосподарської сировини; відносно довшим періодом окупності інвестицій; низькою ліквідністю активів сільськогосподарських підприємств. Тому необхідно, чітко розуміти що виробляти для підвищення доходів від реалізації.

В умовах глобалізації економіки необхідним є забезпечення потреб нинішнього покоління, зокрема у продуктах харчування, тому динаміка виробництва валової продукції сільського господарства розглядається серед основних економічних показників.

У 2010 р. аграріям Миколаївської області вдалося перевищити надбання попереднього року. Обсяг валової продукції сільського господарства (за попередніми даними) становив 3442,1 млн. грн., що на 1% більше рівня 2010 р. Темп приросту валової продукції регіону перевищив аналогічний загальнодержавний показник на 2,0 в.п. Збільшення обсягу виробництва валової продукції було характерно як для господарств населення (на 1,1%), так і для сільськогосподарських підприємств (на 0,9%). Вклад останніх у загальне виробництво торік становив 49,3% (у 2005р. – 43,7%). Вартість валової продукції сільського господарства основних категорій господарств можна прослідкувати на рисунку 1 та рисунку 2.

Отже, як бачимо протягом останніх років відбулося збільшення обсягів виробництва валової продукції, але темпи їх зростання за категоріями господарств істотно різнилися. Так у 2010р. у порівнянні з 2005р. сільськогосподарські підприємства збільшили обсяги виробництва на 38,1%, а господарства населення – лише на 10,3%.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

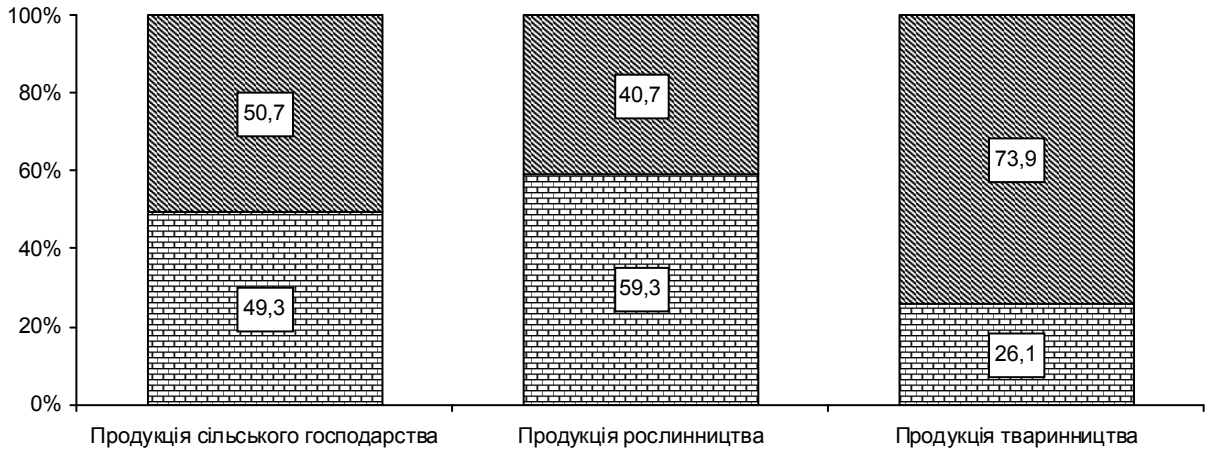

Рис. 1. Виробництво валової продукції сільського господарства основних категорій господарств у 2005 році, %

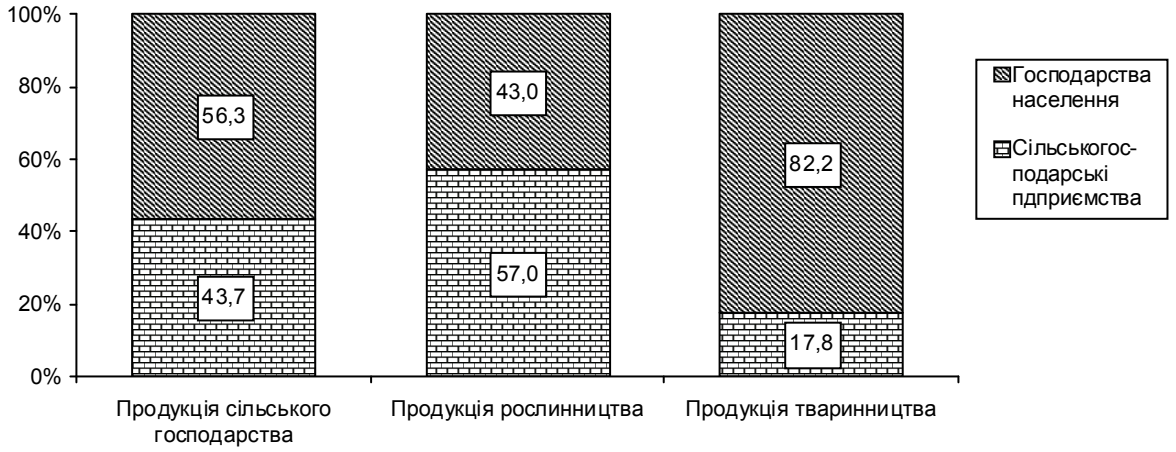

Рис. 2. Виробництво валової продукції сільського господарства основних категорій господарств у 2010 році, %

Для розгляду динаміки обсягів виробництва валової продукції сільського господарства варто звернути увагу на таблицю 1.

Щодо виробництва валової продукції окремо по галузях сільського господарства, можна відмітити, що виробництво рослинницької продукції у порівнянні з 2009 р. знизилося на 0,2%, а в порівнянні з 2005р. – зросло майже на 30%. Слід зазначити, що в минулому році обсяг виробництва валової продукції тваринництва (за попередніми даними) був найвищим за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

останнє десятиріччя – 1030,1 млн. грн , а у відсотках на 4% більше рівня 2009 р. та на 8,2% – 2005 р.

Динаміка обсягів виробництва валової продукції сільського господарства (у порівняних цінах 2005 р., млн. грн)

Таблиця 1

Роки	Усі категорії господарств	Динаміка обсягів виробництва валової продукції, у тому числі:	
		сільськогосподарські підприємства	господарства населення
2005	2811,1	1229,8	1581,3
2006	3076,2	1446,3	1629,9
2007	1903,3	796,9	1106,4
2008	3400,2	1758,0	1642,2
2009	3408,0	1683,9	1724,1
2010	3442,1	1698,4	1743,7
2010 у % до 2005	122,4	138,1	110,3
2010 у % до 2009	101,0	100,9	101,1

У структурі валової продукції сільського господарства переважаючою є частка рослинницької продукції, що свідчить про її пріоритетний розвиток. Так, у 2010 р. в сільськогосподарських підприємствах вона становила 84,2%, у господарствах населення – 56,3%. Питома вага виробництва продукції тваринництва, навпаки, має тенденцію до скорочення.

У порівнянні з 2005 р. у розподілу питомої ваги сільськогосподарської продукції за категоріями господарств відбулися такі зміни. Так, частка продукції рослинництва в аграрних підприємствах знизилася (на 2,0 в.п.), а в господарствах населення – зросла (на 5,8 в.п.). Питома вага тваринницької продукції, як наслідок, у сільськогосподарських підприємствах зросла, а в господарствах населення – знизилася.

Якщо розглядати динаміку виробництва валової продукції з погляду оцінки її як фактора стабільності та зростання ринку продовольства, то слід оцінювати цей показник у розрахунку на 1 особу (табл. 2).

Аналізуючи дані таблиці можна зробити висновок, що виробництво валової продукції на 1 особу населення в 2010 році перевищило рівень

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

попереднього року на 1,5%, а в 2005 р. – на 26,4%. Так, у 2010 р. на одного мешканця регіону валової продукції сільського господарства (за попередніми даними) вироблено майже на 32% більше, ніж у середньому по Україні, продукції рослинництва – у 1,6 раза більше, натомість тваринницької продукції – на 6,1% менше.

Таблиця 2

Валова продукція сільського господарства (у порівнянних цінах 2005 року), млн. грн

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Валова продукція – всього:	2811,1	3076,2	1903,3	3400,2	3408,0	3442,1
у тому числі: - рослинництва	1858,8	2118,1	1022,6	2459,4	2417,5	2412,0
- тваринництва	952,3	958,1	880,7	940,8	990,5	1030,1
Вироблено продукції на 1 особу населення, грн	2296	2530	1576	2834	2857	2901
у тому числі: - рослинництва	1518	1742	847	2050	2027	2033
- тваринництва	778	788	729	784	830	868

Слід відмітити, що у минулому році обласні показники виробництва продукції сільського господарства на одну особу за останнє десятиріччя були найбільшими.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, варто відмітити, що у 2010 р. в Миколаївській області валовий збір виробництва зернових культур становив 5,6% від загальнодержавного обсягу (у 2009 р. – 5,4%); 8,7% – насіння соняшнику (стільки ж); 8,2% – ріпаку (3,3%), 4,3% – овочів (4%); 2,2% – плодів та ягід (1,8%); 1,6% – м’яса у живій вазі (1,5%); 3,2% – молока (стільки ж); 3,4% – яєць (3%); 2,4% – вовни (2,9%) відповідно.

У розрахунку на одну особу населення виробництво зернових культур перевищило відповідний загальнодержавний показник більше, ніж удвічі, насіння соняшнику – у 3,3 раза, овочів – у 1,7 раза, молока – на чверть, яєць – на 30,5%. Проте нижчим цей показник був по картоплі – на 64,7%, плодах та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ягодах – на 15,8%, м'ясу (у живій вазі) – на 39,1%.

Тобто, в умовах глобалізації економіки головним шляхом підвищення доходів від реалізації є задоволення потреб населення, а саме збільшення виробництва продукції тваринництва для споживання її населенням України та підвищення виробництва рослинництва для забезпечення потреб держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутинець Ф.Ф. Звітність підприємства / Бутинець Ф.Ф., Бондар В.П. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 427 с.
2. Дохід: положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 "Дохід" МФУ № 290 від 29.11.1999 р.
3. Партин Г.О. Облікова політика та її вплив на фінансові результати діяльності підприємства / Г.О. Партин, А.Г. Загородній // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 54-61.
4. Шумляєв Б.О. Бухгалтерський облік./ Шумляєв Б.О., Татаренко І.В., Рябий Є.І. – Д., 2008. – 342 с.

УДК 657.633.5

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ У ВІТЧИЗНЯНУ СИСТЕМУ НЕЗАЛЕЖНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ

К. В. Мируцька, студентка
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто сутність внутрішнього аудиту та комплаєнс-контролю, здійснено розмежування цих понять. Досліджено перспективи впровадження системи комплаєнс-контролю в банках як нової форми незалежного фінансового контролю та розкрито питання, які завдяки такому впровадженню можна вирішувати.

Ключові слова: *банки, аудит, контроль, внутрішній контроль, внутрішній аудит, комплаєнс, комплаєнс-контроль, комплаєнс-ризик, комплаєнс-служба, управління, ефективність.*

Актуальність проблеми. У сучасних умовах господарювання доволі гострою залишається проблема налагодження оптимальної взаємодії діяльності банків усіх форм власності із державними органами фінансового

контролю. Проблеми взаємодії пов'язані із чисельними питаннями, які виникають у процесі ведення господарської діяльності, до найбільш вагомих слід віднести наступні: нестабільність та недосконалість фінансового законодавства, а відтак – неоднозначне тлумачення нормативно-правових актів; формування, подання чисельних звітів, розрахунків, пояснень тощо.

Для врегулювання зазначених проблем банки повинні використовувати нові управлінські підходи, методи та процедури. Зокрема здійснювати впровадження ефективних форм і методів управління, що нададуть змогу оперативно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі з метою цілеспрямованого впливу на останнє.

Подібним елементом може бути впровадження нових концепцій управлінського та фінансового обліку, розроблення ефективної політики податкових розрахунків, побудова налагодженої системи внутрішнього контролю чи аудиту, а також запровадження нової форми фінансового контролю – комплаєнс.

Комплаєнс є новим поняттям у вітчизняній теорії і практиці фінансового контролю, відповідає сучасним умовам господарювання, підлягає детальному дослідженню і впровадженню в економічну діяльність банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам теорії та практики фінансового контролю присвячено праці багатьох вітчизняних науковців, зокрема: М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, Б. І. Валуєва, Я. Д. Крупки, Є. В. Калюги, М. В. Кужельного, Ю. І. Осадчого, М. С. Пушкаря, В. С. Рудницького, В. В. Сопка, Б. Ф. Усача та інших.

Метою статті є дослідження перспектив впровадження системи комплаєнс-контролю та розробка пропозиції щодо оптимізації внутрішнього контролю банків у системі управлінської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою забезпечення надійності, законності, ефективності, а також безпеки банківських операцій та діяльності кожний комерційний банк повинен мати внутрішній механізм,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

який захищає від потенційних помилок, втрат і різноманітних порушень [4, С. 426].

Термін «комплаєнс» в перекладі з англійської означає згоду, відповідність, тобто відповідність як внутрішнім, так і зовнішнім вимогам чи нормам. Зазначений термін широко застосовується в діяльності зарубіжних компаній і є невід'ємною функцією їх управління.

У сучасних умовах комплаєнс – вид професійної діяльності переважно у банківській сфері, разом з тим, може застосовуватися й іншими суб'єктами господарювання, направлений на забезпечення спроможності банку функціонувати відповідно до визначених стандартів, правил поведінки та управління конфліктами інтересів. Комплаєнс – це процес управління комплаєнс-ризиками.

У свою чергу, комплаєнс-ризиками вважаються ризики юридичних санкцій, фінансових збитків або втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства України, нормативно-правових актів, внутрішніх положень і правил, а також стандартів саморегулятивних організацій, що застосовуються до його діяльності.

Нездатність передбачати вплив неналежних дій працівників банку може призвести до негативного суспільного резонансу, завдати шкоди репутації банку, навіть якщо не було порушено вимог законодавства України [2].

Виходячи із зазначеного, наведемо визначення комплаєнс-контролю. Отже, комплаєнс-контроль – це контроль відповідності банківської діяльності чинному законодавству у цій галузі. Комплаєнс-контроль є частиною системи внутрішнього контролю кредитної організації.

До основної мети впровадження комплаєнс-контролю можна віднести зведення до мінімуму ризиків, пов'язаних із можливістю застосування санкцій державними органами контролю за недотриманням вимог нормативно-правових актів, що призводить, до невиправданих фінансових втрат, пов'язаних із такою ситуацією чи погіршення репутації банку. Відповідно до поставленої мети завданням комплаєнс-контролю є реалізація

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

такої системи внутрішнього контролю, яка б забезпечувала оперативне оцінювання й управління різноманітними ризиками, котрі виникають в практичній діяльності банків.

Діловою репутацією є сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок стосовно професійних та управлінських здібностей такої особи, її порядності, відповідності її діяльності вимогам закону [1].

Комплаєнс-контроль полягає у визначенні порушень і відхилень від встановлених норм та нормативів за необхідності застосування передбачених фінансових санкцій, а також контроль за відшкодування нанесеної шкоди та виявлення помилок персоналу банку.

Разом з тим, комплаєнс не слід ототожнювати із внутрішнім аудитом, а, крім того, застосовувати методику комплаєнсу для здійснення внутрішнього аудиту є економічно недоцільним способом. Мета внутрішнього аудиту розглядається набагато ширше, ніж комплаєнсу, оскільки, крім обумовлених заходів, також включає висловлення думки щодо достовірності звітності та інших функцій.

Більше того, комплаєнс-контроль повинен бути підпорядкований системі незалежного контролю, а тому внутрішній аудит та комплаєнс-контроль повинні бути розмежовані з метою забезпечення незалежної перевірки їх діяльності. Відділ внутрішнього аудиту банку повинен здійснювати постійну оцінку ефективності системи управління та контролю за комплєенс-ризиками.

Як зазначалося вище, система комплаєнс-контролю нерозривно пов’язана із системою внутрішнього аудиту, а тому процес їх побудови повинен бути гармонійним та доповнювати один одного. Тому, процес побудови системи комплаєнс-контролю можна поділити на наступні етапи: постановка мети і завдань перед системою комплаєнс-контролю; окреслення функцій системи комплаєнс-контролю, визначення основних пріоритетів діяльності; формування служби комплаєнс-контролю банку та наділення її контрольними функціями. На даному етапі здійснюється підбір персоналу, реалізується

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

безперервний процес щодо підвищення рівня його кваліфікації; розробка внутрішніх регуляторів (стандартів і методик) діяльності служби комплаєнс-контролю банку; визначення ролі служби комплаєнс-контролю банку в оцінці різнобічних ризиків.

Окреслимо основні завдання працівників служб комплаєнс-контролю банку: визначення керівника служби комплаєнс-контролю; чіткий розподіл обов'язків та відповідальності у відділі комплаєнс-контролю, між підрозділами банку; запровадження процедур співпраці між службою комплаєнс-контролю та іншими підрозділами банку.

Комплаєнс-контроль повинен базуватися на принципах незалежності. Залежно від часу проведення, фінансовий контроль поділяється на поточний, попередній, наступний [3, с. 7]. На думку авторів, комплаєнс-контроль доцільно прокласифікувати за пропонованою методикою, а саме:

1. попередній комплаєнс-контроль - полягає в тому, що його здійснює служба комплаєнс-контролю банку (у разі недоцільності чи неможливості формування такої служби здійснюється відділом внутрішнього аудиту) для нетипових, нових чи сумнівних операцій з метою виявлення комплаєнс-ризиків, ризиків появи відхилень, помилок. Призначенням даної системи є попередження про необхідність коригувальних дій.

2. поточний комплаєнс-контроль. Здійснюється фахівцями служби комплаєнс-контролю (внутрішнього аудиту) за оперативною інформацією в ході безпосередньої реалізації управлінських рішень та здійснення фінансових операцій з метою контролю за дотриманням вимог законодавства України, на підставі якого виконуються управлінські рішення.

3. наступний комплаєнс-контроль. Проводиться фахівцями служби комплаєнс-контролю (внутрішнього аудиту) після завершення реалізації управлінських рішень, здійсненні фінансових операцій. На даному етапі доцільно здійснювати оцінку ефективності попереднього та поточного комплаєнс-контролю, за результатами якого фахівцями розробляються

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

рекомендації з усунення виявлених недоліків, а також оптимізації діяльності банку.

Принципи комплаєнс-контролю полягають у визначенні відповідних служб та наділення їх повноваженнями у сфері комплаєнс-політики (методи і способи, за допомогою яких реалізується процес управління комплаєнс-ризиками).

Принципами здійснення комплаєнс-контролю є: по-перше, забезпечення інвестиційної привабливості банку для акціонерів; по-друге, розробка та впровадження критеріїв відповідальності виконавців служби комплаєнс-контролю банку; по-третє, системність, узагальнення та реалізація результатів комплаєнс-контролю.

Виходячи із вищенаведеного, бачимо, що для здійснення комплаєнс-контролю необхідними умовами є забезпечення незалежності служби комплаєнс-контролю, наявність інформаційних та фінансових ресурсів. Обов'язки виконавців повинні бути чітко визначеними та розподіленими, підпорядкованими внутрішньому аудиту.

Перед впровадженням системи комплаєнс-контролю і формуванням відповідних служб банку слід оцінити економічний ефект від такого запровадження.

Разом з тим, ефективно побудована служба комплаєнс-контролю надасть можливість вирішувати багато нагальних питань, наведемо основні з них: впроваджувати безперервний, дієвий контроль за комплаєнс-ризиками банку; під час здійснення комплаєнс-контролю всебічно використовувати інтелектуальний потенціал працівників служби комплаєнс-контролю; попереджувати появу комплаєнс-ризиків, а також всіх наслідків, котрі з них випливають; виявляти недоліки у системі внутрішнього контролю зокрема, діяльності банку загалом; виконувати функції, пов'язані із консультуванням різних фахівців банку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У банку мають бути створені адекватні системи дотримання законодавства України, нормативів, правил, внутрішньої політики, стандартів і кодексів, що стосуються діяльності банку [2].

Висновки. Таким чином, для впевненості в тому, що банк працює надійно, керівництво такого банку повинно забезпечити впровадження системи комплаєнс-контролю, яка б показувала, наскільки діяльність відповідає вимогам чинного законодавства.

До найбільш вагомих причин впровадження системи комплаєнс-контролю належать наступні: нестабільність вітчизняного законодавства у сферах обліку та податкових розрахунків; необхідність застосування нових, сучасних форм і методів фінансового контролю; посилення пріоритетності недержавного фінансового контролю; необхідність забезпечення гнучкості в управлінні банком; забезпечення альтернативних способів досягнення ефективності фінансово-господарської діяльності.

Отже, система комплаєнс-контролю призначена для скорочення ризиків банку та забезпечення користувачів фінансової звітності точною, надійною, оперативною інформацією щодо діяльності банку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14.

2. Про схвалення методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України: Постанова правління Національного банку України від 28. 03. 2007 р. № 98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0098500-07.

3. Гуцаленко Л. В. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрий. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.

4. Облік і аудит у банках: підручник / А. М. Герасимович, Л. М. Кіндрацька, Т. В. Кривов'яз та ін.; за заг. ред. проф. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2004. – 536 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 338.50:338.934.5

ПРИБУТОК – ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

О. М. Зуб, студентка
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджено економічну сутність «прибутку» підприємства та його використання в ефективному управлінні підприємством. Проаналізовано завдання та види систем ефективного управління прибутком на підприємстві.

Ключові слова: *прибуток, фінансовий результат, ефективне управління.*

Постановка проблеми. Основним фінансовим джерелом розвитку підприємства в умовах ринку, джерелом науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції та всіх форм інвестування є прибуток. Враховуючи значення прибутку, вся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання його величини або стабілізації на певному рівні. Тому основний принцип діяльності підприємства складається в прагненні до максимізації прибутку. З цієї причини прибуток виступає основним показником ефективності виробництва.

Ефективне управління формуванням прибутку, його розподілом та використанням передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем забезпечення цього управління, знання основних механізмів формування прибутку, принципи його розподілу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З'ясуванню сутності прибутку значну увагу приділяли представники зарубіжної економічної та фінансової науки. Внесок у дослідження зазначеної проблеми зробили такі вчені як: Д. Гелбрейт, Ф. Найт, Дж. Робінсон, Е. Сайке, П. Самуельсон, Р. Харрод, Е. Чемберлін, Й. Шумпетер й інші. Також, значну увагу питанням формування та використання прибутку підприємств приділено в працях вітчизняних учених-економістів І.О. Бланка, М.Д. Білик, С.М. Баранцевої, Г.Г. Кірейціва, С.В. Мішиної, В.В. Худи та інших.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Метою статті є узагальнення підходів дослідження процесів управління формуванням фінансових результатів діяльності підприємства, а саме - прибутку в залежності від різних видів діяльності підприємства, проведення аналізу складу та динаміки прибутку, де підприємство з метою пошуку резервів його раціонального використання та збільшення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У публікаціях останніх років І.А. Бланк трактує поняття прибуток – як втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення підприємницької діяльності [1, С.312].

Ширше розкриває економічну суть поняття «прибуток» С.В.Мочерний, який стверджує про те, що прибуток – перетворена похідна форми додаткової вартості, яка з кількісного аспекту є різницею між ціною продажу товарів і витратами капіталу на її виробництво[1, С.313].

Узагальнення наукових досліджень щодо з'ясування сутності прибутку дало змогу виокремити кілька відмінних позицій, зокрема, рекомендовано його розглядати з урахуванням: соціальних відносин – як засіб задоволення інтересів суб'єктів ринкових відносин, задіяних у його формуванні; економічних відносин – як частину доданої вартості, що закладається у виробництві, а фактично надходить на підприємства як складова частина виручки від реалізації продукції; фінансових відносин – як вид фінансового результату діяльності підприємств (поряд зі збитком та нульовим результатом), що визначається позитивним сальдо між отриманими доходами і понесеними витратами підприємств [3, С. 10].

Під впливом економічної кризи в Україні характерним є зростання частки підприємств, зокрема у сфері торгівлі, які зазнають збитків, внаслідок чого загальний фінансовий результат діяльності вітчизняних торговельних підприємств за період 2008-2010 рр. є чистий збиток. Актуальним вважаємо

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

дослідити процес формування чистого прибутку (збитку) підприємств в Україні у сфері торгівлі за 2008-2010 рр. (табл.1).

Таблиця 1

Формування чистого прибутку (збитку) підприємств в Україні у сфері торгівлі за 2008-2010 рр. млн. грн

№ з/п	Показники	Роки		
		2008	2009	2010 (січень-вересень)
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1747842,3	1453775,5	824078,5
2	Непрямі податки та інші вирахування з доходу	339343,4	272602,2	151182,6
3	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1408498,9	1181173,3	672895,9
4	Інші операційні доходи	121220,4	108233,7	62519,8
5	Інші звичайні доходи	94812,8	104522,2	35867,8
6	Надзвичайні доходи	205,6	328,5	43,0
7	Разом чисті доходи	1624737,7	1394257,7	771326,5
8	Операційні витрати	1530264,2	1278603,2	720077,3
9	Інші звичайні витрати	122414,0	122491,4	49732,3
10	Надзвичайні витрати	210,3	2135,8	45,8
11	Разом витрати	1658830,9	1408161,4	773449,2
12	Чистий прибуток (збиток)	-34093,2	-13903,7	–2122,7

З показників аналітичної таблиці 1 ми бачимо, що для вітчизняних підприємств у сфері торгівлі характерною є криза прибутковості. Це зумовлено, на наш погляд, спадом купівельної спроможності населення України та, як наслідок, зменшення обсягу товарообігу, при цьому характерним є зростання рівня умовно-постійних витрат торговельних підприємств.

Управління формуванням прибутку є складовою системою загального управління прибутком, що, окрім цього, охоплює і управління його розподілом. Ця система виконує такі завдання: збільшення обсягу прибутку загалом за рахунок збільшення його від основної та інших видів діяльності;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зниження витрат у процесі його формування; забезпечення стабільності в одержанні прибутку; розподіл одержання прибутку в часі.

Для ефективного управління прибутком необхідно мати достатню інформаційну базу для прийняття оптимальних управлінських рішень. Такою базою виступають результати аналізу прибутку, доходів та витрат. Джерелом вихідних даних для проведення такого аналізу слугує річна фінансова звітність підприємства та маркетингові дослідження ринку.

Для ефективного управління прибутком підприємства доцільно виокремлювати такі системи його аналізу:

— горизонтальний – порівняння показників прибутку в динаміці;

— вертикальний (структурний) – визначення структури прибутку за сферами діяльності, видами продукції, а також структурний аналіз податків, активів, капіталу; структурний аналіз розподілу прибутку;

— порівняльний аналіз прибутку;

— аналіз коефіцієнтів рентабельності, ефективності розподілу прибутку, інших фінансових коефіцієнтів;

— інтегральний аналіз прибутку [1, С. 315].

Під час здійснення розподілу прибутку підприємства відбувається процес формування напрямів його використання відповідно до стратегічних цілей і завдань розвитку підприємства та забезпечує реалізацію основних функцій використання прибутку: розподільчої – виступає джерелом прибутковості бюджету, а також стимулюючої – є джерелом фінансових ресурсів для розвитку підприємства, покращення добробуту його власників та засобом реалізації соціальних програм [2, с. 43].

При розподілі прибутку важливим є оптимальне поєднання таких завдань його ефективного використання: здійснення розподілу прибутку відповідно до стратегії розвитку підприємства; підвищення рівня добробуту власників підприємства, шляхом реалізації дивідендної політики; забезпечення приросту ринкової вартості суб'єкта господарювання у коротко- та довгостроковій перспективі; підвищення інвестиційної привабливості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємства; забезпечення ефективного впливу на трудову активність працівників, що здійснюється шляхом участі працівників у розподілі прибутку; реалізація соціального розвитку підприємства; поповнення фінансових ресурсів підприємства; розвиток матеріально-технічної бази за рахунок капіталізованої частини прибутку; підвищення рівня платоспроможності підприємства за рахунок скерування капіталізованого прибутку в обіговий капітал; зменшення ризиків діяльності внаслідок формування та поповнення резервного фонду, фонду резерву виплат дивідендів, інших фондів спеціального призначення.

Удосконалення управління розподілом прибутку підприємства потребує, насамперед, визначення пропорцій за основними напрямами цього розподілу на основі задоволення економічних інтересів окремих суб'єктів їх господарської діяльності. Водночас, важливим є забезпечення мінімального значення капіталізації прибутку підприємства, спрямованого на економічний розвиток суб'єктів господарювання реального сектору економіки.

Виходячи з головної мети, система управління прибутком дає змогу вирішувати такі завдання:

— забезпечення максимізації обсягу прибутку, що формується відповідно до ресурсного потенціалу підприємства;

— забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку і допустимим рівнем ризику;

— забезпечення високої якості прибутку, що формується;

— забезпечення формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства на майбутній період;

— забезпечення ефективності програм участі персоналу щодо прибутку.

Необхідними умовами для ефективного стратегічного управління прибутком підприємства, на наш погляд, є:

— визначення важливості розроблення стратегії діяльності підприємства та стратегічного управління на довготермінову перспективу;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— прийняття рішень з важливих питань з врахування загальногосподарської стратегії;

— наявність сформульованих конкретних цілей діяльності підприємства;

— аналіз та оцінка умов, за яких здійснюється діяльність підприємств та чинників, які впливають на остаточні результати діяльності;

— формування ефективної господарської політики підприємства з урахуванням правильної оцінки поточної та майбутньої ситуації з погляду прояву критичних чинників, які її лімітують.

Висновки. Таким чином, з метою підвищення результативності діяльності підприємства та його стратегічного розвитку в перспективі, виникає потреба у розробленні стратегії управління підприємством, спрямованої на вдосконалення механізму формування та використання прибутку. Перспектива подальших досліджень, на наш погляд, вбачається у вивченні таких питань: характеристика моделі стратегічного управління розподілом та використанням прибутковістю підприємств з позиції економічної збалансованості, а також проведення оцінювання впливу системи управління формуванням прибутку на господарську діяльність підприємств на основі аналізу руху грошових коштів та розрахунку показників окупності грошових видатків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонюк Р.Р. Проблемні аспекти управління прибутком сільськогосподарських підприємств / Р.Р. Антонюк, П.С. Березівський // Економічний простір. – 2009. – № 21. – С. 312-320.

2. Сидяга Б. Механізми управління формуванням і використанням прибутку підприємствами / Б. Сидяга // Галицький економічний вісник. - 2010. - № 1(26). - С. 41-45.

3. Кривецька О.Р. Формування прибутку підприємства у ринкових умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук спец 08.00.08 // О Р. Кривецька - Запоріжжя Тернопільський НЕУ, 2010. - 20 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 631.14

ПОСИЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

І. С. Кабанова, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглядається основні аспекти та удосконалення державної підтримки виробництва зерна сільськогосподарськими підприємствами.

***Ключові слова**: зерновиробництво, сільськогосподарські підприємства, державна підтримка.*

Актуальність проблеми. На сьогодні сільське господарство є основною галуззю економіки, що дає можливість сільським жителям реалізувати своє конституційне право на працю та достатній життєвий рівень. Проте самим сільськогосподарським підприємствам в наш час дуже важко займатися сільськогосподарською діяльністю без державної підтримки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, що стосуються державної підтримки виробництва зернових сільськогосподарських підприємств стали предметом дослідження науковців: Н. Козуба, О. Могильного, П. Онищенка, О. Саблука, В. Юрчишина та інших.

Постановка завдання. Метою даного завдання є необхідність аналізу та розгляду державної підтримки зерновиробництва.

Виклад основного матеріалу. Виробництво зерна та його споживання є основою розвитку аграрного комплексу України та її регіонів, забезпечення продовольчої безпеки населення в цілому. Основні проблеми, що характерні для функціонування сучасного зернового ринку, включають: спад обсягів виробництва зерна, зниження показників його ефективності порівняно із 80-ми роками XX ст., нестабільність функціонування, слабка державна підтримка товаровиробників, повільне впровадження інновацій, недостатній моніторинг ринкових процесів у даній галузі, недосконалі виробничо-збутові зв’язки та непродумана логістична політика. Це зумовлює актуальність та необхідність продовження теоретичних і практичних розробок, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

стосуються державної підтримки виробників зерна в умовах світової конкуренції та внутрішньодержавного конкурентного середовища

Основною метою державного регулювання зерновиробництва є доповнення важелів та інструментів ринкового механізму в цій галузі. А також необхідно створити умови для зерновиробників щодо пом'якшення несприятливих соціально-економічних наслідків їх діяльності в умовах несприятливих природно-кліматичних умов та мінливої ринкової кон'юнктури [1,с. 3-10]. Ми вважаємо, що основними важелями впливу владних структур на зерновиробництво є: ціни, кредитні ставки, банківський відсоток, дотації і компенсації, субсидії, застосування податків і податкових пільг, стандартизація і сертифікація продукції згідно міжнародних вимог, забезпечення екологічної безпеки та раціонального використання природних ресурсів, митні умови експорту (рис. 1). Де, держава повинна бути активним учасником аграрного ринку як покупець зернових культур та продуктів їх переробки, регулюючи баланс обсягів виробництва та споживання. Особливо на сьогоднішній день, в умовах дії глобалізаційних та інтеграційних процесів.

Рис. 1. Важелі державного регулювання галузі зерновиробництва

Сприятливі природно-кліматичні умови та родючі землі України сприяють вирощуванню зернових культур і дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно, в обсягах, необхідних для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Разом з тим,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

подальший розвиток галузі вимагає перегляду цілого ряду позицій щодо технічно-технологічних, ґрунтовної економічної оцінки, організаційно-економічних та ринкових умов функціонування всіх її господарських суб'єктів.

Проте, як свідчать дані матеріально-технічне забезпечення зерновиробництва та продуктивність праці не відповідають досягнутим світовим стандартам і потребам галузі. Недостатня кількість вільних фінансових ресурсів стримує впровадження новітніх технологій, використання високоякісного елітного та оригінального насіння, обмежує застосування інших матеріально-технічних ресурсів. Виробництво зерна стає все більш залежним від характеру погодно-кліматичних умов. Враховуючи обмежені ресурси для розширеного виробництва, нераціональне використання земельних ресурсів і низька культура землеробства призводить до виснаження і деградації ґрунтів, зменшення вмісту в них гумусу та поживних речовин. Недостатніми є якість трудових ресурсів та стан науково-дорадчого супроводження зерновиробництва [2, с.180-185].

Загальнодержавне значення у вирішенні цієї проблеми має державна програма: «Розвиток зерновиробництва в Україні до 2015 р.», а також Закони України «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про зерно та ринок зерна в Україні», «Про насіння та посадковий матеріал». Між тим, пріоритетне значення має розвиток стимулюючої функції тарифної політики; гарантування прав власників зерна вільно розпоряджатися зерном; не застосування адміністративних, кількісних або якісних обмежень на вільне переміщення зерна по всій території України та на експорт.

Фінансування виконання заходів, визначених вищезазначеними програмами здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інвестиційних коштів, кредитів товаровиробників та інших джерел фінансування.

Кошти, необхідні для виконання програми включатимуться у Закон України про Державний бюджет України відповідного року окремим рядком.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Напрямки державного фінансування включатимуть:

- формування державного продовольчого резерву зерна;

- здешевлення короткострокових, середньострокових та довгострокових кредитів для виробників зерна;

- здешевлення вартості страхових внесків для виробників зерна;

- селекційна робота та формування запасів високоякісного оригінального та елітного насіння;

- заходи по боротьбі з шкідниками та хворобами зернових культур;

- стимулювання високотехнологічного виробництва зерна, розвиток ресурсозберігаючих технологій при його виробництві;

- підтримка виробництва зерна на зрошуваних землях у регіонах з несприятливими кліматичними умовами, відновлення та розвиток централізованих систем зрошення;

- створення та фінансування системи прогнозування врожаю зернових, зокрема із використанням космічних технологій, створення служби моніторингу, аналізу та прогнозування кон'юнктури ринку зерна, поширення інформації серед учасників ринку;

- розвиток інфраструктури ринку зерна, переоснащення та сертифікація державних лабораторій якості зерна, створення єдиної системи якості зерна;

- приведення у відповідність до вимог світового ринку та європейських інтеграційних намірів стандартів на зерно, розробка нових стандартів;

- здійснення цільових наукових досліджень [3, с.56-59].

Висновки. Загальний економічний ефект буде залежати від кон’юнктури ринку, дієвості важелів державної політики в регулюванні розвитку зернової галузі, ресурсоокупності використовуваних технологій вирощування зернових культур, структури та якості продукції. На перспективу до 2015 р. інфраструктура розвитку аграрного підприємництва буде розвиватися за рахунок створення бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів, фундацій та агенцій підтримки підприємницької діяльності, небанківських установ щодо підтримки аграрного бізнесу, лізингових організацій та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інформаційно-консультативних установ. Створення бізнес-інкубаторів і бізнес-центрів відбуватиметься в основному в міських населених пунктах, що є центрами організації сільських територій. Це одночасно буде сприяти розвитку малого бізнесу в сільській місцевості та відіграватиме посередницьку роль між місцевим бізнесом і мережею організацій підтримки бізнесу з інших регіонів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Саблук П.Т. Кардинальні напрями вирішення економічних проблем в АПК / П.Т. Саблук // Економіка України. − 2006. − № 4. − С. 3-10.
2. Козуб Н.М. Стан і шляхи покращення ринку зерна в Україні / Н.М. Козуб // Таврійський науковий вісник: зб. наук, праць. Вип. 55. − Херсон: Айлант, 2007. − С. 180-185.
3. Розвиток зерновиробництва в Україні до 2015 року: – Комплексна програма від 23.10.2007 N 757/101
4. Про зерно та ринок зерна в Україні:- Закон України від 12.05.2004, ВВР, 2004, N 33 зі змінами та доповненнями

УДК 658.15:657.6

ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

А. С. Подрядова, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

Наведено визначення та розкрито зміст фінансового аналізу з точки зору різних авторів. Розглядаються основні види і методи фінансового аналізу, а також проблемні питання встановлення нормативних значень показників фінансового стану вітчизняних та зарубіжних підприємств. Досліджуються фактори, що вирішально впливають на фінансовий стан підприємства і, які необхідновраховувати в процесі фінансового аналізу.

Ключові слова: *фінансовий стан, оцінка фінансового стану, методи фінансового аналізу.*

Актуальність проблеми. На даному етапі розвитку української економіки ключовою проблемою багатьох підприємств є ефективність їх функціонування

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

та економічне зростання. Систематично аналізуючи фінансовий стан підприємства, можна встановити тенденції зміни фінансових результатів діяльності, контролювати співвідношення рівня фінансових показників підприємства і його конкурентів як з метою довгострокового планування розвитку, так і для прийняття рішень у поточному плануванні. Фінансовий аналіз може використовуватись для визначення загрози банкрутства, ризику вкладення капіталу у певне підприємство чи вид діяльності. Результати аналізу можуть використовуватися банками для визначення суми позик, які вони можуть без ризику неповернення кредиту надати тому або іншому підприємству. Інструментом дослідження фінансового стану підприємства є фінансовий аналіз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні достатньо уваги питанням проблеми аналізу та оцінки підприємств приділяють такі вчені-економісти, як: Б.М. Литвин, Б.Ф. Усач, Д.А. Штефанич, Є.В. Мних, І.М. Балик, І.Д. Фаріон, Н.Б. Біленька, О.Ю. Ніпіаліді та ін.

Постановка завдання: визначити проблемні аспекти аналізу та оцінки фінансового стану підприємств та шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий аналіз можна розуміти як цілеспрямований процес. Різноманітність означень фінансового аналізу, які наведені в [1, 2, 3], в основному викликана не стільки відмінностями в тлумаченні власне поняття аналітичного процесу, скільки відмінностями у розумінні цілей фінансового аналізу.

Як зазначає І. А. Бланк фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості і забезпечення ефективного розвитку [1, с. 74-75].

На думку В. В. Ковалева фінансовий аналіз – це спосіб накопичення і перетворення фінансової інформації.

При цьому інформація фінансового характеру використовується з метою:

- оцінки поточного і перспективного фінансового стану підприємства;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- оцінки можливих і доцільних темпів розвитку підприємства з позиції їх фінансового забезпечення;

- виявлення доступних джерел засобів і оцінки можливості та доцільності їх мобілізації;

- прогнозування стану підприємства на ринку капіталів [2, с. 54].

Е. А. Уткина вважає, що фінансовий аналіз визначається як процес виявлення критичних точок в діяльності фірми, встановлення основних причин фінансових негараздів і планування заходів щодо їх усунення [3, с. 380].

З вищенаведеного можна зробити висновок, що фінансовий аналіз використовується з метою:

1) оцінки фінансового стану підприємства;

2) оперативного управління (регулювання) фінансових потоків;

3) планування поточної виробничої та фінансової діяльності;

4) прогнозування.

Слід зазначити, що існують різні види фінансового аналізу. Наведемо доповнену нами класифікацію видів фінансового аналізу (табл. 1.).

Для успішного виконання процесу фінансового аналізу важливим є вибір методу, яким він проводиться.

Найбільш поширеними методами фінансового аналізу є [1, 2, 5]:

• горизонтальний аналіз;

• вертикальний аналіз;

• трендовий аналіз;

• метод фінансових коефіцієнтів;

• порівняльний аналіз;

• факторний аналіз.

Як вважає О. С. Олексюк фінансовий стан підприємства характеризує його фінансову конкурентоспроможність, тобто його плато- і кредитоспроможність, використання фінансових ресурсів та капіталу, можливість фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування своєї діяльності, можливість у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

належні терміни сплачувати свої зобов'язання перед державою та іншими господарюючими суб'єктами.

Таблиця 1

Класифікація видів фінансового аналізу

Ознака	Вид	Зміст
За організацією, яка проводить аналіз	Внутріш-ній аналіз	Проводиться фінансовими менеджерами підприємства його власниками з використанням всієї сукупності явних інформаційних показників (результати такого аналізу можуть бути комерційною таємницею).
	Зовнішній аналіз	Здійснюється працівниками податкових органів, аудиторських фірм, комерційних банків, страхових компаній з метою вивчення правильності ображення результатів фінансової діяльності підприємства, його кредитоспроможності тощо.
За обсягом овнотою охоплення) предмету аналітичного дослідження	Повний аналіз	Комплексне вивчення всіх аспектів фінансової льності і всіх характеристик фінансового стану підприємства.
	Тематич-ний аналіз	Вивчення окремих аспектів фінансової діяльності або окремих характеристик фінансового стану приємства (предметом тематичного фінансового аналізу може ти фінансова стійкість, рівень поточної атоспроможності, ефективність використання окремих активів приємства або їх сукупності загалом, оптимальність структури джерел формування фінансових ресурсів тощо).
За об'єктом фінансового аналізу	Загальний аналіз	Охоплює фінансову діяльність підприємства загалом без виділення його окремих структурних одиниць і підрозділів.
	Частковий аналіз	Досліджується фінансова діяльність окремих подар-ських підрозділів підприємства. Базується, як правило, на результатах управлінського обліку.
За часом здійснення аналізу	Попере-дній аналіз	Підготовчий етап фінансового аналізу, який в'язаний з вивченням умов проведення фінансової діяльності загалом або проведення окремих фінансових операцій.
	Поточний аналіз	Проводиться з метою контролю в процесі реалізації окремих фінансових планів або здійснення окремих фінансових операцій для оперативного впливу на хід фінансової діяльності (як правило, він обмежується коротким періодом часу).
	Заверша-льний аналіз	Здійснюється підприємством за звітній період (місяць, квартал, рік). Він дозволяє глибше і повніше оаналізу-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

		вати фінансовий стан і результати фінансової ільності підприємства порівняно з попереднім і поточним аналізами, оскільки базується на закінчених звітних матеріалах статистичної і бухгалтерської звітності.
За періодичністю здійснення	Одноразо-вий аналіз .	Виконується одноразово на вимогу певної організації (посадової особи) при виникненні (очікуванні) обливих (критичних) умов діяльності підприємства
	Періодич-ний аналіз	Виконується із встановленою періодичністю залежно від зовнішніх чи внутрішніх умов діяльності дприємства.

Тому не можна проводити виробничої, господарської та фінансової діяльності на підприємстві, не визначивши його майнового стану і факторів, що впливають на цей стан, не зіставивши прибутки й витрати з метою забезпечення перевищення перших над другими.

Для оцінки фінансового стану підприємства найчастіше використовують метод фінансових коефіцієнтів, за яким попередньо встановлюють групи основних показників, а саме – показників ліквідності, стійкості, заборгованості, оборотності, прибутковості, а далі порівнюють їх значення з нормативними, середніми по галузі, а також зі значеннями за попередні періоди. Нормативні значення показників є базою порівняння і можуть встановлюватись на державному рівні, зокрема для оцінки можливості визнання підприємств банкрутами.

Порівняння поточних показників підприємства з середньогалузевими або з показниками провідних підприємств галузі дає змогу співставити власний фінансовий стан з фінансовим станом конкурентів. Таке порівняння є важливим, якщо в галузі, в якій працює підприємство, рівень конкуренції є високим. При цьому слід враховувати, що розміри підприємств є різними, тому порівняння не завжди є адекватним. Порівняння показників за звітний період з показниками за минулі періоди дає змогу фінансовій службі виявити негативні чи позитивні тенденції, які склалися в певних аспектах діяльності підприємства, а також виявити причини цих тенденцій. Таким порівнянням можна врахувати фактор часу, тобто оцінити фінансовий стан підприємства в динаміці.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ще одним аспектом аналізу фінансового стану підприємства є можливість його оцінки з точки зору короткострокових і довгострокових перспектив. У першому випадку критеріями оцінки фінансового стану є ліквідність і платоспроможність підприємства, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі розрахуватися з короткостроковими зобов'язаннями.

Крім того, в процесі аналізу фінансового стану підприємства необхідно враховувати фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства. Такими можуть бути не лише кількісні, але і якісні чинники, зокрема зміна політичної і загальноекономічної ситуації, перебудова організаційної структури управління галуззю чи підприємством, зміна форм власності, кваліфікації персоналу тощо.

Перерахуємо чинники, які впливають на фінансовий стан підприємства, поділивши їх на внутрішні і зовнішні.

До чинників внутрішнього впливу на фінансовий стан підприємства можна віднести:

• організаційну структуру управління підприємством, яка впливає на фінансовий стан через систему прийняття рішень. Якщо ця система є неефективною або нераціональною (не забезпечує швидкого прийняття управлінських рішень, неефективні міжособові комунікації), то вона негативно впливає на фінансовий стан підприємства;

• організаційну структуру підприємства, яка впливає на рівень досягнення планових значень основних економічних показників і відповідно зумовлює значення показників фінансового стану підприємства;

• систему взаємовідносин з постачальниками і покупцями. Якщо така система є раціональною, то це дає змогу підприємству вчасно поставити готову продукцію та закупити сировину і матеріали, що відповідно дозволяє спрогнозувати майбутні фінансові результати підприємства;

• систему грошових потоків підприємства. Ефективність такої системи проявляється у вчасності грошових розрахунків з контрагентами, запобіганні довготривалого відпливу коштів;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

• кваліфікацію персоналу підприємства, яка є одним з визначальних факторів при здійсненні внутрішнього фінансового аналізу підприємства та при розробці фінансових планів та прийнятті управлінських рішень. Вона безпосередньо впливає на всі внутрішні фактори;

• інформаційне забезпечення підприємства, від якого залежать вчасність і достовірність інформації, яка використовується при прийнятті управлінських рішень щодо впровадження перспективних видів продукції, нової техніки і технології і, відповідно, фінансовий стан підприємства;

• характеристику товарів і послуг. Цей фактор знаходиться під впливом ринкового попиту і відповідно впливає на обсяги продажу та на маркетингові витрати підприємства.

До факторів зовнішнього середовища, які впливають як на діяльність підприємства загалом, так і на його фінансовий стан належать:

• норми законодавства (наприклад, в сфері реклами, ліцензування діяльності, забезпечення визначених умов праці, виконання економічних вимог тощо), які можуть сприяти обмеженню або спричинити зростання витрат;

• рівень основних макроекономічних показників (інфляція, рівень доходів на душу населення тощо);

• політична ситуація в країні, а також стан її політичних і економічних відносин з іншими країнами;

• ринкова ситуація (попит залежить від поведінка клієнтів, їх схильності до споживання товарів підприємства, консерватизму або лібералізму при сприйнятті нових товарів, їх смаків та уподобань).

• конкурентне середовище підприємства (наявність сильних конкурентів є причиною збільшення витрат підприємства на маркетингову діяльність.);

• темп розвитку техніки і технології виробництва, який ставить перед підприємством нові завдання (підприємства, що першими впровадять технічні новинки, часто отримують конкурентні переваги і мають можливість нав’язувати умови проведення конкурентної гри. Запізнення у впровадженні нових технічних рішень може привести підприємство до банкрутства).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновок. Отже фінансовий аналіз є інструментом, який дає можливість оцінити поточний (моментна оцінка) та перспективний стан (інтервальна оцінка) підприємства, встановити його короткочасну чи довготривалу платоспроможність на підставі використання обґрунтовано вибраних методів аналізу, зокрема методу фінансових коефіцієнтів. Цей метод є відносно простим у використанні, відрізняється наочністю тлумачення результатів, а також дає можливість всебічно (системно) оцінювати фінансовий стан підприємства, а отже – успішність його функціонування. Він передбачає порівняння розрахованих показників з нормативними, середньогалузевими або показниками конкурентів. Зазначимо, що в різних країнах світу експерти пропонують різні нормативні значення показників, які можуть динамічно змінюватись під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк І.А. Основи фінансового менеджменту /І.А. Бланк// – К., 1999 с.74-75
2. Ковалев В.В. Финасовый анализ: Управление капиталом. Вибор Инвестиций. Анализ отчетности./В. В. Ковалев// - М., 1999. –512 с.
3. Стратигическое планирование / Под ред. Е.А. Уткина. – М., 1998. – 438 с.
4. Олексюк О.С. Системи підтримки прийняття фінансових рішень на мікрорівні. – К.,1998. – 507 с.
5. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз підприємств. – К., 2000 - 378с.
6. Финансы / Под ред. А.М. Ковалевой. – М., 1997. – 336 с.

УДК 631.11:657.6

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В. Г. Фірман, студентка
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статі визначенні економічні проблеми розвитку внутрішнього аудиту, створення на підприємствах аграрного сектора служб внутрішнього аудиту з метою донесення об'єктивної інформації про виробничо-фінансову діяльність власникам.

Ключові слова: *аудит, ефективність, фактори впливу, контроль, внутрішній аудит,*

внутрішній контроль.

Постановка проблеми. Передумовою ефективного розвитку будь-якого сільськогосподарського підприємства незалежно від форми власності, є функціонування системи внутрішнього контролю. Однак на практиці виникає багато питань та проблем. Як відомо, внутрішній контроль присутній на кожному господарстві, але ефективність його забезпечується не завжди. Так, невеликі підприємства найчастіше не мають достатнього персоналу, матеріальних ресурсів та рівня знань управлінців для організації необхідної системи внутрішнього контролю. Навіть володіючи достатньою базою, можуть бути погано керовані, і, як наслідок, великі затрати, понесені на організацію контролю, не дадуть бажаних результатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Внутрішній контроль в дослідженнях провідних науковців розглядається як багатозначне поняття: принцип управління; стадія процесу управління; функція управління. Аналіз наукової літератури дає право стверджувати, що питання функціонування внутрішньогосподарського контролю досить актуальне. Зокрема цій проблемі присвячені праці Білухи М., Бурцева В.В., Козацького В.П., Скулінця І.П., Ткаченка А.М., та інших. Однак деякі питання його функціонування у сільськогосподарських підприємствах є невирішеними, зокрема неоднозначним є трактування сутності внутрішньогосподарського контролю та невизначеною є система контролю.

Постановка завдання. Метою даної праці є з’ясування місця і ролі внутрішнього аудиту у сільськогосподарських підприємствах України, а також проблем і перспектив його подальшого впровадження.

Виклад основного матеріалу. Розвиток ринкових відносин в Україні передбачає підвищення ефективності господарювання. Зміна соціально-економічних умов в аграрному секторі економіки призводить до виникнення нових інформаційних потреб з боку власників і менеджерів сільськогосподарських підприємств, що вимагає оптимізації управління ними.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Необхідність приведення у відповідність механізму управління підприємством до вимог сучасної економіки доводить об'єктивно існуючу потребу в удосконаленні функції внутрішньогосподарського контролю.

Реалізація цього завдання передбачає повноцінне використання контрольних функцій у підприємстві, організацію раціональної взаємодії між суб'єктами контролю, розподіл обов'язків і відповідальності як за систему обліку та звітності зокрема, так і за результати господарської діяльності підприємства в цілому. Контроль має виступати зв'язуючою ланкою між власниками підприємства та суб'єктами управління ним.

Поняття “внутрішній аудит” не є новим, але звертати значну увагу до нього почали лише на початку третього тисячоліття. Під внутрішнім аудитом розуміємо незалежну оцінку діяльності підприємства, визначення його платоспроможності та запобігання банкрутству. Міжнародний інститут внутрішніх аудиторів дає таке тлумачення: “Внутрішній аудит – це незалежна діяльність з перевірки і оцінки роботи організації в її інтересах” [1]. Виходячи із зарубіжного досвіду, слід відзначити, що внутрішні аудитори здійснюють незалежне оцінювання управлінських функцій підприємства, в тому числі і власної діяльності.

До основних функцій внутрішнього аудиту слід віднести такі як: контрольну, захисну, аналітичну, координаційну, інформаційну, консультаційну функції [2]. Фахівці вважають, що основні функції внутрішнього аудиту складаються із процедур дослідження окремих операцій підприємства, оцінки цих операцій і контролю відповідності відбиття їх у бухгалтерському обліку, а також контролю за функціями внутрішньої системи контролю підприємства.

Законодавчо внутрішній аудит закріплено лише для банківських установ та органів державного управління. Для інших суб’єктів господарювання питання внутрішнього аудиту законодавчо не врегульовані.

Відсутність правових норм, які б регулювали внутрішній аудит, а також центрального органу, який би здійснював розробку рекомендацій щодо його

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

організації, призвела до того, що на практиці внутрішній аудит ототожнюють із внутрішньогосподарським контролем і реорганізовують систему внутрішньогосподарського контролю у систему внутрішнього аудиту.

Основні функції служби внутрішнього аудиту, як правило, складаються з процедур дослідження окремих операцій підприємства, оцінювання і контролю відповідності операцій, відображених у бухгалтерському обліку, а також контролю за функціями внутрішньої системи контролю підприємства.

Таким чином, суб'єкти внутрішнього аудиту повинні призначатися власниками сільськогосподарського підприємства, а не керівництвом.

Обов'язки внутрішнього аудитора повинні охоплювати:

- перевірку дотримання адміністративного порядку, виконання наказів, розпоряджень;
- організацію інвентаризації товарно-матеріальних цінностей;
- участь у зіставленні витрат з досягнутими результатами;
- аналіз інформації управлінського характеру ;
- оцінку роботи системи внутрішнього контролю [3].

Структура внутрішнього аудиту підприємства включає три елементи: умови проведення аудиту, систему бухгалтерського обліку і процедури аудиту. Кожний елемент розуміють як наявність правил, процедур, методики і документації, розроблених для захисту своїх коштів, отримання надійної інформації з фінансів, підвищення ефективності роботи й дотримання відповідних вимог. У поєднанні всі перераховані елементи структури внутрішнього контролю забезпечують підприємству зниження небажаного ризику ділової і фінансової діяльності, а також ризик помилок у бухгалтерському обліку.

Як і для зовнішніх аудиторів, для внутрішніх аудиторів однією з умов успішного проведення аудиторської перевірки є ефективно організований процес планування. При плануванні необхідно враховувати: цілі і завдання об'єкта аудиторської перевірки, а також використовувані об'єктом засоби контролю за їх виконанням; істотні ризики, що стосуються об'єкта

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

аудиторського завдання, його цілей, ресурсів і господарської діяльності; методи зниження ризиків у припустимих межах; достатність і ефективність систем контролю і управління ризиками певного об'єкта аудиту порівняно з найбільш прийнятною для нього моделлю контролю; можливість значного удосконалення систем контролю і управління ризиками.

Об'єктивність внутрішнього аудиту залежить від ступеня незалежності в структурі управління економічного суб'єкту. Зміст, терміни і обсяг конкретних заходів й перевірок, що проводиться службою внутрішнього аудиту, залежать від оцінки існуючого потенційного ризику, значущості об'єкта перевірки та попередньої оцінки служби внутрішнього аудиту [4].

Ефективність діяльності служби внутрішнього аудиту є важливим фактором управління економічним суб'єктом і залежить від її організаційного статусу, компетентності, професіоналізму, функціональних обмежень, рівня значущості. Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що до важливих передумов раціональної організації внутрішнього аудиту слід віднести високу кваліфікацію, ділові й особисті якості керівника аудиторської служби та аудиторів.

Оцінка системи внутрішнього контролю сільськогосподарського підприємства повинна проходити перевірку системою внутрішнього аудиту. При цьому варто оприлюднювати разом з публічною фінансовою звітністю результати внутрішнього аудиту про роботу системи внутрішнього контролю підприємства. Служба внутрішнього аудиту повинна бути підпорядкована власникам (пайовикам), тобто на її роботу не повинні впливати вказівки керівництва.

Слід зазначити, що внутрішні аудитори, які допомагають керівникам: забезпечують захист від помилок і зловживань, визначають “зони ризику”, можливості усунення майбутніх недоліків або відхилень, допомагають ідентифікувати та “посилити” слабкі сторони в системах управління [5]. Таким чином, при належній організації внутрішній аудит сприяє підвищенню відповідальності керівників структурних підрозділів і матеріально-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідальних осіб підприємства за виконанням ними своїх обов’язків, запобіганню негативним явищам при здійсненні господарських операцій, пов’язаних з рухом майна і зобов’язань економічного суб’єкта.

Критерієм якості при проведенні аудиту вважається, насамперед, виконання аудиторами вимог Міжнародних стандартів аудиту. Однак суворе дотримання нормативів пов’язане із збільшенням трудовитрат аудиторів, збором додаткової інформації, документуванням процесу перевірки, розрахунками. Для забезпечення якісної та оперативної роботи аудиторів доцільно використовувати прогресивні методи обробки економічної інформації, зокрема комп’ютерні програми.

Висновки. Отже, внутрішній аудит – це функціональний контролюючий орган суб’єкта господарювання, який підпорядкований власнику та працює з метою оцінки ефективності системи управління підприємства та системи контролю. Однак функціонування даної служби викликає труднощі, які пов’язані: по-перше – у невизначеності фінансування даної служби; по-друге – наявності кваліфікованого персоналу. На нашу думку, вирішення цих проблем можливе. Суб’єкту господарювання доцільно створити відповідний фонд забезпечення функціонування служби внутрішнього аудиту. Персональний склад служби внутрішнього аудиту сформувати з числа власників, з врахуванням їх освіти, а також з попереднім здобуттям ними кваліфікаційних знань.

Внутрішній аудит в системі внутрішнього контролю підприємства повинен виконувати не лише контрольні функції, а й давати оцінку механізму функціонування внутрішнього контролю підприємства та забезпечувати інформаційні потреби власників та пошук шляхів удосконалення, що дозволить ефективно здійснювати управління фінансово-господарською діяльністю господарюючого суб'єкта та приймати виважені управлінські рішення.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білуха М. Бухгалтерська наука України в 21 ст. / М. Білуха // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004.- №2.-С.37-43.
2. Бурцев В.В. Організація внутрішнього аудиту / В.В. Бурцев //Бухгалтерський облік і аудит.- 2008.-№6. - С. 88-96.
3. Кодацький В.П. Проблеми внутрішнього аудиту / В.П. Кодацький // Економіка. Фінанси. Право.- 2009.- №6 - С.3-7.
4. Скулінець І.П. Роль внутрішнього контролю в діяльності підприємства/ І.П. Скулінець // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Майбутнє – аудит". – 2008. – С. 232-233.
5. Ткаченко А.М. Вдосконалення системи управління внутрішнім аудитом / А.М. Ткаченко.- Д. : ДонНУ, 2001. – С. 237-241.

УДК 336.226.212.2

ФІКСОВАНИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ПОДАТОК: ІСТОРІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ

Л. С. Скороненко, студентка
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто умови та тенденції застосування фіксованого сільськогосподарського податку, його переваги та недоліки, особливості та перспективи застосування для підприємств агропромислового комплексу.

***Ключові слова**: фіксований сільськогосподарський податок, спрощена система оподаткування, відсоткова ставка.*

Актуальність проблеми. Для підтримки і покращення функціонування аграрного сектора економіки та для зменшення податкового тиску сільгосптоваровиробники мають можливість використовувати альтернативну систему оподаткування, офіційно закріплену в Податковому кодексі України — фіксований сільськогосподарський податок (ФСП), який якнайкраще враховує специфіку сільськогосподарської діяльності.

Запровадження спрощеної системи оподаткування для сільськогосподарських виробників неоднозначно сприймаються у наукових і політичних колах, виникають численні дискусії між ученими, практиками,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

представниками податкових органів. Сьогодні увага до даної проблеми ще більше посилюється, незважаючи на явну недосконалість підсистеми оподаткування аграріїв відповідно до останніх змін у законодавстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окреслені проблеми входять до кола наукових інтересів багатьох учених. Даному питанню присвячено праці О. Василика, М. Дем'яненка, П. Лайка, О. Олійника, А. Поддєрьогіна, В.Синчака, Л. Тулуша та інших. Науковці вивчають процес становлення системи оподаткування в сільському господарстві, досліджують її особливості, називають переваги та недоліки спеціального режиму оподаткування сільськогосподарських виробників.

Метою даної статті є обґрунтування доцільності запровадження фіксованого сільськогосподарського податку, аналіз змін, що були внесені до порядку його функціонування з моменту запровадження, оцінка ролі даного податку на сучасному етапі оподаткування сільськогосподарських виробників.

Виклад основного матеріалу. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників із моменту здобуття Україною незалежності здійснювалося фактично на загальних підставах. Єдиним привілеєм була пільга щодо податку на прибуток: до липня 1997 року сільськогосподарські виробники були звільнені від його сплати в частині прибутку, отриманого від виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки.

В умовах наростаючого диспаритету цін на продукцію сільського господарства і промисловості, обмеженості державної підтримки аграріїв, дефіциту кредитних ресурсів погіршувалися показники фінансової діяльності сільськогосподарських товаровиробників, непосильно зростав рівень податкового навантаження (табл. 1).

Як бачимо, у зв’язку з підвищенням податкового навантаження на виробників сільськогосподарської продукції за період з 1992 по 1998 роки помітно збільшилася частка збиткових підприємств, що у 1998 році становила

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

91,9 % (на 61,7 в.п. перевищує показник 1995 р.). Як наслідок відбулося помітне зменшення рівня сукупної рентабельності, який у 1998 році становив -26,9 %, тоді як у 1992 році даний показник дорівнював 99,3%. Спостерігається зниження показника рівня сплати податків за досліджуваний період: 43,2% - в 1998 році, що на 39,1 в.п. нижче ніж у 1992 році.

Таблиця 1

Податкове навантаження на виробників сільськогосподарської продукції та його вплив на результати їх фінансової діяльності, %

Показник	Станом на кінець року (за підсумками роботи)			
	1992	1995	1997	1998
Рівень сукупної рентабельності	99,3	10,6	-22,7	-26,9
Частка збиткових підприємств	н. д.	30,2	87,2	91,9
Прямі податки і податкові платежі по відношенню до виручки від реалізації продукції (робіт, послуг)	13,6	16,0	20,8	20,8
Рівень сплати податків	82,3	47,5	30,3	43,2

Ситуацію намагалися нормалізувати певними поодинокими заходами. Так, у 1997—1998 роках були ухвалені закони України про списання та реструктуризацію податкової заборгованості сільськогосподарських товаровиробників1, з 1998 року запроваджено нульову ставку податку на додану вартість на операції з реалізації переробним підприємствам молока і м'яса живою вагою та ПДВ-дотації сільгоспвиробникам за продані ними переробним підприємствам молоко і м'ясо живою вагою. Проте цього було недостатньо: стан товаровиробників погіршувався, що мало призвести до продовольчої кризи. Саме у цей скрутний для сільськогосподарської галузі час було запроваджено фіксований сільськогосподарський податок як альтернативу загальні системі оподаткування [3, С/81].

Спеціальний режим оподаткування сільськогосподарських товаровиробників у формі фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП) з'явився в порядку експерименту в 1998 році у трьох регіонах України: Глобинському районі Полтавської області, Старобешівському районі Донецької області та Ужгородському районі Закарпатської області, а з 1 січня 1999 року його було поширено по всій території країни.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Функціонування ФСП передбачає суттєве спрощення механізму нарахування та сплати податків, адже фіксований сільськогосподарський податок сплачується в рахунок таких податків: податок на прибуток підприємств; плата на землю (крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва); збору за спеціальне використання води; збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності (у частині провадження торговельної діяльності).

При впровадженні фіксованого сільськогосподарського податку перелік податків, від сплати яких звільнявся платник ФСП, налічував 12 податків (серед них: податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів; комунальний податок; збір на обов'язкове соціальне страхування; збір на обов'язкове державне пенсійне страхування; збір до Державного інноваційного фонду тощо), але із плином часу їх перелік поступово зменшувався. Враховуючи те, що Податковий кодекс України ліквідував деякі податки взагалі, можна стверджувати, що платникам ФСП у 2011 році, порівняно з минулими роками, додаткові податки сплачувати не доведеться.

Платниками фіксованого податку можуть бути сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм; селянські та інші господарства, які займаються виробництвом, переробкою та реалізацією сільськогосподарської продукції; власники земельних ділянок та землекористувачі, в тому числі орендарі, які виробляють товарну сільськогосподарську продукцію і якщо частка виручки від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продукції її переробки за попередній звітний рік перевищує 75% від загальної суми валового доходу суб'єкта господарювання [2, С./281].

За своєю економічною сутністю фіксований сільськогосподарський податок є різновидом земельного податку. Він не залежить від фінансового стану підприємства, а тому повинен сплачуватись навіть при отриманні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

збитків від господарської діяльності. Разом з тим його розмір чітко визначений протягом зазначеного законом терміну, що дозволяє власникам сільськогосподарських підприємств та потенційним інвесторам спланувати грошові потоки від вкладення коштів у сільське господарство (табл. 2).

Таблиця 2

Ставки ФСП за категоріями земель *

№ п/п	Категорія (тип) земель	Ставка ФСП,%
1	Рілля, сіножаті і пасовища (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті або надані їм у користування, у т. ч. на умовах оренди)	0,15
2	Рілля, сіножаті і пасовища, розташовані в гірських зонах та на поліських територіях	0,09
3	Багаторічні насадження (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях)	0,09
4	Багаторічні насадження, розташовані в гірських зонах та на поліських територіях	0,03
5	Землі водного фонду	0,45
6	Рілля, сіножаті і пасовища, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті або надані їм у користування, у т. ч. на умовах оренди	1,00

*Згідно Податкового Кодексу України

Об'єктом оподаткування податком для сільськогосподарських товаровиробників є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.

Базою оподаткування податком для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), проведена за станом на 1 липня 1995 року, для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) - нормативна грошова

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оцінка 1 га ріллі в Автономній Республіці Крим або в області, проведена за станом на 1 липня 1995 року [4].

Сільськогосподарські товаровиробники самостійно обчислюють суму податку щороку за станом на 1 січня і до 1 лютого поточного року подають відповідному органу державної податкової служби за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за спеціальною формою.

Сплата податку проводиться щомісячно до 20 числа наступного місяця у розмірі третини суми податку, визначеного на кожний квартал від річної суми податку, у таких розмірах: у I кварталі -10 %; II кварталі -10 %; у III кварталі - 50 %; IV кварталі - 30 %. Тобто, щодо строків сплати податків максимальною мірою врахована специфіка сільськогосподарського виробництв - 80% податкових платежів здійснюватимуться у другій половині року [3, С./83].

У разі якщо у податковому році частка сільськогосподарського товаровиробництва становить менш як 75 відсотків, сільськогосподарський товаровиробник сплачує податки у наступному податковому році на загальних підставах.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищесказане:

1. Існування фіксованого сільськогосподарського податку поряд з його очевидними перевагами дозволив виявити й суттєві вади: невідповідність системному підходу до побудови податкової системи, необгрунтований перерозподіл податкового навантаження серед товаровиробників, порушення прав членів трудових колективів на соціальний захист та пенсійне забезпечення.

2. Дія спрощеної системи оподаткування в 2011 році надасть суттєвого виграшу тільки прибутковим підприємствам. Для збиткових або нестабільно працюючих виробників доцільнішою може виявитися загальна система оподаткування з правом перенесення від'ємного значення об'єкта оподаткування підприємства на наступні податкові періоди.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Сільськогосподарська галузь вимагає побудови нової системи оподаткування. Варіанти можуть бути різні, але незмінним має залишитися обов'язкове поєднання у цій системі елементів земельного і прибуткового оподаткування, що дозволить виробникам на рівних умовах ефективно господарювати.

4. Необхідно усвідомлювати, що якою б досконалою не була система оподаткування, за невирішених проблем диспаритету цін на продукцію сільського господарства і промисловості, недосконалого фінансово-кредитного механізму, неврегульованих земельних правовідносин вона не зможе стати дійсно ефективною і забезпечити гармонійне поєднання інтересів держави і товаровиробників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василик О. Д. Актуальні питання реформи системи оподаткування/ О. Д.Василик // Фінанси України. — 2009. — № 12. — С. 79-86.

2. Огійчук М.Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник / М. Ф. Огійчук.// — К.: Аграрна освіта. 2001. – 605 с.

3. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 03 лютого 1999 р. № 320. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua.

4. Податковий кодекс України: Закон України від 07 квітня 2011 р. № 3221-VI (3221-17). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua.

УДК 658.11:657.6

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

М. В. Довгоп'ят, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У роботі розглянуто поняття системи внутрішнього контролю на підприємствах України. Визначено об'єкти внутрішнього аудиту та розглянуто принципи, яких необхідно дотримуватися під час його проведення. Наголошено на ефективність проведення внутрішніх перевірок.

Ключові слова: *аудит, об'єкти внутрішнього аудиту, служба внутрішнього контролю.*

Актуальність проблеми. Одним з пріоритетних напрямів поліпшення та контролю за діяльністю підприємства в сучасних умовах господарювання є впровадження внутрішнього аудиту, метою якого є здійснення оперативної перевірки, надання результатів щодо діяльності конкретного підрозділу або підприємства в цілому та розробка рекомендацій щодо його удосконалення.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дане питання широко висвітлюється як українськими, так і закордонними авторами. Вагомий внесок у вітчизняну науку щодо здійснення внутрішнього контролю на підприємстві внесли такі вчені, як: І.А. Бєлобжецкий, Н.Т. Бєлуха, Б.І. Валуєв, Ю.А. Данільовский, Т.В.Ковтун, Е.А. Кочерін, В.Н. Суйц, Н.Г. Фатюха, А.Д. Шеремет. Питання вдосконалення та оптимізації заходів системи внутрішнього контролю є актуальними і серед фахівців популярних ділових видань: керівників служб внутрішнього контролю та аудиту великих українських та російських холдингів (Сергій Мартинов, ВАТ «Сибірська вугільна енергетична компанія»; Дмитро Караптан, ДП «Радомілк»; Сергій Остапенко, «Microsoft Ukraine») та аудиторів, що пройшли міжнародну професійну сертифікацію (Дмитро Сергієнко, CIA (Certified Internal Auditor) та CISA (Certified Information System Auditor; Надія Коноваленко, директор, керівник відділу консультування з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності компанії «Ернст енд Янг» в Україні). Праця «Управлінський облік» американських обліковців Рея Гаррісона, Еріка Норіна та Пітера Брюєра визначає і пояснює, яку облікову інформацію необхідно зібрати і як організувати роботу менеджера при складанні свого організаційного плану операцій, при здійсненні контролю щодо ефективної діяльності підприємства та при прийнятті рішень [1, С. 164-167].

Постановка завдання. Оскільки внутрішній аудит має важливе значення в управлінській діяльності підприємства, то наше дослідження є актуальним для сучасних умов господарювання. Метою даного дослідження є

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

обґрунтування характеристики системи внутрішнього контролю як невід'ємної складової успішної діяльності сучасного підприємства у порівнянні з таким видом зовнішнього незалежного контролю, як аудит.

Виклад основного матеріалу. В умовах становлення ринкової економіки в Україні неабиякий інтерес викликає досвід зарубіжних країн щодо організації внутрішнього аудиту.

Внутрішній контроль – це процес, спрямований на досягнення стратегічних довгострокових цілей компанії, що і є результатом дій керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності компанії в цілому та її окремих підрозділів. Варто відмітити, що внутрішній контроль суттєво відрізняється від контролю взагалі. Внутрішній контроль – це контроль зсередини компанії, це система управління інформацією, на противагу зовнішнім видам контролю, таким як законодавче регулювання, контроль з боку вищих організацій тощо.

Отже, внутрішній контроль корисний тільки в тому випадку, якщо спрямований на досягнення конкретних цілей і, перш, ніж оцінювати результати контролю, необхідно визначити ці цілі. Система внутрішнього контролю організовується керівництвом підприємства. Це перша і основна відмінність внутрішнього контролю від інших видів контролю. Незалежний аудит проводиться незалежним аудитором, форми й види контрольних дій також визначаються аудитором у відповідності до МСА 200 "Мета та загальні принципи аудиту фінансових звітів", МСА 250 "Врахування законів та нормативних актів при аудиторській перевірці фінансових звітів", МСА 330 "Аудиторські процедури відповідно до оцінених ризиків", МСА 520 "Аналітичні процедури", МСА 530 "Аудиторська вибірка та інші процедури тестування", МСА 580 "Пояснення управлінського персоналу", МСА 610 "Розгляд роботи внутрішнього аудиту" [1, С. 164-167].

Внутрішній аудит є одним із видів внутрішньогосподарського контролю суб'єктів підприємницької діяльності. Забезпеченню ефективності

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

діяльності суб'єктів підприємницької діяльності багато в чому сприяють впровадження і правильна організація системи внутрішнього аудиту.

Основними об'єктами внутрішнього аудиту є:

- стан і ведення бухгалтерського фінансового обліку;
- фінансова звітність, її вірогідність;
- стан необоротних активів і запасів;
- забезпеченість підприємства власними обіговими коштами;
- платоспроможність і фінансова стійкість;
- система управління підприємством;
- робота економічних і технічних служб підприємства;
- оподаткування: правильність визначення доходу, що підлягає оподаткуванню, своєчасність і повнота сплати податків;
- планування, нормування і стимулювання;
- внутрішньогосподарський контроль;
- виробничо-господарська діяльність;
- достовірність проектно-кошторисної документації тощо [2, С. 300-305].

Для ефективного та результативного проведення внутрішнього аудиту необхідно дотримуватись певних принципів. До таких принципів ми відносимо:

1) оперативність (для здійснення прибуткової господарської діяльності підприємства, слід проводити її аналіз для надання актуальної інформації щодо її результатів);

2) комплексність (перевірку певного підрозділу необхідно проводити таким чином, щоб охопити всі об’єкти, які її стосуються);

3) обачливість (при здійсненні перевірки службі внутрішнього аудиту необхідно враховувати те, що певні показники діяльності підприємства можуть бути викривлені);

4) запобігливість (здійснення перевірки передбачає виявлення проблемних моментів в діяльності підрозділу та пошук можливих шляхів їх вирішення).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Забезпеченню ефективної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності багато в чому сприяють впровадження і правильна організація системи внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудит здійснюється спеціальним структурним підрозділом підприємства або його робітниками, безпосередньо підлеглими керівництву підприємства чи перебуваючими в його штаті. Внутрішній аудит є системним і строго документальним, безперервним, універсальним (суцільним) заходом. Орієнтовні основні методологічні положення щодо організації внутрішнього аудиту полягають у тому, що насамперед, слід укомплектувати штат внутрішніх аудиторів, відтак оптимально розподілити контрольні функції, виробити методичні вказівки з питань внутрішнього аудиту.

На підприємстві мають складатися графіки здавання звітів матеріально відповідальними особами, а також графіки передачі документів на автоматизовану обробку.

Для досягнення вище зазначених цілей необхідною умовою є узгодженість системи бухгалтерського обліку та системи внутрішнього контролю, тому що система подвійного запису, що лежить в основі будь-якої системи бухгалтерського обліку (у тому числі автоматизованих систем бухгалтерського обліку), визначає порядок реєстрації господарських операцій та забезпечує належний контроль.

Доцільно розрізняти дві системи:

- систему внутрішнього фінансового контролю;
- систему внутрішнього управлінського контролю.

Як бачимо, зі змісту поставлених завдань, створення системи внутрішнього контролю – це досить трудомісткий та довготривалий процес, а сама система внутрішнього контролю – це дуже складний і «тонкий» організм, невід'ємними частинами якого є абсолютно всі підрозділи підприємства, усі сфери його діяльності та діяльність кожного працівника підприємства. Система внутрішнього контролю – це своєрідна організація усередині організації (підприємства).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ступінь складності внутрішнього контролю повинен відповідати організаційній структурі підприємства, чисельності персоналу, розгалуженості мережі філій і підрозділів, ступеню централізації. Належна організація внутрішнього аудиту сприяє більш ефективній діяльності підприємства, підвищуючи відповідальність працюючих даного підприємства за свої вчинки, запобігаючи виникненню негативних явищ, пов'язаних з діяльністю підприємства.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане можемо зробити висновки, що ефективний внутрішній аудит може зменшити витрати компанії та забезпечити їй позитивний кінцевий результат. Створення саме такої служби контролю на підприємстві дозволить керівнику підприємства налагодити ефективний контроль за його підрозділами; виявити резерви і найбільш перспективні напрями розвитку виробництва; підвищити кваліфікаційний рівень фінансово-економічних, бухгалтерських і інших служб.

При проведенні перевірки працівникам служби внутрішнього аудиту необхідно керуватись принципами, за допомогою яких вони виконують свої обов’язки на належному рівні з метою задоволення потреб всіх користувачів результатів перевірки. Для оцінки результатів роботи основних підрозділів бізнесу існує значна кількість показників. Щоб отримати якісну оцінку роботи системи внутрішнього контролю, на підприємстві повинні чітко розуміти її роль, структуру, функції, а також фактори, від яких залежить ефективність її роботи. Доцільно спрямувати зусилля на розробку стандартів системи внутрішнього контролю для підприємств з урахуванням їх галузевої належності, враховуючи досвід зарубіжних управлінців. При цьому, перспективним є адаптація Теорії обмеження системи як нової парадигми управлінського обліку для українських підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковтун Т.В. Система внутрішнього контролю як невід’ємний елемент операційної системи підприємства /Т.В. Ковтун// Вісник Хмельницького національного університету №6.— 2009. – С. 164-170.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Фатюха Н.Г. Впровадження внутрішнього аудиту в діяльність підприємства/ Н.Г.Фатюха, І.В. Бобіна// Економічний простір, № 46. — 2011. – С. 300 – 305.

3. Філозоп О.В. Порядок здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві / О.В. Філозоп // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2(14). — 2010. – С. 217 – 223.

УДК 631.164.23

КРЕДИТУВАННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКУ

В. А. Тарасюк, студентка
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто особливості кредитних відносин сільськогосподарських підприємств з кредитними банками ,їх стан тенденції розвитку , а також сучасні умови банківського кредитування підприємств. Запропоновано ряд заходів для поліпшення умов кредитування аграрних підприємств.

***Ключові слова**: банківський кредит, АПК, банк, аграрне виробництво,суб'єкт аграрної сфери.*

Актуальність теми. В умовах кризових трансформацій економічного простору, на етапі формування аграрного ринку та розвитку нових економічних відносин на селі, через нестачу фінансових ресурсів у переважної більшості суб'єктів аграрної сфери банківське кредитування їх розвитку набуває дедалі більшого значення й ваги.

Банківська система України ще повністю не мобілізувала й не реалізувала усі властиві їй стимулюючі можливості щодо стабілізації кредитного забезпечення суб'єктів аграрної сфери. Нерозв'язаними залишаються проблеми високих процентних ставок, підвищення ефективності використання кредитних ресурсів і способів оцінювання цієї ефективності, модернізації державної стратегії розвитку банківського кредитування аграрного виробництва, яка б сприяла надійності й ефективній діяльності суб'єктів аграрної сфери. Відтак банківське кредитування суб'єктів аграрної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сфери потребує модернізації, розробки фундаментальних і прикладних засад його подальшого розвитку, усунення негативних проявів, які мають місце в сучасній банківській практиці при кредитуванні суб'єктів аграрної сфери. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність проаналізувати теоретичні основи, охарактеризувати банківське кредитування, запропонувати практичні рекомендації щодо модернізації та розвитку банківського кредитування, спрямувати цей розвиток за необхідною для суб'єктів аграрної сфери траєкторією

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ретельне вивчення спеціальної літератури з даної проблеми свідчить, що питання сутності, ролі, завдань і значення банківського кредитування об'єктів аграрної сфери знаходяться в центрі уваги багатьох вчених економістів, зокрема: В. Алексійчука, М. Алексесяка, В. Борисової, О. Васюренка, М. Дем'яненка, О. Ґудзь, В. Лагутіна, Н. Правдюк, П. Саблука та ін. Завдяки їхнім зусиллям отримані вагомі результати теоретичного й методичного характеру, які суттєво збагатили вітчизняну економічну науку. Проте, тенденції та перспективні напрями розвитку банківського кредитування і його місця у розвитку суб'єктів аграрної сфери.

Актуальність зазначених проблем, недостатній рівень вивчення економічною наукою теоретичних та дослідження практичних питань ролі й місця банківського кредитування у розвитку аграрного виробництва в умовах трансформаційних перетворень обумовили вибір напряму дослідження.

Метою статті є обґрунтування теоретичних і науково-методологічних положень щодо сутності та завдань банківського кредитування в період становлення ринкових відносин в аграрній сфері економіки, розробка шляхів забезпечення банківськими кредитами стабільного й ефективного розвитку суб'єктів аграрної сфери.

Щоб задовольнити економічні та соціальні потреби будь-якої країни, недостатньо ефективного функціонування різноманітних галузей економіки, передусім необхідно розумно використовувати в цій країні фінансовий ринок.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Однією із складових його є ринок позикових капіталів. За допомогою коштів, придбаних на цих ринках, суб'єкти аграрної сфери зможуть безперебійно виробляти сільськогосподарську продукцію.

Для суб'єктів аграрної сфери вимога щодо строку кредитування має принципове значення, оскільки зумовлена об'єктивними особливостями аграрного виробництва, зокрема, його сезонністю, яка притаманна більшою мірою галузі рослинництва.

Недостатнє фінансування тимчасових потреб у грошових ресурсах призводить до порушення технології виробництва, що може суттєво вплинути на вихід кінцевої продукції і, як наслідок, – на результативність господарської діяльності суб'єктів аграрної сфери. Об'єктивно тривалий період виробництва в сільському господарстві й уповільнений оборот авансованого капіталу зумовлюють значну потребу в залученні короткострокових та довгострокових кредитних ресурсів.

Сільське господарство справедливо вважається кредитомісткою галуззю, тобто потребує значних обсягів кредитних вкладень. Ця особливість кредитного забезпечення суб'єктів аграрної сфери викликана специфікою аграрного виробництва. Для забезпечення неперервності поточного циклу виробництва необхідно нагромаджувати великі записи матеріально-технічних ресурсів.

Наведені об'єктивні вимоги галузі щодо організації її кредитного обслуговування враховуються практично в усіх розвинутих країнах світу. До ринкових перетворень вони враховувалися і в нашій країні. Однак, як слушно зазначає академік М.Я. Дем'яненко, кредитні відносини проявлялися у деформованому, неринковому вигляді, хоча й забезпечували покриття кредитами банків усієї наднормативної потреби господарств у фінансових ресурсах і давали змогу галузі здійснювати розширене відтворення[5.].

Деформованість відносин з приводу кредитування суб'єктів аграрної сфери була спричинена абсолютним нехтуванням принципами банківського

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кредитування й адміністративними методами управління кредитними відносинами між банками та позичальниками.

З переходом економіки на принципово нові ринкові умови господарювання, держава відмовилася від прямого втручання в процес кредитного забезпечення суб'єктів аграрної сфери. На кредитному ринку з'явилися нові суб'єкти кредитних відносин - комерційні банки, які вже не є виконавцями директивної волі держави. В умовах ринкової економіки їхня діяльність ґрунтується на принципах економічної самостійності, добровільності, рівноправності, самоокупності й відповідальності суб'єктів економічних відносин[7].

Банківський кредит як вид позикових відносин характеризується певними принциповими ознаками (особливостями). На основі узагальнення літературних джерел та власних досліджень нами виділені основні з них. Передусім слід зазначити, що банківський кредит має місце тоді, коли одним із суб'єктів кредитних відносин є банк.

Основними джерелами їх формування є: власні кошти банків, залишки на розрахункових і поточних рахунках, залучені кошти юридичних та фізичних осіб на депозитних рахунках до запитання й строкових депозитних рахунках, міжбанківські кредити і кошти, одержані від випуску цінних паперів. Використання як кредитних ресурсів залучених коштів від акціонерів, вкладників, інших кредиторів, які становлять близько 80% у джерелах їх формування, дає змогу комерційному банку одночасно бути й позичальником, і кредитором[1, с.11].

У цілому ринковий спосіб кредитування означає, що банки надають кредити всім суб'єктам господарської діяльності незалежно від їх галузевої приналежності, статусу, форм власності у разі наявності в них реальних можливостей своєчасного повернення позики та сплати відсотків за користування ним.

За 2000-2009 роки функціонування пільговий режим кредитування сільськогосподарських й інших підприємств АПК пройшов певні етапи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розвитку, зазнав змін і продемонстрував певні результати його використання. Незважаючи на очевидний прогрес у розвитку кредитування суб'єктів аграрної сфери в передкризовий період, обсяги кредитування є ще далекими від їхніх потреб, а кредитні механізми не є досконалими ні з погляду захисту інтересів позичальників, ні з погляду безпеки фінансових установ, що надають кредити.

У 2010 році спостерігалися помітні позитивні зрушення в обсягах кредитування суб'єктів аграрного сектору. За оперативними даними департаменту фінансів Мінагрополітики України, станом на 12 серпня 2010 року підприємствами агропромислового комплексу було отримано кредитів на суму 4,2 млн. грн, що на 26% більше порівняно з відповідним періодом минулого року. Із загального обсягу залучених коштів було отримано короткострокових (до 12 місяців) кредитів 3,5 млрд грн, що становило 84% усіх кредитів, середньострокових (до 36 місяців) - 478 млн. грн, довгострокових (до 60 місяців) - 206 млн. грн[2].

Формуючи майже 20 % ВВП країни, галузь перераховує до державного бюджету понад 25 млрд. грн, що більше, ніж удвічі перевищує обсяги державного бюджетного фінансування. І усе це за умови, коли державна підтримка знизилася з 12 млрд. грн у 2009 році до 10,6 млрд. грн у 2010 році. Не кращі перспективи і на наступний рік. У проекті Державного бюджету на 2011 рік такої підтримки передбачається лише 10,7 млрд. грн, у тому числі за рахунок загального фонду Держбюджету - лише 690 млн. грн. Таке відношення з боку Уряду до агропромислового комплексу є неприпустимим. Адже капіталізація галузі є вкрай низькою при тому, що постійно зростають ціни на мінеральні добрива, пальне, техніку, запасні частини. Потреба у наданні державної підтримки підприємствам АПК через механізм здешевлення кредитів сягає обсягу не менше 1,8 млрд. грн, на створення оптових ринків сільськогосподарської продукції - 300 млн. грн. Відсутність фінансової підтримки та майже неможливий доступ до кредитних ресурсів зводить нанівець створення нових та існування діючих фермерських

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

господарств. А тому вкрай необхідним є передбачення фінансування Українського державного фонду в розмірі 380 млн. грн. В Україні розпочалося створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. У поточному році на ці цілі витрачено понад 40 млн. грн. Робота ця лише розпочинається, тому відсутність коштів по цій програмі викликає серйозне незадоволення селян. Обслуговуючі кооперативи потребують надання державної підтримки у розмірі не менше 100 млн. грн [4].

Сільськогосподарські підприємства, головним чином, використовували кредити передусім на закупівлю пального та мастил (77%), закупівлю засобів захисту рослин (48%), придбання посівного матеріалу (36%) та інші цілі, пов'язані з поточною сільськогосподарською діяльністю. Водночас лише 13% господарств спрямували отримані кредити на технологічне оновлення виробництва та 6 % - на його розширення. Господарства більшість кредитів беруть терміном використання від 6 до 9 місяців - 52%, на термін більше 9 місяців - 42 %, а строком до 3 місяців - лише 1 %, від 3 до 6 місяців - 5 % кредитів [3, с.155-156].

Для того щоб пришвидшити розвиток економіки країни необхідно невідкладно здійснити наступні заходи:

1. насамперед повинні діяти самі банки, створюючи нові, вигідніші для вкладників пропозиції;
2. налагодити законодавчий і судовий захист прав та інтересів банкірів, що, по суті, свідчить про недооцінку ролі банків та навіть певну неповагу до них із боку органів державної влади;
3. потрібно налагодити систему гарантування вкладів населення;
4. підвищити ефективність контролю за діяльністю банків, досягти повної відповідності Базельським принципам ефективного банківського нагляду, що передбачає вдосконалення чинного законодавства та нормативно-правових актів НБУ;
5. впровадити оцінку банківської діяльності на консолідованій основі та з урахуванням ризиків;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На нашу думку, ефективність кредитування аграрної сфери в значній мірі залежить від продуманості та обґрунтованості розробленої кредитної політики. Основним інструментом підвищення доступності кредитних ресурсів для аграрної галузі є створення механізму часткового або повного державного гарантування повернення позик. Найголовнішим причинами що стримують розвиток кредитування є висока ціна кредиту, відсутність гарантій повернення кредиту, недосконалість законодавчих механізмів, високий рівень витрат банків при наданні послуг та відсутність надійного позичальника. Значний ризик неповернення кредитів змушує банки встановлювати високу процентну ставку за цими кредитами. Крім того, під час оформлення банківських кредитів позичальникам бракує знань і досвіду, щоб правильно показати стан і можливості свого бізнесу й оцінити правомірність вимог, що висувають до них кредитні установи. З іншого боку, через недосконалість законодавчої бази та повільність судової системи, кредитні установи мають надто обмежені можливості щодо стягнення проблемних і безнадійних боргів, а отже, високі ризики кредитування вони компенсують тим, що висувають жорсткі вимоги до позичальників та високими відсотковими ставками. Успішний розвиток кредитування сільськогосподарських товаровиробників не можливий без подальшого розвитку фінансового ринку України, що є запорукою стабільного та ефективного функціонування всієї національної економіки.

Висновки. Враховуючи специфіку аграрного виробництва і наслідки сучасної фінансової кризи, кредитування аграріїв не можливе без державної підтримки, яка сьогодні здійснюється за 16 основними бюджетними програмами, що охоплюють усі напрямки діяльності аграрних підприємств, включаючи надання безвідсоткових кредитів фермерським господарствам, здешевлення банківських кредитів і страхових премій, надання допомоги в придбанні складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Васюренко О.В. Банківські операції: навч.посіб.-4-е вид., перероб.і доп./О.В. Васюренко.–К.:Знання, 2004.–С.11
2. Довідник банків України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua.
3. Окремі дані про банки України // Бюлетень Національного банку України. - 2010. - № 11. - С. 155-156.
4. Реальний сектор економіки - АПК [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/realsektor.
5. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва/[Дем'яненко М.Я., Алексійчук В.М., Борщ А.Г. та ін.]; за ред. М.Я Дем'яненка .– К.: ІАЕ УААН,2002. – 646.
6. Швайка М.А. Банківська система України: шляхи реформування і підвищення ефективності/ М.А. Швайка.– К.: Парламентське видавництво, 2000.–С.5
7. Щербакова Г.Н. Банковкие системы развитых стран/ Г.Н. Щербакова.–М.: Экзамен, 2001.– С.25.

УДК 338.43:336

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ: ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

В. А. Стефурак, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянута проблема підвищення конкурентоспроможності підприємств України в умовах сучасного стану розвитку ринкової економіки.

Ключові слова: *конкурентоспроможність, реструктуризація, стратегічна реструктуризація, кластерна реструктуризація, конкурентні переваги, кластери.*

Постановка проблеми. Складність формування та функціонування промислового комплексу України в сучасних умовах полягає в тому, що перехід до ринкових відносин не привів до зростання ефективності виробництва і не забезпечив умов для його сталого розвитку. Адаптація до змін середовища, в якому функціонує підприємство, потребує здійснення зміна на різних етапах життєвого циклу підприємства і в різних ситуаціях — як для запобігання банкрутству, так і для адаптації за умов нового ринкового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

середовища, реакції на можливі або реальні загрози, реалізації нових стратегічних цілей.

Тому дослідження проблем реструктуризації промислових підприємств України, як один із шляхів підвищення їх конкурентоспроможності є актуальним завданням сьогодення. Адже реструктуризація — це механізм, завдяки якому забезпечується ефективне господарювання, розвиток та підвищення конкурентоспроможності підприємства не тільки на вітчизняному ринку, а й на зовнішньому. Україна належить до промислово розвинених країн світу, має один з найбільших у Європі і структурно розгалужених промислових комплексів. Подолання в Україні затяжної фінансовоекономічної кризи, викликаної трансформаційним спадом та іншими внутрішніми і зовнішніми чинниками, а також впливом світової фінансової кризи, створює певні передумови для сталого і збалансованого господарського поступу.

Аналіз досліджень і публікацій. Ринкова економіка поки що не створила жодного універсального заходу щодо забезпечення успіху підприємства, його високої прибутковості та конкурентоспроможності. Кожна виробнича діяльність може бути здійснена тільки тоді, коли вона має добре фінансове забезпечення, а також коли вона базується на добре продуманій стратегічній концепції виживання та забезпечення факторів успіху. Відсутність такої концепції обумовила зниження обсягів виробництва на промислових підприємствах з основної номенклатури більше ніж у 8–10 разів. В останній час українські вчені О. О. Терещенко, Л. О. Лігоненко, І. А. Бланк, С. Ф. Покропивний, російські вчені А. П. Градов, Л. П. Білих, І. І. Мазур, О. Г. Туровець, В. Д. Шапіро та інші активно розробляють проблеми реструктуризації та реорганізації виробничогосподарських систем в умовах переходу до ринкової економіки.

Мета статті полягає у визначенні необхідності проведення реструктуризації підприємств, як механізму підвищення їх конкурентоспроможності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Умови, поняття та принципи реформування та реструктуризації підприємств визначені в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 42–43. Критерій успішної реструктуризації —загальна довгострокова ефективність функціонування реструктуризованого об'єкта. Необхідність реструктуризації обумовлена неможливістю зберігати стару структуру підприємства в нових умовах господарювання. Великі та середні підприємства, формування, яких довгий час було державною політикою, крім індивідуальних особливостей, мають загальні проблеми:

— надмірні розміри, що зумовлені прагненням і, до деякої міри, необхідністю повної автономії, незалежності від постачальників;

— надмірні потужності основного та допоміжного виробництва;

— відсутність гнучкості виробництва за рахунок високої концентрації та спеціалізації;

— орієнтація та залежність від конкретних постачальників і споживачів;

— надмірна централізація управління, наявність елементів бюрократизму в керівництві підприємством.

Таким чином, проблема реструктуризації в Україні на мікрорівні набула ключового значення для всього процесу реформування економіки країни. Під реструктуризацією в усьому світі розуміється безупинний процес підвищення конкурентоспроможності підприємства через вжиття менеджментом комплексу внутрішніх заходів для адаптації системи управління бізнесом до постійно мінливих умов[1, С. 70].

Проблема підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції в умовах подальшого розвитку економіки пов'язана, насамперед, з розробкою системи управління конкурентоспроможністю. Завоювання й утримання конкурентних переваг — ключові фактори успіху підприємства в конкурентній боротьбі. Особливої гостроти ця проблема досягає в умовах посилення інтенсивності конкуренції на окремих ринках, де виробникам продукції потрібно постійно простежувати зміни попиту, вартості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сировинних ресурсів, а питання рентабельності активів прямо залежить від ступеня використання новітніх підходів у сфері стратегічного менеджменту. Реструктуризація промислових підприємств потребує ретельного аналізу та розробки принципів та методичних підходів на основі використання сучасних теорій управління, організації виробництва та заходів з підвищення конкурентоспроможності підприємств та укріплення їх ринкових позицій. Структурна перебудова промислового комплексу України, спрямована на досягнення конкурентоспроможності продукції, повинна базуватись на таких галузевих пріоритетах:

— енергозбереження;

— насичення ринку споживчими товарами і продуктами харчування;

— виробництво конкурентоспроможної продукції, яка б замінила імпортну;

— нарощування видобутку власних енергоносіїв;

— використання вітчизняного інноваційного потенціалу;

— використання кластерної реструктуризації.

Таким чином, проблема реструктуризації в Україні на мікрорівні набула ключового значення для всього процесу реформування економіки України. Розвиток кризових явищ, з одного боку, і зацікавленість держави, з іншого, в максимальному збереженні підприємств, котрі мають необхідний потенціал виживання і є стратегічно важливими для країни в цілому, чи окремих її регіонів, — все це загострило проблему реформування. Ці зміни застосовуються на різних етапах життєвого циклу підприємства і в різних ситуаціях — як для запобігання банкрутству, так і для адаптації до умов нового ринкового середовища, реакції на можливі або реальні загрози, реалізації нових стратегічних цілей. Потреба в реструктуризації є наслідком невчасного виявлення кризових явищ на підприємстві. Таким чином, реструктуризація розглядається як комплекс заходів надзвичайного характеру, спрямованих на «виживання» підприємств в умовах кризи або викликаних потребою їхнього нового стратегічного розвитку незалежно від

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

того, створений він загальною макроекономічною ситуацією, зміною загальної кон'юнктури чи дією внутрішніх для підприємств чинників.

Реструктуризацію підприємства не слід розглядати як разову, більш чи менш широку систему заходів з оздоровлення і реформування підприємства, після реалізації яких потреба в оновленні і подальшому реформуванні відпадає. Реструктуризація є постійною функцією підприємства, за допомогою якої воно забезпечує собі постійну адаптацію до кон'юнктури і вимог ринку і постійно залишається конкурентоспроможним і прибутковим [2, С. 70].

Досягнення конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки є головним завданням будь - якого підприємства. В сучасних трансформаційних умовах реструктуризація стала потужним ринковим механізмом та інструментом підвищення конкурентоспроможності підприємств і включає комплекс заходів, направлених на відповідність функціонування підприємства в умовах динамічного розвитку ринку. Реструктуризація спрямована на удосконалення структури та функцій управління, усунення відставання в технічно-технологічних процесах, удосконалення фінансово-економічної політики і досягнення підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції. У період розвитку ринкових відносин в Україні, звичайно, буде посилюватися невизначеність (попит та ціна) і конкуренція. В таких умовах для ефективного існування підприємств вони повинні бути «конкурентоспроможними». Саме реструктуризація підприємств виступає як їх перебудова, націлена на підвищення конкурентоспроможності і досягнення розширеного виробництва, а також одержання прибутку як основи фінансування. Реструктуризація може здійснюватися в різних сферах:

— короткострокова, що складається з правової та фінансової частин;

— довгострокова, що базується на прийнятті стратегічних рішень.

Головним недоліком короткострокової реструктизації є те, що питання продуктоворинкової стратегії, інвестування в розвиток та реконструкцію і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

удосконалення підприємства не вирішується, тобто не створюється конкурентоспроможність підприємства.

Метою довгострокової реструктуризації виробництва є забезпечення своєчасного випуску конкурентоспроможної продукції, необхідної якості та в достатній кількості, що відповідає вимогам ринку[3, С. 19].

Різновидом довгострокової реструктуризації є кластерна реструктуризація. Кластерна структура економіки забезпечує і додаткові можливості для ефективного управління. Концепція кластерів базується на більш широкому розумінні процесу конкуренції між фірмами та регіонами. Удосконалення регіональної структури виробництва — це друга важлива проблема сталого розвитку, яка повинна стати основним інструментом мобілізації і концепції ресурсних та інституційних чинників підвищення конкурентоспроможності і структурно-інноваційного оновлення української економіки. Політика, спрямована на створення промислових кластерів, мережевих структур, сприяє реалізації концепції сучасного планування економічного розвитку. Кластери — це виробничо-комерційні мережі незалежних фірм за участю спеціалізованих виробництв, установ, що генерують знання (університетів, науково-дослідних інститутів, венчурних компаній), посередницьких закладів (брокерів, консультантів), державних установ та споживачів, які є ланками у виробничому ланцюгу та близькі за місцем розташування. Розвиток кластерів був викликаний необхідністю створення нового класу виробничих систем в умовах глобалізації і регіоналізації економічної активності. Практика розвитку промислових кластерів продемонструвала успішну діяльність великої кількості різних кластерів і мереж компаній, довела їхні конкурентні переваги в порівнянні з традиційними структурами. Економічна конкурентоспроможність регіону характеризується здатністю кожної регіональної системи до управління своїми конкурентними перевагами, забезпечення стійкого фінансового та економічного становища, що дає змогу визначити основні завдання регіональної політики на сучасному етапі:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— забезпечення стабілізації виробництва, збереження підприємств як ланки регіональної соціально-економічної системи та відновлювання економічного зростання у кожному регіоні;

— сприяння формуванню в усіх регіонах багатоукладної економіки;

— створення сприятливих організаційних та правових умов для розвитку підприємництва;

— забезпечення зайнятості населення та активного впровадження інновацій.

Висновки. При проведенні реструктуризації виникає необхідність комплексного вивчення стану зовнішнього середовища з метою визначення потенційних можливостей реструктуризованого підприємства та його позиціювання відносно підприємств-конкурентів. Це потребує здійснення відповідної аналітичної та дослідницької роботи, яка повинна носити цілеспрямований та послідовний характер. Для цього потрібно використовувати наступні методи дослідження: діагностика підприємства, експертний метод, бальний метод, рейтинговий порівняльний аналіз, факторний аналіз. Необхідно виявити потенційні можливості підприємства та сформувати програму послідовного здійснення поставлених у результаті реструктуризації завдань, щодо підвищення конкурентоспроможності. Практика та досвід показують, що успіх підприємства залежить приблизно на 70 % від стратегічного менеджменту підприємства, приблизно на 20 % — від ефективного оперативного управління підприємством і на 10 % — від якості виконання щоденних завдань. Дослідження має актуальне значення тому що розвиває теоретичні та методичні підходи до формування програми реструктуризації промислових підприємств як шляху підвищення конкурентоспроможності виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1.Бесараб Є. О. Формування промфінгруп в Україні та стимулювання руху інвестиційних ресурсів / Є. О. Бесараб // Фінанси України. — 2009. — № 6 – С. 70—80.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2.Грищенко Н. В. Світовий досвід реструктуризації підприємств / Н. В. Грищенко //Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 6. — С. 70–75.
3.Чевганова В. Кластери та їх економічне значення / В. Чевганова, І. Брижань // Економіка України. — 2009. — № 11. — С. 19–23.

УДК 347.736

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Н. В. Лінінська, магістрант
Науковий керівник:асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

В даній статті розглядається проблема банкрутства. На сьогодні однією з найактуальніших в українській економіці є проблема банкрутства вітчизняних підприємств. Адже банкрутство окремого суб'єкта господарювання має суттєві негативні наслідки як для самого підприємства, так і для відповідної галузі й економіки країни в цілому.

Ключові слова: *банкрутство, кризове становище,загроза банкрутств, діагностика банкрутства.*

Постановка проблеми. Банкрутство, як елемент ринкових відносин, стало реальністю і сучасної української економіки. Практика показує, що в умовах нестабільності економіки, грошового дефіциту, нестабільності в політичній та економічній діяльності держави політики, багато підприємств стають неплатоспроможними, що може призвести до їх банкрутства. Тому особливої уваги потребує детальне вивчення причин виникнення банкрутства та запровадження конкретних шляхів уникнення банкрутства, що є вкрай необхідним у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану тему досліджували такі вчені, як : О.Рибалка, Л.Талан, О.Чумак, О.О.Шапурова та О.О.Шеремет. Також дослідження у галузі антикризового управління при загрозі банкрутства відображені у працях вітчизняних і зарубіжних учених: Р. Акоффа, І. Ансоффа, І. О. Бланка, О. М. Бондар, Є. Ф. Брігхема, Т. С.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Клебанової, Л. О. Лігоненко, О. В. Раєвнєвої, Л. С. Ситник, О. О. Терещенка, Е. А. Уткіна та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банкрутство – складний процес, який може бути охарактеризований з різних боків: юридичного, управлінського, організаційного, фінансового, обліково – аналітичного тощо. Процедура банкрутства є кінцевою стадією невдалого функціонування підприємства, якій, як звичайно, передують стадії нормальної ритмічної роботи і фінансових ускладнень. На практиці здійснення банкрутства, згідно з Законом «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», від 14.05.92 року показало його спрямованість на ліквідацію підприємств і як наслідок – скорочення робочих місць, зменшення надходжень до бюджету, розпад сталих економічних зв'язків.

Згідно із законом, банкрутство – це визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Хоча банкрутство підприємства є юридичним фактом, бо тільки арбітражний суд може визнати факт банкрутства підприємства, в його основі лежать переважно фінансові причини, серед яких:

– грубе порушення фінансової стійкості підприємства, яке перешкоджає ефективному функціонуванню господарської діяльності;

– істотна незбалансованість об'ємів грошових потоків;

–тривала неплатоспроможність підприємства, спричинена низькою ліквідністю його активів.

У законодавчій і фінансовій практиці виділяють наступні види банкрутства підприємств. Це є реальне банкрутство, яке характеризує повну нездатність підприємства відновити в майбутньому періоді свою фінансову стійкість і платоспроможність через реальні втрати капіталу.

Розрізняють такі види банкрутств:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

1) Технічне банкрутство характеризує стан неплатоспроможності підприємства, спричинений істотним простроченням його дебіторської заборгованості. При цьому розмір дебіторської заборгованості перевищує розмір кредиторської заборгованості підприємства, а сума активів значно перевершує об'єм фінансових зобов'язань.

2) Умисне банкрутство характеризує навмисне створення керівником або власником підприємства його неплатоспроможності; нанесення ним економічного збитку підприємству в особистих інтересах або на користь інших осіб; свідомо некомпетентне фінансове управління.

3) Фіктивне банкрутство характеризує свідомо помилкове оголошення підприємством про свою неспроможність з метою введення в оману кредиторів для отримання від них відстрочення виконання своїх кредитних зобов'язань або знижки з суми кредитної заборгованості [1].

Головною умовою визнання підприємства банкрутом є його неспроможність вчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Загрозу неплатоспроможності та банкрутства підприємства на практиці пов'язують із фінансовою кризою. Фактори, які можуть зумовити фінансову кризу на підприємстві доцільно поділити на зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх чинників відносять: економічні причини – спід виробництва, збільшення кількості збиткових підприємств, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості; політичні причини – політична нестабільність держави, високий рівень податків; демографічні причини – структури населення, рівень добробуту.

Внутрішніми причинами виникнення банкрутства підприємства можуть бути: дефіцит власних оборотних активів, недосконалість механізму ціноутворення, відсутність контролю за договірними відносинами, неефективне використання ресурсів, збиткова діяльність підприємства. Необхідна діагностика банкрутства, що передбачає використання сукупності методів аналізу для своєчасного розпізнання симптомів фінансової кризи на підприємстві та оперативного реагування на початкових стадіях з метою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зниження ймовірності повної фінансової неплатоспроможності суб'єктів господарювання.

Ринкова економіка розробила систему фінансових методів попередньої діагностики і можливого захисту підприємства від банкрутства та кризових явищ, яка одержала назву „системи антикризового фінансового управління". Суть цієї фінансової системи управління полягає в тому, що загроза банкрутства діагностується ще на ранніх стадіях її виникнення. Це дозволяє своєчасно задіяти спеціальні фінансові механізми або обґрунтувати необхідність певних процедур реорганізацій. Якщо ці механізми і процедури через невчасне або недостатньо ефективне їх здійснення не призвели до фінансового оздоровлення підприємства, воно повинне в добровільному або примусовому порядку припинити свою господарську діяльність і розпочати ліквідаційні процедури [2, с. 147 - 153].

Система антикризового фінансового управління підприємством базується на певних принципах, до яких відносять:

1) постійна готовність до можливого порушення фінансової рівноваги підприємства;

2) діагностика кризових явищ на початкових етапах фінансової діяльності підприємства;

3) диференціація індикаторів кризових явищ за ступенем їхньої небезпеки для фінансового розвитку підприємства;

4) терміновість реагування на окремі кризові явища у фінансовому розвитку підприємства;

5) адекватність реагування підприємства на ступінь реальної загрози його фінансовій рівновазі;

6) повна реалізація внутрішніх можливостей виходу підприємства з кризового фінансового стану;

7) використання за необхідності відповідних форм санації підприємства для запобігання його банкрутству.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На нашу думку, дані принципи повністю відображають швидкість, адекватність, а, отже, і позитивність реагування керівництва підприємства на прояви у господарській діяльності кризового періоду стану підприємства.

Основною метою антикризового фінансового управління є розробка і реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності та достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, що забезпечить його вихід з кризового стану. З урахуванням цієї мети на підприємстві розробляється спеціальна політика антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства.

Політика антикризового фінансового управління є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, яке полягає в розробці системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства та задіянні механізмів фінансового оздоровлення підприємства, що забезпечують його вихід із кризового стану [4, с. 34 - 39].

Реалізація політики антикризового фінансового управління підприємством передбачає здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку; визначення масштабів кризового стану підприємства; дослідження основних чинників, які характеризують кризовий розвиток підприємства; формування системи цілей виходу підприємства з кризового стану, адекватних його масштабам; вибір і використання дієвих внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства, які повинні забезпечити реалізацію термінових заходів із відновлення платоспроможності та фінансової рівноваги підприємства за рахунок внутрішніх резервів; вибір ефективних форм санації підприємства і, нарешті, забезпечення контролю за результатами розроблених заходів щодо виведення підприємства з фінансової кризи, що покладається, як правило, на керівників підприємства.

Висновки. Можна дійсно визнати банкрутство негативним феноменом у підприємницькій практиці українського господарства, що не тільки є наслідком глибокої фінансової кризи, а й значно послаблює ґрунт для

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розвитку всієї економіки України в подальшому, а тому потребує серйозного ставлення і термінового викорінення цієї проблеми з господарського життя України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Талан Л. Загальні питання банкрутства/Л. Талан// Баланс.– 2009. – № 11. - С. 6-10.

2. Шапурова О.О. Політика антикризового управління при загрозі банкрутства/О.О. Шапурова//Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8 (86). - С. 147-153.

3. Рибалка О. Формування системи показників фінансового стану підприємства для оцінки ймовірності банкрутства / О.Рибалка//Економіст. – 2010. – № 9. - С. 63-65.

4. Чумак О. Оцінка ймовірності банкрутства /О. Чумак// Головбух: Всеукраїнська бухгалтерська газета, перший щотижневик для головного бухгалтера. – 2009. - № 15. – С. 34-39.

УДК 331.101.3:338.43

ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ

А. М. Фількіна, магістрант
Науковий керівник: асистент Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання щодо стану системи мотивації трудової діяльності сільськогосподарських працівників та запропоновано можливі шляхи її удосконалення.

Ключові слова: *мотивація праці, заробітна плата, кваліфікований персонал, соціальний захист, матеріальне стимулювання, соціально-психологічна атмосфера, зовнішні та внутрішні мотиви, потреби працівників.*

Актуальність проблеми. Важливою ознакою сучасного суспільства є пріоритетна увага до персоналу – провідного виробничого чинника, резерву економічного зростання та конкурентоспроможності. Інноваційний характер виробництва, його зростаюча науково-технічна оснащеність змінили вимоги до персоналу, підвищили вагомість творчого підходу до праці та високого професіоналізму – все це веде до змін у принципах, методах і соціально-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

психологічних аспектах управління персоналом. Досвід передових економік світу доводить, що жодну із задач управління у будь-якій сфері діяльності неможливо реалізувати без зацікавленості в її вирішенні працівників. Отже, мотивація персоналу, створення умов для його зацікавленості в результатах діяльності підприємства, розвиток соціального партнерства стають нагальними задачами підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питанням мотивації персоналу, методам її поліпшення з метою підвищення результативності присвячено низку економічних, психологічних, соціальних досліджень. Серед науковців і менеджерів відомі роботи економістів світового рівня: К. Альдерфера, Ф. Герцберга, Д. Мак-Грегора, А. Маршалла, А. Маслоу, М. Риккардо, Ф. Тейлора, інших. Питанням удосконалення механізму мотивації персоналу за умов ринку приділяють велику увагу відомі сучасні українські економісти: Д. Богиня, І. Бондар, Г. Дмитренко, В. Данюк, Т. Кір'ян, А. Колот, Е. Лібанова, Н. Лук'яненко, В. Петюх, Л. Семів, Ф. Хміль, А. Уманський та багато інших.

Проте, досі недостатньо дослідженими і науково обґрунтованими (для умов сучасного українського підприємства) залишаються питання удосконалення системи мотивації на основі орієнтації діяльності персоналу на цілі підприємства та оцінки відповідних результатів його роботи.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є комплексний аналіз системи мотивації трудової діяльності в аграрному секторі економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із головних факторів досягнення високих показників діяльності підприємства є продуктивність праці, яка істотно залежить від трудової мотивації працівників.

У загальному визначені трудову мотивацію можна сформулювати як процес заохочення кожного співробітника і всіх членів його колективу до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для досягнення цілей організації. Поняття мотивація тісно пов'язане з такими поняттями: потреби, мотиви, інтереси, ціль.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Мотив – це усвідомлена спонукальна причина, основа, підстава до якоїсь дії чи вчинку. Мотив є суб'єктивним явищем, усвідомленням вчинків, які у кінцевому підсумку перетворюються у постановку цілі, що спонукає людину до дії внаслідок трансформації зовнішнього спонукаючого фактора і його усвідомленні індивідом. Мотивувати людину означає створити їй умови для самореалізації в процесі життєдіяльності.

Одним із головних факторів мотивації праці працівників є заробітна плата, яка на жаль, в сільському господарстві є найнижчою як серед інших видів економічної діяльності, так і порівняно із середнім показником по Україні. У нашій державі в основу концепції побудови заробітної плати покладена теорія «мінімуму засобів існування».

Ця концепція ґрунтується на двох мінімумах, які встановлює держава: «прожитковий мінімум» та «мінімальна заробітна платня». Причому, ці мінімуми не мають наукового підґрунтя й в умовах вільного ціноутворення не створюють елементарних умов для нормальної життєдіяльності людини й відтворення населення, а це в свою чергу не сприяє заохоченню працівників, знижуючи конкурентоспроможність результатів їхньої праці (табл.1).

Таблиця1

Співвідношення прожиткового мінімуму й мінімальної заробітної платні за 2000 – 2010 рр.

Роки	Розмір прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць, грн.	Розмір мінімальної заробітної платні, грн.	Співвідношення мінімальної заробітної платні до прожиткового мінімуму
2000	270,10	118,00	1:0,44
2005	423,00	332,00	1:0,78
2006	494,67	364,58	1:0,74
2007	551,67	426,67	1:0,77
2008	649,50	532,50	1:0,81
2009	744,00	744,00	1:1
2010	875,00	922,00	1:1,05

Як бачимо, у 2000 р. відношення мінімальної заробітної платні (118 грн.) до прожиткового мінімуму (270,10 грн.) становило приблизно 44%, у 2007 р.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

прожитковий мінімум був затверджений у середньому 551,67 грн, а мінімальна заробітна платня – 426,67 (77,3%), і лише в кінці 2009 р. прожитковий мінімум був рівний мінімальній заробітній платні, а у 2010 р. мінімальна заробітна платня перевищувала прожитковий мінімум на 5 %.

Але й ці показники не відповідають потребам працівників зайнятих у сільському господарстві. Для того, щоб прослідкувати динаміку середньомісячної заробітної плати найманих працівників за видами економічної діяльності, звернемося до табл. 2.

Дані таблиці 2 свідчать, що заробітна плата найманих працівників у сільському господарстві є найнижчою, як серед інших наведених видів економічної діяльності, так і порівняно із середніми показниками по Україні.

Таблиця 2

Динаміка середньомісячної заробітної плати найманих працівників за видами економічної діяльності в Україні, грн.

Вид діяльності	Роки					
	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Промисловість	302	967	1212	1554	2017	2117
Сільське господарство	111	415	553	733	1076	1206
Будівництво	260	894	1140	1486	1832	1511
Транспорт і зв’язок	336	1057	1328	1670	2207	2409
Освіта	156	641	806	1060	1448	1611
Охорона здоров’я	138	517	658	871	1177	1307
Фінансова діяльність	560	1553	2050	2770	3747	4038
У середньому по всіх видах діяльності в Україні	230	806	1041	1351	1806	1906

При чому, ця динаміка спостерігається протягом 2000-2009 років. Якщо середньомісячна оплата в сільському господарстві у 2000 році становила 111 грн. проти 230 грн. у середньому по Україні або була нижчою у двічі, то у 2009 році вона зросла до 1206 грн, а в середньому по Україні – до 1906 грн, або ці співвідношення становили 1:1,6. Якщо звернути увагу на фінансову діяльність, то тут рівень оплати праці перевищує середньоукраїнський в 2000 році в 2,4 рази і в 2009 році – в 2,1 рази. Наведені співвідношення щодо оплати праці між секторами національної економіки свідчать, про відсутність

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

в Україні державних регуляторних важелів збалансованого розвитку країни. Така значна перевага в оплаті працівників фінансової діяльності створює неврегульованість фінансово-кредитної системи взагалі у країні й зумовлює необґрунтовано високі процентні ставки за кредит.

Нині низький рівень заробітної плати та рівень життя сільського населення сприяють його міграції, як за межі області, так і в країни близького та далекого зарубіжжя. Відтік кваліфікованої робочої сили з села призводить до погіршення структури трудових ресурсів та не належним виконанням села своїх функцій, таких як: виробнича, соціально-демографічна, духовно-культурна, природоохоронна, рекреаційна, контрольно-територіальна. Саме ці фактори негативно позначаються на результатах господарської діяльності підприємств [1, С.75-77]. Особливо відчутною є міграція молоді, що призводить до скорочення працездатного населення та, як наслідок, падіння рівня професійно-кваліфікаційних характеристик працюючого персоналу. Також треба врахувати, що у зв'язку з неповним використанням трудового потенціалу молодих людей збільшується соціальна напруга, погіршується криміногенна ситуація, відбувається старіння села. Саме у сільській місцевості проживає третина населення держави. Закономірною тенденцією є відсутність дітей та молоді в сільських населених пунктах, а звідси зростання дефіциту кваліфікованого персоналу, підготовленого відповідно до сучасних вимог науково-технічного розвитку. Демовідтворювальний процес набуває подальшої регресуючої картини, внаслідок чого прослідковується природне скорочення населення. Вищесказане висуває на перше місце як нагальну потребу необхідність розвитку сільськогосподарської інфраструктури та сільськогосподарського персоналу, що сприятиме раціональному працевлаштуванню жителів та дозволить задовольнити: потребу сільськогосподарських підприємств в працюючих; персонал в отриманні належної роботи та гідної винагороди за неї; державу в зниженні рівня безробіття; у поліпшенні соціального розвитку села. Актуальним питанням для сільських мешканців є соціальний захист своєї найманої праці через

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ринок праці. Ця форма соціальної захищеності реалізується шляхом певних гарантій щодо одержання роботи через реєстрований ринок праці. Для сільського населення такий механізм ще не став достатньо дієвим важелем у розв'язанні проблем підтримки високої економічної активності, як з боку сприяння працевлаштуванню на достатньо високооплачувану роботу згідно з професійними навичками, так і гарантіями зайнятості. Зокрема, це стосується умов постійності трудового контракту, встановлення строку найму, відпустки, гарантій під час звільнення. Сучасні відносини між роботодавцем і найманим працівником ускладнилися з погляду правової захищеності найманого працівника, його кар'єрного росту, умов праці, оплати та відпочинку, забезпечення високих стандартів безпеки й охорони праці, здоров'я тощо. Особливо це стосується працівників старших вікових груп і молоді. Більшість опитуваних вважають роботу в сільському господарстві непрестижною й такою, що не сприяє кар'єрному росту. Це пояснюється тим, що працівники сільськогосподарських підприємств через відсутність коштів у підприємстві чи власних коштів мають дещо обмежену змогу одержувати необхідну професійну підготовку, підвищувати кваліфікацію за місцем роботи. Саме впровадження нової техніки і прогресивних технологій зумовлюють необхідність підвищення професійно-кваліфікаційного рівня працівників сільського господарства, а це є проблемою, оскільки нині у сільських загальноосвітніх школах поступово згортається профорієнтаційна робота, зникає зв'язок школярів із сільськогосподарським виробництвом, що не сприяє вихованню в учнівської молоді престижності праці хлібороба, бажання працювати на селі. Для подолання такої негативної тенденції необхідно дбати про престижність цієї професії через збільшення обсягів бюджетного фінансування підготовки кадрів, оснащення навчальних закладів сучасною технікою й устаткуванням і на даному рівні суттєво підвищити якість навчання. Наприклад, у Франції початкова підготовка сільськогосподарських виробників та дипломованих сільськогосподарських технологів знаходиться під відповідальністю й фінансуванням держави.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Система підвищення кваліфікації фінансується в основному громадською владою і професійними сільськогосподарськими організаціями, для чого створений спеціальний Фонд забезпечення освіти працівників сільського господарства (FAFEA). Держава також вносить свій вклад у неперервне підвищення кваліфікації аграрних працівників шляхом субсидій (1/3 від загальної суми ресурсів FAFEA), участі у фінансуванні через спеціальний фонд, а також завдяки законодавчим актам, що діють у цій сфері [2, С.90-93]. Ще одним із чинників, який впливає на трудову діяльність персоналу сільськогосподарського підприємства є соціально-психологічна атмосфера, тобто можливість одержати і побачити результат своєї праці; відчуття вагомості й необхідності на роботі, тобто соціальна політика, що діє в підприємстві (можливість одержання кредитів, знижок, оплата медичного обслуговування, можливість професійного кваліфікаційного зростання як повністю, так і частково за рахунок підприємства); делегування з боку керівника професійних завдань; стратегія фірми. Іншими словами можна сказати, що для активізації трудової діяльності необхідне поступове й усвідомлене перетворення зовнішніх мотивів у внутрішні. До внутрішніх мотивів можна віднести: матеріальну й моральну зацікавленість у результатах роботи; прагнення до самовираження, відчуття задоволеності тощо. Зовнішні мотиви практично не залежать від працівника, але впливають на його мотивацію. До них слід віднести: умови праці, соціально-психологічний клімат у колективі, методи управління й стиль керівництва, умови, що впливають на психологічний стан людини. Особиста зацікавленість працівника залежить, передусім, від матеріальних і культурно-побутових благ та послуг, які можуть принести результати праці, а також від умов праці й відпочинку на робочому місці, умов і можливостей використання свого робочого часу, можливості проявити свої творчі здібності, від фізичних та духовних сил, інтелектуального зростання кожної конкретної особи. Тобто, при мотивації персоналу необхідно враховувати індивідуальні потреби працівників, які залежать від віку, статі, соціального статусу, ціннісних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

орієнтацій. Разом із матеріальною зацікавленістю працівника велике значення має самоповага, незалежність у роботі, повніше використання своїх здібностей. Наприклад, підвищення кваліфікації більше цікавить чоловіків (41,7%), ніж жінок (38,3%), тоді як задоволені професією більше жінки (39,3%), ніж чоловіки (22,7%). Чоловіків також більше цікавить корисність і суспільне визнання роботи (43,9%), жінок менше - 15,3%. Також велике значення мають для чоловіків самостійність і незалежність у роботі, повне використання своїх здібностей, участь в управлінні виробництвом. Водночас жінки віддають перевагу гарантованості робочого місця, одержанню житла й поліпшенню соціально-побутових умов, забезпеченню санітарно-гігієнічних умов у підприємстві. Таким чином, об'єктивною необхідністю є пошук шляхів переходу до дієвішої системи організації праці та мотивації до неї, розробка загальної її концепції і механізму реалізації в умовах змін власності на землю, засоби виробництва і вироблений продукт, а також форм господарювання; розвиток підприємницької діяльності – перебудови внутрішньогосподарських трудових і економічних відносин на селі. Але важливі й такі чинники мотивації праці, як виявлення у працюючих внутрішніх мотивів до роботи, захопленість своєю працею, задоволення від неї, кар’єрне зростання працівника, встановлення ширших можливостей трудової діяльності, збагачення змісту та культури праці тощо. Формування мотивації працівників сільського господарства й підвищення його якісної структури має ґрунтуватися на оздоровленні демографічної ситуації в сільській місцевості, яка може бути досягнута шляхом регулювання міграційного руху сільського населення, підвищення народжуваності, зниження смертності.

Висновки. Отже, мотиваційний механізм праці у сільському господарстві України має значні резерви та потенціал розвитку і при створенні сприятливих умов дає можливість його реалізувати й забезпечити життєво необхідні інтереси і потреби людини, подолати бідність на селі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення / О.Бородіна, І.Прокопа // Економіка України. – 2009.- №4.-С.74-85.
2. Герчанівська С.В. Проблеми працевлаштування молоді в сільськогосподарських підприємствах / С.В.Герчанівська // Економіка АПК. – 2010. – №3. – С.90 – 93.
3. Шалевська О.Ю. Чинники впливу на мотивацію праці в сільському господарстві / О.Ю.Шалевська // Економіка АПК. – 2010. – №8. – С.81 – 85.

УДК 338.434:339.13

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

О. В. Смирнова, магістрант
Науковий керівник: асистент, Лункіна Т. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглядаються проблеми надання фінансових послуг в аграрній сфері. Значна увага звернена на питання іпотечного кредитування та організаційні аспекти забезпеченняї розвитку аграрної сфери.

Ключові слова : *фінансові послуги, кредитування, іпотечне кредитування,СОТ, банківський капітал.*

Актуальність проблеми. У державах з розвиненою ринковою економікою надзвичайно велике значення надається формуванню системи фінансових послуг для аграрного сектору, в тому числі запровадженню широкого спектра механізмів прямої й опосередкованої державної підтримки функціонування ринків сільськогосподарської продукції та розвитку сільських територій.

Регулювання ринку фінансових послуг та розвиток механізмів державної підтримки аграрного сектору забезпечується систематично удосконалюваною законодавчою і нормативною базою, участю держави у фінансуванні відповідних аграрних програм та у створенні необхідних державних і недержавних аграрних інституцій.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз останніх досліджень. Проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників та створення для них сприятливого фінансового середовища функціонування займають чільне місце у працях як провідних зарубіжних вчених, а саме : С. Вальтера, М. Лишанського, І. Маслової, М. Ельдиєва, так і у вітчизняних вчених, серед яких варто виділити: М. Дем'яненка, О. Ґудзь, І. Кириленка, П. Лайка, І. Лукінова, М. Маліка, Д. Олійника, Д Полозенка, В. Ситника, М. Янківа та ін.

Мета статті. Водночас недостатньо врегульованими залишаються питання фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств в умовах пореформеного періоду, пов'язаного з невизначеністю організаційно-правових питань, що суттєво ускладнює доступ підприємств аграрного сектору до ринку фінансових ресурсів. Метою статті є дослідження та вирішення зазначених питань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна намагається використовувати зарубіжний досвід у формуванні сучасної державної аграрної політики, проте цей процес стримується багатьма чинниками, зокрема: несистемною, а в деяких випадках недостатньо якісною розробкою відповідних законодавчих і нормативних актів; обмеженістю фінансових можливостей держави для запровадження ефективних механізмів регулювання ринків сільськогосподарської продукції; використанням незначних обсягів коштів державного бюджету для підтримки конкурентноздатності вітчизняного аграрного сектору та створення відповідної інфраструктури.

Звертаючись до зарубіжного досвіду, потрібно зазначити, що вирішення проблем розвитку аграрного сектору може здійснюватись різноманітними методами, враховуючи особливості його функціонування в конкретній країні. Але всі методи, як правило, спрямовані на максимальний захист національного товаровиробника, підтримку його конкурентноздатності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Так, у США у сфері надання фінансових послуг сільськогосподарським товаровиробникам діють спеціальне Агентство з обслуговування фермерів, Товарно-кредитна корпорація, фермерські гарантійні фонди для кредитування та підтримки страхування ризиків, фермерські кооперативні банки та інші інституції. Ними здійснюються програми товарного кредитування вирощування майбутнього врожаю, визначеного конгресом США по відповідному переліку сільськогосподарських культур, організовуються закупівлі надлишків основних видів продовольчих товарів безпосередньо у виробників, надаються спеціальні фермерські позики для їх розвитку, фінансуються програми консервації фермерами сільськогосподарських земель, розміщених на еродованих або чутливих до змін навколишнього середовища ґрунтах, підтримується страхування сільськогосподарських ризиків, здійснюється кредитування під низькі відсотки для підтримки виробництва стратегічно важливих видів сільськогосподарської продукції з поверненням кредитів виключно у товарній формі тощо.

Прийнятним для України може бути також досвід Канади, Німеччини, Польщі, Чехії, Латвії, Росії, Китаю та інших аграрно розвинених країн, який вимагає додаткового вивчення та професійного узагальнення для використання з метою підтримки вітчизняних товаровиробників. Загалом аналіз міжнародного досвіду свідчить, що у розвинених країнах обсяги державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників коливаються в межах 30-40 %, а в окремих (зокрема, Японії, Швейцарії) доходять навіть до 70 % вартості виробленої продукції [3, С.18].

Відповідно і в Україні має бути запроваджена підтримка аграрного сектору, адекватна значенню галузі і спрямована на забезпечення конкурентноздатності вітчизняної сільськогосподарської продукції. Це особливо важливо в сучасних умовах, коли наша держава поступово інтегрується до міжнародних продовольчих ринків.

Разом з тим, слід відзначити, що запровадження в Україні деяких визнаних у світі механізмів підтримки, негативно оцінюється Міжнародними

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансовими організаціями та Світовою організацією торгівлі. Фахівцями зазначених організацій висловлюються рекомендації щодо недоцільності їх запровадження. Відповідно, слід більш професійно співпрацювати із зарубіжними експертами, ґрунтовніше вивчати наявні тенденції на світовому ринку і в Україні та більш обгрунтованіше доводити свою позицію. Це допоможе знаходити ефективніші рішення та досягати порозуміння при оцінках заходів, які приймаються державою в аграрному секторі.

Важливими факторами організації прогнозованого ринку сільськогосподарської продукції в Україні повинні стати удосконалення механізмів фінансових та товарних інтервенцій, заставних операцій, формування достатніх державних продовольчих резервів. Методи регулювання продовольчого ринку повинні бути дещо схожими на методи регулювання грошового ринку. Адже регулювання продовольчого ринку, з метою забезпечення передусім стабільності цін, потребує використання відповідних регуляторів - фондів, резервів, механізмів фінансових і товарних інтервенцій, відповідної інфраструктури. Вирішення даного блоку питань обов'язково повинно стати одним із головних пріоритетів сучасної державної аграрної політики [1, С. 21].

Важливою проблемою, яка потребує термінового розв'язання, є формування конкурентного середовища на ринку фінансових послуг для аграрного сектору.

Нерозвиненість обслуговуючої фінансової інфраструктури, низька питома вага операцій фінансового лізингу, невеликі обсяги кредитування кредитними спілками, відсутність сільськогосподарських кооперативних банків, невизначеність правил поведінки для ефективної діяльності гарантійних установ, страхових та інвестиційних компаній, функціонування малопотужних аграрних бірж, практична відсутність форвардної і ф'ючерсної торгівлі сільськогосподарською продукцією і продовольчими товарами, нерозвиненість ринку цінних паперів – усе це сьогодні знижує запровадження повноцінного фінансового обслуговування учасників аграрного ринку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Більше того, така ситуація формує передумови для монопольного застосування завищеної вартості фінансових послуг, стримує розвиток мікрокредитування в сільській місцевості, сприяє широкому неконтрольованому застосуванню негрошових або готівкових форм розрахунків.

У вирішенні проблем створення сприятливого економічного середовища для ефективного функціонування аграрного сектору важливу роль має відіграти і банківська система України, для якої стабільність національної грошової одиниці та ефективне функціонування банківського капіталу є головними пріоритетами [5, С.74].

Чи не найголовнішою економічною проблемою, яка стримує розвиток аграрного сектору України, залишається нині правова незабезпеченість приватної власності на землі сільськогосподарського призначення. Причому, це однаково стосується як юридичних осіб, так і особистих селянських господарств. Нині економіку аграрного сектору України ще не можна класифікувати як економіку ринкового типу. У ній важко засвідчити достовірність оцінки капіталу, учасників ринку неможливо примусити оплатити борги; ресурси важко обернути в гроші, а власність розділити на частки, паї, будівлі, розташовані на земельних ділянках, на які не оформлене відповідним чином право власності, важко провести порівняння активів і т. п., тобто ще не створена повною мірою правова інфраструктура, яка повинна лежати в основі фінансового ринку. Проте, навіть у такій ситуації в державі все ще не вирішеними залишаються питання створення єдиної системи реєстрації прав власності на нерухоме майно, а особливо на земельні ділянки, а в суспільстві превалюють думки щодо продовження мораторію щодо запровадження ринку землі.

Розвиток ринку фінансових послуг повинен бути ключовим елементом аграрних реформ в Україні. Більше того, як показує практика, механізми фінансових послуг повинні запроваджуватись у комплексі та одночасно з іншими напрямками реформування відносин власності, земельних відносин,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

запровадження механізмів державної підтримки, регулювання продовольчих ринків, удосконалення податкової політики тощо.

Розвиток іпотечного фінансування в сільському господарстві неможливий без розвитку ринку нерухомого майна, а особливо ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Тому на практиці банками в якості застави за надані кредити сільськогосподарським товаровиробникам, в основному, приймається майбутній врожай. А це підвищені ризики, які вимагають додаткових витрат на його страхування, підвищення кредитних ставок, у розрахунках обсягів застави застосовуються занижені ціни на продукцію порівняно із ринковими. У цілому, така схема ускладнює кредитування та знижує конкурентноздатність галузі [2, С.9].

На сьогодні в Україні вже визначені напрямки створення ринку земель та розвитку іпотечного фінансування. Основними складовими його мають бути:

а) єдина система реєстрації прав власності на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки;

б) єдина система реєстрації обтяжень та інших зобов'язань, пов'язаних із нерухомим майном, включаючи земельні ділянки;

в) кадастровий моніторинг земель;

г) формування системи рефінансування банків, які здійснюють іпотечне кредитування;

ґ) стандартизація іпотечного фінансування (види іпотечних цінних паперів, оцінка майна, визначення типових ознак застави, порядок нагляду тощо.);

д) регламентація вирішення конфліктів при іпотечному фінансуванні.

Саме на створенні завершеної бази та формуванні інфраструктури ринку землі слід зосередити свою увагу всім учасникам цього процесу. При цьому, необхідно звернути увагу на те, що в Україні вже проходять процеси тінізації ринку землі і від цього потерпають найбільш бідні групи сільського населення. Більше того, повільні темпи створення прозорого ринку землі можуть призвести до концентрації її власності в обмеженої кількості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

громадян, деформуючи таким чином головну мету аграрних реформ - справедливий розподіл власності між селянами [4, С.11].

Висновки. Отже, дуже важливим для розвитку аграрного сектору на даному етапі є створення сприятливих умов для доступу до ринку фінансових послуг, у тому числі до іпотечного кредитування та мікрокредитування для особистих селянських господарств.

Держава зобов'язана допомогти сільськогосподарським товаровиробникам, щоб їх виробництво було зорієнтоване не лише на власне споживання, а все більше призначалося для продажу. На сьогодні це є одним із важливих та взаємозв'язаних шляхів підвищення соціальної захищеності сільського населення.

На жаль, на сьогодні і малі, і великі сільськогосподарські виробники потерпають від обмеженості фінансових послуг. На даному етапі їх розвитку, як і в інших розвинених країнах, у фінансовому забезпеченні важливу роль повинно відіграти розширення фінансово-кредитного ринку, вдосконалення його сільськогосподарської інфраструктури, більше аграрної спрямованості, створення кооперативних банків, підтримка розвитку кредитних спілок, розвиток страхового аграрного бізнесу, гарантійних та інших фінансових установ. Для вирішення даної проблеми доцільно було б запровадити широку державну програму, розширити допомогу міжнародних фінансових організацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дем’яненко М. Кредитний механізм аграрного сектора економіки в період становлення ринкових відносин / М. Дем’яненко // Економіка України. – 2010. - № 4. – С. 15-24.
2. Дем’яненко М. Проблеми іпотечного кредитування в агропромисловому комплексі / М. Дем’яненко // Вісник Кивського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – Серія: Економіка. - К., 2009.– Вип. 70.– С. 8-11.
3. Ґудзь О. Сучасні тенденції та особливості фінансово-кредитного забезпечення в АПК / О. Ґудзь // Проблеми фінансової підтримки малих та середніх підприємств на селі. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010.- С. 17-28.
4. Кириленко І.Г. Аграрний сектор України: уроки, завдання / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2009 - № 1. – С. 3-11.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

5. Олійник Д.С. Фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва / Д.С. Олійник // Фінанси України. – 2009. - № 6. – С. 72-79.
6. Полозенко Д.В. Фінансова політика перехідної економіки / Д.В. Полозенко // Фінанси України. – 2010. - № 8. – С. 3-11.

УДК 657.012.32

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

А. В. Гебуза, магістрант
Науковий керівник: асистент Мельник О. І.
Миколаївський державний аграрний університет

Висвітлені питання, присвячені обґрунтуванню окремих важливих елементів облікової політики з врахуванням вимог чинного законодавства та організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств.

Ключові слова: *облікова політика; положення про облікову політику; фінансова звітність; положення стандарти бухгалтерського обліку.*

Актуальність теми. Формування облікової політики підприємства є досить важливою складовою роботи підприємства. Від правильності обґрунтування положень облікової політики залежить ефективність функціонування господарства, тому це питання є досить актуальним в сучасних умовах господарювання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема формування облікової політики завжди була в полі уваги українських дослідників. Значний вклад у її розв’язання внесли вітчизняні вчені-економісти Голов С.Ф., Пушкар М.С., Щирба М.Т. Дослідження показали, що проблемні питання, які пов’язані з формуванням облікової політики на підприємстві все частіше розглядаються вченими у зв’язку з інтеграцією національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО, МСФЗ).

Метою статті є обґрунтування та висвітлення окремих важливих елементів облікової політики щодо відповідності їх національним стандартам

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ведення бухгалтерського обліку, оскільки в сучасних умовах дуже важливим питанням є обґрунтованість положення про облікову політику.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі формування ринкових відносин в Україні дедалі виразнішими стають притаманні ринку характерні риси - конкурентоспроможність виробництва, оперативність, своєчасність і ризик прийнятих рішень. Досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить про те, що важливою складовою загального механізму управління господарською діяльністю підприємств, фінансово-промислових об'єднань є уміло сформована облікова політика [1].

Під обліковою політикою розуміють сукупність принципів, методів і процедур, що їх використовує підприємство, організація, установа для складання та подання фінансової звітності. Власна облікова політика встановлюється підприємством лише відносно тих господарських операцій та подій, які мають місце в його діяльності або плануються в найближчому майбутньому.

Головними причинами, що зумовлюють формування облікової політики підприємства в нашій країні, є:

1. Перехід України на національні стандарти бухгалтерського обліку, що мають своєю основою міжнародні розробки в цій галузі, передбачає надання фінансовій звітності більш управлінської, інформаційної спрямованості;

2. Концепція бухгалтерського обліку в Україні, сформована на основі міжнародних і національних стандартів, може бути представлена як багаторівнева структура, до складу якої входять на:

- мікроекономічному рівні - виробничі системи (фірми, господарські товариства, підприємства тощо);

- макроекономічному рівні - національно-господарські галузеві системи, фінансово-промислові системи;

- глобальному рівні - міжнародні транснаціональні господарські, фінансові та фінансово-промислові системи;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Після відмови держави від жорсткої регламентації в обліку і впровадження в господарську практику П(С)БО у підприємств з'явилися альтернативні варіанти організації обліку з багатьох напрямів господарської діяльності;

4. Розвиток ринкових відносин сприяє збільшенню кількості користувачів фінансової інформації. Це пояснюється тим, що кожна структура прагне знайти і утримати своє місце на конкретному ринку.

Пункт 5 статті 8 Закону про бухгалтерський облік право встановлення облікової політики підприємства цілком і повністю полишає на розсуд суб'єкта господарювання [4]. При цьому підприємство самостійно обирає деякі аспекти облікової політики(рис. 1).

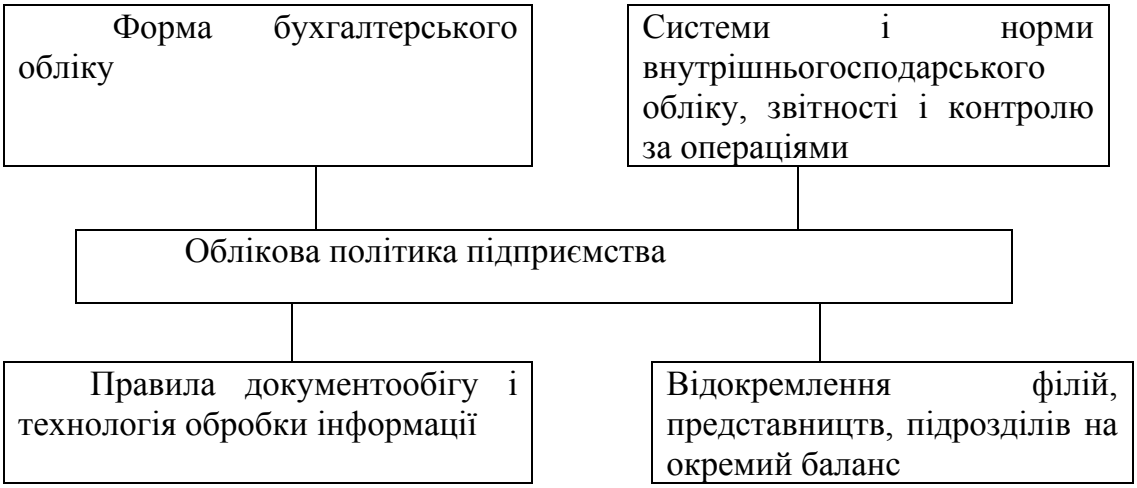

Рис. 1. Складові облікової політики згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»

Важливим моментом при розробленні й прийнятті облікової політики є те, що питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи), відповідно до законодавства та установчих документів. Таким чином, правомірним буде розгляд питань, пов'язаних з організацією бухгалтерського обліку й обліковою політикою, і прийняття за ними рішень тільки власником підприємства. А якщо керівник підприємства не є його власником, потрібно, щоб саме власник наділив його відповідними повноваженнями. Делегування їх здійснюється вищими органами управління

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

(загальними зборами акціонерів, засновників, наказом власника підприємства або розпорядженням відповідного державного органу, коли йдеться про державне підприємство, іншим органом, який передбачений установчими документами). Тільки в такому випадку юридичну чинність наказу керівника підприємства вже не можна буде взяти під сумнів.

Обґрунтованість облікової політики суттєво залежить від обґрунтованості вартісної оцінки відповідних об'єктів чи процесів. У сільському господарстві вартісна оцінка застосовується відповідно до певного технологічного процесу. Саме специфіка організаційно-технологічних особливостей виробництва впливає на вибір методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

У сільському господарстві має місце великий обсяг осінніх і зимових робіт, тому при визначенні собівартості сільськогосподарської продукції слід розподіляти витрати між калькуляційними періодами, тобто між незавершеним виробництвом і готовою продукцією, про що також доцільно зазначити в наказі про облікову політику.

Ці моменти передбачають необхідність забезпечення розробки галузевих методичних рекомендацій у частині організаційних, методичних та технологічних аспектів облікової політики, якими в подальшому будуть користуватися сільськогосподарські підприємства.

Сьогодні є необхідним переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме управлінська спрямованість облікової політики має сенс, оскільки повною мірою може впливати на процеси господарювання. За своїм змістом облікова політика значно ширше поняття, ніж власне облік, її можна назвати системою управління обліком, вона ґрунтується на засадах управлінського обліку, має управлінську спрямованість і є одним із напрямів розвитку обліку як науки [2]. Відсутність сформованих товарних і фінансових ринків, їх інфраструктури, достатнього досвіду роботи підприємств у новому економічному середовищі та науково обґрунтованих рекомендацій формування облікової політики, адаптація до

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

умов роботи з використанням національних стандартів бухгалтерського обліку, формальний підхід, тобто формування облікової політики тільки задля обліку, потребують суттєвого підвищення кваліфікаційного рівня бухгалтерів. Фахівці з обліку повинні не тільки керуватися основними принципами обліку, а й брати участь у розробці стратегічних управлінських рішень. Такі, на нашу думку, основні причини, що стримують реалізацію у господарській практиці принципів та можливостей облікової політики. Перспективним напрямом з цієї проблеми вважаємо дослідження принципів формування облікової політики.

На сьогоднішній день в Україні не існує єдиного нормативного документу, яким би було врегульовано зміст облікової політики, порядок її оформлення, затвердження та внесення змін. Так, з цього питання Міністерством фінансів України було видано Лист «Про облікову політику» № 31-34000 від 21.12.2005 року та Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства від 17.12.2007 N 921 [3].

Висновок. Отже, облікова політика кожного сільськогосподарського підприємства повинна здійснюватися розумним поєднанням законодавчого регулювання і власної ініціативи підприємства щодо ведення обліку та складання фінансової звітності, враховуючи галузеві особливості. Саме галузеві аспекти здебільшого визначають спектр методологічних та організаційно-технологічних особливостей облікової політики, що має відобразити реальний фінансово-майновий стан діяльності підприємства при складанні фінансової звітності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська Т.В. Облікова політика підприємств в Україні / Т.В. Барановська // Електронний ресурс. Режим доступу: http://www. disser.com.ua
2. Проблеми формування облікової політики та шляхи їх вирішення // Електронний ресурс. Режим доступу: http://ekonomika.kiev.ua
3. « Про облікову політику» Лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 №31-34000.[Ел. ресурс]:Режим доступу http://search.ligazakon.ua/
4. « Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» Закон України від 16 липня 1999 року N 996-XIV.[Ел. ресурс]: Режим доступу http://zakon.rada.gov.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 331.2:63:657

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

О. А. Кудакова, студентка
Науковий керівник: асистент Мельник О. І.
Миколаївський державний аграрний університет

Стаття розкриває деякі особливості обліку праці та її оплати при переході на нову модель сільськогосподарського обліку. Обґрунтовано, що оплата праці, будучи об'єктом фінансового і управлінського обліку, потребує гнучкішої класифікації об'єктів для формування інформації при ухваленні управлінських рішень.

Ключові слова: *облік, фінансовий облік, управлінський облік, оплата праці, сільське господарство, сільськогосподарський облік, управлінські рішення.*

Мета: дослідження і розвиток теоретичних основ організації оплати праці в цілях вдосконалення матеріального стимулювання в галузях сільськогосподарського виробництва, що забезпечують підвищення його ефективності і рівня життя працівників сільськогосподарських підприємств і організацій.

Актуальність теми. Проблема обліку оплати праці передбачає дослідження економічної суті, елементів мотивації та стимулювання, принципів і форм оплати та їх особливості в сільськогосподарському виробництві. Визнано, що однією з причин кризової ситуації в сільському господарстві є реформування системи матеріального стимулювання праці працівників. Створення класу власників шляхом виділення майнових та земельних паїв не призвело до очікуваного посилення мотивації і ефективної праці, активізації людського чинника і розвитку виробництва. Погіршення фінансового стану більшості господарств і нерегулярність грошових виплат заробітку, в поєднанні з низьким рівнем оплати праці сільськогосподарських працівників спричинили відтік трудових кадрів. Це у свою чергу створило ряд проблем з розвитку виробництва в сільськогосподарських підприємствах всіх форм власності і господарювання.

Аналіз останніх досліджень. Останнім часом дедалі більше уваги приділяється вивченню проблеми оплати праці та її продуктивності в аграрному секторі економіки, співвідношенню їх темпів зростання та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підвищенню цих показників, що знайшло своє відображення в працях вітчизняних вчених-економістів: А.Н.Вольнова, А.В. Кроленко, В.С. Дієсперов, М.Ф.Огійчука, Н.Я. Пітеля.

Так, В.С. Дієсперов відмічає, що хоча і почалися серйозні розмови про реформування заробітної плати, однак і нині поза увагою залишається пов'язана з нею проблема продуктивності праці в сільському господарстві. При сучасному її рівні не можна розраховувати на світові позиції галузі та вирішення внутрішніх проблем[3].

Н.Я Пітель зазначив, що для виправлення становища, що склалося в аграрному секторі економіки щодо продуктивності праці, доцільно вдосконалити організацію оплати праці, оскільки низькооплачувана праця буде низькопродуктивною, і навпаки. За таких умов підприємства зможуть відновити головну функцію оплати праці – стимулювання її високої продуктивності[5].

Виклад основного матеріалу. Сучасні економічні дослідження доводять, що руйнування сформованої за роки розвитку досить логічної системи матеріального стимулювання праці, взаємозв'язаної як з можливостями держави,так і з результатами діяльності підприємства, без створення нового реально функціонуючого механізму взаємозв'язку рівня стимулювання праці з кінцевими результатами фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств з одного боку, і величиною прожиткового мінімуму, з іншою, з кількістю і якістю індивідуальної праці кожного працівника привели до різкого зниження ролі стимулів до праці в реальній економіці і, як наслідок, до зниження ефективності виробництва[1].

Проте питання і проблеми стимулювання праці в умовах формування якісно нового працівника, що є власником не тільки своєї робочої сили, але і частини майна і земельних угідь, що використовуються в процесі праці і виробництва господарством, в якому він здійснює свою трудову діяльність, демократизація виробничих відносин в питаннях матеріального стимулювання праці і деяких інших питаннях, дотепер не отримали

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

достатнього ні теоретичного обгрунтовування, ні практичного вирішення і потребують відповідному теоретичному осмисленні і уточненні, з подальшим здійсненням розробок прикладного характеру.

Питання оплати праці регулюється Законом України від 24.03.95 р. «Про оплату праці», законами України «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про фермерське господарство», підзаконними та локальними нормативно-правовими актами. На даному етапі розвитку економіки до найбільш важливих відноситься показник раціонального використання робочої сили, умов, нормативів та розцінок оплати праці та відображення їх в бухгалтерському обліку. Базою для розрахунку оплати праці є норми і положення щодо оплати праці, визначені в колективному договорі кожного підприємства. У свою чергу ці норми не можуть бути нижчими, ніж передбачено Галузевою угодою, укладеною між Міністерством аграрної політики України, галузевими об'єднаннями підприємств та Профспілкою працівників агропромислового комплексу України на 2011-2013р. і змінами до даної Галузевої угоди, підписаними сторонами 25 січня 2011 р.

Система оплати праці як складне соціально-економічне явище відображає багаторівневу систему відносин з приводу взаємодії багатьох економічних та соціальних процесів, впливу політичних та соціокультурних факторів на рівень, організацію та форми винагороди за працю у ринковій економіці. Тому концептуально повно та глибоко дослідити цю економічну категорію можливо на основі такої методології, яка виникає в умовах поєднання підходів різних напрямків економічної теорії–класичному, неокласичному, інституціональному.

На думку дослідників, такий методологічний підхід дозволяє розкрити зміст оплати праці на 2-х рівнях: внутрішньому (ендотеричному) та зовнішньому (екзотеричному). На внутрішньому (ендотеричному) рівні оплата праці відображає дію економічних законів з приводу вартості робочої сили та її відтворення. Розбіжності між різними напрямками економічної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

теорії не суттєві й зводяться до визначення ринкового еквіваленту вартості робочої сили – фонду життєвих засобів існування носія робочої сили[1].

Більшість вчених сходяться на думці, що оплата праці знаходиться в перехідному стані і не надбала рис, притаманних ринковій системі. Так, ринок праці, на якому здійснюється узгодження попиту та пропозиції на працю не діє повною мірою. Не зважаючи на вихід економіки України з кризового стану, попит на працю як і в стадії кризи перебуває в пригніченому стані[4].Як наслідок такої ситуації рівень оплати праці не досягає вартості робочої сили, і в таких умовах оплата праці не виконує відтворювальну функцію.

Сільськогосподарські підприємства самостійно встановлюють фонди, системи і розміри оплати праці, а також інші види доходів, передбачені законодавством, при цьому підприємства мають право використати тарифні сітки і шкали співвідношення посадових окладів, які визначаються галузевими угодами, як орієнтири для диференціації оплати праці залежно від професії, кваліфікації працівників, складності та інших умов робіт .

Всі норми з оплати праці в рамках своєї компетенції підприємства встановлюють у колективному договорі. У ньому, з урахуванням норм і гарантій, передбачених законодавством і угодами, встановлюються такі умови в сфері оплати праці працівників конкретного підприємства: визначаються фонди оплати праці; системи оплати праці; норми праці й грошові розцінки; тарифні сітки; розмір тарифної ставки І розряду, що перевищує розмір, встановлений нормами більш високого рівня; схеми посадових окладів; надбавки і доплати, що перевищують розміри, встановлені законодавством, а також додаткові види надбавок і доплат; премії, що входять до системи оплати праці, та види і розміри матеріального заохочення; компенсаційні і гарантійні виплати.

Рівень оплати праці в кожному сільськогосподарському підприємстві залежить від кінцевого результату його роботи. Взаємозв'язок міри праці та її оплати здійснюється через форми і системи оплати праці, які залежать від

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

особливостей сільськогосподарського виробництва, від нових економічних та трудових відносин. Специфіка праці в аграрному секторі виробництва полягає в тому, що при її однакових затратах можна отримати різні кінцеві результати, які залежать також від погодно-кліматичних умов, від родючості землі, від сортів насіння. Все це необхідно враховувати при застосуванні відповідних форм та систем оплати праці.

На думку В. Дієсперова, «ситуація щодо оплати праці та використання трудового потенціалу в сільському господарстві контролюється частково звітністю з праці за єдиними для всієї економіки формами і частково річною формою № 50-сг «Основні економічні показники роботи сільгосппідприємств». За формою 50-сг звітуються господарства, які працюють приблизно на 90% площ сільгоспугідь, використовуваних всіма сільгосппідприємствами країни.У звітності фермерських господарств представляється кількість їх членів, працюючих за трудовими угодами та залучених на сезонні роботи, однак не показуються затрати праці в людино-годинах. Трудові затрати в господарствах населення, з яких одержують до половини сільськогосподарської продукції, взагалі не контролюються[3].

Тому на державному рівні потрібно вирішити питання щодо відновлення показників економіки праці у звітності сільгосппідприємств. Калькуляція і собівартість трудових затрат мала б охоплювати всю рослинницьку й тваринницьку програму, як це було раніше. Важливо контролювати ефективність виробництва кожного продукту. Таким чином, відображатиметься вся зайнятість в офіційному сільському господарстві, з’явиться матеріал для ґрунтовного аналізу ефективності використання сільського трудового ресурсу.

Висновки. Отже, відповідно до теоретичних передумов і законодавчого регулювання, оплата праці в Україні є об’єктом національного, галузевого державно-нормативного і колективно-договірного регулювання, а також індивідуально-договірного регулювання та управління. Реформування організації оплати праці повинно охоплювати удосконалення державно-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

нормативного регулювання та розвиток колективно-договірного регулювання на усіх рівнях. Необхідна оптимальна модель співвідношення законодавства про працю, колективних угод, індивідуальних трудових угод та принципів управління оплатою праці на підприємствах.

На мікроекономічному рівні головними елементами регулювання відносин з приводу оплати праці є: індивідуальне регулювання на базі трудової угоди; регулювання оплати праці локальними актами соціального партнерства, насамперед колективними угодами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вольнов А.Н. Совершенствование организации оплаты труда в сельскохозяйственных предприятиях/ А.Н.Вольнов// Дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. – Воронеж, 2004. – 239с.
2. Дієсперов В. С. Планування й аналіз затрат праці та її оплати / В.С Дієсперов// Облік і фінанси АПК. –2006. – № 9/10. – С.13-16.
3. Кроленко А. В. Оплата праці в умовах ринкової трансформації економіки: сутність,функції, напрямки реформування./А.В.Кроленко// Автореф. дис. к.е.н. за спец. 08.01.01. – Харків, 2004. – 18с.
4. Огійчук М. Ф. та ін. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручн. / За ред. М. Ф. Огійчука.// – К.: Вища освіта, 2010. – 1040с.

УДК 336.71:330.131.7

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКІВ

М. Д. Доценко, студент
Науковий керівник: асистент Мішутіна І. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Розкрито сутність кредитних ризиків. Визначено теоретичні засади управління кредитними ризиками. Розглянуто проблеми управління кредитним ризиком.

Ключові слова: *кредитний ризик, кредитоспроможність, банківський ризик, банківське кредитування, оцінювання, мінімізація ризиків.*

Актуальність теми. Кредитний ризик – основний вид фінансових ризиків, з якими стикаються банки у процесі своєї діяльності. Його поява спричинена, насамперед, допущеними помилками при оцінці

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кредитоспроможності позичальників, несвоєчасним виявленням проблемних кредитів і недостатністю створених під них резервів, а також недосконалістю кредитного контролю в банках.

Проблема управління кредитним ризиком і зведення його до мінімуму надзвичайно актуальна для успішної діяльності вітчизняних банків. Мінімізація кредитного ризику дає змогу не лише запобігти можливим втратам банку від кредитної діяльності, а й не допустити виникнення серйозних проблем із ліквідністю та платоспроможністю. Отже, проблема управління кредитними ризиками в сфері банківського бізнесу є досить суттєвою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі кредитних ризиків присвячені наукові праці І.А. Бланка, А.М. Герасимовича, В.М. Голуба, О.В. Дзюблюка, Г.Т. Карчевої, І.М. Лазепка, А.М. Мороза, С.В. Мочерного, І.М. Парасій-Вергуленко, А.А. Пересади, О.В. Пернарівського, М.І. Савлука та ін. Серед відомих західних авторів особливо значимі праці Л. Гітмана, Б. Едварда, Г. Марковіца, Дж. Маршалла, П. Роуза, Дж. Сінкі, Ф. Фабоцці, У. Шарпа та ін.

Метою статті є з’ясування сутності управління кредитним ризиком, виявлення взаємозв’язку між ним та кредитною політикою банку, визначення складових системи управління кредитним ризиком та розгляд методів управлінського впливу на кредитні ризики в контексті їх оптимізації.

Виклад основного матеріалу. Ризик – це невпевненість; небезпека виникнення непередбачуваних втрат очікуваного прибутку, майна, грошових коштів, здоров’я або самого життя у зв’язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами.

Кредитний ризик, на наш погляд, – це ймовірність збитків у зв’язку з несвоєчасним поверненням позичальником основного боргу і відсотків за ним.

Відповідно управління кредитним ризиком можна визначити як сукупність управлінських заходів, спрямованих на запобігання втратам банку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

від його кредитної діяльності. Кредитний ризик визначається ймовірністю того, що позичальник не зможе або не захоче виконати свої зобов'язання згідно з кредитною угодою.

Умови, події, що обумовлюють відхилення в поводженні відкритої ризикової позиції (окрема кредитна угода, стан кредитного портфеля) від очікуваних значень потрібно розуміти таке поняття, як фактор кредитного ризику. Фактори, що впливають на кредитний ризик, носять контрольований і неконтрольований характер. Контрольованими факторами є ті, котрі залежать від рішень управлінського впливу з боку банку. До неконтрольованих, як правило, зовнішніх факторів належить уся сукупність зовнішніх ризиків системи банківських ризиків, обумовлена об'єктивним проявом випадковості як форми необхідності. Зовнішні фактори відбуваються з причин, які не залежать від діяльності персоналу кредитного підрозділу банку. Внутрішні фактори навпаки відбуваються з причин, що зумовлені прорахунками персоналу, допущеними в процесі оформлення кредитного договору, помилками при оцінці благонадійності клієнта, порушеннями посадових інструкцій і помилками, закладеними в самих правилах кредитування [5].

Кожен банк обирає для себе модель і алгоритм роботи з питань управління кредитними ризиками. Загальними вимогами до всіх мають бути: комплексність в охопленні кредитних операцій конкретної установи, залучення кожного функціонального підрозділу банку й створення вертикалі управління цим процесом, яка матиме такий вигляд: рада банку – правління – кредитний комітет – ризик-менеджмент – структурні підрозділи. І, звичайно ж, розробка програмного продукту, який забезпечує весь комплекс робіт, пов'язаних з управлінням ризиками.

Слід відмітити, що на даний час в Україні відсутні достатньо ефективні моделі управління кредитними ризиками, а застосування зарубіжного досвіду неможливе, так як існують суттєві відмінності у формах звітності та відсутній накопичений десятиліттями статистичний матеріал [7].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Кредитний ризик підлягає кількісному аналізу, який здійснюється з використанням методу фінансових коефіцієнтів, статистичних та експертних методів.

Методи управління кредитним ризиком поділяються на дві групи: 1) методи управління кредитним ризиком на рівні окремої позики; 2) методи управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля банку.

До першої групи методів належать:

1) аналіз кредитоспроможності позичальника;

2) аналіз та оцінка кредиту;

3) структурування позики;

4) документування кредитних операцій;

5) контроль за наданим кредитом та станом застави.

Особливістю перелічених методів є необхідність їх послідовного застосування, оскільки одночасно вони являють собою етапи процесу кредитування. Якщо на кожному етапі перед кредитним співробітником поставлено завдання мінімізації кредитного ризику, то правомірно розглядати етапи кредитування як методи управління ризиком окремої позики [2].

Зазвичай у вітчизняній практиці ризик-менеджменту з метою управління кредитним ризиком використовують методику аналізу грошових потоків позичальника та метод фінансових коефіцієнтів. Варто відмітити, що склад коефіцієнтів у кожному банку є індивідуальний як по кількості, так і по нормативним значенням. Крім того, на основі даного методу проблематично оцінити чи є позичальник кредитоспроможним, оскільки одні коефіцієнти відповідають нормам, а інші – ні [6].

Про недосконалість зазначених методів управління кредитним ризиком свідчить значна частка проблемної заборгованості в кредитних портфелях банків, яка існує на сьогоднішній час. Хоча за офіційними даними, станом на лютий 2011 року, ця частка становила 11% [8], проте за даними міжнародного рейтингового агентства Fitch Ratings ще в кінці 2010 р. проблемні позики склали практично третину кредитних портфелів банківських установ.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ще одним аспектом, який варто враховувати при оцінці та управлінні кредитним ризиком, є те, що якщо для якісної оцінки можна використати висновки кредитних спеціалістів при оцінці кредитоспроможності позичальника, то для кількісної – необхідним є застосування певної моделі, яка б дозволила виявити можливість неплатежу за кредитом даного позичальника, тобто визначити ймовірність дефолту.

Метою аналізу кредитоспроможності приватних позичальників є оцінювання кредитних ризиків, які дещо відрізняються від ризиків при кредитуванні юридичних осіб. Більшість споживчих кредитів невеликі за обсягом, тому банки змушені збільшувати кількість позичальників, щоб покрити власні витрати на кредитування [1].

Методи усунення кредитного ризику означають, що всю відповідальність за проект, що кредитується, банк залишає за собою. Ризик мінімізують власними силами, роблячи ставку на професіоналізм менеджерів. З метою утримання кредитного ризику на визначеному рівні банк може скористатися такими заходами: припиненням на певний час діяльності у високо ризикових галузях; пошуком нових секторів кредитного ринку, проведенням робіт зі створення нових кредитних продуктів; створенням невеликого структурного підрозділу, завданням якого стане повернення проблемних кредитів. Усунення ризику варто визнати економічно доцільним, якщо можливі збитки по кредитах можуть бути компенсовані за рахунок власних коштів без збитку для фінансового стану кредитора[3].

Ще один метод мінімізації кредитного ризику, який використовується банками та вимагає достовірної інформації про позичальника - це страхування кредитних ризиків, яким в основному займаються спеціалізовані страхові компанії. Прийняття кредитного ризику головним чином пов'язане з формуванням бази даних про фінансовий стан потенційних клієнтів. Постачальниками такої інформації є банки.

Сутність страхування банківських ризиків полягає в тому, що банк готовий відмовитись від частини доходів, щоб уникнути ризику, тобто він

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

готовий заплатити за це. До страхування кредитних ризиків відносять такі два його види:

1. добровільне страхування ризиків непогашення кредитів;

2. добровільне страхування відповідальності позичальника за непогашення кредитів.

Основні стратегічні напрями управління ризиками відпрацьовуються через програму управління кредитними ризиками, яку затверджує правління банку та погоджує рада банку.

Відповідно до кредитної політики банку будується система управління кредитним ризиком.

Комерційними банками різних країн на сьогодні використано багато систем оцінки кредитоспроможності позичальника. Ці системи відрізняються одна від одної кількістю показників, що застосовуються як складові частини загального рейтингу позичальника, а також різними методиками складання характеристик та визначення їх пріоритетності. Так, у практиці банків США застосовується «правило п'яти Сі» [4].

Останнім часом знайшли своє втілення в практиці європейських, американських, російських та деяких українських банків методики аналізу кредитоспроможності клієнта - систем САМРА**К**І та РА**К**Т**8,** які грунтуються на послідовному розгляді зафіксованих у кредитній заявці та фінансових документах найсуттєвіших факторів, що характеризують клієнта, з метою виявлення потенційного ризику надання кредитної позики.

Висновок: Поліпшення якості управління кредитними ризиками є передумовою підвищення ефективності банківської діяльності та конкурентоздатності банків. Вважаємо за доцільне подальші дослідження присвятити розробці, науковому обґрунтуванню нових та удосконаленню існуючих методів управління кредитними ризиками.

У вітчизняній та зарубіжній практиці розроблено багато різносторонніх моделей оцінки кредитного ризику з метою його мінімізації. Проте, з огляду на розбіжності в бухгалтерській та фінансовій звітності, а також порівняно

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

нетривалого функціонування банківського сектору України, не всі зарубіжні моделі можна застосовувати вітчизняним фінансовим установам. Тому потрібно розробляти системи оцінки кредитних ризиків, які б поєднували український та зарубіжний досвід та враховували специфіку нашої економіки.

Задачею українських банків є використання світового досвіду, що вже набутий розвинутими країнами. По-перше, він вже перевірений на практиці; по-друге, дозволить зекономити кошти і час для банківської системи; по-третє, він може виступити базисом для сучасних розробок вітчизняних фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бугель Ю. Основні методологічні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника / Ю. Бугель // Банківська справа. – 2007. – №4. – С. 54–59.
2. Ковальов О.П. Методологія управління кредитними ризиками / О.П. Ковальов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №3. – С. 31– 36.
3. Прут М.О. Методи управління банківськими ризиками // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського Ст.159–160 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/172/knp172_157-160.pdf
4. Система оцінки ризиків: Методичні вказівки з інспектування банків, затверджена Постановою Правління НБУ від 15.03.2004 №104. Ст.6–9– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/104.pdf
5. Кудрявцев П.М. Управління кредитними ризиками комерційного банку / П.М.Кудрявцев // Держава та регіони. Серія "Економіка та підприємництво". – 2006. – №2. – С.321–325.
6. Бобиль В. Становлення сучасної системи ризик-менеджменту в кредитних установах / В.Бобиль // Банківська справа. – 2007. – №3. – С. 65–76.
7. Глубокий В. Сучасні підходи до оцінки кредитного ризику банку / В. Глубокий // Вісник КНТЕУ. – 2008. – №3. – Ст. 101–110.
8. Міжнародне агентство Fitch Ratings – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fitchratings.com/web/en/dynamic/fitch-home.jsp

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.225.4.001.86

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

А. В. Гебуза, магістрант
Науковий керівник: асистент Резніченко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано основні питання щодо стягування податку на доходи фізичних осіб в зарубіжних країнах. Розглянуто особливості стягнення ПДФО у відповідних країнах.

Ключові слова: *податок на доходи фізичних осіб, податкова політика, податкове регулювання, ставка податку.*

Актуальність питання. Цікавим та доволі актуальним є питання використання зарубіжного досвіду в оподаткуванні доходів з фізичних осіб, оскільки застосування даного досвіду дозволить правильно впроваджувати нормативну базу для оподаткування фізичних осіб.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. У вітчизняній літературі світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб висвітлювали В.П. Вишневський, А.С. Вєткін, І.О. Лютий, А.М. Соколовська.

Метою роботи є дослідження оподаткування доходів фізичних осіб як складової частини фінансового механізму держави, а саме податку з доходу фізичних осіб.

Виклад основного матеріалу. Політика оподаткування доходів фізичних осіб – це не лише категорія, що змінюється, вона також є одночасно різною в різних країнах, адже постійно відбувається зміни величин податку та його структури, збільшення або зменшення звільнень від оподаткування, граничних податкових ставок, розширення або звуження податкової бази.

На початковому етапі свого функціонування податкова система України спричинила кризові явища у механізмі розподілу фінансових ресурсів мільйонів громадян на користь держави, а тому сформувала чіткий стереотип несправедливості, який трансформувався в досить розвинений інститут приховування доходів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На відміну від вітчизняних реалій зовсім інший підхід до платників податків із доходів фізичних осіб в іноземних державах, де стан демократії та суспільні норми в значній мірі мають вплив на побудову та функціонування фіскальної політики, яка передусім спрямована на вирішення соціальних питань та економічну мотивацію домогосподарств, а вже потім на забезпечення уряду фінансовими ресурсами.

Прибутковий податок в іноземних державах має подвійне значення та термінологію.

По-перше, він застосовується на означення податку з юридичних осіб і практично є податком на прибуток підприємств.

По-друге, цей термін застосовується на означення податку, який сплачують фізичні особи. Прибутковий податок існує в різних країнах світу і має, як правило, прогресивний характер, тобто нараховується за прогресивною шкалою. Його сплата здійснюється фізичною особою із сукупного доходу, одержаного нею протягом фінансового чи календарного року. База оподаткування складається з різних видів доходів фізичних осіб зокрема це: заробітна плата, пенсії, доходи від підприємницької діяльності, доходи від використання нерухомої власності, фінансових інструментів та депозитних вкладень.

На відміну від України, де порядок, ставки, правила оподаткування податком із доходів фізичних осіб встановлюються виключно на загальнодержавному рівні, в іноземних державах органам місцевого самоврядування надано досить широке право в сфері податкової юрисдикції. У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія, особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян [1].

Досить цікавою є практика справляння податку в Китайській Народній Республіці. Держава надає право податковим агентам компенсувати витрати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

на забезпечення сплати податку в розмірі 2% від суми утриманого податку. На відміну від вітчизняних реалій, в яких передові комп'ютерні технології в процесі подання податкової звітності тільки почали застосовуватися на практиці, в Австралії визначення податкового зобов'язання та суми податку, що підлягає поверненню, за допомогою інформаційних технологій є вже досить широко апробованим. Пересічний платник податку може скористатися через мережу Інтернет податковим калькулятором, робота якого побудована за принципом алгоритму. Задаючи суму отриманого доходу та параметри, що є характерними для платника податку (пільги, знижки, витрати), програма самостійно обраховує необхідні фіскальні показники.

Значні соціальні видатки та постійна увага держави до платника податків поступово виховали свою податкову культуру, яка відрізняється від вітчизняних реалій. Сутність категорії «податок» має різне значення у різних країнах світу: в Німеччині - це підтримка, яку громадяни надають державі; у США податок розглядається як «такса»; у Франції - як обов'язкова плата; у Великобританії - це обов'язок перед державою. Якщо говорити про нашу державу, то розуміння даної фінансової категорії зводиться лише до примусового платежу.

Узагалі, реформу податку на доходи фізичних осіб можна оцінювати по-різному. З одного боку, зміни в системі податку на доходи громадян незначні, із іншого – ці зміни можна розглядати лише як тимчасовий варіант функціонування податку, оскільки найбільш очевидно, що в середньо- та довгостроковій перспективі Україна відійде від практики застосування єдиної плоскої шкали або малої прогресивної шкали податку на доходи громадян і повернеться до варіанта з прогресивною шкалою, як це має місце в більшості розвинених країн світу (табл.1).

У цьому ж напрямі повинна формуватися й нова податкова політика в Україні, оскільки лише прогресивна шкала податку на доходи фізичних осіб забезпечує соціальну справедливість і рівномірний розподіл між платниками податків податкового тягаря.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Ставки податку з доходів фізичних осіб у країнах світу,% *

КРАЇНА	СТАВКА ПОДАТКУ
Австралія	0 — 45 %
Австрія	21 — 50 %
Білорусь	12%
Великобританія	0 — 50 %
Данія	36,57 — 60 %
Іспанія	0 — 47 %
Італія	23 — 43 %
Канада	0 — 29 %
Китай	5 — 45 %
Нідерланди	0 — 52 %
Німеччина	0 — 45 %
Норвегія	0 — 47,8 %
Польща	0, 18, 32 %
Португалія	10,5 — 40 %
Росія	13%
Сінгапур	3,5 — 20 %
США	10 — 35 %
Фінляндія	9 — 32 %
Франція	0 — 40 %
Хорватія	15 — 45 %
Чехія	15%
Швейцарія	0 — 13,2 %
Швеція	28,89 — 59,09 %
Японія	5 — 50 %

* Джерело: побудовано за даними [2]

У більшості економічно розвинених країн світу громадяни із невисокими зарплатами звільняються від прибуткового податку. Натомість основний тягар наповнення бюджету лягає на заможні верстви населення, для яких встановлена прогресивна шкала оподаткування.

У Великобританії існують такі ставки податку на доходи фізичних осіб: мінімальна (0%, для річного доходу до 2440ф. ст.), базова (20%, 2440 – 37400 ф. ст.), максимальна (40%, понад 37400 ф. ст.). А з квітня 2010 року у зв’язку з фінансовою кризою та потребою збільшення суми податкових надходжень, було запроваджено ставку податку у розмірі 50% для доходів, які перевищують за рік 150 тис. ф. ст. [2].

У Китаї найбідніші верстви населення, а також мешканці сільської місцевості звільнені від сплати податку з доходів. Так, мінімальний

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

неоподатковуваний мінімум в цій азійській країні становить 3000 юанів (456 доларів).

У Росії діє податкова система, яка дещо нагадує сучасну українську. Базова ставка оподаткування становить 13% і є єдиною для всіх прошарків суспільства від олігархів-мільярдерів до двірників і бюджетників.

В таких країнах, як Ірландія, Корея, Мексика, Туреччина, середньозважена величина граничного доходу (неоподатковуваного мінімуму), з якого починається сплачуватись податок з доходів фізичних осіб становить 30% від середньої заробітної плати у виробничому секторі. Якщо порівнювати з нашою державою, то ця цифра становить 17 грн, тобто приблизно лише 3% від мінімальної заробітної плати, що є зовсім не відповідним. За ці мізерні кошти людина не може задовольнити навіть свої мінімальні потреби [2].

Висновок. Світовий досвід в оподаткуванні особистих доходів свідчить про те, що вони посідають важливе місце у забезпеченні фінансової стабільності, соціальної справедливості та сталого економічного розвитку більшості розвинених країн світу. З прийняттям нового Податкового кодексу Україна наблизилася до рівня оподаткування розвинених країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвиненко Я.В. Податкові системи зарубіжних країн / Я.В. Литвиненко, І.Д. Якушик. — К. : МАУП, — 2004.

2. Нікітішин А.О. Використання іноземного досвіду при оподаткуванні доходів фізичних осіб /А.О. Нікітішин // Формування ринкових відносин в Україні. — №9. — 2009. — С. 38 - 40

УДК 347.73:336.22

ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

А. В. Гусаренко, магістрант
Науковий керівник: асистент, Резніченко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті визначено проблему податкового реформування в умовах розвитку української економіки у посткризовий період, розглянуто вимоги до концепції реформування податкової системи, обґрунтовано основні напрямки вдосконалення податкової системи держави в контексті реалізації окремих положень Податкового кодексу.

***Ключові слова**: податки, податкова система, податкове законодавство, Податковий кодекс.*

Актуальність проблеми. Першочерговою потребою сьогодення є забезпечення збалансованого розвитку всіх підсистем суспільства, гармонізації інтересів різноманітних верств населення, створення міцного економічного підґрунтя для інтеграції України у світову економічну систему. Чільне місце у цьому процесі займає реформування податкової системи, яка забезпечує державу необхідними фінансовими ресурсами.

Проблеми реформування податкової політики сьогодні є вкрай актуальними в контексті дискусій стосовно нової програми реформ, долі реформ і напрацювання інструментарію реалізації реформ.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми оподаткування постійно цікавили економістів, філософів, державних діячів у різні епохи. В наш час проблемам податків присвячуються праці таких відомих в Україні вчених як Л.М. Демиденко, А.І. Крисоватий, І.О. Луніна, В.М. Мельник, О.Р. Романенко, В.М. Федосов та інші. За кордоном аналіз таких питань провадився А.А. Буковецьким, Дж.М. Кейнсом, Дж.С. Міллем, П.В. Мікеладзе, І.Х. Озеровим.

Виклад основного матеріалу. Як правило, податкова система є рушійною силою у процесі державного регулювання соціально-економічного розвитку, інвестиційної стратегії, зовнішньоекономічної діяльності, структурних змін у виробництві, прискореного розвитку пріоритетних галузей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

З самого початку побудови податкової системи України Закон України «Про систему оподаткування» від 25 липня 1991 року № 1251-XII був фіскально-орієнтований. Податкова система почала набувати конфіскаційного характеру.) Сучасна податкова система позбавлена стимулюючої основи, яка в нинішніх умовах розвитку повинна розкриватися у взаємозв'язку усіх основних функцій оподаткування - фіскальній, розподільчій, регулюючій та похідних від них [1].

Проаналізувавши зміст прийнятого Податкового кодексу, можна виділити таке позитивне зрушення податкової системи як скорочення кількості податків і зборів та зниження податкового тиску на економіку. Так, замість 28 загальнодержавних та 14 місцевих обов'язкових платежів, що були закріплені Законом України «Про систему оподаткування», Податковим кодексом запроваджено відповідно 19 та 5 платежів.

Відповідно до результатів дослідження «Paying Taxes 2010», що було проведено Всесвітнім банком, податкова система України є однією з найбільш ускладнених у світі. Приблизний час, що необхідний пересічному українському підприємству для розрахунку та сплата існуючих 147 податків та зборів, становить 736 годин на рік. Отже, у рейтингу податкових систем країн світу Україна займає неприємно вражаюче 181 місце з 183 (табл. 1) [4].

Висновки Всесвітнього Банку підтверджуються і результатами опитування топ-менеджерів 988 підприємств, що було проведено компанією «Appleion Mayer» у II кварталі 2010 р. За результатами дослідження 81 % опитаних керівників, що працюють в Україні, незадоволені існуючою податковою системою, серед ключових проблем абсолютна більшість вказала на нестабільність і неузгодженість податкового законодавства [5].

Але варто також взяти до уваги висновки експертів Міжнародної фінансової корпорації, які у своєму дослідженні «The Costs of Tax Compliance in Ukrane» зазначають, що на адміністрування податків український бізнес щороку витрачає більше 4 млрд грн. Для прикладу, в період з 2007 по 2009 р. приватний бізнес, окрім сплати безпосередньо податків і зборів, що передбачені законодавством, витратив щонайменше 7,8 млрд грн на заходи,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

що пов'язані з їх адмініструванням (зазначена сума становить близько 1 % ВВП України за 2007 р.) [5].

Таблиця 1

Рейтинг країн світу за простотою податкової системи у 2010 р.*

Місце в рейтингу	Країна	Кількість платежів	Час, що витрачається на нарахування та сплату, год.	Загальна податкова ставка, % прибутку
1	Мальдіви	1	0	9,1
2	Катар	1	36	11,3
3	Гонконг	4	80	24,2
4	ОАЕ	14	12	14,1
5	Сінгапур	5	84	27,8
• * ■ ■	...	• • •	• • •	• • *
103	Російська федерація	11	320	48,3
...	...	...	...	...
179	Центральноафрикан-ська республіка	54	504	203,8
180	Республіка Конго	62	606	65,5
181	Україна	147	736	57,2
182	Венесуела	71	864	61,1
183	Білорусь	107	901	99,7

**Джерело:* побудовано за даними [4].

Отже, наведені дані свідчать про глибоку кризу в податковій системі країни та відповідно в одній з її складових — системі податкового обліку. Важливо розуміти, що податковий облік — це безпосередній наслідок податкової політики. Тому прийняття Податкового кодексу є першочерговим кроком до стабільності як податкової політики в цілому, так і упорядкування податкового обліку безпосередньо на рівні самого підприємства.

Основна мета побудови податкової системи визначалася, перш за все, ліквідацією дефіциту бюджету, що обумовлювалося застосуванням монетаристського підходу до її побудови в його односторонньому розумінні без врахування конкретних умов. Крім того, повинні були бути задоволеними

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вимоги міжнародних фінансово-кредитних організацій, які для надання кредитів поставили умови - стабілізація національної валюти і скорочення дефіциту бюджету.

Основним недоліком чинної податкової системи є її спрямування на подолання дефіциту бюджету шляхом вилучення доходів господарюючих суб'єктів.

Прослідковується відсутність чіткого взаємозв'язку податкової системи з розвитком економіки і діяльністю безпосередніх її суб'єктів. Це, у свою чергу, призвело до того, що податкова система розвивається відірвано від розвитку безпосередніх суб'єктів оподаткування. Підприємства зацікавлені у отриманні мінімального прибутку, щоб уникнути надмірного податкового тиску.

Позитивним напрямком податкової реформи стало зниження ставок ключових податків. Водночас, необхідно відзначити наступні проблеми та суперечності кодексу в питанні зниження податкового тиску.

Так, одночасне зниження ставок податку на прибуток підприємств та ПДВ (до кінцевих значень) призведе до значного падіння доходів державного бюджету на 2,8 % від ВВП або майже 10% його загальних доходів. У Податковому кодексі не обумовлено компенсаційні джерела, які дозволили б покрити втрату доходів. Крім того, не оприлюднено, за рахунок стримування яких статей видатків бюджету будуть компенсуватися звуження дохідної бази від зменшення ставок податків [2].

Сумнівним, також, з точки зору доцільності та ефективності є положення стосовно зниження ставки ПДВ. Даний податок є одним з непрямих податків, тому фактичним суб'єктом оподаткування є кінцевий споживач, а не підприємство, що його сплачує. Таким чином, зниження ставки ПДВ до 17% в умовах гострого дефіциту ресурсів не є оптимальним з точки зору економічної ефективності.

В умовах сьогодення важливе місце, повинно бути відведене податковій системі як державному регулятору покращення фінансової

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

діяльності підприємств. Вітчизняна податкова система побудована таким чином, що податкові платежі зростають в міру зростання цін. Це зручно з точки зору фіскального утримання системи, проте абсолютно не прийнятно з позиції обґрунтованості системи оподаткування. На першому етапі доцільно знизити ставку ПДВ до 18-17%. Як наслідок, можна очікувати певне зниження цін на деякі товари, що дозволить не допустити зменшення надходжень у бюджет за рахунок збільшення обсягів продаж. Наступним етапом, доцільне запровадження диференційованого оподаткування ПДВ на окремі групи товарів, що рівнозначно наданню податкових пільг певним галузям. Щодо оподаткування податком на прибуток, необхідно звільнити від оподаткування (повністю або частково) ту частину прибутку, яка направлятиметься на інноваційну діяльність, а також застосування диференційованої ставки податку на прибуток залежно від використання коштів амортизаційних нарахувань.

Актуальною постає ціль забезпечити формування такої системи оподаткування, яка б сприяла розвитку економіки, формуванню повноцінних суб'єктів ринкової економіки з одночасним поступовим розв'язанням проблеми скорочення дефіциту бюджету і досягнення фінансової стабілізації з поступовим переходом до економічного росту. Потребує змін і сам механізм та цільове спрямування податків.

Метою реформування є досягнення якісно нового стану податкової системи України, за якого будуть створені сприятливі умови ведення бізнесу, зростання споживчого попиту на внутрішньому ринку при одночасному динамічному збільшенні сукупних податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів.

Розв'язання накопичених у податковій сфері протиріч більшою мірою пов'язують з необхідністю створення єдиного правового поля у сфері податкових відносин.

Прийняття і введення в дію Податкового кодексу є основою і передумовою здійснення податкової реформи. Цей документ не тільки

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

об'єднає чинні нормативно - законодавчі акти, але й певним чином сприятиме ефективній побудові податкової системи держави.

Таке поєднання дозволяє поступово забезпечити новий, якісний рівень вітчизняному оподаткуванню та наблизити його до світових стандартів.

Основним завданням податкової реформи як однієї з найважливіших умов функціонування ефективної податкової системи є значне зниження і вирівнювання податкового тягаря; спрощеної системи оподаткування, посилення податкового контролю за рівнем витрат виробництва, мінімізація витрат виконання й адміністрування податкового законодавства, зниження ставок податків.

Отже, основними напрямками податкової реформи в Україні повинні бути наступні:

-побудова стабільної, зрозумілої і цілісної податкової системи з метою визначення збалансованих підходів до фінансового перерозподілу в межах країни і обґрунтування норм оподаткування;

- послаблення податкового тиску і спрощення податкової системи шляхом скасування неефективних податків з адміністративної точки зору;

- розширення податкової бази завдяки скасуванню непрозорих податкових пільг, розширенню кола платників податків і оподатковуваних доходів у відповідності з критерієм «доцільності» і принципом «соціальної справедливості»;

- розв'язання ряду проблем, пов'язаних зі стягненням податків і контролем за дотриманням податкового законодавства;

- зниження податкового тиску до теоретично допустимого рівня;
- забезпечення стабільності податкового законодавства;

-узгодженість усіх елементів в межах єдиного податково-правового простору (формування єдиної нормативно-правової бази оподаткування)

-уніфікація системи оподаткування, уникнення подвійного оподаткування з однієї і тієї ж бази оподаткування;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

-надання гнучкості системі оподаткування, за допомогою ставок оподаткування стимулювати прогресивні і обмежувати негативні явища, що безпосередньо впливають на стан національної економіки;

-ефективно структурувати систему оподаткування на користь прямого оподаткування майна, капіталу, землі.

Висновки. Таким чином, реформування чинної податкової системи повинно відбуватися в напрямку створення сприятливих податкових умов для вітчизняних товаровиробників, стимулювання вкладення коштів у інвестиційні програми.

З метою формування раціональної податкової системи необхідно використовувати регулюючу функцію податкової системи у вигляді надання пільгового оподаткування, зробити пільги більш прозорими та підвищити їх стимулюючі і регулюючі властивості.

Виконання цих та інших завдань приведе до успішного досягнення поставленої мети реформування податкової системи держави – формування максимально досконалої системи оподаткування в Україні і, як наслідок, економічного росту загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про систем оподаткування : Закон України від 25 липня 1991 року №I1251-XII. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://zakon.rada.gov.ua

2.Луніна І.О. Мінімізація впливу фінансової кризи на бюджет України / І.О.Луніна , В.В. Баліцька // Фінанси України. — 2008. — № 12. — С 22-32.

3. Податкова політика в умовах кризи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.politcom.ru/8018.html.

4.The World Bank Group. Doing Business 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.doingbusmess.org/economyrankirigs/default.aspx.

5.Дидух О. Налоговая система Украины — самая запутанная в мире [Електронний ресурс]. / О. Дидух — Режим доступу : http://focus.ua/economy /.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.446

ОРГАНІЗАЦІЙНА ФУНКЦІЯ В СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

О. О. Шаповал, магістрант
Науковий керівник: асистент Резніченко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто аспекти основних засад податкового менеджменту в Україні. Досліджено організаційна функція державного податкового менеджменту, яка забезпечує механізм його реалізації, та напрями її удосконалення.

Ключові слова: *податковий менеджмент, організаційна функція, фінансова криза, податки.*

Постановка проблеми. Ефективна організація управління податками на здатна забезпечити розв'язання проблеми наповненості бюджетів відповідними надходженнями, що особливо актуально в посткризовий період в Україні та зростання бюджетного дефіциту. Це завдання може вирішуватися в процесі удосконалення функцій податкового менеджменту, зокрема його організаційної функції.

Аналіз останніх публікацій. Питанням організаційної функції податкового менеджменту та її вдосконалення займаються вчені-економісти Беспала Н.О., Леміш А.М., Луцик А.І., Романюк М.В., які вважають, що податковий менеджмент – це механізм, вбудований в податкову систему, який функціонує у відповідності з об'єктивними законами ринкової економіки.

Основні результати дослідження. Сутність податкового менеджменту як безперервного процесу розкривається в його функціях. Необхідність розмежування функцій податкового менеджменту і визначення їх змісту полягає у тому, що від визначення пріоритету певної функції податків у податковій системі значною мірою залежить економічна ситуація в країні, стан бізнесу та добробут громадян. Отже, податковий менеджмент повинен виступати знаряддям управління у руках держави для максимально ефективного вирішення суперечливих інтересів держави і бізнесу [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Слід зазначити, що нині в Україні реалізація організаційної функції державного податкового менеджменту зводиться не лише до формування структури податкових та інших органів влади. Метою організаційної функції, крім створення відповідної структури, є забезпечення ефективної роботи державних органів влади всіх рівнів у процесі адміністрування податків. Дискусія виникає саме з приводу організації адміністрування податків. Проблеми з'являються вже на етапі необґрунтованих розрахунків і затвердження податкових надходжень у складі доходів бюджетів. Водночас неправильне планування призводить і до неправильної реалізації контрольної функції податків. І як наслідок, контроль досить часто здійснюється не для перевірки дотримання податкового законодавства, а для наповнення бюджетів. Але все ж не можна ототожнювати організаційну і контрольну функції податкового менеджменту, оскільки контрольна функція реалізується в основному податковими органами, а організаційна стосується усіх рівнів і видів органів влади (у частині рішень про податки) [4].

Щодо позитивних організаційних проявів податкового менеджменту у функціонуванні вітчизняної економіки на сучасному етапі, то слід відзначити такі з них: часткове руйнування схем ухилення від сплати податків, зміцнення партнерських відносин із сумлінними платниками податків, запровадження принципу «податкова – для платників податків, а не платники для податкової».

Внаслідок реалізації таких підходів у 2010 р. до Зведеного бюджету України зібрано 182,8 млрд. грн платежів, що на 31,% або на 243,4 млрд. грн більше порівняно з відповідним періодом 2009 р. Досягнутий ріст надходжень значно перевищує темпи росту попередніх періодів (2009 р. – 25,4%, 2008 р. – 23,4%). До місцевих бюджетів надійшло 60,2 млрд. грн, що на 14,6 млрд. грн, або у 1,3 рази більше надходжень, отриманих у 2009 р. До загального фонду Державного бюджету України забезпечено 113,1 млрд. грн надходжень, планові показники Міністерства фінансів України [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Але негативний вплив світової фінансової кризи, а також неправильне використання організаційної функції у державному податковому менеджменті призводить до того, що з кожним роком зменшується питома вага податкових надходжень із податку на прибуток підприємств.

Одним з підходів до розв'язання проблем у процесі забезпечення податкових надходжень до бюджету має стати, на нашу думку, альтернативне використання потенціалу інших податків. Наприклад, наявність значної кількості збиткових підприємств відповідно впливає на зменшення приросту надходжень податку на прибуток підприємств. Цю негативну тенденцію доцільно долати шляхом використання податкового потенціалу іншого податку – податку з доходів фізичних осіб [2].

В контексті удосконалення організаційної функції податкового менеджменту слід також наголосити на необхідності реформування системи адміністраторів податків і зборів. Сучасна система адміністраторів складається з кількох незалежних органів державної влади, зокрема Державної податкової адміністрації, Державної митної служби, адміністраторів окремих зборів та обов'язкових платежів. Це призводить до погіршення координації роботи різних адміністраторів, наявності значної кількості контролюючих органів, що негативно позначається на умовах господарської діяльності платників податків та знижує ефективність роботи адміністраторів. Тому не можна не погодитись з необхідністю об'єднання адміністраторів за принципом спільного запровадження реалізації механізмів адміністрування податків і зборів (обов'язкових платежів) та проведення єдиної державної податкової, митної та бюджетної політики.

Організаційна функція державного податкового менеджменту не повинна також зводитися до побудови еталонної моделі податкового адміністрування [3].

Необхідним є створення такої моделі, яка постійно перебувала б в русі, враховуючи позитивні й негативні структурні зміни в економіці країни,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зміни у розвитку світового господарства і глобалізації міжнародних відносин. Адже, власне, урахування як найбільшої кількості внутрішніх і зовнішніх чинників дає можливість організувати ефективне економічне та адміністративне управління [1].

Основними напрямами удосконалення організаційної функції державного податкового менеджменту повинні стати:

– розробка схеми оперативних зв'язків між підрозділами податкових органів і органами державної влади;

– забезпечення справедливого підходу до оподаткування всіх категорій платників податків;

– чітка регламентація прав і обов'язків службових осіб податкових органів та платників податків, а також подальше забезпечення максимальної поінформованості платників податків;

– добір кваліфікованих кадрів у відповідності з напрямами контролю;

– формування ефективно діючих штатів працівників через розвиток інформаційно-комунікативної системи;

– формування штатів підрозділів органів контролю у відповідності з масштабами контролю за фінансово-господарською діяльністю платників.

Висновки. Податковий менеджмент, на відміну від управління оподаткуванням, спрямований не тільки на організацію оподаткування, але і на вдосконалення всієї податкової системи. У сферу дії податкового менеджменту повинні включатися адміністративні, законодавчі органи, норми і правила оподаткування. А це свідчить про необхідність подальшого реформування організації податкового менеджменту в Україні з метою подолання дефіциту бюджетів різних рівнів, спричиненого кризовими явищами в економіці.

Удосконалити організаційну функцію державного податкового менеджменту можливо шляхом урахування як найбільшої кількості внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на податковий менеджмент, що дасть

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

можливість організувати ефективне економічне та адміністративне управління податками.

Реформування організації податкового менеджменту в Україні дасть змогу уникнути безсистемних змін у податковому законодавстві, забезпечити їх прогнозованість та публічність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспала Н.О. Становлення та розвиток державного податкового менеджменту в Україні / Н.О.Беспала // Економіка та держава. — № 4. — 2010. — С. 75-77.
2. Леміш А.М. Податковий менеджмент як інструмент оздоровлення економіки / А.М.Леміш // Формування ринкових відносин в Україні. — № 8(63). — 2009. — С. 15-19.
3. Луцик А. І. Організаційні засади державного податкового менеджменту / А. І. Луцик // Фінанси України. — № 2. —2009. — С. 28-32.
4. Романюк М.В. Напрямки удосконалення системи податкового менеджменту в Україні / М.В.Романюк // Формування ринкових відносин в Україні. — № 2(81). — 2009. — С. 41-45.

УДК 336.225.673

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВИЇЗНИХ ПЕРЕВІРОК ОРГАНАМИ ПОДАТКОГО КОНТРОЛЮ

Г. М. Кіндзер, магістрант
Науковий керівник: асистент Резніченко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто особливості проведення виїзних перевірок органами податкового контролю на сьогоднішній день; встановлено їх загальну відповідність практиці адміністрування податків в Україні.

Ключові слова: *податкове адміністрування, виїзні документальні перевірки, планові перевірки, позапланові перевірки.*

Актуальність проблеми. Податковий контроль є самостійним напрямом державного фінансового контролю. Він виступає гарантією задоволення публічних майнових інтересів та важливим чинником соціально-економічної стабільності держави, її фінансової безпеки. Однією з форм

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

державного контролю за господарською діяльністю суб'єктів підприємництва є перевірка дотримання ними вимог податкового й валютного законодавства. Контроль у даній сфері здійснюється спеціально уповноваженим на це державним органом — Державною податковою службою України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості ефективного здійснення податкового контролю досліджувалися у наукових працях вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких Н.Л. Бартунаєвої, А.С. Козлова, П.В. Мельника, Л.Л. Тарангул, С.В. Онишко, Г.Г. Забарного, В.К. Мамутова, А.Г. Бобкової, Г.Л. Знаменського та інші. Проте, незважаючи на численні наукові дослідження, способи виявлення юридично важливих фактів при здійсненні податкового контролю суб'єктів господарювання потребують удосконалення та наукового аналізу. Поряд з цим, прийняття Податкового кодексу України зумовлює необхідність посилення уваги до проблем контрольно-перевірочної роботи податкових органів з метою обґрунтування напрямів їх розв'язання.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є розкриття та аналіз особливостей проведення виїзних документальних перевірок органами податкового контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Контроль є обов'язковим елементом будь-якої галузі державного управління. Відповідно до статті 2 Закону України «Про державну податкову службу в Україні» від 04.12.1990 р. № 509 – XII податковим органам надано повноваження щодо здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (обов'язкових платежів), а також неподаткових доходів, установлених законодавством [2]. Реалізація цих повноважень з боку органів, що здійснюють податковий контроль, насамперед передбачає збір інформації про відповідність податкової звітності господарської діяльності платника податків вимогам законодавства. Однією із форм такої діяльності є проведення податкової перевірки, яка передбачає

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

визначення предмета контролю, строків і підконтрольних об'єктів. Варто зазначити, що останнім часом виникла низка проблем як у діяльності контрольно-перевірочних підрозділів органів державної податкової служби України, так і в роботі платників податків, викликаних, з одного боку, суттєвим збільшенням прав і обов'язків працівників податкового аудиту і валютного контролю та певним обмеженням їх повноважень, а з іншого, розширенням переліку підстав для проведення податкових перевірок.

Податковим Кодексом України передбачено, що працівники органів державної податкової служби України можуть проводити податкові перевірки (рис. 1).

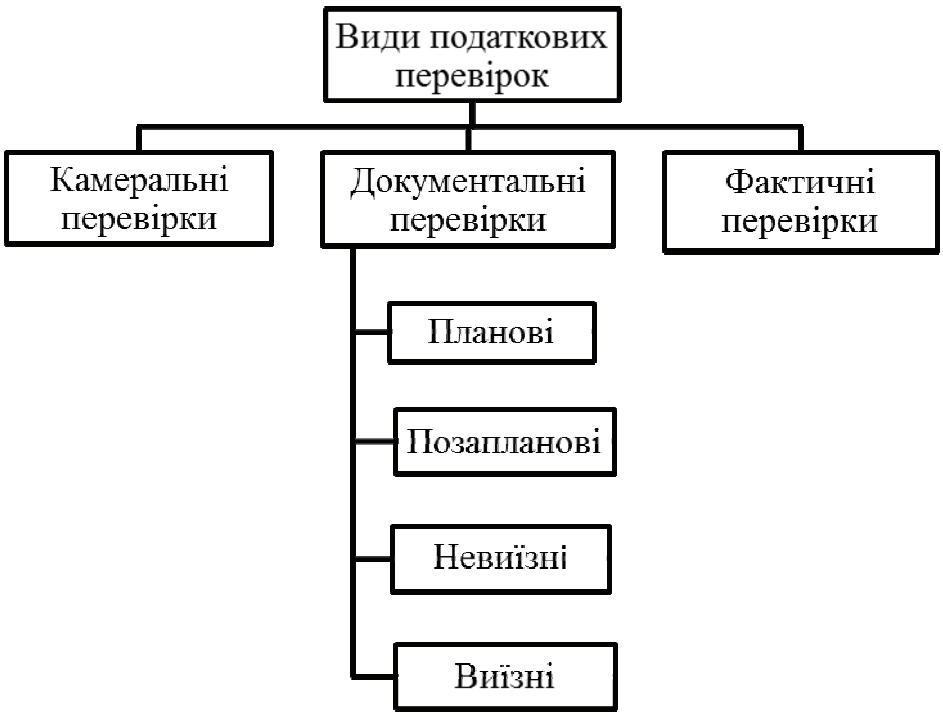

Рис. 1. Класифікація податкових перевірок*

*Джерело: побудовано автором за даними [1].

Відповідно до статті 75 пункту 1 Податкового Кодексу України камеральною вважається перевірка, яка проводиться у приміщенні органу державної податкової служби виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків. Цей вид перевірок проводять в податковій інспекції з метою недопущення помилок та розбіжностей в податковій звітності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Фактична перевірка – це новий вид перевірок, що здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника. Така перевірка здійснюється органом державної податкової служби щодо дотримання порядку здійснення платниками податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності ліцензій, патентів, свідоцтв, у тому числі свідоцтв про державну реєстрацію, виробництва та обігу підакцизних товарів, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами).

Найбільш ефективними та найбільш проблемними в системі податкових перевірок є документальні перевірки. Документальною перевіркою вважається перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх передбачених Податковим Кодексом України податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами) та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків).

Періодичність проведення документальних планових перевірок платників податків визначатиметься залежно від ступеня ризику в діяльності таких платників податків, який поділяється на високий, середній та незначний. При цьому, платники податків з незначним ступенем ризику включатимуться до плану-графіка не частіше, ніж раз на три календарних роки, середнім – не частіше ніж раз на два календарних роки, високим – не частіше одного разу на календарний рік [1].

Варто зазначити, що проведення виїзних перевірок на сучасному етапі розвитку податкових відносин зумовило виникнення цілої низки проблем, пов'язаних як із незручностями платників податків, для яких виїзні податкові перевірки часто є гальмівним фактором у їх розвитку, так і з недоліками

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сучасного порядку проведення перевірок, який вимагає від ревізора-інспектора, що проводить виїзні перевірки, складення акта за формою, що передбачає дослідження значної кількості показників діяльності платника податків. Причому ці показники, як правило, не містять інформації про порушення ним вимог податкового та валютного законодавства і не стосуються результатів перевірки. Тому законодавче обмеження термінів перевірок на практиці зумовило необхідність використання податківцями по закінченні граничних строків їх проведення як статутних, так і інших документів, без яких сучасний акт податкової перевірки написати просто неможна.

Нині існує необхідність проведення заходів, завданнями яких, з одного боку, є певне спрощення порядку проведення документальних виїзних податкових перевірок, а з іншого, скорочення рівня ризиків стосовно додаткових податкових виплат платників податків. Зокрема таких, як:

- суттєве спрощення форм актів виїзних податкових перевірок та передбачення порядком оформлення актів перевірок додавання до них копій статутних та інших документів у формі додатків до актів;
- суттєве збільшення розмірів заробітної плати працівників податкової служби загалом та її контрольно-перевірочних підрозділів, зокрема, підвищить рівень престижності служби та зменшить ризик корупційних діянь з боку податківців;
- запровадження обов’язкового щорічного підвищення кваліфікації для всіх без винятку працівників контрольно- перевірочних підрозділів ДПА, яке, на наше переконання, необхідно проводити на базі Національного університету державної податкової служби України.

Висновки. Контрольно-перевірочна діяльності податкових органів є дієвим інструментом податкового адміністрування.

Однак практика проведення документальних податкових перевірок в Україні потребує удосконалення за рахунок конкретизації податкових ризиків та їх належного відпрацювання та впровадженню процедури визначення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зобов'язань за непрямими методами. Поряд з цим, сучасна практика податкового адміністрування та проблеми роботи підрозділів податкового аудиту і валютного контролю вимагає підвищення рівня матеріально та інформаційного забезпечення їх працівників а також зменшення рівня податкового навантаження на платників. Поряд з цим, переобтяжена нікому не потрібними даними та показниками сучасна форма акта виїзної податкової перевірки потребує суттєвого її вдосконалення, чому і варто присвятити, на наше переконання, подальші наукові пошуки в даному напрямі досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. — 2010. — № 92. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. Про державну податкову службу в Україні : закон України від 04.12.1990 № 509-XII [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Швабій К. І. Методика відбору платників податків для документальних перевірок / К. І. Швабій, Н. В. Новицька // Світ фінансів. — 2007. — №2. — С.85–93.

УДК 336.226.1:93/99

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ

Ю. С. Резніченко, студентка
Науковий керівник: асистент Резніченко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто результати ретроспективного аналізу адміністрування податків та проведено окремі порівняння з чинною системою адміністрування податків в Україні.

Ключові слова: *адміністрування податків, управління процесом справляння, ретроспективний аналіз, облікова робота, контроль за сплатою.*

Актуальність дослідження. Однією з актуальних проблем історії фінансів є необхідність дослідження історичних аспектів оподаткування, у тому числі й адміністрування податків, що зумовлені насамперед процесами,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

які відбуваються в країні останнім часом. Така інформація дає змогу простежити еволюційний шлях, а також віднайти зв'язок між минулим, сучасним та майбутнім.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням та розробкою питань ретроспективного аналізу управління процесом справляння практично аж на початку XXI ст. розпочали українські науковці. Серед них В.Л. Андрущенко, В.М. Мельник, Ф.О. Ярошенко та ін. В їх дослідження розглядається широке коло питань стосовно історичних аспектів оподаткування, у тому числі й адміністрування податків. Йдеться також про створення Податкового кодексу України. Але згадана проблематика потребує поглиблення досліджень, адже від осмислення еволюції адміністрування податків залежить можливості обґрунтування способів розв’язання сучасних проблем.

Постановка завдання. Метою статті є представлення систематизованих історичних матеріалів, що стосуються становлення і розвитку адміністрування податків і можуть бути частково використаними для виокремлення та пошуку шляхів їх розв’язання на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Наукова думка й фінансова практика століттями шукають відповідь на запитання, як управляти процесом адміністрування податків, аби забезпечити економічний розвиток держави, не зашкодивши інтересам пересічного громадянина, який їх сплачує. «Ніщо не потребує стільки мудрості та розуму, як визначення тієї частини, яку в підданих забирають, і тієї, котру залишають їм», — писав свого часу видатний французький письменник-просвітитель Шарль Монтеск’є. Однак і сьогодні пошуки оптимальних механізмів оподаткування тривають. Водночас багатий історичний досвід пропонує чимало цікавих методів і технологій справляння податків та платежів.

Досліджуючи становлення системи адміністрування податків, доходимо висновку, що ефективність організації їх справляння залежить насамперед від рівня розвитку держави. Приміром, з XIX ст. у багатьох європейських країнах

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

подушні, промислові податки змінюються прибутковими, тому що бурхливий розвиток господарства сприяв значному розшаруванню суспільства за доходами. Зокрема, професор Іван Озеров у своїй праці «Основи фінансової науки» писав: «За низького рівня економічного життя подушний податок був найпридатнішим джерелом отримання коштів, адже різниця економічного становища окремих членів не була такою різкою, як зараз, коли одні помирають з голоду, а інші, як Рокфеллер, отримують чистого доходу по 100 млн. рублів на рік...».

За нових умов принцип кругової поруки вже не застосовувався. Натомість постала потреба у декларуванні доходів кожним громадянином. Проте спеціальних методик перевірки цих декларацій на той час не існувало. Запорукою сумлінного виконання громадянського обов'язку щодо сплати податків були такі поняття, як дворянська совість і честь. З цього приводу науковець Йосип Кулішер у «Нарисах фінансової науки» писав: «Жодного контролю, окрім власної совісті і кари небесної, не було». У Російській імперії ще з 1775 р. існувало правило, згідно з яким жоден купець, який заявляв про свій капітал для віднесення його до I, II або III гільдії, не перевірявся, а доноси навіть не розглядалися.

Законодавчі акти більшості європейських держав у XIX ст. ґрунтувалися саме на делікатному й шанобливому ставленні до платника податків. Приміром, законодавство Швейцарії навіть не передбачало можливих порушень. А в разі виявлення факту зменшення отриманих доходів йшлося лише про додаткову сплату податку. В Австрії не вимагалося зазначати доходи з окремих джерел, аби платник за велінням совісті заявив лише загальну суму.

Проте в XIX ст. все більше загострювалися суперечності між традиційними патріархальними і новими капіталістичними відносинами, що спричинило суттєві зміни у психології платників. Патріотичні почуття поступово витіснялися прагненнями отримувати дедалі більші прибутки, які часто-густо підприємці не задекларовували. Тож і суми надходжень до

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

бюджетів були набагато меншими за очікувані. Отже, виникла потреба у жорсткому державному контролі за всіма видами оподатковуваного майна та сумами доходів. Почали застосовуватися штрафні санкції, причому не лише за недоплати, а й за несвоєчасне подання декларацій. У такий спосіб уряди намагалися забезпечити участь платників у всьому процесі оподаткування, що, у свою чергу, потребувало розвитку відповідних податкових служб. Існують численні історичні приклади функціонування подібних служб ще за часів Київської Русі. Це — княжі дружинники, які разом з князями збирали податки з племен. Згодом, у часи середньовіччя, — українські козацькі загони, які охороняли мости й переправи, справляючи мито із заїжджих купців.

Наприкінці XIX ст. створюються податні представництва. Поява таких підрозділів була спричинена насамперед тим, що податки в Російській імперії вже забезпечували 50% надходжень до бюджету. Тож їх адміністрування мало бути посилено. Згодом податні представництва трансформувалися в податкове управління. Тоді ж уперше було запроваджено й посади податкових інспекторів, які мали не просто здійснювати перепис майна і збирати належні до сплати суми, а й контролювати отримані прибутки платників та їхню господарську діяльність у цілому. Ще за часів Петра I набуло поширення таке явище, як підкуп збирачів податків і привласнення цими чиновниками частини державних грошей. Тому наприкінці 90-х років XIX ст. було запроваджено ще й посаду податкового ревізора, який контролював роботу податкового інспектора.

Доки Росія поступово зміцнювала й розширювала діяльність фіскальних служб для посиленого контролю за платниками податків, європейські держави усіляко налагоджували щирі й довірчі відносини з ними. Науковець Йосип Кулішер з цього приводу зауважував: «Австрія й Італія, з одного боку, Англія —з іншого на кожному кроці нагадують, що фіскалізм і фіскальні надходження далеко не тотожні, що можна забезпечити податкового чиновника найжорстокішими батогами та скорпіонами і викликати цим

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тільки припинення подальшого зростання доходів...». У європейських країнах на цей час вже сформувалася система правового нагляду за діяльністю державних служб для охорони та забезпечення прав платників податків. До роботи у податкових підрозділах крім штатних працівників залучали представників громадськості, які брали участь у перевірках декларацій. Діяли також спеціальні апеляційні комісії для розгляду скарг платників та адміністративні суди, які вирішували суперечки щодо оподаткування.

Історичний досвід адміністрування податків переконує, що досконалість форм і методів їх справляння свідчить про рівень розвитку держави, цивілізованість її економічних і правових інституцій.

Висновки. На підставі проведеного дослідження, у цілому, незважаючи на особливості національного та політико-ідеологічного характеру, загальні підходи в адмініструванні податків протягом розглянутих нами періодів розвивалися із збереженням основних тенденцій. Розвиток адміністрування витрат відбувається еволюційним шляхом. Сучасний етап розвитку адміністрування податків характеризується активним удосконаленням процесу управління справлянням податків шляхом всебічного використання автоматизованих та інформаційних систем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бечко П.К. Основи оподаткування : навч. посіб. / П.К. Бечко, О.А. Захарчук. — К. : ЦНЛ, 2009. — 480 с.

2. Мельник В.М. Адмінстрування податків в історичній ретроспективі / В.М. Мельник // Фінанси України. — 2005. — №10. — с.47-53.

3. Ярошенко Ф.О. Історія оподаткування: навч.посіб. / [Ф.О.Ярошенко, П.В.Мельник, В.Л.Андрущенко, В.М.Мельник]. — Ірпінь : Нац. Акад. ДПС України, 2004. — 320 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.221:334.722.012.64

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Ю. Д. Хлинова, студентка
Науковий керівник: асистент Резніченко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано регулюючу роль податку на доходи фізичних осіб, взаємозв'язок між обсягами надходжень та основними макроекономічними параметрами.

Ключові слова: *податок на доходи фізичних осіб, соціальна функція, фіскальна ефективність.*

Актуальність дослідження. На сьогодні податкова система України потребує удосконалення. За міжнародними рейтингами ефективність функціонування національної податкової системи є досить низькою. Це означає, що її необхідно реформувати таким чином, щоб вона відповідала основним завданням стратегічного розвитку держави, сприяла б здійсненню реструктуризації економіки та збільшенню частки високотехнологічних виробництв, забезпеченню економічного зростання і наповненню бюджету, а відтак вирішенню головних соціально-економічних проблем. Саме такі завдання ставилися перед податковим законодавством, яке мало трансформуватися в новий Податковий кодекс України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань економічної сутності оподаткування доходів фізичних осіб присвятили фундаментальні праці В. Андрущенко, О. Василик, В. Вишневський, В. Опарін, В. Федосов, Ю. Іванов, М. Кучерявенко, С. Онишко, А. Крисоватий, Л. Тарангул.

Метою цієї статті є аналіз оподаткування доходів фізичних осіб за умови впровадження Податкового кодексу України.

Виклад основного матеріалу. Одним із важливих податків, що наповнює бюджет є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). ПДФО – інструмент прямого оподаткування у податковій системі України, що має мобільніший, динамічніший характер, ніж інші різновиди прямих податків,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

наприклад майнові, адже останні орієнтовані і прив'язані до стабільної, незмінної бази – вартості майна, що розглядається як об'єкт оподаткування. Тому, вивчення можливостей використання ПДФО для регулювання економіки та вирішення зазначених завдань в нових умовах є актуальним.

У дохідній частині бюджету податкові надходження становлять великий відсоток у більшості країн, вони є основним джерелом його наповнення. У 2011 р. у загальній сумі доходів зведеного бюджету України найбільшу питому вагу мали податок на додану вартість (29,3 млрд грн, або 34,7%), податок з доходів фізичних осіб (11,5 млрд грн, або 15,2%), податок на прибуток підприємств (11,4 млрд грн, або 13,6%) (рис. 1). Отже, податок з доходів фізичних осіб цілком обґрунтовано можна віднести до такого типу податків, який відіграє велику роль у державному фінансово-економічному регулюванні [4].

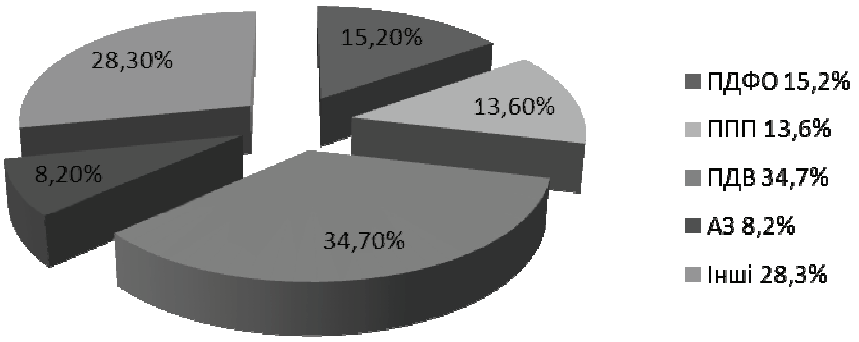

Рис. 1 Структура податкових надходжень до зведеного бюджету України у 2011р., %*

**Джерело: розроблено автором*

Податок на доходи фізичних осіб відповідно є загальнодержавним податком, що встановлюється Верховною Радою України та справляється на всій території України.

У контексті впровадження Податкового кодексу України, оподаткування податком на доходи фізичних осіб зазнало певних змін, акценти ставляться на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

суттєве підвищення фіскальної ефективності цього податку та зниження податкового навантаження на доходи малозабезпечених громадян. На даний момент, ставка податку становить 15% та 17% бази оподаткування.

Оскільки база оподаткування податку з доходів фізичних осіб гнучко реагує на економічні підйоми та спади, а прогресивна шкала підсилює ефект регулювального макроекономічного впливу, то ПДФО можна віднести до додаткових інструментів системи державного регулювання доходів громадян. Крім того, за допомогою зміни ставок цього податку можна впливати на загальні обсяги споживання [5].

Так, у номінальному вираженні надходження ПДФО протягом 2000 – 2009 рр. зросли більш ніж у 7 разів, досягши у 2009 р. 44,5 млрд грн, проте за 2010-2011 рр. цей показник суттєво зменшився – до 11, 5 млрд грн у 2011р. (табл.).

Таблиця

Надходження податку на доходи фізичних осіб протягом 2000-2011 рр., млрд грн.*

Роки	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ПДФО	6,4	8,8	10,8	13,5	13,2	17,3	22,8	34,8	45,9	44,5	10,7	11,5

**Джерело: розроблено автором за даними Держкомстату та ДПА України*

Особливо стрімке зростання податкових надходжень від доходів фізичних осіб розпочалося після 2004 р., коли відповідно до Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» було встановлено ставку податку з доходів громадян у розмірі 15% (рис. 2). Прикінцевими положеннями цього Закону передбачалось, що до 2006 року ставка податку буде встановлена на рівні 13%. Суттєве зменшення ставки оподаткування повинно було б значно зменшити податкові надходження але цього не сталося. Збільшення обсягів надходжень від податку з доходів фізичних осіб у 2006 – 2009 рр. обумовлено легалізацією виплати зарплати, позитивними тенденціями зростання доходів низькооплачуваних верств населення через державне підвищення мінімальних соціальних гарантій та зростанням заробітної плати. Основні чинники, які в подальшому позитивно впливали на надходження ПДФО, такі:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- зростання ставки податку з 13% до 15%;
- тенденція зростання номінального ВВП;
- зростання фонду оплати праці.

Суттєве зниження ПДФО у 2011 рр. порівняно з 2008 р. на 34,4 млрд грн пояснюється впливом кризових явищ, які спричинили ланцюгову реакцію у фінансовій системі України, через що економіка нашої країни зазнала величезних втрат.

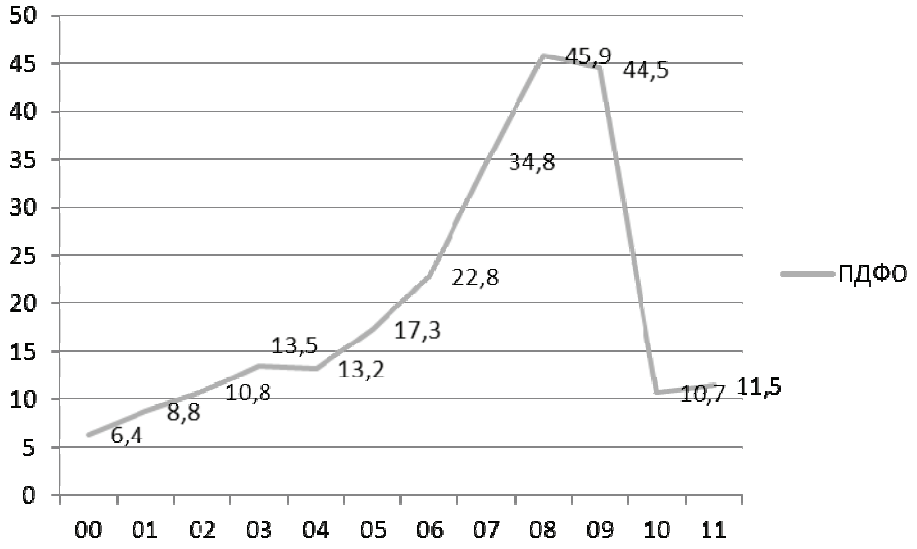

Рис. 2. Динаміка надходжень ПДФО протягом 2000-2011 рр., млрд грн*

**Джерело: розроблено автором за даними Держкомстату та ДПА України*

Необхідно зазначити, що важливим моментом є виявлення тенденції реального зростання надходжень від податку на доходи фізичних осіб та взаємозв'язку цього податку з ВВП – ключовим макроекономічним показником, який характеризує рівень соціально-економічного розвитку держави [3].

Основними змінами щодо оподаткування доходів фізичних осіб в Податковому кодексі України є такі:

1. Запроваджено принцип «справедливості оподаткування» шляхом встановлення двох ставок податку на доходи фізичних осіб – 15% для осіб, що отримують доходи на рівні до 10 мінімальних заробітних плат, 17% - для тих, хто отримує доходи, вищі за цю суму.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Вперше встановлено подання податковим агентом органу державної податкової служби щомісячної декларації з податку з доходів фізичних осіб про загальні суми доходів платників податку, утриманого податку та обсяги його перерахування до місцевих бюджетів, а також дату узгодження податкового зобов'язання, нарахованого податковим агентом.

3. Визначено функції податкового агента для юридичних осіб, що займаються організацією та проведенням гастрольних заходів зарубіжних виконавців.

4. Підвищено ставку податку з 0 до 15% з виграшів у державну грошову лотерею з одночасним її зниженням з 30 до 15% з виграшів у недержавну грошову лотерею.

5. Запроваджено податкову соціальну пільгу у розмірі 100% для платника податку, який утримує двоє чи більше дітей віком до 18 років, у розрахунку на кожну дитину.

6. Знижено ставку оподаткування дивідендів з 15 до 5%.

7. Зменшено ставки з 15 до 5% на доходи від продажу об'єктів рухомого майна, а також знижено ставки з 1 до 0% на оподаткування доходів від продажу легкового транспорту один раз на рік.

8. Втрати від запровадження соціальної пільги у розмірі 150% учасникам бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни.

9. Визначено єдиний критерій звільнення від оподаткування нецільової благодійної допомоги зі встановленням обмеження її суми, а саме не більше 140% прожиткового мінімуму на рік.

10. Встановлено коригування алгоритму нарахування податкової знижки, зокрема при її обрахунку слід зменшувати загальний річний дохід на суму відрахувань, сплачених до фондів соціального та пенсійного страхування аналогічно алгоритму визначення об'єкта оподаткування у вигляді заробітної плати [2].

Висновки. Досвід розвинутих країн свідчить, що прибуткове оподаткування є дієвим інструментом перерозподілу з чітко визначеними

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

умовами суспільного договору, високим рівнем життя й доходів населення. Удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні має здійснюватися за принципом соціальної справедливості. Використання недостатньо прогресивної системи оподаткування доходів громадян має враховувати реальний рівень доходів громадян. Поряд з посиленням адміністрування ПДФО необхідно активізувати державну політику на ринку праці з метою забезпечення максимального працевлаштування громадян, особливо в реальному секторі економіки як первинного джерела генерації доходів суспільства та об'єкта податкового розподілу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амоша О. До питання про оцінку рівня податків в Україні / О. Амоша, В. Вишневський // Економіка України. — 2007. — №6. — с. 11 — 19.
2. Зварич О. В. Методологічні основи прогнозування надходжень податку з доходів фізичних осіб / О. В. Зварич // Наукові праці НДФІ. — 2009. — №3(48). — с. 12 — 18.
3. Кривицький В. Б. Адміністрування податку з доходів фізичних осіб / В. Б. Кривицький, А. О. Нікітішин // Фінанси України. — 2005. — №9. — с. 34 — 39.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua
5. Сердюк В. М. Податковий облік : навч. посібник / В. М. Сердюк. – К. : ЦНЛ, 2007. — с. 145

УДК 339.543.624

БОРОТЬБА З ОФШОРАМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ

В. С. Ющенко, студентка
Науковий керівник: асистент, Резніченко Д. В.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено вплив офшорного бізнесу на поглиблення кризових явищ, доведено необхідність посилення боротьби з використанням офшорних схем як на національному, так і на міжнародному рівні. Висвітлено проблему існування явища офшорів у бізнесовому середовищі України та особливості вжиття заходів боротьби з ними.

***Ключові понятт**я: офшор, «податкові гавані», криза, законодавство, потоки коштів, розкриття інформації, прямі іноземні інвестиції, ОЕСР.*

Актуальність теми. Актуальним є дослідження впливу офшорного бізнесу на оподаткування та формування бюджету країн, а також дослідження створення та впровадження заходів протидії використанню непрозорих офшорних схем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань функціонування офшорного бізнесу та його особливостей відображено у працях В. К. Власенка, Ю. Г. Козака, О. Я. Мельника.

Мета дослідження. Виявити у процесі дослідження вплив офшорів на економіку України та країн зарубіжжя, а також сформулювати методи боротьби з офшорами.

Виклад основного матеріалу. В умовах фінансової кризи владою більшості держав впроваджуються антикризові програми, в яких особливу увагу привертають заходи з протидії функціонуванню офшорів, боротьба з якими посилилася останніми роками. У здійсненні таких кроків зацікавленні уряди різних країн світу, адже щорічно саме через використання у підприємницькій діяльності непрозорих схем до офшорів надходять мільярди доларів.

Заходи з протидії функціонуванню офшорів, що вживаються урядами більшості країн, є особливо актуальними на сьогодні для України та потребують закріплення на законодавчому рівні[1].

Світова фінансова криза, викликана необхідністю заощадження коштів на всіх рівнях та залучення усіх можливих фінансових резервів, призвела до виникнення гострої для всього міжнародного співтовариства проблеми, пов’язаної з перетіканням коштів в офшори. І якщо Сполучені Штати Америки вже давно намагалися зобов’язати «податкові оази» інформувати їх про вхідні фінансові потоки то нещодавно до цього долучилися й країни Євросоюзу,уже в контексті вирішення власних податкових проблем та боротьби з наслідками фінансової кризи. Так, світова криза змусила уряди багатьох країн розглянути нові стимули для підтримки економіки та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зміцнення фінансового контролю, і серед різних варіантів основними обрано податкові інструменти.

Головним координатором міжнародної боротьби з ухилянням від сплати податків, відмиванням коштів та фінансуванням тероризму через офшорні компанії залишається Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та країни «Великої двадцятки».

ОЕСР значно посилила одну зі своїх неформальних структур, що займається питаннями оподаткування, а саме – Глобальний форум ОЕСР з прозорості та обміну інформацією. Так,під час зустрічі Глобального форуму 1 -2 вересня в Лос-Кабосі у контексті заходів, необхідних державам для посилення податкових баз, а також для забезпечення дотримання вимог національного податкового законодавства,було визначено:

- створення рівноправного контрольного механізму для здійснення моніторингу і розгляду процесу та результатів впровадження повноцінного й ефективного механізму обміну інформацією;
- встановлення механізмів, які дають змогу прискорити переговорні процеси і укладення угод щодо обміну інформацією, таких, що дозволяють країнам, які розвиваються, отримати переваги нового середовища податкової співпраці[2].

Європейський Союз також здійснює кроки до впровадження заходів з протидії використанню непрозорих офшорних схем. Ключова теза плану боротьби з кризою –протидія ухилянню від оподаткування. Офшорні компанії потрапляють до «чорних списків», і для них будуть розроблені комплексні інструменти та санкції. За такими кроками простежуються конкретні інтереси урядів різних країн світу: щорічно за непрозорими схемами в офшорах втрачається 900 млрд дол., на сьогодні ж там накопичено близько 11,5 трлн дол.

Наразі уряди розвинутих країн так само намагаються створити стимули до припинення відпливу капіталів до офшорів. Влада Великобританії цього року знову планує податкову амністію, подібну до тієї, яку було проведено

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

два роки тому. Таким чином, громадянам, які розкрили відповідну інформацію, було знижено штраф за приховування до 10% суми доходу замість звичайних 100% штрафу. Тоді британській скарбниці вдалося зібрати 400 млн британських фунтів стерлінгів податків[1].

З метою пошуку джерел поповнення власного бюджету керівні структури США також проводять боротьбу з офшорами. За підрахунками Сенату США, через офшори країна щорічно втрачає близько 100 млрд дол. податків. Для боротьби з несплатою податків податковим управлінням було оголошено амністію для тих, хто виведе свої капітали з офшорів та надасть інформацію про доходи. У такому разі порушники звільнятимуться від кримінальної відповідальності. Зараз власникам нелегальних офшорних рахунків загрожує штраф до 150% суми рахунку. Тим, хто надасть інформацію про наявність не задекларованих рахунків, податкове управління забезпечує пільговий штраф – 20% максимального річного балансу рахунку за минулі 6 років.

Детальний аналіз дає змогу виявити низку серйозних мотивів такої політики великих держав. По-перше, необхідність наповнення бюджету країни. За повідомленням Конгресу США, 83 зі 100 найбільших корпорацій країни помістили свої дочірні компанії в офшорні зони. Внаслідок цього економіка держави щорічно втрачає до 100 млрд дол.

По-друге, відновлення довіри виборців та світової спільноти. Боротьба з «податковими гаванями» є одним з небагатьох ефективних іміджевих інструментів, які залишилися в руках урядів розвинутих країн, що дає змогу зосередитися на особливо негативних сторонах функціонування офшорного бізнесу як однієї, разом з недосконалою фінансово-банківською системою з причин поглиблення кризи.

По-третє, контроль за надлишковою ліквідністю у світових валютах. США та ЄС, які через стимулюючі пакети антикризових заходів збільшують грошову масу, вкрай зацікавлені в отриманні контролю над рухом ліквідних коштів. Впровадивши єдиний податковий стандарт з розкриття фінансової

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інформації в усіх «податкових гаванях», провідні країни світу отримають доступ до даних про фактичних власників офшорних компаній. Це сприятиме віднесенню доходів цих фірм до консолідованих доходів корпорації, що підлягають оподаткування згідно з нормами національного законодавства. Оскільки у більшості країн такі доходи потрібно декларувати, власника офшорної компанії можуть притягти до відповідальності за ухиляння від сплати податків. Насправді ухиляння від оподаткування за допомогою офшорів більше загрожує не західному світові, а країнам з перехідною економікою. З одного боку, обтяжлива податкова система змушує спрямовувати прибуткові потоки капіталу за кордон до офшорів. З другого – допомога МВФ не завжди сприяє успіху в системних реформах економіки країни-реципієнта, однак збільшує її зовнішній борг[3].

Згідно з даними Державної податкової адміністрації України, у 2008 році через офшорні зони 262 українські компанії здійснили експортні операції на суму 3,6 млрд грн. Найбільші обсяги експортованої продукції спрямовувалися на адреси компаній, які зареєстровані в офшорних зонах Британських Віргінських Островів – 3,47 млрд грн; Гібралтару – 106,7 млн грн; Белізу – 25 млн грн та Багамських Островів – 7 млн грн. Зазвичай фактичним отримувачем була інша країна, ніж та, з якою українське підприємство укладало угоду.

За часткою надходжень прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну лідером є Кіпр (понад 8 млрд дол. – 21,2% у структурі ПІІ). Інвестиційно активним є також Нідерланди – 9,8%; Австрія – 6,6; Британські Віргінські Острови – 3,5 та Швейцарія – 2,1%[2].

Оскільки за для вступу до Євросоюзу Кіпр підняв нульову ставку податку на прибуток до 10%, ця юрисдикція з класичного офшору перетворилась на країну з пом’якшеним оподаткуванням. Водночас на Кіпрі діє нульова податкова ставка на пасивні доходи: дивіденди, роялті, відсотки за кредитами.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Крім того Україна та Кіпр підписали угоди з уникнення подвійного оподаткування, за якими податок на репатріацію при інвестуванні коштів українських підприємств у Республіку Кіпр не сплачується. Загалом проблеми ухиляння від податків за допомогою кіпрських компаній можна було б розв'язати, ратифікувавши новий, досконаліший договір про усунення подвійного оподаткування. Але ці заходи залишаються нереалізованими[4].

Серед можливих пріоритетних заходів боротьби з офшорами також варто відзначити пропозиції Міністерства фінансів України про внесення змін до законодавства, що розширить оподаткування операцій українських підприємств з офшорами. Крім того, існує пропозиція повністю відмінити податок на додану вартість при операціях з офшорами для запобігання отримання відшкодування ПДВ такими компаніям.

Слід констатувати, що законодавство України в питаннях боротьби з ухилянням від оподаткування та відмиванням доходів потребує вдосконалення. Два ключових законопроекти у цій сфері: про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом» та про легалізацію доходів юридичних та фізичних осіб мають допомогти економіці України мінімізувати негативний вплив офшорів [1].

Висновки: Отже, беручи до уваги надзвичайно високий рівень корупції в Україні, який ще більше ускладнює боротьбу з відмиванням коштів, стає зрозумілим, що зазначені зловживання у підприємницькій діяльності є набагато актуальнішою проблемою для нашої держави, аніж для країн Євросоюзу. Водночас розв'язання цієї проблеми відбувається дуже повільно.Таким чином, враховуючи доцільність використання європейського досвіду, Україні, очевидно слід зорієнтувати свою діяльність на вступ до ОЕСР, адже головна вимога цієї організації до нових членів – дотримання принципів ринкової економіки та демократичного плюралізму.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Сорокін В. Про боротьбу з офшорами: європейський досвід проти українського / В.Сорокін [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://uaenergy.org/2009/03/24/pro_borotbu_z_ofshorami_vropejjskijj_dosvid_proti_ukranskogo.html.
2. Череп А.В. особливості розвитку офшорного бізнесу в Україні / А.В.Череп // Економіка та держава. — 2006. — №6. — с.22 – 28.
3. Кузнєцов К. Криза змусить боротися з офшорами // К.Кузнєцов [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/publications/49f6bdb2102b5.
4. Офшорні зони нададуть інформацію про компанії, що мінімізують податки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.newsru.ua/arch/finance/02apr2009/offshor.html.

УДК: 336.71:657

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Л. О. Різун, студентка
Науковий керівник: Кареба М. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розкрито особливості ведення бухгалтерського обліку в комерційних банках, чіткості постановки оперативних, тактичних і стратегічних управлінських завдань, на обґрунтування напрямів і варіантів їх розв'язання.

Ключові слова: *комерційний банк, ліквідність, банківська установа, система бухгалтерського обліку, облікові підсистеми, обліковий процес, облікові принципи, об'єкт фінансового обліку, користувачі інформації, інформаційні потоки.*

Актуальність поставленої проблеми. Активізація ринкових економічних відносин в Україні вимагає серйозної роботи щодо вдосконалення методологічних засад функціонування системи бухгалтерського обліку як важливого засобу реалізації ефективних управлінських рішень. Це стосується формування та запровадження в облікову практику сучасного методологічного інструментарію, адекватного потребам управління. Протягом останніх років банківська система України перетворилася на одну з провідних сфер підприємницької діяльності. Утім

практика висуває все складніші завдання, розв'язання яких потребує великого обсягу інформації системного характеру, переважна частина якої формується завдяки процедурі бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми бухгалтерського обліку в банківських установах, хоч і досліджуються окремими авторами, але здебільшого коротко — лише в контексті процедур здійснення банківських операцій. Переважну більшість публікацій присвячено практичним питанням організації та методик обліку операцій, приведенню їх у відповідність з міжнародними нормами, правилами, принципами. Зокрема це праці вітчизняних авторів: А. М. Герасимовича, М. С. Демкович, В. Б. Кириленка, В. І. Ричаківської, П. М. Сенища, М. В. Кужельний, В. Г. Лінник, М. С. Пушкар, П. Т. Саблук, В. В. Сопко,

Мета дослідження є формування методологічної концепції функціонування інтегрованої облікової системи банку та розв'язання проблем цілісності системи бухгалтерського обліку у взаємозв'язку її складових підсистем.

Виклад основного матеріалу. Банківська система як елемент ринкової інфраструктури виконує важливі функції в процесі поступального розвитку національної економіки курсом ринкових реформ. Завдяки засобам розрахунків банки сприяють активізації динамічних мікропроцесів на рівні господарюючих суб'єктів, яких залучено до банківського бізнесу через відкриття й обслуговування банками їх поточних рахунків[1]. Тому в процесі трансформації вітчизняної економіки особливо гостро постали питання вдосконалення банківської діяльності, визначення пріоритетних напрямів розвитку банківських установ. Ускладнення завдань та розширення сфери впливу вітчизняних банків на економічні процеси як в Україні, так і на міжнародних фінансових ринках обумовили об'єктивну необхідність зміни підходів до формування бухгалтерської інформації нового типу та приведення системи обліку і звітності до міжнародних стандартів. З переходом на оновлену систему обліку активізувалися можливості співпраці

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вітчизняних банків із зарубіжними банками-кореспондентами та іноземними фінансово-кредитними установами та організаціями. Умовою успішності виконання програми реформування системи бухгалтерського обліку з орієнтацією на вдосконалення загального управлінського процесу слід визнати позитивну мотивацію власників та керівників банків стосовно одержання реальних даних про рівень ризикованості банківської діяльності, стан активів, зобов'язань і капіталу комерційного банку.

Ефективна діяльність комерційних банків у конкурентному вітчизняному та міжнародному фінансовому середовищі потребує опрацювання значного обсягу інформації для обґрунтування тактичних і стратегічних планів. Дані бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку формують інформацію трьох рівнів.

Інформаційні потоки цих рівнів різняться ступенем деталізації облікових об'єктів, кількістю облікових номенклатур, змістом облікових процедур та складом облікових інструментів.

Взаємозв'язок видів господарського обліку забезпечує активність загального облікового механізму комерційного банку. Первинна інформація під дією конкретних облікових процедур перетворюється в результативну інформацію, котра наповнює змістом відповідну звітність (оперативну, статистичну, бухгалтерську). Загальний обліковий процес у комерційному банку обумовлюється значенням обліку як важливої функції управління. Зважаючи на потреби управління, опрацьовується необхідний методологічний інструментарій, який зокрема обґрунтовує логіку і структуру формування інформації, необхідної та корисної для прийняття виважених управлінських рішень, націлених на зниження ризиковості діяльності, підвищення надійності та ліквідності комерційного банку.На підставі вивчення, систематизації й узагальнення теоретичних підходів та існуючої практики щодо змісту облікової політики сформульовано основні принципи її побудови у сфері діяльності комерційних банків, а саме: законність — способи ведення бухгалтерського обліку, які використовуються банком,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

мають відповідати чинному законодавству; достовірність — облікова політика має забезпечити достовірність формування показників, що характеризують результати діяльності комерційного банку; раціональність — відбір способів ведення обліку має здійснюватися на підставі зіставлення результативності отриманої інформації та витрат з опрацювання та застосування цих способів у обліковій політиці; ефективність — обрані способи ведення обліку спрямовуються на підвищення інформованості керівництва в процесі ведення фінансово-господарської діяльності; відносна незмінюваність — зміни до облікової політики вносяться у виняткових випадках (зміни в чинному законодавстві, реорганізація банку). Спираючись на визначені принципи формування облікової політики, обґрунтовано раціональні напрями побудови облікового процесу в комерційному банку, до яких належать: розподіл обов'язків і повноважень у відповідальності за здійснення банківських операцій; документування як спосіб своєчасного, повного та достовірного відображення змісту та результатів за напрямами ведення банківської діяльності; нагромадження та подання інформації стосовно рівня ризикованості операцій з обов'язковим фіксуванням даних про визнані балансові та позабалансові вимоги та зобов'язання, нараховані суми доходів (витрат); контроль якості активів на підставі записів за рахунками резервів, що визначають реальну оцінку цих активів; адекватна система внутрішнього контролю за ймовірними та наявними ризиками під час здійснення конкретної операції; обґрунтування рівня конфіденційності інформації про майбутні операції банку на міжбанківському фінансовому ринку [2].

Володіючи широким спектром облікової інформації, керівництво банку має можливість обґрунтувати раціональні зміни в стратегії й тактиці ведення банківського бізнесу. Це і визначає стрижневу особливість інформації, сформованої в межах інтегрованої облікової системи комерційного банку, як цінного банківського ресурсу. У роботі наголошується на необхідності підвищення корисності результативної облікової інформації, її змістовної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

наповнюваності з орієнтацією на мету діяльності кожного банку на конкретний період. Пропонований підхід до трактування інформації як рівноцінного банківського ресурсу сприяє зміщенню акцентів в управлінських рішеннях з формальної оцінки кількісних параметрів на глибоку професійну, якісну та своєчасну діагностику всіх напрямів фінансової діяльності кожного комерційного банку. Трансформація системи бухгалтерського обліку в комерційних банках потребує поглиблення процесів реформування системи бухгалтерського обліку вітчизняних банківських установ на підставі принципів міжнародних стандартів обліку, фінансової звітності та національних положень. Це дало змогу узагальнити комплекс запроваджених методологічних змін, проаналізувати позитивний і негативний досвід, набутий у процесі трансформації, окреслити можливі напрями вдосконалення реформованої системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Доведено, що бухгалтерському обліку притаманні риси складної динамічної системи, механізми якої змінюються адекватно змінам умов діяльності банків у ринковому середовищі. Організація системи бухгалтерського обліку підпорядковується загальній меті, визначеній як формування достатньої та релевантної інформації, необхідної для обґрунтування управлінських рішень на кожному етапі здійснення банківських операцій. Цій системі властиві чіткі зв’язки між її структурними підсистемами, які підсилюють інформаційні можливості системи загалом[3].

У процесі дослідження практичних аспектів функціонування системи бухгалтерського обліку в комерційних банках вона складається з трьох підсистем: підсистеми фінансового та управлінського обліку і підсистеми податкових розрахунків, виокремлення яких здійснено винятково на методологічній основі, що не порушує цілісність усієї системи. На підставі інформації, продукованої кожною підсистемою, формується мікроекономічна модель фінансово-господарської діяльності комерційного банку, а система бухгалтерського обліку створює особливий гносеологічний блок, здатний

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечити необхідною інформацією всіх користувачів. Спираючись на загальні методологічні засади обліку, бухгалтерія комерційного банку узагальнює інформаційні потоки кожної підсистеми, унаслідок чого формуються показники звітності — фінансової, управлінської, податкової.

Висновки. За умов ринкових перетворень роль і значення бухгалтерського обліку як важливої функції управління комерційним банком суттєво зростає. З позицій вимог до інформаційного забезпечення управлінського процесу у сфері банківської діяльності процедури бухгалтерського обліку мають забезпечувати адекватне відображення фінансового стану та його змін, що зумовлює об'єктивну потребу в реформуванні облікової системи банківських установ України. Програма реформування спрямована на розробку таких методологічних інструментів, які дозволяють визначати реальні результати фінансової діяльності, ураховувати економічні ризики, реально оцінювати дійсну вартість власного капіталу банку, зростання якого - головна мета діяльності господарських суб'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кіндрацька Л.М., Реформування бухгалтерського обліку в банківській системі України / Л.М. Кіндрацька // Бухгалтерський облік і аудит. –2010. – № 3. – С. 27–32. –
2. Герасимович А.М. Норми бухгалтерського обліку операцій комерційних банків із цінними паперами: українська практика та міжнародні стандарти / А.М. Герасимович // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 3. – С. 57–61.
3. Демкович М.С., Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та облікова політика комерційних банків /М.С. Демкович // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 4. – С. 42 – 45.
4. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України: Постанова Правління НБУ від 30 грудня 1998 р. за № 566 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. -1999.-Випуск 3.-с. 14.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.22.001.73

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Л. С. Скороненко, студентка
Науковий керівник: старший викладач Сердюк В.Т.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті обґрунтовано необхідність реформування податкової системи України. Проаналізовано зміни в законодавстві у результаті впровадження в дію Податкового кодексу України та визначено його позитивні та негативні сторони для платників податків.

Ключові слова: *податкова система, Податковий кодекс України, податок, збір.*

Актуальність проблеми. Функціонування національної економіки в умовах постійного бюджетного дефіциту та зростаючого державного боргу висуває на передній план необхідність розгляду питань стосовно трансформації елементів податкової системи з метою забезпечення відповідного рівня податкових надходжень, адекватного вимогам сучасної економіки.

За оцінками експертів Всесвітнього Банку, однією із найскладніших у світі є податкова система України, що також актуалізує необхідність її вдосконалення [7]. Діюча нині система є стримуючим фактором для розвитку підприємництва та економічного зростання – саме того, що могло б дати бюджету найвищі доходи.

Таким чином, враховуючи зазначені проблеми та високий рівень тіньової економіки, фахівці вважають, що новий Податковий кодекс України має стати основним та першочерговим заходом, спрямованим на поліпшення соціально-економічного стану держави.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у дослідження теоретичних і прикладних аспектів проблеми податкової реформи зробили такі науковці та практики як Я.В. Литвиненко, А.В. Ліщенко, О.Д. Василик, В.П. Вишневський, А.М. Соколовська, В.М. Суторміна та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інші видатні вчені [6]. Проте вченими недостатньо досліджено проблеми реформування податкової системи України.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування необхідності реформування податкової системи України, визначення можливих наслідків та прогнозування впровадження Податкового кодексу України в економічну сферу.

Виклад основного матеріалу. Необхідність реформування податкового законодавства вже давно стала першочерговою у забезпеченні впровадження та реалізації економічних реформ в Україні. Реформа податкової системи передбачає розроблення і запровадження Податкового кодексу України, який включає введення податку на нерухоме майно, значне скорочення малоефективних податків і зборів, зближення податкового і бухгалтерського обліків .

Модернізація системи оподаткування має забезпечити ефективне податкове навантаження як чинник конкурентоспроможності економіки з одного боку та ефективний первинний перерозподіл доходів як чинник мінімізації вторинного перерозподілу у вигляді соціальної допомоги, пільг, субсидій тощо – з іншого. Бізнес-середовище в Україні оцінюється як найгірше серед постсоціалістичних країн Європи [5]. Податкова система покликана забезпечити суспільству якнайбільші доходи і справедливий їх розподіл ціною певної втрати ефективності [2].

Податковий кодекс України як єдиний консолідований нормативно-правовий акт надасть можливість запобігти штучній податковій збитковості суб'єктів господарювання. Створення єдиних справедливих підходів та прозорих правил нарахування та сплати податків, зборів, обов'язкових платежів, забезпечить сталість податкового законодавства в державі.

Згідно Податкового кодексу України, який прийнято 2 грудня 2010 року, зміни в загальнодержавних податках та зборах відбулися наступним чином:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- скасовано такі податки та збори: податок на промисел, збір за геологорозвідувальні роботи, збір за спеціальне використання природних ресурсів, збір за обов'язкове державне пенсійне страхування, збір до Державного інноваційного фонду, плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності, єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України, збори до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, збір за проведення гастрольних заходів, збір за соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, збір за обов'язкове соціальне страхування, державне мито;

- введено в дію нові податки та збори: плата за користування надрами, збір за спеціальне використання води, збір за спеціальне використання лісових ресурсів;

- податок на нерухоме майно, плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності та єдиний податок відтепер належать до місцевих податків та зборів.

Кодексом передбачено зменшення ставки податку на прибуток. Основна ставка податку визначена на рівні 16 %. Проте вона застосовуватиметься тільки з 01.01.2014 р., а до цього діятимуть перехідні періоди і ставки: з 01.04.2011 р. по 31.12.2011 р. включно – 23 %; з 01.01.2012 р. по 31.12.2012 р. включно –21%; з 01.01.2013 р. по 31.12.2013 р. включно – 19%; з 01.01.2014 р.–16% [1]. Ефективність ставки залежить від того, як визначається обсяг валових витрат бізнесу: чим більші валові витрати, тим менший прибуток декларують підприємства і, відповідно, менше сплачують податку. Крім того, передбачається встановлення нульової ставки на прибуток для малого бізнесу – на 5-річний період, для готельного бізнесу та легкої промисловості – на 10-річний період. Також звільняються від сплати податку на прибуток кошти підприємств, направлені на модернізацію та впровадження нових технологій [5]. На нашу думку, це сприятиме розвитку конкурентних переваг для розвитку

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

бізнесу. За податковими зобов'язаннями, що виникли з 1 січня 2011 року до 31 грудня 2013 року включно – ставка податку на додану вартість становитиме 20 %; з 1 січня 2014 року – 17 %. Запроваджується обов'язкова реєстрація податкових накладних платниками ПДВ, якщо сума ПДВ в одній податковій накладній становить: понад 1 мільйон гривень – з 1 січня 2011 року; понад 500 тисяч гривень – з 1 квітня 2011 року; понад 100 тисяч гривень – з 1 липня 2011 року; понад 10 тисяч гривень – з 1 січня 2012 року. Звітним (податковим) періодом є один календарний місяць. Винятком є платники податків у яких протягом трьох послідовних попередніх років щорічний обсяг доходів не перевищував 3 млн. грн., середньооблікова кількість працівників протягом цього періоду не перевищувала 20 осіб, та вони мають право на застосування нульової ставки податку на прибуток (на період з 01.04.2011 р. до 1.01.2016 р.) [3]. Такі платники податку можуть вибрати квартальний податковий період. До об'єкта оподаткування ПДВ не включатимуть консультаційні, інжинірингові, інженерні, юридичні (у тому числі адвокатські), бухгалтерські, аудиторські, актуарні та інші подібні послуги консультаційного характеру, а також послуги з розроблення, постачання та тестування програмного забезпечення, з оброблення даних та надання консультацій із питань інформатизації, надання інформації та інших послуг у сфері інформатизації, у тому числі з використанням комп'ютерних систем.

Ставка податку на доходи фізичних осіб збільшиться до 17 %, але не для всіх. Для тих, чий місячний заробіток більший за десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року, із суми перевищення вказаного розміру доведеться платити податок за ставкою 17 %. Таким чином, якщо заробіток не перевищує 10-ти кратний розмір мінімальної заробітної плати, ставка податку складатиме 15 %. Як і раніше, діє загальне правило застосування соціальної пільги – заробітна плата не повинна перевищувати розмір місячного прожиткового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

мінімуму (діючого для працездатної особи на 1 січня звітного року), помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень. Проте розмір такої соціальної пільги складатиме 100 % прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного року . Що стосується оподаткування процентів на депозитному рахунку, то ставка податку становитиме 5 % від розміру процентів. Таким чином, відбудеться наповнення бюджету України та зростання економічної активності.

Що стосується місцевих податків та зборів, то необхідно відмітити такі зміни: загальна кількість скоротилася із 14 до 5. Згідно Податкового кодексу України скасовано податок з реклами, комунальний податок, ринковий збір, збір за видачу ордеру на квартиру, збір за участь у бігах на іподромі, збір за виграш на бігах на іподромі, збір із осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі, збір за право використання місцевої символіки, збір за проведення кіно- та телезйомок, збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей, збір за видачу дозволу на розміщення об’єктів торгівлі та сфери послуг, збір із власників собак. Відбулася заміна збору за паркування автотранспорту – на збір за місця для паркування транспортних засобів і курортного збору – на туристичний збір. Введено податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, єдиний податок та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності. Для місцевих рад є обов’язковим встановлення податку на нерухомість, єдиного податку та збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності [7].

Позитивними наслідками впровадження в діяльність Податкового кодексу для платників можуть бути:

- Податковий кодекс України забезпечить встановлення єдиного механізму реалізації державою податкової політики, визначить єдині засади, правила та норми з питань оподаткування як для платників податків, так і органів державної влади, забезпечить уникнення колізійних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

норм, прогалин у законодавстві та неоднозначного тлумачення норм, які регулюють відносини у сфері оподаткування; поступове зниження ставки податку на прибуток, що призведе до збільшення суми чистого прибутку підприємства. Це у свою чергу дозволить модернізувати виробництво, збільшити заробітну плату робітникам.

До негативних наслідків, які можуть понести платники у зв'язку із введенням у дію нового Податкового кодексу варто віднести: неузгодженість щодо податкових періодів в першому та другому розділах проекту, котре може спричинити плутанину у процесі ведення бухгалтерського обліку та складанні звітності; розширення класифікації основних фондів у податковому обліку, у якій замість 4 груп у діючому законодавстві введено 16; арешт майна може бути накладений рішенням керівника органу державної податкової служби, обґрунтованість якого протягом 96 годин має бути перевірена судом.

Отже, найважливіший елемент реалізації податкової реформи у вигляді Податкового кодексу від 2 грудня 2010 року – це єдиний в Україні законодавчий акт, який сприятиме об'єднанню в одному нормативно-правовому акті цілого масиву норм, що регулюють сферу податкових правовідносин в Україні, а також забезпечить спрощення орієнтування платників податків у цій сфері, чітко визначить засади функціонування системи оподаткування.

Висновки. Податковий кодекс – це основний документ, завдяки якому можна досягти нової та якісної системи оподаткування. Він сприятиме побудові соціально-орієнтованої, конкурентоспроможної ринкової економіки, стимулюванню інвестиційно-інноваційних процесів та інтеграції України у європейське співтовариство. У зв'язку із прийняттям Податкового кодексу стане можливим створення стабільної податкової системи, яка забезпечить достатній обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки держави, справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На основі реформування податкової системи передбачаються такі позитивні зміни: стабільність та досконалість податкового законодавства; реальне зниження податкового навантаження і збалансування податкового тиску на різні категорії платників податків; прозорість причинно-наслідкових механізмів оподаткування; прозорість адміністрування податків; уникнення безсистемного та невиправданого надання податкових пільг та привілеїв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України №2755-VI від 02.12.2010 р.
2. Вахновська, Н.А. Податковий кодекс в контексті реформування податкової системи України / Н.А. Вахновська // Економічний форум. – 2011. – С. 23 – 28.
3. Лапшин, Ю. Податок на додану вартість: позитивні тенденції / Ю. Лапшин // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 11. – С. 6 – 7.
4. Литвиненко, Я.В., Литвиненко, Т.Є., Ліщенко, А.В. Шляхи та перспективи реформування податкової системи України / Я.В. Литвиненко, Т.Є. Литвиненко, А.В. Ліщенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. – С. 119 – 122.
5. Любченко, О. Господарські відносини суб'єктів підприємництва збалансовано / О. Любченко // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 4. – С. 4 – 7.
6. Новиков, Ю. Практика впровадження та застосування положень Податкового кодексу України / Ю. Новиков // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 8. – С. 8.
7. Державна податкова адміністрація України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sta.gov.ua

УДК 331.2:657.001.24

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

І. А. Кузьменко, студентка
Науковий керівник: старший викладач Сердюк В.Т.
Миколаївський державний аграрний університет

Обґрунтовано стимулювальне значення соціального пакета для підвищення ефективності праці. Розглянуто питання збільшення фонду оплати праці за рахунок

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зменшення витрат за рахунок використання енергоощадних технологій.

***Ключові слова**: Організація обліку, оплата праці, криза, соціальний пакет, енергоощадні технології.*

Актуальність проблеми. Проблема організації оплати праці на підприємстві є однією з найбільш гострих. Актуальність проблеми зростає на фоні соціально-економічної кризи в країні. В умовах спаду продажів (укладання договорів страхування), скорочення чисельності працівників відбуваються зміни в організації праці та її оплаті. Така ситуація спостерігається на підприємствах різної спеціалізації. Для більшості населення заробітна плата втратила свою відтворювальну та стимулювальну функції і фактично перетворилася на різновид соціальних виплат, не пов'язаних з кількістю, якістю та кінцевими трудовими результатами. При цьому, її рівень у нашій країні значно нижчий порівняно з розвиненими державами світу та країнами СНД. Праця та її оплата як ціннісні орієнтири втрачають своє соціально-економічне призначення, що руйнує основи економічного й соціального розвитку суспільства. Це потребує всебічного моніторингу, аналізу і контролю за цим процесом в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Оплата праці завжди перебувала у центрі уваги науковців. Так, зокрема А. Сміт та Д. Рікардо розробили теоретичні основи концепції розуміння заробітної плати як ціни праці [6]. Питанням обліку заробітної плати та розрахунків з персоналом у своїх працях приділяють значну увагу численні українські вчені, зокрема: В.І. Бачинський, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Кузьмінський, П.О. Куцик, В.С. Лень, Л.В Нападовська, Н.Ф. Огійчук, В.О. Озеран, М.С. Пушкар [1, 2, 3, 5]. Проте варто зазначити, що дослідження більшості з них спрямовані на вдосконалення різноманітних аспектів обліку основної та додаткової заробітної плати.

Виклад основного матеріалу. Розрахунок заробітної плати є дуже відповідальною й трудомісткою роботою, яку треба виконати за короткий

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

термін між наданням інформації та виплатою працівнику. Тому заздалегідь підготовлений порядок обліку допоможе зекономити час. Таким чином, запровадження запропонованої моделі аналітичного обліку є складовою налагодженого порядку обліку. Ця модель надасть необхідну інформацію для поліпшення організації праці та її оплати. Організація оплати праці справляє великий вплив на ефективність діяльності підприємства. До основних факторів, що впливають на ефективність праці, можна віднести мотиваційні механізми. Важливу роль мотивації відіграє соціальний пакет. Що стосується ефективності праці, то це співвідношення між результативністю праці та величиною витрат, що виражається в досягненні максимального ефекту за мінімальних витрат. Отже, збалансування цих чинників і є результатом ефективної організації оплати праці.

Важливе значення має чітка організація обліково-аналітичної роботи розрахунків з оплати праці на підприємстві, оскільки вона є найбільш відповідальною і трудомісткою. Крім того, на деяких підприємствах наявні неофіційні позаоблікові нарахування й виплати заробітної плати працівникам без сплати встановлених законодавством податків і платежів, так звана заробітна плата "у конвертах". На це слід звернути увагу, і цей момент також потребує вдосконалення існуючих підходів бухгалтерського обліку.

На сьогодні в сучасній літературі не сформовано єдиного підходу до обліку витрат на оплату праці. Питання вдосконалення обліку праці є одним з найголовніших.

Розрахунки з оплати праці завжди були одним з найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку, це пояснюється соціальною значущістю заробітної плати, складністю законодавчого механізму регулювання оплати праці в країні, комплексною перебудовою організації заробітної плати в сучасних умовах господарювання. Реалізація завдань реформування системи бухгалтерського обліку та сучасні ринкові зміни

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

діючої системи організації оплати праці потребують докорінних змін методології обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Одним з важливих питань реформування бухгалтерського обліку заробітної плати є вдосконалення діючої моделі аналітичного обліку. Дані аналітичного обліку відіграють важливу роль, характеризуючи розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, обсяг продукції, виконання норм продажів, фонд заробітної плати і його структуру, динаміку заробітної плати за категоріями персоналу, місцями виникнення витрат.

Аналітичний облік незамінний при визначенні розміру оплати праці та відрахувань з неї за кожною особою окремо та при віднесенні витрат на рахунки, субрахунки.

Відповідно до Плану рахунків, для обліку розрахунків оплати праці призначено рахунок 66 "Розрахунки за виплатами працівникам". На нашу думку, діючу модель аналітичного обліку оплати праці слід упорядкувати й удосконалити. З цією метою пропонуємо ввести відповідні субрахунки до рахунку 66 "Розрахунки за виплатами працівникам":

661 "Розрахунки за заробітною платою";

6611 "Розрахунки за нарахованими виплатами";

66111 "Поточні виплати";

66112 "Заробітна плата за окладами і тарифами";

66113 "Інші нарахування з оплати праці";

66114 "Виплати за невідпрацьований час";

66115 "Премії та інші заохочувальні виплати";

66116 "Комісійні винагороди";

6612 "Виплати при звільненні";

6613 "Виплати після закінчення трудової діяльності";

6614 "Розрахунки за виплатою відпускних".

Для сільськогосподарських підприємств характерний сезонний

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

характер виробництва та розрив між переходами використання технологічних процесів. Виробничі витрати здійснюються тривалий час і дуже нерівномірно, в процесі виробництва можуть брати участь як постійні, так і сезонні працівники, що в свою чергу призводить до нерівномірного понесення затрат на оплату праці . Тому постає питання автоматизації обліку, який покращить роботу підприємства в цілому та бухгалтерії зокрема.

Основною метою дослідження обліку оплати праці є вдосконалення його за допомогою комп'ютеризованих систем. Це передбачає використання інших джерел інформації, зменшення трудомісткості та сприйняття аналітичної роботи.

Ще одним, не менш важливим питанням щодо оплати праці є стимулювання працівників. Розглянемо соціальний пакет як механізм удосконалення оплати праці. Однією з форм винагороди за працю, що останнім часом все активніше використовується в регулюванні трудових відносин на національному ринку праці, є соціальний пакет (СП), під яким у широкому значенні слід розуміти надання роботодавцем благ у вигляді пільг, компенсацій, привілеїв і соціальних гарантій, які перевищують розмір його основної заробітної плати. З точки зору трудового законодавства, матеріальні блага, що входять до складу соціального пакета, можуть розглядатися як елементи заробітної плати, що відносяться до додаткової заробітної плати й інших заохочувальних і компенсаційних виплат. При цьому в структурі загальної винагороди окремі складові соціального пакета є інструментом немонетарної або непрямої матеріальної винагороди.

До складу соціального пакета включаються як базові соціальні гарантії, передбачені законодавством про працю та соціальне забезпечення, так і додаткові матеріальні блага, надання яких здійснюється роботодавцем за власною ініціативою. При цьому базовий соціальний пакет охоплює:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- забезпечення необхідних для виконання роботи умов праці, передбачених законодавством, колективним договором та угодою сторін;
- загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- виплату в повному розмірі належної працівнику заробітної плати;
- надання соціальних пільг і гарантій, передбачених колективним договором, угодою.

Отже, соціальний пакет, включаючи його структуру та величину, є потужним інструментом впливу на рівень психологічного та фізичного залучення працівника, індивідуальну й організаційну дієвість, а відтак, тривалість і успішність трудових відносин між працівником і роботодавцем.

З кожним роком, технологічний прогрес набуває все більшого розвитку і поширення. Зменшення витрат за рахунок використання енергоощадних технологій може привести до збільшення фонду оплати праці і підвищення заробітної плати працівників.

Отже, на сьогодні є ще багато невирішених проблем, які стосуються організації оплати праці і потребують удосконалення.

Висновки. В організації праці підприємства завжди стоятиме питання, яким чином зацікавити людей, як спонукати їх працювати ефективно, своєчасно і якісно. Отже, основним напрямом поліпшення кризової ситуації у сфері оплати праці визначено мотивацію праці. Соціальний пакет є мотиваційним інструментом, що інтегрує методи матеріального та нематеріального стимулювання праці. Соціальний пакет має бути максимально універсальним і враховувати індивідуальні потреби працівника. Використання роботодавцями соціального пакета сприяє формуванню в Україні сучасного, конкурентного ринку праці, підвищенню конкурентоспроможності національної робочої сили.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Бачинський В.І. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посібн. / В.І. Бачинський. – К. : Вид-во "Магнолія 2006". – 478 с.
2. Бухгалтерський облік на ринках споживчої кооперації : навч. посібн. / за ред. В.О.Озерана,П.О. Куцика, А.М. Волошина. – Львів : Вид-во ЛКА.- 2006. – 306с.
3. Гаркавич Р. Расчеты по оплате труда / Р. Гаркавич // Дт-Кт. – 2005. – № 7. – С. 7-9.
4. Крищенко К. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління оплатою праці / К. Крищенко // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 6.
5. Коваленко А.М.Бухгалтерський облік на с-г підприємствах України/За заг.ред. А.М.Коваленко.-Дніпропетровськ : ВКК «Баланс-Клуб».- 2009.-236с.
6. Бухгалтерський облік в Україні від теорії до практики/за ред. А.М.Коваленко.- Дніпропетровськ: ВКК. «Баланс-Клуб»,2010.Т.2-576с.
7. Лишиленко О. Бухгалтерський облік розрахунків за виплатами працівникам / О. Лишиленко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 12. – С. 29-30.
8. Положення(стандарт) бухгалтерського обліку 26 "Виплати працівникам", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р., № 601.
9. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р., № 108/95-ВР//Відомості Верховної Ради України. – 1995. – Вип. 17. – 121 с.

УДК 331.212.2:631.11

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

К. В. Мируцька, студентка
Науковий керівник: старший викладач Сердюк В.Т.
Миколаївський державний аграрний університет

Охарактеризовано прийнятий Закон України про єдиний соціальний внесок. Висвітлено його позитивні та негативні позиції. Запропоновано низку питань для доопрацювання.

***Ключові слова**: єдиний соціальний внесок, фонди соціального страхування, ставки єдиного внеску, нарахування на фонд оплати праці, утримання із зарплати, виплати за цивільно-правовими договорами.*

Постановка проблеми. До 1 січня 2011 року страхові внески сплачувалися до чотирьох спеціальних фондів, проте з набуттям чинності Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010р. №2464-VI платники страхових внесків стали платниками єдиного соціального внеску, що є основною ідеєю цього закону. При цьому перереєстрація платників страхових внесків та застрахованих осіб не проводитиметься. Які ж сааме зміни нас очікують із набуттям чинності цього Закону, ітиметься в цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми особливостей впровадження єдиного соціального внеску у підприємствах вивчали такі науковці як Качан Л., Польовик Л., Строїч С., Прощина Т., Циганенко В., Ушакова Л., Скрипкіна К. та ін. Однак у більшості наукових розвідках мало уваги приділено розробці дієвих і корисних пропозицій, щодо вдосконалення чинного механізму. Усе це свідчить про актуальність теми даної статті.

Мета дослідження. Визначення поняття, умов та порядку нарахування і сплати єдиного соціального внеску (далі ЄСВ) на загальнообов'язкове страхування та контролю Пенсійним фондом цієї сплати; роз'яснення поняття що є базою нарахування ЄСВ, які ставки встановлено законодавством про ЄСВ, хто є платником ЄСВ; відображення типових кореспонденцій рахунків щодо нарахування та утримання соціальних виплат; внесення практичних рекомендацій щодо вибору спеціального бухоблікового рахунку для обліку єдиного внеску.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під ЄСВ розуміється консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

загальнообов'язкового державного соціального страхування (п.2 ч.1 ст.1 Закону №2464) [1].

Тепер не потрібно буде реєструватися у трьох державних установах та сплачувати їм внески і подавати звіти. Обліком платників єдиного внеску, забезпеченням збору , веденням обліку страхових коштів, контролем, веденням державного реєстру загальнообов'язкового соціального страхування тепер буде займатися Пенсійний фонд України (далі ПФУ). Надалі ПФУ розподілятиме отримані кошти відповідно до встановлених пропорцій за видами соціального страхування. Дбати про перереєстрацію платникам податків не потрібно, тому що ПФУ разом з іншими соціальними фондами та державною податковою службою України проводять звіряння платників страхових внесків [2].

Платниками ЄСВ є: роботодавці - юридичні особи, їх філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, що мають окремий баланс та самостійно здійснюють розрахунки із застрахованими особами; фізичні особи – підприємці, які використовують працю інших осіб, а також фонд оплати праці, у тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування, що сплачують ЄСВ «за себе»; наймані працівники – фізичні особи, які виконують роботи за цивільно-правовими договорами [8].

Максимальна величина бази нарахування ЄСВ дорівнює 15 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого законом. Виходячи з прийнятого Закону про Держбюджет-2011 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, максимальна величина для нарахування єдиного внеску (у національній валюті (гривні) у 2011 році становитиме на місяць: з 1 січня 2011 року – 14115 грн.; з 1 квітня 2011 року – 14400грн; з 1 жовтня 2011 року – 14775грн ; з 1 грудня 2011 року – 15060 грн. [4].

База для справляння та ставки ЄСВ, що нараховують та утримують у фонд соціального страхування, детально наведено у таблиці 1[6].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Базою для нарахування ЄСВ є як для роботодавців, так і для застрахованих осіб є суми нарахованої заробітної плати, виплати за угодами цивільно-правового характеру та допомога по тимчасовій непрацездатності.

Строки сплати ЄСВ не дуже відрізняються від строків, які на сьогодні діють для пенсійних внесків. Загальний строк для сплати ЄСВ, нарахованого за відповідний базовий звітний період, - не пізніше 20 числа місяця, що настає за базовим звітним періодом. Для роботодавців, крім роботодавців – фізосіб, таким періодом вважають місяць. Отже ЄСВ слід сплатити при отриманні (перерахуванні) коштів на оплату праці, а також при виплаті доходу в безготівковій формі чи натурою. У разі ж невиплати нарахованої в базовому місяці зарплати ЄСВ все ж треба сплатити не пізніше 20 числа місяця, наступного за базовим. Днем сплати ЄСВ вважається день списання банком або Держказначейством суми платежу з рахунка страхувальника-роботодавця незалежно від часу її зарахування на рахунок ПФ [7].

Контролюючі функції щодо дотримання законодавства про збирання та ведення обліку ЄСВ, правильності нарахування, обчислення, повноти та своєчасності сплати ЄСВ виконує Пенсійний фонд. Згідно з п. 2ч. 1 ст. 13 Закону №2464 ПФ надається право проводити не частіше ніж один раз на календарний рік планову, а у випадках, передбачених законом – позапланову перевірку на підприємствах, в установах та організаціях, у фізичних осіб – підприємців бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, про нарахування, обчислення та сплату, єдиного внеску, а також отримувати необхідні пояснення, довідки та відомості з питань, що виникають під час такої перевірки. Порядок проведення перевірок має бути затверджено Кабінетом Міністрів України [3].

Фінансувати страхувальників-роботодавців для надання матеріального забезпечення найманим працівникам будуть виконавчі дирекції відділень Фонду. Суми допомоги перераховуватимуться Фондом

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

по тимчасовій втраті працездатності на рахунок страхувальника. Страхувальник – роботодавець має відкрити як окремий поточний рахунок у банку. Підставою для отримання фінансування з Фонду по тимчасовій втраті працездатності буде заява-розрахунок, що містить інформацію про нараховані застрахованим особам суми матеріального забезпечення за їх видами. Фінансуванням страхувальників здійснюються протягом десяти робочих днів після надходження такої заяви. Невикористані суми коштів має бути повернено до робочого органу Фонду по тимчасовій втраті працездатності протягом трьох робочих днів [6].

На мою думку для єдиного внеску цілком можна використовувати субрахунок 65, так як він буде раціонально об'єднувати всі страхові суми, які раніше сплачувались окремо, та запропонувати внести його до облікової політики підприємств, наприклад рахунок 656, «За єдиним внеском на соціальне страхування» із субрахунками ще нижчого порядку. Наприклад, 656/1 «За єдиним внеском на заробітну плату», 656/2 «За єдиним внеском на винагороду за цивільно-правовими договорами», 656/3 «допомогу з тимчасової втрати працездатності».

Висновки з даного дослідження. З набуттям чинності Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010р. № 2464-VI настали значні зміни у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування – нинішні платники страхових внесків стали платниками ЄСВ.

Але єдиний внесок виявився не таким уже й єдиним. Сплачувати його доведеться на окремі рахунки, залежно від видів платежів, на які його нараховано, та ставок. А отже, до рахунку обліку єдиного внеску доцільно буде відкривати рахунки ще нижчого порядку, що відповідатимуть різним напрямкам перерахування. Таке бухоблікове

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розмежування допоможе не заплутатися при сплаті «єдиного» платежу до ПФУ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон №2464 – Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08. 07. 2010р. № 2464-VI.
2. Золочевська Т. Соціальні внески: порівняємо старі і нові штрафи / Т. Золочевська // Баланс. - № 100. – 2010.– С. 61.
3. Качан Л. Єдиний соціальний внесок: особливості впровадження / Л.Качан, В.Лесин //Людина і праця. - №9. - 2010. - С.8-9.
4. Польовик Л. Особливості нарахування та сплати єдиного внеску / Л. Польовик // Все про бухгалтерський облік. №4. - 2011. - С. 8-9.
5. Прощина Т. Як із 2011 року виплачувати соцзабезпечення за рахунок фонду страхування від непрацездатності / Т. Прощина // Все про бухгалтерський облік . - №4. -2011. - С. 23-25.
6. Скрипкіна К. Єдиний соціальний внесок: як це буде… / К. Скрипкіна // Податки та бухгалтерський облік. - №67. – 2010. - С. 37-46.
7. Строїч С. Один за чотирьох: готуймося платити єдиний соціальний внесок / С. Строїч, Т. Прощина, В. Циганенко // Все про бухгалтерський облік. - №82. - 2010. - С. 2-6.
8. Ушакова Л. Єдиний соціальний внесок: основи / Л. Ушакова // Податки та бухгалтерський облік. -№6. - 2011. - С. 6-16.

УДК 330.143:338.439.5:631.11

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРИ ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ

В. Г. Фірман, студентка
Науковий керівник: старший викладач Сердюк В.Т.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто проблеми обліку та контролю витрат та доходів у рослинництві. Обґрунтовано необхідність врахування обліковою політикою інноваційної складової діяльності підприємства, що спеціалізується на вирощуванні насіння та селекції нових сортів при формування фінансових результатів.

Ключові слова: *система обліку, нематеріальні активи, контроль витрат, фінансові результати, облікова політика, доходи, витрати*

Актуальність проблеми. З впровадженням П(С)БО 30 “Біологічні активи” у сільськогосподарських підприємствах змінився облік фінансових результатів внаслідок застосування справедливої вартості при первісному визнанні. Впровадження П(С)БО 30 та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів у частині оцінки продукції при первісному визнанні в бухгалтерському обліку потребують зміни облікової політики сільськогосподарських підприємств в частині доходів, витрат та фінансових результатів. Ефективність господарської діяльності значною мірою обумовлена якістю та своєчасністю аналітично – контрольних процедур, що мають суттєві особливості обумовлені особливостями сільськогосподарського виробництва як виду економічної діяльності, зокрема при виробництві насіння та селекції нових сортів.

Аналіз останніх досліджень. У розробку питань формування та обліку фінансових результатів значний внесок зробили вітчизняні вчені: І.А. Белобжецький, А.С. Булат, Ф.Ф. Бутинець, П.М. Герасим, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, М.Я. Дем’яненко, В.М. Жук, Г.Г.Кірейцев, П.О. Лайко, В.Г. Лінник, В.М. Пархоменко, П.Т.Саблук, В.В. Сопко, Л.К. Сук, П.М. Хомин та інші; зарубіжні дослідники: Х. Андерсен, А. Бабо, Ф. Вуд, Р. Ентоні, Д. Колдуелл, Б. Нідзл, Дж. Ріс, П. Самуельсон, Я.В. Соколов, Д. Стоун, Ч.Хонгрен, Дж. Фостер.

Постановка завдання. Однак, більшість досліджень були присвячені в основному питанням формування і розрахунку складових фінансових результатів, а не безпосередньо їх відображенню в системі бухгалтерського обліку. В теоретичних дослідженнях формування та обліку фінансових результатів не можуть бути враховані технологічні та організаційні особливості конкретного сільськогосподарського підприємства, що потребує подальших досліджень з врахуванням конкретного .

Виклад основного матеріалу. Таким чином, незважаючи на достатньо високий рівень дослідження теоретичних та організаційних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

аспектів обліку та контролю формування фінансових результатів є необхідним розглянути їх особливості за умови врахування інноваційної складової діяльності.

Дослідження категорій «фінансові результати», «доходи», «витрати» та «собівартість» дає можливість стверджувати, що ці категорії є багатоаспектними та взаємообумовленими що потребує виважених рішень при розробці методології їх облікового спостереження та прийнятті управлінських рішень спрямованих на їх оптимізацію. Є суттєва відмінність офіційної нормативної методології формування фінансових результатів, відповідно відображення доходів, витрат і собівартості з метою оподаткування.

За ПКУ декларовано поєднання податкового і фінансового обліку, незважаючи на узгодженість термінології та методології обліку доходів, витрат, собівартості та фінансових результатів (відсутнє поняття «валові доходи», «валові витрати», «валові витрати з придбання оборотних активів», «основні фонди», запровадження методу нарахувань тощо) залишається необхідність відокремленого податкового обліку. Також є необхідним внесення на законодавчому рівні змін до нормативних документів що регулюють фінансовий облік у відповідності з вимогами П(С)БО.[3]

Особливості сільського господарства, як виду економічної діяльності, а саме специфіка формування собівартості, використання землі та біологічних активів, сезонний характер виробництва, розподіл загальновиробничих витрат раз на рік, наявність значної чисельності об’єктів витрат, специфіка оцінки продукції, наявність бюджетного фінансування, особливості оподаткування обумовлюють специфіку формування доходів, витрат та фінансових результатів. Особливості формування доходів, витрат та фінансових результатів у сільськогосподарській діяльності враховано чинним законодавством що регулює методологію обліку та оподаткування, зокрема П(С)БО 30 та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ПКУ. Статтею 155 Податкового Кодексу регламентовано особливості оподаткування виробників сільськогосподарської продукції. Так зазначено, що підприємства, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції, сплачують податок за підсумками звітного податкового року.

Аналіз фахових публікацій з проблематики специфіки формування доходів, витрат та фінансових результатів від сільськогосподарської діяльності виявив негативне ставлення науковців та практиків до діючої методології формування фінансових результатів, доходів та витрат з метою формування статистичної та галузевої звітності. Вони вважають, що відсутність у плані рахунків аналогу рахунку «Реалізація» (46) не дозволяє отримати дані для складання звітності за формою 50-сг «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств» та ускладнює подальший аналіз повної собівартості продукції. Також, прийняття П(С)БО 30 сформувало галузеві особливості обліку фінансових результатів, що має бути враховано при здійснені контролю, саме тому що при дотриманні вимог П(С)БО 30 виникає можливість маніпулювання фінансовими результатами і внаслідок розміром прибутку.[2]

Важливим етапом здійснення управління процесами формування доходів, витрат та фінансових результатів є аналітичні процедури. Галузеві особливості сільськогосподарського виробництва обумовлюють необхідність застосування методик розроблених адресно для сільськогосподарських підприємстві з врахуванням регіональних аспектів їх діяльності.

Суттєвий вплив на формування фінансового результату спричиняє прийнята методологія оцінки, а також прийнята підприємством облікова політика і її відповідність вимогам стандартів бухгалтерського обліку, що є об’єктом контролю. Контроль формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств починається з перевірки наказу про

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

облікову політику на предмет регламентації в ньому питань обліку доходів, витрат та формування фінансових результатів.[1]

Основним напрямом оптимізації облікової моделі формування фінансових результатів підприємств є приведення її у відповідність з особливостями господарської діяльності, зокрема у насінницьких господарствах це врахування інноваційної складової. Стосовно відображення в обліку доходів, витрат та фінансових результатів є доцільним в бухгалтерському обліку таких підприємств виокремлювати витрати пов'язані з селекційною роботою для можливості їх порівняння з джерелом покриття за рахунок цільового фінансування. Так, відповідно ми пропонуємо здійснення аналітичних процедур, що ґрунтуються на порівнянні фактичних витрат на селекцію, наукові дослідження і розробки з коштами державного цільового фінансування та відповідно розрахунок результатів інноваційної діяльності шляхом порівняння витрат що залишаються непокритими та отриманих нематеріальних активів оцінених із застосуванням справедливої вартості або експертної оцінки. Для покриття ймовірних збитків кожного року доцільно передбачити резервування цільового характеру. За умови отримання позитивного результату резерви можуть коригуватись.[5]

Висновки. Таким чином, є необхідним при формуванні облікової політики сільськогосподарських підприємств в частині фінансових результатів враховувати особливості господарської діяльності, зокрема інноваційну складову. Доходи і витрати від реалізації сільськогосподарської продукції відображалися на одному рахунку 46 «Реалізація», змінювалась аналітика даного рахунку та доповнювалася додатковими рахунками по відображенню витрат на реалізацію. З 2000 р. закріпилася система розподілу: на одних рахунках – доходів, а на інших рахунках витрат від реалізації, із закриттям в кінці періоду на результативний рахунок 79 «Фінансові результати».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах: підручник для студентів економічних спеціальностей аграрних закладів освіти / В.Б. Моссаковський , Л.К. Сук , О.В.Томчук ,В.Г. Линник. – К.: Урожай, 1998. – 414 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи": Наказ Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 р. № 790
3. Саблук П.Т. Роль обліку в забезпеченні аграрних перетворень / П.Т. Саблук // Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України. V Міжнар. Наук.-практ. конф. ННЦ «ІАЕ» 24-25 квітня 2009 р., круглий стіл в НУБіП 15 травня 2009 р. : зб. тез та виступів / відпов. за вип. В.М. Жук. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – С. 6 – 8
4. Податковий кодекс України Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2856-VI (2856-17) від 23.12.2010
5. Хомин П.Я. План рахунків – алфавіт бухгалтера / П.Я. Хомин // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2009. – Т. 2, № 17. – С.54-56.

УДК 336.65

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

А. О. Стоянова, студентка
Науковий керівник: старший викладач Сердюк В.Т.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто особливості обліку виробничих запасів та продукції сільського господарства на сільськогосподарських підприємствах та запропоновані способи їх вирішення.

Ключові слова: *облік, аналіз, виробничі запаси, паливо, продукція сільськогосподарського виробництва.*

Актуальність проблеми. Сьогодні сільськогосподарські підприємства потребують суттєвого реформування структури управління господарською діяльністю. При цьому велике значення має визначення мінімальної величини виробничих запасів на підприємствах, оскільки матеріальні витрати на цих підприємствах займають найбільшу питому вагу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Особливістю сільськогосподарського виробництва є те, що як виробничі запаси вони використовують значну частину виробленої власної продукції у вигляді кормів, насіння, а також продукти і відходи, одержані від переробки продукції у власному господарстві чи на стороні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свій внесок у розвиток теорії та практики обліку і аналізу виробничих запасів зробили такі вітчизняні вчені як: Ф.Ф. Бутинець, В.П. Завгородній, В.В. Сопко, Л.К. Сук, П.Т. Саблук, Н.В. Чебанова, М. Кухарський, В.Д. Шквір, Т.Г. Камінська, М.І. Телегунь, Н. Алпатова, В. Громов, Н. Ткаченко, І. Назаренко, Я.А. Гончарук, В.Г. Швець, М.Г. Голов, Г.Г. Кірейцев та інші.

Мета роботи. Виявлення проблем обліку виробничих запасів та продукції сільськогосподарського виробництва на сільськогосподарських підприємствах, а також пошук шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Зміни в законодавстві, що регулює бухгалтерський облік в Україні відбуваються досить часто. Це стосується і обліку виробничих запасів. Так, найбільших змін бухгалтерський облік зазнав протягом 1999 – 2000 рр. У 2000 році в Україні було впроваджено новий План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, який повинні були застосовувати всі підприємства на території України, а також було затверджено Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств й організацій. Незадовго до цього наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р.№87 було затверджено Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс».

Але ці нормативно – правові акти не досить зручно використовувати для ведення обліку на сільськогосподарських підприємствах. Це пояснюється специфікою діяльності цих підприємств.

Відповідно до Плану рахунків, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 для обліку виробничих запасів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

призначено синтетичний рахунок 20 «Виробничі запаси», який має такі субрахунки: 201 «Сировина і матеріали», 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби», 203 «Паливо», 204 «Тара і тарні матеріали», 205 «Будівельні матеріали»; 206 «Матеріали, передані в переробку»; 207 «Запасні частини»; 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»; 209 «Інші матеріали».

Але на практиці виявилося, що в Інструкції щодо застосування Плану рахунків існує суперечність щодо обліку виробничих запасів. З одного боку облік кормів, насіння й саджанців (як куплених, так і власного виробництва), що використовуються для висаджування, посіву та відгодівлі тварин на підприємстві, пропонується вести на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» рахунку 20 «Виробничі запаси».

З іншого боку в цій же Інструкції пропонується вести облік продукції власного виробництва, призначеної для продажу та іншого невиробничого споживання (видачі або продажу працівникам, передачі для інших невиробничих підрозділів підприємства) на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». Також автори Інструкції пропонують на цьому ж рахунку вести облік продукції, призначеної для споживання в тваринницьких підрозділах підприємства як корми, продукцію, яка вирощена спеціально для відгодівлі тварин (наприклад зелену масу, корм, а також побічну продукцію і відходи, одержані в процесі доведення продукції до товарного вигляду, а насіння – до садивного матеріалу.

Тобто, одні й ті ж запаси, які мають одне й те ж призначення, потрібно обліковувати на двох рахунках. Але насіння, садивний матеріал, корми, побічна продукція та відходи належать до виробничих запасів, так як вони будуть використовуватися на підприємстві, тому доцільніше вести їх облік на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» рахунку 20 «Виробничі запаси», а не на рахунку 27

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

«Продукція сільськогосподарського призначення». Відповідно й у балансі ця продукція також має відображатися у складі виробничих запасів.

Також існують суперечності між Інструкцією про застосування Плану рахунків та Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 «Баланс». У балансі немає статті «Продукція сільськогосподарського виробництва», а є стаття «Готова продукція», в якій передбачено показувати запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам [3, С. 24]. Тут йде мова про промислову продукція, облік якої ведеться на рахунку 26 «Готова продукція»,а не про продукцію сільськогосподарського виробництва, що обліковується на рахунку 27.

Найкраще вести облік сільськогосподарських виробничих запасів (насіння, кормів, садивного матеріалу тощо) на аналітичних рахунках субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення», які кожне підприємство відкриває самостійно в залежності від видів таких запасів.

Також потрібно окремо вести облік куплених виробничих запасів і власного виробництва, оскільки методи їх оцінки при надходженні та вибутті різні.

Облік продукції сільськогосподарського виробництва краще здійснювати на рахунку 27 у розрізі субрахунків, які підприємство відкриває самостійно в розрізі видів продукції: • продукція рослинництва; • продукція тваринництва; • промислова продукція.

На цьому рахунку доцільно обліковувати лише продукцію сільськогосподарського виробництва, призначену для продажу на сторону, видачі працівникам у рахунок оплати праці, використання в невиробничих цілях. На цей рахунок слід також оприбутковувати з виробництва продукцію, призначення якої відразу не можна визначити, а

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

після первинної обробки такої продукції та визначення використання у вигляді насіння чи кормів її слід переносити з рахунку 27 на субрахунок 208, тобто зараховувати до складу виробничих запасів [6, С. 8].

Продукцію сільськогосподарського виробництва, що призначена для використання у вигляді кормів, насіння, слід оприбутковувати на рахунок 208 (сінаж, силос, зелена маса, солома озимих і ярих зернових культур, кормові буряки, зерно з насінницьких ділянок та ін,), тобто зразу зараховувати до складу виробничих запасів.

У бухгалтерському балансі необхідно виділити окрему статтю «Продукція сільськогосподарського виробництва», в якій показувати вартість продукції, яка призначена для продажу, видачі працівникам та використання у невиробничих цілях.

Специфікою обліку на сільськогосподарських підприємствах є закриття рахунків обліку витрат в кінці року. Це здійснюється шляхом калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції, тобто доведення планових цін на неї до фактичних.

На сьогодні, нажаль, ще багато сільськогосподарських підприємств ведуть журнально – ордерну форму обліку. Це дуже трудомісткий процес, особливо враховуючи специфіку обліку в сільському господарстві. Тому доцільніше впровадити на підприємствах АПК автоматизовану форму ведення обліку.

Комп'ютеризована форма обліку запасів допоможе: зробити їх оприбуткування своєчасним і повним; правильно документувати надходження й використання запасів; покращити контроль за їх зберіганням; додержуватись встановлених норм витрат запасів та їх використання за цільовим призначенням; правильно визначати повну собівартість придбаних запасів; правильно провести інвентаризацію й виявити запаси, що не використовуються в господарстві; контролювати відображення операцій по руху запасів в облікових регістрах.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Створена для сільськогосподарських підприємств конфігурація в програмі «1С: Підприємство - Бухгалтерський облік для України 7.7» забезпечує високий рівень адаптації програмного засобу як до особливостей суб'єкта господарювання, так і до змін в обліковій політиці та в діючому законодавстві. Комп'ютеризація вирішує багато проблем у системі обліку. Автоматизація обліку запасів приносить точність і полегшення в роботі бухгалтера, зменшення часу обробки інформації, презентабельний вигляд внутрішньої та зовнішньої звітності.

Висновки. Внесення запропонованих змін до інструктивних документів, впровадження їх у практику буде сприяти впорядкуванню бухгалтерського обліку виробничих запасів і продукції сільськогосподарського виробництва та відображення їх наявності в бухгалтерському балансі.

Автоматизація ведення обліку на підприємстві сприяє чіткій організації обліку й контролю з тим, щоб своєчасно одержати достовірну інформацію про наявність, надходження і витрачання запасів на сільськогосподарському підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99 р. №291.

2. Інструкція з застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.99 р. №291 (зі змінами і доповненнями).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 «Баланс», затверджене наказом МФУ від 31.03.99 р. № 87.

4.Т.Г. Камінська. Облік запасів у конфігурації програми «1С: Предприятие 7.7 Бухгалтерский учет для Украины» для сільськогосподарських підприємств // Облік і фінанси АПК, 2006. - № 12. – С. 30-37.

5. М.І. Телегунь. Облік і контроль палива на сільськогосподарських підприємствах // Облік і фінанси АПК, 2005. - № 9 – 10. – С. 146-150.

6. А. Харитонова. Запаси: обліковуємо правильно // Баланс, 2007.- № 45.– С.4-5. О. Шинкаренко, Н. Бразилий

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК: 657:658.115

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Л. О. Різун, студентка
Науковий керівник: асистент Боднар О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розкрито особливості ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах, її ієрархічну побудову, а також горизонтальні зв'язки бюджетних установ з іншими організаціями.

Ключові слова: *бухгалтерський облік, бюджетні організації, грошові кошти, кошторис, централізована бухгалтерія, державна реєстрація.*

Актуальність поставленої проблеми. Тема бухгалтерського обліку в бюджетних установах є особливо актуальною. На сьогоднішньому етапі розвитку бюджетних установ просто необхідним є удосконалення економічної роботи на всіх рівнях управління, підвищенням відповідальності міністерств та відомств, підприємств та бюджетних установ за ефективним використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для економістів це питання є дискусійним, даною проблемою займались такі науковці, як С.В. Свірко, А.О. Єпіфанов, І.В. Сало, Канєва Т.В., Лемішов В.І., Левицька С.О.

Мета даної роботи полягає у тому щоб розкрити правила, а також основи ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах, визначити основні принципи на яких побудований облік.

Виклад основного матеріалу. Бухгалтерський облік виконання кошторису доходів і видатків бюджетних установ суттєво відрізняється від обліку господарської діяльності підприємств виробничої сфери, що зумовлено самою специфікою їх діяльності: вони працюють не заради отримання прибутку, а для задоволення соціальних, культурних та інших потреб суспільства. Діяльність цих установ фінансується за рахунок

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

коштів державного та місцевих бюджетів, які надаються їм безповоротно. У бюджетній сфері практично відсутні госпрозрахункові відносини, не обчислюється собівартість послуг, які надаються у більшості випадків безкоштовно. Бюджетні установи не мають статутного капіталу, а всі їхні активи с державною власністю. До бюджетної сфери належать установи різних галузей і видів діяльності, що зумовлює необхідність враховувати специфіку їхньої діяльності (освіта, охорона здоров'я, культура, наука, управління тощо). Починаючи з 2000 р. в бюджетній сфері відбулися значні зміни щодо організації обліку: впроваджено облік за новим планом рахунків, удосконалено облікові регістри та форми звітності, змінено порядок закриття рахунків та складання звітності і т. ін. Все це зумовлює необхідність спеціальної підготовки фахівців з обліку в бюджетних установах [3].

Бюджетними називають ті організації, основною діяльністю яких повністю або частково фінансується за рахунок коштів бюджету на підставі кошторису доходів і видатків. Належність організацій до бюджетних визначається їхнім статутом, установчими документами, відповідними фінансовими органами. До них відносять школи, дитячі садки, вищі та середні спеціальні навчальні заклади, науково-дослідні установи, установи охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізкультури, культури і мистецтва, оборони, державної влади та управління, юридичних установ і багато інших.

Основним документом, який визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні для всіх підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, є Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 № 996-XIV.

Для бюджетних установ основним фінансовим документом є кошторис доходів і видатків, який підтверджує повноваження на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

отримання доходів та здійснення видатків та який визначає обсяг та напрями коштів для виконання відповідних функцій.

В Україні здійснюється державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Згідно зі ст. 6 Закону про бухгалтерський облік порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності про виконання кошторисів бюджетних установ регулюється Головним управлінням Державного казначейства України (ГУДКУ). Воно розробляє План рахунків бухгалтерського обліку і порядок його застосування, інструкції з обліку наявності та використання бюджетних та позабюджетних коштів, валютних операцій, основних засобів. Така сувора регламентація методології обліку забезпечує його єдність, порівнюваність показників установ різних галузей невиробничої сфери, можливість отримання зведених показників для контролю за виконанням кошторисів і бюджетів. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, які розробляються і затверджуються Міністерством фінансів України, на бюджетні установи не поширюються. Ведення бухгалтерського обліку, здійснення контролю за виконанням кошторисів, а також складання звітності в бюджетних установах покладається на бухгалтерію, яка є, як правило, самостійною службою і має свою структуру. Існують дві організаційні форми обліку в бюджетних установах: бухгалтерії при окремих установах і централізовані бухгалтерії. Самостійні бухгалтерії мають великі установи: вищі навчальні заклади, науково-дослідні інститути, лікарні тощо. Централізовані бухгалтерії – найбільш поширена форма організації обліку. Вони створюються за відомчою чи міжвідомчою ознаками при територіальних і районних медичних об’єднаннях, міністерствах, відомствах та їх управліннях, управліннях місцевих державних адміністрацій і виконують функції з обліку та звітності бюджетних установ, які вони обслуговують. Процес створення централізованих бухгалтерій почався в 60-ті роки, на теперішній час ними обслуговується

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

понад 90 % бюджетних установ, що утримуються за рахунок місцевих бюджетів. Централізація справила позитивний вплив на бухгалтерський облік і звітність. Поліпшився функціональний розподіл обов'язків між працівниками, набули поширення прогресивні форми і методи обліку, скоротилися видатки на утримання апарату управління, з'явилася можливість порівнювати та узагальнювати результати аналізу і контролю виконання кошторисів однотипних установ, використовувати сучасну обчислювальну техніку. Автоматизація обробки обліково-економічної інформації є вирішальним фактором підвищення оперативності, аналітичності та достовірності даних бухгалтерського обліку.

Бюджетні організації – це організації, які створені органами місцевого самоврядування, діяльність яких повністю або частково фінансується за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів [2].

Умовно їх поділено на три групи: установи, які виконують законодавчі функції, функції управління, охорони, контролю; установи законодавчої та виконавчої влади; міністерства, відомства, управління, тобто апарат органів державного та господарського управління, громадських та інших організацій; фінансові органи, органи казначейства, податкова інспекція, митна служба, армія, органи міліції, судові органи, органи прокуратури та ін.; установи соціально-культурного комплексу – установи освіти всіх рівнів, медичні заклади, дитячі виховні заклади, установи культури, бібліотеки, наукові організації та ін.; соціальні фонди та служби, а також інші бюджетні установи [1].

Цей поділ показує горизонтальні зв'язки, що складаються у сфері бюджетних установ. Дивлячись на сформовані бюджетні відносини, а саме ієрархічну систему вертикальних зв'язків, бюджетні установи поділяють на:

- головних розпорядників коштів;
- розпорядників коштів другого рівня;
- розпорядників коштів третього рівня.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Найвагомішим в запропонованій схемі є установи соціально-культурного комплексу, сфера діяльності яких досить різноманітна. Однак, незважаючи на це, можливо визначити головні загальні особливості їх діяльності, що виокремлюють цю сферу не тільки в бюджетній сфері, але й поміж інших складових економіки України загалом. Слід віднести такі важливі аспекти як: основним результатом діяльності є послуга; показник ефективності праці в цій сфері слід розглядати в економічному та соціальному аспектах, причому другий, як правило, має пріоритетне значення; у сфері нематеріального виробництва найчастіше відбувається збіг двох фаз руху та реалізації невиробничої послуги, тобто традиційна схема "виробництво – розподіл – обмін – споживання" набуває скороченого вигляду, а саме "виробництво – споживання"; послуги неможливо робити "про запас", неможливо транспортувати (транспортування послуги можливе лише як зміна місця перебування виконавця), неможливо споживати в більшій, аніж потрібно, кількості. Ця особливість продукту сфери нематеріального виробництва зумовлює необхідність попереднього індивідуального чи суспільного попиту на певні види діяльності; відсутнє поняття "брак" у традиційному його розумінні: оскільки послуга є нематеріальним результатом, важко оцінити її вартість; у науковій сфері взагалі негативний результат не класифікується як неякісно виконана робота, розробка, тому що в науці негативний результат – це теж результат; бюджетні установи існують на засадах державної форми власності, що автоматично вносить корективи в права бюджетних організацій як юридичних осіб – обмеження щодо реалізації та передачі цінностей; відсутність поняття "банкрут" щодо фінансового стану будь-якої бюджетної установи.

Висновки. Бухгалтерський облік в бюджетних установах є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів, будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, виконує управлінську, контрольну і інформаційну функції, але

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

має певні особливості. Він ведеться в установах і організаціях різного профілю – освіти, науки, медицини, органів законодавчої чи виконавчої влади, силових міністерствах і відомствах. Ці установи утримуються за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів і тому називаються бюджетними. Через бюджетний облік виявляються всі порушення бюджетного законодавства, невиконання вимог щодо режиму економії бюджетних коштів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єпіфанов А.О. Бюджет і фінансова політика України / А.О. Єпіфанов, І.В. Сало // Наукова думка – 2011 – №2. – С.32 – 38.
2. Канєва Т.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах / Т.В. Канаєва: Навч. посібник. – К.:Книга, 2009. – 180 с.
3. Свірко С.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Методологія та організація [Текст]: Монографія / С.В. Свірко; Міністерство освіти і науки України, КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. – К.:КНЕУ, 2010. – 244с.

УДК 657:658.115:004.9

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ «ПАРУС» В ОРГАНАХ СТАТИСТИКИ

І. Валько, магістрант
Науковий керівник: асистент Боднар О.А.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті проаналізовано останні наукові дослідження з питань автоматизації обліку в бюджетних установах та досліджено переваги і недоліки системи «Парус».

Ключові слова: *модернізація, бюджетна установа, комп'ютерна програма, автоматизація процесу, програмні продукти.*

Актуальність проблеми. В сучасних умовах розвитку науки та техніки, суцільної інформатизації суспільства, бухгалтерський облік цілком можна вважати обліком комп'ютерним. Важко уявити висококваліфікованого облікового працівника без знання комп'ютерної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

програми для ведення обліку. Такі вимоги до бухгалтера є достатньо виправданими.

Особливої актуальності питання автоматизації бухгалтерського обліку набуває, коли мова йде про бюджетні організації і установи. Переважна більшість з них використовує програмний продукт «Парус». Не є виключенням і бюджетні установи органів статистики.

Актуальність автоматизації та комп'ютеризації бухгалтерського обліку бюджетних установ органів статистики на сьогодні зумовлена затвердженням Стратегії розвитку державної статистики [1] та Стратегією модернізації бухгалтерського обліку у державному секторі [2]. Окрім того, на сьогодні в Україні існує проблема з забезпеченістю літературою про наявні програмні продукти для бюджетних установ, крім того постійно зростає потреба в такого роду інформації. Тому виникає необхідність подальших досліджень за даною тематикою. Питанням комп'ютеризації бюджетного обліку присвячені праці Бутинця Ф.Ф., Івахненкова С.В., Лучко М.Р., Прокопчука Ж.А., Сисюка С.В., Хорунжака Н.М., Терещенка Л.О. та інших вчених-науковців.

Мета роботи. Метою написання статті є дослідження теоретичних аспектів обліку в органах статистики і обґрунтувати можливості щодо оптимізації робочого процесу за допомогою програмного продукту «Парус».

Виклад основного матеріалу. Наявна навчальна література, яка розкриває сутність інформаційних систем для обліку, їх значення не завжди відповідає потребам користувачів. Зокрема, різні автори по різному тлумачать поняття автоматизованої форми обліку, по різному визначаючи роль комп'ютерної техніки в ній. З цього приводу слушно зауважив Сук Л.К. [5], який вважає, що при використанні комп'ютерів у процесі ведення обліку поняття форми бухгалтерського обліку переходить у поняття комп'ютерної системи бухгалтерського обліку, яка забезпечує автоматизацію обробки і систематизацію інформації для потреб

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

управління. Лемішовський В.І. [6] взагалі вважає, що окремо виділяти автоматизовану форму обліку недоцільно, оскільки це лише спосіб ведення бухгалтерського обліку, який ґрунтується на використанні принципів меморіально-ордерної або журнальної форми. Однак, погоджуємося з думкою Івахненкова С.В. [4] в тому, що основною особливістю та відмінністю комп'ютерної форми обліку є те, що вона не може існувати без конкретної комп'ютерної програми для бухгалтерського обліку.

Саме програмі має бути приділено багато уваги, вивченню її особливостей, основних характеристик та специфіки застосування в окремій галузі бюджетного обліку. Однією з найпопулярніших бюджетних комп'ютерних програм є «Парус», яка використовується органами державної статистики. Програмний комплекс функціонує в системі Windows, яка характеризується багатовіконним принципом роботи, графічним інтерфейсом, навігацією по даним, можливістю загального зв'язку та обміну між даними. Ще однією значною перевагою є наявність могутнього інструментарію для складання звітів будь-якої форми і змісту завдяки інтеграції системи з додатками MS Office (MS Word і MS Excel) і Seagate Crystal Reports.

Наявні переваги програмного комплексу «Парус», який використовується для обліку у бюджетних установах органів статистики, характеризують його лише позитивно. Зокрема, при розробці даної програми були враховані основні законодавчі акти, які регулюють ведення бухгалтерського бюджетного обліку. Всі рішення програми є комплексними і дозволяють автоматизувати всі ділянки обліку в рамках єдиного інформаційного простору, загальної системи класифікацій і довідкової інформації, яка не потребує додаткової синхронізації. Окрім того, однією з особливостей програми є її модульна побудова. Кожен з модулів може працювати окремо, але лише при використанні в якості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

єдиного програмного комплексу із загальною базою даних всі модулі розкривають свої функції у повній мірі.

При комп'ютеризованому обліку первинний документ може складатися або в бухгалтерії, або на робочих місцях облікових працівників, тобто у підрозділах за допомогою комп'ютерів, підключених до локальних та глобальних обчислювальних мереж, причому документи, які зберігаються на електронних носіях інформації, можуть не мати паперових аналогів. Електронний документ реєструється в комп'ютерному журналі реєстрації первинних документів, а проводки, що за ним створюються (облікова фраза), додаються до електронного журналу операцій.

Ця модель визначає загальну структуру облікової інформації, у той час як ступінь деталізації інформації залежить від характеру зв’язків інформаційної бази даних у формі обліку. Основні відмінності в роботі з бухгалтерськими рахунками в комп’ютерних програмах такі:

- можливість одночасного ведення обліку в кількох планах рахунків;
- можливості аналітичного обліку значно розширені.

Незважаючи на значні переваги даного програмного продукту, варто відмітити і деякі недоліки, зокрема, автоматизації обліку доходів. Слушно зауважено Хорунжаком Н.М. та Сисюк С.В. [7] про необхідність удосконалення автоматизованих систем бухгалтерського обліку для бюджетних установ в частині формування калькуляції по визначенню собівартості платних послуг.

У сучасних комп’ютерних програмах бухгалтерського обліку допустиме використання від 3 до 5 розрізів аналітичного обліку за кожним синтетичним рахунком. Це дає можливість організувати ведення аналітичного обліку відповідно до вимог до затвердженого плану рахунків і отримувати всю необхідну звітність з потрібним рівнем деталізації, проте не виключає побудови аналітичного обліку і за глибоким ієрархічним принципом. У цьому разі розробники програмного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

забезпечення також у цілому дотримуються концепції, яка передбачає суворе обмеження використання субрахунків і розширення номенклатури аналітичних рахунків.

В умовах АРМ також існує можливість автоматизованої передачі інформації різним користувачам (подання звітності вищим органам, формування однотипних бухгалтерських і статистичних таблиць тощо). На підставі інформації з журналу операцій програма формує оперативні та статистичні звіти з різним ступенем деталізації та за різними розрізами (за контрагентами, товарами, рахунками, субрахунками тощо) для внутрішнього аналізу стану та діяльності підприємства, а також звіти для контролюючих органів.

Функціональні можливості програми включають в себе: новий план рахунків і податковий облік; основні засоби та нематеріальні активи; матеріально-виробничі запаси (матеріали, товари, готова продукція); облік валютних операцій; заробітну плату та кадровий облік; рахунки-фактури (журнали реєстрації, книги купівлі і продажу), накладні, рахунки; облік касових операцій «Каса»; платіжні документи «Банк»; звітність (бухгалтерська, статистична тощо).

Ключовою ланкою в автоматизованій інформаційній системі в бюджетній сфері має бути комплекс задач зведеного обліку і складання звітності, здатний забезпечувати:

- послідовність і узагальнення інформації на аналітичних і синтетичних рахунках з наступним групуванням даних для цілей аналізу;
- відображення господарських операцій, що змінюють стан коштів бюджетних установ і їх джерел на рахунках бухгалтерського обліку з одночасною оцінкою їх ефективності;
- автоматизоване систематичне складання (за місяць, квартал, рік) бухгалтерського балансу та звітності з формуванням відповідних аналітичних пояснень та інформування керівництва.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Необхідність змін у бюджетному обліку зумовило затвердження КМУ Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007 - 2015 роки [2]. За підсумками реалізації Стратегії очікується досягнення таких результатів:

- адаптація законодавства з питань бухгалтерського обліку та звітності діяльності органів державного сектора до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору;

-розроблення та запровадження єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку;

-установлення уніфікованих вимог до вибору програмного забезпечення для обміну інформації між Міністерством фінансів, органами Державного казначейства і суб'єктами державного сектора;

- підвищення відповідальності й статусу керівників фінансово-бухгалтерських;

- підвищення рівня прозорості та відкритості ведення бухгалтерського обліку .

Сучасні умови функціонування бюджетної системи України характеризуються наявністю ряду проблемних питань в організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах. Необхідність стандартизації бухгалтерського обліку в бюджетних установах у світовому масштабі та гармонізації облікових систем визначається розвитком процесів економічної інтеграції країн, створенням вільних економічних зон, міжнародних об'єднань і спільних підприємств. Адаптація бухгалтерського обліку в бюджетних установах до Міжнародних стандартів є важливою передумовою для ефективного функціонування та визнання бухгалтерського обліку в бюджетних установах України на міжнародному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія розвитку державної статистики до 2012 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://zakon.nau.ua/.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://zakon.nau.ua/.

3. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту / В.П. Завгородній – К.: А.С.К., 1998. – 768с.

4. Івахненков С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту / С.В.Івахненков // Навч.посіб. – 3-є вид., випр.. і доп. – К.: Знання, 2006. – 350с.

5. Сук Л.К. Бухгалтерський облік / Л.К.Сук // Навч. посіб – К.: Знання, 2005. – 471с.

6. Лемішовський В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та податкування / В.І.Лемішовський. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2007. – 1104с.

7. Хорунжак Н.М. Проблеми та перспективи комп'ютеризації обліку в бюджетних установах / Н.М.Хорунжак, С.В.Сисюк // Економіка і регіони №1. – 2009р.

УДК: 657.6: 33.143.1

ПОСИЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ З ОБЛІКУ ДОХОДІВ

І. Г. Волкова, магістрант
Науковий керівник: асистент Боднар О.А.
Миколаївський державний аграрний університет

Проведено аналіз внутрішньогосподарського контролю операцій з обліку доходів, як функції управління та запропоновано основні шляхи його вдосконалення контролю.

Ключові слова: *внутрішньогосподарський контроль, управління, операційний дохід.*

Актуальність теми. Внутрішньогосподарський контроль обліку доходів є важливим чинником ефективного управління процесами відтворення, що здійснюються для досягнення мети підприємницького формування. Враховуючи те, що деякі аспекти розвитку внутрішньогосподарського контролю доходів, на сьогодні, залишаються недостатньо дослідженими або носять проблемний характер, вважаємо за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

доцільне більш детально обґрунтувати роль та визначити його місце в системі управління сільськогосподарськими підприємствами.

Поряд з тим, ефективність і надійність управління функціонування існуючої системи контролю доходів потребують повнішого інформаційного забезпечення та подальшого вдосконалення. Це стосується не лише інформації внутрішньої звітності, а й інформації фінансової звітності аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розвиток питань теорії внутрішньогосподарського контролю як елементу системи управління на підприємствах зробили відомі вітчизняні вчені: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, Н.І. Дорош, Г.Г. Кірейцев, М.Ф. Кропивко, В.Г. Лінник, П.Т. Саблук, В.К. Савчук, Л.О. Сухарева, М.Г. Чумаченко та інші. Певних результатів у вирішенні вказаних проблем досягли зарубіжні вчені: Я.В. Соколов, А.П. Костюк, Ван Бреда, А.Бабо, К. Друрі та інші.

Метою статті є узагальнення теоретичних і методологічних аспектів організації та проведення внутрішньогосподарського контролю доходів, визначення проблем його здійснення на підприємствах, а також виявлення зон методологічної неузгодженості контролю з іншими функціями управління та розробка пропозицій щодо підсилення функції контролю у менеджменті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішньогосподарський контроль доходів необхідний для забезпечення достовірної оцінки певної ситуації та покликаний створити умови для внесення коригувань до запланованих показників розвитку як окремих підрозділів, так і всього підприємства в цілому. Виходячи з цього, внутрішньогосподарький контроль доходів є одним з головних інструментів розробки і прийняття управлінських рішень. Саме це і забезпечить, в свою чергу, нормальнее функціонування підприємства і досягнення поставлених ним цілей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Зміст і суть внутрішньогосподарського контролю обліку доходів можуть бути максимально розкриті лише у сфері управлінської діяльності, яку він обслуговує. Ще зовсім недавно про виділення контролю, як самостійної управлінської функції, навіть і не йшлося. Практично усі провідні національні школи (французька, італійська, німецька) ототожнювали функцію контролю з бухгалтерським обліком. Бухгалтерія вважалась одним з найважливіших структурних підрозділів підприємства, який реалізує функції контролю за використанням ресурсів.

Академік М.Г. Чумаченко, один з перших вітчизняних науковців, хто поставив завдання обґрунтувати неправомірність ототожнення функцій обліку та контролю доходів. Саме він заперечував той напрям, представники якого до завдань бухгалтерського обліку відносили контроль за виконанням планових показників. Він вважав, що завдання контролю виконує не облік за допомогою його процедури, а конкретні працівники, яким визначаються ці

роботи не бухгалтерським обліком, а наукою управління [6]. Н.І. Дорош вказує, що "відсутність ефективного контрольного механізму – одна з причин обвального падіння економіки, інтенсивного зростання неплатежів, тіньової економіки. Водночас внутрішньогосподарський контроль доходів як засіб зворотного зв'язку може становить цінність і бути корисним тільки у разі одержання і ефективного використання достовірної та актуальної інформації про стан керованого об'єкта, визначення того, чи усе здійснюється відповідно до поставлених завдань, одержаних настанов, існуючих законів і рішень. При цьому внутрішньогосподарський контроль доходів покликаний не тільки виявляти відхилення від мети, а й давати оцінку причин цих відхилень, конкретизувати їх за рівнем участі в них осіб, діяльність яких піддавалась контролю" [4]. Професор Г.Г. Кірейцев стверджує, що контроль, як функція управління, "здійснюється не тільки за допомогою прийомів облікової праці і реалізується не тільки в системі діяльності облікових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

працівників. В той же час, компетенція обліку в системі управління виробництвом не вичерпується реалізацією функцій контролю. Тому не слід допускати методологічну помилку в оцінці функцій, що виконує облік, і підміняти в судженні ціле його частиною" [5].

Система внутрішньогосподарського контролю доходів – це політика і процедури внутрішнього контролю, прийняті управлінським персоналом суб'єкта господарювання з метою забезпечення (на скільки це можливо) правильного та ефективного ведення господарської діяльності (у тому числі дотримання політики управлінського персоналу), збереження активів, запобігання шахрайству та помилкам, а також виявлення їх, забезпечення точності і повноти облікових записів, своєчасної підготовки достовірної фінансової інформації. Система внутрішньогосподарського контролю доходів охоплює й інші питання, безпосередньо пов'язані з функціями облікової системи [3, с. 11]. Враховуючи вище зазначені дослідження науковців, можна стверджувати, що облік є основною інформаційною базою, яка забезпечує функціонування всіх елементів управління, в тому числі і контролю.

Внутрішньогосподарський контроль фінансового стану підприємства проводиться за даними Звіту про фінансові результати, відповідно до національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати".

Завданням внутрішньогосподарського контролю доходів та фінансових результатів є: оцінка динаміки показників формування прибутку, обґрунтованості фактичної величини утворення і розподілу прибутку; виявлення і вплив різних факторів на величину прибутку; оцінка можливих резервів подальшого зростання прибутку на основі оптимізації обсягів виробництва і витрат.

Досліджуючи загальні фінансові результати діяльності підприємства, внутрішньогосподарський контроль визначає конкретні напрями

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

поглиблення аналізу факторів, що впливали на формування прибутків (збитків) та їх тенденцію на майбутню діяльність підприємства.

Як відомо, система внутрішньогосподарського контролю доходів створена і успішно працює в усьому світі ще в минулому столітті. Саме вона дозволяє здійснювати не фіксацію подій, а самостійну оцінку ризиків і контролю виникнення непередбачуваних ситуацій, завдяки чому керівництво підприємства виявляється здатним бачити можливі фактори небезпеки на всіх рівнях і приймати необхідні міри для управління ними . Саме таку ефективну систему внутрішньогосподарського контролю доходів необхідно створити і в Україні.

Основні відмінності між традиційним підходом до вирішення цієї проблеми і вирішення її за допомогою системи ефективного внутрішньогосподарського контролю доходів розглянемо у таблиці 1.

Таблиця 1

Основні відмінності між традиційною системою внутрішньогосподарського контролю і системою ефективного контролю доходів

Найменування основних функцій контролю	Традиційна система внутрішнього контролю	Ефективна система внутрішнього контролю
1. Ким здійснюється функція внутрішньогосподарського контролю доходів на підприємстві	- ревізором (внутрішнім аудитором); - внутрішніми спеціалістами (аудиторами, експертами), які вважаються основними аналітиками ситуації ризику	- в процес внутрішнього контролю задіяний весь персонал підприємства на всіх рівнях і по всім функціям
2. Як проводиться перевірка в рамках внутрішньогосподарського контролю доходів	- ревізором (внутрішнім аудитором) перевіряється виконання конкретного кола операцій за певний період, в співвідношенні з планом перевірки;	- персонал підприємства виконує свої функції усвідомлено і в суворому дотриманні методики перехресного контролю і оцінки ризиків; - контроль носить

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	- перевірка проводиться внутрішніми спеціалістами по їх програмі і по встановленими ними об'ємами вибірки	не разовий (епізодичний) характер, а являє собою неперервний, постійно модернізуючи процес, впроваджений в діяльність підприємства
3. Які результати при виконанні даної функції	- акт перевірки з оцінкою шкоди минулих подій; - аудиторський висновок з пропозиціями по результатам минулих подій; - відповідальність обмежена рамками посадових інструкцій і розміром укладених договорів; - немає можливості планування і управління ризиками діяльності; - враховуються тільки інтереси вузького кола працівників (власників)	- керівництво і персонал підприємства відповідають за виявлені ризики, постановку та розвиток контролю; - є можливість планування і управління можливими ризиками діяльності; - враховуються також інтереси працівників, клієнтів, постачальників і інших задіяних сторін
4. Цілі, що ставляться при виконанні функцій	- виправдати затрати на своє утримання (зарплата ревізора, умовно-постійні затрати)	- створити керівництву сприятливі умови для виконання всіх функцій управління

Таким чином, традиційний підхід з самого початку несе в собі небезпеку для благополуччя і комфортабельності існування підприємства, оскільки дії, що здійснюються звичайним ревізором підприємства, всього лише фіксують факт шкоди за минулий період і тільки частково забезпечують здатність відшкодувати понесені втрати.

І навпаки, побудова ефективного внутрішньогосподарського контролю доходів, коли він є вбудованим в щоденну діяльність підприємства, коли він дозволяє не просто фіксувати факти, але й аналізувати причини їх виникнення і наслідки, які вони несуть, дає можливість вірно оцінити небезпеку виникнення ризиків і здатність управління ситуацією. В цьому випадку, ті блага і цінності, які являються

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

безнадійно втраченими при традиційному підході будуть обов'язково збережені, примножені і успішно використані при заміні його на нову систему внутрішньогосподарського контролю доходів.

Таким чином, на нашу думку, внутрішньогосподарський контроль доходів – це сформований і введений керівництвом організації безперервно діючий процес, для отримання обґрунтованих і достатніх, відносно досягнення, цілей підприємства в наступних сферах: результативність і ефективність діяльності; достовірність фінансової звітності; відповідність законам і діючому порядку.

Результативність і ефективність діяльності за ефективним внутрішньогосподарським контролем доходів в першу чергу, на нашу думку, означає:

- відповідність планам підприємства, стратегіям і процедурам;
- забезпечення збереженості майна;
- економне і ефективне використання ресурсів;
- достовірність звітів діяльності і даних;
- ступінь досягнення поставлених цілей.

Внутрішньогосподарський контроль доходів являється ефективним, коли у керівництва є достатньо обґрунтована впевненість у досягненні цілей, коли закони і діючий порядок виконується і підприємство здатне адекватно звітувати про свою діяльність перед суспільством і третіми особами.

Дане визначення виражає розуміння наступних суттєвих моментів:

- внутрішньогосподарський контроль доходів є не самоціллю, а процесом для досягнення конкретної мети;
- внутрішньогосподарський контроль доходів – це безперервна діяльність людей на всіх рівнях підприємства, а не тільки інструкції чи розпорядження на папері;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- від внутрішньогосподаського контролю доходів можна передбачати підтвердження чи докази того, що мета може бути досягнута в розумній мірі;

- внутрішньогосподарський контроль доходів існує для того, щоб сприяти досягненню поставленої мети.

Висновки. Отже, внутрішньогосподарський контроль доходів, на сьогодні, набуває особливого значення і як першого ступеня економічного контролю, і як гаранта зовнішнього зв'язку між суб'єктом і об'єктом. Тому внутрішньогосподарський контроль доходів лише як функція управління є неповною інтерпретацією. Адже як механізм зворотного зв'язку, контроль є заключною стадією процесу управління.

З вище зазначеного, внутрішньогосподарський контроль доходів доцільно розглядати за такими основними аспектами: контроль - одна з основних самостійних функцій управління, тобто контроль як діяльність; контроль - заключна стадія процесу управління, тобто механізм зворотного зв'язку; контроль - складова процесу розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень, яка безпосередньо бере участь у цьому процесі від його початку до завершення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996 – XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 "Дохід" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/

3. Н.І. Дорош Аудит: методологія і організація. – К.: Знання, 2001 – 402 с.

4.Г.Г. Кирейцев Функции учета в механизме управления сельскохозяйственным производством. – К.: УСХА, 1992. – 240 с.

5. Н.Г. Чумаченко Экономический анализ и управление производством. – К.: 1969.-128 с.

УДК 657:658.115

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

О. А. Гайдай, студентка
Науковий керівник: асистент Боднар О.А.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто поняття облікової політики. Встановлено особливості облікової політики для бюджетних установ. Визначено основні проблеми формування облікової політики. Виявлено основні виміри облікової політики бюджетних установ.

Ключові слова: *бухгалтерський облік, облікова політика, бюджетні установи, наказ про облікову політику.*

Актуальність проблеми. Ефективна та раціональна організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах починається з розробки її облікової політики, яка передбачає вибір комплексу методичних прийомів, способів і процедур організації та ведення бухгалтерського обліку установою з числа загальноприйнятих в державі. Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності - облікової політики бюджетної установи. Під обліковою політикою розуміють сукупність принципів, методів і процедур, що їх використовує підприємство, організація, установа для складання та подання фінансової звітності [1].

Деталізуючи наведене поняття, визначимо облікову політику як сукупність облікових принципів, методів, процедур та заходів для забезпечення якісного, безперервного проходження інформації від етапу первинного спостереження до узагальнюючого — складання звітності. Отже, маємо умовний поділ облікової політики на дві частини — методологічну та організаційну.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питаннями обґрунтування і формування облікової політики на сьогодні займається багато вітчизняних науковців, серед яких Ф.Бутинець, П.Житний,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Т.Безродна, Н.Костенко, Т.Войтенко, І.Стефаник, Л.Ловінська. Більшість з наукових праць вітчизняних авторів присвячені визначенню сутності самого поняття «облікова політика» або стосуються процесу формування облікової політики бюджетних установ.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення особливостей організації облікової політики бюджетних установ через встановлення аспектів та принципів облікової політики. Обєктом дослідження виступають особливості організації обліку бюджетних установ, а предметом є виділені особливості формування облікової політики бюджетних установ.

Відповідно до наведеної мети, можна виділити такі завдання облікової політики бюджетної установи:

1)своєчасне попередження негативних явищ у фінансово-господарській діяльності;

2) закріплення принципів, які є основою ведення та організації обліку, планування діяльності бюджетної установи;

3)виявлення та ефективне використання резервів;

4)контроль наявності та руху бюджетних і позабюджетних засобів, контроль їхнього раціонального використання та використання за цільовим призначенням.

Виклад основного матеріалу. Облікова політика бюджетних установ (організацій) має забезпечувати: повноту відображення в бухгалтерському обліку всіх факторів діяльності установи (організації); своєчасність відображення фактів господарської діяльності в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності; застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, що повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів бюджетної установи (організації); відображення в бухгалтерському обліку факторів господарської діяльності не лише виходячи з їх правової форми, а і з урахуванням їх економічного змісту;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відображення доходів і витрат у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від надходження чи сплати грошових коштів; тотожність даних аналітичного обліку з оборотами і залишками по рахунках синтетичного обліку на останній календарний день кожного місяця; раціональне ведення бухгалтерського обліку, виходячи з умов діяльності установи та її величини; дотримання вимог бюджетного законодавства про економне та ефективне витрачання бюджетних коштів [2].

Відповідно до П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», до принципів формування облікової політики належать: автономність, безперервність діяльності, періодичність, історична собівартість, нарахування і відповідність доходів та витрат, повне висвітлення, обачність, послідовність, єдиний грошовий вимірник [3].

Облікова політика бюджетної установи повинна бути головним інструментом для забезпечення неперервності та планомірності її діяльності. У наказі про облікову політику потрібно зазначати характеристику загальногосподарської діяльності суб'єкта господарювання. Треба зазначити, що є низка проблем у формуванні облікової політики. Автори І. Адамов, М. Грінчук, Д. Бринзила виділяють такі проблеми формування облікової політики [4]:

- відсутність систематизованої нормативно-методологічної бази регулювання бухгалтерського обліку в бюджетних установах;
- відсутність наказів про облікову політику в бюджетних установах;
- порушення основних принципів ведення бухгалтерського обліку.

Для систематизації завдань, які виконує облікова політика установ, можна виділити такі виміри:

- соціальний (створення соціальних гарантій для захисту зовнішніх користувачів шляхом забезпечення єдності інтерпретації даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності);

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- економічний (економічний ефект від облікової політики виявляється в оптимальному забезпеченні інформацією для управління, скороченні обсягів документо-обороту, підвищенні дієвості внутрішнього контролю);

- біхевіористичний (використання свободи дій в питаннях організації обліку для створення дієвої системи бухгалтерського обліку в установі, яка забезпечить дотримання інтересів розпорядника коштів);

- психологічний (за допомогою елементів облікової політики та за умови конкретизації вимог до характеру необхідних даних досягається найбільш повне та ефективне забезпечення інформацією всіх рівнів управління);

- інформаційний (сталість та гласність облікової політики дозволяє на її основі будувати прогнози майбутнього стану об'єкта, наявність диспозицій дозволяє забезпечити необхідним масивом даних для побудови моделей прийняття рішень);

- юридичний (використання для усунення невизначеностей у нормативних актах з бухгалтерського обліку та у якості письмових доказів при вирішенні господарських спорів, конфліктів з контролюючими органами) [5].

Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в бюджетних установах, на відміну від чинного нормативного забезпечення, мають ураховувати вимоги міжнародних стандартів обліку для урядових організацій (діє 17 стандартів) і передбачати варіантність, альтернативність вирішення певних облікових процесів. Тоді кожна бюджетна установа, виходячи з конкретних умов своєї роботи, зможе вибирати найбільш прийнятний для себе варіант, який забезпечуватиме надійний контроль за ефективним використанням бюджетних коштів. Цей вибір і становить, власне, сутність облікової політики (рис. 1).

Вивчаючи питання облікової політики бюджетних установ, потрібно чітко обґрунтувати необхідність її формування. Її ефективність залежить від точно визначеної мети і завдання. Основною метою облікової політики

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

можна вважати встановлення на конкретній установі таких методів ведення бухгалтерського обліку, які забезпечать якісне кошторисне планування і складання звітності.

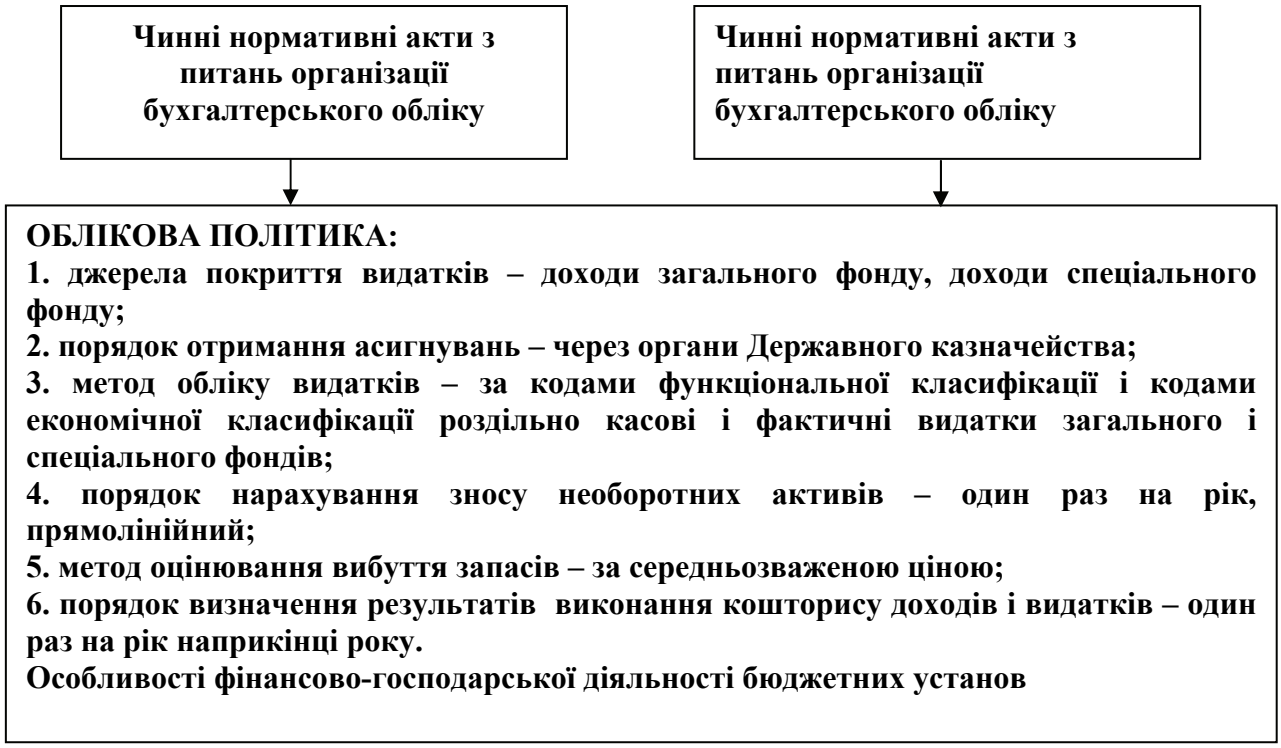

Рис.1. Зміст облікової політики бюджетних установ*

*Представлено автором з використанням [6].

Сьогодні досить важливим є переосмислення ролі облікової політики у процесі управління бюджетною установою. Управлінська спрямованість бюджетної установи дає змогу повною мірою впливати на процеси господарювання. Формування облікової політики бюджетних установ можна розглядати як напрям підвищення ефективності їх функціонування. Праильно оформившио блікову політику є змога виявити незаконні витрати, що підвищить ефективність обліку й фінансово-господарської діяльності та використання коштів як загального ,так і спеціального фондів.

Висновки. Облікова політика є надзвичайно дієвим інструментом системи внутрішнього контролю, а наказ про облікову політику – складовою частиною сфери контролю бюджетних установ. Весь процес формування облікової політики є процесом, який поєднує організацію

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

бухгалтерського обліку та його методичні засади. Вивчаючи бухгалтерський облік у бюджетних установах, його особливості, відмінності від обліку інших суб'єктів господарської діяльності, важливим є врахування досвіду регламентації обліку зарубіжних країн. Виникає необхідність створення стандартів обліку для бюджетних установ, зокрема і відносно основних моментів формування облікової політики цих установ, з метою чіткого регламентування цієї ділянки обліку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV із змінами та доповненнями // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.
2. Наказ Мінагрополітики України «Про затвердження методичних рекомендацій щодо складання розпорядчого документа про облікову політику в бюджетних установах (організаціях)» від 28 січня 2009 р. № 56 із змінами та доповненнями //Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http:// www.rada.gov.ua.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р., № 87 // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www..rada.gov.ua.
4. Основні причини виникнення проблеми формування облікової політики бюджетних установ та методика її розв'язання / І.З. Адамова, М.С. Грінчук, Д.Г. Бринзила. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua
5. Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в Україні: теорія і практика: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Національний аграрний університет. - К. - 2005. - 21 с.
6. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Підручник / За заг. ред. проф. Р. Т. Джоги. — К.: КНЕУ, 2003. — 483 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.421.1:658.115

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

К. С. Іванова, студентка
Науковий керівник: асистент Боднар О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті здійснено огляд обліку необоротних активів бюджетних установ і зроблено загальне обґрунтування щодо оцінки ефективності та інтенсивності використання необоротних активів.

Ключові слова: *бюджетна установа, необоротні активи, основні засоби, облік.*

Актуальність проблеми. Становлення і формування ринкових відносин в Україні передбачає удосконалення обліку необоротних активів держави.

Основною функцією держави є те, що вона покликана забезпечувати надання послуг соціально-культурного, науково-освітнього, побутового та іншого характеру населенню в особі своїх органів.

Однією з важливих передумов високоякісного та своєчасного надання цих послуг є забезпеченість бюджетних установ засобами праці, які становлять самостійний об'єкт бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання - так звані необоротні активи.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. У своїх дослідженнях питання обліку необоротних активів висвітлили такі науковці, як М. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голова, А.Л. Грінько, Г.Г. Кірейцева, А.М. Кузьмінський, В.Г. Лінник, Н.Ф. Оґійчук, М.С. Пушкарь, В.В. Сопко, В.Я. Савченко, Л.К. Сук та ін.[5].

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи нормативні акти з обліку необоротних активів бюджетних установ, головним є Бюджетний кодекс, згідно якого, бюджетна установа чи організація - це установа, яка створюється відповідними органами влади, утримується за рахунок Державного бюджету чи місцевих бюджетів і є неприбутковою. Також

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відомо, що у бухгалтерському обліку бюджетних установ засоби праці виокремлюються в самостійний об'єкт, що має назву «необоротні активи».

Необоротні активи - це матеріальні та нематеріальні активи, які належать установі та забезпечують її функціонування і строк корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року.

Необоротні активи складаються з:

- основних засобів;
- інших необоротних матеріальних активів;
- нематеріальних активів.

Очевидно, що склад необоротних активів доволі різноманітний, а тому вони потребують класифікації. Необоротні активи можна класифікувати за такими ознаками (рис. 1):

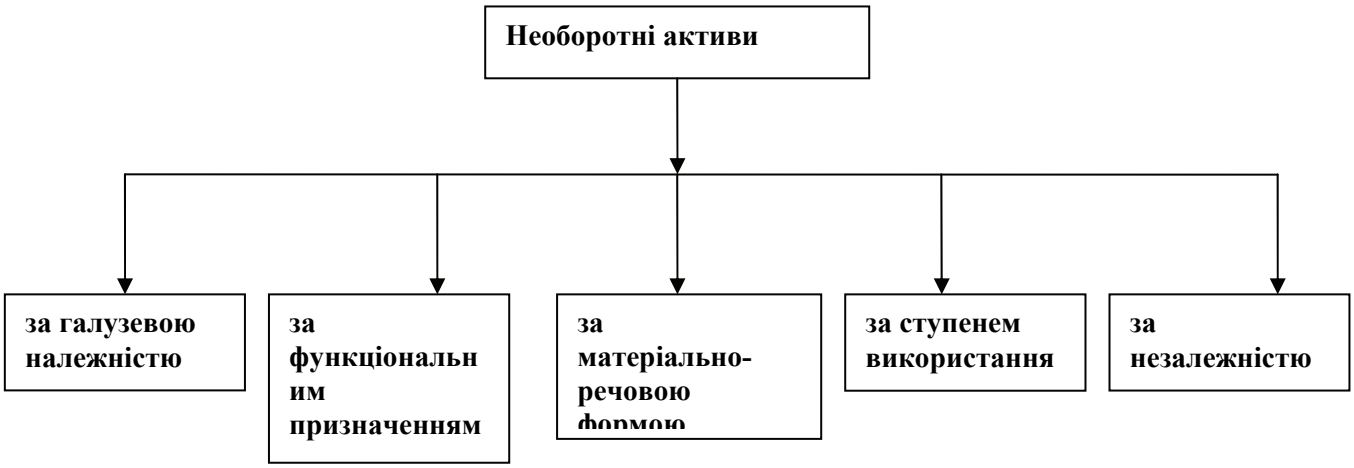

Рис. 1. Класифікація необоротних активів за ознаками [3]

Головними завданнями бухгалтерського обліку необоротних активів є:

— правильне документальне оформлення і своєчасне відображення в облікових реєстрах надходження необоротних активів, їх внутрішнього руху та вибуття;

— правильне обчислення та відображення в обліку суми зносу необоротних активів та видатків, пов'язаних з їх ремонтом;

— точне визначення результатів ліквідації зазначених об'єктів обліку;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— контроль за збереженням та ефективним використанням кожного з об'єктів необоротних активів.

Розглядаючи експлуатацію необоротних активів, то мінімальним терміном є один рік. Термін очікуваної експлуатації таких об'єктів визначається у відповідному порядку з огляду на показники практики та характеристики об'єктів. Однак установлений (запланований) термін експлуатації є порівняно умовним, оскільки він безпосередньо залежить від багатьох факторів, а саме: фактичної міцності об'єкта, інтенсивності його використання, якості сервісного обслуговування, ставлення до нього персоналу, рівня розвитку технічного прогресу тощо. [7]

У процесі експлуатації необоротних активів відбувається їх поступове спрацювання, тобто знос, що являє собою поступове зниження первісної вартості об'єктів обліку. Знос поділяється на фізичний, матеріальне спрацювання об'єктів, та моральний, який відбиває старіння необоротних активів на фоні розвитку виробництва нових, ефективніших аналогів.

Об'єктом для нарахування зносу є первісна (відновлювальна) вартість необоротних активів.

Але є і об’єкти, на які знос не нараховується. До них належить:

- земельні ділянки;
- пам'ятки культурної спадщини національного або місцевого значення;
- багаторічні насадження, що не досягли повного розвитку;
- музейні цінності;
- природні ресурси;
- незавершене капітальне будівництво;
- документацію з типового проектування незалежно від вартості;
- піддослідні тварини (собаки, щури, морські свинки та інші).

Для нарахування зносу основних засобів бюджетних установ застосовуються строки їх корисного використання та річні норми зносу,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

які наведені у додатку до Інструкції № 64. Знос експонатів зоопарків, виставок, бібліотечних фондів, малоцінних необоротних матеріальних активів, білизни, постільних речей, одягу та взуття, інвентарної тари, матеріалів довготривалого використання для наукових цілей нараховується у першому місяці передачі у використання об'єкта необоротних активів у розмірі 50 відсотків його первісної вартості та решта 50 відсотків первісної вартості - у місяці його ліквідації (списання з балансу).

Загалом, знос необоротних активів відображається на рахунку 13 “Знос необоротних активів” :

131 "Знос основних засобів";

132 "Знос інших необоротних матеріальних активів";

133 "Знос нематеріальних активів".

Сума зносу об'єктів необоротних активів визначається в останній робочий день грудня в гривнях за повну кількість календарних місяців їх перебування в експлуатації у звітному році відповідно до норм зносу. Місячна сума зносу необоротних активів визначається діленням річної суми зносу на 12. На загальну суму нарахованого зносу складається меморіальний ордер за типовою формою N 274 (бюджет).

Велике значення у обліку необоротних активів треба також приділяти їх контролю, який потрібно здійснювати за певною системою, яка в першу чергу передбачає порядок перевірки:

— дотримання встановлених норм обліку необоротних активів;

— правильність та своєчасність прийому та відпущення товарно-матеріальних цінностей;

— правильність витрачання фонду необоротних активів;

— зберігання товарно-матеріальних цінностей та грошових засобів у місцях їх збереження та використання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Висновки. Питання обліку необоротних активів бюджетних установ та особливості його ведення є досить актуальними на сучасному етапі господарювання. Забезпечення достовірної інформації та ефективного обліку необоротних активів потребує удосконалення існуючої методики грошової оцінки необоротних активів, зокрема бюджетних установ. Оцінку необоротних активів необхідно здійснювати з урахуванням існуючої класифікації за типами предметів основного фонду. Це дасть можливість поліпшити організацію бухгалтерського обліку і контролю за ефективністю використання і збереження необоротних активів бюджетних установ в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інструкція з обліку необоротних активів бюджетних установ, затверджена ДКУ №64 від 17.07.2000
2. Наказ ДКУ №130 від 18.12.2000р. «Про затвердження типових форм обліку та списання запасів бюджетних установ та інструкції про їх складання»
4. Наказ Міністерства фінансів України від 22.11.2004 № 732 „Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів"
5. Методика грошової оцінки документів Національного архівного фонду, зареєстрована в Міністерстві юстиції України від 25 червня 2005 року за №692.
6. Бутинець Ф.ф. Бухгалтерський облік в бюджетних установах. - Житомир: ПП «Рута», 2004. – 325 с.
7. Крупка Я. Д. Прогресивні методи оцінки та обліку інвестиційних ресурсів. —Тернопіль: Економічна думка, 2000. — 354 с.
8. Свірко С.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах. - К.: КНЕУ, 2008. – 452 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 658.141.17(047.32):657.37

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

О. М. Киричук, студентка
Науковий керівник:асистент Лесік І. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто основні проблеми застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та охарактеризовано шляхи адаптації фінансової звітності підприємств України міжнародним стандартам бухгалтерського обліку і звітності.

Ключові слова: *бухгалтерський облік, фінансовий облік, фінансова звітність, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності.*

Актуальність проблеми. Глобалізація фінансових, фондових і товарних ринків, розвиток діяльності підприємницьких структур, банківських та небанківських фінансових установ, динамічна зміна податкового законодавства як в Україні, так і в інших державах актуалізують входження нашої країни в європейський та світовий простір.

Євроінтеграція вимагає від українських підприємств впровадження змін у сфері управління ними. До основних показників, що характеризують діяльність підприємства можна віднести звітність, складену згідно вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ). Представлення звітності за МСФЗ не є обов'язковим для всіх підприємств, але звітність у такій формі все частіше хочуть бачити потенційні іноземні інвестори або банки чи інші фінансові установи при наданні кредиту. Крім того, є ряд вимог нормативних актів, при настанні яких суб’єкти господарювання зобов’язані складати звітність за МСФЗ [1].

Перехід на Міжнародні стандарти фінансової звітності відкриває для підприємств України нові можливості для узгодженості та ефективного функціонування інформаційної системи і подальшої гармонізації вимог до звітності. Застосування єдиних стандартів фінансової звітності дозволяє міжнародним фінансовим ринкам оцінювати і порівнювати результати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

діяльності різних компаній, забезпечує відкритість, прозорість і зіставність фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Метою статті є виявлення проблем, з якими стикаються підприємства при підготовці звітів за Міжнародними стандартами фінансової звітності вперше, а також узагальнення способів впровадження МСФЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над вирішенням цієї проблеми працювали такі науковці як О. Губачова [2], В. Костюченко [2], С. Голов [3], О. Дідловський [4], В. Швець та інші. Однак ряд важливих питань гармонізації бухгалтерського обліку й фінансової звітності, а також визначення основних шляхів удосконалення бухгалтерського обліку в Україні на основі міжнародного досвіду залишаються дотепер не вирішеними.

Виклад основного матеріалу. Фінансова звітність є структурованим відображенням фінансового стану та фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання. Метою фінансових звітів є надання інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання, яка є корисною для широкого кола користувачів при прийнятті ними економічних рішень. Фінансові звіти також демонструють результати того, як управлінський персонал розпоряджається довіреними йому ресурсами. Для представлення такої інформації фінансові звіти повинні надавати інформацію про активи, зобов'язання; власний капітал; доходи та витрати, у тому числі прибутки та збитки; внески та виплати власникам та грошові потоки. Ця інформація, разом з додатковою інформацією, що наводиться у примітках, допомагає користувачам фінансових звітів спрогнозувати майбутні грошові потоки суб'єкта господарювання [3].

Складаючи фінансову звітність за міжнародними стандартами вперше, керівники підприємств та бухгалтерські служби можуть зіткнутися з рядом проблем основними з яких є наступні: – відсутність кваліфікованих фахівців, які можуть розуміти і застосовувати МСФЗ. Причому мова йде не лише про підготовку звітності, а й про її використання і розуміння;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

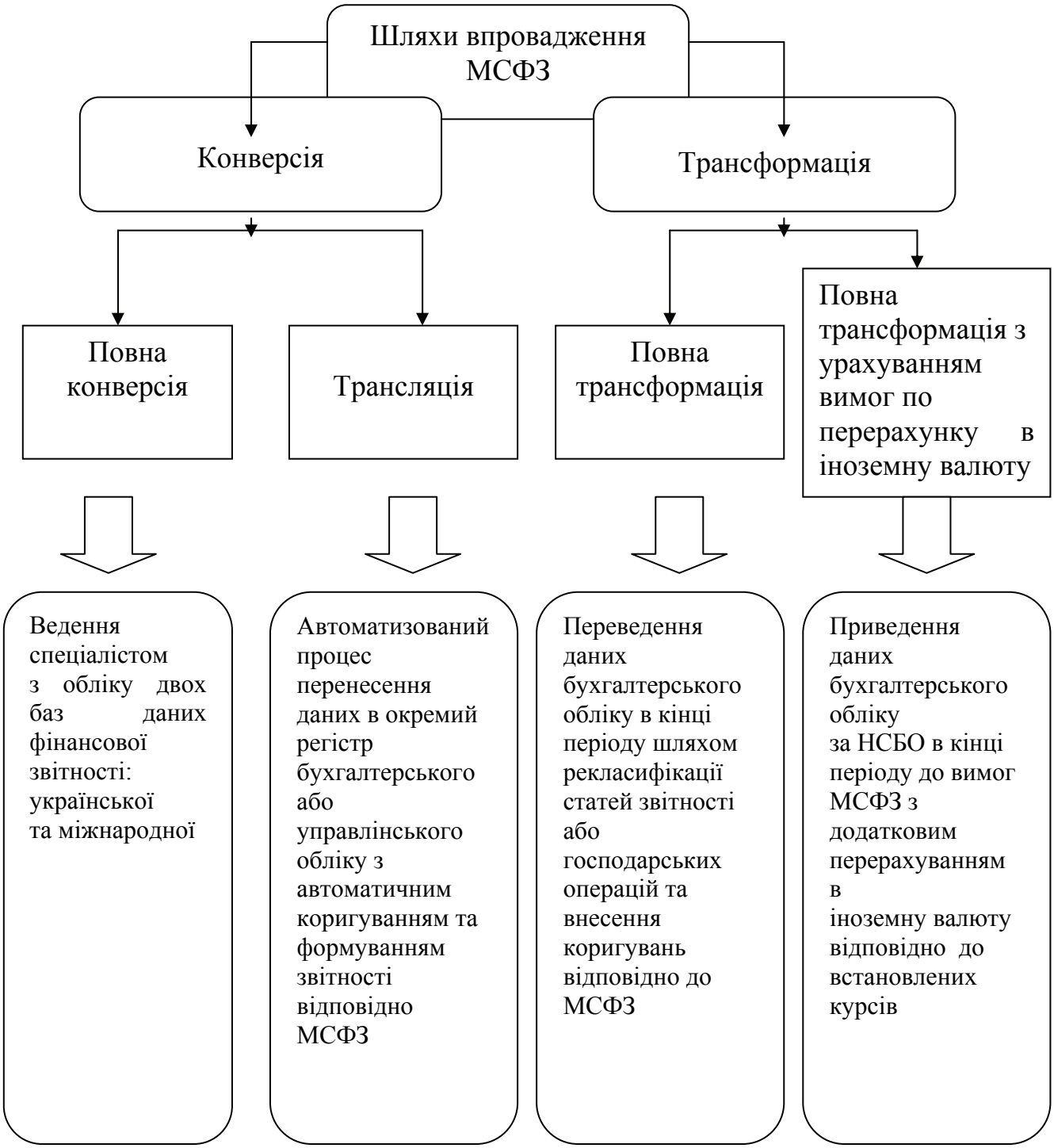

Рис.1 Шляхи впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності на підприємстві *

* *Побудовано за даними [4] з авторськими доповненнями*

– необхідність у зборі додаткової інформації, яку вимагають МСФЗ, включення до посадових обов'язків працівників підрозділів додаткових функцій;

– виникнення додаткових витрат внаслідок потреби у придбанні нового програмного забезпечення, за допомогою якого складання звітності

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

значно полегшило роботу персоналу та зменшило можливість допущення помилок;

– складність окремих стандартів. Найбільш важкі для сприйняття на сьогодні елементи МСФЗ – стандарти, присвячені відображенню у звітності фінансових інструментів, зокрема вкладень у цінні папери, дебіторської та кредиторської заборгованості. Складність також полягає ще й у тому, що активи і зобов'язання мають бути оцінені за справедливою вартістю, що є складним завданням для вітчизняних фахівців [1].

Крім того, власнику або керівнику підприємства необхідно виробити правильну стратегію впровадження МСФЗ. Існує два основних підходи до вирішення питання про переведення фінансової звітності на міжнародні стандарти (рис 1.):

– трансформація бухгалтерської звітності, складеної відповідно до національних стандартів на звітність в стандартах МСФЗ;

– конверсія або ведення паралельно з національними стандартами управлінського обліку відповідно до МСФЗ.

О. Губачова [2] вважає, що для ефективного впровадження МСФЗ в Україні, як головного інструменту регулювання ринкової економіки, необхідно вжити наступних заходів:

- чітко, на законодавчому рівні, визначити принципи, які будуть діяти на перехідному періоді;

- створити методичні рекомендації відносно застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

- удосконалити первинну облікову документацію з урахуванням умов ринкової економіки та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

- скоординувати дії органів державної влади, регулюючих організацію та методику бухгалтерського обліку і звітності;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- узгодити норми положень (стандартів) бухгалтерського обліку та податкового законодавства з метою формування оптимальної моделі взаємозв'язку системи оподаткування з системою бухгалтерського обліку;

- видати навчально-методичну літературу, яка освітлює застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності;

- підготувати, перепідготувати та підвищити кваліфікацію спеціалістів в галузі бухгалтерського обліку;

- провести заходи, спрямовані на дотримання професійної етики;

- співпрацювати в рамках міжнародних спеціалізованих професійних організацій.

Висновки. Таким чином, незважаючи на вже здійснені Україною заходи у рамках гармонізації звітності в Україні відповідно до вимог МСФЗ, Директив та Регламенту Ради ЄС необхідно приділяти їй дуже велику увагу, оскільки кінцевою метою є підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку. Актуальним питанням залишається створення дієвої системи підготовки і підвищення кваліфікації бухгалтерів для забезпечення оперативною, якісною, достовірною інформацією власників, інвесторів та інших користувачів фінансово-економічної інформації.

Адаптація звітності українських підприємств до МСФЗ дозволить уникнути необхідності у складанні податкової та спеціалізованої звітності, зменшити ризики для інвесторів та кредиторів, забезпечити прозорість і зрозумілість інформації, підвищити зростання довіри до показників фінансової звітності, поглибити міжнародну кооперацію в галузі бухгалтерського обліку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Облік та звітність за МСФЗ: для кого, навіщо і чому? // Дебет-Кредит. – 2006. – № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dtkt.com.ua/show/1cid02519.html

2. О.Губачова Гармонізація фінансової звітності українських підприємств до міжнародних стандартів // О. Губачова, В. Костюченко / Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 11. – с. 12

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Голов С. Ретроспективний погляд на реформування бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 1.–с. 23
4. Дідловський О.М. Необхідність та проблеми впровадження МСБО в Україні // О.М. Дідловський / Фінанси України. – 2006. – № 8. – с. 36

УДК 658.14/.17(047.32).066

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

І. М. Куц, студентка
Науковий керівник: асистент Лесік І. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто важливість використання і запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Досліджено роль та перспективи застосування в нашій країні Міжнародних стандартів фінансової звітності(МСФЗ). Наведено практичне використання МСФЗ та удосконалення методики формування достовірних показників фінансової звітності.

Ключові слова: *облік, фінансова звітність, міжнародні стандарти фінансової звітності.*

Актуальність теми. Економічна ситуація, що склалася за період становлення незалежності нашої держави та входження її в світову спільноту, потребує значних структурних змін, а також зумовлює закономірну необхідність масштабного реформування системи бухгалтерського обліку та звітності. Реформування бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів, створення нової нормативної бази бухгалтерського обліку вимагає рішення цієї проблеми на національному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням стандартизації обліку займалися провідні як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, Ю.А. Кузьмінський, М.С. Пушкар, Я.В. Соколов, Л.З. Шнейдман, М.І. Куттер, С.А. Стуков, В.І. Ткач, Е.С. Хендриксен, М.Ф.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ванбреда та інші. Але більшість проблематичних питань в умовах інтеграції залишається не вирішеними, що потребує застосування більш дієвих заходів.

Метою статті є визначення ролі МСФЗ переваги переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. Створення міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) стало важливим кроком руху світового економічного співтовариства до формування прозорої інформаційної бази діяльності господарюючих суб’єктів. Практичне використання МСФЗ та удосконалення методики формування достовірних показників фінансової звітності згідно з МСФЗ розглядаються представниками облікової науки та практики як найбільш перспективний шлях задоволення потреб зовнішніх користувачів. При розробці основних принципів фінансової звітності та стандартизації облікових методик міжнародних стандартів детально вивчались інтереси інвесторів та акціонерів, аналізувались національні особливості формування облікових даних.

МСФЗ – ефективний інструмент підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створюєдостовірну базу для визначення доходів і витрат, оцінювання активів і зобов'язань.

Розвиток ринкових відносин, створення підприємств різних форм власності, потреба визначення і відображення фінансових результатів їх діяльності вимагали кардинальних змін в організації та методології бухгалтерського обліку в Україні. Можливості виходу українських підприємств на ринки капіталу безпосередньо залежать від прозорості та вірогідності фінансової звітності, на основі якої інвестор міг би приймати рішення про доцільність і обсяг інвестицій, здійснювати контроль за їх ефективним використанням. Кабінет Міністрів України затвердив Програму реформування бухгалтерського обліку 28 жовтня 1998 року, яка передбачала перехід усіх суб’єктів господарювання на принципи і методи Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ)[2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Сьогодні питання запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності є надзвичайно актуальним. В умовах глобалізації пріоритетними є саме міжнародні стандарти, оскільки вони є ефективним інструментом підвищення прозорості інформації щодо діяльності суб'єктів господарювання, а також залучення капіталу. Підприємства, які складають фінансову звітність згідно з міжнародними стандартами, отримують можливість виходу на міжнародні ринки капіталу.

Міжнародні стандарти фінансової звітності якісно впливають на можливості керівництва в області управління організацією і надають значні переваги перед конкурентами. У суб'єктів, які складають звітність за МСФЗ, значно зростає можливість залучити додаткові джерела капіталу та партнерів по бізнесу, які допоможуть забезпечити економічне зростання і процвітання. У свою чергу суб'єкти, використовуючи МСФЗ, мають доступ до інформації про фінансовий стан потенційних партнерів, що слугує додатковим інструментарієм при їх виборі.

Необхідність розроблення міжнародних стандартів викликана процесом уніфікації наявних національних вимог і правил ведення обліку та складання звітності в різних країнах. Таким чином, МСФЗ є системою, яка непов'язана напряму з економікою окремих країн та не має власних традицій.

Впровадження МСФЗ потребує тривалого часу й значних зусиль. Новим кроком на шляху до реалізації поставлених завдань щодо реформування бухгалтерського обліку є ухвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р «Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні», метою якої є удосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу[1].

Одними із основних напрямів реалізації Стратегії є законодавче регулювання порядку застосування міжнародних стандартів, зокрема з 2010 року обов'язкове складення фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами підприємствами-емітентами,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

цінні папери яких перебувають у лістингу організаторів торгівлі на фондовому ринку, банками і страховиками, за власним рішенням іншими емітентами цінних паперів і фінансовими установами.

Те, що закладене в основу системи МСФЗ, є результатом домовленостей між представниками різних систем звітності (передусім, країн-членів Комітету МСФЗ). Це, своєю чергою, спричинило те, що міжнародні стандарти передбачають основний і альтернативний підходи до визнання та оцінювання активів, зобов'язань і капіталу в низці випадків, залишаючи можливість вибору тієї або іншої облікової політики, що використовується в тій або іншій країні, без створення єдиних вимог до складання звітності, яку дійсно можна було б порівняти.

Варто зазначити, що Міжнародні стандарти фінансової звітності – це стандарти виключно звітності, тобто заключного етапу бухгалтерської роботи.

Вони не висувають ніяких спеціальних вимог до обліку і компанія має право вибирати будь-який доступний спосіб отримання міжнародної звітності. Подібний пакет звітів можуть також вимагати іноземні інвестори, що є особливо важливим при складанні консолідованої фінансової звітності.

Складаючи фінансову звітність за міжнародними стандартами вперше, керівники підприємств та бухгалтерські служби можуть стикнутися з рядом проблем основними з яких є наступні:

– відсутність кваліфікованих фахівців, які можуть розуміти і застосовувати МСФЗ. Причому мова йде не лише про підготовку звітності, а й про використання і розуміння її. Найбільш результативним методом навчання МСФЗ є навчання у процесі впровадження стандартів в конкретній компанії;

– виникнення додаткових витрат внаслідок потреби у придбанні нового програмного забезпечення, за допомогою якого складання звітності значно полегшило роботу персоналу та зменшило можливість допущення помилок;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– необхідність у зборі додаткової інформації, яку вимагають МСФЗ, включення до посадових обов’язків працівників підрозділів додаткових функцій;

– складність окремих стандартів. Найбільш важкі для сприйняття на сьогодні елементи МСФЗ – стандарти, присвячені відображенню у звітності фінансових інструментів, зокрема вкладень у цінні папери, похідних інструментів, дебіторської та кредиторської заборгованості. Складність також полягає ще й у тому, що активи і зобов'язання мають бути оцінені за справедливою вартістю, що є складним завданням для вітчизняних фахівців[3].

Позитивними сторонами застосування МСФЗ як для суб’єктів господарювання, які складають фінансову звітність, так і для зовнішніх користувачів являються:

- можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;

- забезпечення порівнянності звітності з іншими організаціями, незалежно від того, резидентом якої країни вони є і на якій території здійснюють господарську діяльність;

- можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки;

- престижність, забезпечення більшої довіри з боку потенційних партнерів;

- у багатьох випадках велика надійність інформації;

- прозорість інформації, що забезпечується шляхом дотримання правил її складання, а також численними поясненнями до звітності.

Практика свідчить, що прийняття й використання МСФЗ забезпечує:

- зменшення ризику для кредиторів та інвесторів;

- зниження витрат кожної країни на розробку власних стандартів;

- поглиблення міжнародної кооперації в галузі бухгалтерського обліку;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- однозначне розуміння фінансової звітності та зростання довіри до її показників у всьому світі[4,5].

Висновок: Отже, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан підприємства. Тому цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також. Запровадження МСФЗ дасть змогу залучити іноземних інвесторів і розширити експортні можливості України, що, своєю чергою, приведе до зниження безробіття, забезпечити вихід із кризи та майбутнє процвітання економіки і вступу України до Європейського Союзу.

Загалом, робота щодо реформування бухгалтерського обліку в рамках адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу підвищить рівень професійного співтовариства бухгалтерів, прискорить процес інтеграції економіки нашої держави в світову спільноту та сприятиме формуванню сприятливого інвестиційного клімату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні //Розпорядження КМУ від 24 жовтня 2007 р., № 911-р.-[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=911-2007-%F0.

2. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародни стандартів//Постанова КМУ від 28 жовтня 1998р., №1706, -[Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1059.1384.0

3. Голов С. Гармонізація фінансової звітності відповідно до плану дій „Україна - ЄС" /С.Голов //Бухгалтерський облік і аудит. 2005. - №4. -7-9 С.

4. Іонін Є. Проблеми впровадження в Україні міжнародних стандартів. Аналітичні аспекти/Є.Іонін //Бухгалтерський облік і аудит. -2007. - №4. - 22-25С. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://udau.edu.ua/library.php?pid=2121

5. Левченко В.П. Перехід на МСФЗ як елемент стратегії розвитку ринку небанківських послуг // Ефективне регулювання ринку фінансових послуг – шлях до Європейської інтеграції: матер. міжнар. конф., 8 грудня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/880/.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК : 657.6(477)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Н. Б. Лаврик, студентка
Науковий керівник: асистент Лесік І. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено тенденції розвитку аудиту в Україні, проаналізовано проблемні аспекти, визначено перспективні напрями його вдосконалення.

Ключові слова: *аудит, господарська діяльність, ефективність.*

Постановка проблеми. Україна переживає нелегкий етап розвитку своєї економіки. Аудит є однією з основних форм економічного контролю, головною функцією якого є об'єктивність оцінки облікової та звітної інформації про фінансово-господарську діяльність юридичних осіб, та базується на взаємній зацікавленості держави, адміністрації підприємства та їхніх власників. Саме тому проблеми низької якості аудиторських послуг, їх автоматизації, недостовірності інформації, наданої аудиторськими висновками, що негативно впливає як на діяльність підприємств, так і на економічне становище держави загалом потребують негайного розв'язання.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у становлення та розвиток аудиту в Україні зробили вчені: М.І. Бондар [1], Ф.Ф Бутинець [2], В.І. Драч [3], С.Б. Ільїна [5], Л.П. Кулаковська [6], Б.Ф. Усач [8] та інші. Але багато теоретичних та практичних проблем залишаються невирішеними, тому проблеми вдосконалення аудиту в Україні є актуальними.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження розвитку аудиту в Україні, обґрунтування проблем щодо ефективності його здійснення, визначення необхідних заходів та шляхів їх вирішення.

Викладення основного матеріалу. Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність», аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [4].

Нестабільна економічна ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення низки проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і унеможливлюють успішний розвиток аудиту: недосконалість методичних та теоретичних розробок з аудиторського контролю, брак достатнього досвіду аудиторської діяльності, недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, недотримання аудиторами якості аудиторських послуг, недостатній контроль за видачею ліцензій аудиторам, відсутність штрафів та покарань за недостовірність звіту аудитора, низька довіра до аудитора, відсутність чіткого механізму формування ціни аудиторських послуг, відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту.

Серед проблем можна виділити розробку та впровадження економічного механізму регулювання аудиту, що включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської відповідальності, розвиток цивілізованої конкуренції на ринку аудиторських послуг. На сьогоднішній день відсутні достатній законодавчий фундамент і досвід судового розгляду позовів щодо аудиторів (аудиторських фірм), немає методики оцінки розмірів збитку користувачів від неякісного аудиту, суди не завжди вирішують справи і впроваджують їх у життя, страхові фірми не здатні і не підготовлені до масового страхування аудиторської відповідальності.

Недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю спричиняє нестачу знань та низьку компетенцію аудитора під

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

час виконання своїх завдань. Крім того, такі тенденції призводять до пониження рівня конкурентоспроможності українських аудиторів, порівняно з іноземними, які пропонують значно ширший перелік послуг [9].

Іншим негативним явищем є брак кваліфікованих аудиторських кадрів, що призводить до зниження якості аудиторських послуг. Це питання порушується не лише користувачами аудиторських послуг і державними органами, але й власне аудиторами, які зацікавлені в стабільному розвитку ринку аудиторських послуг, підвищенні престижу аудиторської професії. Нині аудитор не завжди здійснює якісну аудиторську перевірку та складає достовірний аудиторський висновок. Незважаючи на законодавчу вимогу щодо обов'язкового підтвердження незалежним аудитором показників річної фінансової звітності її користувачі не відносяться з належною довірою до висновку аудитора про достовірність показників фінансової звітності. Аудиторська Палата України щороку формує план зовнішніх перевірок систем контролю якості аудиторських фірм та аудиторів. У 2010 році було заплановано провести 420 таких перевірок [8].

Професійний контроль за діяльністю аудиторів здійснюється через комітет з контролю за аудиторською діяльністю, який створений як структурний підрозділ при Аудиторській палаті України [3].

Вирішення питання також потребує проблема сучасного аудитора та довіри до нього. Процес вибору аудитора – це, по – перше, питання довіри. Тобто перед тим, як клієнт вирішить надати інформацію аудиторові, він повинен бути впевнений, що в аудитора стане сил і змоги зберегти її в конфіденційності. Це, звичайно, пов'язано з професіоналізмом аудитора і юридичним захистом його діяльності.

Поряд з перерахованими вище питаннями існує серйозна проблема формування ціни на аудиторські послуги, а саме в частині методики її визначення. Єдиної системи розрахунку вартості послуг аудиторської

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фірми в Україні не існує, тому аудитори часто використовують власну систему формування ціни. Найчастіше така система заснована на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин або обсягу виконаних робіт. Також, велика кількість аудиторів на ринку спричиняє значне зниження ціни на аудиторські послуги у зв'язку з необхідністю боротьби за клієнта. Це в свою чергу впливає на зниження якості аудиту.

Також одним із проблемних питань на сьогоднішній день є спроби з боку законодавців скасувати або значно звузити аудиторську діяльність, обов'язковість аудиту, усунути від аудиту приватних підприємців та малі приватні фірми тощо [5].

Більшої уваги потребує система впровадження інформаційних систем для потреб внутрішньогосподарського контролю. Особливості контролю в умовах автоматизованого опрацювання інформації досліджені мало або висвітлені лише у загальних аспектах, відбувається відставання новітніх технологій опрацювання економічної інформації від процесів контролю на підприємствах.

Особливої уваги заслуговує недотримання вимог щодо забезпечення незалежності аудитора під час надання професійних послуг. У Кодексі професійної етики Міжнародної Федерації Бухгалтерів загрози відповідності фундаментальним принципам професійної діяльності класифіковані в такий спосіб: загроза власного інтересу, загроза власної оцінки, загроза захисту, загроза особистим і сімейним відносинам. У своїй практичній діяльності аудитор стикається практично з усіма перерахованими загрозами [6].

Таким чином, виникає низка проблем у процесі становлення та здійснення аудиту в Україні. Комплексна програма подолання кожної з них забезпечить ефективне та якісне здійснення аудиту та сприятиме подоланню негативних явищ в економіці України, пов'язаних з недостатнім контролем за суб'єктами підприємницької діяльності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

В Україні контроль за якістю аудиту та аудиторських послуг, які включають у себе не лише ведення аудиту, а й надання консультацій з питань правильного ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, здійснює Аудиторська Палата України.

Важливою умовою вдосконалення методики та організації аудиту на сучасному етапі його розвитку є застосування інформаційних систем і комп'ютерних технологій. Для чіткого визначення особливостей проведення аудиту в умовах комп'ютерної обробки даних і його нормативного регулювання доцільно розробити роз'яснення та методичні рекомендації щодо його застосування.

Аудит стає окремою складовою інфраструктури економіки України, яка потребує відповідного регулювання. Для ефективнішого регулювання аудиту в Україні слід забезпечити оптимальну комбінацію державного, професійного та економічного механізмів регулювання із поступовим послабленням першого. Необхідно розробити кожній аудиторській фірмі внутрішні програми їх діяльності, які становитимуть опис комплексного підходу до організації технології та методики здійснення аудиту.

Здійснення системи заходів, спрямованих на усунення проблемних питань та недоліків у процесі проведення аудиту, матиме багато позитивних наслідків не лише у структурі діяльності підприємств, але й в економіці України загалом: уникнути шахрайства, помилок та грошових махінацій на підприємствах, отримати надходження додаткових коштів до бюджету за рахунок виявлення підприємств, що частково або повністю приховують результати своєї економічної діяльності.

Поліпшенню якості аудиту в Україні сприятиме лише система цілісних та комплексних заходів, які будуть спрямовані на розвиток правового поля аудиту, запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем професійної компетентності аудиторів та якості наданих послуг, забезпечення реальної професійної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

незалежності аудитора та запровадження санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг.

Висновки. В умовах формування ринкових відносин та різноманітності форм власності існує нагальна потреба в удосконаленні функцій управління процесом виробництва, що викликало потребу створення системи професійного незалежного аудиту. Вдосконалення аудиту в Україні – це складний та багатогранний процес, який сприяє підвищенню авторитетності вітчизняного аудитора на міжнародному рівні та забезпечить високу якість аудиторських послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар М. І. Аудит в АПК: навчальний посібник. / М. І. Бондар. — К.: КНЕУ, 2003. — 188 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник. / Ф. Ф. Бутинець. — Житомир : ПП «Рута», 2006. — 512 с.
3. Драч В. І. Наступний крок: забезпечення якості аудиторських послуг / В. І. Драч // Аудитор України. — 2009. — №5/6. — С. 60-61.
4. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р., із змінами та доповненнями // Урядовий кур'єр. — 2006. — № 195. — С. 46-50.
5. Ільїна С. Б. Основи аудиту : навчально-практичний посібник. / С. Б. Ільїна. — К .: Кондор, 2006. — 378 с.
6. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту: навчальний посібник — К.: Каравела, 2004. — 568 с.
7. Україна. Аудиторська Палата. Про затвердження плану зовнішніх перевірок систем контролю якості аудиторських фірм та аудиторів на 2010 рік // Аудитор України. — 2010. №1. — С. 8-67.
8. Усач Б. Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б. Ф. Усач. — К.: Знання-Прес, 2007. — С. 217-222.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 654(083.7)(477)

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

М. Д. Доценко, студент
Науковий керівник: ассистент Лесік І. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Здійснено аналіз вітчизняної нормативної бази бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Проведено порівняльний аналіз міжнародних стандартів фінансової звітності і положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Надані практичні рекомендації щодо удосконалення вітчизняного бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Обґрунтовано доцільність запровадження, користування МСБО в Україні.

Ключові слова: *фінансова звітність, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського облік* обліку, реформування .

Актуальність теми. У світовому співтоваристві при сучасному зростанні ділової міжнародної активності й обсягів іноземних інвестицій проблема впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку набуває великого значення. У жодній країні світу фінансовий ринок не може розвиватися у відриві від ринку міжнародного. У першу чергу це стосується країн із перехідною економікою, до яких відноситься Україна, де ринки капіталу створювалися завдяки іноземним інвестиціям.

Незважаючи на те, що всі національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України (П(С)БО) значною мірою ґрунтуються на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО), вони не є тотожними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню цієї проблеми приділяють увагу вітчизняні вчені та практики: Ф. Бутинець, С. Голов, О. Губачова, В. Костюченко, Ю. Кузьмінський, В. Пархоменко, В. Сопко, В. Швець та інші. Серед найбільш відомих зарубіжних дослідників слід назвати Р. Антоні, А. Афанасьєва, Дж. Блейка, Я. Вільямса, Г. Гернона, Ж. Дішара, В. Ковальова, Д. Мітчела, Б. Нідлза, Я. Соколова. Однак ряд

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

важливих питань методології та організації бухгалтерського обліку в сучасних умовах залишаються дотепер не вирішеними.

Метою статті є опрацювання теоретичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення вітчизняного бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. МСБО покликані забезпечувати єдність принципів бухгалтерського обліку в різних країнах, зіставність показників фінансових звітів, поліпшення взаєморозуміння між користувачами фінансових звітів, забезпечення високої якості необхідної облікової практики за конкретних економічних обставин.

В різних країнах світу створювалися підприємства, які поступово розвивалися, збільшувався обсяг їх послуг та продукції, з‘являлась необхідність торгівлі та співробітництва з підприємствами інших країн. Наслідком цього стало створення спільних підприємств, відкриття іноземних філіалів, а отже і необхідність однакового розуміння та використання всіма учасниками бухгалтерської та фінансової інформації. Але існували розбіжності між поданням цієї інформації в різних країнах. Для формування стандартів, які були б найзручнішими і зрозумілими було створено спеціальну організацію – Комітет з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО). Цей комітет є незалежною організацією приватного сектора, яка має за мету досягнення єдності у принципах бухгалтерського обліку, що їх використовують підприємства та інші організації для складання фінансової звітності в різних країнах світу. Комітет був заснований у 1973 році на підставі угоди, укладеної між професійними бухгалтерськими організаціями Австралії, Великобританії, Ірландії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Мексики, Сполучених Штатів Америки, Франції та Японії. З 1983 року КМСБО об'єднує всі професійні бухгалтерські організації, що входять до складу Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ). Нині багато різних організацій залучаються до роботи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

комітету, крім того, багато країн, які не є членами КМСБО, використовують Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [1].

Загальновідомо, що для досягнення Україною бажаного рівня розвитку необхідно реформувати різні сектори економіки і в першу чергу – фінансовий, в якому найважливіше місце відводиться банкам. Процес реформування банківської системи повинен охопити всі елементи банківського сектора, включно із бухгалтерським обліком та звітністю. Причому їх реформування в першу чергу передбачає перехід до МСБО, що дозволяють реально відображати фінансовий стан банку та передбачати тенденції розвитку капіталу на ринку.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку містять єдині методологічні підходи до оцінки та розкриття інформації, необхідної інвесторам та кредиторам. Концептуальні положення МСБО, як правило, стають основою для розробки тією чи іншою країною власних стандартів бух обліку, які конкретизуються та доповнюються відповідно до МСБО з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку та національних традицій [2].

Враховуючи спробу України активно здійснювати економічну політику реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, Програму реформування бухгалтерського обліку, варто зазначити, що належного втілення вказане в облікову практику не знайшло. Зокрема, в Законі України (ЗУ) «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» не відображено обов’язкове складання фінансової звітності за міжнародними стандартами акціонерними товариствами і банківськими структурами. В П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» і Господарському кодексі не уточнено перелік суб’єктів, які мають право займатися спільною діяльністю. Також не визначено умови оподаткування внесків учасників у спільну діяльність та їх повернення. Це зумовлює суттєві відмінності між балансовою і справедливою вартістю об’єкта основних засобів та неточне формування собівартості

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

продукції. В П(С)БО 19 «Об’єднання підприємств» потребує уточнення методика оцінки справедливої вартості ідентифікованих активів і зобов’язань та амортизаційної політики гудвілу. У П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність» на не достатньому рівні висвітлено умови неподання материнськими підприємствами консолідованої фінансової звітності. Наголосимо, що лише банківські установи готують фінансову звітність згідно з МСФЗ, інші суб’єкти господарювання оприлюднюють фінансову звітність, складену відповідно до П(С)БО. Суб’єкти господарювання готують фінансову звітність згідно з МСФЗ лише на вимогу банків з метою отримання кредиту, задоволення потреб іноземного інвестора чи на вимогу материнського підприємства, що працює відповідно до вимог МСФЗ. У країнах ЄС, після затвердження Європейським Парламентом пропозиції Комісії з цінних паперів та фондової біржі щодо обов’язкового складання консолідованої звітності за МСФЗ не пізніше 2009 р., 73 % суб’єктів господарювання перейшли на міжнародні стандарти [3].

Методологічні засади формування інформації про запаси в обліку та розкриття її у фінансовій звітності визначає П(С)БО 9 «Запаси», в частині обліку готової продукції – П(С)БО 16 «Витрати». Загальний підхід до обліку запасів і вимоги до розкриття інформації про них у фінансовій звітності наведено в МСБО 2. Серед питань, що розкривається в МСБО 2, присвячено обліку запасів – визначення суми собівартості, яка повинна визнаватися як актив і переноситись на майбутні періоди до моменту визнання доходів. Згідно з МСБО 2, запаси включають товари, готову продукцію, незавершене виробництво, основні і допоміжні матеріали (витрати на послуги за МСБО 18 «Дохід»). У П(С)БО 9 в перелік запасів включені всі групи запасів згідно з МСБО 2. Те, що МШП у вітчизняному нормативі належать до оборотних засобів, хоча і включають об'єкти, які не зовсім підходять визначенню даних оборотних активів, на нашу думку, не відповідає вимогам МСБО 2. Необоротні активи не призначені для

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

реалізації найближчим часом, а оборотні – призначені для перетворення їх у грошові кошти. Відзначимо умовність такого підходу. Наприклад, деякі основні засоби простіше обернути в грошові кошти, ніж у готову продукцію. Розмежування МШП між запасами і основними засобами здійснюється за часовим критерієм: об'єкти, використовувані більше одного року або звичайного операційного циклу, належать до основних засобів, у протилежному випадку – до запасів. У МСБО 16 «Основні засоби» визначено, що запасні частини і допоміжне обладнання відображаються як запаси та визнаються прибутком/збитком у процесі їх споживання. Запасні частини розглядаються як основні засоби у разі, якщо очікується їх використання більше одного року. У МСБО 16 не визначено з приводу одиниці оцінки для визнання з чого складається об’єкт основних засобів [4].

За останні роки система обліку й звітності в Україні сильно змінилася. На сьогодні прийнято 34 П(С)БО, в основу яких лягли 41 МСБО та 8 МСФЗ.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» П(С)БО - це нормативно-правовий акт, що визначає принципи й методи ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності, які не суперечать міжнародним стандартам [6].

У національних П(С)БО дотримано вимоги МСБО з урахуванням економічних, правових, податкових особливостей та традицій нашої держави.

П(С)БО охоплюють усі чинні МСБО (крім стандартів, які стосуються звітності банків і пенсійних фондів), але не копіюють їх. Деякі національні стандарти об'єднують положення кількох МСБО, а в деяких випадках передбачаються національні стандарти, які не мають аналогічного міжнародного стандарту. Але всі національні стандарти базуються на МСБО та не суперечать їм [5].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Вітчизняні нормативи зберігають окремі відмінності порівняно з МСБО, практично за всіма проаналізованими ознаками. Це призводить до того, що незважаючи на подібність підходів до обліку запасів, їх показники у звітності, складені за вітчизняним і міжнародним стандартами різні. Саме тому важливо продовжувати реформування національного обліку до його наближення до вимог МСБО.

Висновки. Сьогодні міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, але й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності. Ці причини вплинули на вибір МСБО як орієнтира для реформування системи бухгалтерського обліку й звітності України.

У зв'язку з тим, що МСБО постійно змінюються, усе більше спостерігається розбіжностей між ними й П(С)БО. Оскільки згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» П(С)БО не можуть суперечити міжнародним стандартам, у майбутньому слід очікувати внесення відповідних змін в існуючі, а також створення нових стандартів.

На законодавчому рівні слід установити передбачені Директивами ЄС мінімальні вимоги до складу фінансової звітності суб'єктів господарювання, які не зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність згідно з МСБО.

Крім того, необхідно сприяти кадровому забезпеченню практичного застосування результатів реформи бухгалтерського обліку й фінансової звітності в Україні, тобто підготовці й підвищенню кваліфікації спеціалістів бухгалтерського обліку шляхом проведення атестації професійних бухгалтерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шарашидзе Т. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку// Т. Шарашидзе С.7–8. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : pro-u4ot.info/files/books/MSBO.DOC – Україна

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Рейзвіх Е.П. Проблеми становлення міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні // Облікові проблеми. –2009. – №6. – С.29–31.

3. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку // Інформаційна база бухгалтерського обліку С.26–29– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://books.efaculty.kiev.ua/bug/1/r4/

4. Бухгалтерський облік – Наукова періодика України.С. 13–15.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/735/13/

5. Міжнародні стандарти фінансової звітності: проблеми і перспективи застосування// Вісник Університету банківської справи Національного банку України № 1 (7) березень 2010. – С.214—217. – [Електронний ресурс]. – Режим доступуhttp://www.nbuv.gov.ua/portal/ oc_Gum/VUbsNbU/2010_1/VUBSNBU7_p212-p216.pdf

6. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» // Верховна Рада України; Закон від 16.07.1999 № 996–XIV– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14

УДК 658.14/17(047.32)

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

М. Д. Доценко, студент
Науковий керівник: асистент Лесік І. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено роль звітності всіх підприємств і організацій. Надані практичні рекомендації щодо визначення поняття фінансової звітності. Розглянуто проблеми фінансової звітності.

Ключові слова: *фінансова звітність, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського облік.*

Актуальність теми. В Україні відбуваються складні процеси реформування бухгалтерського обліку, зумовлені інтеграцією країни до ЄС. Тому, нагальною є проблема приведення національної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів. Це викликано бажанням багатьох компаній отримати корпоративну прозорість, яка відкриє доступ до міжнародних ринків капіталу, приведе до розширення зовнішньоекономічних зв'язків, полегшить вільний рух капіталу на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

європейських ринках. Зазначена проблема актуальна для всіх країн світу, особливо для України, оскільки бухгалтерський облік є необхідним засобом ведення міжнародного бізнесу й формування сучасної економічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі складання фінансової звітності присвячено багато робіт вітчизняних і закордонних вчених: В.Є.Хруцький, Т.В.Сизова, В.В.Гамаюнов, К.В.Щиборщ, В.В.Ковалев, Р.Л.Акофф, І.Т.Балабанов, Т.Г. Бень, С.Б.Довбня, М.Д. Білик, С.А. Білобловський, К. Друри, И. Мейтленд, С.В. Онищенко, В.П.Савчук, Р.С.Каплан, Р. Речлін, В.Н. Самочкин, О.О.Терещенко, Д.К. Шим та ін.

Метою статті є поглиблення теоретичних та розробка методичних засад і практичних рекомендацій щодо вдосконалення бухгалтерського обліку, фінансової звітності в Україні у контексті гармонізації з міжнародними стандартами фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. В умовах переходу України до ринкової економіки, зростає потреба в своєчасній і достовірній інформації для ухвалення обґрунтованих рішень. В цьому зв'язку зростає роль бухгалтерського обліку, звітності та економічного аналізу господарської діяльності всіх підприємств і організацій, незалежно від форм власності і виду діяльності. Для управління господарською діяльністю підприємства постійно потрібна інформація по всім господарським процесам та операціям, їх характером і обсягом, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, про їх використання, про стан розрахунків з дебіторами і кредиторами та фінансові результати діяльності, а саме дані бухгалтерського обліку дозволяють дати таку комплексну оцінку діяльності підприємства і організації.

У Законі України «Про бухгалтерський облік» та у П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дається наступне визначення : «фінансова звітність - це бухгалтерська звітність, яка дає інформацію про

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період». Тобто, фінансова звітність складається на основі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів. Це означає, що законодавчі акти розділяють ці два поняття, при чому так, ніби фінансова звітність є складовою бухгалтерської [1].

Дане питання є досить спірним, оскільки інші науковці не розрізняють ці поняття. Наприклад, Чебанова Н.В., вважає, що фінансова звітність - це документи, які містять інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, про рух грошових коштів підприємства за звітний період [4].

Серед вітчизняних науковців немає єдиної думки щодо визначення поняття фінансової звітності. За словами Л. Волинець, фінансова звітність – це структуроване подання інформації про фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства [2].

У міжнародних стандартах під терміном «фінансові звіти загального призначення», розуміють фінансову звітність, і визначаються вони, як звіти, що відповідають потребам користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їхніх конкретних інформаційних потреб [3].

Метою звітності підприємства є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень.

При складанні звітності виникає ряд проблем. Форма №2 «Звіт про фінансові результати» починаючи із фінансової звітності за 2008 рік складається в тисячах гривень без десяткових знаків. Такий же формат було встановлено для документів форми №1 «Баланс». Наказ не торкався форми №3 «Звіт про рух грошових коштів» та форми №4 «Звіт про власний капітал». Вони як і раніше заповнюються в тисячах гривень з одним десятковим знаком після коми. Коли підприємства почнуть

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

приводити у відповідність показники різних рядків і форм фінансової звітності, вони можуть зіткнутися з труднощами, викликаними зростаючою похибкою округлення даних. Як наслідок - дані звітів будуть дещо перекручені. Звідси випливає що доречнішим є складання всіх звітів з одним десятковим знаком, оскільки це надасть більш точнішу інформацію по підприємству та не буде об рахункових непорозумінь.

За своєю сутністю міжнародні стандарти є компромісом між провідними системами обліку. Вони сприяють виходу на міжнародні ринки капіталу. Сьогодні, законодавством України, ще не визначено шлях впровадження міжнародних стандартів, проте є досить зрозумілим те, що копіювання розвинутих систем обліку може призвести до негативних наслідків у національному бухгалтерському обліку.

Намір України стати повноправним учасником ринкових процесів у світі та повноправним членом ЄС вимагає від неї створення прозорої та зрозумілої для всього світу системи контролю за діяльністю суб'єктів господарювання.

Принциповою основою переходу на міжнародні стандарти, перш за все, повинно бути визнання загальних принципів підготовки та складання фінансової звітності, що сформульовані в окремому документі, який не є стандартом і не містить обов’язкових вимог і рекомендацій.

Вже проведено значну роботу в цьому напрямі, а саме: Кабінетом Міністрів України затверджена Програма реформування системи бухгалтерського обліку, яка передбачає запровадження МСФЗ на підприємствах і організаціях країни, із посиленням ролі Міністерства фінансів у формуванні політики у сфері бухгалтерського обліку та звітності про виконання бюджету, створенням правових основ для проведення реформ у сфері бухгалтерського обліку у державному секторі відповідно до міжнародних стандартів [5].

Висновоки. Фінансова звітність, складена відповідно до П(С)БО 1-5, має значні аналітичні можливості, проте існує чимало питань, що

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

залишились невирішеними. Основним з них є недостатність відображеної у звітності обліково-економічної інформації, внаслідок чого користувачі цієї інформації змушені приймати управлінські рішення в умовах певної невизначеності. Причиною цього є те, що стандартна фінансова звітність розробляється таким чином, щоб задовольнити всіх користувачів необхідною інформацією, але це завдання нереальне з огляду на різні інтереси кожного з них. Отже, необхідно збільшувати кількість облікової інформації представленої у фінансовій звітності.

Правильне визначення класифікації звітності надає можливість вчасно і в правильному напрямку зорієнтуватися підприємцям для мобільного пошуку резервів подальшого розвитку і вдосконалення діяльності підприємства. розробка заходів щодо приведення національної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів вимагає вивчення досвіду впровадження міжнародних стандартів країнами з перехідною економікою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гольцова С.М. Звітність підприємств: Навчальний посібник./ С.М. Гольцова, І.Й. Плікус-Київ: «Центр навчальної літератури», 2004.–292 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ztonline.org.ua/bookshop/33-32-3498/Zvitnist-pidpriemstv-finan-konsolid-do-fondiv-Navch-pos-Golcova-S-M-Plikus-I-Y.html

2. Волинець Л. Задачи и сфера применения МСБУ 1 //Современный бухгалтер. – № 24. – 2006. – 444 с.

3. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: сучасний стан та застосування // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 8-9. – С. 88–100. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://ukrknyga.at.ua/load/ 42-1-0-1890

4. Чебанова Н.В. Фінансова звітність підприємства. / Н.В. Чебанова, Т.Я. Чупир, Ю.А. Василенко – Х.:Фактор, 2006. – 444 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://books.if.ua/ru/books/21001

5. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів // Кабінет Міністрів України; – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1706-98-%EF

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК: 368.8:338.43(477)

СТАХУВАННЯ АГРАРНИХ РИЗИКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Л. В. Швець, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто типові моделі страхування сільськогосподарських ризиків в іноземних державах. Визначено сучасний стан вітчизняного агрострахування. Вказано можливі напрямки налагодження страхування аграрних ризиків в України спираючись на закордонний досвід.

***Ключові слова**: страховий ризик, страхування аграрних ризиків, «американська» модель агрострахування, «європейська» модель агрострахування, Аграрне страхове бюро, Агентство з управління ризиками.*

Постановка проблеми. Розвиток системи аграрного страхування в Україні зумовлений потребами стабілізації виробництва та доходів у аграрному секторі економіки, залучення сільськогосподарських виробників до управління ризиками та стимулювання використання кращих здобутків технології сільськогосподарського виробництва.

Належно побудована система аграрного страхування є одним із найбільш ефективних способів управління ризиками, надає змогу вигідно поєднувати інтереси учасників ринку аграрного страхування та держави, як сторони, першочерговим завданням якої є забезпечення стабільного економічного зростання, добробуту громадян та їх соціального захисту.

Актуальність теми полягає в тому, що ситуація, яка склалася на сьогодні в Україні стосовно страхування сільськогосподарських ризиків, щонайменше гальмує прогрес і може бути визнана кризою розвитку системи. Тому одним з важливих завдань для України є впровадження міжнародних стандартів страхування, які б сприяли входженню страхового ринку держави у міжнародне страхове співтовариство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці приділяють достатньо уваги проблемам розвитку сільського господарства та страхуванню агроризиків, які досліджуються у працях Лугового Н.,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Пластуна В., Прищепи О., Фисун І., Шимчака О. Але, попри широке коло досліджень, в сучасних умовах господарювання виникають нові дискусійні питання даної проблеми, які потребують свого вирішення та вимагають подальших досліджень з метою пошуку оптимальних інструментів захисту сільгоспвиробників.

Метою статті є аргументація необхідності розширити страхування сільськогосподарських ризиків за прикладом страхових програм іноземних держав та визначення шляхів, які сприятимуть цьому як на рівні страхових компаній, так і на рівні держави.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід в галузі страхування сільськогосподарського виробництва свідчить про функціонування в багатьох країнах національних систем страхування сільськогосподарських ризиків. При цьому кожна країна створює власну, необхідну їй систему страхового захисту сільськогосподарського виробництва.

В США, наприклад, функціонує Федеральна корпорація страхування врожаю Департаменту сільського господарства, діяльність якої включає: перерахунок страховикам із федерального бюджету за фермерів 60% страхових премій; забезпечення додаткового страхового покриття фермерам, які беруть участь у Федеральній програмі страхування врожаю; контроль організації перестрахування; забезпечення перестрахування понад 40% ризиків агропромислового комплексу за кордоном.

В Канаді створена Державна корпорація страхування аграрних ризиків, яка забезпечує: субсидовані заощадження для фермерів; виконання програми забезпечення доходів (рівня доходів фермерам не нижче ніж 70% від попереднього рівня за останні три роки); контроль організації перестрахування; забезпечення перестрахування понад 40% агроризиків за кордоном.

В Португалії діє система «державного та приватного партнерства». При цьому держава гарантує субсидії фермерам на страхування та організацію перестрахування, а приватні страхові компанії відповідають

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

за розроблення програм страхування та контроль за їх виконанням; відшкодування частини ризиків, не відшкодованих державою.

В європейських країнах, таких як: Італія, Франція, Австрія, Німеччина страхові компанії займаються розробленням страхових продуктів зі страхування аграрних ризиків, а держава зі свого боку забезпечує контроль за здійсненням страхового та перестрахового захисту сільськогосподарських товаровиробників.

У Польщі діє приватна система страхування під контролем держави, яка забезпечує функціонування Страхового гарантійного фонду для здійснення 100% виплат страхового відшкодування за договорами обов'язкового страхування відповідальності осіб, зайнятих сільським господарством.

Як бачимо, для «американської» моделі страхування аграрних ризиків, яка застосовується в США та Канаді, характерна значна підтримка держави у страхуванні сільськогосподарських ризиків. «Європейська» модель Італії, Франції, Німеччини, Польщі, навпаки базується на мінімальній участі держави в аграрному страхуванні [1].

Дані моделі мають свої переваги і недоліки, але, як свідчить міжнародний досвід, найефективнішим при страхуванні аграрних ризиків є поєднання цих двох моделей. Адже, партнерство між приватним і державним сектором дозволяє державі мінімізувати витрати на агрострахування та зосередитись на виконанні суто державних функцій управління сільськогосподарським виробництвом, підтримуючи через субсидування премій на аргострахування виробництво пріоритетної сільськогосподарської продукції. До того ж залучення приватного сектору до реалізації програми забезпечує конкуренцію в сегменті агрострахування й підвищує відповідальність приватного сектору.

Страховий ринок у сфері аграрного сектору України, на відміну від іноземних держав, тільки починає розвиватись. На сьогодні у сільському господарстві застраховано лише близько 3% ризиків, в той час коли у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розвинених країнах цей показник досягає 90-95%. До того ж, слід відзначити той факт, що майже 80% страхового захисту припадає тільки на одну культуру – озиму пшеницю [2, с.59].

Найважливішою причиною такої ситуації перш за все виступає відсутність чітко сформульованої та розробленої схеми власної національної моделі страхування аграрних ризиків. Так, більшістю дослідників даної проблеми висуваються пропозиції щодо створення спеціальної державної страхової структури; об'єднання страхових компаній у страховий пул з метою розподілу ризиків між його учасниками; створення стандартних страхових продуктів, розробки методології оцінки ризиків і збитків, проведення перестрахування прийнятих ризиків. Проте досі не існує повноцінної законодавчо-нормативної бази, яка б забезпечила оптимальну реалізацію даних заходів. Сфера агрострахування в Україні регулюється лише окремими положеннями Закону України «Про державну підтримку сільського господарства в Україні», затвердженого постановою Верховної Ради України від 24 червня 2004 року № 1877-IV, а також положеннями Програми діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків» та Указу Президента України «Про деякі заходи щодо розвитку ринку зерна» від 18 вересня 2007 року № 890, де окреслено деякі заходи вдосконалення страхування сільськогосподарських ризиків.

Важливою проблемою також виступає «формальне» страхування, яке, на жаль, посилює свої позиції в Україні. Якісне страхування не може бути дешевим. Щоб застрахувати масив у кілька тисяч гектарів навіть з тарифом до 5%, доводиться платити дуже великі гроші. Тому страхувальники, в тому числі й великі холдинги, шукають будь-які можливі механізми здешевлення агрострахування.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Така ситуація додає негативу до загальної картини. Адже у разі настання страхових випадків «формальне» агрострахування не гарантує виплат, внаслідок чого зникає довіра до агрострахування.

Виходячи з викладеного вище та зважаючи на досвід зарубіжних країн, найоптимальнішим для України є варіант активної участі держави у розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції при максимальному використанні можливостей приватного сектора. Дана модель може бути забезпечена за рахунок функціонування державних структур - Аграрного страхового бюро, що представлятиме приватний сектор та Агентства з управління ризиками з боку державного сектору. Створення зазначених установ є основоположним кроком у розробці національної моделі агрострахування та лобіювання закріплення цієї моделі в законодавстві України.

Наступними стратегічними кроками для розвитку агрострахування в Україні мають бути:

- запровадження ефективних механізмів фінансової підтримки сільського господарства, що дозволить зменшити навантаження на державний бюджет і зробить таке навантаження прогнозованим та керованим. Крім того використання досвіду та розвинутої територіальної мережі страховиків дозволить заощадити значні кошти на розбудову інфраструктури страхування сільськогосподарської продукції;
- надання державою адекватної підтримки, яка б дозволяла зменшити системну проблему дефіциту обігових коштів сільгоспвиробників шляхом надання державної субсидії на якомога більшу частину страхової премії;
- створення надійного механізму виконання страховиками зобов’язань перед сільгоспвиробниками за укладеними договорами страхування.

Реалізація зазначених заходів дозволить ефективніше використовувати бюджетні кошти, залучити сільгоспвиробників до управління ризиками, стимулювати виробників до дотримання та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

застосування кращих технологій виробництва, сприятиме консолідації страхового сектору, розвитку аграрного виробництва та стабілізації доходів сільськогосподарської продукції.

Висновки. Аналіз міжнародної практики агрострахування показує, що даний сегмент страхування розвивається досить швидко й працює ефективно лише при довгостроковій і масштабній підтримці з боку держави та розподілу функцій між державою і приватним сектором. Тому Україна, перебуваючи на початкових етапах становлення системи страхування аграрних ризиків, має орієнтуватись саме на таку модель розвитку. Створення Аграрного страхового бюро та Агентства з управління ризиками забезпечить консолідацію зусиль та балансування інтересів сільгоспвиробників і страховиків.

В результаті держава у подальшому зможе забезпечити створення необхідної інституційної структури та визначить оптимальний розподіл функцій між державним регулюванням та саморегулюванням, що забезпечить оптимальне перетворення існуючих реалій на ефективно функціонуючу систему з урахуванням найкращого позитивного міжнародного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фисун І. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com
2. Пластун В.Л. Страхування ризиків сільськогосподарських підприємств./ В.Л. Пластун//Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент».– 2008. – №12/1 (33). – с.58-62
3. Шимчак О. Стан ринку агрострахування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://libfor.com
4. Прищепа О. Украина – Без поддержки государства аграрии могут позволить себе лишь формальное страхование [Електронний ресурс] .-Режим доступу : http://www.agroinsurance.com

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339.564:657

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Г. М. Кіндзер, магістр
Науковий керівник: Т. С. Пісоченко, асистент
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто концептуальні основи обліку експортних операцій та виконання умов зовнішньоекономічного договору в бухгалтерському обліку.

Ключові слова: *експорт, експортна операція, контрактна вартість, митна вартість, експорт товарів, мито, митні платежі.*

Актуальність проблеми. Однією з основних закономірностей сучасної епохи є зростання ролі зовнішньоекономічних зв'язків у народному господарстві кожної держави. Господарське зближення націй все відчутніше впливає на темпи і характер економічного та соціального розвитку, на загальну політичну обстановку у сучасному світі. Продаж вітчизняних товарів за кордон дає можливість розширити ринки збуту для українського товаровиробника. Особливості обліку експортних операцій є безумовно актуальними на сьогоднішній день.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку експортних операцій досліджували у наукових працях вітчизняні і зарубіжні науковці, серед яких М. Т. Білуха, О. С. Бородкіна, С. Ф. Голова, Ф. Ф. Бутинець, В. П. Завгородній, І. П. Житна, В. О. Шевчук, І. Д. Фаріон, М. В. Кужельний, А. М. Герасимович, Н. І. Дорош, Ю. А. Кузьмінський, В. М. Пархоменко, В. В. Сопко, В. Г. Лінник, М. Г. Чумаченко, Є. В. Мних та інші.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є розкриття та аналіз особливостей бухгалтерського обліку при проведенні експортних операцій суб’єктами господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експорт – це один з видів міжнародної торгівлі. Всі країни, в тому числі й Україна, намагаються стимулювати власного товаровиробника до експорту продукції. Експорт

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

товарів (робіт, послуг) є одним із основних видів зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до Митного Кодексу України експорт визначений як митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання їхнього повернення на цю територію і без встановлення умов їхнього використання за її межами.

Організація бухгалтерського обліку експортних операцій визначається рядом факторів, передусім, участю або не участю в експорті посередницьких організацій, порядком передачі права власності на товари, що експортуються, іноземному покупцю та формою розрахунків з ним.

Основними завданнями при веденні бухгалтерського обліку експортних операцій є:

- формування достовірної інформації про господарські операції, пов'язані з експортом товарів для забезпечення можливості прийняття ефективних управлінських рішень;
- правильне визначення фінансових результатів від здійснення експортних операцій;
- формування достовірної інформації про стан дебіторської заборгованості іноземних покупців та замовників [4].

Під час обліку експортних операцій необхідно визначити, хто експортер товарів: підприємство-виробник чи зовнішньоторгова фірма, що була створена на підприємстві для цих цілей і не виступає юридичною особою, чи спеціалізована зовнішньоторгова фірма, яка виконує доручення підприємства-виробника експортувати товар за комісійну винагороду (тобто здійснює посередницьку функцію). Експортні товари обліковуються в бухгалтерському обліку експортера з моменту переходу їх у власність зовнішньоекономічної організації до реалізації їх іноземному покупцю [3].

Облік експортних товарів ведеться у організаціях в натуральному та вартісному вимірнику. Кількісний та аналітичний облік експортних товарів ведеться, як правило, за обліковими партіями.

За облікову партію приймається:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- при відвантаженні товарів українськими постачальниками в порти відправлення однорідного товару, оформлене однією чи декількома залізничними накладними в одному напрямку;
- при морських перевезеннях - відправлення товару за кордон, оформлене одним коносаментом;
- при відвантаженнях товарів через прикордонні залізничні пункти, з переоформленням накладних на прикордонній станції, - відправлення однорідного товару згідно договору з постачальником товару в одному чи декількох вагонах, в один пункт призначення, для одного покупця, оформлена однією чи декількома залізничними накладними;
- при перевезеннях авіаційним транспортом - відправлення однорідного товару за кордон, оформлене однією авіа накладною;

При здійсненні експортних операцій, відповідно до Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації від 09.07.1997 № 307, встановлено такі види митних платежів: митні збори, мито, акцизний збір і податок на додану вартість.

Митні збори підлягають сплаті до або на момент здійснення митного оформлення. Сплатою митних зборів за безготівковим розрахунком вважається фактичне зарахування сум митних зборів на рахунок митниці на момент митного оформлення. Митні збори можуть сплачуватись внесенням авансових сум на рахунок митниці.

Мито нараховується митним органом України відповідно до ставок Єдиного митного тарифу України, що діють на день подання митної декларації. При визначенні митної вартості і сплаті мита іноземна валюта перераховується у валюту України за курсом НБУ, який застосовується для розрахунків за зовнішньоекономічними операціями і діє на день подання митної декларації. При визначенні митної вартості до неї включають ціну товару, зазначену в рахунку-фактурі, а також фактичні витрати, якщо вони не включені до рахунка-фактури (на транспортування, вантаження,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

розвантаження, перевантаження і страхування до пункту перетину митного контролю України, комісійні і брокерські та інші).

Операції з вивозу товару за межі митної території України, а також операції з надання послуг (виконання робіт) для їх споживання за межами митної території України є об'єктом оподаткування ПДВ. Базою оподаткування є контрактна (договірна) вартість товарів (робіт, послуг), яка визначається вільними чи регульованими цінами (тарифами). При визначенні контрактної вартості враховуються облікова вартість і базові умови поставки. ПДВ і акцизний збір по експортних товарах у контрактні ціни не включаються.

В основі облікової вартості експортних товарів лежить їх фактична собівартість. Вона залежить від виду експортної операції. Витрати на експорт товарів складаються з трьох основних елементів:

а) витрати виробника товару;
б) витрати в країні експортера;
в) витрати на основне перевезення.

Облік витрат дає можливість одержати повну і своєчасну інформацію про структуру і види витрат, пов'язаних з здійсненням експортних операцій. Підприємство, яке виготовляє продукцію для реалізації на території України і поза її межами, то для здійснення поточного контролю облік витрат основного виробництва доцільно здійснювати відокремлено, відкриваючи до рахунок 23 «Виробництво» субрахунки 232 «Виробництво продукції на експорт»; 233 «Виконання будівельно-монтажних робіт на експорт».

Облік витрат, пов'язаних з управлінням, організацією й обслуговуванням процесу проведення експортних операцій, відокремлено здійснювати недоцільно (витрати на їх облік будуть більшими, ніж ефект від наявності такої інформації). При організації аналітичного обліку сукупних витрат на виробництво продукції (у журналі-ордері, відомості) доцільно передбачити групування витрат за економічними елементами та за калькуляційними статтями.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Бухгалтерський облік експортних операцій передбачає виникнення доходу згідно з П(С)БО 15 «Дохід». «Дохід визначається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу, за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена» [2].

Після переходу права власності від продавця до покупця у бухгалтерському обліку дохід від реалізації відображається наступним записом:

Дт – 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»

Кт – 70 «Дохід від реалізації» (відповідні субрахунки).

Термін виконання експортної операції за чинним законодавством становить 90 календарних днів, а за окремими видами товарів, продукції 180 календарних днів. Дохід від реалізації товарів на експорт відображається у рядку 010 «Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» Звіту про фінансові результати. У декларації з податку на прибуток інформація про дохід від експортних операцій наводиться у рядку 01.1 «Доходи від продажу товарів (робіт, послуг)».

Висновки. Експорт товарів (робіт, послуг) є одним із основних видів зовнішньоекономічної діяльності. Організація бухгалтерського обліку експортних операцій визначається рядом факторів, передусім, участю або не участю в експорті посередницьких організацій, порядком передачі права власності на товари, що експортуються, іноземному покупцю та формою розрахунків з ним. В основі облікової вартості експортних товарів лежить їх фактична собівартість. Облік витрат дає можливість одержати повну і своєчасну інформацію про структуру і види витрат, пов'язаних з здійсненням експортних операцій.

Суб'єкти господарської діяльності здійснюють відокремлення окремої ланки бухгалтерського обліку експортних операцій. Це є недоцільним, адже витрати на їх облік будуть більшими, ніж ефект від наявності даної інформації.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Про зовнішньоекономічну діяльність : закон України від 16.04.1991 №959-XII [Електронний ресурс]: — Режим доступу: hppt: // www.rada.gov.ua.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. №290// «Все про бухгалтерський облік». — 2009. — № 10. — С.35-39.
3. Бутинець Ф.Ф. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності / Бутинець Ф.Ф. Жиглей І.В., Пархоменко В.М. — Житомир: ПП Рута, 2002. — 462 с.
4. Кузмінський Ю.А. Облік та аналіз в ЗЕД. / Кузмінський Ю.А. — К.: КНЕУ, 2001. — 307 с.

УДК : 33(477):330

СУТНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. В. Дуб'яга, магістрант
Науковий керівник: Пісоченко Т.С., асистент
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено сутність менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, його організація та застосування досвіду зарубіжних країн в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю України.

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД), менеджмент ЗЕД, економіка, імпорт, експорт, інтеграція, економічні відносини, міжнародний бізнес.*

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність завжди була і залишається важливою складовою суспільного розвитку України, незважаючи на зміни в політичній ситуації, економічній кон'юнктурі та правовому середовищі країни. Сучасні процеси глобалізації світового економічного розвитку не оминають і Україну, яка поступово інтегрується до міжнародної економіки. Основним суб'єктом сучасних міжнародних економічних відносин виступає підприємство як ключова ланка ринкової економіки. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства є важливою і невід'ємною сферою господарської діяльності, яка при ефективному використанні всього комплексу сучасних форм і методів міжнародного бізнесу здатна позитивно впливати на ефективність виробництва. Вихід підприємства на зовнішні ринки сприяє пристосуванню економіки до системи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

світогосподарських відносин, формуванню економіки відкритого типу. Саме тому розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств — це суттєвий фактор підвищення ефективності господарської діяльності як на рівні мікроекономіки, так і в масштабах усього народного господарства.

На шляху інтеграції України в європейські й міжнародні структури допущено чимало прикрих прорахунків. Без сумніву, є об'єктивні причини цього, проте зрозуміло одне - відсутність, особливо в регіонах, висококваліфікованих фахівців із зовнішньоекономічної діяльності перешкоджає просуванню нашої країни до цивілізованого співтовариства. Останнім часом ця проблема є досить відчутною, що пояснюється новими ринковими вимогами фахової спеціалізації та досвіду управління зовнішньоекономічною діяльністю у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дане питання досліджують І.В. Багрова, І.І. Дахно, Г.М. Дроздова, О.А. Кириченко, В.В. Козик, Ю.В. Кредісов, Макогон А.І. та інші. Більшість авторів розглядають проблему оцінки зовнішньоекономічних операцій і залишають поза увагою роботу системи управління. Або навпаки ізольовано вивчають роботу механізму управління. Але в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності всі сфери функціонування підприємства спрямовано на досягнення стратегічної мети охоплення закордонних ринків. Тому виникає потреба у визначенні чіткої системи показників, що характеризує стан ЗЕД підприємства, та ефективність системи менеджменту.

Метою статті є визначення сутності менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, його організація та застосування досвіду зарубіжних країн в управлінні ЗЕД України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність пов'язана з проведенням різними господарськими суб'єктами ділових операцій на закордонних ринках. У Законі України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16 квітня 1991 року №959-XII, зазначено, що: "Зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарської

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності заснована на взаємовідносинах як на території України, так і за її межами". Тому очевидно, що зовнішньоекономічна діяльність включає два види ділових операцій: операції українських суб'єктів господарювання за межами України та закордонних господарських суб'єктів із різних країн в Україні.

Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності пов'язаний із застосуванням загальних ідей і концепцій менеджменту у всіх формах зовнішньоекономічної діяльності (експорті й імпорті товарів і послуг, лізингових операціях, прямому інвестуванні і т. д.).

Сутність менеджменту зовнішньоекономічної діяльності полягає в комплексному дослідженні та моделюванні міжнародного середовища у поєднанні з налагодженою взаємодією всіх підрозділів і посадових осіб організації чи установи в інтересах продуктивного досягнення визначених зовнішньоекономічних стратегій [1].

Отже, по-перше, менеджмент ЗЕД є визначеним процесом, що, насамперед, включає вивчення і проектування елементів міжнародного середовища: закордонних партнерів, рівня цін, митних правил, міжнародних норм і звичаїв та ін. У цій частині акцент робиться не тільки на аналіз та оцінку майбутніх міжнародних операцій, але і на проектування взаємовідносин з урахуванням визначених процедур. Цей елемент менеджменту становить майже половину чинників успіху в міжнародному бізнесі.

По-друге, необхідно домагатися ефективної взаємодії не тільки між працівниками зовнішньоекономічних підрозділів, але і між усіма службами підприємства, що і визначає успіх на міжнародних ринках. Тому менеджмент ЗЕД, безумовно, включає і зусилля інших працівників у просуванні товарів фірми на зовнішні ринки. Начальник відділу технічного контролю, організовуючи систему перевірки експортного товару на предмет відповідності умовам зовнішньоторговельного контракту, є важливою ланкою функції контролю в менеджменті ЗЕД. У випадку досягнення успіху

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

на міжнародному ринку керівник служби контролю повинен отримати винагороду у такій же мірі, як і працівники ЗЕД.

По-третє, потрібно наголосити на продуктивному досягненні всією організацією обраних зовнішньоекономічних цілей. Це значить, що критерієм якості менеджменту ЗЕД є не тільки успіх сам по собі (досягнення цілей), але і ціна цього успіху (витрати ресурсів, продуктивність) [2].

Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності тісно пов'язаний із міжнародним менеджментом, а саме управлінням транснаціональними компаніями. Оскільки зовнішньоекономічна діяльність включає взаємодію національних і транснаціональних компаній, то вона передбачає взаємодію зовнішньоекономічних підрозділів із міжнародними відділеннями багатонаціональних корпорацій. При цьому для транснаціональних компаній пріоритетне значення має універсальний міжнародний підхід, а дії в кожній із країн є наслідком цього підходу. Зовнішньоекономічна діяльність у цьому відношенні суперечлива за своєю природою: головним є репрезентування внутрішньонаціональних операцій компанії, а міжнародна діяльність є наслідком внутрішньонаціональних успіхів.

Тому доцільно розглянути класифікацію цілей та показників управління ЗЕД підприємства (таблиця 1).

Таблиця 1

Класифікація цілей та показників управління ЗЕД підприємства *

Аспект валютно-фінансової діяльності підприємства		Блоки	Аспект взаємодії з клієнтами, маркетингу та транскордонного співробітництва	
- Зниження витрат на виробництво експорту - Побудова системи контролінгу	- Уникнення валютних ризиків - Зростання вартості бізнесу	Фінансово-економічний блок	- Створення ефективної системи аналізу попиту та пропозиції на іноземному ринку	- Динаміка експорту підприємства
- Створення ефективної	- Формування попиту та	Мотиваційний блок	- Підвищення зацікавленості	- Залучення нових клієнтів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

системи матеріального стимулювання праці робітників	стимулювання збуту		співробітників у збільшенні обсягів реалізації	- Збільшення повторних закупівель
- Фінансування створення корпоративної культури	- Фінансування лобіювання інтересів підприємства на національному та міжнародному рівнях	Політичний блок	- Підвищення ролі маркетингу при прийнятті управлінських рішень щодо ЗЕД	- Зменшення правових перешкод при здійсненні покупки
- Фінансування впровадження сучасних технологій у виробництво	- Збільшення виробництва та реалізації високотехнологічної продукції	Науково-технічний блок	- Впровадження інноваційних маркетингових технологій	- Готовність підприємства до виготовлення нестандартних замовлень

*розроблено автором з використанням [3]

Процес входження України в систему світогосподарських зв'язків багато в чому залежить від якості прийняття управлінських рішень у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародні ділові операції, як і внутрішні, є результатом визначених управлінських дій: прогнозування і планування, організації, мотивації, керівництва, контролю і т. д.

Звичайно, всі зазначені функції менеджменту в зовнішньоекономічній діяльності мають істотні особливості. Скажімо, у процесі планування варто враховувати міждержавні відносини, що впливають на вибір партнерів. Маркетинг зовнішньоекономічної діяльності базується на вивченні міжнародних ринків, особливостей запитів іноземних клієнтів, просування товарів і послуг на закордонні ринки здійснюється з урахуванням місцевих традицій і численних обмежень і т. д.

Висновки. Отже, особливості ефективності управління ЗЕД підприємства випливають зі специфіки її як сфери діяльності. Механізм управління ЗЕД підприємства являє собою комплекс управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних способів гармонізації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого, з урахуванням особливостей діяльності підприємства, забезпечується отримання прибутку від операцій на зарубіжних ринках, величина якого достатня для забезпечення витрат підприємства на функціонування та розвиток.

Зміна інтересів підприємства при здійсненні ЗЕД, чинників внутрішнього або зовнішнього середовища може перетворити роботу сформованого механізму управління на неефективну. Тому вкрай важливим є розроблення і застосування систем оцінки ефективності управління у сфері ЗЕД.

ЛІТЕРАТУРА

1. Управління зовнішньоекономічною діяльністю [Електронний ресурс]:−Режим доступу: http://www. ebk.net.ua/.
2. Сучасні концепції міжнародної торгівлі [Електронний ресурс]:−Режим доступу: http://www. readbookz.com/.
3. Любич Б. Б. Інноваційне управління на основі показників оцінки стану зовнішньоекономічної діяльності підприємства / Б. Б. Любич // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011.-№2.–С.157-163.

УДК 339.543

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю. В. Чоп, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Проананалізовано основні тенденції зовнішньоекономічного розвитку України та правове регулювання діяльності.

Ключові слова: *митне регулювання, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, сальдо.*

Постановка проблеми. Митне регулювання на сьогодні є особливо актуальним оскільки першочерговими завданнями України в сфері

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зовнішньоекономічної діяльності виступають інтеграція у європейський простір та адаптація національного законодавства до норм і стандартів Європейського Союзу. Подальше відкриття ринків і зняття штучних обмежень щодо продукції українських товаровиробників у ЄС, Росії й США; створення максимально сприятливих умов для діяльності українських товаровиробників на ринках Азії, Африки й Латинської Америки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України описуються в наукових працях як вітчизняних так і зарубіжних вчених: В. Будкін, О.Гребельник, О.Демченко, І. Іващук, А. Кредісов, Ю. Макогон, А. Мокій, Дж. Стігліц, С. Соколенко, А. Філіпенко, І. Школа, О. Шнирков, Т.Циганкова, С. Якубовський та ін..

Виклад основного матеріалу. Одним із пріоритетних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в сучасному геоекономічному просторі є встановлення взаємовигідних економічних відносин з іншими державами світу. Економічна співпраця між країнами світу підпорядковується об'єктивному економічному закону міжнародного розподілу та закону руху капіталу і реалізується на практиці через відповідні правові форми: закони, декрети, угоди, постанови та інші нормативні документи (відомчі накази, інструкції тощо), які регулюють зовнішньоекономічної діяльності України, регулюють розвиток підприємництва щодо виконання вимог цих законів і законодавчих актів.

За даними Державної митної служби, Україна імпортує чорні метали та вироби з них, жири та олії рослинного і тваринного походження, добрива, енергетичні матеріали та ін. Структура імпорту за групами країн періодом з 01.01.2011 по 31.08.2011 наведено на рис.1.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

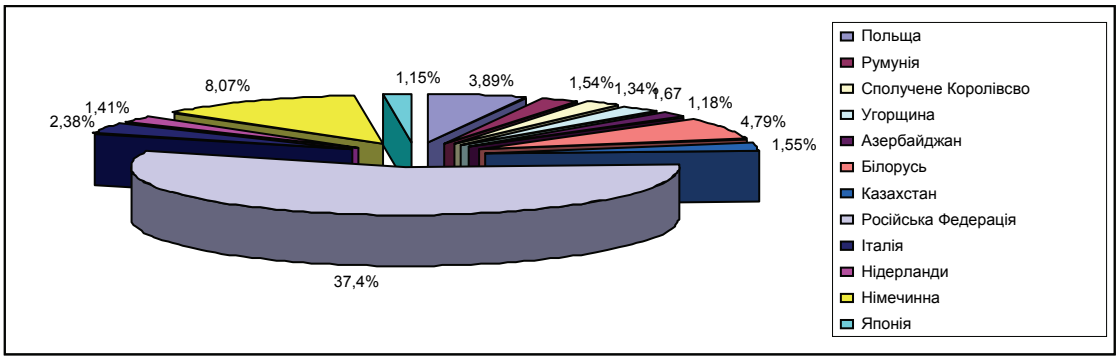

*Розроблено автором з використанням [8].

Рис. 1. Структура українського імпорту, 2011 рік

Таким, чином Україна має розгалужену систему зовнішньоекономічних зв'язків, що свідчить про високий рівень партнерських відносин, дипломатичних зв'язків. Найбільшу частку у структурі імпорту становить товари з Російської Федерації, а саме: олії ефірні, водні дистиляти; засоби для прання, чищення; каучук синтетичний та ін.

Для повноцінного макроекономічного розвитку важливе значення має не лише імпорт, але й експорт. Особлива роль та значення експорту для економіки України обумовлені розвитком ринкових відносин, процесами економічної інтеграції та інтернаціоналізації світового господарства. Найбільшу питому вагу у структурі українського експорту займають полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них; папір, картон; ядерні реактори, котли; електричні машини, котли; фармацевтична продукція та ін..

Структура українського експорту за аналогічний період наведено на рисинку 2.

Країни українського експорту і імпорту є ідентичними, що свідчить про налагоджені економічні зв'язки та рівнем розвитку економіки країни.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

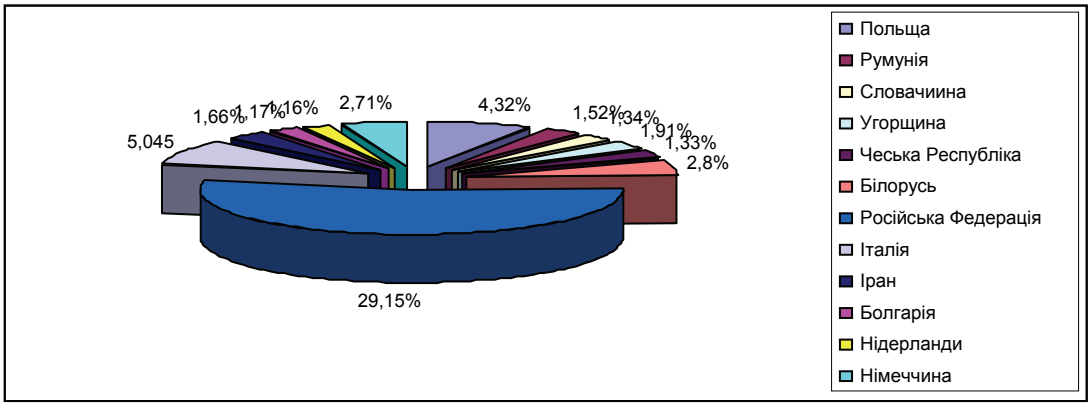

*Розроблено автором з використанням [9].

Рис. 2. Структура українського експорту, 2011 рік

Згідно статті 13 “Принципи митного регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності” Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91р. № 959/12: “Україна самостійно здійснює митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності на своїй території. Митну політику України визначає Верховна Рада України “ [2].

Митно-тарифне регулювання є комплексом заходів щодо встановлення і застосування ставок мита (ввізного, вивізного, спеціального), обкладення митом в межах окремих преференційних режимів, контролю за митної вартістю товарів, класифікацією товарів в цілях повноти стягнення мита.

Основи митно-тарифного регулювання в Україні визначаються Законами України "Про Єдиний митний тариф", "Про митний тариф України", Декретом Кабінету міністрів України "Про Єдиний митний тариф України",

Цими законодавчими актами встановлено:

- принципи формування митного тарифу;
- види ставок мита (адвалорні, специфічні, комбіновані);
- рівень ставок мита;
- порядок стягнення мита;
- перелік товарів і країн, які підпадають під дію національної схеми преференцій.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Згідно Листа Державної митної служби України від 30.12.2010 року № 11/3-10 ставки вивізного (експортного) мита наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Ставок вивізного (експортного) мита на товари, 2011 рік

Товари	Ставка
Жива худоба	35 %
Шкіряна сировина	27 %
Насіння олійних культур	11 %
Відходи та брухт чорних металів	14, 8 євро/тонна
Брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням.	21 %

Отже, ставки вивізного мита було зменшено за всіма категоріями товару в середньому на 3 %, з метою стимулювання експорту, підвищення якості продукції, розширення зовнішньо – торгівельних зв'язків [6].

На даний час у Митному тарифі України нараховується 11061 ставок ввізного мита, із них:

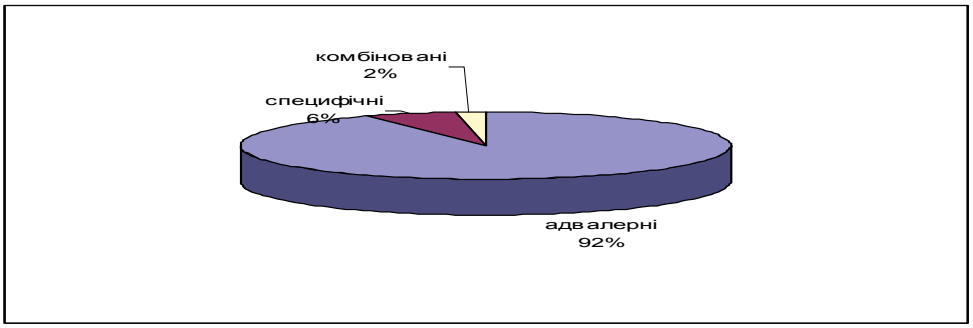

Рис.3. Структура ставок ввізного мита

Таким чином, найбільшу питому вагу займають адвалерні ставки, які становлюються у відсотках до митної вартості оподатковуваних товарів.

Висновки. Україна, як самостійна незалежна держава веде активну зовнішньоекономічну діяльність, яка потребує державного і правого регулювання. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності ґрунтується на законодавчо визначеній стратегії суспільного розвитку, державних соціально – економічних програмах, механізмах правого примусу, економічних інтересах суб'єктів господарювання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Україна самостійно створює власну митну систему і здійснює митну справу, яка є складовою її зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності. Її політику визначає Верховна Рада України, а митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється згідно з Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», законами України про митне регулювання, Єдиним митним тарифом України та міжнародними договорами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний кодекс України від 11 липня 2002 р. № 92-IV. – К. : Вид. Паливода А. В., 2009. – 168 с.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua.
3. Зовнішня торгівля України з окремими країнами (тисяч доларів США) : Державна митна служба України. [Електроний ресурс]: Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua
4. Соціальне і економічне становище України.[Електроний ресурс]: Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua.
6. Про ставки мита у 2011 році: Лист державної митної служби України від 30.12.2010 року. № 11/3-10.14/17401-ЕП [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua.
7. Скрябіна Д.С. Зарубіжний досвід державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності / Д.С.Скрябіна // Інноваційна економіка. – 2010. - № 1. – С. 86 – 90.
8. Волкова І.А., Калініна О.Ю. Державний контроль зовнішньоекономічної діяльності, як головна передумова економічної безпеки країни / І.А.Волкова, О.Ю. Калініна // Економічний простір. – 2009. - № 2. – С. 236 – 243.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339.56:657

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛ «ІНКОТЕРМС»

М. І. Макуріна, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто значення «Торговельні звичаї» - Trade Terms – Інкотермс. Виявлено роль «Правил Інкотермс» в обліку зовнішньо економічній діяльності. Вивчено основні цілі, мета, сферу застосування «Інкотермс».

***Ключові слова**: «Торговельні звичаї» - Trade Terms – Інкотермс, Міжнародна торгова палата, Інкотермс – 2010.*

Актуальність теми. Економіка світового господарства забезпечила підприємствам більший, ніж будь-коли, доступ до ринків усього світу. Товари продаються у різних країнах світу великими обсягами і різноманітті. Але із зростанням обсягів і складності міжнародних торгових відносин, зростає й можливість виникнення непорозумінь та витратних спорів, коли договори купівлі-продажу складаються неналежним чином.

Нині виникає необхідність застосування правила Міжнародної торгової палати є найважливішим інструментом, які використовуються у сфері міжнародної та внутрішньої торгівлі в усьому світі. Ці правила визначають основні обов'язки сторін договору купівлі-продажу, розподіл витрат, порядок переходу ризиків від однієї сторони до іншої, а також інші умови, застосування яких дозволяє спростити й уніфікувати торговельні операції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аспекти формування та розвитку системи правил розкривають у своїх працях такі вітчизняні та іноземні науковці, як Н.Є. Брюховецька, І.П. Булєєв, В.А. Василенко, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, И. С. Зикін, В. Мосейчук, Д. Ф. Рамзайцев, Н. Є. Толкачова.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення теоретичних основ організації та особливостей застосування правил «Інкотермс» в міжнародній торгівлі.

Виклад основного матеріалу. З моменту створення правил «Інкотермс» Міжнародною торговою палатою в 1936 році, ці беззаперечні всесвітні стандарти договірної діяльності регулярно коригуються, щоб не відставати від розвитку міжнародної торгівлі. Інкотермс-2000 враховує поширення зон, вільних від митних зборів, зростання використання електронного зв'язку в ділових угодах і зміни в практиці перевезень, що відбуваються останнім часом. Інкотермс-2000 пропонують більш простий і чіткий виклад визначень 13 термінів, з яких усі зазнали оновлення.

Кожне з умов «Інкотермс» позначає особливий розподіл ризиків, витрат і відповідальності між продавцем та покупцем, починаючи з тієї умови, відповідно до якого усі види відповідальності покладаються на покупця, і навпаки, коли все входить у відповідальність продавця.

«Торговельні звичаї» – Trade Terms – Інкотермс – міжнародні комерційні умови, комплект міжнародних правил з тлумачення найбільш широко використовуваних торговельних термінів в галузі міжнародної торгівлі. Таким чином, можна уникнути або скоротити невизначеність різної інтерпретації таких термінів у різних країнах.

Умови «Інкотермс» є стандартизованими. Ці умови регламентують момент передачі права власності на товар і всі пов'язані з цим ризики.

Інкотермс встановлюють правила, які регулюють питання пов'язані з доставкою товарів від продавця до покупця. Це включає в себе власне перевезення, відповідальність за експортне та імпортне очищення товарів. Правила «Інкотермс» визначають відповідального за сплату доставки, митного оформлення, та страхування ризиків на шляху транспортування товарів залежно від вказаних стандартних умов поставки.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основне завдання «Інкотермс» - визначити ситуацію, при якій вважається, що продавець виконує свої зобов'язання так, що товар можна вважати поставленим.

Також іншими завданнями «Інкотермс» є:

- забезпечити отримання експортних та імпортних ліцензій;
- забезпечити зіставлення документів відповідної форми і виду;
- забезпечити необхідний обсяг страхового захисту;
- забезпечити необхідну упаковку товару;
- надавати іншій стороні інформацію про хід виконання зобов'язань;
- проводити перевірки якості, тощо.

Слід підкреслити, що сфера дії «Інкотермс» обмежується питаннями, пов'язаними з правами та обов'язками сторін договору купівлі-продажу відносно поставки товарів.

Було виявлено два найпоширеніших напрями неправильного розуміння «Інкотермс». Перший - це часте помилкове сприйняття «Інкотермс» як правил, що мають більше відношення до договору перевезення, а ніж договору купівлі-продажу. По-друге, іноді їм приписують охоплення всіх зобов'язань, які сторони могли б воліти, включити до контракту. Проте, як завжди підкреслювала Міжнародна торгова палата, «Інкотермс» поширюються виключно на відносини між продавцями та покупцями в рамках договору купівлі-продажу, більш того, тільки в деяких, чітко визначених аспектах.

Цілком очевидно, що кожна сторона прагне до того, щоб якомога більше обмежити власні обов'язки, ризики і перенести їх на іншу сторону. І тому не слід забувати про дві речі: по-перше, перед тим як укласти контракт, необхідно домовитися з клієнтом про включення умов «Інкотермс» в контракт, а також з'ясувати, якою мірою ці умови визнані законодавством країни - партнера. По-друге, після досягнення домовленості про включення умов «Інкотермс» в текст контракту потрібно визначити, яка з цих умов вибрана.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У той час, як експортерам і імпортерам важливо враховувати фактичні відносини між різними договорами, необхідними для здійснення міжнародної угоди продажу — де необхідний не тільки договір купівлі-продажу, але й договори перевезення, страхування й фінансування.

З урахуванням змін, час від часу внесених у правила «Інкотермс», важливо забезпечити, щоб у кожному випадку, коли сторони мають намір уключити правила «Інкотермс» у свій договір купівлі - продажу, завжди було зроблене чітке посилання на діючий у даний час варіант Інкотермс. Цьому можна з легкістю не додати значення, коли, наприклад, робиться посилання на більш ранній варіант у стандартних формах договору або в бланках замовлення, використовуваних торговцями. Відсутність посилання на поточний варіант може потім привести до розбіжностей щодо того, чи мають намір сторони включити даний варіант або більш ранній варіант у якості складового їхнього договору. Торговці, що бажають використовувати правила «Інкотермс 2000» повинні чітко вказати, що вони в договорі купівлі - продажу керуються правила «Інкотермс 2000». За допомогою правил «Інкотермс» визначають певні обов'язками сторін такі як: обов'язок продавця поставити товар у розпорядження покупця або передати його для перевезення або доставити його в пункт призначення — і з розподілом ризику між сторонами. Далі, вони пов'язані з обов'язками очистити товар для експорту й імпорту, упакуванням товару, обов'язком покупця прийняти поставку, а також обов'язком представити підтвердження того, що відповідні зобов'язання належним чином виконані. Хоча правила «Інкотермс» украй важливі для здійснення договору купівлі-продажу, велика кількість проблем, які можуть виникнути в такому договорі, взагалі не розглядаються. Наприклад, передача права володіння, інші права власності, порушення домовленості й наслідку таких порушень, а також звільнення від відповідальності в певних ситуаціях. Варто підкреслити, що «Інкотермс» не призначено для заміни умов договору, необхідних для повного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

договору купівлі-продажу або за допомогою включення нормативних умов, або індивідуально застережених умов.

Правила «Інкотермс» завжди призначалися для використання в тих випадках, коли товари продавалися для поставки через кордон: таким чином, це міжнародні торговельні терміни. Однак, «Інкотермс» на практиці найчастіше включаються в договори для продажу товарів винятково в межах внутрішніх ринків.

Incoterms 2010 — це остання редакція міжнародних стандартних правил з тлумачення найширше використовуваних торгових умов в галузі зовнішньої торгівлі, які регламентують момент передачі права власності на товар і всіх пов'язаних із цим ризиків.

Нове видання Incoterms 2010 відбиває в собі торгову практику останнього десятиліття і містить ряд нововведень :

- загальна кількість термінів скорочена з 13 до 11, при цьому 2 з них - абсолютно нові (DAT (постачання на терміналі) і DAP (постачання в пункті), замінюючі терміни DDU (постачання без оплати мита), DAF (постачання на межі), DEQ (постачання з причалу), DES (постачання з судна). Внесені доповнення до термінів FOB, CFR і CIF);

- нова структура правил Incoterms включає 2 групи термінів: терміни, використовувані при перевезенні будь-якими видами транспорту; терміни, використовувані при морському і внутрішньому водному перевезенні (у Incoterms 2000 були 4 групи).

- питання безпеки вантажів максимально можливо освітлені з урахуванням відмінності правових систем;

- введення до кожного терміну нових правил дозволяє його користувачам точно вибрати коректний термін для торгового контракту;

- враховані вимоги сучасного контейнерного транспорту.

Висновки. Правила «Інкотермс» відомі в усьому світі і широко застосовуються в практиці міжнародної торгівлі. Суб’єкти підприємницької діяльності України під час укладання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зовнішньоекономічних договорів, повинні забезпечувати додержання правил «Інкотермс» і можуть посилатися в контрактах, що укладаються ними, на ці правила. Вони містять перелік і опис факультативних правил - своєрідних варіантів здійснення договірних поставок, пряме посилання на які є підставою застосування тієї або іншої контрактної моделі, які постійно змінюються і модернізуються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брюховецька Н.Є «Торговельні звичаї» - Trade Terms – Інкотермс / Н.Є Брюховецька // Економічний простір. – 2008. – №11. – С. 51-56.
2. Булєєв І.П. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. [Навчал. Посібник] / І.П. Булєєв. – К.:Знання – 2006. – 351с.
3. Василенко В.А. Міжнародна торгівля. [Навчальний посібник] / В.А. Василенко. – К.: Центр навчальної літератури - 2004. – 249 с.
4. Зикін И. С. Звичаї міжнародній торгівлі / И. С. Зикін. – М.: Юридична література, 2007. – С. 13.
5. Рамзайцев Д. Ф. Про значення звичаїв у міжнародній торгівлі. [Навчал. Посібник] / Д. Ф. Рамзайцев. – К.: Внешторгиздат. - 2008. – 158 с.
6. Толкачова Н. Є. Правове регулювання відносин: застосування торговельних звичаїв у національному та міжнародному праві / Н. Є. Толкачова. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.icp-ua.com.

УДК 685.11:330.142.211

ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА ВАРТОСТІ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ В ПІДПРИЄМСТВАХ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

І. І. Бендерська, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто основні аспекти формування статутного капіталу на підприємствах з іноземними інвестиціями. Досліджено основні проблеми з якими стикаються іноземні інвестори під час реєстрації іноземних інвестицій

.

***Ключові слова**: засновник-нерезидент, інвестори, іноземна валюта, іноземні інвестиції, підприємство з іноземними інвестиціями, статутний капітал, формування статутного капіталу.*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Актуальність проблеми. В сучасних умовах трансформації економіки України високої актуальності набуває проблема формування інвестиційних ресурсів підприємства. Основною проблемою, з якою сьогодні стикаються вітчизняні підприємці, є небажання зовнішніх інвесторів вкладати кошти в реальний сектор економіки. Крім того, важливим чинником є також внутрішня неготовність підприємств до інвестицій (у разі появи іноземних інвестицій більшість підприємств не зможуть використати їх належним чином). На сучасному етапі в Україні законодавчо не визначені, або мають суттєві недоліки процеси іноземного кредитування, створення кредитних співтовариств, не розроблено механізму державного страхування іноземних інвестицій. Такий стан українського законодавства негативно позначається на бажанні іноземних інвесторів вкладати кошти в вітчизняні підприємства.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми обліку, формування та оцінки вартості статутного капіталу в підприємствах з іноземними інвестиціями досліджували такі вітчизняні науковці, як Г. Васильєва, Ф.Ф. Бутинець, С. Голов, М. Кужельний, Ю. Кузьмінський, В. Лінник, Є. Мних, В. Сопко та ін. Огляд літератури показав, що вчені досліджують ті чи інші теоретико-методологічні й практичні питання бухгалтерського обліку, проте такому аспекту, як особливості обліку статутного капіталу на підприємствах з іноземними інвестиціями, присвячено недостатньо праць.

Метою статті є ознайомлення з особливостями теоретичних й методичних питань побудови обліку формування та оцінки вартості статутного капіталу на підприємствах з іноземними інвестиціями.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні базовим законодавчим актом, який визначає особливості процесу іноземного інвестування, є Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 №93/96-ВР. Згідно із пп. 2-3 статті 1 даного закону:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об’єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту;

- підприємство з іноземними інвестиціями – підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному фонді якого, за його наявності, становить не менше 10 відсотків [1].

Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс.

Іноземні інвестиції, а також інвестиції українських партнерів, зокрема внески до статутного фонду підприємства, оцінюються в іноземній конвертованій валюті, а також, за домовленістю сторін, у валюті України на основі цін міжнародних ринків або ринку України. Перерахунок інвестиційних сум в іноземній валюті у валюту України проводиться в порядку, визначеному національним банком України.

Внесок іноземного учасника оцінюється в такому ж порядку з перерахуванням сум інвестицій в іноземній валюті та грошовій одиниці України за офіційним курсом НБУ на дату підписання установчого договору [2].

Підприємствам з іноземними інвестиціями заборонено використовувати для формування статутного капіталу бюджетні кошти і такі, що отримані в кредит і під заставу, а страховим компаніям – кошти страхових резервів.

При створенні юридичних осіб однією з перших, як правило, відбувається операція із внесення його засновниками внесків до статутного фонду новоствореного підприємства. Вкладом до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Коли статутний фонд підприємства формується за рахунок грошових коштів, в установі банку необхідно відкрити поточний рахунок для формування статутного фонду. Вже на цій стадії у засновників або уповноважених ними осіб можуть виникати різні проблеми при відкритті поточного рахунку нерезидентам. В такій ситуації українські банки дуже ретельно підходять до своєї справи та починають детальну довгострокову ідентифікацію засновників та перевірку документів. Банки зобов'язані здійснити перевірку поданих документів для відкриття рахунків на відповідність їх чинному законодавству, зокрема: документи, подані для відкриття рахунків, які були видані на території іноземної держави, мають бути легалізовані в установленому порядку, якщо міжнародними договорами, у яких бере участь Україна, не передбачено інше. Ці документи мають бути перекладені на українську мову та засвідчені нотаріально.

Після відкриття поточного рахунку для формування статутного фонду засновник-нерезидент перераховує на нього трохи більше ніж 50% свого вкладу до статутного фонду підприємства (тому що банк-кореспондент відрахує деяку суму грошей як комісію за послуги банку) та отримує в установі банку довідку, яка підтверджує внесення вкладу на рахунок. Знову ж таки, в деяких банках ця довідка є платною. Після отримання цієї довідки засновники можуть розпочинати процедуру державної реєстрації юридичної особи.

Якщо ж статутний фонд підприємства формується за рахунок майнових внесків засновників, то поточний рахунок для формування статутного фонду відкривати не потрібно. Проте процес пов'язаний з майновими вкладами засновників-нерезидентів досить таки не простий, тому що майно, яке було вказано в акті приймання–передачі, потрібно буде згодом ввезти на територію України. Згідно з ст.18 Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996р. №93/96-ВР майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фонду підприємств з іноземними інвестиціями (крім товарів для реалізації або власного споживання), звільняється від обкладення митом. Також пунктом 4 ст. 24 Закону України №93/96-ВР передбачено, що майно (крім товарів для реалізації або власного споживання), що ввозиться в Україну іноземними інвесторами на строк не менше трьох років з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність, звільняється від обкладення митом у порядку передбаченому частинами другою та третьою статті 18 цього Закону. При цьому митні органи здійснюють пропуск такого майна на територію України на підставі виданого підприємством простого векселя на суму мита з відстроченням платежу не більше як на 30 календарних днів з дня оформлення ввізної вантажної митної декларації.

У ввізній вантажній митній декларації зазначається, що майно ввозиться з метою внесення до статутного фонду підприємства з іноземним інвестиціями або для провадження спільної інвестиційної діяльності на підставі договору (контракту) з іноземним інвестором.

Видача, облік та погашення векселів виданих на ввезене майно яке є внеском до статутного фонду регламентується постановою Кабінету Міністрів України «Порядок видачі, обліку і погашення векселів, виданих під час ввезення в Україну майна як внеску іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, а також за договорами (контрактами) про спільну інвестиційну діяльність, та сплати ввізного мита у разі відчуження цього майна» від 07.08.1996 №937.

Ввезення на митну територію України основних фондів як внеску до статутного фонду є об'єктом обкладення податком на додану вартість. Податок на додану вартість на митниці у цьому випадку сплачується імпортером, тобто підприємством, до статутного фонду якого нерезидент вносить майно [3, с.156].

Відповідно до Податкового кодексу України балансова вартість іноземної валюти, отриманої у вигляді внеску до статутного фонду

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підприємства з іноземними інвестиціями, визначається шляхом перерахунку суми іноземної валюти в гривні за офіційним курсом Національного банку України, що діяв на дату зарахування інвестованих коштів на поточний банківський рахунок підприємства, починаючи з дати його державної реєстрації або державної реєстрації змін до його установчих документів [4].

Внески учасників до статутного капіталу відображаються в обліку в міру фактичного надходження (його моментом є: для майна і нематеріальних активів – дата складання акта приймання-передачі, для грошових коштів – надходження на рахунок підприємства за випискою банку).

Конкретний порядок обліку формування та зміни статутного капіталу підприємства залежить від його виду. В умовах недосконалості чинного українського законодавства операції щодо змін статутного капіталу часто мають принципове значення як для підприємства в цілому, так і для його учасників, особливо іноземних.

Слід також зазначити, що статутний капітал підприємства з іноземними інвестиціями в обліку відображається в сумах, визначених установчими документами, перерахованої іноземної валюти на національну грошову одиницю України за курсом НБУ на дату первісної оцінки внесків засновників до статутного капіталу. З подальшою зміною курсу валюти статутний капітал такого підприємства не змінюється [5, с. 124].

У разі припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор має право на повернення своїх внесків не пізніше шести місяців від дня припинення цієї діяльності, якщо інше не встановлено законодавством або міжнародними договорами України.

Висновки. Процес інвестиційної діяльності в Україні є досить таки недосконалим. Хоч і на сьогоднішній день відбуваються істотні зміни в структурі джерел фінансових капітальних вкладень, підвищується частка

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

іноземних інвестицій в економіку. Однак, у вирішенні завдань стабілізації економічного стану головна роль залишається все ж за державними інвестиціями незважаючи на те, що значний вплив на розвиток економіки здійснюють іноземні інвестиції. Навіть коли іноземні інвестори вкладають кошти в вітчизняні підприємства вони одразу стикаються з рядом проблем пов'язаних з недоліками в законодавстві з питань іноземного інвестування. А особливо при формуванні статутного капіталу з використанням іноземних інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР, зі змінами і доповненнями"// [Електронний ресурс]:. — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 93// [Електронний ресурс]:. — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua
3. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання:[Навч. посібник]/ О.О. Терещенко — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.
4. Податковий Кодекс України. «Голос України» №№ 229—230 (4979—4980), 4 грудня 2010 року, підписаний Президентом України 2 грудня 2010 року. № 2755-VI
5. Васильєва.Г Особливості обліку отримання інвестицій в іноземній валюті та напрями його вдосконалення // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Економіка"/ Г.Васильева - Д.: «Дніпро» - № 1. - 2010. - С. 123-128.

УДК 339.5:657:658.11(477)

ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

І. Ю. Мойсеєнко, магістр
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто значення «Міжнародні розрахунки», проведено дослідження використання форм міжнародних розрахунків на підприємствах України».

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Ключові слова: *міжнародні розрахунки, авансові розрахунки, акцепт, інкасова операція (інкасо), просте (чисте) інкасо, документарне (комерційне) інкасо, відкритий рахунок.*

Актуальність теми. Одним із найважливіших моментів у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності є взаєморозрахунки між сторонами – резидентами різних країн, які через їх специфічні особливості прийнято називати міжнародними розрахунками. Інтереси експортера та імпортера при виборі форми розрахунків рідко коли збігаються, оскільки експортер прагне в найкоротший проміжок часу отримати платіж від імпортера, а імпортер, в свою чергу, зацікавлений у відстроченні платежу до моменту отримання товару.

Міжнародні розрахунки – регулювання платежів по грошовим вимогам і зобов'язанням, що виникають у зв'язку з економічними, політичними і культурними відносинами між юридичними особами та громадянами різних країн, а також між урядами цих країн.

Основними суб’єктами міжнародних розрахунків являються експортери, імпортери і банки, що їх обслуговують. Вони вступають в певні відносини між собою з приводу руху товаросупроводжуючих документів і поточного оформлення платежів.

Розвиток міжнародних розрахунків та валютних операцій на сьогоднішній день є досить актуальним, оскільки валютні операції можуть приносити не тільки великі прибутки, але й значною мірою сприяти підтримці курсу національної

валюти, бути джерелом надходжень до державного бюджету України, сприяти виходу українських банків на міжнародні ринки капіталів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти використання форм міжнародних розрахунків розкривають у своїх працях такі вітчизняні науковці, як Н.Є. Брюховецька, І.П. Булєєв, В.А. Василенко, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, И.С. Зикін, В. Мосейчук, Д.Ф. Рамзайцев.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз форм і видів міжнародних розрахунків та визначення їх особливостей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. У світовій практиці використовують багато форм міжнародних розрахунків, серед яких виділяють авансовий платіж, інкасо, відкритий рахунок та ін. Кожна форма міжнародних розрахунків в тій чи іншій мірі пов'язана з ризиком для експортера й імпортера. Це залежить від багатьох факторів – від виду товару, ступеня взаємної довіри партнерів, їх платоспроможності, надійності банків, залучених до даної угоди і т. д. Тому кожен учасник угоди прагне відстояти ту форму розрахунків, яка являється для нього більш вигідною і в меншій мірі пов'язана з ризиком.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України та Національного Банку України «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті» від 21 червня 1995р. №444, найбільш вигідною для України формою розрахунків є документарне інкасо.

Слід звернути увагу на те, що банки, працюючи з документарним інкасо керуються міжнародними правилами і звичаями, які видаються Міжнародною торговельною палатою. Так, при операціях з інкасовою формою розрахунків використовуються Уніфіковані правила по інкасо. Дані правила і звичаї не є обов’язковими для застосування в усіх випадках здійснення зовнішньоторговельних операцій купівлі-продажу товарів (послуг).

Інкасо - це банківська розрахункова операція, засобом якої банк за дорученням свого клієнта одержує на основі розрахункових документів належні йому кошти від платника за відвантаженні на його адресу товари або за надані йому послуги і зараховує ці кошти на його рахунок в банку. В здійсненні інкасової операції при міжнародних розрахунках приймають участь: імпортер (платник); експортер (довіритель); банк імпортера (інкасуючий чи представницький банк); банк імпортера (банк ремітент).

Інкасова форма розрахунків об'єднується з акцептною формою.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Акцепт - згода платника на оплату документів рахунку. При акцептній формі розрахунків товари відвантажуються негайно, не чекаючи оплати покупцем товару. Покупець оплачує товар після одержання розрахункових, документів, на випадок порушення постачальником умов договору, вокупцеві може відмовитися від оплати товару. При порушенні договору постачальник має право застосувати до нього санкції.

Інкасо може бути чистим і документальним.

Чисте інкасо – це інкасо фінансових документів, не супроводжене комерційними документами (переказні й прості векселі, чеки та ін.).

Документарне інкасо – це інкасо фінансових документів, супроводжених комерційними документами (рахунки, страхові документи та ін.), а також інкасо тільки комерційних документів. Документарне інкасо в міжнародній торгівлі являє собою зобов'язання банку одержати за дорученням експортера від імпортера суму платежу за контрактом проти передачі останнього товарних документів і перерахувати її експортеру:

1. Експортер відвантажує товари на адресу покупця у відповідності до умов договору.

2. Експортер підготовляє своєму банку пакет товаросупроводжуючих документів та інкасове доручення.

3. Банк-ремітент, перевіривши відповідність наданих документів, перерахованих в інкасовому дорученні, відправляє їх разом з інкасовим дорученням банку імпортера.

4. Банк імпортера віддає одержані документи імпортеру.

5. Інкасуючий банк одержує платіж від імпортера.

6. Сума платежу переводиться банком покупця банку продавця.

7. Банк - ремітент зараховує гроші на рахунок експортера.

Інкасові операції порівняно прості і недорогі для контрагентів. Разом з тим вони мають певні недоліки, які різко знижують переваги в розрахунках по експорту. Одним з таких недоліків являється розрив у часі між відвантаженням товару, передачею документів у банк імпортера й

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

одержанням платежу (інколи від кількох тижнів до кількох місяців), що, звичайно, затримує оборотність коштів експортера.

Наступна форма розрахунків – авансова. Аванс – це грошова сума чи майнова цінність, передана покупцем продавцю до відвантаження товару в рахунок виконання зобов'язань по контракту. Аванс відіграє в даному випадку двояку роль. З одного боку, імпортер з допомогою авансу кредитує експортера, а з другого – забезпечує виконання своїх зобов'язань по контракту.

Аванс може бути наданий в грошовій і товарній формах. Останній передбачає передачу імпортером експортеру сировинних матеріалів чи комплектуючих виробів, необхідних для виготовлення замовленого обладнання. Аванс в грошовій формі передбачає виплату покупцем узгоджених в контракті сум в рахунок платежів за умовами договору до відвантаження товару (надання послуг), а інколи навіть до початку виконання контракту.

Авансові платежі використовуються у випадках:

1) коли продавець сумнівається в платоспроможності покупця;

2) коли політична і (чи) економічна обстановка в країні покупця нестабільна;

3) при постачанні дорогого обладнання;

4) при поставці товарів стратегічного призначення;

5) при тривалих строках здійснення контракту.

Аванс може надаватися як на повну вартість, так і в вигляді певного відсотку від неї. Його величина залежить від мети авансу, характеру товару, його новизни, вартості і строків виготовлення. Зазвичай авансові платежі складають 10-30% суми контракту. Погашається аванс шляхом заліку при поставці товару. Ця умова повинна бути зафіксована в контракті.

Авансові платежі як форма міжнародних розрахунків більш вигідні експортеру і менше - імпортеру. Для імпортера вона являється ризиковою формою розрахунків, тому імпортер наполягає на виставленні на свою

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

користь гарантії першокласного банку (гарантії повернення авансу чи гаранти належного виконання контракту).

При розрахунках по відкритому рахунку партнери ведуть взаємний облік сум поточної заборгованості. Експортер відвантажує товар імпортеру, відправляє на його адресу товаросупроводжуючі документи і заносить суму заборгованості в дебет рахунку, відкритого на ім'я імпортера. Імпортер здійснює такий же запис в кредит рахунку експортера. Після оплати товару експортер й імпортер здійснюють компенсуючі проведення.

Особливостями відкритого рахунку є:

1) Передбачає ведення контрагентами великого обсягу роботи;

2) Товаросупроводжуючі документи поступають прямо до імпортера, в зв'язку з чим весь контроль за своєчасністю платежів лягає на плечі учасників угоди;

3) Рух товару передує руху валютних коштів.

Порядок погашення заборгованості по відкритому рахунку залежить від домовленості сторін угоди. Платіж по відкритому рахунку в більшій мірі вигідний імпортеру, оскільки відсутній ризик оплати недоставленого товару, а відсотки за користування кредитом не знімаються. Для експортера цей платіж являється самою ризикованою формою розрахунків, оскільки в нього немає ніяких гарантій, що покупець врегулює свою заборгованість в узгоджений строк. Платежі у формі відкритого рахунку займають сьогодні міцні позиції в торгівлі багатьох країн світу, особливо Західної Європи (до 60% всіх платежів).

Висновки. В умовах ринкової трансформації економіки України процеси, пов’язані з використанням міжнародних розрахунків, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової бази є важливою умовою стабільного економічного розвитку та зростання. Існують різноманітні форми міжнародних розрахунків, але кожна з них має свої переваги та недоліки. Країни вибирають ту форму, яка їм найбільше

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

імпонує. Для України найбільш вигідною формою розрахунків є документарне інкасо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брюховецька Н.Є «Торговельні звичаї» /Н.Є Брюховецька // Економічний простір. – 2008. – №11. – С. 51-56.
2. Булєєв І.П. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. [Навчал. Посібник] / І.П. Булєєв. – К.:Знання – 2006. – 351с.
3. Василенко В.А. Міжнародна торгівля. [Навчальний посібник] / В.А. Василенко. – К.: Центр навчальної літератури - 2004. – 249 с.
4. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: [Навчальний посібник] / М.І. Дідківський. – К.: Знання, 2006.- 462 с.
5. Зикін И. С. Звичаї міжнародній торгівлі / И. С. Зикін. – М.: Юридична література, 2007. – С. 13.
6. Рамзайцев Д. Ф. Про значення звичаїв у міжнародній торгівлі. [Навчал. Посібник] / Д. Ф. Рамзайцев. – К.: Внешторгиздат. - 2008. – 158 с.

УДК 339.52:330.143.1:657

ОБЛІК ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Н. Є. Іванова, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено основні аспекти та питання щодо відображення в податковому і бухгалтерському обліку операцій за зовнішньоекономічними контрактами. Також розглянуто складові податкового та бухгалтерського обліку, специфіка яких полягає в регулярності характеру.

Ключові слова: *господарська операція, облік доходів, зовнішньоекономічна діяльність, резиденти, нерезиденти, валютний рахунок підприємства.*

Актуальність проблеми. Однією з основних закономірностей сучасної епохи є зростання ролі зовнішньоекономічних зв'язків кожної держави. З розвитком економіки України збільшується обсяг складних за своєю суттю і втіленням операцій між суб’єктами господарювання. Беручі до уваги складність та невизначенність законодавства України з деяких питань бухгалтерського і податкового обліку, вірне проведення операцій і

відображення їх в обліку з метою правильного розрахунку податків, є досить актуальним на сьогодні для підприємств.

Аналіз останніх досліджень. Питанням ведення обліку доходів від операцій зовнішньоекономічної діяльності займається ряд вчених-економістів, таких як: В.Козик, Ф.Бутинець, І. Жиглей, Е. Зінь, Н.Дука, А. Кредісова та інші.

Постановка завдання. Метою даної роботи є розгляд та обґрунтування рекомендацій щодо проблемних питань податкового і бухгалтерського обліку доходів від операцій при зовнішньоекономічній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Процес реформування економіки України істотно вплинув і на необхідність створення нової методології бухгалтерського обліку, зокрема, на облік доходів від операцій зовнішньоекономічної діяльності. Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді находження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім його зростання за рахунок внесків засновників) [2]. Щодо обліку доходів важливе значення мають принципи, закладенні в Законі Україні «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV:

- принцип превалювання сутності над формою, що визначає визнання доходів і відображення їх в обліку за методом нарахування, тобто з моменту виникнення права на них;

- принцип нарахування та відповідності доходів та витрат, відповідно до якого доходи та витрати відображаються в обліку й звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошей, а для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівнювати доходи звітного періоду з витратами, здійсненими для одержання цих доходів [1].

Визнання доходів повинно здійснюватись відповідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, який визначає порядок

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

реєстрації в бухгалтерському обліку доходів від продажу товарів. Вони можуть визнаватися на момент поставки товару або послуги покупцю, до або після такої поставки. Визначення цього моменту залежить від того, коли ця господарська операція буде відповідати критеріям визнання, визначеності, релевантності та надійності.

Порядок відображення доходів і витрат в бухгалтерському обліку від здійснення зовнішньоекономічної діяльності такий самий, як і при розрахунках, що здійснюються на митній території України. Облік зовнішньоекономічної діяльності здійснюється в єдиній грошовій одиниці України. З цією метою всі операції в іноземних валютах перераховують в еквівалент грошової одиниці України за курсом НБУ на дату здійснення операції.

Якщо господарська операція проводиться в іноземній валюті, курс якої Національним банком України до національної грошової одиниці не встановлюється, то еквівалент цієї операції в грошовій одиниці України визначають поетапно. На першому етапі валюту операції перераховують у вільноконвертовану валюту прямим застосуванням курсу цих валют, одержаного з джерел опублікованої інформації. На другому етапі одержану на основі розрахунку суму перераховують у національну грошову одиницю за курсом, встановленим у загальноприйнятому порядку.

Слід зазначити, що в первинних документах записи вартісних показників відображаються у тій грошовій одиниці, в якій фактично здійснюються операції. При обробленні первинних документів у знаменнику вказують еквівалент показників в іноземній валюті, перерахований у національну валюту за курсом НБУ на дату, прийняту для перерахунку. В реєстрах бухгалтерського обліку - журналах-ордерах, відомостях, книгах усі записи операцій в іноземних валютах відображаються у національній грошовій одиниці. Одночасно записи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

зазначених оперцій доцільно здійснювати в ідентичних реєстрах із зазначенням назви іноземної валюти (в доларах, євро, рублях тощо).

Взагалі, дохід відображається, коли він визнаний або може бути визнаний. Визнання доходу за товари, послуги або інші види активів, продані за готівку чи в обмін, підтверджується моментом переходу права власності на них від продавця до покупця. Загальна сума зобов'язань нерезидента перед резидентом – це сума доходу, яку потенційно резидент повинен отримати і яка підлягає відображенню по статті «Доход (виручка) від реалізації товарів (робіт, послуг)». Дохід відображається тоді, коли він зароблений, тобто коли компанія виконала той обсяг роботи, здійснення якого дає їй право на одержання доходу відповідно до умов контракту, і коли компанія впевнена, що виконаний обсяг роботи буде оплачений замовником.

Найпоширенішою ситуацією, що відповідає наведеним критеріям визнання доходу, є така ситуація, коли підприємство одержує дохід у вигляді оплати за відвантажені нею товари, надані послуги в момент їх відвантаження. У бухгалтерському обліку такий дохід відображається за датою продажу товарів або надання послуг. Подібний метод відображення доходу називається відображенням на дату відвантаження.

Існує ряд ситуацій, коли дотримання названих вище критеріїв визнання доходу стає можливим лише після моменту відвантаження товару.

П(С)БО 15 «Дохід» визначає не тільки критерії визнання доходу від реалізації в залежності від того, що було реалізовано — продукція, роботи чи послуги або дохід було одержано внаслідок використання активів підприємства іншими особами, а також виходячи з конкретних умов кожної господарської операції, яка може призвести до виникнення доходу. Тому дата відображення доходу від реалізації може не співпадати з датою відвантаження продукції, товарів, підписання документів про виконання робіт, послуг.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відповідно до норм Податкового кодексу витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів, виконання робіт, надання послуг; інші витрати визнаються витратами того звітного періоду, в якому вони здійснюються, з урахуванням окремих особливостей. Тобто діє принцип нарахування та відповідності доходів і витрат. Доходи, що враховуються при визначенні об'єкту оподаткування, класифікуються за такими групами:

- дохід від операційної діяльності, що включає дохід від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг та дохід банківських установ;
- інші доходи, що включають доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами, доходи від операцій оренди/лізингу, доходи за операціями в іноземній валюті, доходи від торгівлі цінними паперами та деривативами, суми штрафів, неустойки чи пені, суми безповоротної фінансової допомоги, безоплатно отриманих товарів.

Дохід від реалізації товару визнається за датою переходу покупцеві права власності на такий товар. Дохід від надання послуг та виконання робіт визнається за датою складення акта або іншого документа, оформленого відповідно до вимог діючого законодавства, який підтверджує виконання робіт або надання послуг.

Оподаткування доходів, отриманих фізичною особо, яка провадить незалежну професійну діяльність регулюється ст. 178 розділу IV Податкового кодексу України. Оподатковуваним доходом вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між доходом і документально підтвердженими витратами, необхідними для провадження певного виду незалежної професійної діяльності.

Одним із видів операцій у зовнішньоекономічній діяльності є експортні операції. Визначення фінансового результату від реалізації товарів на експорт відбувається шляхом зіставлення доходів звітного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

періоду від реалізації товарів на експорт з витратами, здійсненими для отримання цих доходів. Аспект доходу відображає збільшення, а аспект витрат — зменшення матеріального активу. Таким чином, доки не буде відображений дохід від реалізації, у обліку не може відбуватися списання товарів, відвантажених на експорт, а також затрат, пов`язаних із проведенням операції.

Після переходу права власності від продавця до покупця в бухгалтерському обліку дохід від реалізації (експорту) продукції відображається по дебету рахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» й кредиту рахунку 70 «Доходи від реалізації» з використанням відповідних субрахунків.

Після цієї операції можливе відображення витрат по експортній операції, а саме списання реалізованих на експорт товарів по дебету рахунку 90 «Собівартість реалізації» й кредиту рахунків 28 «Товари» або 26 «Готова продукція» за обліковою вартістю.

Висновки. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, отримання доходу. Фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі. Таким чином, підприємство зобов'язано відобразити в бухгалтерському обліку звітного періоду всі операції, що призвели до зміни доходів та витрат. Для дотримання податкового законодавства щодо визначення доходу, податкових зобов'язань, підприємство: визнає дохід від надання в звітному періоді послуг, обчислений у відповідності до вимог П(С)БО 15 та Податкового Кодексу України; включає до валового вартість наданих в звітному періоді послуг, незалежно від дати виписки документу, що свідчить про надання послуг; не пізніше останнього дня звітного періоду виписує податкову накладну із зазначенням розрахункового обсягу наданих послуг обчисленого у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відповідності до вимог П(С)БО 15, та включає відповідну суму до податкових зобов'язань з ПДВ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-XIV.
2. Маслак О.О. Облік, аналіз та аудит зовнішньоекономічної діяльності / О.О. Маслак, В.Й. Жежуха, В.В. Оверчук, М.М. Томич.// Пратикум: Навч. Посібник. -2011. -с.280.
3. П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати", затверджений наказом Міністерства фінансів України №87 від 31.03.99р.
4. Хмелевський І. Оподаткування посередництва у ЗЕД: стисло про головне / І.Хмелевський // Податки та бухгалтерский облік. -2011. -№25. -с.10-12.

УДК 657.21

ПОЗАБАЛАНСОВИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ У ВИРОБНИКА

Л. С. Скороненко, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Висвітлено поняття давальницької сировини, розкрито суть операцій з переробки давальницької сировини та особливості договору на перероблення давальницької сировини. Досліджено порядок документування, організацію синтетичного та аналітичного обліку давальницької сировини у виробника та обліку витрат на її перероблення і повернення відходів. Розроблено напрямки вдосконалення позабалансового обліку і контролю давальницької сировини у виробника.

Ключові слова: *позабалансовий облік, позабалансовий рахунок, давальницька сировина.*

Актуальність проблеми. Виробництво продукції з давальницької сировини є досить поширеним явищем в Україні. Спеціального нормативного документа, що регулює взаємовідносини між резидентами України при переробці давальницької сировини, немає. Давальницька сировина у підприємства-виробника є об'єктом позабалансового обліку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Як свідчить практика, єдиної методики цієї ділянки обліку, яка б забезпечила аналітичність і достовірність облікової інформації, своєчасність її відображення у первинних і звітних документах та більш повну ефективність контролю за давальницькою сировиною у виробника, на сьогодні немає. Тому методика та організація обліку таких операцій між резидентами України потребує глибокого дослідження з метою вдосконалення практики обліку операцій з давальницькою сировиною, забезпечення її адекватності сучасним умовам.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання обліку операцій з давальницькою сировиною привертає до себе увагу багатьох науковців, серед них Ф.Ф. Бутинець, В.Є. Житний, Ю.А. Кузмінський, В.Г. Козак, М.В. Кужельний, В. Кузнецов, О.Р. Кіляр, Л.І. Лук'яненко, В.В.Матвєєва, О.В. Небельцова, В.В.Сопко та інші видатні вчені.

Постановка завдання. Метою дослідження є розроблення, обґрунтування теоретичних положень, практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики та організації позабалансового обліку давальницької сировини у виробника.

Виклад основного матеріалу. Згідно Податкового кодексу України, давальницька сировина – це сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції, або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі [5, ст.59].

Суть операцій по переробці давальницької сировини полягає у тому, що власник сировини – замовник, має намір виготовити продукцію зі своєї сировини. З цією метою він укладає договір з іншим підприємством-виробником, що має необхідну виробничу базу. Згідно з договором, підприємство-виробник виготовляє з одержаної сировини продукцію і передає її замовнику, який зобов'язується оплатити послуги з переробки.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

При цьому давальницька сировина є власністю замовника і при передачі її для переробки виконавцю, право власності на неї до виконавця не переходить.

Підприємство, яке поряд з переробкою давальницької сировини здійснює виробництво продукції з власної сировини, повинно вести відокремлений облік. Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій для обліку сировини і матеріалів, прийнятих для переробки, передбачений позабалансовий рахунок 022 "Матеріали, прийняті для переробки". Доцільно вести облік у розрізі таких рахунків другого порядку: 0221 "Матеріали для перероблення на складі" та 0222"Давальницька сировина у виробництві" з подальшою деталізацією дати отримання, замовника, договору, найменування давальницької сировини, термінів перероблення, кількості, якості, ціни, вартості. Таке групування аналітичних даних сприятиме посиленню контролю за рухом давальницької сировини у виробника. Відображення операцій з давальницькою сировиною у виробника наведено в таблиці 1. Давальницькі матеріали, одержані від замовника і прийняті на перероблення відображаються по дебету позабалансового рахунку 0221 "Матеріали для перероблення на складі". Давальницькі матеріали, передані зі складу на перероблення на основі документів про внутрішнє переміщення списуються з кредиту рахунку 0221 і одночасно оприбутковуються в дебет рахунку 0222 "Давальницька сировина у виробництві".

Таблиця 1

Типові господарські операції по відображенню операцій з давальницькою сировиною на рахунках бухгалтерського обліку виробника

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Первинні документи
		Дебет	Кредит	
1.	Прийнято на склад від замовника	0221	-	Накладна (акт приймання-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

	давальницьку сировину для переробки за ціною, вказаною у договорі			передачі), прибутковий ордер
2.	Відпущено давальницьку сировину у виробництво	-	0221	Лімітно-забірна картка (накладна-вимога)
3.	Давальницька сировина поступила у виробництво	0222	-	Лімітно-забірна картка (накладна вимога)
4.	Списані фактичні витрати давальницької сировини	-	0222	Звіт виробника, акт про виконані роботи
5.	Відправлено на склад надлишок давальницької сировини	-	0222	Прибутковий ордер
6.	Оприбутковано на складі надлишок давальницької сировини	0221	-	Прибутковий ордер
7.	Повернуто замовнику надлишок давальницької сировини	-	0221	Накладна
8.	Відображена заборгованість замовника за послуги з перероблення давальницької сировини	36	70	Акт про виконані роботи
9.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70	64	Податкова накладна
10.	Списані власні затрати на перероблення давальницької сировини	90	23	Довідка бухгалтерії

Аналітичний облік давальницької сировини ведеться за замовниками чи договорами, видами сировини і матеріалів та за місцями їх зберігання чи перероблення. Одиницею обліку давальницької сировини є її найменування або однорідна група [6, ст.15]. Відправним моментом для здійснення операцій з давальницькою сировиною є договір, який повинен визначати усі можливі моменти взаємовідносин між замовником та виконавцем.

Основою для відображення в обліку одержаної давальницької сировини є виписана замовником накладна або товарно-транспортна

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

накладна, акт передачі та додані документи, які підтверджують якість давальницької сировини. На цей час немає затвердженої уніфікованої форми на поставку давальницької сировини, тому у накладній в графі "підстава" вказується "на давальницьких умовах згідно з договором №_". При оприбуткуванні, на одержану давальницьку сировину оформляються прибутковий ордер, в якому зазначають, що сировина надійшла на давальницьких умовах.

Передача замовнику виготовленої з давальницької сировини готової продукції оформляються актом про виконані роботи та накладною. В акті вказуються дані про фактично виконані роботи і їх вартість, яка визначається підприємством-виробником виходячи із фактичних затрат пов'язаних з виготовленням продукції з давальницької сировини. Крім того, виробник представляє Звіт про використання давальницької сировини. Надлишок сировини повертається замовнику, якщо договором не передбачено часткову оплату робіт сировиною.

Облік витрат з переробки давальницької сировини (вартість використаних власних матеріалів, заробітна плата, амортизація основних засобів, загальновиробничі та інші витрати операційної діяльності) виробник здійснює на балансових рахунках обліку витрат виробництва та витрат періоду (за винятком вартості давальницької сировини замовника, яка обліковується на позабалансовому рахунку 022 "Матеріали, прийняті для перероблення"). Незворотні матеріальні відходи, які виникають у процесі виробництва, відносять до технологічних втрат і прирівнюються до матеріальних затрат. В обліку виробника давальницька сировина, що надійшла від замовника, оприбутковується за вартістю, вказаною ним у накладній (або акті приймання-передачі).

Після підписання акту виконаних робіт вартість давальницької сировини списується з кредиту рахунку 0222. Розрахунки між замовником і виробником можуть здійснюватися у грошовій і не грошовій (товарообмінній) формах. Вибір варіанта оплати встановлюється за

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

домовленістю сторін і вказується в договорі. Розрахунки за виконані роботи у виробника відображаються на балансових рахунках.

Якщо договором за окрему винагороду передбачено подальше зберігання готової продукції замовника у виконавця, її відвантаження покупцям з складу виробника, то її потрібно обліковувати на позабалансовому рахунку 023 "Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні".

Регістром бухгалтерського обліку давальницької сировини у підприємства-виконавця є Відомість 8 "Позабалансовий облік". Доцільним є запровадження для обліку давальницької сировини у виробника "Відомості руху давальницької сировини", яка містила б інформацію про замовника, найменування матеріалів, одержаних на давальницьких умовах, терміни оброблення, дані про надходження матеріалів на склад (дата, документ, кількість, ціна, сума), вибуття зі складу (повернуто замовнику, відпущено у виробництво), рух давальницької сировини у виробництві (надійшло, повернуто невикористану сировину, сировина використана для виробництва, відходи) та "Відомості про залишки давальницької сировини", яка б містила дані про залишки давальницької сировини на складі і у виробництві на початок і кінець місяця.

Використання запропонованих відомостей допоможе узагальнювати інформацію про рух давальницької сировини та її залишки на початок і кінець звітного періоду, що сприятиме підвищенню якості обліку та контролю за збереженням майна замовника.

Контроль за фактичною наявністю давальницької сировини у виробника здійснюється за допомогою проведення її інвентаризації. Активи, які отримані для перероблення, інвентаризуються в порядку та в терміни, передбачені для власних цінностей [9]. На основі даних про фактичну наявність давальницької сировини, виконавець складає інвентаризаційний опис, на підставі якого заповнюється порівняльна

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відомість. Під час заповнення первинних документів про результати інвентаризації необхідно обов'язково зазначити, що давальницька сировина є власністю замовника. Доцільно одночасно провести звірку із замовником щодо кількості, якості, ціни загальної вартості переданої ним для перероблення сировини та термінів виконання оброблення, про що вказати в інвентаризаційних документах. Не менш важливим є питання контролю за витрачанням давальницької сировини і виходом готової продукції та її якістю, що сприятиме дотриманню умов договору та подальшій співпраці із замовником.

Залишки давальницької сировини у Балансі виконавця не відображаються. Зважаючи на те, що фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій і подій, яка може вплинути на прийняття рішення її користувачами, відомості про позабалансові події варто відображати у Примітках до фінансових звітів.

Висновки. Право власності на давальницьку сировину та продукти її переробки належить замовнику, що спричиняє її відображення у виробника в складі об'єктів позабалансового обліку. Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій для обліку сировини і матеріалів, прийнятих для перероблення, передбачений позабалансовий рахунок 022 "Матеріали, прийняті для переробки". Відправним моментом для здійснення операцій з давальницькою сировиною є договір, який повинен визначати усі можливі моменти взаємовідносин між замовником та виконавцем.

Запропонована методика обліку операцій з давальницькою сировиною у виробника допоможе підвищити якість обліково-аналітичної інформації про наявність та рух цих цінностей, рівень системи контролю за цими операціями та їх ефективність. Потребують подальшого опрацювання питання уніфікації та стандартизації первинної документації

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

операцій з давальницькою сировиною; питання обліку супутньої та побічної продукції у процесі перероблення давальницької сировини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матвєєва В. Операції з давальницькою сировиною / В. Матвєєва, В. Кузнєцов. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Х. : Вид-во "Фактор", 2003. – 160 с.
2. Житний В.Є. Удосконалення аналізу операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах: дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Житний Валерій Євгенович. – Х., 2001. – 203 с.
3. Кіляр О.Р. Проблемні питання здійснення операцій з давальницькою сировиною в Україні / О.Р. Кіляр // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. – 2006. – Вип. 16. – С. 390-396.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI // Голос України від 04.12.2010 р., № 229, / № 229-230.
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р., № 291. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua
6. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.95 р., № 88. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua
7. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів і розрахунків, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11.08.1994р., № 69. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua

УДК 330.1

СИСТЕМНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ І ЇХ РОЛЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

К. В. Мируцька, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто сутність і основні характеристики системи, визначені системні характеристики інвестиційного ринку, особливості взаємодії його елементів — суб'єктів інвестиційної діяльності, а також вплив взаємодії елементів на формування додаткового ефекту функціонування суб'єктів інвестиційного процесу, що може бути застосований в подальшій діяльності кожного з учасників інвестиційної діяльності.

Ключові слова: *система, елемент, взаємодія, зв'язки, інвестиційний ринок, інвестиційна діяльність, суб'єкт інвестиційної діяльності.*

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку економіки характеризується багатовимірністю інвестиційного простору, функціонування суб'єктів якого визначається не тільки цільовою спрямованістю формування і подальшого здійснення діяльності інвесторів та учасників інвестиційного процесу, а і їх просторовим розміщенням відносно інших суб'єктів. В даний час для розвитку інвестиційного ринку потрібно нарощувати інвестиційну активність не стільки в центрі, скільки в регіонах, зі створенням передумов для ефективного використання та регулювання інвестицій. Саме тому сьогодні є актуальним питання дослідження системних характеристик інвестиційного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даній тематиці приділяли увагу І. Бланк, В. Бочаров, М. Газеєв, Л. Дідківська, Л. Ігоніна, А. Пересада, В. Розанов, П. Самуельсон та інші науковці.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення системних характеристик інвестиційного ринку і особливостей взаємодії його елементів за допомогою використання системного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Системний підхід з повним правом можна назвати продуктом XIX сторіччя [3].

Чітке формулювання основної ідеї системного підходу належить Блезу Паскалю, який відзначив: «Неможливість пізнання частини без знання цілого і пізнання цілого без знання його частин». Для класичного розуміння системи характерним було переконання в тому, що її властивості детермінуються властивостями створюючих її елементів. Необхідність вирішення ряду нових завдань, що пов'язані зі складними технічними і соціальними системами, реалізації багатоваріантних економічних, науково-дослідних проектів, викликана вимогами часу, призвела до виникнення нового розуміння і оформлення системного

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підходу в так званій «новій методологічній установці: система не тільки не детермінується однозначно властивостями його елементів або їх груп та не зводиться до них, але, навпаки, самі елементи детермінуються цілим і лише в його рамках дістають своє функціональне пояснення та виправдання» [4].

У якості системних може розглядатися безліч об'єктів, але як справедливо відзначається в науковій літературі, не до всіх об'єктів доцільно застосовувати принципи і методи системного підходу, а тільки до тих, у яких ознаки системності виражені досить інтенсивно [6].

Таким чином, застосування системного підходу в процесі дослідження взаємодії суб'єктів інвестування, яка відбувається на інвестиційному ринку, вимагає обґрунтування його відповідності системним ознакам, що виділяються в науковій літературі. Інвестиційний ринок являє собою збалансованість попиту та пропозиції на інвестиції. Інвестиційний ринок формує інвестор, в якого виникає попит на інвестиції та інвестиційні товари [5].

Інвестиційний ринок як система повинен функціонувати на основі відповідної структури, організації, ієрархії, відповідних взаємовідносин з використанням сформованого механізму з урахуванням державного регулювання цього процесу. Ознаками такої системи є її характеристики. Системні характеристики інвестиційного ринку полягають в наступному:

1. Цілісність - функціонування інвестиційного ринку передбачає формування і функціонування множини елементів (в структурному розрізі ними можуть бути: інвестори, підрядники, замовники, науково-дослідні та проектні організації, споживачі інвестицій), реалізація функціонального призначення яких залежить від місця в системі і характері зв'язків, на яких побудовані процеси взаємодії.

2. Структурність, наявність стійких зв'язків - функціонування кожного з суб'єктів інвестиційного ринку опосередковане наявністю між ними взаємозв'язків, характер яких визначається місцем суб'єкту в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

загальній структурі інвестиційного ринку, його позицією по відношенню до інших її складових.

3. Синергічність - реалізація цільової настанови одного суб'єкту інвестування, як правило, сполучена зі зміною результативності функціонування інших учасників інвестиційного процесу, а поєднання зусиль декількох задіяних сторін має відображення у вигляді ефекту, що кількісно і якісно перевищує сумарний результат функціонування кожного з суб'єктів відокремлено.

4. Автономність - функціонування інвестиційного ринку відбувається не тільки у відповідності з загальноекономічними законами і нормами права, а і специфічними, притаманними лише інвестиційному ринку.

5. Мультиплікативність - наявність стійких зв'язків, взаємообумовленість функціонування суб'єктів інвестиційного ринку обумовлює підсилення ефекту функціонування одних суб'єктів в результаті підвищення ефективності управління іншими.

6. Адаптивність, тобто властивість пристосовуватися до нових зовнішніх умов, яка полягає у своєчасній зміні тактичних і стратегічних напрямків діяльності суб'єктів інвестиційного ринку, їх зв'язків, можливості саморегулювання і відновлення стійкої діяльності як виклику на зміну зовнішніх умов.

7. Сумісність: взаємопристосованість і взаємоадаптивність окремих суб'єктів інвестування, що відображається у наявності в кожного з останніх прийнятних для інших суб'єктів інвестиційного ринку методів управління інвестиційною діяльністю підприємства, цілей функціонування, способів і стратегій їх досягнення.

8. Емерджентність, яка передбачає наявність у інвестиційному ринку таких характеристик і якостей, які не притаманні жодному з його елементів (окремих суб'єктів підприємництва), серед яких реалізація складних функціональних зв'язків, зміст яких визначається кон'юнктурою інвестиційного ринку, впливом державного регулювання інвестиційних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

процесів тощо, що в свою чергу сприяє формуванню багатоаспектного потенціалу взаємодії суб'єктів інвестування.

9. Ієрархічність системи, що передбачає можливість розподілу інвестиційного ринку як системи вищого порядку на сукупність елементів, кожен з яких, в свою чергу, характеризується наявністю системних якостей, відповідно, є системою нижчого рівня.

Наявність вищезазначених ознак у інвестиційному ринку надає змогу відзначити його системний характер і доцільність розгляду із застосуванням системного підходу. В основі такого підходу лежить розподіл системи на елементи і встановлення зв'язку між ними.

Вступаючи у певні відносини на інвестиційному ринку, де здійснюється процес обміну інвестиціями, суб'єкти інвестиційної діяльності реалізують власні економічні інтереси. Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 N 1561-XII – ВР (зі змінами та доповненнями) закріплено існування таких суб'єктів інвестиційної діяльності як інвестори і учасники. Інвестори приймають рішення про вкладання власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування, учасники забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора [1]. В той же час в інвестиційному законодавстві не відведено місця тим суб'єктам, що приймають інвестиційний капітал і освоюють його.

Специфічний характер їх участі в інвестиційному процесі визначається тим, що такі суб'єкти не приймають рішення щодо вкладення капіталу в об'єкти інвестування як інвестори і не виконують його доручень або замовлення. В той же час, підприємства-реципієнти, на відміну від учасників інвестиційного процесу, можуть виступати власниками об'єктів інвестування, адже приймаючи інвестиційний капітал, вони реалізують діяльність щодо його освоєння, використовуючи власне майно (основні і оборотні фонди, нематеріальні активи та ін.). Таким чином, специфічна роль підприємств реципієнтів в інвестиційному

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

процесі дозволяє відокремити їх від інвесторів і учасників інвестиційного процесу в особливу групу, на чому неодноразово наголошувалося багатьма науковцями [7].

Властивості інвестиційного ринку як системи в цілому визначаються не стільки властивостями окремих суб'єктів інвестиційної діяльності, скільки характеристиками взаємозв'язків цих суб'єктів підприємництва. Система, як єдине ціле, існує саме завдяки наявності зв'язків між її елементами.

Особливості реалізації цього процесу в сучасних нестабільних умовах економічного розвитку визначаються недосконалістю законодавчої бази, політичною нестабільністю країни, зниженням захищеності і ступеня гарантування інвестицій, обмеженістю доступних джерел фінансування інвестиційної діяльності, зростанням ризикованості вкладень. Ця ситуація ускладнюється відсутність дієвого інвестиційного механізму оптимізації взаємозв'язків різних суб'єктів інвестиційної діяльності, ефективності реалізації різних форм їх взаємодії. Тому, важливим аспектом діяльності суб'єктів інвестиційної діяльності є налагодження партнерських взаємостосунків один з одним. При цьому взаємодія суб'єктів інвестування призводить до виникнення специфічних зв'язків, а отже і нових можливостей, які можуть бути використані для підвищення їх загального результату діяльності. Тіснота таких зв'язків визначає не тільки перспективу розвитку інвестиційної діяльності кожного з елементів інвестиційного ринку, але й формування певного іміджу держави, що сприятиме збільшенню надходження інвестицій.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки. Інвестиції є джерелом розвитку економічних систем. Організований перерозподіл вивільнених коштів суб'єктів (домогосподарств, підприємств, держави тощо) здійснюється через організований елемент фінансової системи держави – інвестиційний ринок. На ньому формується пропозиція інвестиційного ресурсу, а також

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

визначається ефективний і платоспроможний попит на нього. Відсутність такої ринкової структури гальмує перетворення заощаджень на інвестиції, знижує ефективність їх використання та підвищує їх уразливість до знецінення (особливо в умовах кризи). Саме тут і формується визначальна роль інвестицій та інвестиційного ринку у забезпеченні економічного розвитку, яка полягає у можливості акумуляції вільного капіталу та його перерозподілу між споживачами з метою забезпечення розвитку учасників відносин.

Отже, інвестиційний ринок відповідає всім ознакам системності, а взаємодія суб'єктів інвестиційної діяльності як елементів інвестиційного ринку створює основу для підвищення ефективності діяльності кожного з них, щодо реалізації своїх основних видів діяльності, що залежатиме від характеру і тісноти зв'язків між елементами інвестиційного ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» із змінами та доповненнями №34, ст. 486, №2518-VI (2518-17) від 09.09.2010 // Відомості Верховної Ради, 2010 / [Електронний ресурс.] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/

2. Губанова Л.І. Розвиток форм фінансування інвестиційних проектів / Л.І. Губанова, Н.В. Наконечна. / [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://intkonf.org

3. Дуда С.Т. Інноваційні підходи до формування та розвитку економічного потенціалу торговельних підприємств споживчої кооперації України / С.Т. Дуда,

О.О. Ільчук. / [Електронний ресурс] —Режим доступу: http://ukrcoop-journal.com.ua

4. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: [Курс лекцій] / О.В. Кустовська. — Тернопіль: Економічна думка, 2005. — 124 с.

5. Мєшков А.В. Оцінка і підвищення інвестиційної привабливості підприємств: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.01 / А.В. Мєшков. — Донецьк, 2004. – с.436.

6. Москвін С. Інвестиційний ринок України та проблеми його державного регулювання / С. Москвін // Україна фінансова. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. / [Електронний ресурс.] — Режим доступу: http://ufin.com.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК: 339. 5 (060.1/. 9)

ДОКУМЕНТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І. Г. Волкова, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано та систематизовано за відповідними ознаками основні види документів, що складаються для оформлення відносин експорту та імпорту товарів і послуг.

Ключові слова: *експорт, імпорт, зовнішньоекономічні відносини, документування.*

Актуальність теми. Документуванню операцій з експорту та імпорту товарів і послуг потрібно приділяти особливу увагу, оскільки вони мають ряд особливостей, які відрізняють їх від звичайних господарських операцій, що здійснюється всередині країни. Зокрема, документи за зовнішньоекономічними операціями у деяких випадках складаються іноземною мовою та мають не характерну для українського законодавства форму, заповнюються як в іноземній так і в національній валюті, регулюються міжнародним та вітчизняним законодавством. Такі специфічні риси документального оформлення зовнішньоекономічних відносин, що зумовлює виникнення у суб'єктів господарювання ряду проблемних питань під час здійснення експортно-імпортних операцій, визначають актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В ході дослідження було виявлено, що дане питання розглядається в більшій мірі в науковій літературі. Проблеми документального оформлення даного виду господарських операцій розглядали в своїх наукових працях вітчизняні та зарубіжні дослідники: Л.І. Бабій, А.С. Кабиткіна, Г.Ю. Коблянська, М.Ю.Кольбух, О.М. Кукуріка, Н.Н. Парасоцька, С.А. Пахомов, Н.В.Ульянова; К. Бялецкі, Ю. Римарчик, В. Янушкевич. Наукові результати досліджень полягають у розробленні нових форм первинних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

документів, удосконаленні схем раціонального документообігу та порядку оформлення документів.

Метою дослідження є визначення місця процесу документування в загальній системі бухгалтерського обліку на підприємстві, аналіз та систематизація за відповідними ознаками основних видів документів, що складаються для оформлення операцій експорту та імпорту товарів і послуг.

Виклад основного матеріалу. Кожне підприємство, яке займається певною господарською діяльністю, здійснює ряд господарських операцій, що мають бути відображені в бухгалтерському обліку. Проте, щоб таке відображення було можливе, необхідна наявність документу, який підтверджує факт здійснення господарської операції. Як зазначають К. Бялецкі, В.Янушкевич, сучасна закордонна торгівля має характер торгівлі "за документами", тоді як в минулому вона характеризувалась торгівлею "з рук в руки" [6, с. 100]. Це підтверджує актуальність та проблемність дослідження даної теми. На законодавчому рівні питання документального оформлення господарських операцій регулюється п. 1 ст. 9 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 № 996-XIV (далі Закон № 996), Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 року № 88, а також рядом нормативно-правових актів, що визначають порядок складання та заповнення документів на підприємствах, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Законом № 996 передбачено, що підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій [2]. Даний Закон також надає визначення поняттю "первинний документ", під яким розуміється документ, що містить відомості про господарську операцію та підтверджує її

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

здійснення. Первинний документ є доказом факту здійснення тієї чи іншої господарської операції.

В ході дослідження здійснено аналіз нормативно-правових актів, які регулюють питання документального оформлення експортно-імпортних операцій. Виділені положення законодавчих документів визначають:

– загальні питання складання, заповнення первинних документів, розробки графіку документообороту та контролю за його дотриманням;

– порядок ведення обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та податкових зобов'язань, на підставі первинних документів і забороняють формувати показники податкової звітності, митних декларацій на підставі даних, не підтверджених документами;

– порядок визнання доходів та витрат на підставі первинних документів, що підтверджують отримання платником податку доходів та витрат;

– первинні документи, що підтверджують здійснення експорту (імпорту) товарів (вантажно-митна декларація) та послуг (акт або інший документ, оформлений відповідно до вимог чинного законодавства, який підтверджує виконання робіт або надання послуг), а також право платника податку відносити до податкового кредиту суми, підтверджені податковою накладною;

– необхідність дотримання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності строків повернення валютних цінностей в Україну за експортними операціями та надходження товарів за імпортом на умовах відстрочки поставки[4].

Отже, під час операцій експорту та імпорту товарів на законодавчому рівні призначено документ, яким оформлюється здійснення таких зовнішньоекономічних операцій – вантажно-митна декларація. Щодо операцій експорту та імпорту послуг, то не у всіх розглянутих нормативних документах говориться про складання акта наданих послуг і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

типова форма цього документу для всіх суб'єктів відсутня, окрім будівельних робіт, що ускладнює процес документування операцій з надання та отримання послуг різного характеру. Схематично місце документального оформлення в обліковому процесі на підприємстві представлено на рис. 1.

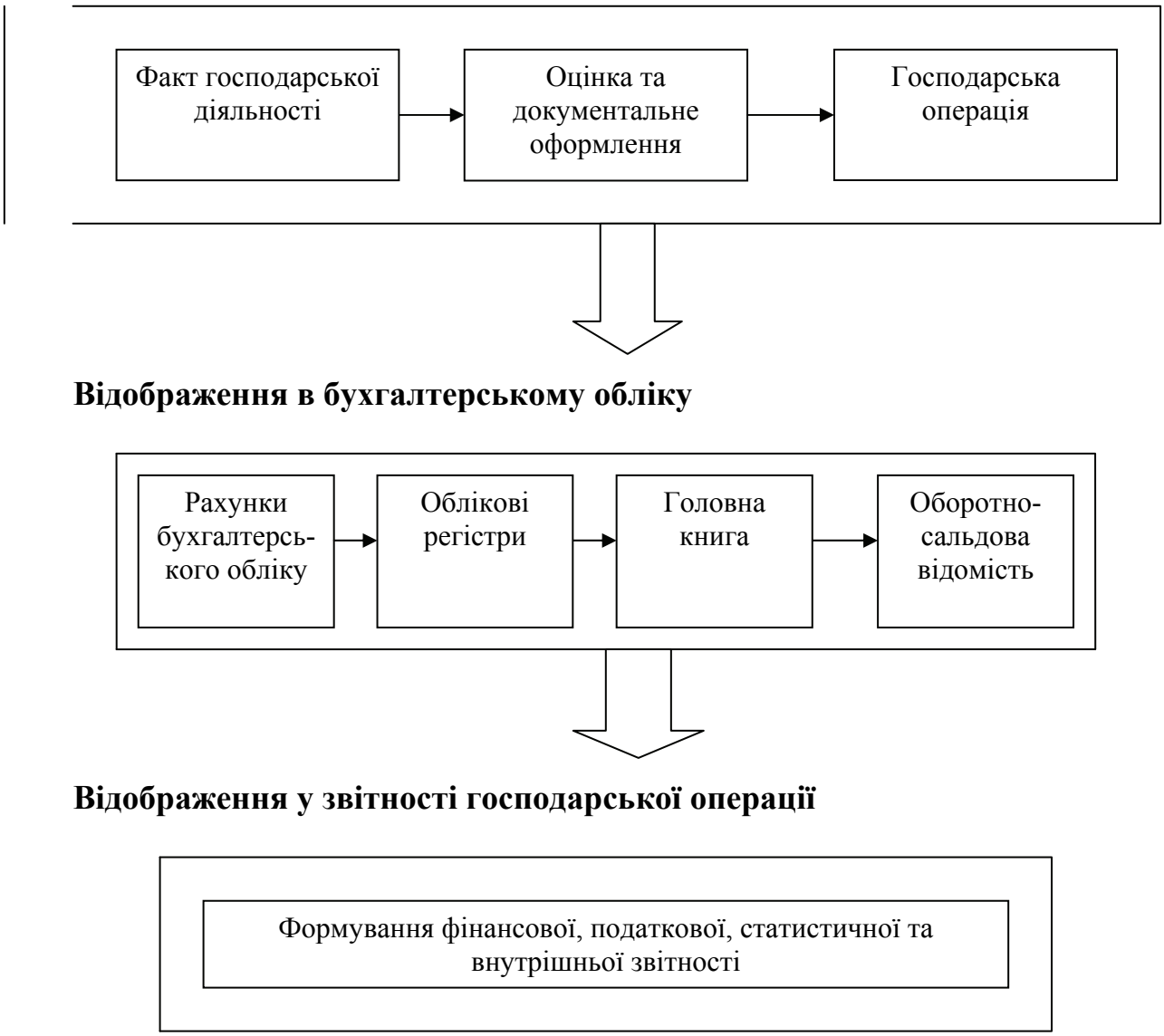

Рис. 1. *Місце документального оформлення господарської операції у системі бухгалтерського обліку на підприємстві*

Як видно з рис. 1, будь-який запис в бухгалтерському обліку починається зі створення і заповнення первинних документів. Слід зазначити, що в ч. 1 ст. 9 Закону № 996 зазначається: первинні документи,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

які необхідно складати під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення [2]. Тому кожна господарська операція оформлюється належним документом і може бути відображена в бухгалтерському обліку тільки на його підставі. Наступним етапом в бухгалтерському обліку є здійснена та документальне підтверджена операція, що передбачає:

– проставлення відповідних рахунків в журналі господарських операцій або, при комп'ютеризованій формі ведення обліку, – в певній бухгалтерській програмі. Аналітичні рахунки повинні забезпечувати достовірність, зрозумілість та повноту інформації, що відображається в бухгалтерському обліку;

– заповнення регістрів обліку, Головної книги та оборотно-сальдової відомості в національній та паралельно в іноземній валюті.

На основі даних бухгалтерського обліку формується звітність підприємства та подається до органів статистики, податкової служби, Пенсійного фонду та інших фондів соціального страхування залежно від виду діяльності, яку здійснює підприємство, а також складається управлінська (внутрішня) звітність для внутрішніх користувачів.

Аналіз українських, білоруських та польських літературних джерел показав, що в Україні, на відміну від Польщі, не існує єдиного переліку первинних документів, що оформлюються під час здійснення експортно-імпортних операцій.

На нашу думку, в ході здійснення зовнішньоекономічної операції необхідним є укладання договору, в якому передбачати всі необхідні умови. Факт виконання або невиконання договору підтверджуватимуть первинні документи, на підставі яких буде здійснюватися облікове відображення експортно-імпортних операцій. Систематизовано види первинних документів та перелік документації у зовнішньоекономічній діяльності, що забезпечить оперативність дій бухгалтерської служби під

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

час документального оформлення господарських операцій наведено на рисунку 2.

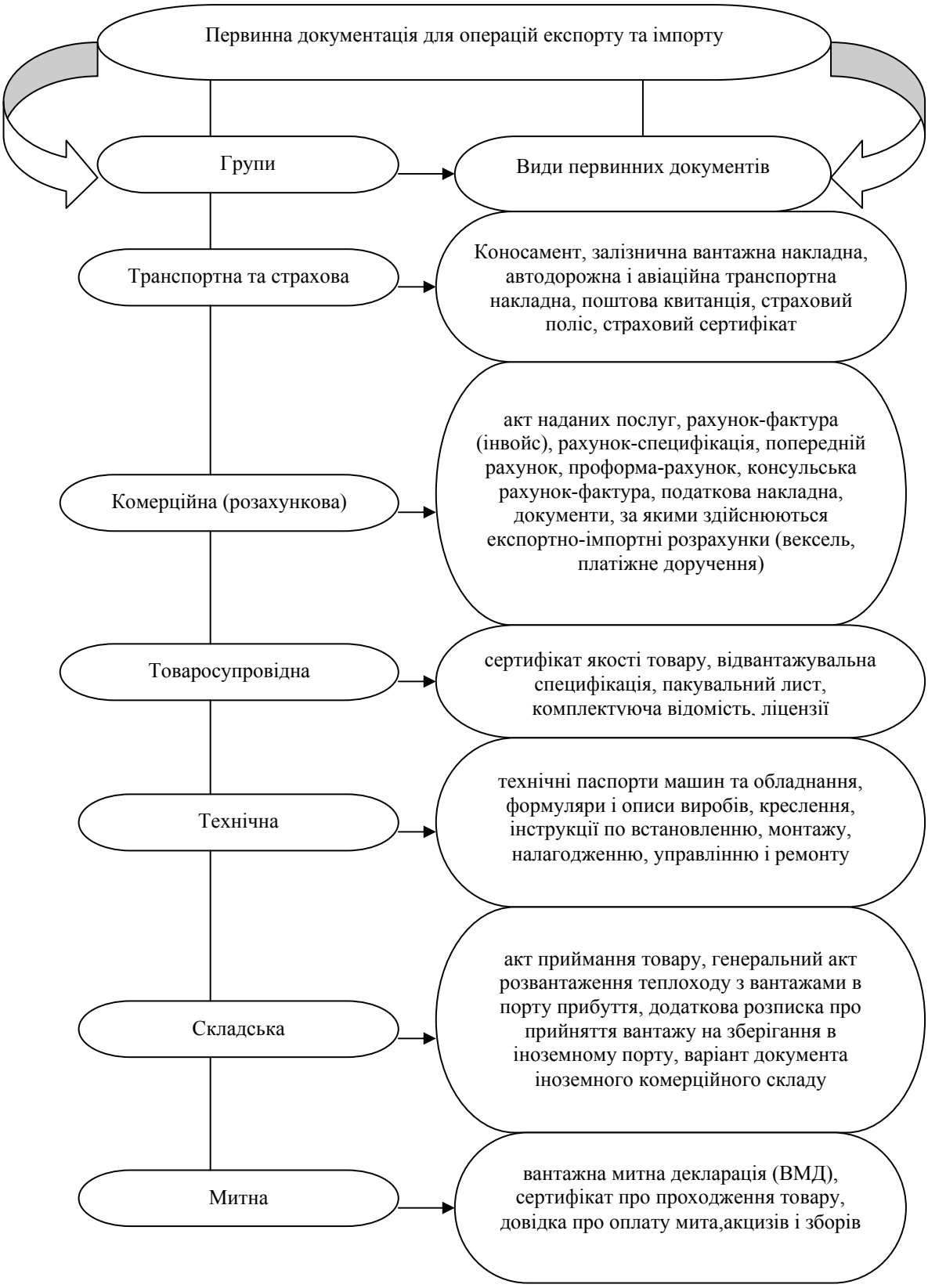

Рис. 2. *Первинні документи для оформлення операцій експорту та імпорту на підприємстві*

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виділені на рис. 2 групи первинної документації формують чітке уявлення про структуру документування експортно-імпортних операцій на підприємстві. Але варто зазначити, що перелік наведених документів невичерпний, тому що суб'єкти господарювання можуть складати документи за специфічними видами операцій (консигнації, оренди, факторингу тощо), які матимуть відповідні форми документів із дотриманням обов'язкових реквізитів, що в даному випадку не розглядається. Виділені групи документів характеризують здійснення експортно-імпортних операцій товарів та послуг.

Деякі вчені в своїх працях звертають увагу бухгалтерів на, те що вантажно-митна декларація, рахунок-фактура, податкова накладна – документи, які не можна віднести до первинних. Аргументують це тим, що оформлення таких документів не має бухгалтерських та податкових наслідків. На нашу думку, такі висновки є дещо сумнівними, адже відображення в обліку експортно-імпортних операцій за товарами здійснюється саме на підставі складання вантажно-митна декларація та рахунку-фактури. Дані документи підтверджують здійснення та містять відомості про господарську операцію. Податкова накладна, як первинний документ, підтверджує здійснення розрахунків за податком на додану вартість та є підставою для відображення виникнення податкового кредиту та податкових зобов'язань в обліку. Отже, особливостями документального оформлення експортно-імпортних операцій є:

– наявність специфічних форм первинних документів (інвойс, вантажно-митна декларація , товарно-транспортна накладна, коносамент тощо);

– документи складаються на двох мовах (українській та іноземній) або тільки на іноземній, у зв'язку з чим повинні мати впорядкований аутентичний переклад на українську мову, що регулюється п. 1.3 Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [4];

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

– в первинних документах записи вартісних показників відображають у тій грошовій одиниці, в якій фактично здійснюються операції. При обробці первинних документів у знаменнику вказують еквівалент показників в іноземній валюті, перерахований у національну валюту за курсом Національного банку України на дату, прийняту для перерахунку.

Висновки. Отже у зв'язку з відсутністю затвердженого на законодавчому рівні переліку первинних документів для зовнішньоекономічної діяльності, бухгалтери стикаються з неправильним та невчасним оформленням операцій. Систематизована та узагальнена наукова і періодична література дозволила сформувати перелік груп первинної документації, яка забезпечить оперативне, точне, правдиве здійснення та відображення в бухгалтерському обліку експортно-імпортних операцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гарний Дмитро.* Первинні документи як форма договору: долаємо стереотипи / Дмитро Гарний // Школа бухгалтера. – № 5. – 2007.-148с.
2. ЗУ "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" від 16.07.99 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/
3. *Быкова Э.И.* Движение капитала / Э.И. Быкова. – М.: Информационно-издательский дом "Филинъ", 1997. – 288 с.
4. Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/
6. *Białecki K.P., Januszkiewicz W.* Operacje handlu zagranicznego. – Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2007

УДК 339.5:338.242.4.025.2:

ПРАВОВА ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Н. С. Масіна, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Обґрунтовано правові засади функціонування системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Визначено функції і повноваження окремих органів влади щодо реалізації державної політики у сфері зовнішньоекономічних зв'язків.

***Ключові слова**: зовнішньоекономічна діяльність, інвестиційний клімат, функції державного регулювання, принципи зовнішньоекономічної діяльності*

Постановка завдання. Особливого значення розвиток правової основи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності набуває з огляду на основні напрямки зовнішньоекономічної і політичної стратегії України, які передбачають інтеграцію до Європейського союзу та поступовий рух до Світової організації торгівлі. Це обумовлюється, по-перше, необхідністю змін у принципах функціонування системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, а по-друге, - вимогою узгодження вітчизняної законодавчої бази зовнішньоекономічної діяльності з відповідними нормами законодавств інших країн. До проблем, які можна визначити у зв'язку з цим, слід також віднести відсутність в країні належного нормативного підґрунтя для здійснення низки видів зовнішньоекономічної діяльності, зокрема в сфері руху капіталів, торгівлі об'єктами інтелектуальної власності та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правовим питанням регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні присвячено досить багато досліджень. Так, основні інструменти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності детально проаналізовані О. Вишняковим, О. Костюченком, А. Мазаракі[4].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Аналіз літературних джерел показав, що більшістю авторів проблема правового забезпечення функціонування системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності або не розглядається, або її аналіз носить поверховий характер, внаслідок чого питання про підстави діяльності, компетенцію, повноваження органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності залишається нез'ясованим.

Метою статті є обґрунтування правових засад функціонування системи зовнішньоекономічної діяльності в Україні, визначення функцій та повноважень окремих органів влади щодо реалізації державної політики у сфері зовнішньоекономічних зв'язків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Принципи зовнішньоекономічної діяльності і її державного регулювання закріплені у базовому Законі України "Про зовнішньоекономічну діяльність" № 959-XII від 16 квітня 1991р., прийнятий Верховною Радою Української РСР. Безпосереднє здійснення підприємствами зовнішньоекономічної діяльності регулюється державою в особі її органів, недержавних органів управління економікою (товарних, фондових, валютних бірж, торгових палат, асоціацій, спілок та інших організацій координаційного типу), самих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на підставі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється для забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України, стимулювання прогресивних структурних змін в економіці та створення найсприятливіших умов для залучення економіки нашої держави до системи світового поділу праці та наближення її до ринкових структур розвинених країн світу. Органи законодавчої і виконавчої влади України прийняли значну кількість нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання всіх напрямків зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі торгівлі, науково-технічного співробітництва, сфери послуг, розрахункових, кредитних й інших банківських операцій.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Розглянемо загальні функції державного регулювання, які логічно випливають з системи принципів зовнішньоекономічної діяльності, та їх розподіл між органами державного регулювання (табл. 1).

Таблиця 1

Принципи та функції державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та їх розподіл між органами державного регулювання ЗЕД в Україні

Принцип та його зміст	Функції регулювання ЗЕД	Органи державного регулювання ЗЕД
	Створення нормативно-правової бази ЗЕД	Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, міністерства та відомства, Національний банк України, органи місцевого самоврядування
Суверенітету народу України у здійсненні ЗЕД	Організація і забезпечення її дотримання по всій території України	Кабінет Міністрів України, Міністерства та відомства, Національний банк України, відповідні підрозділи регіональних та місцевих органів державної влади
Свободи зовнішньоекономічного підприємництва	Визначення переліку обмежень видів ЗЕД і зовнішньоекономічної правосуб'єктності, створення механізмів їх реалізації	Кабінет Міністрів України, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції, Національний банк України, Державна митна служба України, Державна податкова адміністрація України, регіональні та місцеві підрозділи

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

		центральних органів влади
Верховенства закону	Узгодження нормотворчих функцій різних органів та рівнів влади, змісту нормативно-правових документів різних рівнів	Верховна Рада України, Конституційний Суд України, Верховний Суд України, Міністерство юстиції
Захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності	Створення системи захисту прав суб'єктів ЗЕД України	Верховна рада України, суди України, Міністерство закордонних справ, торговельно-економічні місії

Політика створення нормативно-правового поля зовнішньоекономічної діяльності має враховувати намагання нашої країни інтегруватися у світовий соціально-економічний простір і необхідність підвищення стабільності сприятливості вітчизняного законодавства для розвитку відповідних зв'язків. Однак досвід показує, що окремі дії уряду прямо суперечать вищевикладеним міркуванням. Тобто порушення державних гарантій щодо незмінності законодавства в сфері спільного підприємництва, іноземного інвестування, функціонування територій зі спеціальним режимом господарювання; окремі випадки – триразова зміна податкового законодавства у сфері міжнародного туризму у 2005 р., нераціональність податкової політики в сфері міжнародних фінансових операцій (лізингу, факторингу, форфейтингу), через яку ці види зовнішньоекономічної діяльності майже не здійснюються. Суверенну державну політику проводять органи державної влади і органи місцевого самоврядування, що утворюють складну систему регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яка включає Верховну Раду України; Президента України і його Адміністрацію; Кабінет Міністрів України; Національний банк України; Міністерство економіки й з питань європейської інтеграції України; Міністерство закордонних справ України; Державну митну службу

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

України; Державну податкову адміністрацію України, Антимонопольний комітет України; Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі; Державну службу експортного контролю України; місцеві ради і їх виконавчі й розпорядницькі органи; місцеві державні адміністрації; територіальні підрозділи (відділення) органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.

В компетенцію центральних органів влади входять питання загального забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, визначення інструментів державного регулювання та порядку їх застосування, формування фондів фінансових ресурсів для розвитку зовнішньоекономічної діяльності та інші засоби, які визначають найбільш важливі моменти здійснення зовнішньоекономічної діяльності. На рівні регіонів України соціально-економічне управління в сфері зовнішньоекономічної діяльності здійснюють обласні державні адміністрації (уряд Автономної Республіки Крим, міські адміністрації міст Києва і Севастополя). Так, згідно зі статтею 13 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" № 586-XIV від 9 квітня 1999 року прийнятий ВРУ, до відома останніх у межах і формах, визначених Конституцією України й законами України, ставиться вирішення питань по регулюванню зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз кола функцій державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які делеговані регіональним та місцевим органам влади і самоврядування, дозволяє стверджувати, що регулятивні важелі зміщені в сторону центральних органів влади. Це значно звужує можливості впливу більш низьких рівнів державного управління на розвиток зовнішньоекономічної діяльності, особливо на фоні централізації бюджетного процесу і відповідною нестачею власних коштів для здійснення регулятивних заходів.

Для запобігання подібним ситуаціям у практиці державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності високорозвинених країн

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

використовуються різні системи ієрархізації законодавства, окремі елементи яких можна і доцільно впроваджувати в Україні. Вже затверджені закони, які регулюють основні блоки зовнішньоекономічної діяльності: експортно-імпортні операції; митно-тарифну сферу; обслуговування зовнішньої торгівлі (закони про експортну інспекцію, страхування зовнішньої торгівлі, надзвичайні заходи з розвитку імпорту й розширення прямих інвестицій у Японії, банках, страховому бізнесі, цінних паперах, біржах та ін.); стандарти й технічні вимоги (закони про патенти, авторські права тощо). Важливою характеристикою даної системи є несуперечливість законів через чітке розмежування їх предметів.

Висновки. В умовах, коли першочерговими завданнями України в сфері зовнішньоекономічної діяльності виступають інтеграція у європейський простір, адаптація національного законодавства до норм і стандартів Європейського союзу, подальше відкриття ринків і зняття штучних обмежень щодо продукції українських товаровиробників у ЄС, Росії й США. Забезпечення найкращих умов для залучення іноземних інвестицій, врахування інтересів України при визначенні нових маршрутів транспортування енергоносіїв з Росії. Створення максимально сприятливих умов для діяльності українських товаровиробників на ринках Азії, Африки й Латинської Америки, проблема удосконалення нормативно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та її регулювання набуває надзвичайно великого значення. В цьому аспекті система розгляду особливостей державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом конкретизації принципів зовнішньоекономічної діяльності та нормативно-організаційного механізму їх реалізації дозволяє виявити і зняти внутрішні протиріччя у відповідній системі законодавства ще на рівні основоположних засад.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишняков А.К. Регулирование внешнеэкономической деятельности в Украине. / А.К. Вишняков – Харьков : ООО "Одиссей", 2005. – 256 с.
2. Державне регулювання економіки / [за ред. І.Р. Михасюка]. – Львів : Українські технології, 1999. – 640 с.
3. Коломацька С.П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення. / С. П. Коломацька – К. : ВД "Професіонал", 2004. - 288 с.
4. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / [за ред. А.А. Мазаракі]. – К. : КНТЕУ, 2003. – 272 с.

УДК 339.52:339.543

МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

К .В. Бондаренко, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Визначено головні інструменти торгівельної політики та державного регулювання внутрішнього ринку товарів при його взаємодії зі світовим ринком, обґрунтовано вплив мита та інших митно-тарифних заходів на зовнішньоекономічну торгівлю.

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність, мито, тарифи, митно-тарифне регулювання, торгівля.*

Актуальність теми. Важливе значення для розвитку вітчизняної економіки, набуття нею рис, притаманних ринковій економіці, має процес входження України до системи світових господарських зв’язків. Поглиблення участі України в європейських та світових інтеграційних процесах супроводжується збільшенням кількості підприємств, що проводять свою діяльність в зовнішньоекономічній сфері.

За таких умов цілком закономірним є потреба у своєчасній, достовірній і об’єктивній інформації про зовнішньоекономічні операції, що здійснюють підприємства України. Саме тому, особливої актуальності набуває необхідність адекватних ринкових перетворень, спрямованим на

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інтеграцію України в світовий економічний простір, змін у системі митного регулювання як одного з основних джерел формування надходжень до бюджету, регулювання економічних показників діяльності суб'єктів зовнішньоекономічних відносин. Зовнішня торгівля являється актуальною темою у сфері зовнішньоекономічної діяльності, так як Україна має тісні експортно-імпортні зв'язки з іншими державами світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням митно-тарифного регулювання займалися не тільки вітчизняні, але і зарубіжні вчені, такі як: Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Костюченко В.М., Мухін О.Ф., Палій В.Ф., Савченко В.Я., Чорний В.Б. та ін.

Метою дослідження є розкриття ролі митно-тарифного регулювання в зовнішньоекономічній діяльності та розробка напрямів вдосконалення роботи митних органів в проведенні експортно-імпортних операцій.

Виклад основного матеріалу. Головними інструментами торговельної політики і державного регулювання внутрішнього ринку товарів при його взаємодії зі світовим ринком є мито та інші митно-тарифні заходи.

Митний тариф — це систематизований відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності перелік ставок мит, якими обкладаються товари під час перетину митного кордону держави. Також, митний тариф – цінова категорія, яка вимагає індивідуального підходу до обґрунтування мита за кожним конкретним товаром на основі аналізу національних та інтернаціональних витрат і цін. За ситуації, коли митний тариф визначається на основі різниці між світовими і національними цінами, він виконує стимулюючу функцію, тобто вирівнює умови конкуренції для імпортних і національних товарів, не створюючи переваг для жодного з них.

Систематизація ставок мит у тарифі здійснюється відповідно до диференційованого списку товарів — товарної номенклатури.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Характерними рисами будь-якої товарної номенклатури є системність опису товарів і привласнення коду кожній товарній позиції.

Залежно від призначення товарної номенклатури існують такі її види:

— митно-тарифна номенклатура — для збирання мит при імпорті та експорті товарів;

— статистична номенклатура — для збору статистичних даних про імпорт та експорт товарів;

— комбінована тарифно-статистична номенклатура — поєднує митно-тарифну та статистичну номенклатури.

У наш час більшість країн використовують комбіновані товарні номенклатури, побудовані на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів, яка була прийнята у рамках Міжнародної Конвенції про гармонізовану систему опису та кодування товарів і підписана у Брюсселі 14 червня 1983 р. Гармонізована система була підготовлена Радою Митного Співробітництва, яка діє з 1950 р. та набула чинності 1 січня 1988 р. Україна також приєдналась до цієї Конвенції і застосовує цю систему з 1 січня 1991 р.

Централізований комплекс заходів, спрямований на формування митного тарифу, застосування інших видів мита та податків у зовнішньоекономічній діяльності визначає митно-тарифну політику.

Питання сучасної митної політики України залишаються актуальними в наш час, тому відповідно до Програми діяльності уряду України поступово проводяться заходи, які спрямовані на розробку нової редакції Єдиного митного тарифу України, в якому передбачається: введення диференційованого підходу до рівня митного оподаткування залежно від того, виробляється в країні на недостатньому, достатньому чи надлишковому рівні, застосування односторонніх обмежень імпорту, включаючи підвищення ставок ввізного мита; широке застосування специфічних та комбінованих ставок мита на товари так званого некритичного імпорту; введення заходів митно-тарифного захисту

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сільськогосподарського виробництва України, в тому числі шляхом застосування сезонних ставок; скорочення переліку країн, які користуються пільгами; введення єдиного порядку сплати акцизів та ПДВ для товарів як вітчизняного, так й імпортного виробництва зміна механізму нарахування акцизу та ПДВ на імпортні товари [2].

У рамках митно-тарифної політики визначаються:

- принципи формування митного тарифу та інших видів мита і податків;
- рівень ставок, що застосовуються (адвалорні, специфічні або комбіновані);
- порядок застосування митних ставок (на загальній, пільговій, сезонній або преференційній основі, ставки в рамках тарифних квот тощо);
- характер побудови та рівень деталізації товарної номенклатури;
- порядок розподілення тарифних квот;
- перелік товарів і країни, які підпадають під дію національної схеми преференцій.

Сучасні процеси світової глобалізації стають вагомими чинниками формування і розвитку економіки України. Зокрема, потребують вирішення питання, пов’язані із співпрацею України та СОТ, прагненням стати членом ЄС та інтеграцією до інших політико-економічних угруповань.

Виходячи з цього, слід підкреслити можливість застосування виваженої політики податкового митного регулювання, поки не створені умови для конкурентоспроможності національних підприємств [1].

Необхідно відмітити, що на дієвість та ступінь регулювання зовнішньоекономічних відносин засобами митно-тарифного оподаткування безпосередній вплив має внутрішньонаціональна податкова система. Тобто, митні тарифи повинні впливати на різницю в

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ціні імпортних та вітчизняних товарів, визначаючи їх відносний рівень конкурентоспроможності.

Таблиця 1

Аналіз показників зовнішньої торгівлі України товарами з країнами ЄС за 2010 рік, (млн дол. США)

	Експорт	Імпорт	Сальдо
Всього	13051,9	19101,2	–6049,3
Австрія	508,0	697,6	–189,6
Бельгія	356,9	588,3	–231,4
Болгарія	450,6	218,0	232,6
Велика Британія	506,5	821,0	–314,5
Греція	164,0	104,1	59,9
Данія	124,5	240,5	–116,0
Естонія	106,3	123,4	–17,1
Ірландія	4,5	112,1	–107,6
Іспанія	411,7	468,6	–56,9
Італія	2412,4	1390,3	1022,1
Кіпр	175,4	90,5	84,9
Латвія	180,2	88,1	92,1
Литва	264,4	637,5	–373,1
Люксембург	4,5	29,1	–24,6
Мальта	49,6	13,4	36,2
Нідерланди	563,2	837,9	–274,7
Німеччина	1499,5	4605,3	–3105,8
Польща	1787,2	2788,8	–1001,6
Португалія	121,8	51,5	70,3
Румунія	705,8	682,2	23,6
Словаччина	568,2	442,6	125,6
Словенія	11,6	212,6	–201,0
Угорщина	860,1	1214,6	–354,5
Фінляндія	34,1	429,8	–395,7
Франція	476,9	1106,7	–629,8
Чехія	626,2	747,9	–121,7
Швеція	77,8	358,8	–281,0

Одним із найбільш поширених регуляторів експорту та імпорту товарів є митний тариф. Практично всі країни світу за його допомогою вирішують найрізноманітніші завдання: від захисту вітчизняного виробника до поповнення державного бюджету за рахунок коштів, вилучених на кордоні. Товари та інші предмети переміщуються через митний кордон України під митним контролем, який здійснюється з

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

метою забезпечення дотримання державними органами, підприємствами та їх службовими особами законодавчого порядку.

Проведемо аналіз зовнішньої торгівлі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Загальна товарна структура зовнішньої торгівлі України представлена в таблиці 1.

Як бачимо із таблиці 1, імпорт у 2010 році в Україні перевищував експорт (6049,3 млн дол. США). Це говорить про те, що Україна знаходиться на низькому торгівельному рівні. Майже всі країни залежать від міжнародної торгівлі, але для різних країн, з огляду на їх ресурсозабезпеченість та місткість внутрішнього ринку, така залежність є неоднаковою.

За методикою Світового банку вона визначається як відношення вартості експорту товарів і послуг (згідно з записами в національних рахунках) до ВВП (у ринкових цінах). Питома вага експорту у ВВП розвинутих країн коливається від 10 до 70 % (у США — 12,1 %, Канаді — 40, Нідерландах 56,

Бельгії — 73,4 %). За даними Світового банку в Україні цей показник становить 39,8 %.

Висновки. Найбільш чутливими сферами державного регулювання економіки, яких торкнуться і вже торкаються зміни у зв'язку з набуттям Україною членства в СОТ є зміни в митно-тарифному регулюванні імпорту.

Подальше вдосконалення митно-тарифного регулювання та митного контролю треба проводити застосуванням антидемпінгових та компенсаційних мит з метою захисту вітчизняних виробників; посиленням контролю за використанням пільг у митному оподаткуванні та впорядкування механізму їх надання; проведенням переговорного процесу та укладення двосторонніх міждержавних угод щодо спрощення митних процедур та активізації боротьби з контрабандою у відносинах з країнами – основними торговельними партнерами України; посиленням

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фінансового контролю у сфері експортного ціноутворення, зокрема, фінансового моніторингу зовнішньоторговельних операцій, які потенційно мають ознаки зловживань та фіктивності; розширенням співробітництва податкових і митних органів в частині проведення податкових перевірок суб'єктів господарської діяльності, які беруть участь у ланцюзі перепродажу ввезених товарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булана В., Жаліло Я. Щодо очікуваних наслідків вступу України до СОТ для вітчизняних виробників /В. Булана, Я. Жаліло // Митниця: Інформаційно-аналітичний журнал. - Київ: Державна митна служба України. - 2009. - N8. - С. 5 -
2. Чорний В.Б. Історико-правові аспекти розвитку митної справи на поділлі з найдавніших джерел /В.Б. Чорний // Митна справа. – 2009 - №3 (57) С. 30.
3. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
4. Фліссак Н. Умови вступу України до СОТ: переваги та недоліки / Н. Фліссак // Таможенная параллель. - 2008. - N26. – С. 1.

УДК330.52(59)

ОБЛІК ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, ЯКУ ОТРИМУЮТЬ ВІТЧИЗНЯНІ ПІДПРИЄМСТВА ІЗ-ЗА КОРДОНУ

А. В. Гебуза, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Визначено особливості обліку гуманітарної допомоги у суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Розкрито підстави до надання гуманітарної допомоги та особливості бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги та складання звітності.

Ключові слова: *гуманітарна допомога, отримувач гуманітарної допомоги, митна вартість, цільове використання.*

Актуальність питання. Цікавим та доволі актуальним є питання бухгалтерського обліку та звітності гуманітарної допомоги, особливо

тепер, коли підтримка нашої молодої держави з боку міжнародної спільноти зводиться в основному до гуманітарної допомоги, а не інвестування "кволої ринкової" економіки. Проте на сьогодні недостатньо розкрито питання її обліку, що визначає актуальність даної теми.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Питанням оформлення гуманітарної допомоги досліджували ряд вчених-економістів, що зробили значний внесок у розвиток даного питання. Зокрема це: Р.Бойко, Р. Джога,

М. Зварич, Н. Погорєлова, С. Свірко, Л. Сінельник, В. Сопко, Н. Ткаченко, С. Терен, О. Чечуліна.

Метою даної роботи є розгляд особливостей бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги та складання звітності.

Виклад основного матеріалу. Кризовий стан розвитку економіки нашої держави породжує потребу підприємств у гуманітарній допомозі донорів з-за кордону. Така допомога дозволяє підприємствам залишатись на ринку і створювати конкурентне середовище в несприятливий момент.

Законом України «Про гуманітарну допомогу» від 22.10.1999 року № 1192 визначено, що гуманітарна допомога - цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану [1].

Підставою для здійснення гуманітарної допомоги в Україні є письмова згода отримувача гуманітарної допомоги на її одержання. Отримувач гуманітарної допомоги має такі самі права на її використання, що і набувач гуманітарної допомоги.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Передача отримувачами коштів і предметів гуманітарної допомоги здійснюється за довіреністю набувачів або документами, що засвідчують фізичну особу набувача, і оформлюється відповідними видатковими документами.

Гуманітарна допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, у грошовій або натуральній формі , яка надається, ввозиться, пересилається в Україну, звільняється від оподаткування.

Митна вартість отриманих від іноземних донорів товарно-матеріальних цінностей, виконаних ними робіт, наданих послуг та одержана іноземна валюта відображаються у бухгалтерському обліку і звітності в грошовій одиниці України шляхом перерахунку суми в іноземній валюті за курсом Національного банку України, що існував на момент митного оформлення допомоги.

Товари, що ввозяться (пересилаються) як гуманітарна допомога, підлягають першочерговому безкоштовному спрощеному декларуванню митним органам України відповідними установами та організаціями незалежно від форми власності, з обов'язковим проставленням у товаросупровідних документах, вантажних митних деклараціях клейма "Гуманітарна допомога. Продаж заборонено", завіреного печаткою митника. Установи та організації незалежно від форми власності, що здійснюють декларування митним органам України, у разі відмови декларування вантажів гуманітарної допомоги позбавляються права на декларування митних вантажів.

Бухгалтерський облік гуманітарної допомоги та відповідна звітність здійснюються отримувачами гуманітарної допомоги та набувачами гуманітарної допомоги (юридичними особами) у порядку, встановленому Міністерством фінансів України.

Контроль за використанням гуманітарної допомоги за цільовим призначенням виконує Комісія з питань гуманітарної допомоги, що діє в рамках Типового положення, затвердженого постановою КМУ «Про

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

затвердження Типового положення про комісію з питань гуманітарної допомоги при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській державній адміністрації» від 08.11.2000 р. № 1671.

Одержану гуманітарну допомогу у вигляді грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей отримувач відображає за дебетом рахунків обліку грошових коштів, товарів, запасів та іншого майна в кореспонденції з рахунком 48 "Цільове фінансування і цільові надходження". Таким самим записом отримана гуманітарна допомога у вигляді грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей відображається і набувачами.

Отримана гуманітарна допомога в грошовій формі супроводжується записом за дебетом субрахунків обліку коштів у касі, на рахунках у банках і в казначействі та за кредитом субрахунка 713 "Доходи за іншими коштами".

Вартість гуманітарної допомоги, одержаної у вигляді виконання робіт, надання послуг, набувачі відображають за дебетом рахунку 23 "Виробництво" у кореспонденції з рахунком 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» з одночасним відображенням цих витрат за кредитом рахунку 74 "Інші доходи", субрахунок 745 "Дохід від безоплатно одержаних активів" і дебетом рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження».

Якщо виконані роботи гуманітарної допомоги мають капітальний характер (будівництво, спорудження), то їх вартість відображається за дебетом рахунку 15 "Капітальні інвестиції" і кредитом рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження».

Передача набувачу гуманітарної допомоги у вигляді грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей відображається за дебетом рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» у

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кореспонденції з рахунками обліку грошових коштів, товарів, запасів та іншого майна.

У звітності дані про отриману гуманітарну допомогу відображаються у формі №5 "Звіт про рух основних засобів" у рядку 160 "Від безоплатних надходжень" (відображаються суми отриманих основних засобів) та у формі №6 "Звіт про рух матеріальних цінностей" - у рядку 170 "У тому числі одержано безплатно" наводяться суми отриманих матеріальних цінностей. Крім того, в пояснювальній записці до квартальних та річного звітів наводяться короткі роз'яснення щодо отриманої гуманітарної допомоги.

За коштами, які бюджетні установи та організації отримують від «донорів» виконання окремих доручень або використання за цільовим призначенням ("Кошти на виконання окремих доручень") складається Звіт форми №4-2 про надходження і використання сум за дорученнями.

Звіт складається в національній валюті України, враховуючи всі операції з надходження й витрачання коштів, проведені як у національній, так і в іноземній валюті.

Якщо установою протягом звітного періоду були проведені видатки за коштами спеціального фонду, що надійшли в іноземній валюті та в натуральній формі, то за такими операціями складаються окремі форми №4 в розрізі видів спеціального фонду. Такі форми передаються до органів Державного казначейства України для врахування цих даних у зведених звітах за територією і візуються органами Державного казначейства України для подання вищестоящим установам. Відповідальність за законність та правильність відображення у звітах вищезазначених операцій несуть розпорядники бюджетних коштів.

Бухгалтерам отримувачам гуманітарної допомоги треба мати на увазі, що в разі відсутності обліку отримання та цільового використання гуманітарної допомоги вона вважається використаною не за цільовим призначенням.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Отримувачі та набувачі гуманітарної допомоги в примітках до річного фінансового звіту наводять інформацію про види і вартість одержаної гуманітарної допомоги та її використання за цільовими напрямками.

Надходження гуманітарної допомоги у 2010 році було досить таки значним, а тому оформлено на адресу 84 благодійних фондів та організацій, від 199 країн-донорів. Основними країнами – донорами були наступні: Німеччина, Сполучені Штати Америки, Норвегія, Нідерланди, Швейцарія і Китай.

За два місяці поточного року до України в якості гуманітарної допомоги надійшло 15 одиниць легкового автотранспорту, що дозволило збільшити машинний парк підприємств та забезпечити більш повну їх роботу.

Висновок. Гуманітарна допомога – це допомога, що здійснюється у вигляді безповоротної фінансової допомоги. Для обліку гуманітарної допомоги вітчизні бухгалтери оприбутковують на 48 рахунок «Цільове фінансування і цільові надходження» і використовують лише за цільовим призначенням, тому облік необхідно вести дуже чітко та комплексно. Для відображення її використовують товаросупровідні документи з надписом «продаж заборонено».

ЛІТЕРАТУРА

1. «Про гуманітарну допомогу» Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV// [Ел.ресурс]: Режим доступу http://zakon.rada.gov.ua
2. «Про порядок бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги» Наказ Міністерства Фінансів України від 14.12.99 р. №298. [Ел.ресурс]: Режим доступу http://zakon.nau.ua/doc

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339.9

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

О. В. Смирнова, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто нинішній стан управління зовнішньоекономічною діяльністю вітчизняних підприємств, визначено недоліки та викладені напрямки для удосконалення управління зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві.

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність (далі - (ЗЕД),зовнішньоекономічні зв'язки (далі - ЗЕЗ), організаційна структура управління ЗЕД, відділ зовнішньоекономічних зв'язків (далі - ВЗЕЗ), зовнішньоторговельна фірм (далі -ЗТФ).*

Актуальність проблеми.Однією з ефективних форм функціонування держави є здійснення раціональної зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічна діяльність відіграє величезну роль у підвищенні економічного добробуту держави, поліпшенні рівня життя населення і зміцненні положення держави на світовій арені. Експортні операції, якскладова частина зовнішньоекономічної діяльності є найважливішимджерелом одержання прибутку держави. Досягнення максимальноїефективності експортних операцій, а, отже, максимізація прибутку можливатільки за умови ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства присвячена значна кількість праць вітчизняних та зарубіжнихнауковців, серед яких П. Бимиш,

Д. Деніелз, Г. Дроздова, П. Друкер,О. Кириченко,А. Кредісов,А. Моррісон

Л. Радеба, В. Сіденко, та інші. Вони розглядають зовнішньоекономічну діяльність підприємства через його міжнародні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

господарські та торговельні відносини, до сфери яких входять: обмін товарами, спеціалізація і кооперація виробництва, науково-технічне співробітництво, надання економічної та технічної допомоги, створення спільних підприємств та інші форми економічного співробітництва.

Метою даної статті є визначення особливостей управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств, аналіз світового досвіду організації такого управління, переваг та недоліків його моделей, такожвизначення можливих шляхів їхнього вдосконалення

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація ЗЕД - дуже складна і клопітка робота. Вона вимагає уважного опрацювання таких питань як коньюктура ринку, потенціальні покупці і продавці, встановлення ділових контактів з ними, проведених переговорів, підписання угод і т.д.Тому, для ефективного керівництва ЗЕД на рівні підприємства, необхідна адекватна до умов його роботи структура управління.

Управління ЗЕД має свої специфічні риси. Це обумовлюється особливостями об'єкту управління, зокрема, тим, що :

1. Керована господарська діяльність підприємства здійснюється в іншій сфері і на іншому рівні.

2. Охоплюється більш широкий територіальний простір, різний за наявністю природних багатств, кліматичних, тимчасових і інших чинників.

3. В зовнішніх зв'язках бере участь значно більша кількість господарюючих суб'єктів, що функціонують в різних політичних, економічних, правових і культурних умовах і мають свої уявлення про цінності.

4. Суб'єктами ЗЕД виступають не тільки підприємства і виробничо-господарські комплекси, але і держави з своєю зовнішньоекономічною політикою, з своєю стратегією у сфері ЗЕД, своєю сукупністю інструментів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

впливу на цю сферу.

5. В міжнародній сфері широко використовуються міждержавні інструменти і засоби дії на зовнішньоторговельні й інші відносини господарюючих суб'єктів [2, с.154].

Управління ЗЕД – відносно самостійна частина загального управління підприємством, що має свої специфічні цілі, завдання і функції, свої закономірності, правила і норми. Все це має бути враховано під час практичної діяльності з управління.

Ще однією особливістю управління підприємствами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, є те, що саме для таких підприємств особливо важливого значення набуває планування їх діяльності.Діяльність таких підприємств відбувається за рамками національних меж, тому їхнє зовнішнє середовище визначається не тільки національними, але і міжнародними факторами. В даному випадку значно підсилюєтьсяступінь невизначеності зовнішнього середовища і ступінь ризику, це пов'язано з тим, що кожна країна, що бере участь у міжнародному розподілі праці, міжнародній торгівлі, має свою специфіку. Країни різко відрізняються одна від одної за різними ознаками: економічними, політичними, культурними тощо. Кожна країна має свої звичаї, правила та заборони. Тому, перш ніж приступити до планування своєї діяльності в зовнішній сфері, підприємству необхідно вивчити всі особливості тієї або іншої країни, з яким воно має або планує розвивати зовнішньоекономічні зв'язки. Саме тому планування зовнішньоекономічної діяльності на рівні підприємства, що функціонує в міжнародній сфері, є більш складним і настійно необхідним [4, с.17].

Крім того, однією з найважливіших функцій управління підприємствами-суб'єктами ЗЕД в нинішніх умовах є організаційна діяльність. Розвиток виробництва і збуту продукції, міжнародного розподілу праці, міжнародного обміну, ускладнення господарських зв'язків, у тому числі зовнішньоекономічних, посилення конкурентної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

боротьби на світових ринках, підвищення вимог споживачів до якості продукції призводить допостійного розвитку й удосконалення такої діяльності відповідно до об'єктивних вимог.

Питання організації управління ЗЕД, формування його організаційної структури, зміни організаційних форм, оцінки їхньої якості й адаптивності до довкілля, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність, значення цих питань постійно зростає. Для ефективного експорту вже недостатньо наявності товару для продажу на зовнішньому ринку. Як справедливо підкреслюють фахівці, крім цього потрібна така організація управління ЗЕД, що забезпечила б максимум прибутку при мінімумі витрат на одиницю реалізованої продукції; і успішну реалізацію стратегії підприємства в галузі зовнішньоекономічної діяльності. Це є ще одним підтвердженням того, що організація управління ЗЕД, формування організаційної структури стає сьогодні важливим стратегічним завданням для будь-якого підприємства, що функціонує на зовнішньому ринку або прагне вийти на нього [1, с.438].

Однак на вітчизняних підприємствах в останні роки склалися і використовуються восновному дві форми організаційної структури управління ЗЕД, а саме :

1. Відділ зовнішньоекономічних зв'язків у рамках діючого апарату управління.

2. Зовнішньоторговельна фірма.

То ж перш ніж вирішити вийти на світовий ринок, підприємству необхідно багато чого дізнатись, досконало розібратися в особливостях внутрішнього й зовнішнього середовища.

Важливе місце в системі міжнародного маркетингу займає дослідження іноземних ринків, під яким, як правило, розуміють процес пошуку, збору, обробки й аналізу даних.

Для успішної реалізації поставлених завдань підприємство повинно розробити різні маркетингові стратегії: охоплення ринків і ринкових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сегментів. Їх зміст багато в чому залежить від загальної стратегії підприємства, в т.ч. в галузі ЗЕД.Організувавши вихід на іноземні ринки, підприємство може значно підвищити ефективність ЗЕД. Однак при цьому необхідно добре знати умови діяльності в даній країні, її закони.

Дуже важливо визначити країну, в яку найбільш вигідно експортувати чи з якої найбільш вигідно імпортувати товар (послуги). При порівнянні варіантів з виходу на ринок різних країн керівництво підприємства повинно брати до уваги такі фактори: політична й економічна стабільність; витрати виробництва; транспортна інфраструктура; державні пільги й стимули; наявність як кваліфікованої, так і відносно дешевої робочої сили; ємність ринку даної країни; наявність торгових обмежень; наявність необхідних постачальників сировини, матеріалів. Крім економічних критеріїв, важливо враховувати й характер торгово-політичних відносин з даною країною. Перевага повинна надаватись тій, з якою налагоджені нормальні ділові відносини, підтверджені договірно-правовою основою.

В міжнародній практиці з урахуванням загальноприйнятих методик оцінки потенційних партнерів виділяють наступні принципи, які важливо враховувати при організації даної роботи:

1) Оцінка ступеня солідності потенційного партнера.

2) Оцінка ділової репутації.

3) Врахування досвіду минулих угод.

4) Врахування становища фірми на зовнішньому ринку.

Якщо фірма являється посередником, то в такому випадку треба серйозно підійти до вибору посередника. Насамперед необхідно звернути увагу на її фінансове становище. І, крім того, отримати інформацію про її кредитну здатність, виявити характер товару, що продається, і об'єм реалізації, наявність власної ланки збуту.

Процес підготовки і успішного здійснення зовнішньоторгової операції повинен вимагати детального вивчення не лише потенційних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

контрагентів, а й фірм-партнерів. Вивчення діяльності майбутніх фірм-партнерів являється складовою частиною зовнішньоторгової операції. Тому даному питанню всі учасники міжнародної торгівлі повинні приділяти велику увагу.

Слід сказати, що при виборі міжнародного контрагента багато вітчизняних підприємств мають таку проблему, як відсутність інформації про свого можливого партнера по бізнесу. То ж наразі дане питання є вимагає від самого підприємства відповідних дій як по організації збору інформації так і по систематичності цього виду роботи.

Висновки. Сьогодні вихід на зовнішні ринки – це свого роду гарантія для стабільного функціонування підприємства, але забезпечення достатнього рівня ефективності управління досягається лише за відповідності ступеня відкритості системи управління ЗЕД підприємства характерові змін зовнішнього середовища. Існує істотна кореляція між ефективністю ЗЕД, з одного боку, і складністю управління ЗЕД, інтенсивністю і масштабами змін, що відбуваються у стратегії і структурах управління ЗЕД підприємств. Як критерій виступає інтенсивність процесу пристосування системи управління ЗЕД до умов, що відбувається з деяким природним запізненням стосовно загальних масштабів ринкової економіки.

Для забезпечення достатнього рівня внутрішньої і зовнішньої ефективності підприємства мають здійснювати достатньо тривалий процес формування і безперервної адаптації систем управліннязовнішньоекономічної діяльності в ході перебудови всієї економічної системи країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кириченко О. А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств / О.А. Кириченко.– Вид.2-ге. – К.: Знання, 2008. – 386 с.

2. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств / Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 792с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Коломієць І.Ф. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства в процесі його інтернаціоналізації / І.Ф. Коломієць // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. – Вип. 11. – 2004. – 247 с.

4. Сисоєва Т. П. Формування та розвиток зовнішньоекономічної діяльності регіонів України в умовах глобалізації (на прикладі Київської області) : дис. канд. наук: спец. 08.00.05 / Т.П. Сисоєва. – К., 2008. – 18 с.

УДК 330.322:339.5(477)

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНУ

Ю. О. Біла, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто пряме іноземне інвестування України, його перспективи та роль у розвитку національної економіки.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції, інвестування, інвестиційний клімат, інвестиції.*

Актуальність проблеми. Сучасний стан розвитку світової економіки має важливий вплив на зовнішньоекономічну діяльність України. В умовах стрімкого розвитку нових технологій інвестиції є найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці, поліпшення якісних показників діяльності. Стабілізація і розвиток економіки України значною мірою залежать від того, наскільки ефективною є інвестиційна діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема залучення іноземних інвестицій розглядається в роботах таких вчених: Л.К.Безчасний,
В.Г.Бодров, С.Брю, О.В. Гаврилюк, Б.В.Губський, А.І. Кредисов, Т.Д.Коггін,К. Макконел, І.Р. Михасюк, В.Є. Новицький, В. Нордхаус, О.С. Передрій,С.І.Пирожков, Дж.Річі, К.О.Семенов, Френк Дж.Фабоцці, М.В.Чирак, Г.О.Швиданенко, І.Г.Яремчук та інші.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Постановка завдання. Метою даної роботи є дослідження та аналіз процесу вкладання прямих іноземних інвестицій в Україну, оцінка сучасного стану залучення прямих іноземних інвестицій та перспективи даного виду інвестування в майбутньому.

Виклад основного матеріалу. В умовах глобалізації національний економічний розвиток залежить від здатності ефективно використовувати не тільки традиційні, але й, особливо, інтернаціоналізовані ресурси і чинники виробництва постіндустріального суспільства. Це забезпечується за умов реалізації моделей відкритої економіки, адаптованих до внутрішніх особливостей та зовнішнього еволюційного середовища. Міжнародне інвестування відіграє при цьому провідну роль, формуючи канали передачі фінансових і матеріальних ресурсів, науково-технологічних і організаційно-економічних інновацій на новітній інформаційній основі. Матеріальною основою процесу глобалізації підприємницької діяльності стає міжнародний рух прямих іноземних інвестицій як складової міжнародного руху капіталу.

Основне визначення прямих іноземних інвестицій сформулювали експерти Міжнародного валютного фонду у 1977 р. та Організація економічного співробітництва та розвитку у 1983 р.: «Інвестиції вважаються прямими, якщо здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в інші країни. Їх характерними рисами є те, що інвестору належить управлінський контроль над підприємствами, і вони виступають у формі акціонерного капіталу і коротко- та довготермінових міжфірмових позик» [1].

Прямі іноземні інвестиції (далі ПІІ) - це різновид іноземних інвестицій, призначених для виробництва і забезпечення контролю над діяльністю підприємств завдяки володінню контрольним пакетом акцій. Пропорція, що визначає підконтрольність, неоднакова в різних країнах. У

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

США формально визнається прямим зарубіжним інвестуванням будь-яке вкладання капіталу, якщо інвестор має або отримує 10% власності.

До прямих інвестицій включаються внески нерезидентів до статутного фонду та обсяги прав власності нерезидентів на придбане майно, майнові комплекси або на акції, облігації та інші цінні папери (що складають не менше 10 % вартості статутного фонду резидента), а також інвестиції, що отримані в результаті укладення концесійних договорів та договорів про спільну інвестиційну діяльність, кредити та позики, що надійшли від прямих інвесторів.

Обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в Україну на 1 липня 2011 року становив 47205,7 млн дол. США, що на 5,6% більше, ніж на 1 січня 2011 року та на 18,9% більше за даний показник на 1 січня 2010 року.

Станом на 1 липня 2011 року обсяги прямих іноземних інвестицій зросли з боку всіх країн-інвесторів, за винятком Швеції та Італії, в порівнянні із даними на 1 січня 2010 року (табл. 1).

За останні 5 років ключовими інвесторами за кількістю проектів в Україні були США (12%), Німеччина (12%), Росія (10%) і Франція (8%). Найбільшими інвесторами в Україну за обсягом інвестицій в 2010 році були країни ЄС (54%) та Росія (15,6%). У 2010 році вартість інвестицій із ЄС і Росії в абсолютному виразі у порівнянні з 2009 роком скоротилася.

За останні 5 років український фінансовий сектор залучив найбільшу кількість інвестиційних проектів (13% від загального обсягу ПІІ в Україну). Фактично Україна посідає третє місце як країна для прямих іноземних інвестицій у сферу фінансових послуг серед країн Центральної та Східної Європи, після Росії та Польщі (які отримали 18% і 14% проектів відповідно). Розвиток промислової привабливості: логістика (10% від загальної кількості інвестиційних проектів в Україні) і виробництво продуктів харчування (9%) обіймають відповідно друге та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

третє місце за обсягами ПІІ. Однак країна ще не розкрила свого справжнього потенціалу [3].

Таблиця 1

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами-інвесторами, млн. дол. США

Країни-інвестори	Обсяги прямих інвестицій на 01.01.2010	Обсяги прямих інвестицій на 01.07.2011	2011 у % до 2010
Усього, у т.ч.:	40026,8	47205,7	117,9
Кіпр	8593,2	11619,6	135,2
Німеччина	6613,0	7365,5	111,4
Нідерланди	4002,0	4779,5	119,4
Російська Федерація	2674,6	3386,1	126,6
Австрія	2604,1	2855,8	109,7
Франція	1640,1	2347,8	143,1
Велика Британія	2375,9	2384,8	100,4
Швеція	1272,3	1087,5	85,5
Віргінські острови	1387,1	1524,2	109,9
США	1371	1758,2	128,2
Італія	992,2	945,6	95,3
Польща	864,9	894,4	103,4
Швейцарія	805,5	872,3	108,3
Інші країни	4155,8	5384,6	129,6

У 2011 році в Україні прогнозується приріст прямих іноземних інвестицій на 40% (до 5,81 млрд. дол. США). Це прогнозоване збільшення прямих іноземних інвестицій пов’язане з реформами, що проводяться українською державою, та покращенням інвестиційного клімату. Можливості для ПІІ з’являться завдяки використанню потенціалу України у галузі виробництва, надання послуг та зростаючих можливостей у сфері аутсорсингу бізнес-процесів. Зокрема, можна виділити такі перспективні сфери для прямого іноземного інвестування:

- стимулювання виробництва і логістики: 50% ПІІ в Центральній та Східній Європі здійснюється у виробництво, проте Україна не слідує цій тенденції: незважаючи на наявність виробничого сектору з величезним

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

потенціалом зростання (14,9% у 2010 році 18), кількість промислових проектів ПІІ залишається невеликою (8 проектів у 2010 році);

- розвиток послуг: 25% проектів ПІІ в Європі припадає на професійні послуги та програмне забезпечення. Однак в Україні на ці сектори припадає лише відповідно 6% і 13% від загальної кількості проектів у 2010 році;

- розвиток аутсорсингу: існують значні можливості в галузі аутсорсингу бізнес-процесів. Сектор створив 33 765 робочих місць у країнах Центральної та Східної Європі за останні п'ять років. В них частка України складає лише 3%. Цей сектор усе ще має величезний потенціал для країн з освіченим населенням і низькою вартістю робочої сили, особливо у зв'язку з «перегрівом» в інших країнах Центральної та Східної Європи [3].

Висновки: Отже, Україна посідає третє місце серед країн, в які потенційні інвестори вкладають прямі іноземні інвестиції. Найбільш перспективною для інвестування є сфера фінансових послуг, виробництво та логістика, аутсортинг. Виходячи із реалій сьогодення, можемо з впевненістю сказати, що прямі іноземні інвестиції є тим ресурсом, який в найближчій перспективі може найбільш вагомо сприяти підвищенню ефективності функціонування як економіки країни загалом, так і окремих українських підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тесля С.М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація. / С.М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19.3. – С. 131-138.

2. Маркевич К.Л. Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток України. / К.Л. Маркевич // Економіка і регіон. - 2009.- №2.- С.220-224.

3. Звіт про прямі іноземні інвестиції в Україну / [підготовлено компанією Ернест енд Янг]. – Ернест енд Янг, 2011. – С.9.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 330.142.2 (447.73)

СТАН ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

О. О. Шаповал, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено та проаналізовано загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, вкладених у Миколаївську область протягом 2007-2011 років. Розглянуто основні причини низької привабливості Миколаївської області та запропоновано основні напрями збільшення обсягу іноземних інвестицій в економіку досліджуваного регіону.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції, інвестицій клімат, інвестиційна привабливість, зовнішньоекономічна діяльність.*

Постановка проблеми. Обмеженість економічних ресурсів України в цілому та Миколаївської області, зокрема, поставили перед проблемою пошуку додаткових джерел фінансування. Одним, з яких є вкладення прямих іноземних інвестицій, що дають ряд переваг у порівнянні з національними джерелами капіталу, тому що дозволяють забезпечити організацію фірм, упровадження ноу-хау і нових форм менеджменту, створення нових робочих місць і активізацію виробничого циклу, а також стимулюють розвиток малого бізнесу. Тому для стабільного розвитку Миколаївської області проблема залучення іноземних інвестицій є досить актуальна.

Аналіз останніх публікацій. Основні аспекти залучення іноземних інвестицій в Україну висвітлено у працях таких вітчизняних науковців, як О.В. Бражко, Н.І. Демчук, О.С. Ривака, М.П. Сичевський та ін.

Основні результати дослідження. Прямі іноземні інвестиції є найбільш вагомим чинником економічного зростання, поліпшення економічної ситуації та покращення добробуту населення Миколаївської області.

Миколаївська область є привабливим для прямого інвестування регіоном на півдні України завдяки значному промисловому і науково-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

технічному потенціалу, вигідному географічному положенню, розвинутій транспортній інфраструктурі, високому освітньому рівню населення, висококваліфікованим трудовим ресурсам, наявності природних багатств, доступності до ринків країн СНД, Європи, Азії й Африки.

Так, у Миколаївську область станом на 1 квітня 2011 року залучено усього 238,7 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що у розрахунку на одну особу складає 201,3 дол. США . Дві третини обсягу даних інвестицій зосереджено на підприємствах міста Миколаєва та 26,8% – на підприємствах Жовтневого району, а решта іноземних інвестицій внесена у підприємства Арбузинського, Березанського, Братського, Веселинівського, Вознесенського, Кривоозерського, Миколаївського, Новоодеського, Очаківського, Первомайського районів і міст Вознесенська, Очакова, Первомайська та Южноукраїнська.

Майже всі інвестиції (97,7% від їх загального обсягу) належать підприємствам приватної форми власності [2].

Інвестування здійснюється переважно у вигляді грошових внесків, незначна частина – у вигляд рухомого і нерухомого майна.

Динаміка прямих іноземних інвестицій в промисловість Миколаївської області протягом 2007 - 2011 років наведена на рисунку 1.

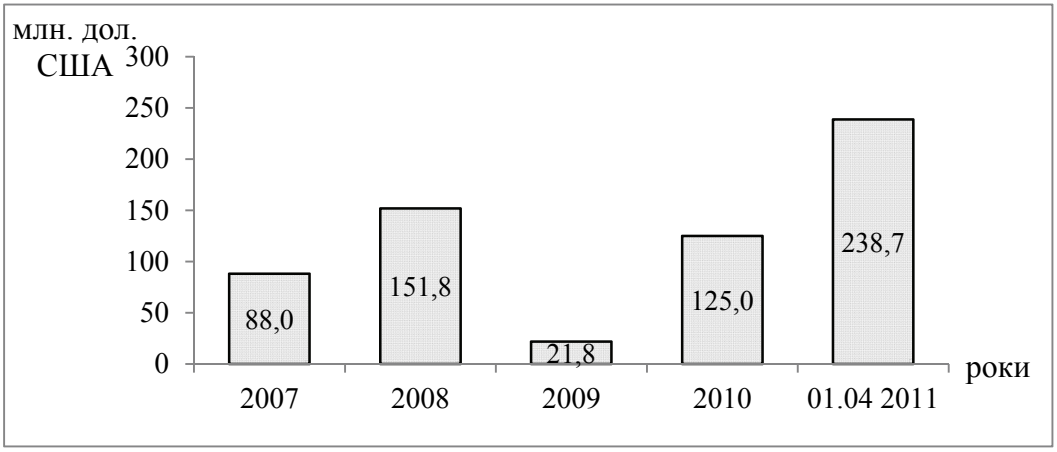

Рис.1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в промисловість Миколаївської області протягом 2007-2011 років

Найбільш вагомими та стабільними партнерами, які вкладають іноземні інвестиції в Миколаївську область є такі як: Російська Федерація,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

США, Кіпр, Швейцарія, Велика Британія, Білорусь, Нідерланди та Британські Віргінські острови, які забезпечили 82 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Так, інвестори з Нідерландів вклали в промисловість області 75,9 млн. дол. США, Кіпру – 30,9 млн. дол. США, а також Російської Федерації – 8,6 млн. дол. США, Британських Віргінських островів – 8,5 млн. дол. США, Швейцарії – 5,3 млн. дол. США, Молдови – 3,1 млн. дол. США, Великої Британії – 2,2 млн. дол. США та Білорусі – 2,1 млн. дол. США.

Переважна частка іноземних інвестицій (85,6 % загального обсягу) спрямована в підприємства переробної промисловості – 53,5 млн. дол., 7,6 % – в підприємства оптової та роздрібної торгівлі (12 млн. дол.), 5,4 % – в підприємства транспорту (10,3 млн. дол.), 1,4% – в підприємства, які здійснюють операції з нерухомістю (3,8 млн. дол.). Незначні інвестиції надходять до сільськогосподарських та будівельних підприємств, готельного та ресторанного господарства [2].

На рисунку 2 наведено обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку області за видами економічної діяльності станом на квітень 2011 року.

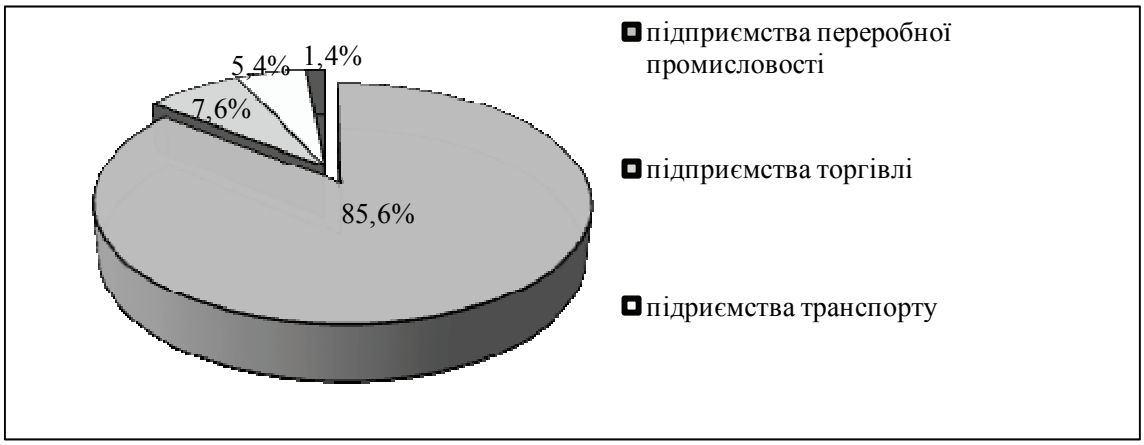

Рис.2. Прямі іноземні інвестиції в економіку області за видами економічної діяльності станом на квітень 2011 року

В Миколаївській області створено 71 підприємство з іноземними інвестиціями, серед них є: ВАТ «Дамен Шипярдс Океан» (Голландія),

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ПАТ «Миколаївський калійний термінал» (Кіпр), ТОВ «Автомагістраль» (Російська Федерація), ТОВ «Агрофірма Корнацьких» (Російська Федерація), ПАТ «Лакталіс-Україна» (Франція), ТОВ «Альпі-Смак» та ТОВ «МФХ-Сільгосппідприємство» (Туреччина), ТОВ «Сандора» (США) [3].

Частка іноземного капіталу в Миколаївській області (станом на 1 квітня 2011 р.) залишається незначною – лише 0,6 % від загального обсягу в Україні, що відповідає 22-му місцю серед регіонів України. Сусідні з нашим регіоном області посідають такі місця: Одеська – 7, Херсонська – 20, Кіровоградська – 26.

Серед причин низького рівня залучення іноземних інвестицій у Миколаївську область можна назвати відсутність необхідних ринкових інституцій, покликаних забезпечити стабільне функціонування правової системи, що гарантує права власності, дотримання контрактних зобов'язань, дієвість антимонопольного законодавства й ін. Відсутність історичних традицій, що визначає правила і норми поведінки економічних суб'єктів, також перешкоджає прийняттю інвестиційних рішень. Стримує підвищення інвестиційної привабливості економіки Миколаївської області також нерозвиненість ринкової інфраструктури (банківська, фінансова системи, сучасні телекомунікаційні засоби, транспортні комунікації тощо) [4].

Тому для забезпечення збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку досліджуваного регіону необхідно підвищити ефективність управління процесами іноземного інвестування як на державному, так і на регіональному рівнях. Даний захід можна забезпечити шляхом удосконалення системи оподаткування, захисту інтересів інвесторів, здійснення антимонопольних заходів, розвитку фінансового лізингу та ін.

Висновки. Надходження іноземних інвестицій в економіку Миколаївської області має позитивну динаміку. Так, у квітні 2011 року

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

залучено іноземних інвестицій на 114 млн. дол. США більше порівняно з 2010 роком. Завдяки іноземним інвесторам, які втілюють свої інвестиційні проекти підприємства області нарощують обсяги виробництва, підвищують конкурентоспроможність та збільшують експорт продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бражко О. В. Особливості формування оцінки інвестиційної привабливості економіки // О. В. Бражко / Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 12. – С. 16–20.
2. Головне управління статистики у Миколаївській області. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http//: www.mk.ukrstat.gov.ua
3. Демчук Н.І. Ефективність механізму створення інвестиційного середовища в Україні // Н. І. Демчук / Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 11. – С. 3–6.
4. Ривак О. С. Інвестиційна діяльність в Миколаївській області // О. С. Ривак / Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 1. – С. 12–17.
5. Сичевський М.П. Джерела фінансування підприємств на регіональному рівні // М.П. Сичевський / Економіка АПК. – 2011. – №5. – С. 89– 92.

УДК:336.221:339.162(477)

ОПОДАТКУВАННЯ БАРТЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ЇХ ЗДІЙСНЕННЯМ

А. О. Артюшенко, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто суть та фактори, що впливають на здійснення бартерних операцій і систему їх оподаткування та контроль під час відображення операцій у бухгалтерському обліку

Ключові слова: *бартер, податковий кредит, договір, господарський розрахунок, товарообмінна операція, зовнішньоекономічна діяльність, ціна, купівельна спромогність, імпорт, експорт.*

Актуальність теми дослідження. Своєрідною особливістю зовнішньоекономічної діяльності України була і залишається орієнтація на бартерні (товарообмінні) операції. Взагалі така форма торгівлі має

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

місце у світовій практиці і являє собою безвалютний, але оцінений і збалансований обмін товарами. Слово "barter" у перекладі з англійської мови означає "товарообмін або мінова торгівля", "міняти, обмінювати, проводити мінову торгівлю". Таким чином, воно поєднує у собі два поняття, кожне з яких має самостійне значення – обмін та торгівля. Інакше кажучи, бартер – це не просто обмін, це обмін товарами у процесі торгівлі. Поширення бартерних операцій на Україні викликане економічною кризою, яка супроводжується кризою неплатежів, що змушує підприємців обмежувати розрахунки грошима і здійснювати зустрічний обмін товарами. При виконанні бартерних договорів слід знати: право власності на обмінювані товари переходить одночасно після виконання зобов'язань з передачі майна обома сторонами .

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов’язане з сутністю, метою, системою оподаткування та контролю за бартерними операціями на території України розглядається у працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема Башинська А.І., Гребельник О.П., Денчук П.Н., Дупай М.М., Коваленко Ю.В., Комин П.Я., Крум П.В., Питель С.В., Румянцев А.П., Сорокіна С.В., та багатьма іншими.

Мета дослідження. Охарактеризувати процес оподаткування з метою оцінки правильності оподаткування і проведення контролю за бартерними операціями на території України.

Виклад основного матеріалу. При бартерних угодах оцінка товарів здійснюється з метою створення умов для еквівалентного обміну. Але в умовах нашої деформованої економіки ця світова тенденція набула таких форм: здійснюються збиткові зовнішньоторгові бартерні операції; відправляються за кордон необхідні на внутрішньому ринку товари, в обмін за які в країну надходить нееквівалентна кількість іноземних товарів і до того ж не завжди самих необхідних; реалізується конкурентоспроможна продукція (цукор, рослинна олія, товари хімічної промисловості).

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Фактори, що зумовили “бартеризацію” торгівлі, є такі: нестабільність фінансово-грошової системи;недосконалість податкового законодавства; нерозвиненість банківської системи; неконкурентноздатність нашої продукції; низька купівельна спроможність українських споживачів та інші.

Порядок проведення товарообмінних (бартерних) операцій регулюється Законом України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23.12. 98. р. №351-XIУ. Згідно із цим Законом право на проведення товарообмінних (бартерних) операцій мають всі особи, визначені як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності

Установлений законодавством режим здійснення товарообмінних (бартерних) операцій, а також відповідальність за порушення його норм і вимог поширюється на всіх осіб, які здійснюють товарообмінні (бартерні) операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Оформлюють товарообмінні (бартерні) операції бартерним договором або договором, яким передбачається змішана форма оплати, тобто часткова оплата в натуральній формі. І в тому і в іншому випадку обмін товарами (роботами, послугами) повинен бути збалансований за вартістю і не опосередкований рухом коштів у готівковій або безготівковій формі.

Податковий кодекс України (далі — ПКУ) не встановлює умов або обмежень щодо здійснення бартерних операцій або заліку зустрічних однорідних вимог, оскільки він регулює відносини, що виникають у сфері справлення податків і зборів[2].

Тож із прийняттям ПКУ умови здійснення подібних операцій не змінилися. Вони, як і раніше, урегульовані відповідними нормами Цивільного кодексу України (далі — ЦКУ) і Господарського кодексу України (далі — ГКУ). Зокрема, ст. 601, 602, 715, 716 ГКУ й ст. 203 ГКУ.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

[1] Тепер кілька слів про правила оподаткування бартерних операцій, закріплені в ПКУ.

По-перше, згідно з пп. 14.1.10 ПКУ під бартерною (товарообмінною) операцією розуміють господарську операцію, що передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у негрошовій формі в рамках одного договору.

По-друге, з метою визначення податку на прибуток доходи й витрати від проведення товарообмінних (бартерних) операцій визначаються відповідно до договірної ціни такої операції, але не нижче (вище) звичайних цін (п. 153.10 ПКУ).

По-третє, у випадку поставки товарів/послуг у межах бартерних операцій база оподаткування ПДВ визначається виходячи з фактичної ціни операції, але не нижче звичайних цін (п. 189.1 ПКУ)[2].

У Законі про прибуток визначення бартеру містить п. 1.19. Так, бартер (товарний обмін) — господарська операція, що передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, крім грошової, включаючи будь-які види заліку й погашення взаємної заборгованості, у результаті яких не передбачається зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).

А згідно з пп. 7.1.1 Закону про прибуток «Доходи й витрати від здійснення товарообмінних (бартерних) операцій визначаються виходячи з договірної ціни такої операції, але не нижче звичайних цін». Як бачимо, ця норма дуже схожа на вищеозвучений нами п. 153.10 ПКУ[2].

До 01.01.13 р. звичайну ціну розраховують беручи до уваги п. 1.20 Закону про прибуток, із зазначеної дати — згідно зі ст. 39 ПКУ.

Загальні положення щодо міни (бартеру) містяться у ст. 293 Господарського кодексу України від 16.01.2003 № 436-IV та §6 гл. 54 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 № 435-IV. Згідно зі ст. 293 ГКУ за договором міни (бартеру) кожна із сторін зобов’язується передати

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

другій стороні у власність, повне господарське відання чи оперативне управління певний товар в обмін на інший товар. Подібне визначення містить і ст. 715 ЦКУ [1].

Режим здійснення товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності встановлено Законом «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23.12.1998 № 351-XIV та Постановою КМУ «Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 29.04.1999 № 756.

Бартер за участю пільгових товарів. У статтях 5, 6 і 11 Закону про ПДВ перелічені товари, звільнені від ПДВ і оподатковувані за нульовою ставкою.

З 31.03.05 р. внутрішньоукраїнський бартер за участю звільнених від обкладення ПДВ товарів або оподатковуваних за нульовою ставкою проводять зі збереженням пільг.

Контроль за здійсненням товарообмінних (бартерних) операцій, за порушенням законодавчих норм покладено на державні органи.

Порушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України строків ввезення товарів (виконання робіт, надання послуг), що імпортуються за бартерним договором, тягне за собою стягнення пені за кожний день прострочення у розмірі 0,3 відсотка вартості неодержаних товарів (робіт, послуг), що імпортуються за бартерним договором. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати розміру заборгованості. Якщо заборгованість за бартерним договором виникла через обставини непереборної сили або форс-мажору, строки (90 днів) і пеня за їх порушення протягом дії цих обставин не стягується..

Настання та закінчення дії обставин непереборної сили повинно бути підтверджено довідкою офіційного органу, уповноваженого державою, де такі обставини мали місце. Обставини форс-мажору підтверджуються в установленому законом порядку [4].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності України, які здійснили експорт або імпорт робіт, послуг за бартерним договором, зобов'язані протягом п'яти робочих днів з дня підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт чи надання послуг, повідомити органи державної митної служби України (якщо імпортуються або експортуються за даним договором товари) або органи державної податкової служби України (якщо імпортуються або експортуються за даним договором роботи чи послуги) про факт здійснення експорту товарів (робіт, послуг). Неподання або несвоєчасне подання такої інформації тягне за собою нарахування пені у розмірі одного відсотка вартості експортованих товарів (робіт, послуг) за кожний день прострочення. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати вартості експортованих товарів (робіт, послуг).

Органи державної митної служби України здійснюють контроль за надходженням товарів за імпортом згідно з бартерним договором та інформують органи державної податкової служби про порушення строків надходження товарів.

Органи державної податкової служби України здійснюють контроль за своєчасним імпортом робіт і послуг згідно з бартерним договором та інформують органи державної митної служби України про фактичний експорт робіт і послуг для здійснення контролю за своєчасним надходженням товарів, що повинні бути імпортовані. Також органи державної податкової служби України мають право за наслідками документальних перевірок стягувати у безспірному порядку з суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України пеню.

Висновки. Бартерні операції посідають значне місце у господарському обороті України, тому потрібні певні схеми податкової оптимізації бартерних угод. Доходи та витрати від здійснення товарообмінних (бартерних) операцій визначаються платником податку виходячи з договірної ціни такої операції, але не нижчої за звичайні ціни.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Платник податку щоквартально подає розрахунок фінансових результатів товарообмінних (бартерних) операцій разом із податковою декларацією про прибуток до податкового органу за місцезнаходженням такого платника податку.

Перший засіб оптимізації оподаткування при здійсненні бартерної операції полягає в такому оформленні документів, яке дозволило б без реального руху товарів здійснити бартерну угоду в одному звітному податковому періоді, тобто отримати право на збільшення валових видатків та суми податкового кредиту без фактичного руху товару за балансуючою операцією. Цей засіб полягає у використанні товаророзпорядчого документу, точніше, однієї з його форм — складської розписки. Виходячи з вищенаведеного, можна стверджувати, що обмін розпорядчими документами на майно, що є предметом бартерного договору, тягне за собою припинення зобов'язань за бартерною угодою виконанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV./ [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/
2. Податковий кодекс України від від 02.12.2010 № 2755-VI./ [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/
3. Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів: Закон України від 25.03.05 р. №2505-IV
4. Ткаченко О. Ти мені – я тобі, а податки – державі: облік бартерних операцій/ Ткаченко О.// Все про бухгалтерський облік.- 2005. – №105. – С. 7-11.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 339.56:657.443

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК КОМІСІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Л. Г. Побережник, магістант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто порядок відображення комісійних операцій у бухгалтерському обліку, які здійснюються у зовнішньоекономічній діяльності.

Ключові слова: *комісійна операція, договір комісії, резиденти, нерезиденти.*

Актуальність проблеми. У сучасних умовах господарювання, коли економіка кожної країни виступає частиною світового господарства, діяльність на зовнішньому ринку сприяє економічному зростанню, інтенсифікації виробництва, удосконаленню технологій та збагаченню ринку споживчих товарів. Для цього українські суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності укладають договори, особливе місце серед яких займає договір комісії. Договір комісії має безліч переваг порівняно з іншими, при вмілому використанні норм чинного законодавства працювати через посередників буває вигідніше, оскільки це заощаджує і час, і гроші. Договори комісії на продаж сприяють збільшенню каналів збуту на закордонному ринку. А контракти на придбання товарів допомагають у стислі строки знайти потрібний іноземний товар за прийнятною ціною.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження питань, пов'язаних з бухгалтерським обліком комісійних операцій здійснювали такі відомі вчені С.Ф. Голов, І.В. Жиглей, А.П. Бархатов, Ж.Г. Леонтьєва, А.М. Герасимович, Ф.Ф. Бутинець, Дж. Блейк, О.М. Андросов, В.В. Козик.

Мета статті. Висвітлення теоретичних та практичних аспектів обліку комісійних операцій у зовнішньоекономічній діяльності та особливості їх відображення у бухгалтерському обліку.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII під поняттям зовнішньоекономічного договору розуміють матеріально оформлену угоду двох чи більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямовану на встановлення, зміну чи припинення їхніх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності [1].

Суб'єкти ЗЕД діяльності мають право укладати будь-які ЗЕД договори (контракти), крім тих, укладення яких заборонено законодавством України (п.1 ст. 382 Господарський кодекс України).

Договір комісії – це договір, за яким одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням іншої сторони (комітента) за винагороду здійснити одну або кілька угод від свого імені та за рахунок комітента.

При цьому укладення договору комісії має деякі особливості:

1. Договір комісії обов'язково укладається в письмовій формі.

2. Майно, що надійшло до комісіонера від комітента або набуте комісіонером за рахунок комітента, є власністю останнього.

3. Предметом комісійного договору можуть бути не лише товари, а й роботи та послуги.

4. Розмір комісійної винагороди визначається за погодженням сторін.

5. Комітент зобов'язаний відшкодувати комісіонерові витрачені ним на виконання доручення суми.

У зовнішньоекономічних відносинах за договорами комісії може виникнути кілька різноманітних ситуацій. Наприклад, комітент доручає комісіонеру придбати для нього якесь майно або комітент за договором комісії доручає майно реалізувати. Крім того, комітентом може бути як резидент, так і нерезидент. Також і комісіонер може бути як резидентом, так і нерезидентом [3].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Розглянемо першу ситуацію - комітент доручає комісіонеру придбати для нього якесь майно, при цьому комітент - резидент, комісіонер – нерезидент.

У бухгалтерському обліку комісійних операцій відповідно до п. 8 П(С)БО 9 «Запаси», придбані запаси зараховуються на баланс за первісною вартістю. В свою чергу, до складу первісної вартості включатиметься сума сплачених митних платежів, а також сума комісійної винагороди.

Оскільки відносини між комісіонером і комітентом є зовнішньоекономічними й розрахунки ведуться в іноземній валюті, то важливим етапом є відображення в бухгалтерському обліку курсових різниць відповідно до П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [2].

Відповідно для відображення комісійних операцій використовуються наступні рахунки бухгалтерського обліку (табл.1).

Таблиця 1

Типові господарські операції з обліку придбання комісійних матеріальних цінностей за умови, що комітент є резидентом

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1.	Перераховано кошти підприємству для придбання товару	377	312
2.	Сплачено мито та митний збір	685	311
3.	Віднесено суму сплаченого мита та митного збору до складу первісної вартості товару	281	685
4.	Оприбутковано товар	281	377
5.	Збільшено вартість товару на суму комісійної винагороди	281	685
6.	Перераховано комісійну винагороду комісіонеру	685	312
7.	Відображено курсову різницю, визначену внаслідок зміни курсів НБУ	714	685
8.	Віднесено на фінансовий результат суму доходу, отриманого від курсової різниці	792	714

Наступною ситуацією буде комісія на придбання за умови, що комісіонер – резидент, а комітент – нерезидент.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

При отриманні комісіонером коштів від комітента в комісіонера виникає заборгованість, тобто зобов'язання. Відповідно до п. 5 П(С)БО 21, валюту, отриману від комісіонера, слід перерахувати в гривні за курсом, що діяв на дату її надходження.

Перерахунку ця валюта не підлягатиме, бо така заборгованість вважається немонетарною статтею балансу.

У бухгалтерському обліку надходження коштів від комітента на придбання товару не буде показуватися ані в складі доходу, ані в складі витрат (табл. 2).

Таблиця 2

Типові господарські операції з обліку придбання комісійних матеріалів, за умови що комісіонером є резидент

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1.	Надійшли кошти від комітента на придбання матеріалів	312	685
2.	Отримано матеріали від постачальника	025	-
3.	Сплачено постачальнику за матеріали	377	311
4.	Сплачено мито та митний збір	685	311
5.	Списано відправлені комітенту будівельні матеріали	-	025
6.	Визнано дохід від надання послуг	685	703
7.	Надійшла від комітента сума винагороди та сума компенсації за сплачене мито та митний збір	312	685
8.	Віднесено суму доходу від комісійної винагороди на фінансовий результат	703	791

Умовами договору також може бути передбачено, що комітент має сплатити комісійну винагороду разом з перерахуванням коштів на придбання товару або що комісійна винагорода буде сплачена, коли комісіонер виконає своє зобов'язання щодо придбання товару. При цьому комісійна винагорода буде визнана доходом тільки тоді, коли комісіонер виконає зобов'язання з придбання матеріальних цінностей для комітента (про це засвідчить акт про надані послуги) [1].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У першому випадку, коли комісійна винагорода буде сплачена разом з надходженням коштів на придбання товару, сума коштів, що надійшла як комісійна винагорода, вважатиметься авансом, тобто немонетарною статтею балансу. Це означає, що в цій ситуації комісіонер не повинен проводити перерахунку валютних надходжень як оплату комісійної винагороди, тобто йому не треба визначати курсові різниці за комісійною винагородою. А у другому випадку навпаки, при цьому отримані курсові різниці відображаються або у складі доходів, або в складі витрат [3].

Останньою ситуацією є укладання договору комісії на продаж за якого комітент є резидентом, а комісіонер – нерезидентом.

При цьому дохід у комітента буде визнаватися тоді, коли товар буде фактично реалізований від комісіонера, тобто йому надійдуть кошти за товар або коли буде оформлена експортна ВМД [1].

Після того як комісіонер реалізує товар, у комітента виникає два види заборгованості, яку треба погасити: дебіторська - на суму вартості товару, який реалізує комісіонер, та кредиторська - на суму комісійної винагороди.

Кредиторська заборгованість на суму комісійної винагороди вважатиметься монетарним активом, оскільки спочатку надходять кошти за реалізований товар або оформляється ВМД, а вже потім комітент перераховує комісіонеру комісійну винагороду. Саме в цій ситуації, відповідно до вимог п. 8 П(С)БО 21, слід визначати курсові різниці, які виникнуть внаслідок зміни курсу на момент виникнення заборгованості та на дату її погашення.

Стосовно погашення дебіторської заборгованості, у разі якщо спочатку від комісіонера надходять кошти за товар, а ВМД оформляється вже після того, як будуть одержані гроші, то таке надходження грошей слід розглядати як аванс, і ця стаття активу вважатиметься немонетарною. Отже, відповідно до П(С)БО 21, у цьому випадку курсові різниці не будуть визначатися.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відповідно для відображення комісійних операцій, що виникають у даній ситуації використовуються наступні рахунки бухгалтерського обліку (табл. 3).

Таблиця 3

Типові господарські операції з обліку продажу комісійних матеріалів, за умови що комісіонером є нерезидент

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1.	Передано товар на комісію	283	281
2.	Сплачено мито та митний збір	685	311
3.	Після передачі товару отримано від комісіонера кошти	312	685
4.	Відображено реалізацію товару	685	702
5.	Перераховано комісійну винагороду	685	312
6.	Відображено курсову різницю на суму комісійної винагороди	685	714
7.	Списано отриману виручку на фінансовий результат	702	791
8.	Списано на фінансовий результат курсову різницю	714	791

Відображення комісійних операцій у зовнішньоекономічній діяльності на рахунках бухгалтерському обліку здійснюється відповідно до ситуації, що виникає під час укладання даного договору.

Висновок. Отже, використання договорів комісії є необхідною умовою при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності українськими суб'єктами, оскільки вони мають багато переваг порівняно з іншими договорами. При цьому у зовнішньоекономічних відносинах за договорами комісії може виникнути кілька різноманітних ситуацій, відповідно, за якими відображення даних операцій в бухгалтерському обліку здійснюється різними способами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Михайло О. Комісія від А до Я /О. Михайло О. // Дебет-Кредит. – 2007. - № 32. – С. 34-38.

2. П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», Наказ Міністерства фінансів України від 10. 08. 2000 р. № 193.

3. Козик В.В.Зовнішньоекономічні операції і контракти: Підручник / В. В. Козик. - 3-тє вид. - К. : Центр навчальної літератури, 2008. - 608 с.

УДК 339.162:657

ОБЛІК БАРТЕРНИХ (ТОВАРООБМІННИХ) ОПЕРАЦІЯХ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

О. О. Берко, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Визначено особливості обліку бартерних операцій у суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Розкрито порядок ведення та особливості бухгалтерського обліку та податковго обліку бартерних операцій

***Ключові слова**: зустрічна торгівля, бартерні операції, бартерні угоди, справедлива вартість.*

Актуальність питання. Цікавим та доволі актуальним є питання обліку бартерних операцій, особливо тепер, коли відбувається коливання курсів національних валют провідних країн світу, здійснюється пошук підприємцями шляхів уникнення валютних розрахунків за зовнішньоторговельними операціями підштовхують підприємців, у тому числі і українських, до здійснення бартерних (товарообмінних) операцій.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Питанням організації обліку бартерних поставок займалися ряд вчених-економістів, що зробили значний внесок у розвиток даного питання, зокрема це: Р.Бойко, Р. Джога,

М. Зварич, Н. Погорєлова, С. Свірко, Л. Сінельник, В. Сопко, Н. Ткаченко,

С. Терен, О. Чечуліна та багато інших, проте на сьогодні недостатньо розкрито питання її обліку.

Метою даної роботи є розгляд особливостей бухгалтерського обліку та податкового обліку бартерних операцій та складання звітності.

Виклад основного матеріалу. Історично найпершим, а в сучасних умовах – досить розповсюдженим видом міжнародної торгівлі є зустрічна торгівля, яка полягає в натуральному обміні товарами.

Зустрічна торгівля – це вид зовнішньоторгівельної діяльності, при здійснені якої в договорах (контрактах) фіксуються тверді зобов'язання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

експортерів та імпортерів здійснити повний або частково збалансований обмін товарами. В останньому випадку різниця у вартості покривається платежами в грошовій формі.

Усі суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності України мають право на проведення товарообмінних (бартерних) операцій. З метою збільшення надходжень в Україну валютних коштів, стабілізації грошової національної одиниці та оздоровлення фінансово-банківської системи держави в цілому. Кабінет Міністрів України має право визначити перелік товарів (робіт, послуг), якими заборонено проводити товарообмінні (бартерні) операції у галузі зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про регулювання товаробмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23 грудня 1998 року № 351-XIV, товаробмінна (бартерна) операція у галузі зовнішньоекономічної діяльності – це один з видів експортно-імпортних операцій, оформлених бартерним договором або договором із змішаною формою оплати, яким часткова оплата експортних (імпортних) поставок передбачена в натуральній формі, між суб’єктом зовнішньоекономічної діяльності України та іноземним суб’єктом господарської діяльності, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, послугами у будь-якому поєднанні, не опосередкований рухом коштів у готівковій або безготівковій формі [1].

Відповідно до цього Закону, товарообмінна (бартерна) операція у сфері ЗЕД кваліфікується як один з видів експортно-імпортних операцій, оформлених бартерним договором зі змішаною формою оплати, яким часткова оплата експортних (імпортних) постачань передбачена в натуральній формі, між суб'єктом ЗЕД України та іноземним суб'єктом господарської діяльності, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, роботами, послугами в будь-якому сполученні, не опосередкований рухом коштів у наявній і безготівковій формі.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Товари, що імпортуються за зовнішньоекономічним бартерним договором, підлягають ввезенню на митну територію України у терміни, зазначені в договорі, але не пізніше 90 (а в разі експорту за бартером високоліквідних товарів - 60) календарних днів з моменту оформлення вивізної (експортної) вантажної митної декларації, а в разі експорту робіт (послуг) - з дати підписання акта або іншого документа, що підтверджує виконання робіт, надання послуг нерезидентові.

В разі експорту за бартерним договором робіт або послуг датою митного оформлення є дата підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт (надання послуг). Важливо знати, що в обох випадках цей строк не переривається і не поновлюється у разі зміни предмета бартерного договору. Український суб'єкт ЗЕД може погодитися на переоформлення бартерної угоди за умови, що іноземний партнер з об'єктивних причин не може поставити свій товар в обмін у вітчизняного і погоджується купити його за валюту. В цьому випадку граничний строк одержання валютної виручки не поновлюється і не переривається, тобто він, як і раніше, становитиме 90 днів з дати оформлення вивізної митної декларації за бартерним договором [2].

Перед укладанням бартерної угоди українському суб'єкту ЗЕД необхідно переконатися у надійності іноземного партнера, насамперед в його спроможності своєчасно поставити свій товар на митну територію України. Це важливо з двох причин:

– запізнення з поставкою товару може негативно відбитися на виробничій діяльності українського партнера;

– він зобов'язаний буде за кожний день прострочення сплачувати пеню в розмірі 0,3 % від вартості недоодержаних товарів, що імпортуються за бартерним договором. При цьому нарахування пені здійснюється в іноземній валюті з наступним перерахуванням у валюту України за офіційним поточним курсом гривні до долара США на день нарахування пені.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Українські суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть подовжити термін ввезення товарів (виконання робіт, послуг), які імпортуються за бартерним договором, що передбачає виробничу кооперацію, консигнацію, комплексне будівництво, поставку складних технічних виробів, товарів спеціального призначення за умови одержання ними разового індивідуального дозволу — ліцензії.

Особливості бухгалтерського обліку бартерних операцій полягають у тому, що: відсутні грошові розрахунки з іноземним партнером; момент відвантаження продукції на експорт вважається моментом її реалізації; облік розрахунків з іноземним партнером здійснюється на двох субрахунках:

– 632/2 «Розрахунки з іноземними постачальниками і підрядниками»;
– 362/2 «Розрахунки з іноземними покупцями і замовниками»;

кредиторська заборгованість іноземному партнеру за товари, що імпортуються, має дорівнювати контрактній вартості відвантаженої на експорт продукції.

При бартерній угоді обмін може бути здійснено як подібними (однаковими за призначенням і справедливою вартістю), так і неподібними (різними за призначенням і справедливою вартістю) активами.

Отримані запаси при проведенні подібного бартеру в бухгалтерському обліку оприбутковуються за первісною вартістю, яка дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість.

Якщо обмін здійснюється неподібними активами, то первісною вартістю є справедлива вартість переданих запасів, збільшена (зменшена) на суму коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) у процесі обміну.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

У разі ввезення (імпорту) товарів за бартерними договорами сума ПДВ розраховується аналогічно до ввезення (імпорту) товарів за договорами купівлі-продажу.

У випадку отримання послуг (робіт) податкове зобов’язання не сплачується. В податковому періоді, у якому здійснено попередню оплату або підписано відповідний документ, суму ПДВ слід відобразити у складі податкових зобов’язань звітного періоду. В наступному періоді ця ж сума ПДВ відображається у складі податкового кредиту.

Висновок. Суб'єкти ЗЕД України мають право на укладення та здійснення товарообмінних (бартерних) контрактів. Реалізація таких угод може здійснюватися шляхом збалансованого за вартістю товарообміну або контракт може передбачати змішану форму оплати, коли частково оплата експортних чи імпортних операцій здійснюватиметься у натуральній формі. З метою збільшення надходжень в Україну валютних коштів, стабілізації грошової національної одиниці та оздоровлення фінансово-банківської системи держави в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності” від 23.12.98 р. № 351-XIУ / [Ел.ресурс]: режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

2. Закон України “Про податок на додаткову вартість” від 03.04.97 р. № 168/97-ВР / [Ел.ресурс]: режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

УДК 631.11:658.15

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В. С. Салькова, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто складові та підходи до управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств. Запропоновано конкретні напрями його удосконалення.

***Ключові слова**: оборотні активи, запаси, дебіторська заборгованість, управління.*

Актуальність проблеми. В умовах ринкової економіки всі сільськогосподарські підприємства зацікавлені в ритмічному і стабільному функціонуванні. Щоб досягти високих результатів, необхідна чітко побудована, обґрунтована і ефективна фінансова політики управління активами. Важливою складовою частиною фінансового менеджменту агропромислових підприємств був і залишається механізм управління оборотними активами. Розробка досконалого механізму управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств і дієве його застосування на практиці є досить актуальною проблемою на даний час, оскільки ефективне формування і регулювання обсягу оборотних активів сприятиме підтримці оптимального рівня ліквідності, забезпечить оперативність виробничого і фінансового циклів діяльності, а отже досить високу платоспроможність і фінансову стійкість аграрних формувань.

Аналіз останніх досліджень. Розвитку теорії та практики управління оборотними активами присвятили свої праці такі відомі вітчизняні та зарубіжні економісти, як М.Д. Білик, І.О. Бланк, С.Ф. Голов, А.М. Карбовник, В.П. Савчук, О.О. Терещенко, Н.М. Ушакова, В.В. Бочаров, В.Е. Леонтьєв, Є.І. Шохін, Є.Ф. Брігхем, Р. Брейлі, С. Росс, А. Шапіро.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження механізму управління оборотними активами на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Система управління оборотними активами розробляється в такій послідовності:

- аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді;
- визначення принципових підходів щодо формування оборотних активів підприємства;
- оптимізація обсягу оборотних активів;.
- оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів;
- забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів;
- забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів;
- забезпечення мінімізації втрат оборотних активів у процесі їх використання;
- формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів;
- оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів.

Оборотні активи визначають вибір визначеного типу політики їх формування. З наукової точки зору виділяються три принципові підходи щодо формування оборотних активів підприємства - консервативний, помірний і агресивний.

Консервативний підхід передбачає повне забезпечення поточної потреби в усіх видах оборотних активів, що забезпечують нормальний хід операційної діяльності; створює високі розміри їх резервів на випадок непередбачених складнощів у забезпеченні підприємства сировиною та матеріалами, погіршення внутрішніх умов виробництва продукції, затримки оплати дебіторської заборгованості, активізації попиту покупців тощо. Такий підхід гарантує мінімізацію операційних і фінансових ризиків, але негативно впливає на ефективність використання оборотних

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

активів - їх оборотність і рівень рентабельності.

Помірний підхід спрямований на забезпечення повного задоволення поточної потреби в усіх видах оборотних активів і створення нормальних страхових їх розмірів на випадок збоїв у ході операційної діяльності підприємства. При такому підході забезпечується оптимальне співвідношення між рівнем ризику та рівнем ефективності використання фінансових ресурсів.

Агресивний підхід полягає в мінімізації усіх форм страхових резервів за окремими видами оборотних активів. При відсутності збоїв у ході операційної діяльності він забезпечує найбільш високий рівень ефективності їх використання. Проте будь-які збої в ході операційної діяльності призводять до суттєвих фінансових втрат через скорочення обсягу виробництва та реалізації продукції.

В ході управління оборотними активами необхідно завжди пам'ятати про те, що кожна із складових частин оборотних активів має свої особливості: обгрунтування запасів повинне проводитися на основі розрахунку оптимальної партії постачання і середньодобового залишку з врахуванням ефективної системи контролю за їх рухом; управління дебіторською заборгованістю має на увазі не лише аналіз динаміки її розміру, питомої ваги, складу і структури за попередній період, але і формування кредитної політики по відношенню до покупців продукції, систему кредитних умов, а також систематичний контроль дебіторів; управління грошовими коштами передбачає не лише контроль рівня абсолютної ліквідності, але і оптимізацію середнього залишку всіх грошових коштів на основі розрахунків операційного, страхового, компенсаційного і інвестиційного резервів. При цьому контроль за рухом грошових потоків повинен здійснюватися відповідно до бюджету надходжень і витрачань грошових коштів та усунення касових розривів [2].

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Удосконалення управління оборотними активами підприємств Миколаївської області значною мірою пов’язане із дослідженням сучасних тенденцій їх формування, визначенням факторів, які на них впливають, обґрунтуванням основних резервів підвищення ефективності такого управління. Для цього доцільним є аналіз динаміки обсягів активів сільськогосподарських підприємств (таблиця 1).

Таблиця 1

Обсяги активів сільськогосподарських підприємств Миколаївської області в 2007 – 2010 рр.

Рік	Активи, млн. грн		
	Всього	у т.ч.	
		Необоротні активи	Оборотні активи
2007	2942,0	1650,5	1291,5
2008	3761,88	1821,03	1940,85
2009	3794,84	1909,73	1885,11
2010	4859,69	2102,06	2757,63

* Дана таблиця побудована на основі даних Головного управління статистики Миколаївської області [3].

Тенденції змін обсягів активів підприємств України за останні роки відображають постійне їх зростання. У кінці 2010 року загальні обсяги активів сільськогосподарських підприємств склали 4859,69 млн грн. За період, що аналізується цей показник зріс у 1,6 раз. Поряд з цим, тенденція зростання характерна як для обсягів оборотних активів так і необоротних. Обсяги необоротних активів за цей період змінились від 1650,5 млн грн до 2102,06 млн грн, обсяги оборотних - від 1291,5 млн грн до 2757,63 млн грн.

Ріст обсягів активів супроводжується впливом різних факторів, які мають позитивний та негативний характер. До першої групи факторів можна віднести зростання кількості підприємств в економіці Миколаївської області, що пов'язано з необхідністю залучення додаткових господарських засобів, перехід України до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку і, як наслідок, до нових методів

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оцінки необоротних та оборотних активів, виділення у балансі підприємств у складі необоротних та оборотних активів нових статей, розвиток фінансового ринку та, в результаті, надання можливостей підприємствам здійснювати довгострокові та поточні фінансові інвестиції. До другої групи факторів можна віднести неадаптованість України до ринкових умов господарювання і, як наслідок, наявність необгрунтованих розмірів запасів через неефективне управління ними, інфляційний вплив на економіку країни, що призводить до необхідності переоцінки основних засобів та матеріальних оборотних активів, зниження платоспроможності вітчизняних підприємств, що супроводжується зростанням такої складової оборотних активів як дебіторська заборгованість [1].

Не менш важливим аспектом в політиці управління оборотними активами є формування раціональної структури джерел їх фінансування. Як відомо, у зв'язку із сезонністю сільськогосподарського виробництва і неспівпаданням моментів відвантаження продукції і її оплати, потреба в оборотних коштах в організаціях АПК протягом року неоднакова. Якщо для фінансування постійної частини оборотних активів використовуються власні і прирівняні до них засоби, то для покриття частини варіюючих активів доцільно застосовувати механізм короткострокового кредитування, види і форми якого залежать від руху оборотного капіталу підприємства і тривалості операційного циклу.

Ось чому для фінансування поточної діяльності організацій АПК зазвичай використовується комерційний кредит та інші форми банківського кредитування, найбільш гнучкими з яких в даний час є овердрафт і кредитні лінії, а також бюджетний і податковий кредити, сучасні форми рефінансування дебіторської заборгованості.

Висновок. На даному етапі розвитку економіки Миколаївської області характерна нестабільність в управлінні оборотними активами вітчизняних підприємств , що зумовлює необхідність його удосконалення. Зокрема, необхідно розробити програму заходів щодо підвищення

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

ефективності управління оборотними активами на сільськогосподарських підприємствах і забезпечити контроль за її практичним здійсненням за наступними напрямками: поліпшення організації матеріально-технічного постачання з метою безперебійного і ритмічного забезпечення виробництва матеріальними ресурсами; скорочення тривалості операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробництва (використання новітніх технологій механізації і автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці, повнішого використання виробничих потужностей підприємства, трудових, матеріальних ресурсів і так далі), а також підвищення контролю за рухом найбільш важливих категорій запасів і розподілом в чіткій відповідності із структурою їх витрачання; прискорення процесу відвантаження продукції і оформлення розрахункових документів, застосування перспективних форм рефінансування дебіторської заборгованості, ефективних форм регулювання середнього залишку грошових активів (скорочення розрахунків готівкою, відкриття «кредитної лінії» в банку), створення чітких систем контролю за рухом дебіторської заборгованості і грошових коштів, розвиток механізмів безготівкових розрахунків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гречан А.П. Стан управління оборотними активами в економіці України / А.П. Гречан // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №6. – С. 209 - 215.

2. Петруня Н.В. Особливості управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств / Н.В. Петруня // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2009. – №49. – С. 220 – 224.

3. Структура балансу підприємств за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mk.ukrstat.gov.ua/

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 336.763.3:339.52:657.432

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

К. О. Кучманич, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто теоретико-методологічні відмінності між національними та міжнародними стандартами щодо обліку дебіторської заборгованості та відображення її в фінансовій звітності.

Ключові слова: *дебіторська заборгованість, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (далі - П(С)БО), міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (далі -МСБО), оцінка дебіторської заборгованості.*

Актуальність проблеми. На сучасному етапі міжнародної інтеграції у сфері економіки посилилась увага до проблеми уніфікації бухгалтерського обліку. Останнім часом в Україні відбуваються складні процеси реформування системи бухгалтерського обліку, зумовлені прийняттям Верховною Радою 18 грудня 2004 року ЗУ «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» в зв'язку із зміною економічної системи й інтеграцією країни світове співтовариство.

Це потребує запровадження єдиних світових стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності оборотних активів, що дасть змогу усунути економічні й торговельні бар’єри, активізувати надходження іноземних інвестицій, виходити на світові ринки капіталу, формувати конкурентоспроможне ринкове середовище. Ця проблема актуальна для всіх країн світу, особливо для нашої країни, оскільки бухгалтерський облік є необхідним засобом ведення міжнародного бізнесу й формування сучасної економічної політики.

При здійсненні зовнішньоекономічних операцій, українські підприємства як суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності, повинні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

узгоджувати свої економічні інтереси з іноземними контрагентами. Однією із проблем є відмінності у веденні бухгалтерського обліку, зокрема оцінка та визнання дебіторської заборгованості торговельних підприємств. Це спричинює певні непорозуміння з іноземними партнерами щодо форми і змісту розрахунків, визнання економічної вигоди тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти обліку дебіторської заборгованості є предметом наукових праць багатьох вітчизняних вчених, таких як: Бутинець Ф.Ф, Голов С.Ф., Знамеровська Т.М., Марусяк Н.А., Некрасенко Л.А., Сопко В.В., та інші.

Постановка завдання. Провести порівняльний аналіз щодо оцінки дебіторської заборгованості за українськими П(С)БО та МСБО.

Виклад основного матеріалу. Методологічні основи відображення у вітчизняному бухгалтерському обліку і звітності дебіторської заборгованості наведені в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». У міжнародному обліку ці питання регулюються декількома стандартами, серед них: МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 32 «Фінансові інструменти: розкриття і подання», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [1].

У національній економічній науці застосовують класифікацію дебіторської заборгованості, що залежала від сфери функціонування дебітора. Проте такий підхід істотно відрізняється від зарубіжного, який ґрунтується на принципі: різні види дебіторської заборгованості мають різне тлумачення.

Дебіторська заборгованість за міжнародним досвідом поділяється на групи:

- для оцінки фінансового результату;
- для прийняття управлінських рішень;
- для контролю і регулювання.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Відповідно до П(С)БО 10 виділяють наступні види дебіторської заборгованості:

- довгострокова;
- поточна;
- безнадійна [1].

Враховуючи те, що в економічній науці виникли два види класифікаційного групування дебіторської заборгованості, які водночас є і подібними, і різними, класифікація за вітчизняним досвідом зорієнтована на жорстко регульовану економіку та недостатньо враховує вимоги ринку. Тому із розширенням міжнародних відносин і переходом на Міжнародні стандарти фінансової звітності під час вирішення цього питання потрібно враховувати досвід зарубіжних країн .

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним, але, не зважаючи на це, існують певні розбіжності.

Відмінності в підходах до оцінки, визнання і розкриття інформації про дебіторську заборгованість в бухгалтерській звітності відповідно до МСБО і українських нормативних актів узагальнені в таблиці 1.

Виходячи із вимог міжнародних стандартів можна зазначити, що для визначення дебіторської заборгованості, яка відображається в балансі, необхідно:

- провести інвентаризацію дебіторської заборгованості та списати однозначно безнадійну заборгованість;
- нарахувати резерв сумнівних боргів для дебіторської заборгованості, що залишилася, і вирахувати його з величини дебіторської заборго-ваності[3].

Слід зазначити, що в Україні порядок формування сум резерву по сумнівних боргах і його максимальний розмір регулюється законодавчо,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

тоді як в міжнародних стандартах методи розрахунку величини резерву сумнівних боргів не передбачаються.

Таблиця 1

Основні відмінності в організації обліку між національними та міжнародними стандартами

Вимоги П(С)БО	Вимоги МСБО
1.Визначення дебіторської заборгованості	
ПСБО 10: дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.	МСБО 32: дебіторська заборгованість визначається як фінансовий актив .
2.Визнання дебіторської заборгованості	
ПСБО 10: визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприє-мством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.	МСБО 39: підприємству слід визнава-ти дебіторську заборгованість у ба-лансі, коли воно стає стороною конт-рактних зобов'язань (договору) і внас-лідок цього мають право отримувати гроші або інші цінності.
3.Оцінка дебіторської заборгованості	
ПСБО 10: при зарахуванні на баланс дебіторська заборгованість оцінюєть-ся за первісною вартістю, а на дату балансу - за чистою реалізаційною вартістю. Під первісною вартістю, у цьому випадку розуміється вартість, за якою такий товар був реалізований, а не його собівартість.	МСБО 39: під час первісного визнан-ня фінансового активу слід оцінювати їх за собівартістю, яка є справедливою вартістю компенсації, наданої або отриманої за них. Після первинного визнання дебіторська заборгованість оцінюється за вартістю, що амортизу-ється, із застосуванням методу ефективної ставки відсотка.
4.Визначення сумнівної дебіторської заборгованості	
ПСБО 10: безнадійна дебіторська за-боргованість – поточна дебіторська заборгованість щодо якої існує впев-неність про її неповернення боржни-ком або за якої минув строк позовної давності.	МСБО 39: визнання сумнівної дебі-торської заборгованості відбувається у наступних випадках: значні фінан-сові труднощі емітента, фактичний розрив контракту, висока імовірність банкрутства або іншої реорганізації підприємства, визнання збитку від зменшення корисності цього активу в попередньому звітному періоді.
5.Відображення дебіторської заборгованості у звітності	
ПСБО 10: за чистою реалізаційною вартістю.	МСБО: прямо не вимагають відобра-ження дебіторської заборгованості в балансі, проте необхідним є відобра-ження резерву сумнівних боргів.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

6.Розкриття інформації про дебіторську заборгованість у Примітках до фінансової звітності	
П(С)БО 10: перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборго-ваності; метод визначення величини резерву сумнівних боргів; склад і сума статті балансу «Інша дебіторська за-боргованість»; сума поточної дебітор-ської заборгованості за продукцію товари, роботи, послуги в розрізі класифікації дебіторської заборгова-ності за строками непогашення; залишок резерву сумнівних боргів за кожною статтею поточної дебіторської за-боргованості, його утворення та вико-ристання в звітному періоді.	МСБО 1: аналіз дебіторської заборго-ваності покупців; інших членів групи; пов'язаних сторін; авансованих плате-жів; інші суми.

Характерним для вітчизняної системи є те, що в Україні норми ведення бухгалтерського обліку чітко регламентовані, недотримання яких зумовлює різні типи відповідальності (адміністративну, кримінальну) [3]. А в міжнародній системі обліку навпаки зазначаються лише базові фундаментальні концепції ведення фінансового обліку, тому компанії, що ведуть бухгалтерський облік за міжнародними стандартами мають право самостійно обирати форми фінансової звітності, методи відображення в них інформації про певні об'єкти обліку, а також при встановленні відповідного рівня суттєвості, відображати у звітності лише всі суттєві дані бухгалтерського обліку.

Висновок. Проведений аналіз обліку дебіторської заборгованості згідно П(С)БО та МСБО, дає змогу стверджувати про їх взаємоузгодженість, але існують деякі відмінності, які викликані національними та економічними особливостями, що склалися в Україні. Для вітчизняної облікової системи характерне існування чітких норм ведення обліку дебіторської заборгованості, що суворо регулюється національними стандартами, тоді як міжнародній практиці така регламентація відсутня і МСБО носять суто рекомендаційний характер.

Адаптація звітності українських підприємств до МСБО дозволить уникнути необхідності у складанні податкової та спеціалізованої звітності

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

(звітних даних), зменшити ризики для інвесторів та кредиторів, забезпечити прозорість і зрозумілість інформації, підвищити зростання довіри до показників фінансової звітності, поглибити міжнародну кооперацію в галузі бухгалтерського обліку, зменшити витрати на розроблення власних стандартів.

ЛІТЕРАТУРА

1.Знамеровська Т.М. Теоретичні та облікові аспекти дебіторської заборгованості/ Т.М. Знамеровська // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2009. – № 49– С.45-67

2.Марусяк Н. А. Дебіторська та кредиторська заборгованість як ос-новні фінансові регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства / Н. А. Марусяк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – С.139-142.

3.Некрасенко Л.А. Шляхи оптимізації дебіторської заборгованості [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua

УДК 330.123.7:657

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ У ВИРОБНИКА

О. В. Рафальська, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Висвітлено поняття давальницької сировини, розкрито суть операцій з перероблення давальницької сировини у виробника. Досліджено порядок документування, організацію синтетичного та аналітичного обліку давальницької сировини у виробника.

Ключові слова: *позабалансовий облік, позабалансовий рахунок, давальницька сировина (матеріали).*

Актуальність проблеми. Операції з переробки давальницької сировини в останні роки отримали широке розповсюдження. Давальницька сировина у підприємства-виробника є об'єктом позабалансового обліку. Не дивлячись на багатий досвід роботи з

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

давальницькою сировиною, в багатьох галузях промисловості, на практиці виникають численні питання, пов’язані з веденням бухгалтерського обліку таких господарських операцій, так як на законодавчо-нормативному рівні не розроблено єдиної методики ведення бухгалтерського обліку операцій з давальницькою сировиною у виробника.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми обліку операцій з давальницькою сировиною дослідили вчені-економісти, такі як: Ф.Ф. Бутинець, В.Є. Житний, О.Р. Кіляр, В. Кузнецов, В.В. Матвєєва.

Вивчення літератури з цієї тематики дає підстави стверджувати, що науковці переважно розглядають питання обліку операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах.

Постановка завдання. Розробити та обґрунтувати теоретичні положення та практичні рекомендації щодо вдосконалення методики та організації позабалансового обліку давальницької сировини у виробника.

Виклад основного матеріалу. За визначенням Податкового кодексу України, давальницька сировина – це сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції чи її частини їх власникові, або за його дорученням іншій особі [5].

Суть операцій з переробки давальницької сировини полягає у тому, що власник сировини, тобто замовник – має намір виготовити продукцію зі своєї сировини. З цією метою він укладає договір з іншим підприємством-виробником, що має необхідну виробничу базу. Згідно з договором, підприємство-виробник виготовляє з одержаної сировини продукцію і передає її замовнику, який зобов'язується оплатити послуги з перероблення. При цьому давальницька сировина є власністю замовника і при передачі її для перероблення виконавцю право власності на неї до

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

виконавця не переходить.

Існує кілька причин, що змушують підприємство використовувати в своїй діяльності давальницьку сировину, а саме:

1. Якщо, підприємство-замовник являється підприємством оптової торгівлі, що не має матеріально-технічної бази для виготовлення необхідної покупцю продукції.

2. Для підприємства-підрядника використання договорів на переробку давальницької сировини вигідно тому що, воно має можливість забезпечити себе замовленнями без застосування трудових ресурсів і оборотних засобів на придбання необхідних матеріалів (сировини) [1].

Підприємство, яке поряд з переробкою давальницької сировини здійснює виробництво продукції з власної сировини, повинно вести відокремлений облік. Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій для обліку сировини і матеріалів, прийнятих для перероблення, передбачений позабалансовий рахунок 022 "Матеріали, прийняті для перероблення". Бухгалтерський облік таких цінностей ведеться за простою схемою, за якою записи про надходження та вибуття цінностей проводяться тільки на одному позабалансовому рахунку із зазначенням змісту і кількісно-вартісних показників операції. Аналітичний облік давальницької сировини ведеться за замовниками чи договорами, видами сировини і матеріалів та за місцями їх зберігання чи перероблення. Одиницею обліку давальницької сировини є її найменування або однорідна група [2].

Перед здійсненням операцій з давальницькою сировиною, між замовником та виконавцем укладається договір. Даний договір повинен бути укладений з дотриманням норм Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435 [6]. Відповідно до Цивільного Кодексу України договір про операції з давальницькою сировиною за своїм змістом відповідає договору підряду.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Основою для відображення в обліку одержаної давальницької сировини є виписана замовником накладна або товарно-транспортна накладна, акт передачі та додані документи, які підтверджують якість давальницької сировини. При оприбуткуванні на одержану давальницьку сировину оформляється прибутковий ордер, в якому також зазначають, що сировина поступила на давальницьких умовах. На внутрішнє переміщення давальницької сировини підприємство-виконавець складає внутрішні документи, які передбачає його система документообігу (лімітно-забірна картка, акт-вимога на заміну матеріалів, накладна вимога на відпуск) [4].

Передача замовнику виготовленої з давальницької сировини продукції оформляється актом про виконані роботи та накладною. В акті вказуються дані про фактично виконані роботи і їх вартість, яка визначається підприємством - виробником виходячи із фактичних затрат пов'язаних з виготовленням продукції з давальницької сировини. Крім того, виробник представляє звіт про використання давальницької сировини. Надлишок сировини повертається замовнику, якщо договором не передбачено часткову оплату робіт сировиною.

В обліку виробника давальницька сировина, що надійшла від замовника, оприбутковується за вартістю, вказаною ним у накладній (або акті приймання-передачі).

З метою удосконалення обліку давальницької сировини у виконавця доцільно на рахунку 022 "Матеріали прийняті для перероблення" вести облік у розрізі таких рахунків: 0221 "Матеріали для перероблення на складі" та на рахунку 0222 "Давальницька сировина у виробництві" з подальшою деталізацією дати отримання, замовника, договору, найменування давальницької сировини, термінів перероблення, кількості, якості, ціни, вартості.

Давальницькі матеріали, одержані від замовника і прийняті на перероблення відображаються по дебету 0221 "Матеріали для

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

перероблення на складі". Давальницькі матеріали, що передані зі складу на переробку на основі документів про внутрішнє переміщення списуються з кредиту рахунку 0221 і одночасно оприбутковуються в дебет позабалансового рахунку 0222 "Давальницька сировина у виробництві" [3].

Після підписання акту виконаних робіт вартість давальницької сировини списується з кредиту рахунку 0222. Розрахунки між замовником і виробником можуть здійснюватися у грошовій і не грошовій (товарообмінній) формах. А саме: грошима через касу підприємства або безготівковим перерахуванням коштів на поточний рахунок; частиною давальницької сировини; частиною готової продукції, змішаними методами.

Якщо договором за окрему винагороду передбачено подальше зберігання готової продукції замовника у виконавця, її відвантаження покупцям зі складу виробника, то її потрібно обліковувати на позабалансовому рахунку 023 "Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні". Кореспонденцію рахунків обліку операцій з давальницькою сировиною у виробника відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Відображення господарських операцій з переробки давальницької сировини на рахунках бухгалтерського обліку у виробника - резидента

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Первинні документи
	Дебет	Кредит	
Прийнято на склад від замовника сировину і матеріали для перероблення (давальницьку сировину) за ціною, вказаною у договорі	0221	-	Накладна (акт приймання - передачі), прибутковий ордер
Відпущено давальницьку	-	0	Лімітно-

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

сировину у виробництво		221	забірна картка (накладна вимога)
Давальницька сировина поступила у виробництво	0 222	-	Лімітно-забірна картка (накладна вимога)
Відображені затрати на перероблення (використання власних матеріалів, заробітна плата, відрахування на загальнообов'язкове соціальне страхування, амортизаційні відрахування та загальновиробничі витрати)	2 3	2 0, 22, 66, 65, 13, 91	Документи, що передбачені для обліку витрат підприємства - виробника
Списані фактичні витрати давальницької сировини	-	0 222	Звіт виробника, акт про виконанні роботи
Відправлено на склад надлишок давальницької сировини	-	0 222	Прибутковий ордер
Оприбутковано на складі надлишок давальницької сировини	0 221	-	Прибутковий ордер
Повернуто замовнику надлишок	-	0 221	Накладна
Відображена заборгованість замовника за послуги з перероблення давальницької сировини	3 6	7 03	Акт про виконані роботи
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	7 03	6 41	Податкова накладна
Списані власні затрати на перероблення давальницької сировини	9 0	2 3	Довідка бухгалтерії

Регістром бухгалтерського обліку давальницької сировини підприємства виконавця є Відомість 8 "Позабалансовий облік". Недоліком цієї відомості є те, що вона не враховує особливостей обліку окремих об'єктів, зокрема операцій з давальницькою сировиною.

Контроль за фактичною наявністю давальницької сировини у виробника здійснюється за допомогою проведення її інвентаризації. Не менш важливим є питання контролю за витрачанням давальницької сировини і виходом готової продукції та її якістю, що сприятиме дотриманню умов договору та подальшій співпраці із замовником [1].

Залишки давальницької сировини у балансі виконавця не відображаються. Зважаючи на те, що фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій і подій, яка

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

може вплинути на прийняття рішення її користувачами, відомості про позабалансові події варто відображати у Примітках до фінансових звітів.

Висновки. Право власності на давальницьку сировину та продукти її перероблення належить замовнику, що спричиняє її відображення у виробника у складі об'єктів позабалансового обліку. Виробник несе повну відповідальність за збереження давальницької сировини та виконання умов договору на її перероблення і повинен дбати про належне документування та організацію обліку і внутрішньогосподарського контролю за операціями з давальницькою сировиною. Запропонована методика обліку операцій з давальницькою сировиною у виробника допоможе підвищити якість обліково-аналітичної інформації про наявність та рух цих цінностей, рівень системи контролю за цими операціями та їх ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутинець Ф. Ф. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності / Ф. Ф. Бутинець. — Житомир: ПП «Рута», 2007. — 544 с.
2. Матвєєва В. Операції з давальницькою сировиною / В. Матвєєва, В. Кузнєцов. – Х. : Фактор, 2008. – 160с.
3. Житний В.Є. Удосконалення операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах / В. Є. Житний . – Х., 2006. – 203 с.
4. Кіляр О.Р. Проблемні питання здійснення операцій з давальницькою сировиною в Україні / О.Р. Кіляр // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. – 2010. – № 16. – С. 390-396.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI : [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://portal.rada.gov.ua
6. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435: [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://portal.rada.gov.ua

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657: 339.56

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКСПОРТНО – ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Н. В. Денисова, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

У даній статті розглядається проблема проведення експортно-імпортних операцій, обсяг експорту та імпорту товарів і послуг у нашій стране.Указана динаміка обсягів експорту-імпорту послуг, вказані країни-партнери України в експорті та імпорті послуг.

***Ключові слова**: екпорт, імпорт, експортні операції, імпортні операції.*

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб’єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Здійснювати операції пов’язані з зовнішньоекономічною діяльністю підприємства можуть лише висококваліфіковані спеціалісти, які знають міжнародні правила розрахунків, а також володіють нормативною базою по регулюванню порядку проведення операцій в іноземній валюті в Україні та за її межами. Експортно-імпортні операції залишаються основним джерелом валютних надходжень підприємств-резидентів. Створення у сфері експортно-імпортних операцій сприятливих законодавчих та податкових умов для українських підприємств буде стимулювати збільшення обсягів притоків іноземної валюти в державу.

Головною метою дослідження є проаналізувати і оцінити механізм регулювання експортних та імпортних операцій в Україні, уточнити місце і зміст експортно-імпортних операцій у системі зовнішньоекономічної діяльності та конкретизувати економічно-правове значення і сутність експортно-імпортних операцій. Адже, щоб уникнути негативних обставин в боротьбі за ринки збуту, суб’єктам зовнішньоекономічної діяльності

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

потрібно постійно слідкувати за змінами, які відбуваються в механізмі зовнішньоторговельного регулювання, знати відмінності національних митних режимів, норми та правила, які вводяться міжнародними угодами.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Організаційні питання зовнішньоекономічних діяльності підприємства виглядають ясними і простими для неспеціалістів. Проте досвідчені працівники добре знають, як багато вигідних зовнішньоекономічних проектів залишилися нереалізованими через так звані дрібниці. В числі таких “дрібниць” помилки у виборі виду міжнародного бізнесу, недооцінка різноманітних форм державного регулювання ЗЕД, нечіткий розподіл функціональних обов’язків між працівниками зовнішньоторговельної фірми. Найбільш ґрунтовно ця проблема розглянута у працях таких вітчизняних вчених: Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, Л.О. Кадуріної, М.В. Кужельного, Є.В. Мниха, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, М.Г. Чумаченька та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах економічної кризи необхідно вживати всі можливі способи щодо удосконалення зовнішньоекономічної діяльності. Дуже важливо організувати цю діяльність таким чином, щоб вона була якісною та приносила прибутки. В період фінансової кризи необхідно розуміти всю проблематику здійснення експортно-імпортних операцій. Більшість господарюючих суб'єктів втратили можливості вступати в зовнішньоекономічні відносини. Ефективність організації експортно-імпортних операцій значним чином пов’язані з ефективністю функціонування підприємства в цілому.

При укладенні експортних угод слід пам'ятати, що деякі види експорту в Україні заборонені, зокрема:

- експорт з території України предметів, які представляють національне, історичне або культурне надбання українського народу, що визначається відповідно до законів України;
- експорт товарів, який здійснюється з порушенням прав промислової та інтелектуальної власності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Досвід діяльності підприємств України на зовнішньому ринку підтверджує необхідність врахування його особливостей при оцінці вигідності зовнішньоекономічних операцій та проектів. Слід враховувати перспективну зміну попиту на продукцію та можливість зміни обсягу виробництва, коливання світових цін на ресурси та готову продукцію, зміну витрат на виробництво зі зміною обсягу випуску продукції. Врахувати всі чинники надзвичайно важко, а в багатьох випадках і неможливо. Але із збільшенням кількості врахованих чинників достовірність результатів розрахунків зростає.

Складність зовнішньоекономічних операцій не дає змоги жорстоко формалізувати всі чинники впливу, в зв'язку з чим система розрахунків не обов'язково повинна мати єдиний критерій. Можливе існування двох і більше критеріїв залежно від інтересів залучених до проекту учасників.

Успіх проведення імпортних та експортних операцій та реалізація міжнародних проектів залежить не лише від достовірності економічної оцінки, а й від досвіду, інтуїції, знань спеціалістів та керівників, відповідальних за їх здійснення. Важливим при цьому є використання аналогів та попереднього досвіду, володіння інформацією про партнерів, вміння вести переговори. Самі по собі розрахунки не гарантують успіху, але є відправною точкою при прийнятті рішень.

Інтернаціоналізація та глобалізація господарського життя в тій чи іншій мірі характерна для усіх держав незалежно від рівня розвитку та географічного розташування. Одним з наслідків процесу перетворення в нашій країні є різке зростання кількості підприємств, які беруть активну участь у різних напрямках зовнішньоекономічної діяльності.

Сучасне світове суспільство характеризується зміцненням взаємодії між країнами. Тенденція до об'єднання підсилюється необхідністю розв'язання глобальних проблем, які виникають перед людством. Найбільш глибокою основою закріплення цілісності світу складає взаємозалежність країн в економічній сфері. Жодна країна в світі не може

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

повноцінно існувати, якщо вона не являється повноцінною частиною світогосподарських зв'язків. На сьогодні існує два способи глобалізації світу: шляхом міждержавних економічних союзів та завдяки всесвітній торговельній організації.

Найважливішою рисою розвитку сучасного світового господарства являється інтернаціоналізація виробництва, зростання економічної взаємозалежності держав, перехід цивілізованих країн від замкнутих національних господарств до економіки відкритого типу. Одна з форм прояву відкритості – міжнародна економічна інтеграція, яку можна розглядати як вищу форму інтернаціоналізації в економіці.

Розвиток зовнішньої торгівлі України в умовах глобалізації та інтернаціоналізації тісно пов'язаний з розвитком зовнішньої торгівлі країн СНД.

Висновки. Щоб досягти збалансованості економіки і рівноваги внутрішнього ринку України, стимулювання прогресивних змін в економіці, створення сприятливих умов для входження економіки України в систему міжнародного поділу праці, державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності повинно забезпечити захист всіх економічних інтересів України і законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

При переході на зовнішній ринок товарів (робіт, послуг) в якості експортера або імпортера підприємству доцільно провести такі дії:

- встановити мету здійснення експортно-імпортних операцій;
- проаналізувати умови функціонування підприємств, з яким суб'єкти будуть заключати угоди;
- заключити угоди на реалізацію товарів, робіт, послуг;
- оцінити зовнішнє середовище, вибрати ринки збуту або ринки закупівель, знайти шляхи виходу на них;
- визначити ціну товару та умови його постачання

Здійснюючи зовнішньоекономічну політику держава застосовує

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

економічні і адміністративні методи.

Для того щоб уникнути негативних обставин в боротьбі за ринки збуту, суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності потрібно постійно слідкувати за змінами, які відбуваються в механізмі зовнішньоторговельного регулювання, знати відмінності національних митних режимів, норми та правила, які вводяться міжнародними угодами. Тобто, сутність державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків міститься у забезпеченні гармонії інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради Украіни http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12
2. Закон України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради Украіни http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=351-14
3. Бутинець Ф.Ф. Загальні засади експортно-імпортної діяльності // Облік і аналіз в ЗЕД: Підручник. – Вид. 2-ге, доп. і переробл./Ф.Ф. Бутинець – Житомир: ПП Рута, 2001. – 542с.
4. Кадуріна Л.О. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] /Л.О. Кадуріна. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2003. – 272с.
5. Ірха Л.І. Бухгалтерський облік експортних та імпортних операцій/Л.І. Ірха// Актуальні проблеми економіки. - 2004. - №6. – с. 46-49.
6. Осауленко О.Г. Розподіл обсягів експорту - імпорту товарів за формами власності за січень-червень 2011 року/О. Г. Осауленко//Експрес-інформація. – 2011. - № 203. – с. 12 -18.

УДК: 33(477):330.322

ОФШОРНИЙ БІЗНЕС ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

І. М. Каверіна, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено механізм функціонування офшорного бізнесу, проаналізовано його позитивні та негативні аспекти, сформульовано пропозиції щодо основних напрямків його удосконалення.

Ключові слова: *офшорний бізнес, офшорні операції, офшорна зона, капітал, фінансові потоки, міжнародні економічні відносини.*

Актуальність проблеми. Протягом останніх десятиліть офшорна фінансова діяльність посідає все значніше місце у глобальній фінансовій системі. З одного боку, спостерігається суттєве зростання обсягів офшорних операцій та зростання кількості офшорних фінансових установ, проте, з другого боку, має місце досить неоднозначне ставлення до цього явища в урядових, ділових та наукових колах. Ті чи інші види офшорних фінансових операцій широко увійшли у практику міжнародного корпоративного управління, тоді як національні уряди вважають їх переважно засобом ухилення від оподаткування та відмивання «брудних» грошей[1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні дослідженням окремих питань сутності офшорних центрів та тенденцій їх розвитку присвячені праці таких вчених, як: О. Бондарева, В. Кравченка, Н.П. Кучерявенка, С.А. Квасова, та інших, серед зарубіжних вчених слід виокремити А.Абалкіну, В. Балашову, К.Волкову та інших.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування теоретичних і організаційних засад функціонування офшорних територій, аналіз позитивних та негативних аспектів розвитку офшорного бізнесу, розробка обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення механізму функціонування офшорного бізнесу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Сучасний офшорний бізнес дуже складний, в його схемах використовуються як класичні офшори, так і високорозвинуті країни з високою прозорістю бізнесу, які дають певні привілеї для нерезидентів.

Термін “офшорна зона” передбачає будь-яку країну з низькою або нульовою податковою ставкою на всі або окремі категорії прибутків, визначений рівень банківської або комерційної таємниці і мінімальною або повною відсутністю резервних вимог центрального банку чи обмежень по конвертованості валюти.

Досить часто офшорні зони асоціюються з “відмиванням” грошей, шахрайством та криміналом, він позначає лише фінансовий інструмент, який законно використовується для ефективного податкового планування, проведення фінансових операцій, роботи з цінними паперами, захисту власності, управління ризиками. Цей механізм залучає знання та досвід використання податкового права й законодавства, міжнародних договорів і фінансових схем. Сьогодні налічується 40-45 класичних офшорів, з урахуванням тісно пов'язаних з ними держав їх загальне число зростає до 100, а це майже половина держав світу [3]. Майже всі великі іноземні банки та інвестиційні компанії застосовують офшори для здійснення своїх фінансових операцій. В Україні 70-75% отриманих інвестицій надходить через офшорні зони [2].

Створюючи офшорну компанію, підприємець може суттєво і абсолютно законно зменшити суму податкових виплат його місцевої фірми. У результаті взаємодії місцевої фірми і офшорної компанії можна практично ліквідувати виплати по податку на прибуток і значно зменшити виплати по прибутковому податку.

При цьому головне правило, якого потрібно дотримуватися при створенні і використанні офшорних компаній – врахування норм вітчизняного законодавства і норм країни реєстрації компанії. Офшорні компанії створюються у державах, де діє режим пільгового

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

оподаткування, і є відсутнім валютний контроль. Таких держав у світі нараховується близько п'ятдесяти. Серед них: Кіпр, Беліз, Панама, Коста-Ріка, Британські Віргінські острови, Ліберія, Гібралтар, острів Мен, Мальта тощо.

Створення такої компанії коштує близько 1000 доларів США і приблизно стільки ж – підтримка її юридичної адреси протягом року. Створення нової компанії триває від одного до декількох днів. Офшорні компанії мають право відкривати рахунки у більшості країн світу в будь-яких банках і у будь-якій валюті. У багатьох офшорних зонах компанії не є зобов'язаними надавати бухгалтерські звіти, а ні податковим, а ні урядовим органам.

Суперечка з приводу дійсної ролі офшорних компаній у міжнародній економіці не закінчена. Прогнозувати розвиток подій тут вельми непросто, проте такі прогнози вже робляться. Так, за оцінками The Boston Consulting Group тенденція, що намітилася останніми роками до зниження частки багатства, залишиться незмінною. У 2011 році на активи під управлінням офшорних компаній припадає лише 6,3 % світового багатства, тоді як у 2001 році частка світового багатства становила 7,4 %. Таке зниження безпосередньо пов'язане з посилюванням позиції світового співтовариства.

Офшорний бізнес набуває все більш багатогранних практичних аспектів в сучасній міжнародній економіці. Такий стрімкий розвиток взаємовідносин в даній сфері бізнесу, пояснюється його численними перевагами:

- спонукають до різноманітних фінансових потоків та прискорення обороту фінансових активів у міжнародному масштабі;

- спонукають до зниження загального податкового тиску у світі і саме цим стимулюють економічну активність у міжнародній економіці;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- сприяння пожвавленості економіки держав на території яких вони розміщуються, що сприяє гармонійному розвитку міжнародної економіки вцілому.

До негативних сторін наявності офшорних територій у міжнародній економіці відносять:

- недобросовісну податкову конкуренцію та ухилення від сплати податків;
- створення умов для відтоку капіталів;
- підтримку тіньової економіки;
- зменшення зайнятості в країнах-донорах;
- отримання поза конкурентних переваг окремими компаніями, що використовують офшори, порівняно з іншими учасниками ринку.

Чималого інтересу і актуальності набувають компанії, розташовані в класичних офшорних зонах. Сьогодні понад 25% світового капіталу і майже 60% фінансових потоків у світі проходить через офшорні зони. Разом з тим завдяки їм кожного року «відмивається» до 600 млрд. дол. США незаконних грошей. З кожним роком ця сума збільшується на декілька мільярдів.

Для українського бізнесу, в умовах обтяжливої податкової системи, несформованості структури власності і недосконалої законодавчої бази, офшори є мало не єдиним способом збереження засобів і участі в капіталі інших компаній, а також отримання грошей в потрібний час в будь-якій точці світу.

Український бізнес використовує офшори для вирішення двох завдань, які взаємопов'язані – це мінімізація оподаткування для збільшення власних прибутків, а також участь у власності українських підприємств через офшори для легкого вилучення і вивозу капіталу. Для вітчизняних умов ведення бізнесу цьому сприяють повною мірою: високі ставки податків, нестабільність законодавства і нестабільна політична система. Перше завдання – мінімізація оподаткування то практика

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

використання офшорних схем для досягнення цієї мети характерна при веденні бізнесу у всіх країнах. Інша справа, що широта її вживання різна і залежить від національних умов.

Друге завдання, яке вирішують українські підприємці через використання офшорів, - це опосередкована участь в капіталі українських підприємств. У нашій країні величезна кількість великих і середніх підприємств мають офшорні компанії. Цим Україна дуже відрізняється від решти світу, де практика використання офшорів з цією метою не настільки широка. Це пов'язано з особливостями первинного накопичення капіталу і нестабільної політичної системи в країні.

В останні роки у зв’язку із загальною глобалізацією міжнародного бізнесу зросла участь офшорного сектора в міжнародній економіці та збільшилася стурбованість світового суспільства потенційною загрозою незаконних операцій світової фінансової системи. Якщо раніше «антиофшорна» боротьба була справою кожної окремої держави, то зараз вона набула всесвітнього значення. Сьогодні у «антиофшорній» боротьбі беруть участь такі міжнародні організації як: Організація Об’єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС), тощо.

Очевидно, що посилення регулювання і контролю над офшорним бізнесом потребує законодавчих змін. У цьому зв’язку першочерговим завданням міжнародного співтовариства на найближчу перспективу є створення законодавчої бази, яка дозволятиме контролювати фінансові операції, що набувають глобальних масштабів.

Законодавство має передбачати застосування більш жорсткіших заходів щодо регулювання офшорного фінансового сектора та забезпечення спеціальних штрафів і серйозних фінансових та економічних санкцій проти країн і компаній у випадку порушення ними встановлених положень і правових норм щодо боротьби з незаконними операціями по відмиванню грошей та легалізацією кримінальних прибутків. Успішне вирішення зазначених проблем можливе лише за умови комплексної

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

співпраці міжнародних фінансових організацій та окремих країн – учасниць економічних відносин.

Хотілося б відзначити, що кожна країна світу зацікавлена в створенні вільно-економічних і офшорних зон, які забезпечують їй стабілізацію і гармонійний розвиток економіки. Проте існування тіньового сектора в економіці гальмує економічний розвиток країни, залучаючи офшорний бізнес до свого середовища. Ось чому сьогодні необхідна ефективна програма з контролю і боротьби насамперед з проникненням тіньової економіки в діяльність офшорних зон і розробка найбільш оптимальної стратегії економічного розвитку. Тобто необхідно вжити таких заходів, які б внести зміни і доповнення в чинне законодавство по контролю діяльності нерезидентів у офшорних зонах, згідно з накопиченим міжнародним досвідом в офшорних зонах сформувати продуктивну схему діяльності на світових ринках цінних паперів, а також при формуванні державної економічної політики необхідно зробити першорядним завданням боротьбу з "відмиванням тіньових капіталів", одержаних в офшорних зонах, з метою поліпшення економічного стану України.

Висновок. Таким чином, за результатами аналізу міжнародного світового досвіду в системі регулювання офшорного бізнесу залишаються відчутні проблеми і окремі держави не спроможні їх усунути самостійно. Крім того, політика, що проводиться міжнародними організаціями (ООН, МВФ, ЄС та ін.) у багатьох випадках показала недостатню дієвість, оскільки цілі, задачі і навіть інструменти політики цих організацій стосовно регулювання офшорного бізнесу часто не співпадають, що призводить до дисбалансу в системі регулювання руху офшорних капіталів.

Фактором успіху для розвитку міжнародного бізнесу за допомогою офшорної діяльності повинні стати вигода, яку отримує як країна-експортер капіталу, так і країна, у якій розміщено офшорні юрисдикції, і

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

це можна досягти тільки завдяки політичної гнучкості цих країн, готовності знаходити компроміси і співпрацювати з міжнародними організаціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бозуленко О. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі/ О. Бозуленко // Економіст. – 2010р. – № 1. – С. 51-53.

2. Пешко А.В. Офшорний бізнес як складова світової економіки / А.В.Пешко // Економіка та підприємництво. – № 3 – 2009р. – С. 233-236.

3. Васильченко З.М. Офшор-бізнес та його економічна сутність / З.М.Васильченко // Вісник. – К., 2008. – С.8-10.

УДК 338.439.5:633.1:339.52

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ЗЕРНОВИХ

А. А. Бундук, магістр
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Проведено дослідження сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності на ринку зернових. Проаналізовано цінову політику та внесок України в поліпшення експортних операцій із зерном.

Ключові слова: *експорт, експортний потенціал, зерно, пшениця, ринок зерна,зов нішньоекономічна діяльність.*

Актуальність проблеми. Функціонування національної економіки в ринкових умовах передбачає включення країни у світові інтеграційні процеси. Особлива роль у вирішенні цієї проблеми належить експортним відносинам, зокрема на ринку зерна України. Зернові культури традиційно займають вагоме місце у формуванні зовнішньоекономічного обороту країни. Стратегічне значення зерна полягає в його універсальності як продукту харчування, можливості тривалого зберігання, транспортування на далекі відстані тощо. Розвиток зовнішньої торгівлі зерновими культурами в Україні відбувається із значними

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

труднощами, що спричинено недосконалістю інфраструктури, відсутністю належної біржової торгівлі, монополізацією посередницьких послуг комерційними фірмами, а також відмежованістю безпосередніх виробників від експортно-імпортних процесів. Розвиток експортних відносин підтверджується тим, що участь України на світовому ринку зерна вимагає структурної перебудови її зернового господарства у контексті розвитку зовнішньоторговельної діяльності, пристосування національних економічних механізмів до вимог відкритості ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії і практики розвитку економічних відносин на вітчизняному та світовому ринках зерна досліджували такі відомі вчені-економісти, як В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, В.І. Власов, П.І. Гайдуцький, В.П. Галушко, В.І. Губенко, О.В. Захарчук,

І.В. Кобута, М.І. Кучер, М.Г. Лобас, З.П. Ніколаєва, П.Т. Саблук, В.Ф. Сайко, І.О. Соловйов, А.А. Фесина, В.С. Шовкалюк, О.М. Шпичак та ін.

Постановка завдання. Мета роботи полягає в розробці теоретико-методичних положень розвитку зовнішньоекономічної діяльності на ринку зерна та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Зерновий ринок являє собою систему товарно-грошових відносин, що виникають між його суб’єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням. Суб’єктами ринку зерна є товаровиробники зерна, підприємства по зберіганню зерна, суб’єкти заставних закупок зерна та проведення інтервенційних операцій, акредитовані біржі та інші (рис. 1).

Сьогодні на ринок зернових впливають багато негативних зовнішніх факторів, які його гальмують. В зв’язку з чим, необхідне цілеспрямоване

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

втручання уряду і його співпраця з трейдерами, а головне – з виробниками, оскільки сільгоспвиробники так і не навчилися прогнозувати свої дії наперед. З року в рік коливання виробництва зерна в державі відбувається на 40% відносно середнього значення. Тому є необхідним здійснення заходів щодо поліпшення координації зернового ринку урядом та поліпшення планування безпосередньо на підприємствах.

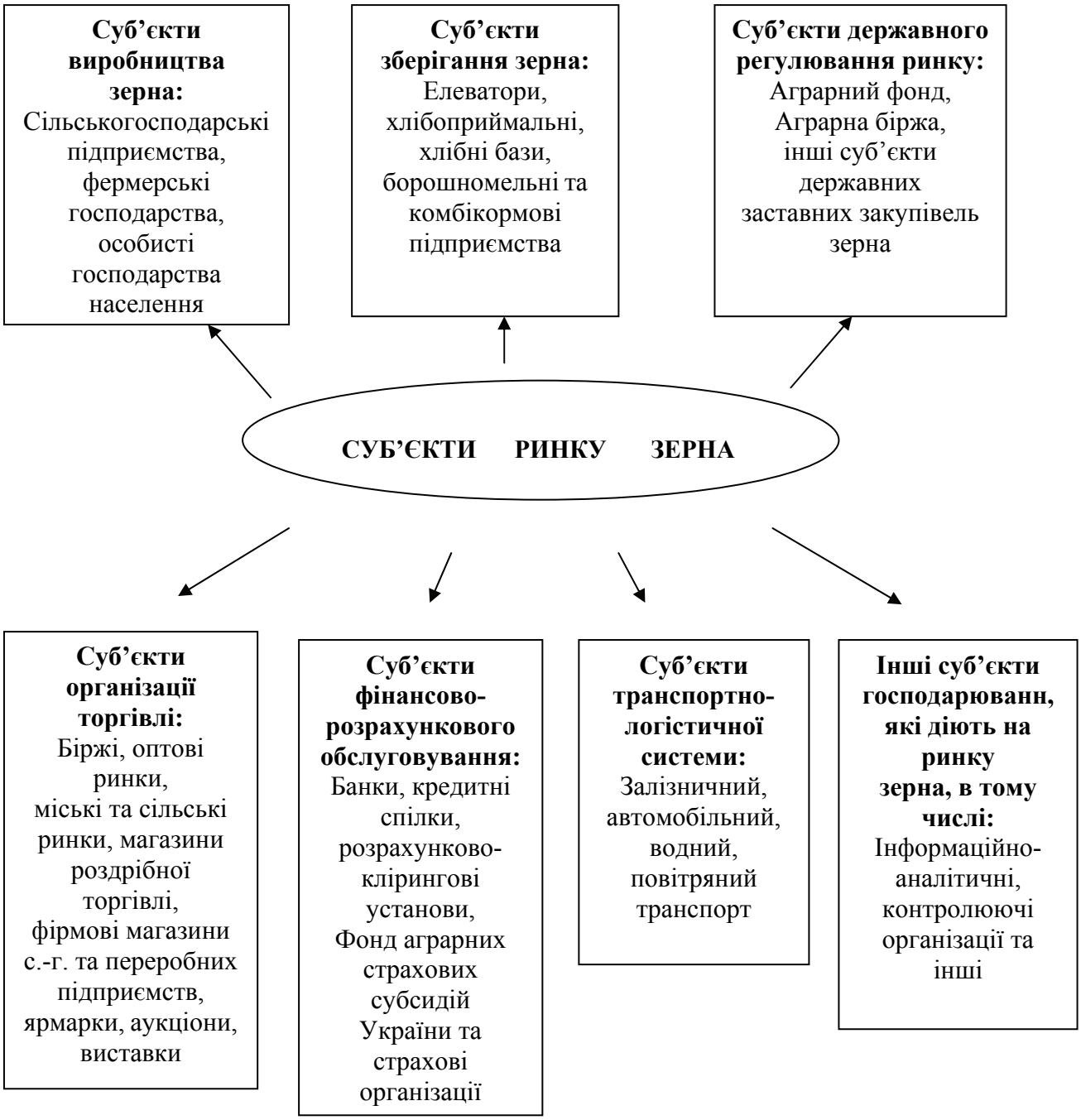

Рис. 1. Суб'єкти ринку зерна України

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Теперішня система регулювання національного ринку зерна України не є ефективною та не відповідає сучасній конкурентоспроможності національного зернового сектора, вона не враховує зміни у світовому середовищі, які безпосередньо пов'язані із розвитком світової фінансово-економічної кризи і, в свою чергу не пропонує потрібного державного регулювання зернового сектора. Певна пасивність держави звужує переваги національних ринків зерновиробників у конкурентній боротьбі на світовому ринку, в наслідок незабезпечення національних економічних інтересів України.

Можна виділити такі шляхи підвищення ефективності управління експортом зерна:

— ціноутворення на зовнішньому ринку при існуючих сталих конкурентних відносинах;

— розробка стратегії диверсифікації ризиків при збуті зернопродуктів на зовнішньому ринку;

— виявлення перспективних ринків збуту;

— зменшення витрат на вирощування зерна, застосування прогресивних технологій при обробці та сортуванні;

— виробництво оригінального насіння власної селекції для продажу на закордонних ринках збуту;

— визначення оптимального обсягу товару для продажу через кожний конкретний канал збуту;

— збільшення національної доданої вартості у зерновій торгівлі;

Таким чином складовими механізму ефективного управління збутом зерна на зовнішньому ринку є:

— підфункція управління комерційною діяльністю на зовнішньому ринку зернових;

— підфункція управління оновленням сортів та технологій вирощування та обробки зерна, з метою зменшення витратності;

— підфункція ціноутворення на зовнішніх ринках зернових;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— вплив державного регулювання ЗЕД на ринку зернових;

— підфункція управління кадровим потенціалом на підприємствах експортерах зерна.

У сучасному економічному просторі, де базові засади конкурентної боротьби формуються на основі чинників глобалізації, зовнішня торгівля є надзвичайно важливим елементом державної економічної політики. Об'єднання економічних систем майже усіх країн світу передбачає створення єдиної світової економічної системи на основі порівняльних переваг у виробництві певних видів продукції.

Пшениця є однією з головних зернових культур в світовому виробництві. В структурі загального виробництва зерна її частка в останні роки була на рівні 38-39%. За прогнозами FAS USDA (Іноземної сільськогосподарської служби при Міністерстві сільського господарства США), посівні площі під пшеницею збільшено майже на 3%, виробництво має зрости до 663 млн. тонн, це історичний максимум. Ріст виробництва очікується майже в усіх основних країнах-виробниках: США, Канаді, Австралії, Російській Федерації, Аргентині та Україні [1].

Кукурудза, як одна з домінуючих сільськогосподарських культур у світі, має останніми роками найбільшу (45-47%) частку у виробництві зернових. Її цінність полягає в широкому спектрі використання. З одного боку це суто харчове направлення. З іншого, кукурудза це є цінний інгредієнт кормів при відгодівлі домашньої худоби. В останні роки з'явився ще один шлях використання кукурудзи - це її перероблення на біоетанол. Особливого розмаху це набуло в США - основному виробнику кукурудзи в світі.

В середньому протягом останніх трьох років в структурі валової продукції сільського господарства зернові культури сформували 18% загального обсягу виробництва сільськогосподарської продукції.

Експорт і імпорт зерна здійснюватиметься з урахуванням необхідності захисту інтересів вітчизняних товаровиробників у сфері

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

агропромислового виробництва і забезпечення продовольчої безпеки зерна. Одним з важливих напрямів підтримки експорту є розвиток системи річкових і морських припортових елеваторів. Нарощування потужностей портової інфраструктури є необхідним для забезпечення безперебійного експорту зерна [2].

Основним напрямом експорту українського зерна залишаються ринки країн Африки, в першу чергу, через їх місткість. Варто зазначити, що в минулому сезоні пшеницю вивозили до Іспанії, поставляли в Туніс, Ізраїль, Йорданію, Пакистан, Туреччину, Єгипет, Ліван. Ячмінь продавали до Саудівської Аравії, Ірану, Сирії, Кіпру, Алжиру, Кувейту. Географія поставок у поточному маркетинговому році мало чим буде відрізнятися від минулого [4].

Для забезпечення ефективного функціонування зернового ринку в перспективі, необхідно внести зміни до Податкового Кодексу України в частині:

— запровадження щорічних змін по справлянню ПДВ і експертного мита в залежності від зміни цінової кон'юнктури на світовому ринку зерна;

— впорядкувати правила та механізми митного регулювання експорту зернових культур.

Обґрунтованим є запровадження мита не на календарні періоди, а на маркетингові роки;

— при визначені розмірів митних тарифів необхідно оперативно враховувати кон'юнктуру світового та вітчизняного ринків зерна з метою вилучення надприбутків та компенсації втрат. Для цього необхідно посилити галузевим представництвом склад Митно-тарифної ради при Кабінеті Міністрів України та сформувати в найближчий період при Міністерстві аграрної політики та продовольства України центр моніторингу аграрного ринку;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

— враховуючи вище зазначене найбільш обґрунтованим підходом до митного регулювання ринку зерна та його експорту є спрямування надходжень митних платежів до спеціального фонду державного бюджету із наступним їх використанням виключено на розвиток аграрної галузі.

Висновки. Отже, розвиток зовнішньоекономічної діяльності на ринку зернових та вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, що регулює правовідносини на ринку зерна, можуть істотно покращити результативні показники функціонування як окремих суб'єктів зернового ринку, так і в цілому агропромислового сектора України.

Умовою подальшого розвитку зовнішньоекономічної діяльності товаровиробників є формування інфраструктури ринку зерна шляхом організації біржової торгівлі, створення резервних фондів необхідних обсягів, здійснення відповідної державної цінової політики. Перелічене дасть змогу задіяти альтернативний канал збуту вирощеного сільськогосподарськими товаровиробниками зерна – зовнішній ринок, що дозволить їм привести граничні витрати до максимальної продуктивності виробництва й одержати найвищу віддачу від вкладеного капіталу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Foreign Agricultural Service.[Електронний ресурс]/Режим доступу: h ttp:// www. fapri.iastate.edu.
2. Доповідь продовольчої та сільськогосподарської організації ООН. [Електронний ресурс]/Режим доступу: http.://www.un.org.
3. Out of crisis opportunity. United Nations Environment Programme. 16 february 2009// [Електронний ресурс]/Режим доступу: http://www.unep.org.
4. Свояченко М. Зерно України: стратегія розвитку, ринки збуту, продовольча та енергетична безпека// Агробізнес сьогодні/ М. Свояченко. – К. – 2008. - № 15-16. - С. 24-2.
5. Нікішина О.В. Стратегічні орієнтири розвитку зернового ринку України / О.В. Нікішина. [Електронний ресурс]/ Режим доступу:http://www.confcontact.com.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 334.726

СПІЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФОРМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

А. С. Горєва, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглядаються спільні підприємства як один з видів здійснення спільної діяльності в Україні та форм господарського співробітництва з іноземним партнером.Визначено основні переваги створення спільних підприємств та основні перешкоди для їх ефективного функціонування.

Ключові слова: *спільні підприємства, іноземні інвестиції, зовнішньоекономічні відносини.*

Актуальність проблеми. Інтеграція України до світової системи господарських зв'язків є важливою умовою виходу на нові ринки збуту та зміцнення конкурентних переваг вітчизняних підприємств. Цей процес передбачає широке залучення й використання іноземного капіталу, що зумовлено недостатнім обсягом внутрішніх інвестицій, особливо у сферу, яка відзначається незадовільною конкурентоспроможністю на зарубіжних ринках. Перспективи успішної роботи багатьох вітчизняних підприємств та ефективність національної економіки загалом значною мірою залежить від їх якості управління процесом залучення іноземного капіталу, що проявляється у формах та методах залучення і використання іноземних інвестицій. Однією з таких форм, як свідчить досвід країн з перехідною економікою, є спільні підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Організаційно-правові аспекти функціонування спільних підприємств у вітчизняній економіці розглядали такі вітчизняні вчені, як В. Бублик, А.Горбунов, П. Ліндерхед, І.А. Подольська, О. Пестрецова, Е. Халевінська, Т. Хачатуров та інші.

Проблеми інтернаціоналізації, іноземних інвестицій, теоретичні аспекти розвитку міжнародних спільних підприємств досліджувалися зарубіжними вченими: Дж. Добіном, Дж. Берктом, М. Саунером.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Метою дослідження є висвітлення сутності спільного підприємства, як одного з видів спільної діяльності, та визначення їх роль у розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тривалий час економіка України мала ізольований характер та існувала у відриві від світового ринку. Сучасний стан народного господарства, зокрема, експортноорієнтованих виробництв не дозволяє швидко та досить ефективно включатися у світові господарські зв'язки, де існує жорстока конкуренція та боротьба за ринки. Включення України у систему світогосподарських зв'язків потребує серйозної адаптації структури її економіки, всього господарського механізму до надзвичайно високих вимог, які диктує світове ринкове господарство. Бажаючи інтегруватися у світове господарство, Україна повинна розвивати зовнішньоекономічні відносини у всій різноманітності їх форм.

За масштабами, динамікою та ефективністю впливу на структуру економіки для України однією з перспективних форм зовнішньоекономічних відносин є спільне підприємництво.

Відповідно до Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 №960 – XII спільні підприємства є самостійними учасниками зовнішньоекономічних відносин і визначаються як підприємства, які базуються на спільному капіталі суб'єктів господарської діяльності як України так та іноземних суб'єктів господарської діяльності, на спільному управлінні та спільному розподілі результатів та ризиків [1].

Александрова В. зазначає, що спільні підприємства є однією з найпрогресивніших комплексних форм довготривалого економічного, науково-технічного та виробничого співробітництва, що спирається на об'єднання різнонаціональних капіталів і доповнює традиційні торговельно-економічні відносини [2].

На рівні національних економік, як зазначає І. Пашніна, міжнародні спільні підприємства виступають, з одного боку, як форма експорту

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

державного, приватного та змішаного підприємницького капіталу, а з іншого – як одна з найбільш ефективних форм його імпорту. В залежності від ступеня зрілості національних економік, рівня їх інтегрованості у світове господарство формується мотивація і політика щодо міжнародних спільних підприємств [3].

Згідно теорії відносної переваги, спільна діяльність суб'єктів різних держав, можлива за рахунок певної спеціалізації, яка відкидає на останній план радикальні підходи. Це трактується як виробництво тих товарів та надання послуг, які вони можуть здійснювати найкраще. Один суб'єкт при цьому надає технології (іноземний інвестор), інший матеріальні та трудові ресурси, експорт яких завдає значних витрат або взагалі неможливий [4].

Кінцева мета створення спільних підприємств полягає переважно у прагненні одержати синергетичний ефект від взаємодії активів двох або більшої кількості установ, розташованих у різних країнах і спроможних поєднати свої зусилля і технологічні можливості задля досягнення максимальної вигоди від виробництва.

Відмінність спільних підприємств від інших форм міжнародного співробітництва полягає у тому, що взаємодія партнерів знаходить відображення у єдиній правовій формі [3].

Для умов України спільні підприємства слід розглядати як нову форму господарювання і вид зовнішньоекономічної діяльності, сформованої на принципах ринкової економіки, поєднання інтересів вітчизняних і зарубіжних підприємців в їх здійсненні.

Основними причинами, що гальмують розвиток та знижують ефективність функціонування спільного підприємництва в Україні є: економічна та правова нестабільність в країні, відсутність чіткої політики сприяння розвитку пріоритетних напрямів спільного підприємства з боку держави, необхідність удосконалення правових і економічних важелів регулювання діяльності.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

На рівні відносин двох інвесторів (іноземної та національної сторони) найбільш проблемою є нездатність керівництва підприємства розробити стратегію його розвитку, обґрунтувати бізнес-план, надати конкретні фінансові пропозиції. Перед іноземним інвесторам постають такі проблеми як перевірка правдивості наданої інформації, правильного оформлення документації, відповідність документації чинному законодавству, професіоналізму керівникові підприємства, складність отримання необхідної інформації від персоналу підприємства.

Станом на 01.01.2011 р. на території України налічувалося близько 760 спільних підприємств. Найбільший обсяг спільних підприємств зконцентровано в м. Київ, Львівській, Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій областях.

У 2010 р. іноземними інвесторами в спільні підприємства, що розташовані на територій України, вкладено 5986,0 млн.дол. США прямих інвестицій: із країн ЄС надійшло 4605,8 млн.дол. (76,9% загального обсягу), із країн СНД – 849,2 млн.дол. (14,2%), з інших країн світу – 531,0 млн.дол. (8,9%).

Для створення спільних підприємств в Україні інвестовано кошти приблизно із 40 країн світу, переважно з країн СНД, Кіпру, Німеччини, Швейцарії, Нідерланди, Польщі, Австрія, Франція, Індії, Італії, США Канади, Китаю. Найпривабливішими галузями України для створення спільних підприємств є торгівля, обробна, паливно-енергетична, харчова та легка промисловість [5].

Висновки. Отже, потреба України в спільних підприємствах, як формах залучення іноземних інвестиціяй, зумовлена трьома головними причинами:

1. Низька інвестиційна активність товаровиробників і підприємств;

2. Гостра необхідність технічної і технологічної модернізації як самого виробництва, так і всієї ринкової та соціальної інфраструктури шляхом імпорту сучасних технологій, машин і устаткування;

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

3. Проблеми впровадження в усі сфери господарського життя нових методів управління, менеджменту і маркетингу як необхідних атрибутів ринкової системи.

Створення сприятливого інвестиційного клімату для функціонування спільних підприємств є одним з головним завдань державної зовнішньоекономічної політики. Для забезпечення стабільної правової основи функціонування закордонного інвестора доцільно: покращити податкові, митно-тарифні умови для іноземного партнерства, гарантувати їх стабільність, застосовувати пільги, спрямованні на зменшення ризику втрати капіталу, розробляти особливого режиму участі іноземних інвесторів в приватизації, розширювати практику двосторонніх домовленостей про взаємний захист інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» №960-XII від 16.04.91 (із змінами і доповненями) // [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

2. Александрова В. Спільні підприємства як форма трансферту технологій / В. Александрова, М. Гороховацька, Т. Щедріна // Вісник Національної академії наук України. – 2001. - №12, с.21-25.

3. Пашніна Я.І. Перспективи розвитку спільних підприємств / Я.І. Пашніна // Економічний простір. – 2011. - №47, с. 95-101.

4. Дмитренко А.В. Роль спільних підприємств з іноземними інвестиціями у розвитку економіки України / А.В. Дмитренко // Економічний форум: науковий журнал.- 2011. - №3, с.150-160.

5. Олександренко І. Спільні підприємства як форма залучення іноземного капіталу / І. Олександренко // Економічний аналіз. – 2008. - Випуск 2 (18), с. 168-172.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 330.322:338.43(477.73)

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

А. В. Гусаренко, магістрант
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті запропоновано основні шляхи вирішення питання, пов'язані з формуванням привабливого інвестиційного клімату та особливостями залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки Миколаївської області.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційний клімат, іноземні інвестиції, інвестиційна політика, інвестиційна привабливість.*

Актуальність проблеми. Аграрне виробництво є найбільш "вразливим" сектором економіки України. Він характеризується кризовими явищами, що охопили всі сфери агропромислового виробництва, переробки і збуту продукції. У той час як в економічно розвинених країнах сільське господарство перейшло на ринкову інтенсивну модуль розвитку та характеризується високою продуктивністю праці при низькій частці зайнятої робочої сили і капіталовкладень, аграрному виробництву України притаманні низька продуктивність праці, високі трудові й матеріальні затрати. Така модель розвитку сільського господарства, особливо враховуючи вступ України до СОТ, не гарантує досягнення продовольчої безпеки країни і вимагає негайного вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу приділили питанню інвестиційної привабливості у своїх роботах: С.О. Гуткевич, М.І. Кісіль, А.В. Ключник, К.С. Мартиненко, А.Г. Махмудов, М.М. Надашківський, М.О. Павловський та інші.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення системи заходів щодо покращення інвестиційної привабливості й залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки Миколаївської області..

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Виклад основного матеріалу. Інвестиції - це вкладення грошових, майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [2].

На сьогодні для українців сільське господарство - ключова галузь, яка має потужний інвестиційний потенціал. Українська економіка розвивається в умовах глибокого спаду, що характеризується скороченням обсягів виробництва, зниженням інвестиційної активності, старінням основного капіталу, відтоком капіталів за кордон і т. д. Непослідовне проведення реформ призвело до уповільнення темпів економічного розвитку. Серед головних причин сформованої ситуації можна назвати також відсутність цілісної економічної стратегії, невиконання базових задач. У результаті Миколаївська область не змогла залучити іноземний капітал у значних обсягах.

Обмеженість економічних ресурсів поставила область перед проблемою пошуку додаткових джерел фінансування. Одним з них є прямі іноземні інвестиції, що дають ряд переваг у порівнянні з національними джерелами капіталу, оскільки дозволяють забезпечити організацію фірм, упровадження ноу-хау й нових форм менеджменту, створення нових робочих місць і активізацію виробничого циклу, а також стимулюють розвиток малого бізнесу.

Згідно з даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, основними галузями агропромислового комплексу Миколаївської області є: землеробство; тваринництво; технічне забезпечення агропромислового комплексу; харчова та переробна промисловість; ветеринарна медицина; рибне господарство; насінництво та розсадництво; садівництво, виноградарство і виноробство; розвиток сільських територій; контроль якості. Основний приріст інвестицій було спрямовано в сільське господарство, особливо у тваринництво. На сьогодні сільське господарство є однією з найпривабливіших для інвесторів галузей.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Миколаївська область є однією з високорозвинених аграрних областей України. Водночас є привабливою для вкладання коштів іноземними інвесторами, адже має такі регіональні особливості:

- сприятливі природно-кліматичні умови для ведення сільськогосподарського виробництва;
- рельєф території та ґрунти;
- вигідне географічне розташування області;
- значний виробничий та зовнішньоекономічний досвід;
- різноманітні форми власності;
- наявність вільної економічної зони.

На 1 липня 2011р. обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в економіку Миколаївщини становив 167,2 млн.дол. СІЛА, що на 6,9% більше обсягів інвестицій на початок 2011р., і в розрахунку на одну особу населення склав 337,4 дол. США [4].

Основними перешкодами залучення інвестицій є проблеми як державного, так і місцевого рівнів. Перш за все це:

- нестабільна політична ситуація в країні;
- державні гарантії для інвесторів не мають забезпечення;
- низька фінансова спроможність міста стримує виконання програм та не дає можливості реалізувати соціальні проекти, яких потребує місто;
- скасування пільгового режиму СЕЗ "Миколаїв";
- недостатня інформованість інвесторів про можливість вкладання коштів;
- низька інвестиційна привабливість окремих видів діяльності;
- обмеженість внутрішніх інвестиційних ресурсів;
- недостатній розвиток механізмів страхування фінансових ризиків потенційних інвесторів.
- відсутність необхідних ринкових інституцій, покликаних забезпечити стабільне функціонування правової системи, що гарантує права

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

власності, дотримання контрактних зобов'язань, дієвість антимонопольного законодавства й ін.

Але головним недоліком інвестицій в аграрному секторі Миколаївської області є те що інвестиції повинні надходити не лишень у виробництво, але і в технології, в науку. Необхідно залучати іноземний капітал для переведення агропромислового виробництва на сучасну технологічну базу. Сільське господарство має бути визначене як пріоритетна галузь для інвестицій у наукові дослідження. На сьогодні недостатньо інвестиційних ресурсів, спрямованих на інноваційну діяльність, розвиток технічної бази сільськогосподарського виробництва. Ефективність інвестиційної політики щодо технічного оновлення сільськогосподарських підприємств на інноваційній основі та вдосконалення структури їх машинно-тракторного парку, комплексне формування інфраструктури ринку технічних засобів на регіональному і галузевому рівнях є важливим фактором залучення інвестицій в аграрний сектор економіки. Інвестиційні ресурси дають змогу здійснювати технічне переоснащення, освоювати випуск конкурентоспроможної продукції, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Головним завдання аграрної політики у найближчій перспективі повинна бути спрямована на стійкий розвиток агропромислового комплексу на інноваційній основі, продовольчого убезпечення країни, утвердження повноцінного ринку землі, розвиток ринкової інфраструктури, нарощування експортного потенціалу, застосування узгоджених із нормами СОТ механізмів захисту національного аграрного ринку, створення умов для повноцінного розвитку села.

Відновлення повноцінного інвестиційного процесу в агропромисловому комплексі Миколаївської області та України в цілому потребує удосконалення механізму державного регулювання інвестиційної діяльності, а саме:

- створення гнучкої податкової системи з диференціацією об'єктів і суб'єктів оподаткування, що сприятиме збільшенню обсягів нагромадження

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

інвестиційного капіталу;

- проведення ефективної амортизаційної політики, яка стимулюватиме процес поновлення основних фондів у сільському господарстві;
- збільшення капітало - і ресурсовіддачі в усіх галузях комплексу, пошуку і мобілізації внутрішніх резервів зростання обсягів сільськогосподарського виробництва.
- розвиток земельних відносин та формування ринку землі;
- прискорення темпів формування селянських (фермерських) господарств;
- формування аграрного ринкового середовища;
- матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників;
- відновлення поголів'я худоби та тваринницьких ферм у малих селах;
- державна підтримка малих форм господарювання;
- повне використання природного та виробничого потенціалів.

Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню та підвищенню

рентабельності сільськогосподарського виробництва, покращенню інвестиційного іміджу області , збільшенню обсягів залучення іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал, в економіку , забезпечить розв'язання проблеми створення сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі Миколаївської області.

Висновки. Успішна інвестиційна діяльність аграрного сектору Миколаївської області можлива лише за умови створення сприятливого інвестиційного клімату, тобто середовища, в якому проходять інвестиційні процеси. Оцінка стану інвестиційні в аграрному секторі Миколаївської області показала, що на сьогоднішній день він є не достатньо інвестиційно насиченим у розвиток сільського господарства Миколаївської області на 1 липня 2011 року було спрямовано 6,9% від загального обсягу інвестицій в основний капітал, що склало 337,4 дол. СІЛА. Забезпечити стабільний, конкурентоспроможний і сталий розвиток агропродовольчої сфери

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Миколаївської області можна лише в тому випадку, коли буде створено найбільш сприятливий інвестиційний клімат в аграрній сфері області та вжито заходів щодо активізації залучення коштів іноземних інвесторів. Крім того, надання спеціальних пільг і гарантій для інвестиційних проектів бажаної спрямованості на рівні регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бражко О. В. Особливості формування оцінки інвестиційної привабливості економіки / О. В. Бражко // Інвестиції : практика та досвід. — 2009.-№12.-С. 16-20.
2. Закон України „Про інвестиційну діяльність " з 18 вересня 1991 року N1560XII, Голова Верховної Ради України Л.Кравчук, м. Київ . [Електронний ресурс] . — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
3. Мартиненко К.С. Поліпшення інвестиційної привабливості підприємств агропромислового комплексу Миколаївської області / К.С. Мартиненко //Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2008, вип. 5. — С. 124-125.
4. Інвестиційні можливості Миколаївщини. [Електронний ресурс]. — Режим доступу :http://invest.mk-oda.gov.ua/

УДК 658.14/.17(047.32)

ГАРМОНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

І. В. Саломенік, студентка
Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто стан нормативного забезпечення системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності України, розкрито відповідність національних стандартів бухгалтерського обліку міжнародним стандартам обліку і звітності. Досліджено шляхи адаптації фінансової звітності підприємств України міжнародним стандартам бухгалтерського обліку і звітності.

Ключові слова: *Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти фінансової звітності, нормативна база бухгалтерського обліку, фінансова звітність, Національні положення(стандарти)бухгалтерського обліку, Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України.*

Актуальність теми: Перехід на Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі МСФЗ) відкриває для підприємств України нові можливості для узгодженості та ефективного функціонування інформаційної системи і подальшої гармонізації вимог до звітності. Застосування єдиних стандартів фінансової звітності дозволяє міжнародним фінансовим ринкам оцінювати і порівнювати результати діяльності різних компаній, забезпечує відкритість, прозорість і зіставність фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Метою статті є дослідження стану розвитку бухгалтерського обліку в Україні та основних напрямів адаптації фінансової звітності до вимог міжнародних стандартів.

Аналіз досліджень та публікацій. Значний вклад у розробку теоретичних засад реформування вітчизняного бухгалтерського обліку до вимог МСФЗ внесли такі вчені-економісти: С. Голов [7], В. Пархоменко [10], С. Зубілевич [9], В. Костюченко [8], Г. Янборко [11] та інші. Проте, питання адаптації МСФЗ на підприємствах України є до сьогодні є відкритими і потребують подальшого їх розгляду.

Процес входження України до Європейського Союзу (ЄС) потребує перегляду як чинного законодавства, так і чинної системи обліку, звітності та статистики. Законом України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»[1] визначена обов'язковість безпосереднього застосування підприємствами, цінних паперів які обертаються на регульованих фондових ринках, Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Розвиток ринкових відносин та інтеграційні перетворення в Україні зумовили реформування системи бухгалтерського обліку. Першочерговим завданням для держави стали розробка та відповідне застосування такої методології бухгалтерського обліку і звітності, що відповідає міжнародним стандартам, які, у свою чергу, є найбільш уніфікованими

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

вимогами до організації та ведення бухгалтерського обліку і орієнтовані на зближення національних систем обліку. З боку держави встановлено принципи та підходи регулювання й створення регламенту бухгалтерського обліку, правила і процедури обробки інформації та складання фінансової звітності.

Реформування бухгалтерського обліку в Україні до вимог міжнародних стандартів шляхом їх адаптації до економіко-правового середовища і ринкових відносин у нашій країні розпочалось із прийняття Кабінетом Міністрів України Постанови № 1706 «Програма реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності» [6], згідно з якою реформування бухгалтерського обліку головним завданням було приведення національної системи обліку і звітності у відповідність до реалій ринкової економіки та міжнародних стандартів фінансової звітності.

На виконання програми розроблено та ухвалено Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] № 996-XIV, який набув чинності з 1 січня 2000 року. У розвиток цього Закону, для конкретизації механізму його виконання, затверджено План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [5] та Інструкцію про його застосування [3]. Станом на 1 січня 2011 року в Україні застосовуються 34 національних облікових стандартів, які регулюють організацію та методику обліку і формування фінансової звітності.

Таким чином, можна констатувати, що з 1 січня 2000 року розпочалася нова епоха в українському бухгалтерському обліку.

Велику роль у цій справі відіграли методологічна рада з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ). У висвітленні реформування бухгалтерського обліку чільне місце належить фаховим періодичним виданням, які оперативно друкували нові нормативні

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

документи, наводили коментарі фахівців, розглядали конкретні ситуаційні приклади застосування положень П(С)БО та інших нормативних документів.

Відзначаючи ту величезну роботу, яка проведена з розробки нормативної бази бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, слід зазначити і про проблеми, які виникають у процесі практичного застосування окремих національних облікових положень. Вони стосуються, як правило, визначень окремих термінів, лінгвістичної недосконалості П(С)БО.

У зв'язку з цим метою цієї статті є дослідження структури та змісту міжнародних стандартів фінансової звітності та визначення можливостей і шляхів гармонізації національної фінансової звітності до них.

Значний внесок у розроблення та вдосконалення національних облікових стандартів здійснено ФПБАУ. На їх «рахунку» – переклад і видання українською мовою Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО), підготовка проектів П(С)БО, видання посібників із бухгалтерського обліку та фінансової звітності за національними та міжнародними стандартами. У цілях сприяння процесові складання фінансової звітності за вимогами МСБО членами ФПБАУ розроблено методику трансформації фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за МСБО [8].

Важливе значення для розуміння і практичного застосування має концептуальна основа складання та надання фінансових звітів як узгоджена система взаємопов'язаних цілей і принципів, на основі яких розробляються стандарти і яка визначає суть, функції і межі фінансового обліку та звітності.

Міжнародні стандарти, які ухвалює Рада МСБО, мають рекомендувальний характер і не домінують над національними положеннями, які регулюють ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в певній країні і є невід'ємною частиною

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

національного господарського законодавства про діяльність суб'єктів господарювання.

Прийняття і використання МСФЗ є нагальною потребою державотворення України, входження її в цивілізований світ. Але на сьогодні в Україні є низка проблем щодо запровадження МСФЗ. А саме – потребує принципових змін система статистичної звітності, оскільки підприємства, цінні папери яких перебувають в обігу на фондовому ринку, а також суб'єкти підприємництва, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність у формі звітних даних згідно із МСФЗ, та складати уніфіковану звітність згідно з П(С)БО і подавати до органів статистики, як це відбувається зараз у небанківських фінансових установах.

З погляду Міністерства фінансів України, перш за все необхідно окреслити правовий аспект проблем, що виникають при впровадженні МСФЗ, оскільки на сьогодні поки що невизначена процедура включення міжнародних стандартів у правове поле України. Упровадження вимагає підготовки фахівців, які володіють методологією трансформації української фінансової звітності в міжнародну.

Висновки. Відповідно до вищезазначеного в Україні має здійснюватись робота з перегляду та вдосконалення розроблених і запроваджених положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Актуальним питанням є створення дієвої системи підготовки і підвищення кваліфікації бухгалтерів для забезпечення оперативною, якісною, достовірною інформацією власників, інвесторів та інших користувачів фінансовоекономічної інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. № 1629. [Електронний ресурс]. ─ Режим доступу: hppt: // www.rada.gov.ua.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.06.1999р. № 996-XIV, [Електронний ресурс]. ─ Режим доступу: http:// www.rada.gov.ua.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.99р. №291. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// www.rada.gov.ua

4. Міжнародні стандарти фінансової звітності. (МСФЗТМ) 2009 / Фонд Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (ФКМСБО). – 2009 – Ч. 1. – 1272 с.; Ч. 2. – 1223 с.

5. Наказ МФУ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування (Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів)» від 30.11.99р. №291.[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// www.rada.gov.ua

6. Постанова КМУ «Програма реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності» від 28.10.1998р. № 1706 .[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http: // www.rada.gov.ua.

7. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 11.─ 83 с.

8. Голов С. Ретроспективний погляд на реформування бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 1.─ 69 с.

9. Голов С. Регулювання у сфері бухгалтерського обліку та аудиту в ЄС та перспективи адаптації законодавства України./ С. Голов, С. Зубілевич, В. Пархоменко. – К., 2009.─ 647 с.

10. Пархоменко В. Принципи і підходи регулювання та регламентації бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 7. ─ с. 47.

11. Сопко В. Економіко-правові основи й напрями уніфікації і адаптації термінології бухгалтерського обліку та контролю для потреб міжнародної стандартизації // Фінанси України. – 2006. – № 8. ─ с. 34.

12. Трансформація фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за МСБО: Методичні рекомендації / За ред. С. Ф. Голова. – Вінниця, 2003. – 362 с.

УДК 657(477):006.85

НЕОБХІДНІСТЬ УНІФІКАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

А. О. Стоянова, студентка
Науковий керівник: асистент Сирцева С.В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто основні розбіжності між міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку та встановлено об'єктивну необхідність їх уніфікації.

Ключові слова: *облік, фінансова звітність, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.*

Актуальність проблеми. В наш час проблема уніфікації бухгалтерських стандартів набуває великого значення через те, що йде підвищення ділової міжнародної активності й обсягів іноземних інвестицій.

Розмаїття стандартів може скоротити інтернаціональні потоки капіталу й у такий спосіб зашкодити економічному розвитку. Україна не повинна стояти осторонь від тих тенденцій, які обумовлюють сьогодні розвиток ринку капіталів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над вирішенням цієї проблеми працювали такі науковці як Ф.Ф. Бутинець [2],С. Голов [4], Ю. Кузьмінський, Л.П Нинешко [3], Н.Б. Литвин [5], В. Пархоменко, та інші. Серед найбільш відомих зарубіжних дослідників слід назвати Р. Антоні, А. Афанасьєва, Дж. Блейка, Я. Вільямса, Ж. Дішара, Я. Соколова. Але дане питання залишається досі не вирішеним і потребує подальшого дослідження.

Мета роботи. Визначення основних шляхів гармонізації бухгалтерського обліку в Україні на основі міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є, і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. Міжнародні стандарти

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

бухгалтерського обліку (далі МСБО) можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки й світових господарських зв'язків.

Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСБО, роблять її адекватнішою й здатною відобразити справжній майновий і діловий стан організації. У зв'язку із цим цінність МСБО важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів.

Положення стандарту бухгалтерського обліку (далі П(С)БО) в основному відповідають міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) за назвою й змістом. Однак є такі, які відображають потреби практики обліку в Україні, наприклад, П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", П(С)БО 16 "Витрати", П(С)БО 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва".

Між національними та міжнародними стандартами обліку існує такий зв'язок: при розробці міжнародних аналізуються національні стандарти, вивчається практика ведення обліку того чи іншого об'єкта і тільки після цього формуються рекомендації міжнародного характеру. Хоча стандарти в різних країнах мають різні назви (в США та Японії - система загальноприйнятих принципів, у Великобританії - документи про стандарти фінансової звітності, у Франції - норми, а в Україні та Росії - положення), їх структура й призначення в цілому однакові [5].

Змістовна частина національних П(С)БО здебільшого містить норми, які добре знайомі фахівцям за нормативною базою. Водночас їх доповненодеякими новими методами оцінки, розподілу, складу річної фінансової звітності. Збережені національні традиції щодо затвердження уніфікованих форм фінансової звітності. Разом із тим, П(С)БО містять деякі концептуальні відмінності від МСБО, які наведено в табл. 1. Хоча П(С)БО суттєво й не суперечать міжнародним стандартам, вони все ж таки не повністю охоплюють усі вимоги МСБО щодо надання й розкриття інформації у фінансовій звітності. Невідповідність фінансової звітності українського підприємства вимогам МСБО може виникнути внаслідок:

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Таблиця 1

Концептуальні відмінності між П(С)БО та МСБО*

Принципи та припущення	МСБО	ПСБО
Безперервність	Припускається, що у підприємства немає ні наміру ні необхідності припиняти або істотно скорочувати свою діяльність у недалекому майбутньому	Не всі підприємства реально використовують принцип безперервності при підготовці фінансових звітів: частина з них – на межі банкрутства, інші не можуть гарантувати стабільності діяльності підприємства в майбутньому. Крім того, негативна фінансова картина свідомо створюється через „особливості„ оподаткування
Стабільність облікової політики	Облікова політика підприємства не зазнає будь-яких змін без явної необхідності	Звітність ведеться відповідно до чинних законодавчих положень та норм, які постійно змінюються
Метод нарахування	Доходи (витрати) підприємства відносяться на той період, у якому вони були фактично отримані (понесені)	Доходи та витрати підприємства не завжди відносяться на ті періоди, у яких вони реально мали місце. Наприклад, П(С)БО не дозволяє оцінювати витрати, не підтверджені документально, незважаючи на те, що економічні вигоди, пов'язані з такими витратами, було вже отримано
Суттєвість	У звітність включаються тільки ті облікові позиції, які можуть вплинути на прийняття рішень	Перелік статей звітності визначається Міністерством фінансів України. Процедури обліку деяких несуттєвих елементів є складними та обтяжливими для системи бухгалтерського обліку
Перевага сутності над формою	Результати операцій та угод відображаються відповідно до реального стану речей	Відображення операцій та угод підпорядковується нормативним вимогам, таким чином, форма переважає над змістом
Обачність (кон-сервативніст)	Вживаються всі необхідні заходи для зняття невизначеності, аби уникнути завищення активів чи доходів або заниження зобов'язань та витрат	Принцип обачності використовується не завжди. Наприклад, принцип оцінки за найменшою із собівартості або ринкової вартості дуже рідко використовується в українській практиці

*Використано ідею [5]

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

- жорсткої регламентації форм фінансової звітності в Україні й практичної відсутності умов для застосування принципу "істотності";

- відсутності в Україні окремих стандартів, адекватних МСБО (зокрема, МСБО 8, 20, 26, 28, 31, 34);

- стислості змісту П(С)БО, у відсутності пояснень до них, що нерідко приводить до помилкової інтерпретації окремих положень [5].

Порівнюючи загальні вимоги до складання фінансових звітів можна відмітити що, у П(С)БО відсутні деякі концепції та якісні характеристики подання фінансових звітів. Наприклад, у П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” безпосередньо не розкриті суттєві концепції складання фінансових звітів, такі, як правдиве і справедливе подання. Такі принципи, як суттєвість, агрегування, згортання і надання порівняльної інформації при складанні фінансових звітів застосовуються тільки частково.

Обмеженні облікові підходи. Багато міжнародних стандартів має відповідні аналоги серед національних. Проте, дуже часто відповідні П(С)БО не містять усієї докладної інформації, що наведена в еквівалентних МСБО. Такі розбіжності називають обмеженнями національних у порівнянні з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Крім обмежень, є також кілька протиріч між чинними П(С)БО і відповідними їм МСБО. Протиріччя пов’язані з тим, що деякі вимоги або підходи, викладені в П(С)БО, відрізняються чи суперечать вимогам і підходам, яких вимагають МСБО. Яскравий приклад таких протиріч – підхід до нарахування амортизації. Так П(С)БО 7 “Основні засоби” пропонує п’ять методів амортизації і, як альтернативу, дозволяє використання методів амортизації, передбачених податковим законодавством. Проте МСБО 16 “Основні засоби” пропонує застосовувати різноманітні методи амортизації до суми активу, що підлягає амортизації, протягом строку корисної експлуатації цього активу.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Сьогодні міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, але й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності. Ці причини вплинули на вибір МСБО як орієнтира для реформування системи бухгалтерського обліку й звітності України.

З уведенням нових міжнародних стандартів і внесенням істотних змін у чинні стандарти розбіжності між національними й міжнародними стандартами будуть поглиблюватися. Така перспектива є цілком реальною, ураховуючи програму Ради міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [2]. Звідси виникає проблема внесення відповідних змін у національні П(С)БО в міру видання нових або заміни існуючих міжнародних стандартів.

Вирішення цієї проблеми можливе за допомогою визначення сфери прямого застосування МСБО й установлення різних вимог щодо обсягу розкриття інформації у фінансовій звітності для різних груп підприємств, зокрема з урахуванням їх участі в операціях на ринках капіталу, обсягів діяльності. На думку членів Методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, вимогу складання фінансової звітності відповідно до МСБО слід розповсюдити на підприємства, які повинні оприлюднювати фінансову звітність. Впровадження принципів і методів МСБО за допомогою П(С)БО доводить, що МСБО - це не тільки методи й підходи до обліку й звітності, але й деякою мірою відбиток ідеології й демократичності суспільства, здатності його інституцій адаптувати норми цивілізованих відносин [4].

Як свідчить практика, МСБО в Україні застосовують підприємства, чиї інвестори зацікавлені в їх складанні, а також компанії, що бажають одержати кредит у банках, які вимагають звітність за МСБО, або вийти на міжнародні фондові ринки. Однак бухгалтерів, що добре знають міжнародні стандарти, небагато, тому підприємства змушені навчати співробітників за свій рахунок або залучати консультантів. Саме тому,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

підготовка кваліфікованих фахівців з МСБО сьогодні є одним із актуальних напрямків реформи системи обліку й звітності в Україні.

Висновки. Для вирішення поставленої проблеми виявлено основні розбіжності між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. У національних П(С)БО дотримано вимоги МСБО з урахуванням економічних, правових, податкових особливостей та традицій нашої держави. П(С)БО охоплюють усі чинні МСБО (крім стандартів, які стосуються звітності банків і пенсійних фондів), але не копіюють їх [2]. Деякі національні стандарти об'єднують положення кількох МСБО, а в деяких випадках передбачаються національні стандарти, які не мають аналогічного міжнародного стандарту. Але всі національні стандарти базуються на МСБО та не суперечать їм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 № 996-Х1У. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: [навч.посібник] /Ф. Ф. Бутинець, Л. Л. Горецька. – Житомир : Рута, 2003. – 544 с.

3. Нишенко Л. П. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами в процесі гармонізації економічних взаємозв'язків / Л.П. Нишенко // Бухгалтерський облік та аудит. – 2006. –№ 9. – С. 6-9.

4. Голов С. Международные стандарты финансовой отчетности: усовершенствование и применение / С. Голов // Бухгалтерский учет и аудит. – 2007. – №11. – С. 43-57.

5. Литвин Н. Б. Облік у зарубіжних країнах: [навч.посібник] / Н. Б. Литвин. - К. : Атіка, 2007. - 208 с.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 330.143:338.512:657

УЗГОДЖЕННЯ ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКИ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ТА ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ.

Б. З. Мула, М. В. Довгоп'ят, магістранти
Науковий керівник: Сирцева С.В.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто сутність економічної категорії доходу, дослідження методик його визнання, наводиться оцінка діючої системи обліку. Визначено економічно не обґрунтовані розбіжності щодо визнання і оцінки доходів та витрат. Запропоновано шляхи вдосконалення обліку від реалізації на підприємствах.

Ключові слова: *дохід, витрати, бухгалтерський облік, податковий облік, визнання доходу, оцінка доходу.*

Постановка проблеми. У ринковій системі господарювання категорія доходів (прибутків) посідає одне з провідних місць. Одержання доходів є головною метою діяльності підприємств будь-якого виду діяльності, основним спонукальним мотивом будь-якого бізнесу. Отримання доходів - виручки від реалізації продукції (робіт послуг) - свідчать про те, що продукція підприємства знайшла свого споживача, що вона відповідає вимогам попиту ринку за ціною, якістю, іншими технічними, функціональними характеристиками та властивостями, які підтверджують конкурентоспроможність підприємства. Ситуація, яка складається останнім часом у економіці, не є природною. Значний вплив на формування доходів підприємств має державна політика у сферах оподаткування, ціноутворення та кредитування.

В економіці України по сьогоднішній день відбуваються зміни, які пов'язані з ринковими трансформаціями. Ці зміни постійно впливають на систему обліку, яка формується у тому середовищі, в якому він функціонує. У зв'язку з вищезазначеним, удосконалення методичних підходів побудови інформаційної системи та процесу обліку доходів є об'єктивною необхідністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

доходів підприємств та їх ефективного використання, визначення фінансових результатів та відображення їх у обліку висвітлені у працях вітчизняних учених таких як В.Я. Амбросова, В.Г Андрійчука, Ф.Ф. Бутинця, В.А. Козубенка, В.Н. Косинського, А.Н. Кузьмінського, М.В. Кужельного, В.Г. Лінник, Є. Лобанової, В.В. Сопко, В.С. Юшко, В.Й. Шияна, О.М. Шпичака та багатьох інших, а також у працях К. Маркса та зарубіжних економістів з проблем ринкової економіки і фінансів: А. Бабо, С. Брю, А. Гроппелі, Е. Джозефа, Дж. М. Кейнса, П. Самуельсона, Е. Цандера, Г. Шмалена, Шнайдера, Ч. Хорнгерн, Дж. Фостер, К. Друрі та інших дослідників, проте розбіжності щодо визнання і оцінки доходів та витрат в бухгалтерському та податковому обліку залишаються не вирішеними.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних положень і розробка методичних та практичних рекомендацій щодо формування доходів і витрат сільськогосподарської діяльності в системі бухгалтерського обліку та усунення економічно необґрунтованих розбіжностей щодо їх визнання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Категорія «дохід» в економічній теорії розглядається як збільшення ресурсної бази підприємства, що використовується ними для компенсації вже здійснених витрат, накопичення з метою подальшого розширення і розвитку [1].

У бухгалтерському обліку методологічною основою формування інформації про доходи є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [2] (П(С)БО №15) та П(С)БО № 3 «Звіт про фінансові результати».

Відповідно до П(С)БО № 15, доходи - це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу, за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників. Не визнаються доходами: суми податків на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів; сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента тощо; сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг); сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг); сума завдатку під заставу або на погашення позики, якщо це передбачено відповідними угодами; надходження, що належать іншим особам [3].

Загальний дохід підприємства - це сума доходу, отриманого фірмою від продажу певної кількості продукції.

Основними резервами зростання доходів є: зниження ціни закупівлі товарів; підвищення ціни реалізації товарів; зростання обсягів реалізації товарів.

У сучасних умовах значним резервом підприємства є розвиток інших видів його діяльності (посередницької, кредитної, інвестиційної тощо), які забезпечують отримання позареалізаційних доходів від їх здійснення. Основними резервами отримання доходів від позареалізаційних операцій є:

- проведення експертизи проектів і вибір для пайової участі в діяльності підприємств галузей і сфер економіки;
- вкладання вільних фінансових ресурсів у ризикові підприємства, дослідження, пов'язані з розробленням якісно нових видів продукції;
- цілеспрямований вибір цінних паперів, які купує фірма, оцінка рейтингу їх емітенту та інвестиційної привабливості здійснюваних фінансових інвестицій, формування портфеля цінних паперів, який забезпечує максимізацію отриманого прибутку за мінімального рівня ризику.

Функціонування підприємства супроводжується безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у формах витрат ресурсів і одержання доходів, їх розподілу і використання. Тому, запровадження ефективної стратегії збільшення доходів дасть змогу оптимально

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

використовувати їх з метою розвитку підприємства.[4]

Для України дуже важливим моментом є запровадження єдиної методології формування доходів як в податковому, так і в бухгалтерському обліку.

З метою оподаткування доходи визнаються згідно з нормами нового Податкового кодексу. У Кодексі визнання доходів з метою визначення об'єкту оподаткування податком на прибуток здійснюється за методом „нарахувань" та співставлень, передбаченим відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Дохід від реалізації товару визнається за датою переходу покупцеві права власності на такий товар.

Дохід від надання послуг та виконання робіт визнається за датою складення акта або іншого документа, оформленого відповідно до вимог діючого законодавства, який підтверджує виконання робіт або надання послуг.

Перехід на метод „нарахувань" та співставлень при визнанні доходів та витрат у податковому обліку дозволяє значно скоротити тимчасові різниці між податковим та бухгалтерським обліком.

Разом з цим Кодексом передбачається перегляд цілого ряду постійних різниць, що існують в даний час між податковим та бухгалтерським обліком.

Так, наприклад, скасовано обмеження по врахуванню витрат на придбання пально-мастильних матеріалів для легкових автомобілів та оперативну оренду легкових автомобілів при визначенні об'єкту оподаткування, витрат на гарантійний ремонт та заміну бракованого товару, умови якого оприлюднені продавцем товару, а також витрат на навчання.

Одночасно Кодексом встановлено обмеження для включення до складу витрат виплат роялті на користь нерезидента або юридичної особи, які звільнені від сплати податку чи сплачують його за іншою ставкою та

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

фізичної особи, що перебуває на спрощеній системі оподаткування.

Новацією Кодексу є окрема норма про те, що платник податку має право на врахування в податковому обліку витрат, підтверджених документами, що складені нерезидентами відповідно до правил інших країн.

Змінено обмеження для включення до складу валових витрат перерахувань до неприбуткових організацій на розмір, що не перевищує чотирьох відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного року.

Кодексом також не визнаються витратами у податковому обліку суми фактичних втрат товарів (комерційних втрат, браку), що перевищують норми природного убутку чи технічних (виробничих) втрат, визначені Кабінетом Міністрів України, або уповноваженим ним центральним органом державної влади, або іншим органом, визначеним законодавством України.

Скасовується обмеження по врахуванню витрат на придбання пально-мастильних матеріалів для легкових автомобілів та оперативну оренду легкових автомобілів при визначенні об’єкту оподаткування, витрат на гарантійний ремонт та заміну бракованого товару, умови якого оприлюднені продавцем товару, а також витрат на навчання.

Гармонізація бухгалтерського та податкового обліку потребує ведення платником податку за визначеною методикою бухгалтерського обліку тимчасових та постійних податкових різниць, а також бухгалтерського обліку доходів і витрат.

Одночасно платник повинен забезпечувати накопичення в регістрах бухгалтерського обліку інформації про доходи, витрати, тимчасові та постійні податкові різниці.

Найкращим варіантом вирішення проблеми узгодження податкового та бухгалтерського обліку доходів є такий, коли на законодавчих засадах немає розбіжностей між даними бухгалтерського та податкового обліку. У світовій практиці використовують декілька варіантів поєднання

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

бухгалтерського та податкового обліків, але всі вони беруть за основу дані бухгалтерського обліку.

Для відображення доходу від реалізації на валовій основі, тобто з урахуванням податку на додану вартість, акцизного збору інших обов'язкових платежів, призначений рахунок 70 «Дохід від реалізації». За інструкцією до Плану рахунків бухгалтерського активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, дохід від реалізації відображається таким записом:

Дебет рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» - Кредит рахунка 70 «Дохід від реалізації».

Наступною операцією є вилучення з доходу тієї його частки, що не належить підприємству, тобто ПДВ, акциз тощо. За цією ж схемою дохід від реалізації відображається й у Звіті про фінансові результати.

Проте можна спростити цю схему, тобто в результаті відображення операції реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) необхідно відразу робити такий запис:

Дебет рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» (на загальну суму заборгованості) - Кредит рахунка 70 «Дохід від реалізації» (на суму чистого доходу від реалізації), Кредит рахунка 643 «Податкове зобов'язання» (на суму ПДВ, акцизу тощо).

Аналогічні коригування доцільно було б зробити й у формі № 2 «Звіту про фінансові результати».

Такі коригування дадуть можливість відображати у звіті на єдиній методологічній основі всі види доходів: від реалізації, інші операційні доходи, фінансові та інші доходи.

Для організації системи аналітичних рахунків, на яких упродовж облікового періоду відображаються доходи підприємства, необхідно виходити з потреб внутрішнього менеджменту і структури форм фінансової звітності та відповідних рахунків і субрахунків чинного Плану рахунків.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Дохід від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг) необхідно відображати на аналітичних рахунках у розрізі видів реалізованої готової продукції (товарів, робіт, послуг) із метою виявлення найприбутковіших серед них, а також установлення тенденцій рентабельності окремих видів продукції (товарів, робіт, послуг).

Висновки. Таким чином, використання методу „нарахувань" та співставлень при визнанні доходів та витрат у податковому обліку дозволить значно скоротити тимчасові різниці між податковим та бухгалтерським обліком, а використання запропонованого коригування рахунків бухгалтерського обліку дадуть можливість відображати у звіті на єдиній методологічній основі всі види доходів: від реалізації, інші операційні доходи, фінансові та інші доходи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бухгалтерський облік в Україні:[нормативно-практичні матеріали] / За ред. Р. Л. Хом'яка. - Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», «Інтелект-захід», 2001. - 728 с.
2. П(С)БО 15 «Дохід», затверджено наказом МФУ від 29.11.99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності №18 «Дохід» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua
4. Юшко С.В. Формування доходів підприємств та підвищення економічної ефективності їх господарювання : дис. канд. екон. наук: спец. 08.07.02«Економіка сільського господарства і АПК»/С.В.Юшко/ Харківський національний аграрний ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х.,2003. – 20 с.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 657.1.006:633/635

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ РОСЛИННИЦТВА

Н. В. Кулішова, студентка
Науковий керівник: асистент Марковська Т. С.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан та проблеми обліку біологічних активів рослинництва, досліджено облік справедливої вартості. Акцент зроблено на ключові моменти бухгалтерського обліку, що потребує врегулювання згідно з вимогами чинного законодавства. Запропоновано зміни щодо методології П(С)БО 30 «Біологічні активи».

Ключові слова: *Біологічний актив, поточні біологічні активи, справедлива вартість, первісна вартість, переоцінка.*

Актуальність проблеми. Незважаючи на трьохрічну практику запровадження П(С)БО 30 «Біологічні активи», в діяльності господарств організація обліку біологічних активів в рослинництві до цих пір залишається проблематичною. Серед основних причин такого стану є недосконалість методології вказаного стандарту та відсутність чітких методик організації такого обліку. Виробництво продукції рослинництва в Україні посідає одне з основних місць у розвитку сільського господарства як галузі, якій належить пріоритетне значення в забезпеченні продовольчої безпеки країни, служить сировиною для виготовлення ряду промислових товарів, належить до важливих джерел створення кормових ресурсів для розвитку тваринництва, має визначальну роль у формуванні експортних поставок продовольчих товарів держави. В останні роки спостерігається дефіцит продукції рослинництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан та проблеми обліку поточних біологічних активів на даний час досить актуальні. Тому їх піднімають у своїх роботах провідні вітчизняні науковці, зокрема В.М. Жук, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, М.М. Коцупатрий, О.О. Канцуров, М.Ф. Огійчук, П.Л. Сук, Л.С. Шатковська та інші.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

Метою дослідження є визначення стану та проблеми обліку біологічних активів рослинництва.

Виклад основного матеріалу. Державна політика в аграрному секторі направлена на підтримку сільського господарства. Набувши чинності з 1 січня 2007 року Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», привнесло кардинальні зміни в облік витрат основної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Біологічний актив - це рослина яка в процесі біологічного перевтілення здатна давати сільськогосподарську продукцію та додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди. Інформація про первісне визнання, відображення у бухгалтерському обліку і визначення фінансових результатів від біологічних активів сільськогосподарськими підприємствами викладені у методичних рекомендаціях з обліку біологічних активів [2] .

Згідно стандарту, біологічні активи на дату проміжних та річного балансу потрібно відображати за справедливою вартістю, яку треба зменшити на очікувані витрати на місті продажу [1].

Для визначення справедливої вартості біологічних активів на дату балансу підприємство повинно користуватися цінами активного ринку на цю продукцію або подібну, при відсутності інформації про ринкові ціни на окремі види біологічних активів. На сьогоднішній день активний ринок біологічних активів ще не сформований, і тому проблемними залишається питання визначення справедливої вартості біологічних активів, реальної вартості незавершеного виробництва, зокрема посівів сільськогосподарських культур.

В обліку вартість посівів до моменту їх оцінки за справедливою вартістю, тобто до моменту їх проростання, складаються із витрат на вирощування і відображуються на рахунку 23 «Виробництво», а в момент «переоцінки» їх необхідно обліковувати на рахунку 211 «Поточні біологічні активи рослинництва» за справедливою вартістю . Надалі при

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

кожному складанні звітності підприємство має переоцінювати біологічні активи . Під час переоцінки біологічні активи можуть як збільшуватися, так і зменшуватися. У разі їх збільшення повинні відбутися зміни у обліку, збільшитися рахунок 211 на суму збільшення вартості біологічних активів рослинництва, при цьому треба ще визнати дохід від збільшення, тобто кредитувати рахунок 71 « Інші операційні доходи». У випадку коли присутнє зменшення біологічних активів на дату балансу підприємство має зменшити 211 рахунок на суму зменшення вартості біологічних активів рослинництва, при цьому відобразити визнані витрати за дебетом рахунку 940 «Витрати від первинного визнання і від змін вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю». При визнанні доходу або витрат їх суму підприємство повинно списати на 791 рахунок «Результати операційної діяльності», за кредитом на суму доходу, або за дебетом на суму збитку. Під час збору урожаю поточні біологічні активи досягли своєї зрілості, тобто припиняють процес життєдіяльності, і їх вартість з кредиту 211 рахунку списуються на дебет 23 рахунок «Виробництво».[3, 4]

При визнанні фінансового результату в загальну суму чистого прибутку сільськогосподарські підприємства включають доходи що не підкріплені виручкою, тобто доходи від «переоцінки» біологічних активів, а це спричиняє протиріччя які негативно впливають на достовірність відображення інформації у звітності.

Отже, методологія обліку поточних біологічних активів рослинництва не відповідає головним принципам бухгалтерського обліку: неупередженість, об'єктивність, послідовність і т.п. Разом з тим за П(С)БО 30 підприємство має дотримуватись такої методології на кожну звітну дату.

Складним залишається питання оцінки поточних біологічних активів рослинництва за запропонованою методикою, на практиці їх вартість визначити досить складно. Ще однією з причин на це є те, що галузь

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

рослинництва залежна від природно-кліматичних факторів, які спрогнозувати для визнання справедливої вартості досить важко. Тому, як правило визначення справедливої вартості не відбувається, і вартість біологічних активів відображується у звітності як незавершене виробництво, тобто за сумою витрат, які понесло підприємство на біологічні перетворення, у наслідок чого маємо фактичну собівартість [5].

Розглянемо облік поточних біологічних активів, вихід і реалізацію продукції рослинництва, за фактичною собівартістю.

Синтетичний облік витрат і вихід продукції виробництва ведеться на рахунку 23 «Виробництво», до якого відкривають субрахунки за видами рослин. Рахунок балансовий, активний, операційний, калькуляційний. На дебеті рахунку 23 обліковують:

- витрати минулого року під урожай поточного року (незавершене виробництво на початок звітного року);
- витрати поточного рок під урожай поточного року;
- витрати поточного року під урожай майбутнього року (незавершене виробництво на кінець звітного року).

До дебету рахунку 23 з кредитів відповідних рахунків відносять: паливо та мастильні матеріали, які витрачені машинно-тракторним парком, комбайнами й іншими сільськогосподарськими машинами на роботах у рослинництві; насіння та садивний матеріал власного виробництва і придбаного, використаного для посіву відповідних сільськогосподарських культур; витрати на внесені в грунт під сільськогосподарські культури добрива; фактична вартість використаних засобів захисту рослин; основна й додаткова оплата праці працівників, безпосередньо зайнятих у технологічному процесі виробництва; відрахування на соціальні заходи; відображують вартість робіт і послуг допоміжних виробництв, які забезпечують виробничі потреби, та вартість послуг виробничого характеру, наданих сторонніми підприємствами, включаючи плату за воду для зрошення, вартість електро- та теплоенергії,

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

використаної на виробничі потреби при вирощуванні сільськогосподарських культур тощо; витрати на ремонт та утримання необоротних активів; інші витрати загальновиробничі витрати.

З кредиту рахунку 23 «Виробництво» здійснюється оприбуткування до дебету рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» готову продукцію за фактичною собівартістю. При доробці та сортуванні продукції відбувається її зменшення через сушіння та очистку, на цю суму методом червоного сторно робиться проводка за дебетом 27 рахунку та кредитом 23 рахунку.

Під час реалізації продукції рослинництва дебетується рахунок 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» та кредитується 27рахунок. При реалізації відображується прибуток за кредитом 701 рахунка «Дохід від реалізації готової продукції», відразу нараховується на цю суму податкове зобов'язання, яке зменшує дохід від реалізації. Потім на дебет рахунку 791 «Результати операційної діяльності» списується собівартість реалізованої готової продукції, а на кредит дохід від її реалізації.

Ми бачимо що здійснення обліку продукції рослинництва можливе і без використання рахунка 21 «Поточні біологічні активи». Облік у такий спосіб не суперечить головним принципам бухгалтерського обліку

Висновки. 1) Використання ринкової (справедливої) вартості для оцінки поточних біологічних активів у рослинництві сприяє більш точному та реальнішому відображенню їх вартості в балансі, що дає можливість об'єктивно відображати склад та структуру активів підприємств. Останнє є досить важливим фактором при залученні інвестицій, отриманні кредитів сільськогосподарськими підприємствами, їх реорганізації, при виході їх із складу засновників.

2) Зміни в обліку сільськогосподарської діяльності за П(С)БО 30 призвели до виникнення ряду проблем, пов'язаних із складністю практичного застосування нововведень. Недосконалість методологічного та методичного забезпечення призводить до перекручування процедур

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

відображення інформації в обліку та звітності. На сьогоднішній день підприємства не роблять балансового узагальнення поточних біологічних активів у рослинництві оскільки методологічні та методичні забезпечення цих процедур є складними та не завжди доречними.

3) Методологія П(С)БО 30 «Біологічні активи» щодо оцінки поточних біологічних активів за справедливою вартістю потребує змін. По-перше, доцільним є лише добровільна (а не обов'язкова) норма щодо оцінки таких активів за справедливою вартістю на кожну звітну дату. По-друге, результат такої переоцінки має не впливати на фінансовий результат діяльності.

4) Відображення зміни справедливої вартості у складі додаткового капіталу дасть можливість бачити реальну ситуацію, яка склалась на підприємстві і приймати виважені рішення щодо залучення інвестицій, отримання кредитів, виходу засновників з підприємств, їх реорганізації та при інших потребах оцінки активів за справедливою вартістю.

ЛІТЕРАТУРА

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». Затверджено Наказом міністерства фінансів України від 18.11.2005р. № 790.

5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Мінфіну № 1315 від 29.12.2006р.

6. Остапчук О.В. Удосконалення облік у поточних біологічних активів рослинництва/Облік і фінанси АПК 2010 .-№1;

7. Піддубна А.О., Гаркуша С.А. Проблеми та перспективи обліку біологічних активів // Економічні науки/ №7. Облік і аудит.

5. Беседа О.Л. Особливості обліку біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах // Економічна діагностика підприємства. 2010-№3.-С.127-129.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html

УДК 322.64:631.474

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

О. О. Берко, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Клочан В.П.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розкрито сутність і ефективність використання земельних угідь. Обґрунтовано необхідність щодо вдосконалення процесу використання земельних угідь

Ключові слова: *земля,земельні угіддя, земельні відносини, земельний фонд, ефективність, родючість ґрунту*

Актуальність питання: Досить актуальним насьогодні є питання економічного аналізу земельних ресурсів, оскільки раціональне використання й експлуатація земельних територій є однією з центральних проблем економічного розвитку держави, особливо з переходом до ринкової економіки в контексті розвитку земельних відносин.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Серед сучасних наукових дослідників землі як чинника виробництва та проблеми вдосконалення земельних відносин належить виділити В.О. Білика, П.І. Гайдуцького, Г.Д. Гуцуляка, М.В. Калінчика, Б.І. Косович, В.В. Липчука, І.І. Лукінова, В.Я. Месель-Веселяка, М.Й. Маліка, І.Р. Михасюка, О.М. Онищенка, П.Т. Саблука, Н.І. Титову, А.М. Третяка, М.М. Федорова, Г.В. Черевка та інших.

Метою даної роботи є розгляд питань щодо підвищення ефективності використання земельних угідь у взаємозв’язку з іншими чинниками сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу.Оцінюючи внесок вітчизняних авторів у розвиток теоретичнихзасад щодо шляхів перетворення сільськогосподарського виробництва у високо розвинуту галузь на основі раціонального використання землі, слід зазначити, що на сучасному етапі

існує об’єктивна необхідність подальшого поглибленого вивчення цієї проблеми з урахуванням регіональних її особливостей. Адже ефективною можна вважати лише таку економічну політику, за якої відбувається розширення можливостей збалансованого забезпечення сільськогосподарського виробництва ресурсами.

Враховуючи цю обставину, на сучасному етапі актуальним є питання всестороннього і детального дослідження особливостей розвитку земельних відносин, ролі і місця землі у системі чинників сільськогосподарського виробництва та розробки на цій основі шляхів оптимізації використання виробничих ресурсів галузі з метою забезпечення її ефективного функціонування.

Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001 року N 2768-III визначено, що земля - основне національне багатство [1].

Земельний фонд України включає всі землі в межах її території (в тому числі й землі під водою) незалежно від цільового призначення та господарського використання. Відповідно до стану і виробничого використання земельний фонд поділяють на окремі види земельних угідь. Земельні угіддя – це ділянки землі, які різняться природними властивостями і способом господарського використання. Їх поділяють на сільськогосподарські і несільськогосподарські. До сільськогосподарських угідь належать угіддя, які придатні і використовуються для виробництва продукції рослинництва й тваринництва.

Багатогранність проявів землі в галузі сільськогосподарського виробництва спричинює надзвичайно складну структуру зв’язків і взаємовідносин, що виникають у процесі виробництва та розподілу новоствореного продукту. У цій ситуації перед суспільством постає нелегке завдання, яке полягає в пошуку оптимальної моделі поєднання всіх чинників, що визначають рівень ефективності використання землі. До них, передусім, слід зарахувати: природні характеристики земельних угідь (родючість ґрунту, рельєф, розташування); ступінь розвитку продуктивних

сил (культура землеробства, технологія виробництва, стан матеріально-технічної бази); систему економічних і правових відносин. Саме на основі комплексного поєднання елементів у сільському господарстві виникають відносини щодо використання землі як чинника виробництва та володіння нею як економічним об'єктом, при цьому на їх розвиток значною мірою впливає політика держави.

У правовій доктрині зарубіжних країн склалося декілька юридичних моделей реформування сільського господарства. Втім, найбільш придатною для України є модель, закріплена у законодавстві країн Східної і Центральної Європи, яка базується на реформуванні сільського господарства шляхом відновлення права приватної власності на землю. Разом з тим, непослідовність у проведенні земельної реформи призвела до ситуації, коли соціально-економічна сутність власності, яка повинна розкриватися і реалізуватися в площині взаємодії "людина – людина", насправді підміняється (якщо не брати до уваги орендні відносини) юридичним розумінням власності, що відтворюється системою зв'язків "людина – річ". Тому факт появи приватної власності на землю внаслідок застосування неекономічних методів поки що не забезпечив достатнього рівня розвитку сільськогосподарського виробництва[3].

З метою удосконалення земельних відносин в аграрній сфері пропонується впровадження низки заходів, суть яких зводиться до надання пріоритету на ринку землі безпосереднім виробникам сільськогосподарської продукції та підвищення ефективності агробізнесу шляхом концентрації (не обов'язково в контексті власності) сільськогосподарських земель у руках найбільш активної частини сільського населення чи ефективних господарських структур.

Застосування системи економічних стимулів, спрямованих на формування ставлення селян до землі як до засобу сільськогосподарського виробництва через механізм врахування земельної частки (паю) у складі статутного фонду господарського товариства дозволить створити

об’єктивні умови для переходу до одного з перспективних напрямів кредитування галузі – іпотеки земельних угідь. У цій ситуації власник (група власників) зможе співставити величину очікуваної економічної вигоди від використання іпотечного кредиту з ймовірністю ризику втрати своєї власності і зважитися на прийняття того чи іншого управлінського рішення.Земельні відносини - це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею[3].

У раціональному використанні землі зацікавлений не лише її власник чи землекористувач, а й усе суспільство. Отже одним з дієвих чинників, які можуть вплинути на формування оптимальної системи землекористування, збереження та підвищення рівня родючості землі, повинно стати посилення регулятивного впливу держави у питанні оподаткування земель сільськогосподарського призначення.

Досягнутий у сільськогосподарських підприємствах рівень ефективності використання землі нині ще низький. Великі площі піддаються вітровій і водній ерозії, не зменшується площа засолених і кислих ґрунтів. Тому важливо в кожному підприємстві запровадити науково обґрунтовану систему землеробства, що відіграватиме вирішальну роль у підвищенні родючості ґрунтів.

Основною ознакою високої родючості й окультуреності ґрунту є вміст у ньому гумусу і перегною. Доведено, що підвищити вміст гумусу в ґрунті можна двома основними шляхами: а) щорічним внесенням гною і торфогноєвих компостів, б) розширенням посівів люцерни і конюшини за рахунок зростання площі кормових культур, що у великих кількостях споживають (мінералізують) гумус.

В Україні є нагальна потреба розширити площі під люцерною і конюшиною. В США, наприклад, понад 30 % орних земель зайнято багаторічними травами на сіно, сінаж і на випас. Непересічна цінність люцерни і конюшини полягає в тому, що лише ці культури при оранці залишають у ґрунті гумус.

Удосконалення структури посівних площ необхідно поєднувати з правильним чергуванням сільськогосподарських культур. Правильно побудовані й освоєні сівозміни підвищують урожайність на 30-40 % і забезпечують повніше використання техніки і робочої сили[3].

Незадовільна екологічна ситуація в Україні з використанням землі викликана шкідливим антропогенним впливом, вирощуванням сільськогосподарських культур без застосування прогресивних технологій, необґрунтовано високим відсотком розорюваних площ, у тому числі малопродуктивних і ерозійно небезпечних земель, що призводить до деградації, зниження або навіть втрати природної родючості ґрунтів, а отже, і до суттєвого погіршення продуктивності земельних угідь в цілому. Тому встановлення оптимального співвідношення земельних угідь у сільському господарстві з додержанням заходів, які спрямовані на охорону земель, є першочерговою умовою ефективного розвитку економіки та збереження властивостей природних ландшафтів.

Висновок. Земельні угіддя – це ділянки землі, які різняться природними властивостями і способом господарського використання.Дослідження визначило вплив власників землі при виборі способу використання належних їм земельних ділянок та необхідність підвищення ефективності використання земельних угідь за рахунок удосконалення структури посівних площ та покращення економічної ситуації в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року N 2768–III. | [Ел. ресурс]: http://zakon.rada.gov.ua

2. «Про Державний земельний кадастр» Закон України від 7 липня 2011 року N 3613—VI.[Ел.ресурс] : http://zakon.rada.gov.ua

3. Третяк А. М. Теоретичні основи землеустрою. / А. М. Третяк — К.: Інститут землеустрою УААН, 2002. — 152 с.

УДК 633.1:338.432

НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ВИНОГРАДАРСТВА

Д. С. Коржов, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Клочан В. П.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті обгрунтовано необхідність та напрямки підвищення ефективності продукції виноградарства.

Ключові слова: *виноградарство, ефективність, підприємства, інтенсифікація, процес.*

Актуальність питання:У структурі ринку продовольства України важлива роль належить виноградарсько-виноградній галузі. Незважаючи на високу поживну цінність ефективність виробництва продукції виноградарства знижується. Тому достатньо актуальним є питання, особливо пов'язані з активізацією інноваційно-інвестиційних процесів, а також впровадження підприємствами передових технологій і методів організації виробництва винограду.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Серед сучасних наукових дослідників питань підвищення ефективності виробництва винограду в ринкових умовах великий вклад А.М. Авідзба, А.М. Бузні, О.М. Гаркуша, С.Ю. Дженєєв, Р.І. Магійович, П.М. Майданевич, А.В. Рибалко, І.І. Червен, Л.О. Миргородська та ін.

Метою даної роботи є розгляд питань щодо ефективності у виноградарстві і розробка рекомендацій по підвищенню економічної ефективності виробництва винограду.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день відродити такі галузі сільськогосподарської діяльності як виноградарство дуже важко або зовсім не можливо без впровадження новітніх розробок, передових технологій і методів організації виробництва.

Аналізуючи матеріали досліджень та проектні напрями розробок з приводу виробництва винограду, ми можемо, запропонувати наступні шляхи покращення ефективності виробництва винограду.

Збільшення виробництва винограду на території України повинно відбуватися двома шляхами: екстенсивним за рахунок розширення площ виноградників та інтенсивним на основі підвищення врожайності завдяки додатковим вкладенням засобів виробництва на одиницю площі насаджень.[1]

Вагомим чинником рівня економічної ефективності виробництва винограду є висока технологічна ефективність його виробництва, яка може бути охарактеризована показником врожайності. Важливими напрямками підвищення урожайності винограду є:

- ліквідація зріджених плантацій;
- підбір сортового складу насаджень;
- оптимальне внесення добрив;
- застосування зрошення;
- впровадження системи заходів щодо поліпшення якості винограду, особливо його цукристості [2].

Для досягнення високих показників продуктивності виробництва виноградарської продукції в залежності від цільової установки можливо:

- мінімізувати витрати ресурсів при незмінному обсязі виробництва винограду;
- збільшити обсяги виробництва винограду при скороченні споживання ресурсів.[3]

У зв'язку з великою трудомісткістю галузі велике значення має впровадження комплексної механізації і прогресивної технології. Рівень механізації у виноградарстві нині становить близько 30-40 %. Механізація виробничих процесів є одним з основних шляхів підвищення продуктивності праці і зниження собівартості продукції у виноградарстві. Застосування машин для укривання і розкривання лози

підвищує продуктивність праці в 2,5-3 рази, на збиранні врожаю - в 10 разів. У господарствах дедалі ширше впроваджується механізація таких трудомістких робіт, як обрізування кущів, підв'язування зелених пагонів, збирання винограду технічних сортів. Засоби механізації можна застосовувати також при формуванні кущів винограду. При встановленні насаджень на шпалеру підвищуються врожайність винограду (на 10-15 %) та його цукристість.

Високоефективним є зрошення виноградників, яке забезпечує стале підвищення врожайності винограду. Досвід передових господарств показує,що в умовах зрошення на основі високого рівня агротехніки можна одержати 135-200 ц винограду з гектара. В сільськогосподарських підприємствах урожайність зрошуваних виноградників підвищується в середньому в 1,5-2 рази, а прибуток з 1 га зростає в 2-3 рази.[3]

Економічна ефективність виноградарства значно підвищується з поглибленням спеціалізації і концентрації виробництва. Встановлено, що зі збільшенням площі плодоносних виноградників у господарствах з 210 до 730 гаїх урожайність підвищується в 1,5 рази, продуктивність праці — вдвічі, а собівартість 1 ц винограду зменшується майже па 70%. Наукові дослідження і практика передових господарств свідчать, що за раціонального розміру площі плодоносного виноградинка найбільш ефективно використовуються виробничі ресурси.

Специфічні особливості вирощування і переробки винограду зумовлюють розвиток агропромислової Інтеграції на основі створення агропромислових підприємств та виробничих об'єднань. Продукція галузі малотранспор-табельна і швидко псується, тому виноград як сировину для виробництва вина і соків треба негайно перероблювати. Переробка винограду на місцевих підприємствах і тривале зберігання його в промислових холодильниках господарств значно підвищує економічну ефективність виноградарства. Урожайність винограду в агропромислових підприємствах і об'єднаннях збільшується на 35-40 %, а продуктивність

праці — на 45-50 %. Тому важливим напрямом підвищення економічної ефективності виноградарства є зосередження основного виробництва винограду, його переробки і зберігання в спеціалізованих господарствах, а також у міжгосподарських підприємствах і агропромислових об'єднаннях південних областей України.

У ринкових умовах інтенсифікація виробництва винограду не обмежується лише взаємодією «фактор-результат», а охоплює такий момент, як «умова - темп розвитку». «Умовою» виступає рівень цін на виноград, а «темпом розвитку» - рівень інтенсивності виробництва й відповідно врожайності винограду. З цього приводу використовується формула розрахунку оптимального рівня витрат для забезпечення максимального прибутку на 1 га виноградників при існуючому на ринку рівні цін на виноград, ставці позичкового відсотка і сформованих параметрів технології виробництва:

$$Зm = \frac{(1 + i) - P \cdot b}{2 \cdot a \cdot P}, \qquad (1.1)$$

де *Зm* - оптимальний рівень витрат на 1 га, тис. грн; *P* - ціна 1 ц винограду, тис. грн; *a* - прискорення приросту врожайності від збільшення витрат на виробництво винограду (від'ємна величина через закон спадної граничної продуктивності змінного фактора виробництва); *b* - лінійний приріст урожайності від збільшення витрат на виробництво винограду; *i* - альтернативна вартість використовуваних коштів, коефіцієнт [2].

Велике значення для підвищення ефективності виноградарства має концентрація насаджень в господарствах і їхніх підрозділах. Важливий напрямок в удосконалюванні спеціалізації – концентрація виноградарства в ряді господарств, де воно повинно входити в число двох-трьох основних галузей. Найбільш перспективними для розвитку виноградарства є наступні виробничі типи господарств:

- виноградарсько-скотарсько-зерновий, у якому виноградарство сполучається з товарним молочним чи молочно-м'ясним скотарством і

виробництвом зерна;

- виноградарсько-скотарський, у якому в різних пропорціях сполучаються дві основні галузі - виноградарство і молочно-м'ясне скотарство.

Крім того, культивовані сорти винограду повинні бути добре пристосовані до місцевих умов, мати коштовними господарськими ознаками і відрізнятися високою економічною ефективністю.

Висновки. Основними напрямками підвищення ефективності продукції виноградарства є поглиблення спеціалізації та концентрації виробництва, провадження комплексної механізації та прогресивної технології, розвиток агропромислової інтеграції та інтенсифікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузева програма розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року | [Ел.ресурс] : http://new.minagro.gov.ua/

2. Дятел В. Н. Идентификация факторов повышения технологической эффективности производства винограда / В. Н. Дятел // Економічні науки: наук. праці ПФ «КАТУ» НАУ.— Сімферополь, 2008. — Вип. 115. — С. 29—36.

3. Сілецька Н. В. Теоретичні аспекти ефективного розвитку виноградарсько— виноробного підкомплексу АПК / Н. В. Сілецька // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. пр. — Вип. 192.— Дніпропетровськ: ДНУ, 2004.— С. 219—224.

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

В. Я. Кобилюх, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Клочан В. П.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто сутність економічної категорії фермерських господарств, розглянуто принципи та напрямки їх розвитку. Проаналізовано динаміку розмірів земельної площі, наданої фермерським господарствам.

Ключові слова: *фермерське господарство, фермерство.*

Актуальність проблеми. На сьогодні, в Україні проголошено принцип пріоритетності розвитку села, агропромислового комплексу та підтримки його функціонування з боку держави. Цей принцип дістав свого закріплення у законодавчих актах, що приймалися на різному рівні та в різний час. Під час проведення аграрної реформи, починаючи з 1991, а саме в період реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств почав набирати оберти фермерський рух. Пожвавленням цього процесу став Закон України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р. Однак, в силу того, що джерела надходження фінансових та матеріальних ресурсів, що передбачені цим документом недостатні і поступово вичерпуються, а також в силу відсутності в сільській місцевості ринкової інфраструктури гальмує процес розвитку фермерських господарств. Крім того негативний вплив мають цілий ряд інших чинників (правових, економічних, соціальних та ін.), тому дослідження даної проблеми на сьогодні є актуальною задачею.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми організації діяльності фермерських господарств, вирішення яких є життєвою необхідністю, досліджуються в працях як вітчизняних так і зарубіжних вчених. Науковцями, що займаються вивченням вказаних проблем є Брюховецький І.М., Гайдуцький П.І., Г.М. Головко, Дем`яненко М.Я., Коцупатрий М.М., Ковбаса О.М., Т.Г. Маренич, М.Ф. Огійчук, Пономаренко Н.М., Саблук П.Т.

Виклад основного матеріалу. Фермерство – справа людей відданих своїй діяльності. Механізм створення та функціонування фермерських господарств в сучасних економічних умовах має свої особливості та відмінності. Сучасний стан сільського господарства дає можливість передбачати у розвитку фермерства один із шляхів майбутнього перспективного розвитку. Законодавчою базою створення, діяльності та припинення діяльності фермерських господарств є Конституція України, Земельний кодекс України, Закон України "Про фермерське господарство" та інші нормативно-правові акти України. Головна мета створення фермерських господарств в Україні – збільшення обсягів продовольчих фондів держави і підвищення добробуту сімей селян на основі їх участі в підприємницькій діяльності.

Закон України «Про Фермерське господарство» від 16.06.2003 р. № 973-IY визначає правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України [1].

Закон спрямований на створення умов для реалізації ініціативи громадян щодо виробництва товарної сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також для забезпечення раціонального використання фермерських господарств, правового та соціального захисту фермерів України.

Фермерська діяльність як вид підприємництва здійснюється за такими принципами:

1. вільний вибір діяльності;

2. залучення на добровільних засадах до здійснення фермерської діяльності майна та коштів юридичних осіб та громадян, у тому числі на умовах оренди;

3. повна самостійність у формуванні програми діяльності,виборі постачальників ресурсів і споживачів вироблюваної продукції,встановлення цін відповідно до чинного законодавства;

4. вільне наймання працівників;

5. залучення матеріально-технічних, фінансових, трудових, природних та інших видів ресурсів, використання яких не заборонене або не обмежене законодавством;

6. вільне розпорядження прибутком (доходом), що залишається після внесення платежів, установлених законодавством;

7. самостійне здійснення фермерським господарством зовнішньоекономічної діяльності, використання ним належної йому частки валютної виручки на свій розсуд;

8. майнова та інша відповідальність за результати господарської діяльності.

Законодавство про фермерські господарства має тенденцію до подальшого розвитку, вдосконалення та узгодження з земельним, цивільним, господарським та іншими галузями законодавства. Які б слід було б посилити наступними напрямками:

• надання пріоритетності саме фермерським господарствам в порівнянні з іншими формами господарювання, що б відображалося в зменшенні оподаткування, першочерговості надання кредитів з мінімально можливими відсотками, сприяння ціноутворюючій політиці, надання переваг в реалізації сільськогосподарської продукції саме виробленої в фермерських господарствах та інше.

• на законодавчому рівні повинно бути закріплено гарантування розвитку будівництва виробничих приміщень, прокладання дорожньої мережі,забезпечення інженерної інфраструктури (водогони, електро- та газопостачання) та інше.

• законодавчо обґрунтоване створення фермерських асоціацій, об’єднань, товариств, сервісної служби та інше.

Фермерські господарства, у власності яких є земельні ділянки, надані їм для ведення фермерського господарства відповідно до закону, зобов'язані: забезпечувати використання земельних ділянок за їх цільовим призначенням; додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля; сплачувати податки та збори; не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів; не допускати зниження родючості ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі; дотримуватися санітарних, екологічних та інших вимог щодо якості продукції; дотримуватися правил добросусідства та встановлених обмежень у використанні земель.

Фермерське господарство самостійно визначає напрями своєї діяльності, спеціалізацію, організує виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку та реалізацію, на власний розсуд та ризик підбирає партнерів з економічних зв'язків у всіх сферах діяльності, у тому числі іноземних.

Нині в Україні налічується майже 42 тис. фермерських господарств, у користуванні яких знаходиться 4,3 млн. га сільськогосподарських угідь, середній розмір кожного становить 102,6 га сільськогосподарських угідь. Ця форма господарювання за площею відповідає високоефективній моделі ведення фермерства у Європейських країнах, де середній розмір господарства становить 18 га, у Великобританії – 70, Німеччині – 32, у тому числі на нових землях (колишня НДР) – 197 га, з яких 20 % землі використовують господарства із середнім розміром 714 га і 50 % – 1751 га[2].

Розвиток фермерства значною мірою визначається земельними ресурсами, динаміка розміру яких наведена в табл. 1.

Аналіз даних наведених у таблиці свідчить, що за період з 1995 р.площа наданих фермерським господарствам сільськогосподарських угідь (утому числі ріллі) та середній розмір їх землеволодіння щорокузбільшувалися. Тільки за 2009 р. порівняно із 2005 р. загальна

площаземлекористування фермерських господарств розширилася на 666,6 тис. га ідосягла 4327,8 тис. га. Це збільшення відбулося в основному за рахунокоренди землі. Оренда землі дає можливість розширити площі землекористування фермерського господарства, але фермерам важко витримувати конкуренцію з боку приватних і приватно-колективних агроформувань. Останні мають більший розмір земельних угідь, а отже ібільші можливості для виплати порівняно вищої орендної плати.

Таблиця 1

Динаміка розмірів земельної площі, наданої фермерським господарствам

Показник	1995р.	2000р.	2005р.	2009р.	2009 р. у % до	
					1995р.	2005р.
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	786,4	2157,6	3661,2	4298,6	у 5,5 рази	117,4
У тому числі ріллі, тис. га	718,5	1994	3492,6	4165,1	у 5,8 рази	119,3
У розрахунку на одне господарство:						
сільськогосподарських угідь, га	22,6	56,1	86,3	102,6	у 4,5 рази	118,9
ріллі, га	20,7	51,9	82,3	99,4	у 4,8 рази	120,8

За 1995–2009 рр. середня площа сільськогосподарських угідь, щоприпадає на одне фермерське господарство, зросла на 80 га, або майже у 4,5рази і становила 102,6 га. В динаміці спостерігається тенденція збільшеннярозмірів земельних площ, наданих фермерським господарствам, що єважливим показником їх розвитку. Саме цей показник є основоюконцентрації виробництва – процесу, який відбувається у сільському господарстві всіх країнах світу.

Важливим фактором підтримки фермерських господарств у сучаснихумовах є забезпечення дієвості механізму їх кредитування під гарантії Урядута органів місцевого самоврядування, здійснення компенсації ставки закредити банків за рахунок бюджету. Проте

Український державний Фондпідтримки фермерських господарств часто спрямовує свої коштигосподарствам, які і так є більш конкурентоспроможними та мають стабільніпоказники ефективності виробництва. Водночас наведений приклад свідчить,що державні кошти за прозорою і зрозумілою схемою необхідноспрямовувати насамперед на оновлення складу основних засобів тадиференціацію виробництва у невеликих фермерських господарствах.

Висновки. Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства. Фермерське господарство може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім`ї, відповідно до закону. Фермерське господарство має своє найменування, печатку і штамп. Воно діє на основі Статуту. Відносини, пов'язані із створенням, діяльністю та припиненням діяльності фермерських господарств, регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, Законами та іншими нормативно-правовими актами України

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 № 973—IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Горьовий В. П. Фермерство України: теорія, методологія, практика : монографія / В. П. Горьовий// — К. : ННЦ ІАЕ, 2007. — 540 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. С . Подрядова, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишневська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті розглянуто головні підходи до аналізу прибутку сільськогосподарських підприємств. Вивчено проблеми ефективного управління операційним прибутком організації.

The general approaches to the analysis of profit of agricultural enterprises are defined in the article. The problems of management of organizations an operating profit are examined.

Ключові слова: *прибуток, управління прибутком, аналіз прибутку.*

Актуальність проблеми. Діяльність кожного підприємства полягає у тому, щоб їх фінансові результати покривали витрати виробництва, а також приносили їм певні прибутки. Адже метою кожного виробника є отримання прибутків, які б дозволили здійснювати розширене відтворення їх діяльності. Для забезпечення ефективності такої роботи важливим елементом є правильність управління прибутком, його раціональним використанням, оскільки прибуток відображає кінцеву грошову оцінку діяльності підприємства, через вплив обсягів виробництва, обсягів і якісті реалізованої продукції, рівеня її собівартості. Ефективне управління прибутком базується на всебічному аналізі його динаміки, структури, джерел надходження і напрямів розподілу. Дослідження тенденцій змін і факторів впливу, прийняття на їх базі оперативних управлінських рішень, дає змогу забезпечити прибутковість підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Свій внесок у розвиток знань про оптимізацію управління прибутку підприємств, яке допомогло б підвищити рівень ефективної діяльності сільськогосподарських виробників, зробили такі вчені як: Г.О. Кравченко, М. Я. Лайко, Є.В. Мних, В.М. Опарін. Застосування наукових розробок у сфері управління прибутком в сільськогосподарських підприємствах, не є достатньо поширене, що, безумовно, є слабкою стороною поточного планування, контролю і управління.

Проте попередньо проведені дослідження підкреслили необхідність більш детального розгляду цієї теми.

Мета роботи полягає у дослідженні процесу формування прибутку сільськогосподарського підприємства, проведенні аналізу прибутку і визначення дієвих методів управління прибутком, які б дали змогу підвищити рівень фінансової стійкості і ділової активності окремого суб'єкту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Низький рівень ефективності управління прибутком характеризується фактичною збитковістю підприємств. Управління формуванням прибутку є складовою системою загального управління прибутком, яке включає і управління його розподілом. Дана система виконує наступні завдання:

- збільшення розміру прибутку в цілому за рахунок збільшення прибутку від основної і інших видів діяльності;
- зниження витрат прибутку у процесі його формування;
- забезпечення стабільності в одержанні прибутку;
- розподіл одержання прибутку в часі.

Для підвищення рівня прибутковості підприємства створюють і використовують моделі управління прибутком. Вони включають в себе планування, прогнозування і контроль за формуванням, розподілом і використанням одержаного прибутку.

Планування прибутку включає в себе створення позитивних умов, які б дозволили забезпечення зростання рівня прибутку. Використовуються різні методи планування: метод прямого розрахунку, аналіз перекриття ліміту рентабельності, прогноз рентабельності, аналіз перекриття ліквідності та інші.

Прогнозування прибутку є досить складним елементом управління, оскільки фактори макросередовища і активізація кризових явищ не дозволяють здійснити точні прогнози. Присутність інфляції, варіація цін на ринку, коливання курсу валют – все це негативно впливає на здійснення прогнозів.

Важливою складовою управління прибутком є контроль, який полягає у забезпеченні наявності надійних джерел надходження прибутків, використанні

оптимальних методів розподілу і прийнятті оптимальних управлінських рішень щодо використання прибутку.

Зміст управління формуванням прибутку полягає у наступних заходах:

- аналіз складу і структури прибутку підприємства;
- аналіз тенденцій зміни обсягу і структури прибутку;
- факторний аналіз прибутку;
- прогнозування одержання прибутку і визначення резервів росту;
- установлення оперативного контролю за формуванням прибутку.

Управління формуванням прибутку виступає як управління доходами та витратами. Науковці [3, с.75-84] пропонують застосовувати для управління операційною діяльністю підприємств аналіз взаємозв'язку "витрати-обсяг-прибуток" (модель беззбитковості виробництва)", в удосконаленому вигляді. Дана модель може бути застосована за ряду умов, зокрема: рівності обсягів виробництва та реалізації, застосуванні середньої ціни, можливість застосування в короткостроковому періоді. Крім того для реалізації такої моделі необхідно, аби виробник спеціалізувався на одному виді товару, або на незмінній номенклатурі товарів – це забезпечувало б задоволення першої умови. Практична реалізація моделі має велику кількість обмежень, особливо під впливом зовнішніх факторів впливу. З іншого боку, цього можна досягти через впровадження внутріорганізаційних комерційних відносин, коли продукція кожного підрозділу виготовлятиметься і реалізовуватиметься повністю іншим підрозділам, зовнішнім покупцям, проте необхідність задоволення другої умови вступає в суперечність з фактом відмінності внутріорганізаційних і ринкових цін.

Для ефективного управління прибутком необхідно мати достатню інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. Такою базою виступають результати аналізу прибутку, доходів, витрат. Джерелом вихідних даних для проведення такого аналізу слугує річна фінансова звітність підприємства.

Враховуюче вищезазначине, прибутковість підприємства залежить від внутрішніх і зовнішніх факторів впливу. Проте належна організованість внутрішнього контролю результативності господарства виступає обов'язковою умовою досягнення успіху діяльності.

Особливістю одержання прибутку в сільськогосподарських підприємствах виступає сезонність здійснення витрат і надходження доходів, що зумовлено сезонністю виробництва. Цей факт ускладнює оперативний контроль фінансових результатів. Отже в період виробничого циклу сільськогосподарського підприємства здійснюються затрати і формують додану вартість, яка реалізує себе у формі прибутку лише після завершення циклу, після реалізації продукції.

Нами проведено аналітичну оцінку прибутковості діяльності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області.

Досліджуючи прибутковість сільськогосподарських підприємств, ми виявили, що основну масу прибутку в загальній сумі прибутку сільськогосподарських підприємств Миколаївської області становить прибуток від реалізації продукції рослинництва, зокрема зернових і зернобобових культур, насіння соняшнику (табл. 1).

Серед видів рослинницької продукції підвищення ефективності виробництва порівняно з попереднім роком зафіксовано по зерновим культурам, соняшнику і овочам відкритого ґрунту. Так, прибутковість соняшнику зросла на 31,5 в.п., зернових – на 9,4 в.п., овочів – на 4,5 в.п. Левова частина прибутків, отриманих від реалізації продукції рослинництва, припадає на соняшник (56,3%) та зернові і зернобобові культури (25%).

Прибутки від виробництва продукції сільського господарства і надання послуг у рослинництві і тваринництві отримали 424 аграрних підприємства або 87,1% загальної кількості, було отримано майже 967,0 млн. грн. прибутку. Слід відмітити, що у всіх районах області основна частка підприємств завершили рік з позитивним фінансовим результатом. При цьому жодне з підприємств Первомайського і Очаківського районів не зазнали збитків. Досить вагома

питома вага прибуткових господарств зосереджена в Снігурівському (95,7%) та Кривоозерському (95,5%) районах. Сума прибутку в середньому на одне підприємство в цілому по області становила 2,3 млн.грн.

Таблиця 1

Фінансові результати діяльності і рентабельність продукції сільськогосподарських підприємств Миколаївської області*

Галузі і види продукції	Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн., 2010 р.	Прибуток (збиток) тис. грн., 2010 р	Рівень рентабельності продукції, % 2010 р.	Рівень рентабельності продукції %, 2009 р.
Продукція сільського господарства і послуги	3546887,9	926523	35,4	23,0
Продукція рослинництва і тваринництва – всього	3483187	917041,3	35,7	23,6
продукція рослинництва	3099948,1	926429,3	42,6	26,8
зернові і зернобобові культури	1378476,9	231888,9	20,2	10,8
насіння соняшнику	1174408,7	521485,4	79,9	48,4
картопля	467,1	56,6	13,8	20,9
овочі відкритого ґрунту	75385,7	10109,1	15,5	11,0
продукція тваринництва	383238,9	–9388	–2,4	6,4
велика рогата худоба на м’ясо	21496,1	–18288,7	–46,0	–38,8
свині на м’ясо	56859,1	–20836,2	–26,8	2,2
вівці на м’ясо	487,1	–584,3	–54,5	–32,8
птиця на м’ясо	14351,5	–10299,7	–41,8	–19,3
молоко	65882,7	3473,4	5,6	–7,4
яйця курячі	183569,6	34649,6	23,3	23,2
вовна	51,6	–111,7	–68,4	–13,3

* Розраховано автором з використанням статистичної інформації

Водночас 63 підприємства (12,9% загальної кількості) отримало від сільськогосподарського виробництва збитки, сума яких складала 40,0 млн.грн. Найбільше збиткових господарств зосереджено у Миколаївському (35% від загальної кількості по району), Новоодеському (третина), Жовтневому (чверть), Березанському (22,2%) та Врадіївському (п'ята частина) районах. У середньому на одне підприємство припадає 635,7 тис.грн. збитків.

Абсолютна величина прибутку і його динаміка не виступає достатньо інформативним показником успішності здійснюваної діяльності, оскільки величина прибутку в матеріальному виробництві безпосередньо залежить від вкладених уце виробництво затрат. Одним з засобів оцінки ефективності діяльності підприємства виступають показники рентабельності, які дають відносну характеристику фінансових результатів. За ними доцільно проводити рейтингову оцінку ефективності сфер діяльності, вкладення капіталу, випуску продукції, тощо. Вони є параметральними характеристиками факторного середовища формування прибутку.

У 2010р. сільськогосподарськими підприємствами області було отримано найвищій рівень рентабельності сільськогосподарської продукції (35,7%) за останнє десятиріччя. Цей показник був на 12,1 в.п. більший ніж у попередньому році. Високий рівень рентабельності сільськогосподарської продукції отримано за рахунок продукції галузі рослинництва, який складав 42,6% (на 15,8 в.п. вище ніж у 2009р.). Варто відмітити, що підприємствам 8 районів вдалося перевищити загальнообласний показник, а найсуттєвіше Очаківського (вп'ятеро). Водночас, показник рентабельності продукції тваринницької галузі мав від'ємне значення (–2,4%). Найнижчим цей показник був у господарствах Веселинівського (–43,6%) і Березнегуватського (–30,5%) районів.

Висновки. Основним джерелом формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств є виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції. Отже, головною передумовою здійснення діяльності повинна бути можливість одержання позитивного фінансового

результату. Головними напрямами підвищення прибутковості підприємства виступає, визначених на основі аналізу, виробництво продукції з високим рівнем рентабельності, за умови збалансованого розподілу посівних площ для дотримання сівозмін. Пошук резервів зниження собівартості, через впровадження ресурсоощадних технологій, оптимізація стратегічного планування і тактичного планування, на базі нормативного методу, оперативний контроль.

Отже, діяльність сільськогосподарського підприємства зорієнтована на економічні вигоди, які повинні доцільно використовуватися протягом календарного року або виробничого процесу з метою розвитку як виробничої так і соціальної інфраструктури підприємства, окремої сільської території, регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Р. Р. Проблемні аспекти управління прибутком сільськогосподарських підприємств / Р. Р. Антонюк, П. С. Березівський // Економічний простір. — 2009. — № 21. — С.312—320.

2. Бланк И. А. Управление прибылью. — К.: Никацнентр—Эльга, 1998. — 544с

3. Блонська В.І. Прибуток торговельного підприємства та напрямки ефективного його використання / В. І. Блонська, Н. М. Іляш // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.—техн. праць. — Львів : РВВ НЛТУ України. — 2008. — Вип. 18.10. — С. 108—114.

4. Грідін О. В. Управління операційним прибутком організації /О. В. Грідін // Вісник ХНУТСГ: Економічні науки.— Х.: ХНУТСГ, 2008. — Вип. 71. — 440с.

5. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2010 рік: Статистичний збірник. — К., 2007. — С. 4—15, 44.

6. Статистичний бюлетень “Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Миколаївської області” / Головне управління статистики у Миколаївській області. — Миколаїв. — С.33—34.

УДК 631.162

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. В. Гайдейчук, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишневська О.М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті визначено місце і значення фінансового забезпечення в аграрному секторі економіки. Розглянуто сутність фінансового забезпечення. Обґрунтовано необхідність здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання.

Ключові слова: *бюджетне фінансування, інвестування, лізинг, самофінансування, страхування, фінансове забезпечення.*

Постановка проблеми. Ефективність діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення достатності темпів розвитку для покриття витрат значною мірою визначається рівнем фінансового потенціалу. Ґрунтовне дослідження основних складових фінансового забезпечення суб'єктів господарювання надає можливість підвищити кінцевий фінансовий результат діяльності, інвестиційну привабливість на національному та регіональному рівнях.

Аналіз досліджень та публікацій.Дослідженню питання фінансового забезпечення присвячено праці багатьох вітчизняних науковців І.А. Бланка, О.Д. Василика, Н.П. Злепко, І.В. Зятковського, Т.О. Кізима, І.С. Козія, О.П. Кириленко, О.І Москаля, Д.С. Олійника, В.М. Опаріна, В.М. Радіонова, О.О. Терещенка, С.І. Юрія та ін.. Проте, на сьогодні, питання фінансового забезпечення залишається актуальним, особливо, за умов негативного впливу кризових явищ.

Постановка завдань.Метою статті є узагальнення теоретичних аспектів щодо поняття фінансове забезпечення й основних складових його формування. Виявлення основних форм здійснення фінансового забезпечення і здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання.

Виклад основних матеріалів дослідження.Фінансове забезпечення є одним із складових елементів фінансового (фінансово-кредитного)

механізму поряд з управлінням фінансовою діяльністю, фінансовім регулюванням, фінансовім планування і прогнозуванням діяльності суб'єкту.

Поняття, структура, призначення фінансового механізму в економічній літературі, наукових дослідженнях трактуються по-різному. Акценти проставляються залежно від того, у контексті вирішення яких завдань їх розглядають. Багато науковців розглядають фінансовий механізм як систему управління фінансами, інші - через використання фінансовіх методів і важелів[2,с.223-229].

На основі опрацювання літературних джерел визначено, що фінансове забезпечення здійснюється за допомогою таких методів фінансового забезпечення, як самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування, інвестування, лізинг, страхування [1,с.416].

Першою і основною формою фінансового забезпечення, на мій погляд, є самофінансування. Тобто здатність підприємства з зароблених засобів не тільки відшкодовувати виробничі витрати, але і фінансувати розвиток виробничої і соціальної інфраструктури[1,с.416].

Такі показники, як середньомісячна заробітна плата і рівень заборгованості із виплати заробітної плати в аграрному секторі свідчить про те, що підприємства не лише не у змозі самофінансувати свою діяльність, але й не у змозі відшкодовувати виробничі витрати. За даними Державного комітету статистики України в аграрному секторісередньомісячна заробітна плата залишається однією з найнижчих серед галузей економіки (рис.1., 2.).

Основні фінансові надходження сільськогосподарські підприємства отримують від реалізації продукції яка, за існуючої галузевої структури, не дозволяє отримувати грошові надходження протягом календарного року, що негативно впливає на можливості підприємств покривати виробничі витрати і знизити рівень заборгованості із заробітної плати.

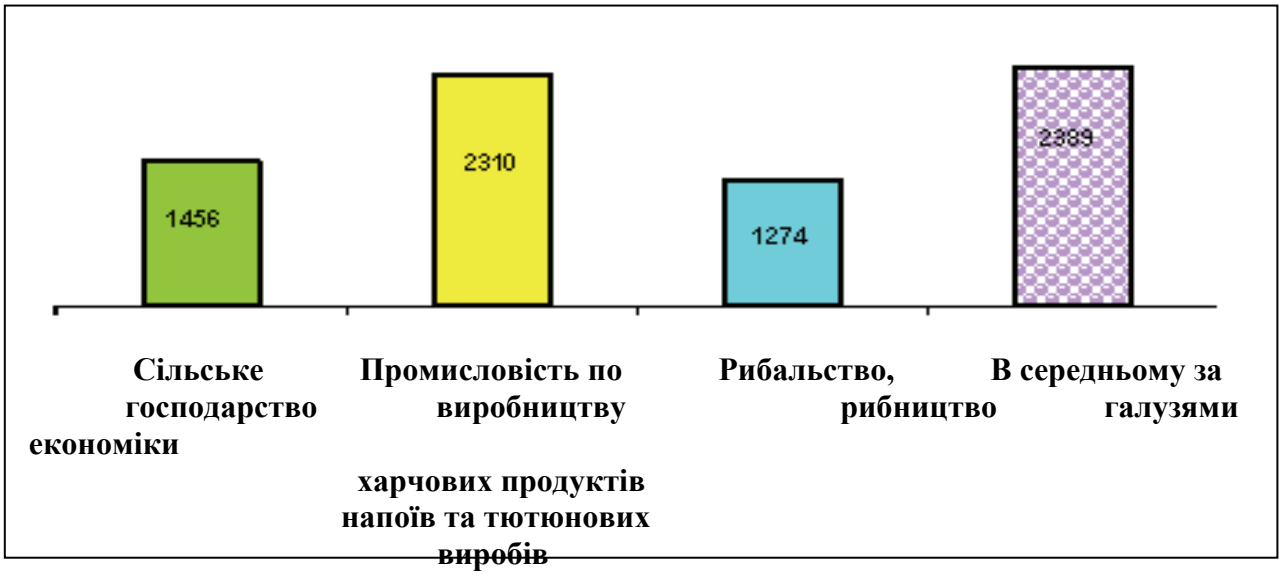

Рис.1 Середньомісячна заробітна плата за видами економічної доцільності, у 2011р.,грн.*

*Представлено автором з використанням інформації Державного комітету статистики України

Станом на 01.04.11р. сума заборгованості із виплати заробітної плати в агропромисловому комплексістановила 90 млн. грн., у тому числі за економічно активними підприємствами – 30 млн. гривень.

В умовах ринкової економіки кредитування виступає провідною формою фінансового забезпечення і вимагає від господарської діяльності ефективного використання ресурсів.

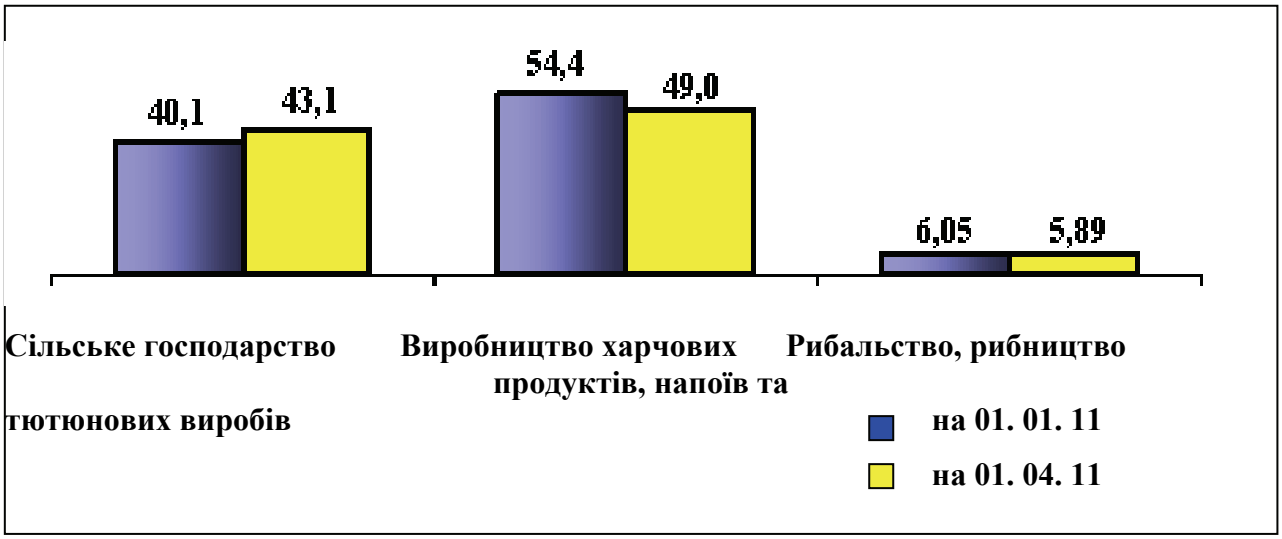

Рис. 2 Заборгованість із виплати заробітної плати працівникам економічно активних підприємств АПК, млн. грн.*

* Представлено автором з використанням інформації Державного комітету статистики України

Найбільш визначальними і проблемними факторами, які впливають на організацію кредитних відносин в аграрному секторі економіки, на сьогодні є використання сільськогосподарськими підприємствами землі, як основного засобу виробництва. Значна зношеність основних засобів, низька рентабельність і збитковість підприємств, які зумовлюють необхідність державного регулювання і державної фінансової підтримки, до того ж кредити, які виділяються сільському господарству, дуже повільно доходять до споживача і часто не в тих обсягах, які передбачалися. Це у свою чергу пояснюється сезонним характером сільськогосподарської діяльності і тривалістю виробничого циклу. Це призводе до розриву у часі між здійсненням витрат на виробництво продукції і отримання доходу від реалізації, створюючи нестачу обігових коштів, що в свою чергу зумовлює необхідність її покриття за рахунок кредитних ресурсів.

Станом на березень 2011 року, підприємствами агропромислового комплексу було залучено кредитів на суму 3419,9 млн. грн.. Кредити залучили 918 підприємств аграрного сектора[3].

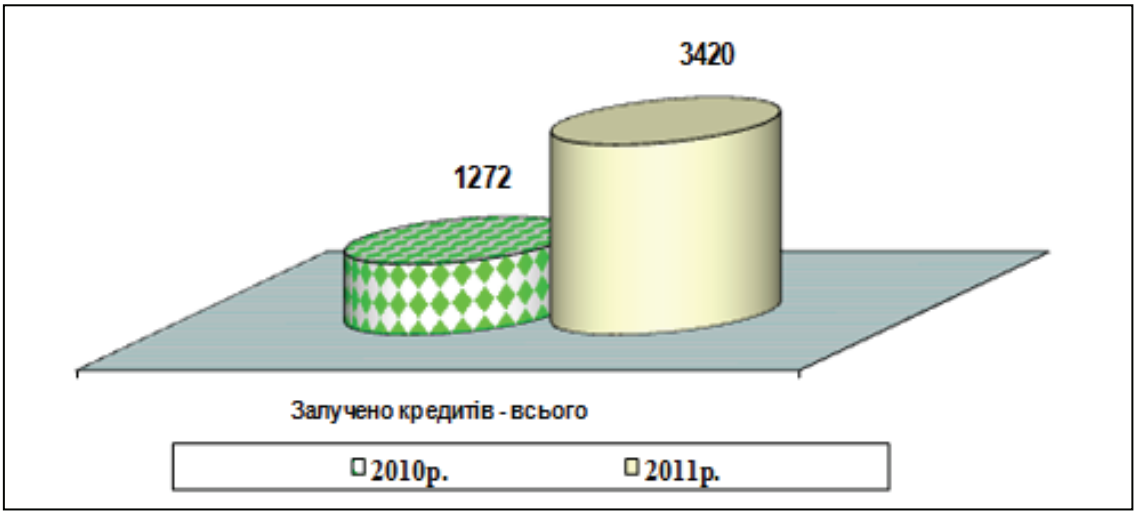

Рис. 3. Стан залучення кредитних ресурсів підприємствами агропромислового комплексу, млн. грн..*

* Представлено автором з використанням інформації Національного Банку України

Наведені показники свідчать про активну політику держави, щодо використання коштів, передбачених у державному бюджеті, для здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів, що дозволило активізувати надходження коштів в аграрний сектор.

Бюджетне фінансування, як форма фінансового забезпечення полягає у виділені державних коштів на безоплатні і безповоротній основі. Основним видом державного фінансування виступають бюджетні асигнування тим неприбутковим сферам діяльності які потребують такого фінансування. У ході реалізації цієї мети інвестиційна діяльність спрямована на вирішення найважливіших завдань розвитку підприємств.Досвід країн Європейського Союзу характеризує державну аграрну політику через непряме фінансування, направлене на регулювання ринку сільськогосподарської продукції. Подібний підхід дозволяє врегулювати попит і пропозицію на продукцію, знизити рівень збитковості діяльності. Прикладом може бути досвід Естонії, в країні взагалі не використовується пряме державне фінансування.

Бюджетна підтримка виступає найважливішою складовою державного регулювання аграрного сектору й полягає в розробці ефективного механізму формування і використання фінансових ресурсів держави з метою підвищення конкурентоспроможності галузі, виробництва якісних і безпечних продуктів харчування, збереження навколишнього природного середовища. Створення сприятливих умов для розвитку виробництва, стимулювання сталої економічної і соціальної розбудови держави, можливе лише за умов злагодженої роботи державного апарату та виконання цілей і завдань, які зазначені у Постанові ВРУ «Про Основні напрямки бюджетної політики на 2011 рік»[5].

Лізинг, маючи свою суттю комплекс майнових відносин, що складаються у зв’язку з передачею елементів основного капіталу у тимчасове користування, також є вагомою складовою фінансового

забезпечення. Фінансовий лізинг дає можливість заощаджувати кошти для інвестування в інші більш ефективні види діяльності або придбавати техніку, вартість якої перевищує річні фінансові можливості.

Наприклад, витрати на придбання машини вартістю 100 тис. грн. у перший рік складатимуться з:

- попереднього лізингового платежу за користування технікою в частині відшкодування її вартості (15% ціни машини з ПДВ) - 15 тис. грн.
- винагорода лізингодавцю за передану в лізинг техніку (7% від невідшкодованої вартості) - 6 тис. грн.
- чергового лізингового платежу та винагороди лізингодавцю відповідно10 і 3 тис. грн. Разом за рік - 34 тис. грн.

Заощаджені 66 тис. грн. господар може використати для інвестування у виробництво з рентабельністю не нижче розміру депозитних відсотків[4].

Безперебійний процес суспільного відтворення у разі настання певних подій (страхових випадків), визначається договором страхування або чинним законодавством, забезпечується за рахунок грошових фондів, створених в процесі акумуляції фінансових ресурсів при страхуванні.Особливістю страхування сільськогосподарських ризиків є те, що воно є життєздатним у довгостроковій перспективі, як правило, лише за умови, що уряд забезпечує фінансову підтримку системи. Однак субсидії мають застосовуватися у такий спосіб, щоб система не виявилася спотвореною. У сільському господарстві ризики є системними, а це в багатьох випадках означає збитки для великої кількості суб'єктів аграрного ринку одночасно. За таких обставин страхові виплати будуть значно вищими від зібраних премій.

Висновки. Держава через фінансову політику може впливати на форми фінансового забезпечення. Кожна форма фінансового забезпечення суб’єктів господарювання має свої особливості застосування, проте проблеми перед ними постають однакові. Лише за допомогою оптимізації

співвідношення усіх форм фінансового забезпечення можливо створити такі обсяги фінансових ресурсів господарської діяльності, від яких підприємництво мало змогу функціонувати не тільки беззбитково, але і підвищувати ефективність діяльності, вирішувати соціальні і економічні проблеми країни в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василик О.Д. Теорія фінансів/О.Д. Василик [Підручник]. — К.: НІОС,2001—416с.
2. Козій І.С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму / І.С. Козій //Гауковий вісник НЛТУ Україна, 2008. — 223—229с. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/.../223_Kozij_18_9.pdf
3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. — [Електронний ресурс].—Режим доступу: http://www.minagro.kiev.ua/page/?9595
4. Офіційний сайт Національної акціонерної компанії «Украгролізинг». [Електронний ресурс].— Режим доступу:http://ukragroleasing.com.ua/perevagi—lizingu.html
5. Постанова Верховної ради України від 4 червня 2010 року №2318—VI «Про основні напрями бюджетної політики на 2011 рік».—[Електронний ресурс].—Режимдоступу:http://zakon.rada.gov.ua/cgi—bin/laws/main.cgi?nreg=2318—17

УДК 338.439.4.009.12:339.52

КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ – ПЕРСПЕКТИВИ ЗА УМОВ СОТ

О. С. Дяченко, студентка
Науковий керівник: к.е.н, доцент Вишневська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проведено аналіз рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Виділено проблемні питання експорту сільськогосподарської продукції з України. Виокремлено основні напрями підвищення рівня національної продовольчої безпеки в умовах глобалізації.

Ключові слова: *конкурентоспроможність; сільськогосподарська продукція; продовольча безпека; СОТ; глобалізація.*

Актуальність проблеми. Продовольча проблема як на глобальному, так і на національному рівні залишається однією з найгостріших. Загострення під впливом глобалізації економічних суперечностей між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, у продовольчій сфері через зростання чисельності населення, уповільнення темпів нарощування виробництва сільськогосподарської продукції,екологічні проблеми, тощо актуалізують пошук шляхів розв’язання продовольчої проблеми і забезпечення продовольчої безпеки на національному і світовому рівнях.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню питань адаптації аграрного сектора України до викликів глобального характеру присвятили свої публікації В. Амбросов, А.Баяр., І.Гриню., М. Латинін, Ю Лузан., О. Лука, Г. Мазнев та ін. [1; 3; 4].

Постановка проблеми. Метою статті є визначення рівня і напрямів підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку як важливої національної продовольчої безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна є потужним експортером сільськогосподарської продукції на світовому ринку. Так, у 2010 р. експортовано сільськогосподарської продукції на суму більше ніж

11,0 млрд дол. США, що на 67 % більше, ніж у 2009 р. У структурі експорту найбільша частка доводиться на зернові культури, рослинну олію, насіння олійних культур, молокопродукти, м'ясо й субпродукти [4]. Однак потенційні можливості України щодо експорту сільськогосподарської продукції набагато більші. Поки що аграрний експортний потенціал України реалізується не в повній мірі, про це свідчить низька питома вага експорту у вартості валової продукції сільського господарства, яка становить 12 % [3].

Тому одним із головних напрямів міжнародної інтеграції України була ратифікація умов - Світової Організації Торгівлі. Зі вступом до СОТ система бюджетного фінансування державної підтримки сільськогосподарського виробництва було суттєво змінено. Розроблено і затверджено порядок використання коштів за окремими програмами підтримки. Однак, система бюджетного фінансування галузі потребує подальшого удосконалення, насамперед бюджетні дотації,які відносяться до категорії «жовта скринька». Так як витрати бюджетного року меншою мірою спрямовані на підтримку безпосередньо товаровиробників і більшою – на фінансування навчальних і наукових установ (рис.1.)

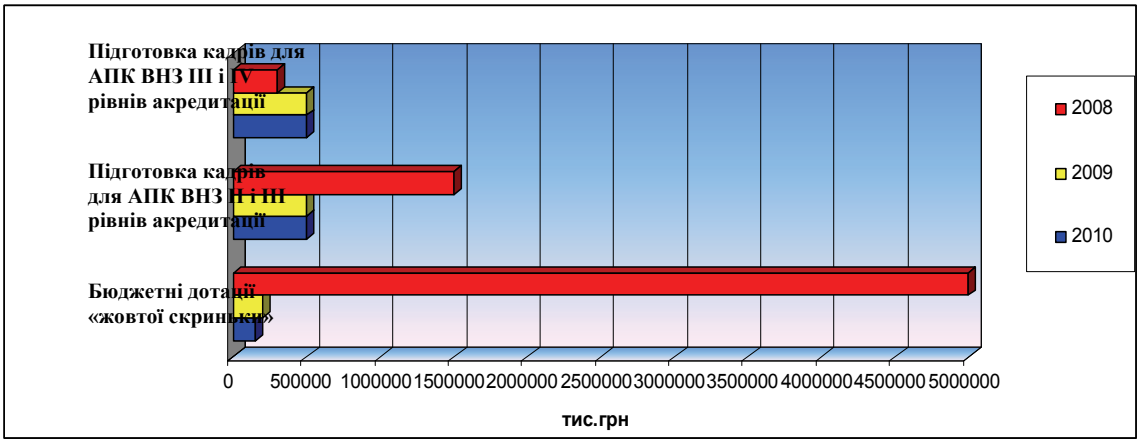

Рис.1. Динаміка видатків державного бюджету України на Міністерство аграрної політики та продовольства України у динаміці*Розраховано та побудовано за даними[2]

Обсяги прямої державної підтримки аграріїв, видатки «жовтої скриньки»,де входять програми, спрямовані на стимулювання виробництва і підвищення прибутковості, обмежуються СОТ, саме тому формування

бюджетних програм потребує оптимізації у використанні коштів, у тому числі для «зеленої скриньки», обсяги якої не обмежуються.

Проте, після отримання Україною статусу СОТ, знизилась ставка імпортних тарифів – до 10% на сільськогосподарську продукцію.

Отже, розглянемо рівень цінової конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції порівняно з імпортною та проаналізуємо вплив зниження ставок імпортних тарифів і рівень цінової конкурентоспроможності сіми основних видів сільськогосподарської продукції: пшениці, насіння соняшнику, яловичини, свинини, молока, продукції птахівництва (м'яса птиці та яєць).

Аналіз діючих в 1996 – 2011 рр. тарифів показав, що високі митні тарифи на рівні 40 – 50 % (у перерахунку на адвалерну ставку) не впливали на ціни вітчизняних виробників пшениці, а відповідно, і на їх доходи від реалізації. Ціни реалізації пшениці протягом цього періоду залишалися низькими, часто навіть нижчими за ціни на кордоні [1,6].

Це є свідченням високої конкурентоспроможності української пшениці як експортно-орієнтованої продукції. Тобто рівень цінової конкурентоспроможності пшениці в умовах членства України у Світовій Організації Торгівлі є достатнім, а зниження зв'язаного імпортного тарифу значною мірою не вплине на ціни та доходи сільськогосподарських виробників від її реалізації [4].

Крім того, аналіз різниці цін на насіння соняшника показав, що ставка імпортного тарифу, яка буде діяти в умовах членства України в СОТ, є достатньою для конкурентоспроможності за ціною цього виду вітчизняної сільськогосподарської сировини порівняно з імпортною (рис.2.).

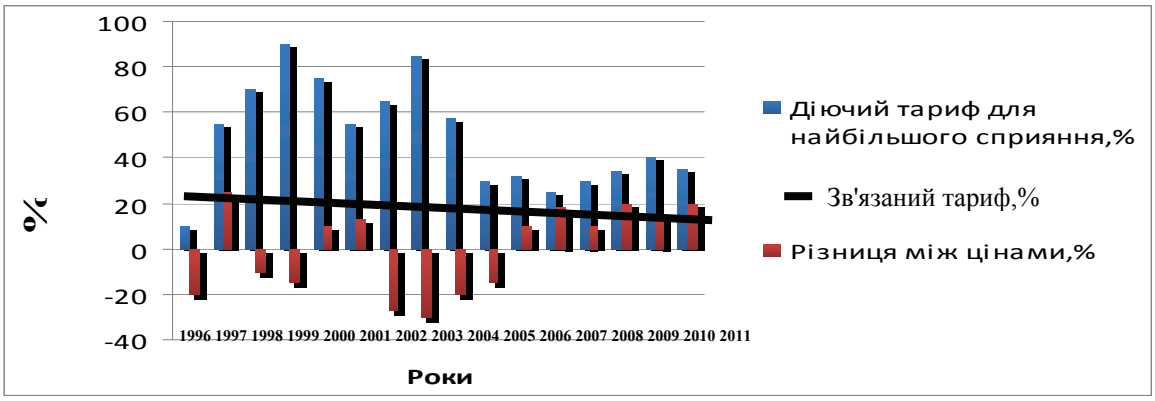

Рис.2. Динаміка порівняння цін і тарифів на пшеницю*Представлено автором [6].

Однак, на наш погляд, ситуація з рівнем конкурентоспроможності насіння соняшника на світовому ринку дещо відрізняється від інших видів сільськогосподарської продукції. Україна є світовим лідером з експорту соняшникової олії (біля 2 млн т на рік), тому експорт насіння не повинен бути самоціллю. Тим більше, що Україна за останні 10 років збільшила потужності з переробки олійних культур більш ніж в 2,5 рази. Наприклад, тільки в 2007 – 2010 рр. потужності збільшилися на 2 млн т і станом на 1 вересня 2009 р. досягли 8,25 млн т на рік [5].

Однак членство України в СОТ може сприяти експорту саме насіння соняшника, а не олії. Так, у 2008-2010 рр. з України було вивезено 767,2 тис. т насіння соняшника, що в 10,1 рази більше, ніж у попередньому році. Цьому сприяло не тільки збільшення врожаю, а й зниження з 15 до 13 % вивізного мита на насіння соняшнику. Вітчизняні переробники олійних переконані, що держава повинна захистити внутрішній ринок від активного експорту насіння соняшника (і ми погоджуємося з цим). Для порівняння: зараз у Росії діє вивізне мито на насіння соняшнику 20 %, а в Аргентині – 39 %, що дозволяє цим країнам експортувати готовий продукт, а не сировину.

Однак значно гірші перспективи в умовах членства України в СОТ можуть очікувати на галузь тваринництва. Україна продовжує втрачати позиції як експортер тваринницької продукції. Наприклад, у 2009 р. Україна вперше не тільки експортувала, а й імпортувала сухе молоко. У країні катастрофічно скорочується поголів’я корів: якщо в 1990 р. їх

налічувалось 8,5 млн гол., то на початок 2011 р. – лише 2,8 млн гол. Виробництво молока щорічно зменшується на 0,5 – 1 млн т [6].

Проблема конкурентоспроможності вітчизняної молочної продукції пов'язана із якістю і безпекою для споживачів, ніж рівня споживчих цін. Так, саме через проблему низької якості молочної сировини, 60 – 70 % якої виробляється в Україні господарствами населення, ринки збуту країн ЄС залишаються недоступними для українських молочних продуктів.

Тому для того, щоб не втрачати позиції молочного сектору в умовах посилення конкуренції, необхідно терміново підвищувати технічну та економічну ефективність переробного сектора, упровадження нових технологій і систем управління якістю покращуватиме перспективи розширення ринків збуту, у т.ч. до країн ЄС.

Ціни реалізації яловичини в більшості із проаналізованих років залишалися низькими, однак в останні проаналізовані роки (2005-2011 рр.) "запас" конкурентоспроможності вітчизняної продукції за ціною порівняно з імпортом значно знизився (рис. 3) [1,6].

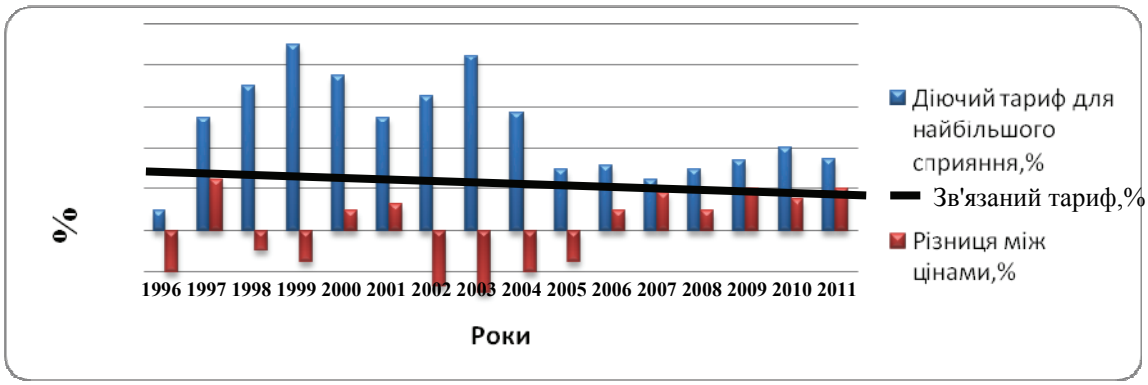

Рис. 3. Динаміка порівняння цін і тарифів на яловичину*Представлено автором [6].

Слід зазначити, що Україна, яка раніше активно експортувала яловичину, в останні роки її імпортує. На наш погляд, для національного ринку яловичини надзвичайно важливим є розвиток експортного напрямку. Обсяги виробництва будуть прямо залежати від можливості експорту яловичини, оскільки попит на внутрішньому ринку відновлюється повільно через низьку платоспроможність населення.

Ситуація граничної конкурентоспроможності свинини вітчизняного виробництва пояснюється тим, що більшість поголів'я свиней (60 – 65 %) відгодовується в господарствах населення, які характеризуються високими витратами кормів і праці, низькою продуктивністю тварин порівняно з виробництвом на крупних спеціалізованих свинокомплексах.

Тому в національному м'ясному секторі, в першу чергу, у виробництві свинини і яловичини, нереалізовані резерви підвищення конкурентоспроможності вбачаються в поширенні новітніх технологій, спрямованих на підвищення продуктивності праці і продуктивності тварин.

У цілому слід зазначити, що вітчизняним виробникам м'яса дуже важко конкурувати із закордонними виробниками, так, як кредити в ЄС, які надаються аграрному сектору, коштують від 2 до 4 %, у США – 0 %, а в Україні – до 25 – 30 % річних [4].

Очевидно, що з урахуванням членства України в СОТ й подальшої євроінтеграції вітчизняна тваринницька галузь має потребу в комплексній модернізації. Тому для запобігання зниження об'єктів виробництва м'яса в Україні і захисту внутрішнього ринку від імпортної продукції, держава повинна захистити галузь тваринництва як важливу складову національної продовольчої безпеки, в тому числі шляхом квотування імпорту цієї продукції.

Висновки. Таким чином незважаючи на можливі перспективи, в умовах членства України у СОТ мають відбутися трансформаційні зміни у політиці державної підтримки і регулювання сільського господарства в напрямку створення умов для закріплення та посилення конкурентних переваг сільськогосподарської продукції вітчизняного виробництва як необхідної складової підвищення рівня національної продовольчої безпеки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баяр А. Наслідки вступу до СОТ для української економіки: оцінка цінової конкурентоспроможності / [А. Баяр, І. Кобута, Є. Шкарбан та ін.]. — К. : 2007. — 39с.
2. І. Гриню „ Агросектор" Україна: перший рік у СОТ.: 2010 №3(34).
3. Лука О. Ф. Україна на світовому ринку агропродовольчої продукції / О. Ф. Лука // Економіка АПК. — 2008. — № 11. — 116—121с.
4. Сільське господарство України : Стат. щоріч. за 2010 рік / за заг. кер. Ю. М. Остапчука ; Держкомстат України. — К., 2010. — 369 с.
5. Статистичний щорічник України, 2011 рік (за редакцією: О.Г. Осауленка), Державний комітет статистики України 2011 рік, Київ, 575 с.
6. Бюлетень Національного банку України (електронне видання) від 14.02.2011. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/statist/elbul.htm

УДК 631.115.8(477)

АГРОХОЛДИНГ – ЯК ФОРМА ІНТЕГРАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

О. А. Гайдай, студентка
Науковий керівник: к.е.н, доцент Вишневська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто інтеграційні процеси в агарному секторі економіки України. Встановлено основні переваги і недоліки даної інтеграції через створення агрохолдингів. Визначено найбільші агрохолдинги виходячи з критерію кількості землі в обробітку.

***Ключові слова**: аграрний сектор, агрохолдинг, земельні ресурси, оренда, інтеграція.*

Актуальність проблеми. Ознаки транзитивності економіки країни, зокрема в аграрному секторі, зумовлюється необхідністю пошуку альтернатив у подальшому розвитку. В останні роки різко скорочується кількість дрібних сільськогосподарських підприємств за рахунок об'єднання їх в потужні агропромислові формування. Створення агрохолдингів стрімко набирає обертів, що змінює стратегію подальшого розвитку галузі на державному рівні.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання агропромислової інтеграції, створення нових, більш досконалих агропромислових формувань висвітленні в роботах багатьох вчених: М.Ю. Коденської, М.Ф. Кропивка, М.Й. Маліка, Ю.О. Нестерчук, П.Т. Саблука та інших. Питання розвитку інтеграції є багатогранним і потребує поглибленого вивчення і постійного удосконалення.

Метою дослідження є опрацювання теоретичних і практичних аспектів функціонування інтегрованих підприємств аграрного сектора.

Виклад основного матеріалу. Для аграрної галузі західних країн є звичним існування сімейних підприємств, коли земля, робоча сила і капітал є одним цілим, проте зовсім інша ситуація сьогодні в Україні, де три основні виробничі фактори відокремлені один від одного. Так переважну частину земель товаровиробник орендує і залучає значний фінансовий ресурс чере кредитування. Саме тому одним із напрямів подальшого розвитку є створення інтегрованих підприємств [1].

Агрохолдинг (від англ. holding — утримання, зберігання) – є сукупністю материнської компанії і контрольованих нею дочірніх компаній, які здійснюють господарську діяльність у сфері виробництва і переробки сільськогосподарської продукції. Агрогосподарські товариства найбільше відповідають умовам створення агрохолдингів. Використовуючи таку організаційно-правову форму ведення бізнесу, агрохолдинги активно залучають капітал через випуск і розміщення акцій на фондових біржах за кордоном, чого не можуть собі дозволити інші форми агробізнесу.

Таким чином, агрохолдинги - це суто бізнесові проекти, основна мета яких полягає у примноженні капіталу їх засновників, що невілює соціальні і екологічні питання. [2]

Постановка завдання. В сільському господарстві України налічується 58 домінуючих компаній. Агрохолдинги здебільшого розташовані у центральній частині країни. В окремих областях вони

займають половину, а то й більше, сільгосподарських угідь, а саме: Чернівецька область — 60%, Тернопільська — 42%, Рівненська — 39%, Полтавська — 38%. Найменш поширені холдинги у Закарпатській, Запорізькій і Одеській областях. Великі компанії домінують у певних сегментах аграрного виробництва: вирощування кукурудзи на зерно на рівні 35% від загального виробництва, цукрових буряків — 55%, м'яса птиці — 64%, ріпаку — 30% [1].

Найбільшими агрохолдингами виходячи з критерію кількості землі в обробітку є такі, які використовують від 100 до 330 тисяч гектарів ріллі (табл. 1).

Таблиця 1.

Найбільші за орендованою площею агрохолдинги України станом на початок 2010 р. *

Назва формування	Площа, тис.га	Назва формування	Площа, тис.га
ТОВ «Українські аграрні інвестиції»	330	ВАТ Приват-АгроХолдинг	150
ВАТ ММК ім. Ілліча	225	Агротон	150
NCH Capital	200	Лоутре-Агро	150
ДП Нафком-Агро	200	Райз-агро	130
ВАТ «Миронівський хлібопродукт»	180	“Дакор Агро Холдинг”	106
Агропромхолдинг «Астарта-Київ»	180	Укррос	105
ЗАТ «Райз-Максимко»	160	Лотуре	101
Мрія Агрохолдинг	158	Укрзернопром-Агро	100

*Представлено автором з використанням [3, 4]

Так, у 2010 р. більше десяти агрохолдингів орендували по 150 тис га ріллі й більше, при цьому абсолютним лідером залишається ТОВ «Українські аграрні інвестиції», які контролюють 330 тис га ріллі. У середньому одним із вказаних агрохолдингів орендується 164 тис га ріллі.

Порівняно із європейськими країнами недостатніми залишаються якісні показники використання продуктивних земель сільськогосподарського призначення. Агрохолдинги мають реальні можливості підвищення обсягів виробництва і, відповідно, утвердження лідируючих позицій на внутрішньому ринку, отримання конкурентних

переваг на світовому ринку. Крім того, інвестори вкладають кошти лише у великі холдингові компанії і підприємства, які займаються не лише вирощуванням сировини, а й її переробкою, що створює жорсткі конкурентні умови для дрібних товаровиробників [5].

Позитивним здобутком великих компаній є встановлення закупівельних цін на сільгосподарську продукцію на рівні світових. За час свого розвитку холдинги показують певні приклади запровадження нових технологій – як в аграрній галузі, так і в переробці – усі найсучасніші переробні підприємства побудовані агрохолдингами, при цьому вони мають можливість найбільше залучати кошти. Усі публічні розміщення і залучення капіталу відбуваються виключно в агросекторі — українські аграрні компанії отримали близько 300 млн. доларів, що підтверджується об’єктами інвестування і під впливом кризових явищ в економіці. За час свого становлення і розвитку холдинги вирішили кілька проблем, зокрема, залучення коштів для власного розвитку, забезпечення власною сировиною, виробничими потужностями.

Діяльність агрохолдингів на території України носить і негативний характер, оскільки основною метою діяльності залишається отримання прибутку, а не вирішення соціальних проблем сільських територій. В більшості випадків, життєдіяльність сільського населення залежить від діяльності місцевих підприємств, отже потрібно відрегулювати на законодавчому рівні права і обов'язки жителів населених пунктів, на території яких функціонують агрохолдинги, що активізує можливості відстоювати права селян, розробити правові механізми регулювання діяльності дочірніх підприємств, встановити рівні, прозорі умови співпраці між інтегратором і інтегрованими підприємствами, удосконалити земельні орендні відносини [6].

Існування агрохолдингів можна розглядати як головну загрозу для вільної конкуренції у аграрному секторі, зниження рівня монополізму країни. Під економічною конкуренцією, як правило, розуміється змагання

між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [7].

Агрохолдинги, які функціонують в Україні, з одного боку, дозволяють забезпечити високу продуктивність і дохідність аграрного сектора, підтримують продовольчу безпеку держави і її роль у соціально-економічному розвитку села. З іншого боку, неконтрольований розвиток агрохолдингів здатен істотно погіршити економічну конкуренцію на ринку землі, що матиме негативні наслідки для сталого функціонування галузі.

На сьогоднішній день в Україніз 32,4 млн. га землі, які є в Україні, 10,5 млн. га використовуються агрохолдингами, що становить 32,4% [8].

У розвитку агрохолдингів України спостерігається тенденція подальшої диверсифікації ризиків. Даний висновок можна зробити з нещодавно опублікованого щорічного дослідження Українського клубу аграрного бізнесу «Найбільші аграрні компанії України: на порозі реструктуризації». При цьому слід зазначити, що в 2011 році, на відміну від минулих років, пильну увагу агрохолдингів було прикуто до нового для них виду діяльності - вирощування картоплі. Основним стимулюючим фактором процесів інтеграції в даному сегменті є практично повна відсутність конкуренції - на 97-98% її виробництва зосереджене в господарствах населення. Незважаючи на деякі стримуючі фактори, такі як необхідність витратних інвестицій в інфраструктуру, логістику і маркетингову складову, найближчі 3-5 років буде спостерігатися приріст інвестицій, як в індустріальне виробництво картоплі так і в інфраструктуру з її зберігання, частка агрохолдингів у виробництві картоплі в Україні, на думку експертів, через 5 років буде складати не менше 10-15% від загального виробництва. Це дозволить агрохолдингам частково

мінімізувати ризики пов'язані з вирощуванням зернових і олійних культур [9].

Висновки. Агрохолдинги відновлюють виробничі зв'язки між сільськогосподарськими і переробними підприємствами. Саме тому процес реорганізації і реформування аграрного сектора зумовлює створення таких структур, які економічними методами можуть ефективно управляти діяльністю всіх підпорядкованих підприємств. Вони складають великий потенціал для розвитку аграрного сектору країни.Інвестуванням процесу створення і функціонування агрохолдингу переслідується стратегічна ціль – через поєднання виробництва, переробки і продажу. Тобто формування повного і замкнутого циклу сільськогосподарського виробництва.Динамізм розвитку агрохолдигів формує активну теоретичну і практичну зацікавленість до побудови його системи управління, формування і отримання економічної інформації з групуванням показників діяльності відповідно вимогам ефективного становлення, функціонування і розвитку нових економічних формацій, що підкреслює подальшу зацікавленість у проведенні досліджень з даного напряму.Становлення агрохолдингів слід розглядати як об'єктивний позитивний процес і приклад успішного функціонування аграрно-промислових структур і дієвий засіб подальшого розвитку аграрного сектора. Результати діяльності таких структур свідчать про їх перспективність, а масштаби залучення сільськогосподарських земель до господарського використання у їх межах свідчать про необхідність державного регулювання процесу їх створення і функціонування.

Прогнозуючи розвиток агрохолдингових компаній в Україні, слід зазначити, що після закінчення етапу активного формування і укрупнення таких інтегрованих структур відбуватиметься оптимізація їх розмірів, організаційної структури і взаємодії із зовнішнім економічним середовищем і державою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Леся Каделя «Великі, аграрні та ефективні» – Всеукраїнська аграрна газета «АгроБізнес-Кур'єр» // Л. Каделя // — № 19, 2010 р. — с.1

2. Сергій Дем'яненко «Агрохолдинги в Україні: добре чи погано?» // Німецько-Український Аграрний Діалог: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. — К — 2008. — 20 с.

3. Агрохолдинги України [Електронний ресурс] // Канадсько-Український зерновий проект. — Режим доступу: http://www.cugp.com.ua / 1inks / 21. html.

4. Топ-25 агрохолдингів України [Електронній ресурс]. — Режим доступу: http: // comik.volvn.ua/articles/top-25-lendlordiv-ukraini

5. Зерно - золото, ріпак - срібло.../ [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http:// www.umoloda.kiev.ua / number / 1356 / 160 / 47826 /

6. «Інвестиції в сільське господарство: соціальний аспект має бути враховано» - http // www.icps.com / ua / Вісник центру. - 25(459), 19 жовтня 2009 р.

7. Мартин А. Г. Антимонопольне регулювання ринку земель // А.Г.Мартин// Землеустрій і кадастр. - № 2. — 2009. — С. 55-63.

8. В Україні більше 10 мільйонів гектарів землі перебувають у користуванні агрохолдингів — експерт // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http: // www.golosua.com/ua/main/article/ekonomika/20110915

9. Український клуб аграрного бізнесу «Українські агрохолдинги диверсифікують ризики» / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http: // agribusiness.kiev.ua/uk/news/ucab/18-08-2011/1313661588/

УДК 338.33:338.439

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

К. С. Іванова, студентка
Науковий керівник: к.е.н, доцент Вишневська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті висвітлено сутність диверсифікації виробництва як об'єктивного економічного процесу. За рахунок інвестицій, ринків зробити обґрунтовано позитивну дію на економічну, соціальну і екологічну ефективність аграрних формувань.

***Ключові слова**: диверсифікація виробництва, планування, реалізація.*

Актуальність проблеми. Економіка аграрного сектору України протягом останніх років характеризується зниженням рівня ділової активності товаровиробників, поглибленням економічних диспропорцій, наростанням фінансової залежності від зовнішніх джерел. Одна з головних причин такого стану полягає у тому, що в аграрній політиці України система господарювання, яка була б заснована на соціально зорієнтованих ринкових відносинах, ініціативній, творчій діяльності підприємницьких структур, ще недостатньо розвинена.

Одним із шляхів її вирішення є обрання сільськими підприємствами нового для сільського господарства стратегічного напряму розвитку – диверсифікації виробництва, який не потребує значних капіталовкладень ззовні, зокрема – державних, але гарантує отримання достойних фінансових результатів як окремого товаровиробника, так і для суспільства в цілому.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. У своїх дослідженнях питання диверсифікації виробництва висвітлили такі науковці, як В.Г. Андрійчук, І.Ф. Баланюк, В.Х. Брус, Н.В. Бутенко, В.М. Дереза, Б. Корецький, М.Д. Корінько, О.О. Лемішко, Н.Г. Маслак, Г. Немченко, В.М. Миньковська, С.М. Подрєза, С.М. Попова, І.І. Румик, Т. Травіна, Д.І. Шеленко, І. Щербата, В.В. Юрчишин, А.Г. Ясько, І. Яців та ін. Незважаючи на те, що більшість науковців розглядають теоретичні і

практичні аспекти її впровадження залишаються недостатньо розглянуті напрями щодо активізації виробничої диверсифікації і її можливої трансформації. Це зумовлює актуальність подальшого наукового пізнання даної проблеми, зокрема у аграрному секторі.

Виклад основного матеріалу. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних аспектів процесу диверсифікації аграрного сектора. Диверсифікація є порівняно новим явищем, яке викликане необхідністю пристосування підприємницьких структур до швидких змін споживчого ринку і посиленням конкурентної боротьби, і виступає інструментом використання переваг комбінування, проникнення у нові, більш прибуткові галузі. Завдяки цьому підприємницькі структури, які застосовують диверсифікацію виробництва, більш стійкі і конкурентноспроможні порівняно з вузькоспеціалізованими виробництвами, імають можливість переливу капіталу у найбільш прибуткові галузі.

Поняття диверсифікація (*diversification*) дослівно перекладається як різноманітність, різнобічний розвиток. У літературі розрізняються поняття диверсифікація продукції, виробництва, економічної діяльності [1].

Так, якщо диверсифікація продукції передбачає розширення значної кількості модифікацій однієї й тієї ж продукції і відповідає інтересам окремих споживачів, то диверсифікація виробництва характеризується як одночасний розвиток багатьох, не пов’язаних між собою видів виробництва, розширення асортименту продукції. Диверсифікація економічної діяльності припускає розширення активності фірм, підприємств і цілих галузей за рамки основного бізнесу. Тобто, диверсифікація є поширенням господарської діяльності на нові сфери, а саме розширення асортименту виробленої продукції, видів наданих послуг, географічної сфери діяльності і т.д.

Аграрний сектор України має особливе значення у формуванні ефективної ринкової економіки держави і формуванні стійкої продовольчої

безпеки. Специфіка галузі проявляється в її масштабах, особливих умовах виробництва, багатоукладності, розгалуженості об'єктів, обмеженості виробничих ресурсів, залежності від біологічних особливостей рослин і тварин. Це потребує від суб'єктів ринкового господарювання на селі дотримання постійного високого рівня конкурентоспроможності за рахунок чинників природного, технологічного і організаційно-економічного характеру, поглиблення і розвитку кооперації, інтеграції, підвищення концентрації виробництва, його диверсифікації [2].

Активізація процесу диверсифікації викликана необхідністю пристосування підприємницьких структур до швидких змін споживчого ринку і посиленням конкурентної боротьби

Диверсифікація може характеризуватися високою соціальною і екологічною ефективністю. Вона дозволяє краще насичувати ринок товарами, заміняти ті, що застаріли, новими, підвищувати ефективність виробництва, використовувати ресурси протягом року більш рівномірно, підвищувати зайнятість за рахунок нових робочих місць. Диверсифікація сприяє наповненню ринків товарами, зниженню залежності від імпорту, більш рівномірному надходженню доходів за періодами року, збільшенню фінансових результатів [3].

З метою системного забезпечення виробничих диверсифікаційних змін в аграрному секторі доцільно виокремити три етапи їх розвитку: планування, практична реалізація і оцінка результатів. Перший полягає у визначенні мети диверсифікації виробництва і виборі її напрямку з урахуванням наявних, а також потенційних можливостей. Другий – у безпосередній підготовці ресурсів, розподілі повноважень і освоєнні вибраного диверсифікаційного процесу. Третій етап – оцінка результатів – передбачає внесення відповідних коректив у весь процесс диверсифікації виробництва із метою підвищення її соціальних, економічних, екологічних, організаційних і виробничих наслідків.

Диверсифікація виробництва у сільському господарстві, на відміну від інших галузей економіки, має свої особливості, зумовлені специфікою аграрного виробництва. На нашу думку, ці особливості можна назвати об'єктивними передумовами до застосування диверсифікації [4].

Так, диверсифікація диктується насамперед різноманітністю ґрунтів у кожному, навіть невеликому господарстві. Властивості конкретного ґрунту є сприятливими для одних культур і зовсім несприятливими для інших, що є об'єктивною основою для вирощування різних сільськогосподарських культур, у тому числі і кормових, отже, і для розвитку галузі тваринництва.

Ще однією передумовою застосування диверсифікації є необхідність біологізації землеробства, що проявляється чергуванням культур у раціональній, науково обґрунтованій системі сівозмін, яка передбачає максимальну забезпеченість культури поживними речовинами. Таким чином, будь-яке господарство має декілька видів сировини власного виробництва (тобто порівняно дешевої), а це формує можливості щодо використання сировини у переробці.

Важливою особливістю сільського господарства можна назвати сезонність використання робочої сили. Періоди напруженої роботи чергуються з відносно спокійними, що дає можливість використовувати робітників у цей час в інших сферах диверсифікованого виробництва і тим самим підвищити ефективність використання трудових ресурсів, рівень продуктивності праці, доходів населення окремої сільської території.

Важливим чинником впливу на результати діяльності є природні особливості сільської території. Створення кінцевого продукту в сільськогосподарському виробництві здійснюється під впливом не тільки знарядь, предметів праці та робочої сили, а й природних умов, чого немає в інших галузях народного господарства [4]. При цьому фактори навколишнього середовища, як правило, визначають кінцевий результат діяльності аграрних підприємств. Несприятливі погодні умови часто

призводять вузькоспеціалізовані підприємства не тільки до збитків, а й до банкрутства. Ця особливість примушує господарства поєднувати основний вид діяльності зі сферами, де результат діяльності не залежить від кліматичного фактора (наприклад, надання транспортних послуг, роботи з будівництва, ремонту техніки, послуги населенню та ін.).

Диверсифікація виробництва у аграрному секторі пов'язана із розширення номенклатури і асортименту, змінами видів продукції, які виробляються підприємством, освоєнням нових видів виробництв для підвищення ефективності виробництва, отриманням економічної вигоди, запобіганням банкрутства вирішенням екологічних і соціальних проблем. Для активізації процессу диверсифікації необхідно знаходити альтернативу практичного використання різних видів та форм, за якими класифікують диверсифікацію взагалі, а також ті, які можливі для застосування у сільськогосподарському виробництві окремих регіонів країни, з урахуванням природно-кліматичних особливостей [4].

Висновки. Диверсифікація виробництва є об'єктивним економічним процесом, закономірністю, яка викликана ринком, конкуренцією. Вона покликана за рахунок розширення асортименту товарів, урізноманітнення інвестицій, ринків забезпечувати підвищення рентабельністі діяльності, знижувати ризики, як внутрішні, так і зовнішні.

Диверсифікація діяльності підприємства є найпоширенішим способом розвитку. Все більше українських підприємств обирають диверсифікацію як основний стратегічний напрям розвитку. Це зумовлено двома основними причинами: зниження загального ризику банкрутства підприємства в результаті несприятливих зовнішніх факторів; обмеженістю зростання підприємства у рамках однієї сфери діяльності. Проте, незважаючи на широке застосування стратегії диверсифікації, методів оцінки ефективності диверсифікації розроблено зовсім небагато.

Отже, диверсифікація сільськогосподарського виробництва характерезується об'єктивними причинами природного і економічного

порядку. Вона позитивно діє на економічну, соціальну і екологічну ефективність аграрних формувань. Через реалізацію проектів диверсифікації виробництва покращується використання землі, засобів виробництва і трудових ресурсів, розширенням ринкових можливостей, стабілізується фінансовий стан сільськогосподарських виробників, повніше задовольняється попит на продукцію, роботи, послуги. Вона дозволяє краще насичувати ринки товарами, замінювати застарілі новими, підвищувати ефективність виробництва, використовувати ресурси більш рівномірно протягом року, підвищувати зайнятість за рахунок нових робочих місць. Диверсифікація сприяє зниженню залежності від імпорту, більш рівномірному надходженню доходів за періодами року, зміцнення фінансового стану. Виходячи з цього, диверсифікація виробництва дозволяє створити систему ефективно працюючих підприємств, здатних адаптуватися до змін зовнішнього середовища, вона вимагає особливого типу господарювання, яке стимулює новації, пошук нових виробництв і ринків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Диверсификация — основа производства продукции рыночной новизны / В.Г. Дудинов // Тематична добірка „Диверсифікація у сільськогосподарському виробництві”. — К.: Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека, 2009. — С.6 — 8.

2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрного підприємства: [Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисціпліни.]— К.: КНЕУ, 2005.—356с

3 Стратегия диверсификации и успех предприятия / Р. М Кунц// Проблемы теории и практики управления. — 2008. —№ 1. — С. 96—105.

4. Диверсифікація аграрних підприємств: сутність, напрями та види / О.В. Зоренко // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. — 2005. — №1. — С.144—147.

5. Зерно - золото, ріпак - срібло.../ [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http:// www.umoloda.kiev.ua /number/1356/160/47826/

6. «Інвестиції в сільське господарство: соціальний аспект має бути враховано» - http// www.icps.com/ua/ Вісник центру. - 25(459), 19 жовтня 2009 р.

7. Антимонопольне регулювання ринку земель/ А.Г. Мартин // Землеустрій і кадастр. — № 2. — 2009. — С. 55–63.

УДК 332.3:004.9

КРИТЕРІЇ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ УКРАЇНИ

О. А. Кравець, студент
Науковий керівник: к.е.н, доцент Вишневська О.М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто процеси автоматизації Держаного земельного кадастру. Встановлено основні шляхи вирішення даної проблеми. Визначено заходи для побудови інфраструктури Державного земельного кадастру.

***Ключові слова**: земельний кадастр, кадастровий сервер, автоматизована система державного земельного кадастру, ринкова економіка, інформаційне забезпечення.*

Актуальність проблеми. Вивчення земельного законодавства зумовлене потребами системного реформування земельних відносин, що позначається на всіх сферах економіки країни, суспільства і держави. Процес реформування земельних відносин розглядався як один із основних чинників на шляху реформування аграрного сектора, забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій.

Важливим надбанням земельного законодавства України є створення дієвої нормативно-правової бази, основою якої є Державний земельний кадастр.

Кадастр призначений для забезпечення необхідною інформацією органів державної влади і місцевого самоврядування, заінтересованих підприємств, установ і організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин, раціонального використання та охорони земель, визначення розміру плати за землю і цінності земель у складі природних ресурсів, контролю за використанням і охороною земель, економічного та екологічного обґрунтування бізнес-планів та проектів землеустрою [1].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання автоматизації державного земельного кадастру розглянуто у працях таких

відомих вчених, як Д. Бабміндра, І. Бистряков, М. Володін, В. Горланчук, Б. Данилишин, Д. Добряк, О. Котікова А. Сохнич, А. Третяк, та ін. Багато аспектів зазначеної проблематики залишаються невирішеними як із теоретичного, так і з практичного погляду або дискусійними і потребують деталізації.

Виклад основного матеріалу. Згідно Закону України «Про Державний земельний кадастр» Метою ведення Державного земельного кадастру є інформаційне забезпечення органів державної влади і органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб при: регулюванні земельних відносин; управлінні земельними ресурсами; організації раціонального використання і охорони земель; здійсненні землеустрою; проведенні оцінки землі; формуванні та веденні містобудівного кадастру, кадастрів інших природних ресурсів; справлянні плати за землю[2].

Однак стан організації земельно-кадастрових робіт в Україні не дозволяє повною мірою реалізувати вищезазначену мету на рівні сучасних інформаційних технологій. А оскільки якісне проведення земельно-кадастрових робіт відіграє важливу роль у сфері управління нерухомістю, оподаткування і іпотечного кредитування, інформаційного і правового забезпечення ринку нерухомого майна, то від достовірності кадастрової інформації залежить і рівень наповнення бюджету держави.

Головними завданнями автоматизованої інформаційної системи земельного кадастру є:

- збір, аналіз і систематичне відображення в комп'ютерах картографічних і цифрових даних про правовий, природний і господарський стан земель різних господарських і адміністративно-територіальних одиниць;

- юридична реєстрація землеволодінь, землекористувань та об'єктів нерухомості на переданих у власність і наданих у користування землях, у тому числі на умовах оренди, згідно з виданими власникам землі і

землекористувачам документами на право власності і право користування землею;

- графічне відображення територіального розміщення земельних угідь, даних їх кількісного і якісного обліку та показників бонітування ґрунтів і економічної оцінки земель;

- графічне відображення територіального розміщення об'єктів нерухомості на території землеволодінь, землекористувань (житлові будинки, господарські будівлі, багаторічні насадження, меліоративні споруди тощо) та їх балансової вартості;

- визначення показників плати за землю і об'єкти нерухомості, пов'язані з землею, з метою справляння її у встановленому порядку;

- надання законно обґрунтованих і технічно достовірних даних про право власності на землю, право користування землею і право на нерухомість державним органам, судам, банкам, юридичним і фізичним особам;

- сприяння поповненню місцевих бюджетів і державного бюджету за рахунок мит і зборів від земельних угод і операцій з нерухомістю;

- інформаційна і правова підтримка функціонування ринку землі та іншої б нерухомості[3].

Отже вибір найкращого варіанту створення АСДЗКУ є задачею багатовекторної оптимізації з протирічними критеріями. З одного боку, система повинна задовольняти всі технічні і ергономічні вимоги, бути реалізованою у середовищі сучасних інформаційних технологій, з другого, - повинна бути створена за короткий термін з мінімальними трудозатратами і обсягами фінансування.

При розробці та запровадженні АСДЗКУ завжди керуються певним набором критеріїв, умов і обмежень. Як показує практика створення таких і інших систем в якості основного критерію, зазвичай, розглядається мінімізація витрат на створення системи, тобто, мінімізація капітальних вкладень на розробку системи. Як обов’язковими при цьому розглядаються

такі характеристики як надійність системи, забезпечення доступу до баз даних у режимі реального часу, дружній інтерфейс користувачів, забезпечення захисту даних і регламентація доступу до БД тощо. Але використання в якості основного критерію створення системи “мінімізації витрат” не є повною мірою коректним. Для уточнення критеріїв створення системи скористаємося підходом з теорії технічних систем, який ґрунтується на понятті “життєвий цикл системи”.

За аналогією з узвичаєним підходом до визначення життєвого циклу технічних систем будемо вважати, що життєвий цикл АСДЗКУ включає наступні стадії:

- менеджмент (вивчення ринку, розробка бізнес-плану, вибір типу системи і визначення її основних функціональних характеристик, моделі бази даних, архітектури та основних параметрів системи, підготовка тендерної документації та проведення тендеру по визначенню виконавців тощо);

- проектування системи (розробка концепції, технічне завдання, технічний проект, робоча документація);

- запровадження системи (монтажні та пусконаладочні роботи, інсталяція програмно-інформаційного забезпечення, підготовка фахівців тощо);

- експериментальне функціонування системи (реалізація пілотного проекту);

- промислове функціонування системи (супровід та модернізація системи).

Проаналізуємо етапи життєвого циклу АСДЗКУ за такими аспектами як тривалість, витрати і прибутковість.

Критерій тривалості створення системи сформулюємо наступним чином: загальна тривалість проведення менеджменту ($\boldsymbol{T_M}$), проектування системи ($\boldsymbol{T_{ПР}}$), процесу її запровадження ($\boldsymbol{T_З}$) та реалізації пілотного проекту ($\boldsymbol{T_{ПП}}$) повинна бути мінімальною, тобто,

$$T_M + T_{ПР} + T_З + T_{ПП} \Rightarrow min. \quad (1)$$

Аналогічно сформулюємо критерій вартості створення системи: загальна сума витрат на проведення менеджменту (P_M), проектування системи ($P_{ПР}$), її запровадження ($P_З$) та реалізацію пілотного проекту ($P_{ПП}$) повинна бути мінімальною, тобто,

$$P_M + P_{ПР} + P_З + P_{ПП} \Rightarrow min. \quad (2)$$

У формулі не враховано витрати, пов'язані з супроводом і модернізацією системи, які встановлюються у процесі промислового функціонування АСДЗКУ.

Основним критерієм функціонування АСДЗКУ є її максимальна прибутковість ($R_{ПФ}$) у процесі промислового функціонування, тобто,

$$R_{ПФ} \Rightarrow max. \quad (3)$$

Саме критерій рентабельності системи є визначальним і він повинен враховуватись на всіх етапах створення системи починаючи з проведення менеджменту. Критерії щодо тривалості і витрат на створення системи, встановлюються директивно у вигляді конкретних нормативних термінів та виділених обсягів фінансування і таким чином перетворюються у певні обмеження при створенні АСДЗКУ.

Тоді математична модель задачі оптимізації створення АСДЗКУ буде мати наступний вигляд:

- критерій оптимальності: $R_{ПФ} \Rightarrow max;$

- обмеження: $T_M + T_{ПР} + T_З + T_{ПП} <= const;$

$P_M + P_{ПР} + P_З + P_{ПП} <= const.$

- умови: забезпечення технічних та ергономічних вимог; забезпечення захисту даних; регламентація доступу до БД згідно зі статусом користувачів; забезпечення об'єктивності та актуальності даних; забезпечення юридичного статусу даних тощо.

Враховуючи вищезазначене випливає, при створенні системи основну увагу необхідно приділяти не розміру капітальних вкладень на

створення системи (хоча це є надзвичайно важливим чинником), а її рентабельності у процесі функціонування.

Як показує світовий досвід по запровадженню систем, аналогічних АСДЗКУ, всі вони характеризуються економічною ефективністю та рентабельністю, а термін окупності витрат на створення системи становить, як правило, не більше 2-3 років. Основними чинниками рентабельності АСДЗКУ є збільшення надходжень до бюджету від оподаткування (за рахунок виявлення нових платників податку, обліку неврахованих земельних ділянок та уточнення їх грошової оцінки), здійснення реєстрації земельних ділянок та прав на них, надання інформаційних послуг юридичним та фізичним особам на платній основі, здешевлення технології ведення кадастру за рахунок автоматизації та інше [4].

Автоматизованої системи державного земельного кадастру відноситься до класу відомчих автоматизованих інформаційних систем і її архітектура відображає організаційну структуру Держкомзему України, яка містить серверне обладнання разом із даними буде розміщено в центрі на двох майданчиках головному та резервному. Усі підрозділи Держземагентства і Центру Державного земельного кадастру працюють у відомчій мережі в єдиному інформаційному просторі, а саме: 2 центральних офіси Держземагентства і Центру Державного земельного кадастру; 54 регіональних підрозділи ДЗА і ЦДЗК; близько 650 територіальних підрозділів Держземагентства [5]. Представлено схематично структуру кадастрово-реєстраційної системи (рис. 1).

На районному рівні формування земельно-кадастрової бази даних полягатиме у зборі відомостей і документів державного земельного кадастру про межі адміністративно-територіальних одиниць, територіальних та кадастрових зон, кадастрових кварталів, земельних ділянок, земель з особливим режимом використання, про кількісну і якісну характеристики земель та їх оцінку, про розподіл земель між власниками і

користувачами, у тому числі орендарями земельних ділянок, а також кадастровий план села, селища, міста, району, індексна кадастрова карта.

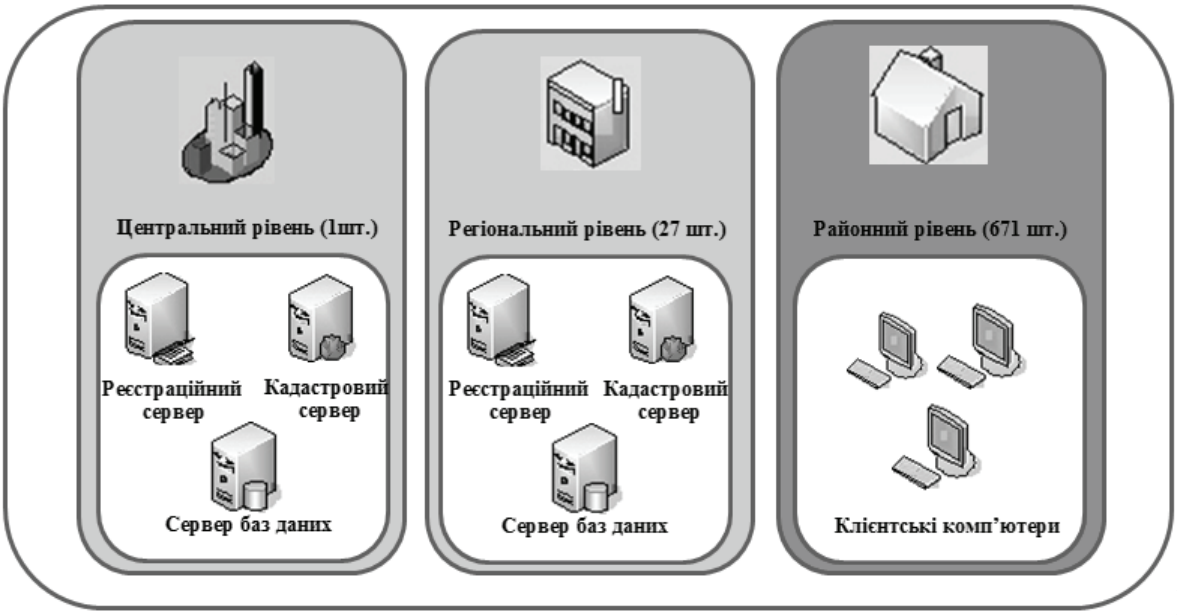

Р

ис. 1. Структура кадастрово-реєстраційної системи*

* Розроблено автором з використанням [5]

Земельно-кадастрові роботи охоплюватимуть збір і формування: відомостей про наявність і використання земель, їх розподілу за власниками і користувачами, в тому числі орендарями земельних ділянок, угіддями та видами економічної діяльності; формуванню індексних кадастрових карт кадастрових кварталів, зон, адміністративно-територіальних одиниць; зведених даних якісного обліку земель; інформації щодо бонітування ґрунтів, економічної оцінки земель та грошової оцінки земель; кадастрових планів адміністративно-територіальних одиниць.

На регіональному рівні в державному земельному кадастрі формуватимуться і зберігатимуться відомості та документи про землі в межах території Автономної Республіки Крим, області, у розрізі районів, міст обласного значення. Тобто, на регіональному рівні формування земельно-кадастрової бази даних полягатиме у зборі відомостей і документів державного земельного кадастру про межі адміністративно-територіальних одиниць, про розподіл земель між власниками і

користувачами, у тому числі орендарями земельних ділянок, про кількісну і якісну характеристики, оцінку земель, а також індексна кадастрова карта.

Земельно-кадастрові роботи охоплюватимуть збір і формування: індексних кадастрових карт адміністративно-територіальної одиниць; зведених відомостей про наявність і використання земель, їх розподіл за власниками і користувачами, в тому числі орендарями земельних ділянок, угіддями та видами економічної діяльності; банків даних кількісного обліку земель; банків даних якісного обліку земель; банків даних бонітування ґрунтів; банків даних економічної оцінки земель; банків даних нормативної грошової оцінки земель; банків даних експертної грошової оцінки земельних ділянок.

На загальнодержавному рівні державний земельний кадастр формуватиме базу даних про відомості та документи про землі в межах території України (в розрізі Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя). Тобто, на загальнодержавному рівні формування земельно-кадастрової бази даних полягатиме у зборі відомостей і документів про державний кордон України, межі Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, про розподіл земель між власниками і користувачами, в тому числі орендарями земельних ділянок, їх кількісну і якісну характеристики, оцінку земель, правовий режим, а також індексні кадастрові карти.

Земельно-кадастрові роботи охоплюватимуть збір і формування: індексних кадастрових карт адміністративно-територіальних одиниць; зведених відомостей про наявність і використання земель, їх розподіл за власниками і користувачами, в тому числі орендарями земельних ділянок, угіддями та видами економічної діяльності; банків даних економічної оцінки земель; банків даних бонітування ґрунтів; банків даних нормативної грошової оцінки земель; банків даних експертної грошової оцінки земельних ділянок.

Висновки. Земельно-кадастрова діяльність в Україні сьогодні проводиться без загальноприйнятої на національному рівні чітко визначеної концепції розвитку кадастру, а це потребує кардинального виправлення існуючої ситуації. Прийняття Закону України "Про Державний земельний кадастр" дозволить виправити ситуацію, яка склалася на сьогоднішній день. Приведення до чіткої системи Державного земельного кадастру повинно здійснюватись засобами єдиної автоматизованої системи державного земельного кадастру, яка являє собою корпоративну мережу автоматизованих інформаційних систем ведення земельного кадастру на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях, що розроблятиметься за єдиними технічними вимогами, забезпечуватиме формування і оброблення уніфікованих електронних документів земельно-кадастрової інформації та підтримуватиме обмін інформації в уніфікованих форматах даних і базуються на широкому застосуванні геоінформаційних систем.

ЛІТЕРАТУРА

1.Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. В.І. Семчика. — 3-є вид., перероб. і доп. — К.: Вид. Дім "Ін Юре", 2007. — 896 с.

2. Про державний земельний кадастр: проект Закону України. — Режим доступу: http: // zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3613-17

3. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навч. посібник / М. Г. Ступень, Р. Й. Гулько, О. Я. Микула та ін.; За заг. ред. М. Г. Ступеня. — 2-ге видання, стереотипне. — Львів: «Новий Світ-2000», 2006. — 336 с

4. Черняга П. Г. Інформаційні технології в системі органів земельних ресурсів / П. Г. Черняга. — Київ : Національний університет водного господарства та природокористування, 2009. — 86 с.

5. Як влаштована Автоматизована система Державного земельного кадастру? — Режим доступу: http://www.myland.org.ua/index.php?id=3084&lang=uk&razd=LAND%20RELATIO

УДК 35.073.513.1(477)

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУВ УКРАЇНІ

О. В. Кривошеєв, студент
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишнеська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті визначено сутність і необхідність розвитку лізингу в Україні. Проаналізовано стан і динаміку розвитку ринку лізингових послуг. Розглянуто проблеми, які стримують розвиток і ефективне використання лізингової діяльності в Україні.

Ключові слова: *лізинг, сільське господарство, матеріально-технічне забезпечення*

Актуальність проблеми. Після здобуття незалежності Україна стала на шлях глибоких перетворень, у яких вагоме місце посідають фінансово-кредитні відносини. В умовах нестачі фінансових коштів, відсутності капітальних інвестицій в основні засоби найбільш перспективним напрямом розвитку капітального інвестування є лізинг, який містить у собі ознаки кредитної, інвестиційної і орендної діяльності.Особливої актуальності розвиток лізингової діяльності набуває у сільському господарстві, де рівень матеріально-технічного забезпечення залишається недостатнім для підвищення віддачі вкладеного капіталу і формування резервів фінансових ресурсів, особливо за умови негативного впливу кризових явищ.

Сільське господарство – це стратегічна галузь економіки України. Однією з основних причин низької конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку є слабка матеріально-технічна база.

На нашу думку, лізинг є одним із найдієвіших інструментів розвитку матеріально-технічного переоснащення, придбання нового обладнання, сільськогосподарських машин і запровадження інновацій в аграрний сектор за дефіциту власних коштів і низького рівню інвестиційної привабливості.

Лізинг для сільського господарства України є ефективним інвестиційним механізмом оновлення основних засобів. Дослідження доводять, що для аграрного сектора лізинг є вигідною і доступною формою оновлення матеріально-технічної бази.

Метою статті є розкриття сутності такої економічної категорії, як лізинг, й визначення його ролі як одного з інструментів покращення матеріально-технічної бази аграрного сектора.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання лізингу висвітлювали у своїх працях науковці В.Г.Андрійчук,І.В. Багрова, Л.Бауер, І.Д. Бурковський, Г.М. Дроздова, А.М. Кандиба,А.І. Кредісов, Ю.Г. Козак, Н.С. Логвинова, Т.І.Лункіна І.Ю,. Сіваченко,В.Г.Чабан, В.С. Шебанін, О.В. Шебаніна та ін..

Виклад основного матеріалу. Аналіз розподілу основних засобів за видами економічної діяльності в Україні свідчить, що у сільському господарстві нині їх зосереджено приблизно 5%. Ця частка постійно зменшується, що у контексті недостатнього соціально-економічного розвитку села підтверджує актуальність технічного переоснащення сільськогосподарського виробництва і впровадження новітніх технологій, розвитку малого і середнього бізнесу на селі.

Причиною зменшення машинно-тракторного парку у сільському господарстві є низька купівельна спроможність підприємств аграрного сектора, що зумовлює нездатність постійно оновлювати основні засоби, а отже, незадовільний рівень технічного оснащення вітчизняного агровиробництва. Тому лізинг має стати ефективним інвестиційним механізмом оновлення основних засобів.

Світовий досвід свідчить, що лізинг є одним із ефективних методів інвестування, який дає змогу без різкої фінансової напруги підприємства забезпечити формування матеріально-технічної бази, найпрогресивніших методів матеріально-технічного забезпечення. Лізинг дає можливість не залучати позиковий капітал і не “заморожувати” власний, економити на

витратах, пов'язаних із володінням майном, встановлювати за погодженням з лізингодавцем гнучкий порядок здійснення лізингових платежів. Лізинг — є економічно вигіднішою, ніж інші, форми найму завдяки відносно невисокому рівню лізингових платежів [4].

Лізинг є одним із основних фінансових інструментів, який дозволяє аграрним підприємствам здійснювати великомасштабні капітальні інвестиції у розвиток матеріально-технічної бази. Порівняно з іншими способами придбання устаткування лізинг має низку істотних переваг, а саме:

- можливість оперативно оновлювати машинно-тракторний парк шляхомвикористання дорогої новітньої техніки без великих одноразових витрат, що особливо за умови недостатності вільних фінансових ресурсів. Ризик морального йфізичного зношування предмета лізингу цілком лягає на лізингодавця.

- звільнення від платежів оподатковування за лізинг-контрактом.

- рівномірний розподіл видатків, пов'язаних з невикористанням техніки, протягом всього терміну дії угоди і незалежність їх від коливань курсу валют і банківського відсотка.

- лізинг припускає 100-відсоткове кредитування й не вимагає негайного початкуплатежів. За використання звичайного кредиту для покупки майна підприємство повиннебуло б близько 15% вартості покупки оплачувати за рахунок власних коштів. Лізингові платежі, звичайно,починаються після поставки предмета лізингу лізингоодержувачу або пізніше.

- форма лізингових виплат може бути диверсифікована, і виплати можутьздійснюватися з виторгу від продажів продукції, зробленої на взятому в лізинг предметілізингу, у тому числі в натуральній або вартісній формі, у вигляді бартеру й у формі послуг.

- доступність широкого спектру фінансових і технічних послуг, що надаютьсялізингодавцем (маркетинг, інжиніринг, факторинг та інші).

- набагато простіше одержати контракт на лізингові операції, ніж кредитні. Особливо цестосується дрібних і середніх підприємств. Деякі лізингові компанії навіть не бажають відлізингоодержувача додаткових гарантій. Передбачається, що для забезпечення угодислужить сам предмет лізингу. При невиконанні лізингоодержувачем своїх зобов'язаньлізингова компанія відразу ж повертає собі предмет лізингу.

- можливість використання при лізингу одночасно більших виробничихпотужностей, ніж при покупці.

- орендована техніка не відображається на балансі основних коштів лізингоодержувача, не погіршуючи, тим самим, і його фінансових показників. Віднесеннявартості техніки на забалансовий рахунок скорочує фондомісткість виробництва й збільшуєфондовіддачу.

- за оперативного лізингу виникають додаткові стимули до економії: техніканайчастіше експлуатується короткий строк, обходиться дорого і тому необхідновикористовувати її з максимальною віддачею. Крім того, лізингодавці можуть придбаватипредмети лізингу, орієнтуючись на середню, а не на максимальну потребу в них.Лізингоодержувач і лізингодавець можуть здійснювати розрахунок по лізингових платежахпродукцією, що вироблена за допомогою предмета лізингу. Ціна на таку продукціювизначається за згодою сторін договору лізингу.

- договором лізингу може передбачатися відстрочка лізингових платежів на строк небільше шести місяців з моменту початку використання предмета лізингу [1].

За негативного впливу наслідків фінансово-економічної кризи і недостатності джерел фінансування лізинг допомагає розв'язувати проблеми поповнення і оновлення машинно-тракторного парку, створює вигідніші умови для придбання кредитів, формує умови матеріально-технічного й сервісного забезпечення сільськогосподарських виробників. Протягом 2010 року фінансовими компаніями і юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством

надавати фінансові послуги, укладено 5 104 договорів фінансового лізингу на суму майже 5,0 млн. грн. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом договорів, укладених протягом 2010 року, становить 3,8 млн. грн.

Вартість діючих договорів фінансового лізингу станом на початок 2011 року становить 30,6 млрд. грн. Близько 99,8% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами (табл. 1).

Таблиця 1

Вартість договорів фінансового лізингу і їх кількість, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями протягом 2008 – 2010 років*

Роки	**Вартість договорів фінансового лізингу укладених за період, (млн. грн)**		**Кількість договорів фінансового лізингу (од.) укладених за період**	
	юридичними особами	фінансовими компаніями	юридичними особами	фінансовими компаніями
2008	9 078,2	10,6	9 766	10
2009	2610,1	5,2	3 008	4
2010	4 965,0	7,6	5 090	14

*Розроблено автором з використанням [3]

За підсумками 2010 року відзначилась позитивна динаміка щодо кількості договорів фінансового лізингу укладених юридичними особами та фінансовими компаніями. Так, за 2010 рік кількість договорів фінансового лізингу збільшилась на 69,5% (до 5104 од.) в порівнянні з 2009 роком, але є меншою за кількість договорів укладених протягом 2008 року (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка надання послуг фінансового лізингу протягом 2008 – 2010 років.*

* Розроблено автором з використанням [3]

Вартість договорів фінансового лізингу, укладених протягом 2010 року, збільшилась на 90,1%, у порівнянні з 2009 роком і становила 4 972,6 млн. грн. [3].

За підсумками 2010 року найбільшими споживачами лізингових послуг є: транспортна галузь (вартість договорів станом на початок 2011 року – 18,1 млрд. грн.), сільське господарство (майже 4,0 млрд. грн.), будівництво (2,5 млрд. грн.), сфера послуг (1,5 млрд. грн.). Розподіл обсягів лізингових операцій за галузями наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Розподіл вартості чинних договорів фінансового лізингу за галузями, (млн. грн.)*

Галузі	2 008р.		2 009р.		2 010р.		Відхилення 2010 р. від, млн. грн.	
	Сума, млн. грн	Частка галузі, %	Сума, млн. грн	Частка галузі, %	Сума, млн. грн	Частка галузі, %	2 008р.	2 009р.
Транспорт	14628,9	52,3	16095,2	59,1	18123,3	59,3	3494,4	2028,1
Сфера послуг	2215,6	7,9	1644	6,0	1526,4	5,0	-689,2	-117,6
Сільське господарство	**2281,5**	**8,2**	**3153,8**	**11,6**	**3966,2**	**13,0**	**1684,7**	**812,4**
Машинобудування	26,5	0,1	93,6	0,3	148,1	0,5	121,6	54,5
Металургія	166	0,6	126,1	0,5	336,6	1,1	170,6	210,5
Легка промисловість	143,3	0,5	127,5	0,5	81,7	0,3	-61,6	-45,8
Добувна промисловість	363,9	1,3	545	2,0	345,9	1,1	-18	-199,1
Будівництво	4333,9	15,5	2959,8	10,9	2520,4	8,2	-1813,5	-439,4
Хімічна промисловість	355,1	1,3	141	0,5	87,7	0,3	-267,4	-53,3
Харчова промисловість	558,3	2,0	482,2	1,8	415,9	1,4	-142,4	-66,3
інші	2903,4	10,4	1871,8	6,9	3011,9	9,9	108,5	1140,1
Разом	27976,4	100,0	27240	100,0	30564,1	100,0	2587,7	3324,1

* Розроблено автором з використанням [3].

З кожним роком спостерігається позитивна тенденція до зростання частки вартості чинних договорів фінансового лізингу у сільському господарстві, так загальна частка галузі у 2010 році в порівнянні з 2008 р. зросла на 4,8 в.п.

Таким чином, ринок лізингових послуг в Україні має позитивну тенденцію зростання обсягів діяльності й стрімко розвивається.

Незважаючи на негативні наслідки кризових явищ, позитивним фактором є те, що після різкого спаду у 2009 р. спостерігається поступове зростання обсягів лізингових операцій, кількості угод, вартості активів, наданих у лізинг, пожвавлення на ринку лізингу в цілому.

Проте все ще існують несприятливі чинники, які стримують розвиток лізингу в Україні, до них відносяться:

- недосконалість законодавчого забезпечення;
- недостатня інтеграція у міжнародне законодавче поле щодо лізингу – національні положення (стандарти) обліку, які стосуються операцій лізингу, не повністю відповідають міжнародним стандартам і Україна не бере участі у ряді міжнародних конвенцій, які стосуються лізингу;
- недосконалість структури джерел фінансування лізингових операцій;
- недостатня фінансова стійкість лізингодавців;
- недостатній розвиток і обмеження використання інфраструктури ринку лізингу;
- недостатність кваліфікаційних кадрів у сфері лізингу та низький рівень обізнаності з питань лізингу серед підприємств.

Висновки. Розвиток в Україні ринку лізингових послуг залежить від вирішення на якісно новому рівні визначених вище проблем, що дозволить: підвищити обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, поліпшити інвестиційне середовище в аграрному секторі і збільшити надходження до бюджету. За допомогою такого фінансового інструменту, як лізинг, сільськогосподарські підприємства зможуть значно покращити матеріально-технічне забезпечення виробників і підвищити віддачу вкладених коштів, як власних, так і залучених.

Отже, лізинг можна розглядати як одну з найпривабливіших і найперспективніших форм інвестування, здатну пожвавити процес оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських

товаровиробників і входження економіки України у структуру світового ринку продовольства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березовська О.Р. Переваги лізингу у технічному забезпечені сільського господарства / О.Р. Березовська // Економіка АПК. — 2010. — №2. — С.156-161.

2. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2010 рік [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/fk_2010.pdf

3. Чабан В.Г. Лізинг в АПК як інструмент запровадження інновацій/ В.Г. Чабан // Економіка АПК. — 2006. — №3. — С.48-51.

УДК 334.722:316.6 (477)

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Р. Є. Нікітіна, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишневська
Миколаївський державний аграрний університет

Розкрито різні аспекти сутності соціальної відповідальності бізнесу. Досліджено існуючий стан соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу, визначено основні тенденції соціалізації українських бізнесових структур.

Ключові слова: *соціальна відповідальність бізнесу,соціально орієнтовані компанії, соціальна спрямованість.*

Вступ. З розвитком ринкової економіки бізнес структури починають набувати все більшого значення, що зумовлює зростання їхнього впливу на суспільне життя. Однак сектор приватного бізнесу зорієнтований на отримання економічних привілей без орієнтації на розвиток соціальної інфраструктури. Вирішення соціальних проблем покладено на державу, можливості якої за бюджетного дефіциту значно обмежуються. В цих умовах виникає необхідність підвищення соціальної орієнтації бізнесу як чинника розвитку суспільства, окремих регіонів і держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Питанням соціалізації бізнесу науковий світ став приділяти увагу порівняно недавно, з середини XX ст. Серед зарубіжних вчених, які в своїх працях висвітлювали проблеми, пов'язані з соціальною відповідальністю слід відзначити К.Девіса, Н.Джекобі, П.Друкера, А.Керролла, Ф.Котлера, М.Портера, Л.Престона, М.Фрідмана. В Україні це питання досліджували О.Василик, Н.Діденко, О.Зеленко, В.Кужель, І.Лєбєдєв, В.Марченко, С.Мельник, В.Осецький, Ю.Петрушенко, Д.Ткачов та ін.

Однак, незважаючи на значну увагу з боку науковців, питання соціальної відповідальності бізнесу повністю не вирішено. Враховуючи його актуальність, вважаємо необхідним проведення подальших досліджень у цій сфері.

Метою статті є розгляд сутності соціальної відповідальності бізнесу, дослідження різних аспектів процесу соціалізації вітчизняних бізнесових структур і основних тенденцій їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Основи соціальної відповідальності бізнесу, були закладені ще в XIX столітті. У цей час найбільш відомим у світі філантропом вважався мультимільйонер Ендрю Карнегі, який займався виробництвом сталі в США. Він за своє життя заробив приблизно $ 400 млн, з них $ 350 млн роздав на благодійність.

Однак, сьогодні, суб'єктів господарювання, якщо вони займаються благодійництвом, ще не можна вважати соціально відповідальними, так як це поняття передбачає значно ширші дії, направлені на розвиток суспільства. Попри це категорія «соціальна відповідальність бізнесу» (далі за текстом СВБ) в економічній літературі не є однозначно визначеною.

Так, в Зеленій книзі Європейського союзу соціальну відповідальність бізнесу визначено як інтеграцію соціальних і екологічних аспектів у щоденну комерційну діяльність підприємств, їхню взаємодію з стейкхолдерами (зацікавленими сторонами) на добровільній основі [1].

За версією Світової Ради компаній зі сталого розвитку, соціальна відповідальність є довгостроковими зобов'язаннями компаній сприяти економічному розвитку, одночасно покращуючи якість життя працівників та їх родин, громади й суспільства загалом [1].

Відповідно до Меморандуму про СВБ в Україні під визначенням «соціальна відповідальність бізнесу» слід розуміти відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, споживачів, працівників, партнерів, активну соціальну позицію компанії, яка полягає у гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем [1].

Таким чином, соціальна відповідальність бізнесу являє собою певний рівень добровільного реагування організації на соціальні проблеми. При цьому значна увага приділяється взаємозв’язку між економічними, екологічними і соціальними аспектами діяльності фірм і суспільства. Разом з тим, абсолютних стандартів соціальної відповідальності не існує, оскільки критерії їх визначення умовні: те, що є для одного суб’єкта відповідальним, решта можуть сприймати по іншому. В цілому складові соціалізації залежать від розвитку і прогресу суспільства, культурних особливостей, специфіки історичного розвитку, стану економіки. У діяльності окремих підприємств рівень соціальної відповідальності бізнесу залежить від галузевої приналежності.

Оскільки підприємства є відкритими системами і їх діяльність визначається як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, то соціальну відповідальність, загалом, слід розглядати з цих двох сторін. Найбільш важливими напрямами соціальної відповідальності у зовнішній сфері є: співпраця з місцевими громадами; стосунки з партнерами по бізнесу, постачальниками і споживачами; дотримання прав людини у бізнес-діяльності; екологічна політика. У внутрішньому середовищі підприємства соціальну відповідальність зосереджено на управлінні людськими

ресурсами; охороні здоров'я і безпеці праці; управлінні впливами на довкілля та використанні природних ресурсів [2].

Нині соціально відповідальна діяльність бізнесу є загальноприйнятим правилом, якого дотримується значна кількість великих, середніх і навіть малих компаній в усьому світі. В Україні, як і в інших розвинених країнах, в останні роки соціальні ініціативи компаній почали активно розвиватися. До недавнього часу ініціатива вітчизняних компаній зводилася лише до вузьких сфер підтримки суспільства, наприклад: до купівлі комп'ютерів для шкіл або одягу і іграшок для інтернатів, на будівництво місцевих доріг або газифікацію населених пунктів. Найбільша питома вага соціальних процесів припадає на великі підприємства.

Під соціальною відповідальністю підприємства переважно розуміють надання благодійної допомоги громаді, розвиток власного персоналу, чесне введення бізнесу та дотримання і захист прав людини. Найменше асоціюють із соціальною відповідальністю впровадження принципів і практик підзвітності, прозорості й етичної поведінки, здійснення екологічних проектів та участь у регіональних програмах розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Розуміння українськими компаніями соціальної відповідальності*

Особливості реалізації аспектів соціальної відповідальності	Частка респондентів, %
Благодійна допомога громадськості	58,1
Розвиток власного персоналу, впровадження соціальних програм	57,8
Чесне ведення бізнесу	54,7
Дотримання і захист прав людини	49,8
Застосування в політиці компанії принципів етичного та відповідального ставлення до споживачів	42,3
Здійснення екологічних проектів	30,7
Участь в регіональних програмах розвитку	30,5
Впровадження принципів та практик підзвітності, прозорості та етичної поведінки	24,5

* Розроблено автором з використанням матеріалів дослідження «Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан і перспективи розвитку»

Однак більшість компаній, які підтримують соціальну відповідальність бізнесу, у своїй практичній діяльності зорієнтовані на

внутрішні соціальні програми, на персонал. Це свідчить про те, що у фінансуванні проектів соціальної відповідальності український бізнесвбачає інструмент поліпшення корпоративного іміджу і просування власних брендів. Зазвичай, власниками таких компаній СВБ розглядається як частина стратегії, спрямованої на забезпечення стабільності бізнесу і підвищення вартості активів (рис 1.) [3].

Рис. 1. **Питома вага в Україні компаній, які здійснюють соціально-відповідальні заходи***

* Розроблено автором з використанням матеріалів дослідження «Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан і перспективи розвитку»

Серед перших вітчизняних компаній, котрі відкрито заявили про свою соціальну відповідальність, були UMC («МТС»), «Київстар», «МакДональдз Україна», «Ніссан Мотор Україна», «Оболонь», «Сіменс Україна», «Укрсоцбанк», ГК «Фокстрот», та інші. На сьогодні частка соціально орієнтованих підприємств і організацій залишається незначною. Проте за короткий проміжок часу український бізнес значно просунувся в застосуванні системного підходу до СВБ. Каталізатором процесу стало впровадження у 2006 році в Україні принципів Глобального договору ООН і приєднання до нього вітчизняних та іноземних компаній, які працюють в Україні. На даний момент ініціативу договору в Україні підтримали 128 компаній, з яких 49 є неприбутковими організаціями та професійними об'єднаннями, а 79 – представники великого бізнесу [4].

Відповідно до рейтингу соціально відповідальних компаній України, опублікованого в журналі «ГVардия», у 2011 році до трійки лідерів увійшли ЗАТ «Систем Кепітл Менеджмент», ЗАТ «Київстар Дж.Ес.Ем» та група компаній «НИКО» (табл. 2) [5].

Таблиця 2

Рейтинг соціально відповідальних компаній України*

Позиція рейтингу	Назва компанії	Вид діяльності	Організаційно-правова форма
1	«Систем Кепітл Менеджмент»	Гірничо-металургійний комплекс	ЗАТ
2	«Київстар Дж.Ес.Ем»	Мобільний зв'язок і телекомунікація	ЗАТ
3	«НИКО»	Автомобільний бізнес, торгавля, сервіс	Група компаній
4	«МТС Україна»	Мобільний зв'язок і телекомунікація	ПАТ
5	«Оболонь»	Виробництво безалкогольних напоїв і пива	ЗАТ
6	Прикарпаттяобл-енерго»	Енергопостачання	ПАТ
7	ТНК «Крафт Фудз Україна»	Виробництво споживчих товарів	ПАТ
8	«Фокстрот»	Нерухомість, оптова і роздрібна торгівля	Група компаній
9	«САН ІнБев Украина»	Виробництво пива	ВАТ
10	«Астелит»	Мобільний зв'язок	ТОВ
11	НАСК «Оранта»	Страхові послуги	ВАТ
12	«Microsoft Украина»	Інформаційні технології	ТОВ
13	СП «Нибулон»	АПК	ТОВ
14	«Миронівский хлібопродукт»	АПК	ВАТ
15	ТНК «Ernst & Young Украина»	Консалтингові послуги, фінансові послуги та банківська справа	ТОВ

* Розроблено автором з використанням рейтингу соціально відповідальних компаній України, опублікованого в журналі «ГVардия» та інтернет-ресурсів.

Загалом слід відмітити, що соціально відповідальну еліту України представляють великі компанії невиробничого сектору. Серед 39 підприємств, які брали участь у рейтингу представників аграрного сектору лише два – СП ВАТ «Нібулон» (13 місце) і ВАТ «Миронівський хлібопродукт» (14 місце). Переважна більшість учасників рейтингу – акціонерні товариства. Організації державного сектору на участь в оцінюванні заявлені не були. Така ситуація, на нашу думку, є негативною,

оскільки свідчить про незацікавленість держави у подальшому розвиткові СВБ. Це також підтверджується відсутністю державної системи сприяння соціально-орієнтованим компаніям, зокрема, шляхом застосування до них стимулюючих податкових пільг (як це практикується в інших країнах), відсутністю спеціального законодавства у сфері СВБ тощо.

Негативною тенденцією розвитку СВБ в Україні, відміченою журналом «ГVардія», є зменшення чисельності компаній, які подали заявки на участь в рейтингу на 9% і зниження його максимальної оцінки в порівнянні з 2010 роком на 4 бала. Разом з тим було відмічено підвищення мінімальної оцінки на 7 балів, що свідчить про зростання якісної характеристики соціальної діяльності компаній. Позитивним також є прагнення підприємств до більшої відкритості та прозорості – близько половини учасників рейтингу подали інформацію про розміри соціальних інвестицій, зазначивши при цьому статті витрат (хоча оприлюднення звітів з СВБ в Україні майже не практикується). Середній відсоток соціальних відрахувань у відношенні до величини чистого доходу компаній у 2011 році склала 1,2 %. Максимальний результат за цією позицією продемонструвала компанія СП «Нібулон» - 4,8% [6].

Загалом слід відзначити, що формування соціальної спрямованості діяльності українських компаній знаходиться на початковій стадії, тому усвідомлення соціальної відповідальності бізнесу і розуміння його переваг ще не набуло значного поширення.

Аналіз залежності ефективності діяльності підприємства від впровадження СВБ свідчить, що соціально орієнтовані підприємства заощаджують до 40% витрат на просування своїх товарів чи послуг на ринку. Це дозволяє зробити висновок, що реалізація стратегії соціальної відповідальності сприяє покращенню іміджу компанії і її конкурентоспроможності. Соціально орієнтовані підприємства мають також значно вищі фінансові показники, ніж у соціально невідповідальних

підприємств, а саме: доход на інвестований капітал вищий на 9,8%, доход з продажів – на 2,79%, прибуток – на 63,5% [2].

Таким чином, переваги від впровадження СВБ для суспільства, держави і самих підприємств є цілком очевидними. Проте, значних позитивних зрушень в розвиткові соціалізації бізнесових структур в Україні можна очікувати лише тоді, коли керівники компаній дійсно зрозуміють значимість та необхідність СВБ, її економічність та доцільність для власних компаній.

Висновок. Теорія соціальної відповідальності бізнесу вже достатньо глибоко відпрацьована зарубіжними і вітчизняними вченими, тому слід зміщувати акценти в практичну площину цього питання.Слабкий розвиток СВБ в Україні порівняно з іншими країнами світу зумовлює необхідність стимулювання приватних структур щодо вирішення соціальних проблем. Прагнення змін потрібне перш за все на найвищому рівні. Лише коли соціальна відповідальність знайде відгук серед великих підприємств, можна буде говорити про поступовий розвиток концепції соціальної відповідальності бізнесу. Актуальність цього питання зумовлена не лише його важливим значенням для розвитку окремих громад, а й для соціально-економічного розвитку України в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мамонова В, Озерова К. Механізми вдосконалення соціальної відповідальності бізнесу в Україні/ В. Мамонова, К. Озерова // Публічне управління: теорія та практика. — 2010. - №2. — С. 120-124.
2. Римар І. А. Соціальна відповідальність в системі корпоративного управління/ І. А. Римар // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010.— №2. — С. 65 -67.
3. Зінченко А. Г., Саприкіна М. А. Коропративна соціальна відповідальність 2005 — 2010: стан і перспективи розвитку. — К.:Вид-во «Фарбований лист», 2010 — 56с.
4. Баюра. Д. Ответственное будуще / Д.Баюра // ИД «Галицкие контракты» «ГVардия». [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://kontrakty.ua/article/13370
5. Определены победители рейтинга социально ответственных компаний Украины в 2011 году. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http: // svb.org.ua/node/2182
6. Фещенко Е. Живучая КСО. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http: // archive.kontrakty.ua/gv/2011/1/5-zhivuchaya-kso.html.

УДК 338.512:633.003.13

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ПЕРЕОЗБРОЄННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА НА ОСНОВІ NO-TILL ТЕХНОЛОГІЇ

К. В. Юхимець, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишневська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено вплив No-till технології на зниження собівартості вирощування сільськогосподарських культур. Обґрунтовано доцільність використання у вирощуванні сільськогосподарських культур.

Ключові слова: *No-till технологія, затратність, ефективність, рентабельність.*

The influence of No-till technology to reduce the cost of growing crops. The expediency of use in crop production

Keywords*: No-till technology, cost, efficiency and profitability.*

Актуальність проблеми. Умови сьогодення вимагають знаходити все нові методи, технології зниження затратності виробництва, а тим самим підвищення рентабельності, як ключового показника діяльності кожного підприємства. Тому в останній час для зниження затратності вчені знаходять нові способи вирощування сільськогосподарських культур. Таким винаходом є No-till технологія, яка в інших країнах світу використовується вже багато років і характеризує позитивні тенденції у ресурсозбереженні, зниженні затратності виробництва. Використання технології дозволяє вирішувати економічні питання за рахунок підвищення виходу продукції з одиниці площі, а відповідно зростастання рівня прибутковості продукції .

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій Теоретичні і практичні аспекти оцінки затратності і підвищення економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції знайшли своє відображення в досліджуваннях вчених-економістів, зокрема: В.І. Бойка, М.Б. Лобаса, Р.П. Саблука, В.Ф.Сайко, О. В. Шебаніної, О.Г Шпикуляка, М.І. Щура та інших.

Постановка завдання. Метою статті є обгрунтування напрямів зниження собівартості вирощування продукції рослинництва, зокрема за використання No – till технології, дослідження її впливу на витрати.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одними з найбільш прогнозованих і рекомендованих на сучасному етапі є технології, які базуються на використанні посівних комплексів для прямої сівби. Подібні технології широко застосовуються у світовому землеробстві, але переважно (до 95 % від загальної площі під “No-till” технологіями) на Американському і Австралійському континентах. Перехід на технологію мінімальної, а потім і нульової обробки ґрунту починається зі збиральної кампанії, в ході якої подрібнені пожнивні залишки рівномірно розподіляють по полю. В результаті формується ґрунтозахисне покриття, яке протистоїть вітровій і водній ерозії, забезпечує збереження вологи, перешкоджає зростанню засміченої рослинності, сприяє активізації ґрунтової мікрофлори, є базисом для відновлення родючого шару і підвищення врожайності культур.

На території Європи, у тому числі в Україні, такі технології ще недостатньо аргументовані для безперешкодного їх поширення. Скорочення витрат і підвищення протиерозійної ефективності супроводжуються не тільки позитивними, але й негативними змінами у ґрунті і можуть призводити до зниження врожайності культур.

Сутність інтенсивної технології полягає у оптимізації умов вирощування культури на всіх етапах її росту і розвитку, що означає: розміщення культури за кращими попередниками; застосування сортів інтенсивного типу, які позитивно реагують на високий агрофон, стійкі до полягання, мають високу якість зерна; оптимальне забезпечення культури елементами мінерального живлення з урахуванням їх вмісту у ґрунті на різних стадіях розвитку культури; дробове внесення добрив (азотних) згідно з даними діагностики ґрунту і рослин; застосування інтегрованої системи захисту рослин від шкідників, хвороб і бур’янів; регулювання

росту рослин ретардантами; якісне виконання усіх технологічних прийомів, що сприяють захисту ґрунту від ерозії, нагромадженню вологи, створенню інших сприятливих умов росту рослин.

Виконання зазначених заходів потребує належного контролю за технологією виробництва, тому впровадження інтенсивних технологій виробництва зумовлює посилення ролі управління діяльністю.

No-till технологія, яка дозволяє здійснювати прямий посів, тобто кілька операцій за один прохід, тобто зменшує тиск на грунт, заощаджує людські ресурси і паливо – мастильні матеріали . За цією технологією на полях залишаються пожнивні рештки, до речі, чим більше, тим краще, завдяки яким зберігається волога й щороку зростає кількість природної органіки, що збагачує грунт. Швидкий перехід на технологію No-till, як свідчить вітчизняна практика, за умови грамотного та якісного виконання необхідних операцій (посів, внесення засобів захисту рослин та збирання врожаю) дає значні переваги за рахунок зниження собівартості вирощеної продукції.

Слід зазначити, що особливо ефективні результати отримують у регіонах з дефіцитом вологи (за рахунок підвищення врожайності). Хоча господарства, де зазвичай випадає достатньо дощів, також виграють (за рахунок зниження собівартості вирощеної продукції та уникнення водної ерозії).

На думку деяких учених, “No-till” – не спрощення технології, а перехід до агротехнологій більш інтенсивного типу, для чого необхідна технологічна модернізація землеробства. У зв’язку з цим на даному етапі розвитку землеробства найбільш оптимальним є шлях маневрування елементами. Екологічні переваги технології: стерня та пожнивні рештки, залишені на поверхні, а також відмова від основного обробітку ґрунту дають можливість запобігти розвитку водної та вітрової ерозії, що є особливо цінним у південних регіонах нашої держави, а також при вирощуванні культурних рослин на схилових ділянках, оптимізація

сівозміни, у тому числі використання проміжних культур, зниження рівня забур'яненості, запобігання поширенню захворювань у культурних рослин.

Підвищення ефективності використання поживних речовин та вологи

Представимо переваги технології на основі аналітичної оцінки діяльності окремого сільськогосподарського підприємства (таблиця).

Таблиця

Переваги No-till технології перед традиційною на прикладі вирощування ярого ячменю*

Статті витрат	No-till грн./га	Традиційна грн./га	Економія грн./га
Оплата праці	63, 94	87, 36	-23, 42
Нарахування	14, 66	20, 02	-5, 36
Посівний матеріал	187, 72	187, 72	0,0
Добрива	198, 05	198, 05	0,0
Дизельне паливо	47, 73	47, 73	0,0
Дизельне масло	136, 8	357, 6	-220, 8
Амортизація	383	543, 4	-160, 4
Поточний ремонт	81, 65	122, 47	-40, 82
Електроенергія	13, 23	13, 23	0,0
Наймана техніка	120, 29	120, 29	0,0
Витрати на харчування	11, 81	11, 81	0,0
Наймана праця	214, 36	214, 36	0,0
Накладні витрати	304, 46	334, 9	-30, 44
Всього грн. на 1 га	1786	2280, 54	-494, 54
Урожайність, т/га	4, 0	4, 0	0,0
Собівартість, грн./т	446, 5	570, 14	-123, 64

* Розроблено автором з використанням [3]

Проведені розрахунки свідчать, що за використання технології спостерігається значна економія паливно-мастильних матеріалів, знижуються затрати праці і інше, значною мірою зменшуються накладні витрати, а як наслідок, собівартість одиниці продукції.

Ефективна боротьба із бур'янами при No – till доречна лише тоді, коли використовується комплексний підхід, який включає в себе такі етапи: дотримання сівозміни; створення мульчирующого слою; використання гербіцидів.

Взагалі, щоб знайти найбільш дієвий підхід до цієї технології, потрібно максимально вивчити світовий досвід по використанню No – till. Також дуже корисно звернути увагу на досвід, використання технологієї.

Наприклад, у Німеччині підрахували, що технологія No-till забезпечує такі економічні переваги, порівняно з традиційною технологією: на 39% знижуються капіталовкладення в сільгосптехніку, на 75% зменшуються потреби щодо потужності тракторів, на 80% знижуються затрати праці, на 84% зменшуються витрати пального. В Україні широкого застосування технологія No-till здобула у Корпорації «Агро-Союз» Дніпропетровської області, де в обробітку знаходиться 12 тис. га. Для вирощування сільськогосподарських культур використовується сучасна техніка, яка у поєднанні їз інтенсивною технологією забезпечує високу віддачу вкладеного капіталу.

Висновки. Застосування No-till технології дозволяє значно скоротити витрати і посилити протиерозійну ефективність технологій. Однак застосування їх є економічно доцільним лише в перший рік застосування. Для більш ефективного контролювання посівів, поліпшення водно-фізичних властивостей ґрунтів, запобігання втратам урожайності культур та зниженню показників ефективності в наступні роки необхідно застосовувати рекомендований або мінімальний обробітки ґрунту у системі диференційованих заходів під культури в сівозміні. Запровадження

технології може у 20 разів зменшити обсяги ручної праці і збільшити середній рівень врожайності зернових культур до 50,0 ц/га.

Отже, технологія N-till має значні практичні перспективи. Застосування технології N-till є ефективним з економічної і екологічної точки зору, а за досвідом інших країн може бути запропонованою для широкого застосування в сільськогосподарських підприємствах України, особливо степової зони.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кирюшин В.И. Минимизация обработки почвы: итоги дискуссии / В.И. Кирюшин // Земледелие. — 2007. — № 4. — С. 28—30.

2. Сайко В.Ф. Системи обробітку ґрунту в Україні / В.Ф. Сайко, А.М. Малієнко — К.: ВД "ЕКМО", 2007. — 44 с.

3. Сайко В.Ф. Актуальні проблеми землеробства: простих шляхів мінімалізації обробітку ґрунту не буває / В.Ф. Сайко // Техніка АПК. —2008. — № 1. — С. 8—14.

УДК 332.72

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЛІ

Л. В. Скнар, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишневська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Наведено теоретичніаспективпровадження вільного ринку землі і визначено раціональність його застосування. Здійснено порівняння основних шляхів удосконалення аграрної сфери в умовах скасування і дії мораторію.

***Ключові слова**: мораторій, ринок землі, аграрна реформа, аграрна сфера.*

Актуальність проблеми. За своїм природно-ресурсним та аграрним потенціалом Україна посідає провідне місце у світі. Однак, на сьогодні, неспроможність землевласників і землекористувачів дотримуватись норм раціонального природокористування і забезпечувати виконання заходів щодо збереження і відтворення земельних ресурсів, глобальна фрагментація земельних угідь спричиняють формування неефективного

землекористування, що, в свою чергу, сприяє значному відставанню аграрного сектора від передових країн світу.

Усунення даних проблем можливе за рахунок державного перегляду існуючої структури земель, удосконалення цільового (функціонального) призначення, впровадження нових шляхів регулювання земельних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема реформування земельних відносин середвітчизняних вчених залишається актуальною так, як виникають потреби дослідження питань управління земельними ресурсами і ринку землі. Серед нихВ.В. Горланчук, А.С. Даниленко, Д.С.Добряк, А.М. Третяк, М.Г. Ступень, М.С. Богіра. Авторами обґрунтовано механізми впровадження земельних реформ, можливі перспективи їх діяльності і шляхи удосконалення.

Мета статті. Метою роботи є теоретичний аналіз аспектів розвитку ринку землі і земельних відносин.

Виклад основного матеріалу. Україна має колосальні можливості у розвитку аграрного сектора. Однак в умовах сучасного стану простежується негативна тенденція його функціонування, що в першу чергу пов’язано з існуючими механізмами володіння, користування, і розпорядження земельними ресурсами, що не дозволяють здійснити перехід земельної власності до ефективно господарчих об’єктів, що призводить до безконтрольного використання та низького рівня зацікавленості у екологізації виробництва. Так більшість нових землекористувачів не орієнтована на постійні капітальні вкладення в землю та розвиток виробництва через, переважно, короткостроковий термін оренди землі і неефективне землекористування. Крім того дану проблему можна доповнити зростанням площ еродованих земель. Так за даними Мінагрополітики на 01.04.2011 р. обсяги відумерлої спадщини складають 1,8 млн. га, невитребувальні земельні паї - 1,4 млн га, 2,9 млн га перебувають у запасі і резерві за межами населених пунктів [4]. Внаслідок

цього спостерігається недотримання узгодженості екологічних, економічних і соціальних інтересів регіонів.

Одним із важливих напрямів вирішення поставлених завдань щодо раціонального використання земель у ринкових умовах є зняття мораторію на їх продаж. Однак, з набуттям землею статусу товару в Україні виникають нові питання щодо формування чітко визначених цілей, напрямів, механізмів і інших складових удосконалення земельних відносин. Головною метою при цьому виступає впровадження такої системи в аграрній сфері, яка б забезпечувала її сталий розвиток, формування в якості однієї з провідних у вітчизняній економіці, гарантувала б продовольчу безпеку, виступала б за збереження частини селян в якості власників та виробників аграрної продукції [1]. Така реформа сприяє забезпеченню внутрішнього ринку сільськогосподарською сировиною вітчизняних товаровиробників, підвищує конкурентоздатність сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку, формує стратегічні запаси в країні, встановлює вітчизняний аграрний сектор як один з провідних і надійних постачальників продукції, особливо екологічно чистої, на світові ринки, допомагає у вирішенні питань соціальних проблем сільських територій, у тому числі забезпечує аграрне виробництво кадровим потенціалом.

Проте на сьогодні механізм практичного впровадження такої реформи є необумовленим. На його регулювання негативно позначаються наявні недоліки земельного законодавства. По-перше, це допущені суперечності у процесі формування і передачі права власності, порядку продажу землі. По-друге, неточності умов консолідації земель сільськогосподарського призначення, що сприяють незаконній ліквідації міжсуміжжя. Недосконала система державних гарантій прав на земельні ділянки обумовлює зниження інтересу інвесторів до вкладень у вітчизняну економіку. За даними Державного комітету статистики України станом на 01.01.2010, починаючи з 1992 року, в агропромисловий комплекс України було

залучено 2,5 млрд. дол США прямих іноземних інвестицій (6,9% загального обсягу) [3]. З них 1,7 млрд. дол США (4,7 %) вкладено у 812 підприємств харчової та переробної промисловості і 798,9 млн. дол США (2,2%) у 655 сільськогосподарських підприємств, що є свідченням їх низької інвестиційної привабливості. Підтвердженням цьому також слугують висновки експертів Міжнародного центру перспективних досліджень, що зазначають недоотримання сільським господарством України близько 50 млрд грн інвестицій щороку [2].

Кредитування підприємств – ще один з шляхів розвитку аграрного сектора. Проте великі агрохолдінги можна вилучити з переліку тих, котрі захочуть отримувати таким способом кредит так, як необхідні їм для власного ведення бізнесу оборотні засоби абсолютно не зрівнянні з тими, які вони зможуть отримати під заставу. Що стосується середніх і малих агровиробників, то вони, як і кожний інший суб'єкт бізнесу, будуть звертатися до банків на отримання короткострокового кредиту для поповнення оборотних засобів і довгострокового для отримання техніки, обладнання, тварин, спорудження об'єктів. Однак використання землі під заставу все одно не вигідно. У короткостроковому кредитуванні – понесені затрати на оформлення не оправдовуються відсотковим платежем по кредиту, а в довгостроковому – належним чином використана земля принесе аграріям більше доходу, ніж сам кредит, при цього вигідніше купувати аграрну техніку та обладнання по схемі лізингу. Також необхідно зазначити, що кредитні ризики по короткостроковому кредитуванні навіть після ведення у вільний обіг сільськогосподарських земель будуть покриватися в першу чергу за рахунок майбутнього урожаю ділянки, яка виступає заставою. Тому з даним напрямком розвитку аграрного сектора не погоджуюсь. Вбачаю потенційні можливості у прозорості процесів вирішення питань економічного обороту з урахуванням інвестицій, які формуються під впливом ефективності застосування охорони земель шляхом призупинення динамічного зростання еродованих площ. Дане

питання буде вирішене за рахунок формування ефективного власника, основною роботою якого є збереження і раціональне використання сільськогосподарських угідь.

Висновки. Таким чином, не зважаючи на те, що вільний обіг земель є важливим елементом впровадження цивілізованих відносин в аграрній сфері, перевищувати його роль не ефективно. Важливим аспектом є поєднання економічних, соціальних і екологічних планів розвитку земельних відносин. Тому подальша побудова управління земельними ресурсами повинна базуватися на принципах: розвитку приватного землеволодіння і землекористування, включення землі у ринковий обіг, досягнення соціальної справедливості, правомірне вирішення земельних спорів, забезпечення територіальних умов високою економічною ефективністю і екологічно безпечного землекористування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богіра М. С. Землекористування в ринкових умовах: [Навч.-метод. посібник] — Л.: Новий світ, 2009. — 230с.
2. Земельна реформа / [електронний ресурс]. — 2011. — Режим доступу: http://www.icps.com.ua.
3. Інформація про стан інвестування аграрного сектора економіки/ [електронний ресурс]. — 2011. — Режим доступу: http://www.minagro.gov.ua
4. Необхідність земельної реформи/ [електронний ресурс]. — 2011. — Режим доступу: http://www.bagnet.org.http://www.minagro.gov.ua/
5. Ринок землі/ [електронний ресурс].—2011.—Режим доступу: http://zn.ua/articles/82925
6. Український земельний ринок / [електронний ресурс]. — 2011. — Режим доступу: http://www.land-ukraine.com
7. Сохнич А. Я. Еколого-економічне управління землекористуванням /А. Е. Сохнич, П. П. Колодій // Українські технології. — №4. — 2009. - С. 19 — 24.
8. Сохнич А. Я. Державний контроль за використанням і охороною земель[Навч.-метод. посібник] — Л.: Україна, 2008. — 200с.

УДК 332.36:504

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

К. Ф. Сацура, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишневська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

Обґрунтовано необхідність широкого впровадження екологізації сільськогосподарського землекористування, що виступає головним напрямом розвитку аграрного сектора.

Ключові слова: *екологізація земель, відтворення родючості ґрунтів, сільськогосподарські угіддя, радіоактивне забруднення, еродованість земель.*

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток процесів деградації ґрунтового покриву, серед яких особливо небезпечними є: забруднення радіонуклідами, пестицидами, важкими металами, хімічними сполуками і іншими небезпечними речовинами; поширення ерозійних процесів; зниження вмісту гумусу; збільшення площ кислих і засолених ґрунтів; наростаючий дефіцит елементів живлення і переущільнення зумовлюють необхідність екологізації сільськогосподарських земель, визначають доцільність проведення спеціальних заходів спрямованих на раціональне використання і охорону ґрунтів, поліпшення їх екологічного стану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Еколого-економічні проблеми ефективного та раціонального використання земельних ресурсів досліджувались у роботах В.А. Борисової, О.М. Вишневської, Д.С. Добряка В.В. Горланчука, П.М. Данилишина,О.І. Котікової, І.А. Розумного, П.П.Руснака, В.Ф. Сайка, Б.І. Сматіна, В.М. Трегобчука, М.М. Федорова, М.А. Хвесика, Є.В. Хлобистова та ін. Проте погіршення екологічної ситуації зумовлює необхідність у більш детальних дослідженнях економічних і екологічних аспектів землекористування. Особливого значення це питання набуває в умовах формування системи сталого розвитку аграрного сектору країни.

Постановка завдання. Мета статті – розкрити основні причини, які зумовлюють необхідність екологізації сільськогосподарського землекористування.

Виклад основного матеріалу. Забруднення земельних площ радіоактивними речовинами, важкими металами, хімічними сполуками і згубний вплив антропогенної діяльності потребують пошуку шляхів стабілізації землеробства для забезпечення збереження органічної речовини ґрунту, підвищення його родючості, продуктивності рослинництва, активізації у вирішенні екологічних проблем на державному, регіональному та локальному рівнях.

У зв'язку з цим, практичного значення набувають питання удосконалення прийомів обробітку ґрунту, внесення добрив, впровадження в сівозміни різних бобових культур і енергозберігаючих технологій, що забезпечить одержання врожаїв запланованого рівня, покращення фізико-хімічних показників ґрунту, фітосанітарного стану, радіологічної ситуації, якість продукції тощо.

Отже, виникає об`єктивна необхідність в екологізації землеробства, яка повинна стати головним напрямом розвитку аграрного сектора

Екологізація землеробства має включати такі елементи: створення систем землеробства, які щадять ґрунт; перехід на біологічне землеробство; ведення агроекологічного моніторингу; визначення збитку від ерозії ґрунтів та інших видів деградації земель; еколого-економічну оцінку комплексу заходів щодо їх подолання; екологічну експертизу нових техніки і технології; розробку заходів щодо відповідальності і матеріальної зацікавленості землекористувачів за зберігання і відтворення ґрунтової родючості. [1].

У загальному розумінні екологізація означає поширення екологічних принципів та підходів на виробничі процеси та соціальні явища. Це об’єктивно обумовлений процес перетворення суспільної праці, спрямованої на збереження і розвиток суспільно-економічних функцій

природи. Це поняття також включає сукупність усіх видів господарської діяльності, які забезпечують зниження негативного впливу виробництва і запобігання порушення екологічної рівноваги в природному середовищі.

У розумінні В.І. Вернадського, екологізація представляє собою “процесс неухильного і послідовного впровадження системи технологічних, управлінських та інших рішень, що дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів і умов поряд з поліпшенням чи хоча б збереженням якості навколишнього середовища (чи взагалі середовища життя) на локальному, регіональному та глобальному рівнях (від окремого підприємства до техносфери)” [2].

Отже, екологізація вважається однією з важливих вимог сучасності. Термін одержав безліч тлумачень: екологізація знань, науки тощо. Загальна екологізація означає більш різнобічний, системний, ніж раніше, підхід до об’єктивного світу і більше усвідомлення ролі природи в житті людини, тобто новий етап “екологічної” культури. Екологізація у соціально-економічному плані вимагає переходу від витратного принципу природокористування до природозберігаючих методів господарювання, відмовлення від екстенсивного (розширеного) споживання природних ресурсів, одержання максимуму корисностей за мінімуму затрат сировини, що залучається в цей процес, і незначного порушення середовища життя.

Екологізація у сільському господарстві є соновою продовольчої безпеки країни і її регіонів. Основні завдання екологізації включають: реструктуризацію економіки галузей і регіонів, перепрофілювання підприємств, зниження потреби в екологічно шкідливих видах сільськогосподарської продукції або послугах, заміну екологічно шкідливих технологічних процесів, зниження ресурсоємності продукції та ін. [3].

Проведені дослідження надають можливість обґрунтувати, що розвиток ерозійних процесів щорічно поширюється на 80 - 90 тис. га та супроводжується втратами гумусу (біля 11 млн. т), азоту (0,5 млн. т),

фосфору (0,4 млн. т) та калію (0,7 млн. т). В цілому в Україні відбувається значне зниження вмісту у ґрунтах гумусу, що становить 0,5-0,6 тонн/га щорічно.Негативним явищем є дефіцит основних елементів живлення в ґрунті, що сягає 110 кг/га [4].

В останні роки стала помітною тенденція до збільшення площ кислих і солонцевих ґрунтів. Це зумовило ситуацію, коли понад 40% орних земель України потребує проведення заходів із хімічної меліорації, в тому числі 31% - вапнування, біля 9% - гіпсування. За даними Держкомзему 10,7 млн. га угідь мають підвищену кислотність.

Понад 60% (7,9 млн. га) усіх еродованих земель України знаходиться у Степу. Найбільш критичними у цьому відношенні є Донецька, Одеська і Луганські області. Досить небезпечним явищем є вітрова ерозія (дефляція). У степовій зоні зосереджено 75,7% (14,4 млн. га) дефляційно небезпечних земель країни. Найбільшого поширення процеси вітрової ерозії набули в Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській і Миколаївській областях.

Однак, незважаючи на погіршення екологічного стану земель відбувається скорочення фінансування протиерозійних заходів. Знизились обсяги проведення робіт щодо терасування схилів, берегоукріплення, будівництва протиерозійних ставків, створення полезахисних лісових смуг та захисних лісових насаджень у ярах, балках і на пісках, залуження деградованих і забруднених шкідливими речовинами продуктивних земель сільськогосподарського призначення.

Важливе значення у боротьбі з вітровою ерозією посідають роботи із створення системи полезахисних лісових смуг. На даний час їх площа в Україні становить 448,1 тис. га.

Небезпечним видом деградації земель є забруднення радіоактивними речовинами. Внаслідок аварії на ЧАЕС забрудненими виявились 8,4 млн. га сільськогосподарських угідь, в т.ч. 3,5 млн. га ріллі, близько 400 тис. га природних кормових угідь, переважно, поліської частини України, що розташовані на дерново-підзолистих, сірих лісових і торфових ґрунтах.

Радіоактивного забруднення зазнало 73 райони 11 областей України. У процесі детальних обстежень встановлено, що 4,6 млн. га сільськогосподарських угідь (12% загальної площі) мають досить високий рівень забруднення 137Cs (від 0,1 до 15 Кі/км^2 і вище) [5].

Забезпечення населення, яке мешкає на радіоактивно забрудненій території, якісними, радіологічно безпечними продуктами харчування відповідно до статей 16 і 50 Конституції України, розвиток сільськогосподарського виробництва цієї території, відродження традиційних для Полісся України галузей сільськогосподарського виробництва, поліпшення стану довкілля, створення нових робочих місць, розвиток продуктивних сил і відновлення виробничої та соціальної інфраструктури – це одна з важливих проблем, що потребує негайного комплексного розв'язання.

Слід відмітити, що досить небезпечним явищем є забруднення ґрунтів і ґрунтових вод пестицидами. Зафіксовані випадки використання, заборонених у країнах Європи, токсичних пестицидів, які завозилися в Україну іноземними компаніями.

Головна проблема непридатних пестицидів полягає у забрудненні токсичними речовинами ґрунтів, що зумовлює необхідність проведення спеціальних заходів, які сприятимуть їх очищенню та друга не менш важлива проблема – накопичення на складах України великої кількості заборонених до використання препаратів, які необхідно знешкодити.

Небезпечним джерелом техногенного забруднення ґрунтів є діяльність підприємств промисловості, транспорту, сільського господарства, будівельних компаній тощо. Вкрай негативний вплив на екологічний стан земельних угідь мають металургійні центри. Функціонування останніх призводить до забруднення значних земельних площ важкими металами, зокрема, свинцем, цинком, хромом, марганцем, міддю, кобальтом, нікелем.

За такого перебігу подій, виникає об`єктивна необхідність в екологізації землеробства, яка повинна стати головним напрямом розвитку агропромислового комплексу в найближчому майбутньому. Основними напрямами землекористування мають бути:

- раціональне використання і охорона природних ресурсів включаючи земельні ресурси;
- збереження і відтворення родючості ґрунтів;
- підвищення екологічної стійкості агроландшафтів;
- дотримання оптимальної структури земельних угідь та науково-обґрунтованої структури посівних площ;
- впровадження екологобезпечних способів виробництва, використання ресурсозберігаючих, маловідходних та безвідходних технологій;
- забезпечення потреб населення якісними, екологобезпечними продуктами харчування;
- покращення екологічного стану довкілля;
- запровадження економічного стимулювання екологічної діяльності сільськогосподарських підприємств;
- зниження техногенного навантаження на навколишнє природне середовище.

Основними перешкодами на шляху активного розвитку екологізації виробництва є:

- низький рівень екологічної свідомості;
- відсутність необхідних екологічних знань;
- недостатнє нормативно-правове регулювання у сфері екологізації;
- відсутність економічного механізму стимулювання;
- недостатнє фінансування заходів з охорони навколишнього середовища.

На рівні сільськогосподарського підприємства екологізацію деградованих земель можна забезпечити шляхом широкого використання підвищених доз органічних добрив, хімічних меліорантів, зведення до

оптимальних норм внесення мінеральних добрив, впровадження нових високоврожайних сортів сільськогосподарських культур, використання менш енергомісткої техніки,збільшення площ під багаторічними травами, оптимізації структури посівних площ, застосування сучасних технологій удобрення ґрунту на основі корисних мікроорганізмів та біодобрив, впровадження системи протиерозійних заходів.

Важливою складовою екологізації землекористування є законодавча база. В Україні діє Закон України«Про охорону земель», який визначає правові, економічні та соціальні основи охорони земель з метою забезпечення їх раціонального використання, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, інших корисних властивостей землі, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву, а також Закон України «Про меліорацію земель», який визначає засади правового регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі проведення меліорації земель, використання меліорованих земель і меліоративних систем і спрямований на забезпечення екологічної безпеки меліоративних систем та захисту суспільних інтересів.

Висновки. Зростаючі темпи деградації ґрунтового покриву і погіршення екологічної ситуації через забруднення важкими металами, радіонуклідами, пестицидами, хімічними сполуками та іншими небезпечними речовинами, поширення ерозійних процесів, зниження вмісту гумусу, збільшення площ кислих і засолених ґрунтів вимагають негайного вирішення питань у напрямку екологізації виробництва.

Погіршення екологічного стану земель неминуче призводить до зниження якості продукції та знижує ступінь її екологічної безпеки, що негативно позначається на здоров'ї людей. Це зумовлює необхідність екологізації сільськогосподарського виробництва, яка має здійснюватись через: забезпечення потреб населення якісними, екологобезпечними продуктами харчування; охорону і відтворення родючості ґрунтів; збереження земельних ресурсів; оздоровлення навколишнього природного

середовища, що повинно бути зорієнтоване на безпечну продовольчу ситуацію в країні і її регіонах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тихонов А. Г. Економіко-екологічні аспекти інтенсифікації у землеробстві. — К.: Урожай, 1990. — 150 с.
2. Вернадский В. И. Размышления натуралиста. Кн.2. Научная мысль как планетное явление. — М., 1977. — 99 с.
3. Мельник Л. Г. Экологическая экономика: Учебник.— Сумы: Издательство "Университетская книга" , 2001. — 350 с.
4. Проект Національної програми охорони родючості ґрунтів : [Електронний ресурс] // Ліга Закон // Режим доступу до журн. : http://www.search.Ligazakon.ua/.
5. Ведення сільського господарства в умовах радіоактивного забруднення території України внаслідок аварії ЧАЕС на період 1999-2002 рр. : [метод.рекоменд.]. — Київ : Ярмарок, 1998. — 102 с.
6. Даниленко А. С., Горланчук В. В., Янчук В. П., В'юн В. Г та ін. Управління відтворенням і збереженням родючості ґрунту уконтексті сталого розвитку природокористування. — Миколаїв: Іліон, 2004. — 40 с.

УДК 006.063:339.522

СЕРТИФІКАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ І НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ЇЇ СКАСУВАННЯ

А. О. Акімова, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишневська О.М.,
Миколаївський державний аграрний університет

Анотація. *Розглянуто основні проблеми сертифікації продукції. Виявлено шляхи для їх вирішення, враховуючи членство України у СОТ.*

Ключові слова: *стандартизація, сертифікація, конкурентоспроможність, європейські стандарти, Світова Організація Торгівлі, міжнародна торгівля, система якості..*

Актуальність теми. В умовах розвитку міжнародної торгівлі успіх окремих підприємств і галузей економіки на зовнішньому і внутрішньому ринках повністю залежить від того, наскільки їх продукція або послуги

відповідають стандартам якості. Тому проблема забезпечення й підвищення якості продукції на сьогоднішній день є досить актуальною. Для успішного розвитку економіки України, підвищення якості і конкурентоспроможності продукції, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках суттєвого значення набуває впровадження сертифікації продукції за міжнародними стандартами.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення основних проблем, з якими зустрічаються національні виробники продукції при виході на міжнародні ринки, і виявлення шляхів для їх вирішення, враховуючи членство України у СОТ і актуальність питання підвищення рівня якості і безпеки продукції, особливо продуктів харчування.

Аналіз останніх досліджень.Питання, пов'язані з управлінням якістю продукції знайшли відображення в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме М. Андрієнка, М. Брусенка, Я. Жаліло, Т. Кисєльової, Л. Євчук, С. Полнарьова, В. Степанова, С. Юшина та ін..

Виклад основного матеріалу.З розвитком науково-технічного прогресу проблема якості не спрощується, а, навпаки, стає складнішою. Тому вирішувати її лише шляхом контролю якості готової продукції практично неможливо. Повинен бути комплексний системний підхід, реалізація якого можлива лише у рамках системи управління якістю.

У підвищенні якості продукції особливо важливу роль відіграють її стандартизація й сертифікація. Метою стандартизації є забезпечення безпеки для життя та здоров'я людини, тварин, рослин, охорона здоров'я; сприяння усуненню технічних бар'єрів у торгівлі; пріоритетність прямого впровадження в Україні міжнародних і регіональних стандартів; дотримання міжнародних і європейських правил, процедур стандартизації[3].

Основними факторами, які впливають на обов'язковий подальший розвиток національної системи стандартизації і сертифікації в Україні, є вступ до Світової Організації Торгівлі (далі за текстом СОТ),

багатовекторна зовнішня політика, спрямована на інтеграцію в Європейському Союзі, співробітництво з країнами СНД, Світовим банком і іншими країнами світу.

Необхідність впровадження міжнародних стандартів вимагає від виробників не тільки підвищення якості своїх товарів до рівня міжнародних вимог, але й забезпечення перебудови виробництва, його організації, технології, системи управління якістю до рівня розвинутих країн світу.

Зі вступом України до СОТ виникли певні ризики загострення конкуренції на внутрішньому ринку й необхідність уведення нових норм безпеки і якості продукції. Разом із тим угоди СОТ не встановлюють вимог щодо якості товарів, які реалізуються на внутрішньому ринку. Це залишається компетенцією Урядів країн-учасниць. Проте від українських експортерів країни-імпортери вимагатимуть підтвердження відповідності характеристик продукції міжнародним стандартам якості і безпеки. Тому необхідність дотримання міжнародних норм існує об'єктивно, оскільки є передумовою підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

Вихід на ринок України згідно з умовами СОТ мають виробники 151-ї країни – члена СОТ, і вітчизняним підприємствам необхідно буде витримати конкуренцію з ними [1].

Членство України в СОТ поставило перед вітчизняними підприємствами різних галузей промисловості такі проблеми:

- недосконалість існуючих стандартів в Україні;
- недостатність темпів упровадження міжнародних стандартів;
- невиправдано широкий перелік продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації;
- велику кількість обов'язкових випробувань і перевірок імпортної продукції при доступі на ринок;
- велику тривалість і вартість робіт щодо сертифікації;

- низьку поінформованість товаровиробників про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності та ін.

З цими проблемами більшою чи меншою мірою зіткнулися усі вітчизняні товаровиробники різних галузей промисловості [3].

Вимоги СОТ у напрямку скасування обов'язкової сертифікації продукції призведе до знищення найбільш ефективного механізму захисту вітчизняного ринку від контрафактних імпортних харчових продуктів і ускладнить їх оцінку встановленим вимоги щодо якості і безпеки.

З відміною сертифікації харчових продуктів спрощується в односторонньому порядку доступ в Україну продукції країн, з якими укладено угоди про співпрацю.

З відміною сертифікації харчових продуктів вітчизняний товаровиробник змушений буде сертифікувати свою продукцію за кордоном, залишаючи там свої кошти та сприяючи створенню за кордоном додаткових робочих місць, тобто для експорту власної продукції необхідно буде сертифікувати продукцію окремо в кожній країні СНД.

Таким чином, на нашу думку,скасування системи обов'язкової сертифікації харчової продукції не гарантує покращання її якості та споживчих властивостей, а в подальшому не забезпечить відповідність продукції вимогам нормативних документів, чинних в Україні.

Головними напрямами розвитку стандартизації і сертифікації продукції на сьогодні є вдосконалення процедур розробки стандартів, упорядкування їх складу й гармонізація вимог із світовими. Найважливішим завданням сертифікації є оновлення і формування зведення технічних регламентів, які повинні містити вичерпний перелік вимог, що висуваються державою до продукції за рівнем якості і безпеки. При цьому слід ураховувати, що розробка нових нормативів вмісту речовин у продуктах має базуватися на широкому масиві експериментальних даних і ці нормативи повинні періодично переглядатися. Потрібне посилення державної сертифікації технологій – їх

випробування й подальша перевірка на відповідність установленим вимогам. Необхідно також законодавчо закріпити економічні стимули різних форм підтвердження (декларування) відповідності й обов'язкової та добровільної сертифікації.

Одним із найважливіших чинників підвищення конкурентоспроможності підприємств є вдосконалення мотиваційного механізму. Він базується на економічних, організаційних, соціальних і правових методах і містить необхідність створення системи стимулювання, яка б забезпечувала взаємозв'язок оплати праці з індивідуальною продуктивністю працівника та його зацікавленістю у високих результатах підприємства; упровадження підходу до організації й управління виробництвом і вирішення певних типів завдань за допомогою цільових груп фахівців; поліпшення умов праці, організацію відпочинку та соціального забезпечення працівників; проведення психологічного моніторингу та консультування; закріплення у внутрішніх нормативних актах підприємства всіх розроблених мотиваційних механізмів і контроль за ними.

Висновки. Ефективне управління якістю і проведення стандартизації і сертифікації також неможливе без перегляду діючої нормативно-технічної документації, розробки нового конкурентоспроможного асортименту, створення прогресивних технологій та обладнання й використання їх на підприємствах.

Ще одним важливим фактором для успішного розвитку сертифікації й стандартизації є розуміння і бажання вищого керівного персоналу підприємства і наявність підготовлених й атестованих фахівців. Необхідно на державному рівні сприяти формуванню розуміння в керівників підприємств необхідності фінансувати розробки і впроваджувати передові методи управління якістю з удосконаленням нормативних документів.

Використання обов'язкової сертифікації продукції як інструмента конкурентної політики держави сприятиме формуванню прагматичної

зовнішньоекономічної політики держави, у тому числі – розробці і впровадженню стратегічної програми реалізації потенціалу членства України у СОТ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клапоущак С. Світова організація торгівлі / С. Клапоущак // [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://old.drohobych.com.ua.
2. Стандартизація і сертифікація продукції // [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://readbookz.com/book/1/89.html.
3. Орищин Т. М./ Проблеми стандартизації і сертифікації продукції окремих галузей промисловості та шляхи їх подолання в умовах членства України в СОТ//Т. М. Орищин, І. І. Василик [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aprer/2009_5_2/09.pdf
4. Отмена обязательной сертификации пищевых продуктов приведет к уничтожению наиболее эффективного механизма защиты украинского рынка от контрафактной продукции [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www.istl.org.ua/index.php?option=com_content&view =article&id=84:2009-08-26-14-10-54&catid=106:2010-01-26-11-58-33&Itemid=659

УДК 662.756

АЛЬТЕРНАТИВА ВИКОРИСТВННЯ БІОДИЗЕЛЯ В УКРАЇНІ

А. І. Соловей, студент
Науковий керівник: к.е.н., доцент Вишневська О.М.,
Миколаївський державний аграрний університет

Анотація. *У статті проаналізовано необхідність впровадження в усі сфери економіки нових енергоощадних технологій, таких як біодизель. Обґрунтуванно використання біоенергетичного потенціалу сільськогосподарських підприємств, виявлено основні стимулюючі напрями подальшого використання біодизеля в Україні.*

Ключові слова: *біопаливо,біодизель, альтернативна енергія, економічний потенціал.*

Актуальність теми. У зв'язку із зменшенням природних запасів нафти і суттєвим зростанням вартості традиційних палив надзвичайно актуальним є розширення використання біопалив, які отримують з відновлюваної рослинної сировини, зокрема біодизелю, що зменшує залежність України від традиційних джерел енергії. Останні роки всі

країни світу намагаються нарощувати потужності і впроваджувати альтернативні види пального. Відмічена раніше причинна взаємозалежність, яка спонукає бурхливому виробництву і використанню біопалива у світі, дуже важлива для України і може розглядатись сьогодні як невід'ємна складова зменшення залежності держави від імпорту нафти і газу.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування сутності і особливостей використання біодизеля в Україні.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання альтернативної енергетики в Україні досліджували Андрійчук І.В. Будзяк В.М. (питання вітрової енергетики), Руда О.І. (питання ефективності функціонування електроенергетичних підприємств на базі поновлюваних джерел енергії), Холодов Д.В. (питання використання відновлюваних джерел енергії у приморському регіоні), Рубель О.Е. (питання ефективності використання екологічно чистих відновлюваних джерел енергії). Але актуальність питання вимагає подальших наукових розробок.

Виклад основного матеріалу. Зростання цін на енергетичні ресурси викликає нову хвилю потужного процесу їх ощадливого використання, що спостерігається в переважній більшості країн світу, особливо країн Європейського Союзу. Існуючі технології дають змогу значно знизити рівень традиційних паливних ресурсів за рахунок відновлювальних джерел. Динаміка росту цін на нафту беззаперечно свідчить про необхідність розвитку альтернативних джерел енергії. Одним із таких джерел енергії є біодизель[4].

Спроби стимулювати розвиток альтернативної енергетики, у тому числі і виробництва біопалив, в Україні почалися практично одразу, як тільки країна стала незалежною. Так в 1996 році Верховна Рада України затвердила Національну енергетичну програму на період до 2010 року, у якій було передбачене покриття 10 % потреб народного господарства в енергії за рахунок нетрадиційних і поновлюваних джерел енергії [1]. У той

же час же в Україні існує свій специфічний перелік проблем, які можуть впливати на розвиток власної біоенергетики. Основними з цих проблем є наступні:

• наявність відповідної законодавчої і нормативної бази для розвитку виробництва біопалив;

• стан економіки і спроможність надання фінансової підтримки виробництву біопалива (надання кредитних і податкових пільг, субсидій та дотацій);

• ступінь сприятливості інвестиційного клімату, активізації інноваційного розвитку.

Пріоритетами у стратегічному розвитку України як і будь-якій країні, повинні стати енергозбереження і екологічна безпека, тому що рівень енергодефіциту держави є значним, рівень потреби у енергоспоживанні становить до 53%. Рівень імпорту становить 75% необхідного обсягу природного газу, 85% сирої нафти і нафтопродуктів. Така структура, економічно недоцільна і породжує залежність економіки від країн експортерів нафти і газу і є загрозливою для її енергетичної і національної безпеки. Це свідчить про значні перспективи використання біопалива (рисунок), основними видами якого є біодизель [3].

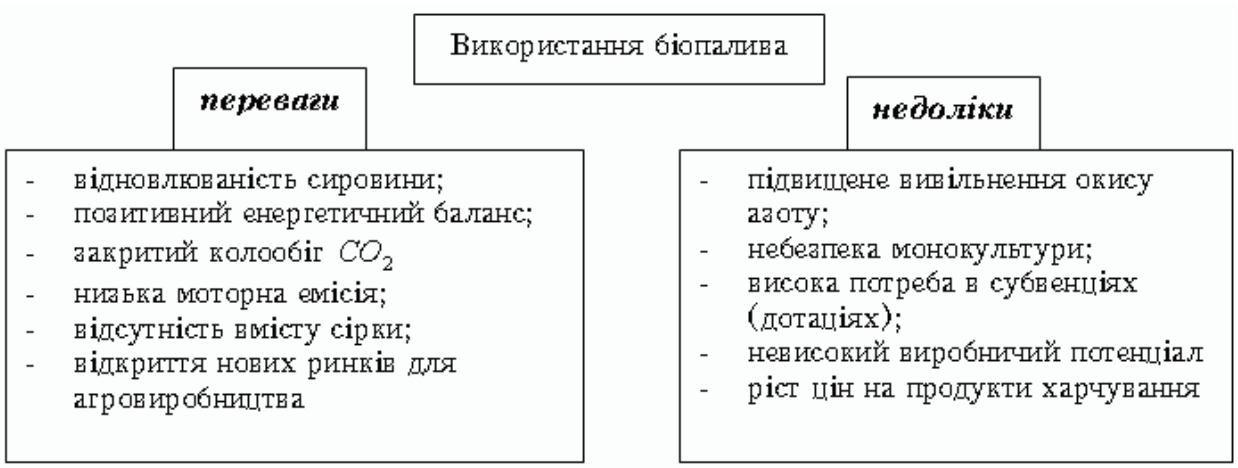

Рис. Переваги і недоліки використання біопалива*

* Представлено автором з використанням [1]

На сьогоднішній день в Україні активно розвиваються шляхи вирішення питань стосовно впровадження виробництва біодизельного

палива. До 2010 року в Україні планували побудувати 20 заводів з виробництва біодизеля з потужностями від 5 до 100 тис. т на рік. Для виробників біопалива впроваджено спеціальні податкові пільги. Отримувати таке паливо можна, через використання соняшникової, ріпакової й соєвої олії. Основними складовими потенціалу виробництва біопалива в Україні є сільськогосподарські відходи та енергетичні культури. Серед сільськогосподарських відходів найбільший економічний потенціал мають відходи виробництва соняшника (стебла, кошики, лушпиння); відходи виробництва кукурудзи на зерно (стебла, листя, стрижні качанів). Солома зернових культур та солома ріпаку посідають третє й четверте місця відповідно. Економічний потенціал енергетичних культур навіть більший, ніж потенціал сільськогосподарських відходів. Він охоплює не тільки біомасу культур як таких, але у випадку ріпаку й кукурудзи перерахований також на обсяг біодизеля [2].

Енергетичний потенціал біомаси за видами представлено у таблиці.

Таблиця 1

Енергетичний потенціал біомаси в Україні*

Тип біомаси	**Енергетичний потенціал, млн т у.п./рік**
Солома зернових культур	5,6
Стебла, качани кукурудзи на зерно	2,4
Стебло та лушпиння соняшнику	2,3
Біогаз з гною	1,6
Біогаз з осадних стічних вод	0,2
Звалищний газ	0,3
Відходи деревини	2,0
Паливо з твердих побутових відходів	1,9
Рідкі палива з біомаси (біодизель, біоетанол та ін.)	2,2
Енергетичні культури (верба, тополя та ін.)	5,1
Торф	0,6
Разом:	24,2

*Розроблено автором з використанням [1]

Біодизельне паливо досить широко використовують у багатьох країнах Європи та світу. Виробництво біопалива для його використання в

чистому вигляді потребує чималих додаткових капіталовкладень. Тому у більшості країн практикують змішування нафтового дизельного палива з ріпаковою олією або ж використовують як добавку (від 5 до 30%) до традиційного дизельного палива.

За даними Держкомстату, Україна щорічно споживає в середньому близько 5,5 млн.т дизпалива, в той час як потреби аграрного сектора, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, становлять близько 1,9 млн.т дизельного пального. Для еквівалентної заміни такої кількості мінерального дизельного палива необхідно виробити 2,2 млн.т біодизелю (з врахуванням більш низького енерговмісту останнього). У залежності від якості сировини (вмісту олії) і технологічних аспектів для виробництва 1 т біодизелю потрібно від 2,54 до 3,05 т ріпаку, у такий спосіб для виробництва вказаної кількості біодизелю буде потрібно від 5,5 до 6,5 млн.т ріпаку.

Україна має сприятливі умови для вирощування ріпаку. Зараз ріпаком засівають лише близько 150 тис. га, тоді як для цього придатні 75% орних земель. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, середня врожайність цієї рослини в країні сьогодні становить 13 ц/га, що дає вихід олії на рівні 0,5 т/га, тобто у 2-2,5 рази нижче від західноєвропейських показників. З неї виробляється близько 12 тис. т/рік, але як дизпаливо вона поки що не використовується. Значна частина олії експортується в Російську Федерацію, США, Румунію, Казахстан та інші країни (приблизно 5-6 тис. т/рік).

Світовий досвід показує, що існуючі технології виробництва альтернативних джерел в тому числі і біодизеля не є досить досконалими, мають різний рівень економічної ефективності і різний технічний рівень. Однак всі вони мають такі визначні переваги як дуже низький рівень (або зовсім не мають) викидів парникових газів і мають невичерпний (відновлюваний) запас палива необхідний для їх реалізації. Досягненя ефективного результату у виробництві і використані альтернативних

джерел енергії не можливе без державної підтримки, що є основною складовою їх подальшого розвитку [2].

Висновок Широкомасштабне впровадження біодизеля в Україні дозволить зробити суттєвий крок у зменшенні енергетичної залежності країни, охороні довкілля і створенні умов для входження країни до європейської спільноти.

Не зважаючи на значний потенціал, достатньо розвинену науково-технічну і промислову базу, велику кількість прийнятих нормативно-законодавчих актів, частка не відновлювальних джерел енергії у енергетичному балансі країни залишається незначною. Головними причинами такого стану є відсутність стимулюючої політики держави, недосконалість нормативно-правововового забезпечення і невиконання прийнятих рішень, низький рівень інноваційно-інвестиційної активності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гелетуха Г.Г. Енергозабезпечення України: погляд у 2050 рік // Г.Г. Гелетуха / Зелена енергетика. — 2003. — № 4. — С. 7—10.
2. Макарчук О.Г.. Біоенергетичний потенціал сільськогосподарських підприємств: вимір, оцінка /. О. Г. Макарчук// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. — 2009. — Вип. 142. — Частина 1. - С. 129-135.
3. Екологізація енергетики:Навчальний посібник /В.Я. Шевчук, Г.О. Білявський, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький. — К.: Вища освіта,2002. — 111с.
4. Мормітко В.Г. Практичні аспекти реалізації стратегії розвитку альтернативних видів палива // В.Г. Мормітко// Біопаливо та відновлювальні джерела енергії, проблеми і перспективи розвитку. Матеріали науково-практичної конференції. — Вінниця, 2006. — С.4–31.

УДК 339.564 (477)

ЕКСПОРТНІ МОЖЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

О. В. Попова, студентка
Науковий керівник :к.е.н., доцент Вишневська О. М.
Миколаївський державний аграрний університет

У статі обумовлено тенденції експортних можливостей України і виявлено напрями щодо підвищення.

Ключові слова: *експорт,міжнародна спеціалізація, економічна система, науково – промисловий потенціал, маркетинговий рік.*

Постановка проблеми. Розвиток торгівлі на зовнішньому ринку є надзвичайно важливим чинником функціонування національної економіки. Існує ряд проблем, пов'язаних з сучасною експортною діяльністю України: через переважання у структурі експорту сировинних ресурсів, значних диспропорції в географії поставок.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням проблематики даних питань займаються багато вітчизняних науковців, зокрема В.М. Байрак, Б. Данилишин, Ю. Журавльова, О.М. Кисельова, Л. Колінець, В. Луценко, Н. Я. Пітель, Ю. Перцев, В.І. Щелкунов та ін.

Мета дослідження. Оцінка тенденцій експортних операцій і можливостей щодо зростання з урахуванням галузевих особливостей національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Експортні можливості України впливають на стан платіжного балансу в державі, добробут населення країни і соціально-економічний розвиток суспільства. Експорт пшениці України в 2011–2012, маркетинговому році може скласти 8,5 млн т, проти 3,5 млн т у попередньому періоді. Згідно з прогнозом, врожай пшениці в Україні в 2011–2012 р. складе 19 млн т, проти 16,84 млн т на 2010-2011 р. У 2009-2010 р. експорт пшениці склав 9,34 млн т, урожай – 20,87 млн т. Експорт зернових (без пшениці) в 2011-2012 р. в Україні оцінюється на рівні 6,5 млн т, проти 6 млн т у попередньому маркетинговому році.

За рівнем запасів і видобутку мінерально-сировинних ресурсів Україна входить до числа провідних країн континенту. В її надрах виявлено понад 200 видів корисних копалин, відкрито близько 20 тис. родовищ. Україна видобуває до 5% світової мінеральної сировини і продукції її переробки. Мінеральна сировина, що видобувається в Україні, у вартісному виразі оцінюється в 15 млрд. дол. США.

Україна є найбільшим у світі транзитером природного газу і володіє газотранспортною системою з високою пропускною спроможністю – 290 млрд. куб. м на вході і майже 170 млрд. куб. м на виході на рік. До Європи через територію України транспортується біля 97% російського газу [1].

Крім того, Україна має високий потенціал галузей промисловості, авіаційний і кораблебудівній галузях.

Найбільшими користувачами українського експорту є: Російська Федерація, КНР, Туреччина, Німеччина, Італія, США, Білорусь і Польща.

Представимо основні групи товарів які формують експортний потенціал за даними 2010-1011 років. Представимо обсяги експорту із Японією.

Не дивлячись на високий рівень розвитку Японії, темпи впровадження новітніх технологій, сировинна база в цій країні є досить незначна. Український експорт в Японіютрадиційно характеризувався низьким ступенем переробки. Перше місце у структурі українського експорту посіли руди і концентрати залізні на суму 13,37 млн. дол. США або 48,08% від загального обсягу українського експорту.

Друге місце з однаковими вартісними показниками розділили титан і вироби з титану на суму 5,07 млн.дол. США або 18,23% і феросплави на таку ж суму. Необхідно зазначити, що за результатами 1 кварталу 2011 р. експорт титану s виробів з титану у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року збільшився у 4,5 рази або на 3,94 млн. дол. США відповідно.

Третє місце посів алюміній необроблений з показником 1,98 млн. дол. США або 7,1% від загального обсягу українського експорту, що на 41,9% або на 1,43 млн. дол. США менше ніж у 2010 р.

Таблиця

Основні товари для експортування в Японію, за 2010/2011рр.

млн. дол. США

Товари	3 міс. 2010, млн. дол. США	% до загального експорту	3 міс. 2011, млн. дол. США	%до загального експорту	Динаміка, млн. дол. США	3 міс. 2011 до 3 міс. 2010, %
Руда та концентрати залізні	0,00	0,00	13,37	48,08	13,37	100,00
Титан та вироби з титану	1,13	4,06	5,07	18,23	3,94	448,58
Феросплави:	6,43	23,12	5,07	18,23	-1,36	78,83
Алюміній необроблений	3,41	12,24	1,98	7,11	-1,43	58,03
Водень, інертні гази та інші неметали:	0,22	0,79	0,65	2,34	0,43	295,91
Кукурудза	25,44	91,48	0,00	0,00	-25,44	0,00

* Представлено автором з використанням [2]

Четверте місце посіли водень, інертні гази і інші неметали, питома вага яких у 1 кварталі 2011 р. збільшилася у 2,9 рази або до 0,65 млн. дол. США.

Продукти рослинного походження (кукурудза, ячмінь, пшениця), які в 2010 р. займали друге місце в структурі експорту, у 1 кварталі 2011 р. в Японію не експортувались [2]. Незважаючи на великі промислові можливості, наявність корисних копалин, родючі землі, існують структурні диспропорції економіки, сформованої у рамках колишнього СРСР.

Домінуючими експортними позиціями залишаються металопродукція (44% загального експорту), мінеральні продукти і продукції хімічної галузі (22%), машинобудування складає лише 12% і інші галузі займають 22% (рис. 1). На відміну від держав Центральної Європи, в Україні так і не відбулась переорієнтація з торгівлі сировиною і напівфабрикатами на торгівлю товарами з високою доданою вартістю (рис.1).

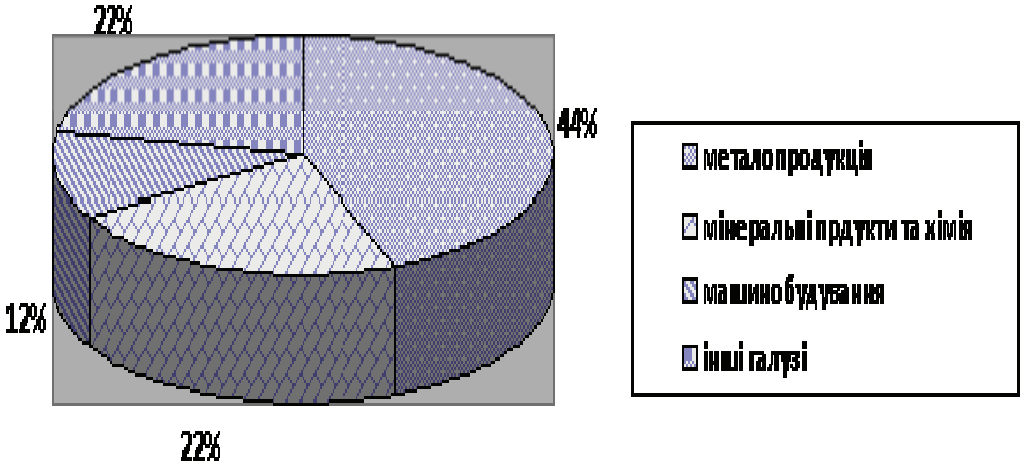

Рис. 1. Товарна структура експорту України

*Представлено автором з використанням [3]

На експорт України впливають, як зовнішні, так і внутрішні фактори. Найбільш впливовими з них є :

- нестійкий фінансовий стан суб’єктів ринку під впливом кризових явищ;
- рівень конкурентоздатність вітчизняної продукції;
- недостатній розвиток вітчизняних систем сертифікації і контролю якості експортних товарів на фоні підвищення вимог до споживчих і екологічних характеристик, а також до безпеки продукції;
- зростання цін на товари і послуги;
- нестача знань і досвіду роботи у сфері експорту у більшості українських підприємців, слабка координованість їх діяльності на зовнішніх ринках [4].

Таким чином, можна зробити висновок щодо необхідності невідкладного формування цілісної системи заходів стимулювання експорту. Такими заходами підтримки українських експортерівмогли б стати наступні:

- надання права підприємствам-виробникам використовувати певну частку валютної виручки на просування експорту;
- визначення механізмів, які дозволять підприємствам списати безнадійні борги, які не можуть бути сплачені іноземним партнерам;
- укладання міжбанківських угод з країнами СНД та країнами Східної Європи щодо довгострокового кредитування контрактів з використанням національних валют [5].

Висновок. Україна має потужний науково-промисловий потенціал, який, на відміну від більшості країн світу, не має відповідної інституційної і фінансової державної підтримки для просування на світові ринки, через що, незважаючи на наявні цінові і технічні переваги, не використовується повною мірою експортний потенціал високотехнологічних товарів українського виробництва на зовнішніх товарних ринках. На сьогодні існує необхідність створення інституційної основи для запровадження державної підтримки упровадження фінансових інструментів розвитку експорту, який забезпечить подальший розвиток і нарощування вітчизняного економічного потенціалу і закріплення зовнішніх ринках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поведінка українських експортерів в кризових умовах розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Prvs/2010_2/tom2/581.pdf

2. Торгівельно-економічне співробітництво [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.mfa.gov.ua/japan/ua/25585.htm

3. Україна на експорт [Електронний ресурс]. — Режим доступу :http://www.osvita.org.ua/articles/455.html

4. Аналіз стимулювання експорту в Україні та шляхи його покращення [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://kolinets.pp.net.ua/publ/1-1-0-2

5. Аналіз поточного стану експорту України й основні напрямки його підвищення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.masters.donntu.edu.ua/publ2009/fem/lutsenko.pdf

УДК 338.33:338.4

АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТУ І СТРУКТУРИ ВИПУСКУ ПРОДУКЦІЇ

І. О. Кондратьєва, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Система оновлення асортименту є дуже важливою складовою в сфері маркетингуна сучасному підприємстві. Постійна зміна складу продукції проявляється в наслідок чіткого керування цим процесом, що передбачає стабільність асортименту за певні короткі проміжки часу, планування випуску продукції та суворий контроль за виконанням усіх видів завдань і термінів випуску окремих видів продукції.

Ключові слова: *аналіз, продуктивність, асортимент, собівартість, якість, номенклатура продукції, прибуток, конкуренція, ефективність, оновлення асортименту.*

Актуальність теми: Актуальність даного дослідження є те, що в умовах ринкової економіки формування перспективного, конкурентного товарного асортименту є одним із способів підвищення конкурентоспроможності підприємства, його лідерства конкурентів та отримання бажаних прибутків.

Аналіз останніх досліджень та публікаці: Проблема управління товарним ассортиментом, шляхи її удосконалення, фактори, які впливають досліджувалась багатьма відомими авторами, такими як: Хоскинг А., Мескон М., Альберт М., Ворст Й., Ривентлоу Т., Майталь Ш., Речмен Д., Кунц Г., О. Донне. Українські та російські автори також висвітлюють цю тему у своїх працях, а саме Мозговой О.М., Герчікова І.Н., Балгаш О.М., Болюх М.А., Горностаєва В.М., Анисимов Ю.П., Алексеева М.М., Афанасьев М.П., Гончаров В.В.

Мета статті:Метою даного дослідження є розгляд створення і управління асортименту і структури. Суть тазначимість яких полягає в тому, щоб виробник продукції вчасно пропонував визначену сукупність товарів, які відповідають його виробничої діяльності, попиту на ринку збуту, які найбільш повно задовольняли потребирізних категорій покупців.

Виклад основного матеріалу: Розробка підприємством асортиментної концепції є першим етапом формуванням асортименту, структури. Вона виступає на спрямовану побудову оптимальної асортиментної структури, товарної пропозиції, при цьому за основу враховується спочатку споживчі вимоги покупців, а з інших, - необхідність забезпечити найбільш ефективне використання підприємством сировинних, технологічних, фінансових і інших ресурсів для того, щоб виробляти продукцію з меншими витратами.[1]

Асортиментна концепція виражається у вигляді системи показників, які характеризують можливості оптимального розвитку виробничого асортименту даного виду товарів і займання ними певного місця в структурі. До них відносяться: різновидів товарів (з урахуванням типології споживачів); рівень і частота відновлення асортименту; рівень і співвідношення цін на товари даного виду та інше. Метою такої концепціїце є зорієнтувати підприємство на новий випуск товарів, відповідній структурі і різноплановість попиту конкретних покупців.[2]

При розширенні асортименту, підриємство може зіштовхнутися з бар'єрами для входу на ринок, такі як: потреба в капіталі, високі витрати, доступ до каналів споживання, економічно і політична нестабільність.

Підприємства, що вирішують скоротити свій асортимент продукції можуть зіштовхуватися також і з бар'єрами виходу з ринку. Серед них:

- наявність у виробника довгострокових капіталовкладень у спеціалізовані активи. Такі активи можуть виявитися або мало ліквідними, або вимагають значних витрат на демонтаж, чи консервацію, експлуатаційну підтримку;

- стратегія компанії спрямована на комплексну диверсифікованість і скорочення одного із сегментів може спричинити організаційний і фінансовий дисбаланс у суміжних асортиментних групах;

- високі втрати необоротних витрат: істотні інвестиції в науково-дослідні розробки, рекламу і маркетинг, розраховані на перспективу;

- втрата обмеження доступу до суміжних ринків;

- соціально-економічні наслідки, зв'язані зі скороченням персоналу й опором з боку зацікавлених інституцій;

- збиток для загального іміджу компанії.[3]

Завдяки додаткової інформації дуже важливо для оцінки асортименту є розрахунок допоміжних показників, оскільки кількість застарілих видів продукції, яку випускає підприємство.

Досягнення спільної точки між структурно-асортиментною пропозицією товарів і попитом пов’язано з визначенням і прогнозуванням структури асортименту. Прогноз структури асортименту на довгостроковий період, у якому враховані такі важливі моменти для споживача ознаки товару, як якісні характеристики, точні розміри, приємлива ціна.

Прогноз для розвитку асортименту повинен показувати всіможливі варіанти розвитку, що дозволить забезпечити досягнення відповідності товарної пропозиції підприємства мінливій, в перспективі асортиментній структурі попиту на ринку.[4]

Отже, проблеми формування асортименту складається в процесі плануванні усіх видів діяльності, спрямованих на добір продуктів для майбутнього виробництва.

Система формування асортименту, структури включає такі основні моменти:

- дослідження поточних і перспективних потреб покупців;

- оцінка аналогів конкурентів з виробничого товару;

- визначення, які продукти варто додати в асортимент і структуру, а які потрібно виключити з нього через зміни в рівні конкурентноздатності;

- розробка специфікацій нових чи поліпшених продуктів відповідно до вимог покупців;

- проведення тестування продуктів з урахуванням потенційних споживачів з метою з'ясування їхньої прийнятності за основними показниками;

- Оцінка і перегляд всього асортименту.[5]

Планування і керування асортименту - невід'ємна частина маркетингу. Навіть добре продумані плани збуту і реклама не зможуть нейтралізувати наслідки помилок, допущених раніше при плануванні асортименту.

Під час аналізу асортименту продукції, що її випускає підприємство, необхідно враховувати, наскільки цей асортимент є традиційний, які нові види товарів самостійно розроблено і впроваджено у виробництво, а які вироблено за ліцензіями або за співучасті інших фірм. Підприємство має потурбуватися про належні документи, які засвідчують право користування технологіями або товарними знаками інших фірм та корпорацій. Не завадить зайвий раз нагадати, що самовільне (піратське) копіювання продукції з популярними в споживачів товарними знаками є злочином, що його має розглядати не економічний аналітик, а відповідні слідчі та судові установи.

Керування асортиментом припускає координацію взаємозалежних видів діяльності - науково-технічної і проектної, комплексного дослідження ринку, організації збуту, сервісу, реклами, стимулювання попиту. Проблема розв'язку даної задачі складається в складності об'єднання всіх цих елементів для досягнення кінцевої мети оптимізації асортименту з обліком поставлених стратегічних ринкових цілей підприємством. Якщо цього досягти не вдається, то може вийти, що в асортимент почнуть включатися вироби, розроблені скоріше для зручності виробничих підрозділів підприємства, ніж для споживача.[6]

Висновок: На даному етапі розвитку вітчизняної економіки все більшебільшезначення у свідомості споживачів здобуває структура продукції інаявність можливості вибору "свого" товару з пропонованого асортименту.

Саме тому керування асортиментом і структурою - один із самих головнихнапрямків діяльності маркетингу кожного підприємства. Особливуважливість цей напрямок здобуває зараз, коли до товару з боку споживачависуваються підвищені вимоги, і від ефективності роботи підприємства звиробленим товаром залежать всі економічні показники організації ізаймана їй ринкова частка. Як свідчить світовий досвід, лідерство вконкурентній боротьбі одержує той, хто найбільш компетентний асортиментній політиці, володіє методами її реалізації і можемаксимально ефективно нею керувати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций.— М.: Финансы и статистика, 2009. — 512с.;
2. Балгаш О.М. Управління підприємством в перехідний період. — К., 2008, 240с.;
3. Герчікова І.Н. Менеджмент. М.: "ЮНІТІ", 2009. — 430с.
4. Ареф'єва Олена. Асортиментна політика: слабка ланка у формуванні прибутку. / / Журнал "Фінансовий директор" № 8, 2010. — С.26.
5. Габріелянц М.А., Козлов А.П. Товарознавство м'ясних та рибних товарів. — М.: Економіка, 2009.
6. Жарінов О.І. Основи сучасних технологій переробки м'яса: Короткий курс. Ч.1. — М.: ІНТАР—ТАСС, 2010.

УДК 658.11:303.7:338.124.4

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

І. В. Парфьонова, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто потреби вдосконалення управління підприємством на основі економічного аналізу як важливої функції управління в умовах світової кризи.Надано пропозиції щодо створення системи забезпечення антикризового управління на підприємстві.

Ключові слова: *економічний аналіз, завдання економічного аналізу, підприємницька діяльність, антикризове управління підприємством, модель забезпечення антикризового управління.*

Актуальність теми: На сучасному етапі розвитку світової економіки виникає необхідність постійного вдосконалення управління на основі впровадження досягнень науки і удосконалення відповідного рівня організації економічного аналізу. Фінансово-економічна криза призводить до зміни життєдіяльності підприємства, тобто порушує її стійкість. Для забезпечення адаптації підприємства до змін та запобігання негативних наслідків кризи на підприємстві виникає об’єктивна необхідність її управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Вивченню теоретичних і практичних питань, аналізом проблем, відображеним в даній статті приділяли увагу такі вчені: Девід Коул, Храброва І.А, Антонов В.І, Святоцький О.Д., Довгий С.О., Беньет. Ван Хорн, Ш. Хенш, Коупленд С, Дорошенко І. В. та інші. Водночас ще багато проблем залишились невирішеними.

Метою даної статті є висвітлення сутності економічного аналізу у системі антикризового управління підприємством та визначення пріоритетних напрямів аналізу діяльності підприємства в умовах кризи.

Будь-яка підприємницька діяльність потребує постійного контролю за своїм розвитком, аналізу процесів під дію яких потрапляє підприємство в сучасних умовах господарювання. Методологія та організація економічного аналізу має бути націлена на процес аналітичної роботи, діагностику небезпеки кризи, оцінку її симптомів, пошук шляхів виходу з кризи, розробку системи заходів щодо запобігання можливих серйозних ускладнень в діяльності підприємства, забезпеченню його стабільного, успішного функціонування.

В Україні найбільших втрат в умовах кризи зазнають підприємства, які займаються будівництвом, а також виробляють чи продають товари тривалого користування як для комерційних клієнтів (сировина, обладнання, матеріали), так і для звичайних споживачів. Статистика свідчить, що лідерами падіння є будівельні компанії, обсяг робіт яких у 2009 році знизився на 56,7%, порівняно з минулим роком. Промислове виробництво в цілому скоротилося за цей самий період на 31,9%, насамперед за рахунок важкої індустрії. Зокрема, в металургії падіння становило 43,3%, у машинобудуванні — 54,6%. Проте попит на ринках споживчих товарів короткочасного користування знизився значно менше: випуск продуктів харчування у 2009 році скоротився лише на 11,1% (порівняно з 2008 р.), а роздрібний товарообіг — на 11,5% [1]. Тому постає необхідність зменшення гостроти кризових явищ, враховуючи функціональні можливості підприємства, а також своєчасну появу кризових симптомів.

Антикризове управління підприємством – це процес застосування форм, методів і процедур, спрямованих на соціально-економічне оздоровлення фінансово-господарської діяльності підприємця, підприємства, галузі, створення й розвиток умов для виходу з кризового стану економіки регіону або країни в цілому[2,с.128]. Методологічні й організаційні засади економічного аналізу як функції антикризового управління необхідно будувати так, щоб його цільові орієнтири були повністю підпорядковані цілям і завданням антикризового

управління. Це забезпечить тісну інтеграцію концепції економічного аналізу та концепції антикризового управління.

Економічний аналіз у системі антикризового управління має бути спрямованим на забезпечення необхідної інформації для прийняття управлінських рішень – щодо попередження,подоланнякризи господарською одиницею, мінімізації її негативних наслідків і пошуку шляхів забезпечення міцного становища на ринку та стійкого фінансового стану підприємства за будь-яких змін зовнішнього оточення. Раціональна організація аналізу має враховувати: природу, вид кризи, глибинні причини виникнення, джерела генерування кризи, масштаби охоплення, період та закономірності її проходження, ступінь впливу на господарську діяльність, етапи життєвого циклу кризи, симптоми кризи.

Для досягнення означеної мети завдання економічного аналізу мають бути визначені, виходячи із виду антикризового управління:

1) Передкризове: своєчасна діагностика передумов виникнення кризи і причин, що зумовлюють її; розробка системи профілактичних заходів щодо відновлення порушеної рівноваги, мінімізації втрат конкурентоспроможності та ринкової вартості господарської одиниці; обґрунтування управлінських рішень щодо попередження кризи.

2) Кризове: оцінка кризової ситуації; виявлення факторів, що зумовлюють виникнення кризи; дослідження стану господарської одиниці, вивчення її слабких і сильних сторін, а також змін, що загрожують нормальному функціонуванню з метою виявлення симптомів кризи; оцінка потенційних можливостей щодо подолання кризи та розробка системи заходів для її нейтралізації; пошук шляхів мінімізації негативних наслідків занепаду підприємства, усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості та забезпечення рівноваги в процесі розвитку господарської одиниці; розробка альтернативних варіантів управлінських рішень щодо ефективної нейтралізації впливу генеруючих факторів кризи,

мінімізації їх негативних наслідків і фінансового оздоровлення господарської одиниці.

3) Післякризове: аналіз наслідків кризи, оцінка ступеня та стадії її розвитку і подолання; обґрунтування стратегічної програми виходу з кризи; оперативне виявлення відхилень фактичних результатів реалізації програми оздоровлення від передбачених стратегічною програмою та розробка системи заходів щодо їх ліквідації; розробка адекватних управлінських рішень відновлення фінансової рівноваги господарської одиниці [2 с.130].

Створення системи забезпечення антикризового управління складає основу комплексного економічного аналізу діяльності підприємства. Загальну модель забезпечення антикризового управління на підприємстві науковець Мних Є. відобразив за допомогою таких дій:

1. Аналіз можливих (імовірності) прояву кризових явищ здійснюється на основі дедуктивного підходу – від оцінки узагальнюючих критеріїв визначення імовірності банкрутства до комплексного економічного аналізу ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємства.

2. Аналіз причин, що обумовлюють виникнення кризи, передбачає виділення чинників зовнішнього та внутрішнього впливу.

3. Аналіз втрат за очікуваними чи фактичними наслідками розгортання кризи передбачає: оцінку втрати зобов’язань підприємства в цілому та його окремих активів; визначення суми зобов’язань (боргів) підприємства; оцінку очікуваних фінансових наслідків виникнення кризової ситуації.

4. Аналіз ресурсних можливостей запобігання чи подолання кризи передбачає діагностику рушійних сил, які доцільно мобілізувати для протидії кризовим явищам чи для виходу із кризи.

5. Аналіз потенціалу протидії банкрутству та після кризового виживання підприємства.

6. Аналіз стратегій розвитку підприємства передбачає визначення його конкурентних можливостей.

7. Аналіз необхідного грошового потоку для подолання кризи [3, с.34].

Висновок: Економічний аналіз стану підприємства, ефективності виробництва та здійснення на його основі прогнозних оцінок з наступним плануванням їх розвитку виступає важливим засобом його управління. Від якості аналітичного дослідження залежить ефективність прийняття управлінських рішень та визначення стратегії розвитку підприємства в умовах фінансово-економічної кризи. [4] Таким чином, модель забезпечення антикризового управління на підприємстві, запропонована Мнихом Є., забезпечить тісний взаємозв'язок концепції економічного аналізу з концепцією антикризового управління та посилить його зв'язок із прийняттям управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www. ukrstate.gov.ua
2. Ковальчук Т.М. Економічний аналіз у системі антикризового управління // Економіка АПК. — 2010 – №5. – С. 128 – 134.
3. Мних Євген. Економічний аналіз у системі антикризового управління підприємством // Бухгалтерський облік і аудит. — 2007. — № 6. — С. 33—37.
4. Шурпенкова Р. К., І.І. Демко / Основи організації економічного аналізу в системі управління підприємством // Р. К. Шурпенкова, І. І. Демко // Регіональна економіка. — №3.— 2008. – С. 161— 166.

УДК 631.51:633/635

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

О. В. Станкевич, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано результати досліджень вчених, які вирішують проблемні питання виробництва та споживання екологічно чистої продукції. Визначено саме поняття екологічно чистих продуктів, їх темпи приросту на світових ринках, здійснено аналіз стану ринку екологічно чистих товарів в Україні. Висвітлено причини повільно розвитку органічного виробництва в Україні та його можливості впровадження в подальшому.

Ключові слова: *екологічно чисті продукти, резерви природних ресурсів, органічне сільське господарство, дефіцит продовольства, родючість чорноземів.*

Актуальність теми. Входження України до світового економічного простору вимагає адаптації її сільського господарства до вироблених міжнародним співтовариством певних правил і принципів поведінки. Сьогодні зростання сільськогосподарського виробництва повинне відбуватися на якісно новому рівні - на основі екологічно безпечних технологій. Саме тому важливим внеском для розвитку агропромислового комплексу країни необхідний розвиток впровадження екологічно чистого виробництвана сільськогосподарських підприємствах України.

Аналіз останніх досліджень.Вченими зроблено значний внесок до теоретичного та практичного обґрунтування питань, пов'язаних з аспектами розвитку екологічно чистих продуктів. Цей науковий напрям висвітлено у працях вітчизняних вчених: І.А. Шувар, С.В. Бегей, В. Крук, М.В. Зубець та ін.

Виклад основного матеріалу. Питанням екології в аграрному секторі економіки приділяється все більше уваги. Дослідження останніх років свідчать про погіршення стану навколишнього середовища та здоров'я людини, що викликає занепокоєння у суспільстві. Одним із шляхів виходу із цієї ситуації є виробництво та пропозиція екологічно чистих продуктів.

Як відомо, екологічно чисті продукти – це продукти, які сприймаються споживачем як безпечні для здоров'я, такі, що позитивно впливають на організм людини, в них відсутні небезпечні інгредієнти, і вони не справляють негативного впливу на довкілля. Хоч вартість такої продукції значно вища за звичну для нас, але її якість і безпечність для людини неодноразово підтверджена науковими дослідженнями та висновками світових експертиз. Ринок такої продукції стрімко розвивається у світі, оскільки на неї є попит населення, яке попри економічну скруту не економить на своєму здоров'ї. Як свідчать результати дослідження, цей ринок інтенсивно розвивається, і за прогнозами в найближчі роки посяде вагоме місце на ринку споживчих товарів (рис. 1).

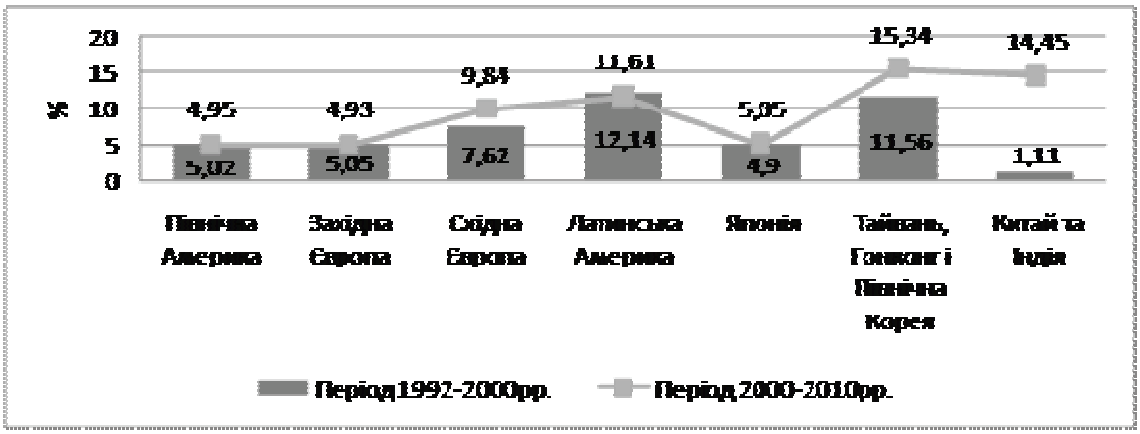

Рис. 1. Середньорічні темпи приросту ринку екологічно чистих товарів, %

Слід зазначити, що в Україні орієнтація на екологічно чисті товари пов'язана з певним ризиком, який полягає в тому, що певна категорія споживачів не сприймає екологічно чисту продукцію за пропонованими цінами. Тому витрати на виробництво і збут не окуповуються і підприємства не поспішають вирішувати дане питання. Крім того, в нашій державі не визначене поняття «екологічно чиста продукція» і зробити це сьогодні надзвичайно складно, так як на всіх етапах виробництва, транспортування та зберігання продукт не повинен змінювати свої властивості та максимально донести природні якості товару. Водночас

однією з конкурентних переваг України на міжнародному ринку є найвища у світі забезпеченість родючими чорноземами (30% всього світового запасу) і наявність сприятливих умов для розвитку тваринництва та переробної промисловості в АПК як невід'ємної складової стабілізації економіки країни. Аграрний сектор України має потужний потенціал, який за відповідних умов у 2015 році спроможний забезпечити виробництво 80 млн. т зерна, понад 15 млн. т олійних культур, 4 млн. т м'яса та ін.[2].

Органічне сільське господарство економічно ефективніше за інтенсивне у середньому на 50% за рахунок ліквідації втрат сільськогосподарської продукції у замкнутому циклі виробництва, вивільнення величезного обсягу резервів природних ресурсів. Саме тому Міністерство аграрної політики у Програмі розвитку села до 2015 року передбачило виділення коштів на фінансування органічного виробництва. Економічна віддача, як правило, наступає через 3-4 роки,залежно від того, які продукти планується вирощувати.[2,3].Це стало поштовхом зацікавленості аграрних підприємців у виробництві екологічно чистих продуктів. Але, так як в Україні ринок екологічно чистої продукції тільки формується, то його інтенсивний розвиток залежить не лише від вітчизняних капіталовкладень, а й від іноземних. Наприклад, на Полтавщині налічується 60 сільськогосподарських підприємств, які зацікавлені у виробництві екологічно чистої продукції [5]. Тут розпочато реалізацію проекту за підтримки Фонду "Євразія" "Створення регіонального кластеру виробників екологічної продукції", мета якого налагодити конкурентоспроможне виробництво екологічно чистої продукції без трансгенних та хімічних домішок. Такий захід, найімовірніше, матиме логічне продовження і в інших регіонах України.

Основною причиною повільного розвитку органічного виробництва в нашій країні є незавершеність і повільне створення законодавчої та нормативно-правової бази, яка б чітко регламентувала державну політику у сфері органічного виробництва, створила умови для законодавчого

визнання та захисту органічних продуктів, формування національної системи сертифікації, затвердження правил та стандартів, а також системи державної підтримки та стимулювання розвитку органічного виробництва [6].

Важливою проблемою для України є розвиток каналів збуту та поінформованості громадськості про переваги органічної продукції над традиційною, вирощеною особливо з акцентом на її позитивний вплив на здоров'я населення.

Проте, незважаючи на гострі проблеми становлення, органічне (екологічне, біологічне) агровиробництво в Україні має великі перспективи через дефіцит продовольства у світі (зокрема екологічно чистих продуктів) та значні потенційні можливості за наявності в країні родючих чорноземних ґрунтів і міцні традиції сільськогосподарського виробництва. Органічне сільське господарство має великий потенціал для покращання економічного, соціального та екологічного стану в Україні, воно сприяє комплексному розвитку сільської місцевості та поліпшенню здоров'я населення[7]. Розвиток внутрішнього ринку вимагає посилення національної системи органічної продукції для захисту українських споживачів, подолання недовіри.

Так як актуальність проблем охорони навколишнього середовища з кожним десятиріччям підвищується, то продукція, що виготовляється, а також сама виробнича система будь-якого рівня є потенційним джерелом забруднення довкілля.

Висновки. Важливою умовою ефективного розвитку екологічно чистого виробництва є прийняття на держаному рівні законодавчих актів на розвиток та підтримку розвитку екологічно чистого аграрного виробництва, створення внутрішнього ринку екологічно чистої продукції. Це також може допомогти вирішити низку екологічних проблем, створити додатковий капітал, підвищити інвестиційну привабливість України та її конкурентоспроможність на світовому ринку при тому, що ґрунти

території нашої країни є цілком придатними для впровадження нових технологій. Для цього необхідні кошти – інвестування як в середині країни, так і з-за кордону.

Отже, проблему виробництва екологічно чистої продукції слід розглядати ширше, придав її статус пріоритетного напрямку розвитку економіки країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ілляшенко С. М., Прокопенко О. В. Формування ринку екологічних інновацій: економічні основи управління: Монографія / За ред. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – 250 с.
2. Екологічні проблеми землеробства: Підручник: В. П. Гудзь, М. Ф. Рибак, С. П. Танчик, І. А. Шувар та ін. / За ред. В. П. Гудзя. – Житомир: Вид—во „Житомирський національний агроекологічний університет”, 2010. – 708. с.
3. Шувар І. А.Біологічне землеробство та його перспективи / І. А. Шувар, Б. І. Шувар // Агросектор. — 2010. — № 9. — С.18—20.
4. Бегей С. В., Шувар І. А. Екологічне землеробство /Підручник/. – Львів: „Новий Світ – 2000”,2009. — 429 с.
5. Крук В. Кременчужани чекають екологічно чистих продуктів / В. Крук //Кременчуцька панорама. – 2011. — №18. — С. 11—14.
6. Зубець М. В. Економічні аспекти реформування аграрно—промислового комплексу України / М. В. Зубець, М. Д. Безуглий. – К.: Аграр. наука, 2010. –17с.
7. Шувар І. А. На шляху до біологізації / І. А. Шувар // Агробізнес сьогодні. — 2011. — №1—2. С. 34—35. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://www.hurriyetdailynews.com.

УДК 656.115.31

КОМПЛЕКСНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

М. С. Білан, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

В статті розглянуто питання комплексних підходів до аналізу господарської діяльності комунальних підприємств. Проаналізовано сучасний стан всіх складових діяльності господарської одиниці та визначено необхідні заходи, які повинні бути прийняті в умовах динамічного середовища, проведено дослідження необхідності комплексного стратегічного та оперативного аналізу господарської діяльності комунальних підприємств.

Ключові слова: *комунальні підприємства, аналіз господарської діяльності комунальних підприємств, стратегічний та оперативний аналіз господарської діяльності комунальних підприємств, комплексний підхід до аналізу діяльності комунальних підприємств.*

Актуальність теми: В умовах трансформаційної економіки України аналіз господарської діяльності суттєво змінює своє цільове спрямування. Сьогодні комунальні підприємства займають значну частку в матеріальному забезпеченні щоденних потреб людини, однак щорічно спостерігається погіршення їх господарської діяльності та відповідно зниження якості послуг, що надаються населенню тих адміністративно-територіальних одиниць, де вони функціонують. Саме тому виникає гостра необхідність проведення ґрунтовного всебічного аналізу для визначення причин та заходів для усунення їх негативного впливу .

Аналіз останніх досліджень та публікацій: На сьогодні вивчення та аналіз внутрішнього та зовнішнього економічного середовища функціонування комунальних підприємств, ефективності їх пристосування та роботи в умовах ринкової конкуренції є малодослідженими та надзвичайно актуальними. Певні питання даної теми висвітлюються у роботах Болюха М. А., Бурчевського В. З., Горбатока М. І., . М. Г. Чумаченка, Забаштанського М. М.,Казанатова М. Г.

Постановка завдання: Розглянути питання комплексних підходів до аналізу господарської діяльності комунальних підприємств та визначити необхідні заходи для проведення комплексного стратегічного та оперативного аналізу господарської діяльності комунальних підприємств.

Викладення основного матеріалу: Економічно обґрунтоване використання системного та комплексного підходів до аналізу господарської діяльності комунальних підприємств може стати дієвим заходом для підвищення ефективності та результативності їх роботи. Власне методичні прийоми дослідження та система аналітичних показників залежать від визначення мети та набору кількісних параметрів, що відбивають результати господарської діяльності на всіх етапах її проведення [5, с.401].

Комплексний підхід за своєю природою досліджує всі складові діяльності господарської одиниці та визначає прийняття необхідних заходів в умовах динамічного середовища, яке постійно змінюється. По суті, проводяться дослідження та аналіз ресурсного забезпечення комунальних підприємств, за рахунок якого створюються та надаються відповідні послуги населенню. Окрім цього, варто враховувати ступінь впливу наступних ризиків:

- виробничі ризики визначають можливість потенційної втрати ресурсів, недоотримання доходів чи навіть понесення матеріальних, фінансових, трудових та інших збитків;
- фінансові ризики пов’язані з трансформаційними процесами в економіці та з відсутністю вільної конкуренції, що чинить значний вплив на тарифікацію послуг та неможливість надання більш широкого спектру послуг, які мають попит на ринку та відповідно будуть оплачуватися за ринковими цінами;
- галузеві ризики пов’язані з високим ступенем монополізації галузі та невідповідністю системи управління вимогам економічного середовища;

- комерційні ризики пов'язані зі зниженням попиту на послуги комунального сектору внаслідок їх витіснення конкурентами, зростанням витрат на ресурси тощо [3, с.115].

При цьому, системний підхід вивчає взаємовідносини і причинно-наслідкові зв'язки в рамках різносторонньої направленості діяльності комунального підприємства для досягнення спільної мети, що виражається в отриманні прибутку та максимізації соціальної користі для населення. Таким чином, предметом аналізу стають всі види комунальних послуг, процес їх створення і подальшого надання споживачам, а його результатами обґрунтовані варіанти розв'язання господарських задач та визначення їх ефективності. В цілому, правильне поєднання підходів визначає їх результативність, ефективність аналізу економічного і соціального розвитку комунального підприємства, оскільки параметри господарського середовища комунальних підприємств — це унікальна комбінація динамічних факторів.

Проведення комплексного стратегічного та оперативного аналізу господарської діяльності комунальних підприємств дасть змогу не лише поглиблено вивчити об'єкт дослідження, а й приймати раціональні рішення на кожній стадії функціонування підприємства для вирішення господарських задач [4, с.110].

В цілому відсутній єдиний підхід стосовно послідовності етапів проведення аналізу. Оскільки комунальне підприємство має свої особливості як унікальна інтегрована система, потрібно постійно оновлювати наявні дані та інформацію стосовно його зовнішнього та внутрішнього середовища. Йде мова не лише про коригування показників оцінки зі зміною обставин, а й дослідження економічного середовища, політико-правових умов діяльності, соціальної політики держави. Тобто, варто враховувати можливі наслідки впливу зовнішніх факторів, що включають конкурентів та їх стратегії діяльності, цінової динаміки вартості комунальних послуг та сукупності ресурсних витрат для їх

створення, споживчих потреб, появи та використання новітніх технологій, що мають безпосередній вплив на зменшення собівартості створення комунальних послуг, законодавчих регулювань стосовно оподаткування, надання пільг та субсидій, зміни на ринку праці тощо. Оскільки зміна однієї складової штовхає до зміни іншої, потрібно досліджувати й аналізувати всі фактори системно.

Створення стійкого фундаменту для якісної господарської діяльності комунальних підприємств, шляхом поєднання та удосконалення стратегічного і оперативного аналізу, забезпечується через:

- своєчасне надходження повноцінної інформації завдяки розширенню доступу до автоматизованих систем управління та пришвидшення системи звітності з використанням стандартизованого комп'ютерного забезпечення;
- використання управлінського обліку для безперервності відстеження змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування;
- системний аналіз впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища;
- зростання оперативності прийняття управлінських рішень;
- розробку порівняно гнучкої стратегії господарської діяльності з урахуванням змін при виникненні можливих ризиків;
- вирішення господарських задач, спираючись на поновлювані розрахунки рівня беззбитковості, рентабельності та фінансової стійкості;
- творче поєднання існуючих управлінських схем, що вже продемонстрували досягнення позитивних результатів та ін. [3, с. 240].

Згідно Господарського кодексу України, комунальні підприємства засновуються на власності територіальної громади і підпорядковуються органам місцевого самоврядування, та можуть здійснювати будь-яку діяльність, що включає виробничу, науково-дослідну та іншу комерційну діяльність як самостійні господарюючі суб'єкти. Власне держава всіляко сприяє їх розвитку через цільове фінансування з бюджету, направлене на

фінансову підтримку суб'єктів комунальної власності та включає оптимізацію капітальних вкладень і витрат для покращення стану основних засобів та інших об'єктів комунального майна [2]. Для ґрунтовного вивчення та аналізу виробничо-експлуатаційної діяльності комунальних підприємств використовується специфічна методика, що включає сукупність відповідних напрямів аналізу, до яких належить:

- фінансова підтримка з державного та місцевого бюджетів;
- вектори спрямування фінансової підтримки, що надається;
- надання пільг і субсидій конкретним категоріям громадян;
- результати впливу волатильності витрат з економічним елементом.

Комунальні підприємства здійснюють ряд витрат, що можуть включати в себе матеріальні, адміністративні, загальновиробничі, а також витрати пов'язані з оплатою праці персоналу, проведенням соціальних заходів тощо. Для їх покриття використовується два джерела. Перш за все, це фінансова підтримка з державного та місцевого бюджетів. Так, за рахунок коштів, що надходять з державного бюджету, покриваються витрати на надані субсидії та пільги на основі розрахунків щодо їх розміру. Кошти, що надходять з місцевого бюджету, використовуються для оплати розрахунків за спожиті ресурси, а також здійснюються виплати довгострокових та короткострокових заборгованостей по кредитах, заробітній платі. При цьому, фінансування як з державного, так і з місцевого бюджетів використовується для покриття різниці у тарифах на послуги, що надає комунальне підприємство. Іншим джерелом погашення витрат є надходження коштів від оплати споживачами отриманих послуг за встановленою тарифікацією[1].

Векторна спрямованість фінансової підтримки комунальних підприємств визначається згідно необхідності розрахунків за споживання ресурсів, використовуваних для ведення його господарської діяльності. Власне значну роль в цьому відіграє вже згадуване зовнішнє фінансування.

Надання субсидій та пільг в Україні є одним з найбільш актуальних питань в нашій державі поруч з постійно зростаючою вартістю комунальних послуг. Так, законодавство України чітко регламентує видатки для надання пільг та субсидій та власне категорії громадян, яким вони можуть надаватись, а саме це: ліквідатори катастрофи на Чорнобильській АЕС, ветерани війни та ветерани праці, жертви політичних репресій або нацистських переслідувань, діти війни, певні групи громадян похилого віку, малозабезпечені особи та деякі інші групи осіб. Перераховані громадяни та члени їх сімей можуть отримувати пільги та субсидії у встановленому державним управлінням розмірі для оплати послуг комунального підприємства, якщо вони здійснюють постійне проживання за посвідченим місцем реєстрації в межах адміністративно-територіальної одиниці його функціонування. Відповідно сума державної допомоги малозабезпеченим верствам населення розраховується виходячи з кількості отримувачів субсидій або пільг та загальної суми, що вони отримують.

Вплив волатильності витрат з економічним елементом не можна недооцінювати, оскільки йде мова безпосередньо про тарифікацію послуг комунальних підприємств. Так, зі зростанням матеріальних витрат, а також витрат на створення послуг населенню, оплати праці та ряду інших, зростатимуть тарифи на послуги [1].

Таким чином, узагальнюючи все вищевикладене, можна зробити висновки, що значення комплексного підходу до аналізу господарської діяльності комунальних підприємств постійно зростає, що обумовлюється необхідністю вирішення ряду господарських задач в управлінні цим сектором як однією з передумов стабільного розвитку народного господарства України в рамках перехідної економіки та Євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

3. Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбаток М. І. та ін. Економічний аналіз: Навч. посібник / За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — Вид. 2–ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2009. — 556 с.

4. Забаштанський М. М. Структурна багаторівнева модель аналізу фінансового стану комунального підприємства. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №7. – с. 108—112.

5. Казанатов М. Г. Риски в ЖКХ в современных условиях. // Аудит и финансовый анализ. – 2008. — №6. – с. 400—402.

УДК 368.5:338.439.5(477)

РИНОК АГРОСТАРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ

А. С. Бойко, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Розкрито сутність сучасного страхування сільськогосподарських ризиків. Досліджено існуючий стан сучасного ринку агрострахування, виявлено основні проблеми та переваги.

Ключові слова: *аграрне страхування, Проект розвитку агрострахування в Україні*

Постановка проблеми. Сільське господарство традиційно є ризиковою сферою діяльності. Особливо це стосується України, в якій успішні результати сільгоспвиробника багато в чому визначаються погодними умовами. З врахуванням того фактору, що ціни на сільгосппродукцію постійно зростають, недоотримання врожаю обертається значними збитками та втраченою вигодою. Більше того, вступ нашої країни до СОТ ставить нові орієнтири для сільського господарства України, вимагає створення більш конкурентного середовища. Достатньо надійним джерелом захисту від ризиків є їх страхування. Але необхідність цього інструменту в діяльності усвідомлюється не всіма

сільгоспвиробниками. Багато хто вважає це зайвими витратами, інші не вірять в його ефективність. Натомість страхування є оптимальним способом захисту від сільськогосподарських ризиків від несприятливих погодних подій, забезпечуючи стабільність розвитку сільського господарства через механізми відшкодування заподіяних збитків [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Серед вітчизняних вчених, які займаються даною проблематикою слід виділити роботи Губенка І.А., Якубовича В., Дісяк О.П., Шолойко А.С., Крестьянінову В.В., Сілецьку Н.В., Паску І.М., якими проведено аналіз особливостей страхування сільськогосподарських ризиків в Україні та зарубіжжі, виявлено недоліки проведення даного виду страхування в Україні та вказано основні напрями подолання цих недоліків.Але в сучасних умовах господарювання виникають нові дискусійні питання, які потребують свого вирішення, вимагають подальших досліджень з метою пошуку оптимальних інструментів захисту сільгоспвиробників.

Метою статті є аргументація необхідності розширити страхування сільськогосподарських ризиків із зазначенням кроків, які сприятимуть цьому як на рівні страхових компаній, так і на рівні держави.

Виклад основного матеріалу. Сучасне аграрне страхування – це система заходів організованого спеціальними страховими державними і недержавними органами захисту майнових інтересів громадян, організацій та установ, зв’язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції у разі випадку певних подій за рахунок спеціально створених грошових коштів.

Необхідність розбудови системи аграрного страхування зумовлена потребами стабілізації виробництва та доходів у аграрному секторі економіки, залучення сільськогосподарських виробників до управління ризиками та стимулювання використання кращих здобутків технології сільськогосподарського виробництва. Оскільки результати господарської діяльності в аграрному секторі більше ніж в будь-якому іншому секторі

економіки залежать від погодних факторів та, відповідно, наражаються на ризики, що перебувають поза межами впливу на них господарюючого суб'єкта, то існують підстави для системного підходу до розвитку страхування в аграрному секторі [3].

Розвиток агрострахування в країні може мати великий позитивний соціальний вплив, адже якщо сільгоспвиробники знатимуть, що у випадку часткової або повної втрати врожаю вони можуть розраховувати на відповідну компенсацію, то зможуть із впевненістю продовжувати займатися сільськогосподарським бізнесом. Це сприятиме збереженню робочих місць, зниженню міграції сільського населення та поліпшенню соціальної структури суспільства. Раніше часткову компенсацію аграрії отримували від держави. Втім, уже декілька років поспіль держвиплат сільськогосподарським підприємствам, що постраждали від негоди, не було і зі збитками аграрії залишаються наодинці. Один із виходів – агрострахування сільськогосподарських ризиків.

Агрострахування розвивається в усьому світі як головний інструмент управління ризиками з метою зменшення негативного впливу погоди та природних ризиків. Його перевагами є те, що воно:

- у випадку повної чи часткової втрати врожаю сільськогосподарські виробники зможуть покрити свої збитки за рахунок страхових виплат. Це дає можливість стабілізувати доходи та продовжувати працювати без тривалих перерв у роботі чи проблем з фінансовою стійкістю. Агрострахування покликане запобігти різким коливанням доходів;
- компенсація збитків завдяки страхуванню дозволяє своєчасно розрахуватися з переробниками, постачальниками матеріально-технічних ресурсів та іншими вашими партнерами;
- агрострахування спонукає до використання сучасних технічних та технологічних досягнень, зокрема, застосування надійних засобів

захисту врожаю. Таким чином, воно сприяє підвищенню ефективності виробництва в аграрному секторі;

- агрострахування дозволяє повернути взяті в кредит кошти за рахунок страхового відшкодування в разі настання несприятливої події та полегшує доступ сільгоспвиробників до кредитних ресурсів, що на сьогодні в Україні є дуже важливим;
- страхування є відносно недорогим у порівнянні з іншими способами управління ризиками.

Зважаючи на значні переваги страховий ринок в аграрній сфері все таки залишається мало розвиненим, що зумовлено рядом причин і насамперед незадовільним станом економіки сільського господарства, малою вірогідністю і ризикованістю страхового бізнесу в сільському господарстві в порівнянні з іншими видами страхової діяльності, недостатнім фінансовим потенціалом та технічною спроможністю страхових компаній, відсутністю конкуренції страхових послуг та недостатньою пропозицією з боку страхових компаній, погане розуміння механізмів управління ризиками в сільському господарстві.

Ще однією об’єктивною причиною повільного розвитку ринку агрострахування в Україні є низький попит на страхування з боку сільськогосподарських виробників тому, що вони мають обмежені знання про агрострахування та його переваги як одного з інструментів стратегії управління ризиками при виробництві культур та тваринництві. Багато хто з них не страхує своє виробництво (навіть при наявності субсидій) через: високу вартість страхового полісу; значні адміністративні зусилля, яких треба докласти, щоб отримати субсидію; сумніви щодо того, що вони отримають відшкодування від страхових компаній у разі настання страхового випадку.

Страхування сільськогосподарських ризиків створює значні переваги для сільського господарства як галузі в цілому. Водночас воно є технічно складним, потребує значних обсягів надійних даних та наявності

партнерських відносин між головними зацікавленими сторонами (сільгосптоваровиробниками, державою та страховими компаніями).

Тому одним з основних факторів, що стримує розвиток страхування в сільському господарстві є суперечливий характер страхових відносин між страхувальником і страховиком. Ця суперечність полягає в тому, що і страхувальник, і страховик мають свої економічні інтереси в здійсненні страхування. Так, страхувальник намагається забезпечити собі максимальний розмір страхового покриття (передати максимальний обсяг страхової відповідальності) при оптимальному розмірі страхових платежів (страхової премії). Якщо розмір страхової премії може здатися йому невиправдано великим, то він вимушений буде відмовитись від передачі частини ризиків страховику і зберегти їх у себе. В той же час страховик переслідує зворотні цілі – прийняття мінімальних ризиків (мінімізація обсягів страхової відповідальності) при збереженні максимальних страхових платежів (страхових премій). Отже, існує проблема недооцінки страхувальником фінансової корисності страхових операцій та відсутність критеріїв і показників її визначення [4].

Водночас можна погодитися і зі страховими компаніями, які стверджують, що страхування сільськогосподарського виробництва є більш ризиковим і затратним видом страхування порівняно з іншими їх видами. Підвищена ризиковість страхування врожаю полягає в тому, що в разі настання страхового випадку втрат можуть зазнати не тільки окремі страхувальники, а й цілі території, внаслідок чого кількість звернень щодо отримання відшкодування може бути занадто великою і негативно позначатиметься на фінансовому стані страхової компанії [2].

Попри ці проблеми, існує світовий досвід страхування сільськогосподарських ризиків, який довів його ефективність і може бути запозичений і адаптований до умов України. Багато країн, серед них: Канада, Сполучені Штати, Японія, – мають давню історію страхування сільськогосподарських ризиків. Інші, зокрема Іспанія та Індія, вже деякий

час застосовують схеми страхування сільськогосподарських ризиків, а деякі, як-от Чилі, Туреччина та Росія, не так давно започаткували стратегію управління ризиками.

Для вирішення питання розбудови сектора агрострахування і адаптування його до умов України міжнародна фінансова корпорація (IFC) за фінансування Канадського агентства з міжнародного розвитку (CIDA) впроваджує Проект розвитку агрострахування в Україні. Одним з ключових напрямів роботи Проекту є надання допомоги державним органам у розробці Концепції розвитку агрострахування в Україні та вдосконаленні законодавчо-нормативної бази, зокрема, підходів до страхування з державною підтримкою з метою стабілізації доходів товаровиробників. Іншим важливим напрямом роботи Проекту є допомога у нарощуванні технічної спроможності страхових компаній та вдосконаленні управлінських систем в агрострахуванні [5].

Україна нещодавно вирішила включити страхування сільськогосподарських ризиків у свою систему національної аграрної політики. Незалежно від етапу розвитку, на якому перебуває система страхування сільськогосподарських ризиків у нашій країні, її успіх значною мірою базується на знаннях та досвіді фахівців і прозорій та позитивній взаємодії між основними зацікавленими сторонами процесу впровадження програми агрострахування. Страхування сільськогосподарських ризиків є корисною справою, але якщо Україна прагне створити ефективну систему агрострахування, вона має усвідомлювати, що для того, аби можна було повною мірою реалізувати всі його переваги, агрострахування вимагає постійних зусиль та самовіддачі від усіх зацікавлених сторін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пластун В. Л. Страхування ризиків сільськогосподарських підприємств / В. Л. Пластун // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». — 2008. — №12/1(33). — С. 58—62

2. Шолойко А. С. Актуальні проблеми розвитку сільськогосподарського страхування в Україні / А. С. Шолойко // ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН. — 2008. — С. 4—6
3. Аграрне страхування в Україні. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://agroins.com.ua/
4. І.В. Ісар, Є. О. Гончар. Страхування сільськогосподарських ризиків в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/12_57095.doc.htm
5. Проект розвитку агрострахування в Україні. Біла книга: концептуальні засади розвитку агрострахування в Україні. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ifc.org/ifcext/uaidp.nsf/AttachmentsByTitle/WhitePaper_ukr_printing.pdf/$FILE/WhitePaper_ukr_printing.pdf

УДК (636:338.512:65.011.47)

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

І. Б. Шишка, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Визначено значення завдання та джерела даних для економіко-статистичного аналізу собівартості продукції тваринництва. Наведено методичні засади проведення аналізу показників собівартості продукції тваринництва.

Ключові слова: сільське господарство, тваринництво, собівартість продукції, індивідуальна собівартість, галузева собівартість, планова собівартість, фактична собівартість, собівартість одиниці продукції.

Актуальність проблеми. Планування собівартості продукції передбачає найбільш ефективне використання матеріально-технічних і грошових ресурсів. Без знання загального рівня витрат і їх складових елементів не можливе планомірне ведення господарства, впровадження господарського розрахунку, здійснення прибуткового розподілу і ціноутворення, а також забезпечення ефективних заходів по різному зниженню витрат.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Структуру собівартості продукції вивчали такі науковці як: Андрійчук В.І., Бойчик І., Грещак М.,

Коваль В., Опря А., Шегда А.В., та інші. Структуру собівартості молока у регіонах України з 2006-2009 роки вивчали Панчук Т.В. та Мартиненко Г.В., а собівартість продукції свинарства — Гончар Т.І. та Тегиляй О.М..

Постановка завдання. Одним із найважливіших показників роботи підприємства та галузі економіки в цілому є собівартість виробництва й собівартість продукції. Для правильного застосування цих показників необхідно знати економічну природу собівартості та її особливості. Метою даної статті є визначення завдання та методики економіко-статистичногоаналізу собівартості продукції в тваринництві, її структури та особливостей.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство (с/г) — галузь народного господарства, направлена на забезпечення населення продовольством і отримання сировини для цілого ряду галузей промисловості.В результаті взаємодії робочої сили з засобами виробництва в сільському господарстві створюється готовий продукт. Величина його залежить від забезпеченості робочої сили знаряддями праці, від ефективності використання засобів виробництва і робочої сили. Отримана протягом певного періоду продукція реалізується різноманітними шляхами, створюючи основу для нового виробництва.

Зниження витрат праці і матеріальних засобів на виробництво одиниці продукції — головна задача сільського господарства [1].

Тваринництво— одна з основних галузей сільськогосподарського виробництва, яка займається розведенням худоби, птиці та інших тварин.

Виробництво продукції потребує відповідних затрат живої праці і матеріальних витрат. Матеріальні витрати здійснюються у вигляді предметів праці і допоміжних матеріалів (насіння, кормів, палива і т.д) або у вигляді зносу відповідних засобів праці. Вартість витрачених засобів виробництва і новостворена вартість становлять собівартість продукції.

Взагалі собівартість продукції (робіт, послуг) — це витрати підприємства, пов'язані з виробництвом продукції, виконанням робіт та

наданням послуг. Собівартість продукції являє собою грошовий вираз витрат на виробництво та реалізацію продукції. Цей показникхарактеризує ефективність роботи підприємства. У ній відбиваються всі сторони виробничо-господарської діяльності підприємства (господарства). Чим краще працює підприємство, чим економніше і раціональніше воно використовує власні ресурси, чим успішніше удосконалює свою техніку, тим нижчою буде собівартість виготовлення продукції.

Собівартість слугує базою ціни товару і її нижчою межею для виробника, щоб забезпечити процес відтворення виробництва. Підприємство не може встановлювати ціну, нижчу за собівартість, бо в такому разі воно матиме збитки.

За даними Андрійчука, основнізавдання статистики собівартостіпродукції такі:вдосконалення методики визначення виробничих витрат і собівартості, аналіз структури і динаміки виробничих витрат, встановлення впливу окремих факторів на собівартість продукції, а також виявлення внутрішньогосподарських резервів економії виробничих ресурсів [2, с. 106].

Основним джерелом статистичної інформації собівартості продукції є річні звіти с/г підприємств (Ф.№50-сг.) та економічний паспорт підприємства. В цих документах наведені дані про витрати виробництва і собівартість продукції с/г.Основними джерелами відомостей про стан і розвиток тваринництва є щомісячні та річні статистичні звіти про стан тваринництва (Ф. №24-сг.). Місячний звіт про стан тваринництва містить інформацію про реалізацію на забій окремих видів худоби і птиці, виробництво коров’ячого молока, курячих яєць, купівлю та продаж населенню худоби і птиці, надходження приплоду, загибель тварин, а також наявність тварин за видами і птиці на звітну дату. За стійловий період наводяться дані про наявність кормів (у кормових одиницях) і надходження куплених концентрованих кормів. Джерелами статистичної інформації по тваринництву є також річні звіти сільськогосподарських

підприємств, переписи (обліки) породної худоби, бюджетні обстеження господарств фермерів, робітників, службовців і пенсіонерів.

Показник собівартості дає можливість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявляти резерви підвищення ефективності виробництва. Підприємство тим більше одержуватиме прибутку на одиницю продукції, чим нижча її собівартість, і навпаки.

При проведенні економічного аналізу розрізняють собівартість планову і фактичну.

Планова собівартість відображає індивідуальні витрати конкретного підприємства, які плануються виходячи з норм, тарифів, цін, ставок поточного періоду.

Фактична собівартість – це виражені в грошовій формі індивідуальні витрати кожного підприємства за даних умов і обчислюється в процесі щоденного оперативно-технічного та бухгалтерського обліку витрат на виконання робіт та виготовлення продукції.

Собівартість одиниці продукції визначається за допомогою певних методів. Їх вибір залежить від особливостей технології та організації виробництва, характеру продукції, що виробляється.В с/г виробництві використовуються такі методи:

- Пряме віднесення витрат на відповідні види продукції.Застосовується в галузях, де одержують лише один вид однорідної продукції. Собівартість одиниці продукції визначають діленням суми понесених витрат на даному об`єкті планування і обліку на загальний обсяг її виробництва (робіт, послуг).
- Вилучення із загальної суми витрат побічної продукції, вираженої у грошовій формі. У тваринництві гній також оцінюється за нормативною собівартістю, а такі види побічної продукції, як вовна-лінька, пух, перо, роги, міражні яйця оцінюються за цінами можливої реалізації (використання). Залишок витрат, що дорівнює різниці між загальною

сумою витрат і вартісною оцінкою побічної продукції, відносять на одержаний обсяг основної продукції.

- Розподіл витрат між видами продукції пропорційно кількісному значенню однієї з головних ознак, спільної для всіх видів одержаної продукції.
- Коефіцієнтний метод. Застосовується, коли в процесі відповідного виду діяльності одержують понад один вид продукції з наступним визначенням собівартості кожного з них. Витрати між видами продукції розподіляються пропорційно їх питомій вазі в загальному обсязі умовної продукції. Її розраховують шляхом проведення за допомогою прийнятих коефіцієнтів усіх видів продукції в основний.
- Пропорційний метод. Базується на розподілі витрат між окремими видами продукції пропорційно вартості продукції, оціненими за реалізаційними цінами.
- Комбінований метод. Включає два або більше вищезазначених методів [2].

Об`єктами визначення собівартості в тваринництві є основні види продукції. Зокрема, в скотарстві визначають собівартість молока, приплоду, приросту живої маси молодняка всіх вікових груп і дорослої худоби на відгодівлі, а також їх живої маси; у птахівництві – яєць, приросту живої маси і живої маси за відповідними віковими групами кожного виду птиць.

Для визначення собівартісті молока і приплоду спочатку розраховують собівартість одного кормодня в молочному скотарстві діленням усієї суми витрат по цій галузі на кількість кормоднів. Нормою собівартісті1 голови приплоду становить 60кормоднів. Множенням одержаного приплоду на 60 кормоднів і на собівартість одного кормодня визначають витрати на приплід. Загальна сума витрат по молочному скотарству зменшується на суму витрат на приплід, і на загальну собівартість гною, яку розраховують множенням планової собівартості 1т цієї побічної продукції на її загальний обсяг, одержаний протягом звітного

року. Залишок витрат відносять на молоко. Діленням цих витрат на обсяг одержаного молока визначають собівартість 1ц цього виду продукції.

По молодняку ВРХ і худоби на відгодівлі визначають собівартість 1ц живої маси і 1ц її приросту. Для розрахунку приросту живої маси, до живої маси тварин на кінець року додають живу масу вибулого за рік поголів'я (включаючи загиблих тварин) і від одержаного результату віднімають живу масу поголів'я худоби на початок року, живу масу поголів'я, що надійшло протягом року, і живу масу приплоду. Собівартість 1ц приросту живої маси визначають методом вилучення із загальної суми витрат вартості побічної продукції (гною). У фактичну собівартість приросту живої маси за відповідними видами і групами тварин включають втрати від загибелі молодняка і дорослої худоби на відгодівлю, за винятком витрат, що відшкодовуються за рахунок винних осіб, і які сталися внаслідок епізоотії та стихійного лиха [3].

Важливе значення мають рівень, напрям зміни собівартості, та вплив причин відхилення собівартості 1ц продукції, для чого використовують два способи поглибленого аналізу: у першому розраховують витрати по кожній статті у розрахунку на 1ц. продукції за базисний та звітний періоди, та визначають відхилення по окремим статям; у другому визначають, який вплив на зміну собівартості 1ц продукції справляють затрати на 1 голову та рівень її продуктивності. Потім вивчають причини відхилення кожного з цих факторів в звітному періоді в порівнянні з базисним.

При виробництві продукції галузі тваринництва питому вагу займають витрати на корми, які в загальній собівартості займають приблизно 60%. Саме тому проводять аналіз впливу факторів на загальні витрати на корми.

Висновки. Собівартість – це грошовий вираз витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції. Це один з найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, в тому числі тих, хто займається тваринництвом, тому, для ефективного ведення цієї галузі,

потрібно проводити економіко-статистичний аналіз собівартості продукції, та знаходити шляхи її зниження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чекотовський Е. В. Основи статистики сільського господарства: навч. посіб./ Чекотовський Е. В. — К.: КНЕУ, 2001. — 432 с.
2. Андрійчук А. Г. Економіка аграрних підприємств/ Андрійчук А.Г. — К. : Вища школа, 2002.— 336с.
3. Мазур Н. А. Конкурентоспроможність виробництва сільськогосподарської продукції та основні напрями її підвищення / Мазур Н. А., Місюк М. В. // Економіка АПК — 2007. — №2. — С. 123 – 127.

УДК 631.5:504(477)

СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

О. А. Алейнікова, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Визначено сутність органічного сільського господарства, його сучасний стан, розглянуто проблеми розвитку та заходи по розвитку органічного сільського господарства в Україні

Ключові слова:*органічне сільське господарство,органічне виробництво, органічна продукція*

Постановка проблеми.Нині в світі зростає попит на якісні та безпечні продукти харчування, аособливої популярності останнім часом набувають так звані органічніпродукти. Україна теж не стоїть осторонь цих процесів: спостерігаєтьсязацікавленість як малих, так і великих сільгосппідприємств виробництвомсаме органічної продукції, розпочалось формування інфраструктуриорганічного виробництва , зрушивіз місця процес розробки нормативної та законодавчої бази для підтримкицього напряму сільгоспвиробництва.

В останні роки частка органічного сільського господарства значно збільшилася в структурі агропромислового комплексу (АПК) нашої держави. Наразі Україна перебуває у статусі одного з найважливіших європейських постачальників органічної сировини, маючи значні площі під сертифікованим виробництвом [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.У вітчизняній та зарубіжній літературі, публікаціях мережі INTERNETнині приділяють багато уваги питанням органічного агровиробництва. Серед українських вчених цю проблему висвітлюють в своїх працях В. Власов, І. Дідич, С.Ілляшенко, Л. Мельник, О. Прокопенко, О. Тлєтов, В. Шлапак, О. Шубравська та інші. Серед зарубіжних науковців пошуком вирішення питань виробництва екологічно чистої продукції займаються Р. Алексахін, А. Голубєв, Г. Добиш, Л. Ернандес, А. Жученко, А. Чекерес, В. Черников та інші.

Метою статті є висвітлення проблем розвитку органічного сільського господарства , та оцінити його сучасний стан в Україні

Виклад основного матеріалу.Органічне сільське господарство — це система виробництва сільськогосподарської продукції, яка забороняє або значною мірою обмежує використання синтетичних комбінованих добрив, пестицидів, регуляторів росту та харчових добавок до кормів під час відгодівлі тварин.

Органічне виробництво – це цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин та метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин та процесів природного походження.

Органічна продукція - продукція сільського господарства та харчової промисловості, виготовлена відповідно до затверджених правил

(стандартів), які передбачають мінімізацію використання пестицидів, синтетичних мінеральних добрив, регуляторів зростання, штучних харчових добавок, а також забороняють використання ГМО .

Принципи органічного сільського господарства:

- підтримання і зміцнення здоров'я ґрунту, рослин, тварин, людей та всієї планети цілісно та в повному обсязі.
- повинно брати до уваги функціонування циклів живої екологічної системи, покращувати його , без втручання та його грубого порушення в системі.
- має базуватись на відносинах, що гарантують соціальну справедливість, беручи до уваги суспільне життя та життєві можливості.
- повинне вестись раціонально та відповідально, щоб захистити здоров'я та благополуччя середовища, нинішнього та майбутніх поколінь. [2].

Органічне сільське господарство, а також його продукція забезпечують реальну вигоду для навколишнього середовища та здоров´я споживачів, які надають перевагу використанню органічних методів виробництва (відсутність ГМ-компонентів, синтетичних добрив, отрутохімікатів тощо), так як органічні продукти харчування є значно безпечнішими, містять більше поживних речовин, а також краще смакують, ніж конвенційні продукти, а тому — готові сплачувати додаткову цінову надбавку за сертифіковану органічну їжу.

Останні дослідження свідчать, що рівень поживності та вміст вітамінів (особливо вітаміну С), а також деяких мінеральних речовин та поліфенолів – природних антиоксидантів, які допомагають зміцнити імунну систему людини – є вищим у культурах, які вирощені за органічними методами господарювання.

Кожний виробник органічної продукції обирає стандарти, за якими він буде сертифікуватися, сам. Здебільшого цей вибір визначається

ринком збуту. Також, можна сертифікуватися одразу не за одним, а за двома стандартами.

В Україні через відсутність закону про органічне виробництво і нормативно-правової бази немає державного стандарту органічного виробництва. Тому сертифікація органічного виробництва в Україні проводиться за міжнародними державними і приватними стандартами, що визнаються на міжнародному ринку та українськими споживачами.

Купуючи сертифіковану органічну продукцію із зазначенням органу сертифікації та розміщенням логотипа «органічне сільське господарство», споживач може бути впевненим у тому, що вирощування овочів, фруктів, виробництво крупів, розведення тварин тощо відповідають суворим стандартам добробуту й охорони навколишнього середовища.

В останні 5 років кількість органічних виробників і організацій, що широко популяризують ідею органічного виробництва, підвищують обізнаність сільськогосподарських виробників та споживачів, значно зросла.

Органічний сектор в Україні розвивається завдяки наполегливій праці Асоціації учасників органічного виробництва "БІОЛан Україна", сертифікаційного органу «Органік стандарт», Федерації органічного руху України, Асоціації виробників органічної продукції "Чиста флора", Етно Продукт Груп, ПП «Галекс-Агро», Клубу органічного землеробства, Інформаційного центру "Зелене досьє", ТД «Органік Ера», Асоціації споживачів органічної продукції, Асоціації органічного рільництва і садівництва тощо.

Великий вклад у розвиток органічного руху України вносить Швейцарська Конфедерація, яка з 2003 року надає Україні міжнародну технічну допомогу у вигляді двох швейцарсько-українських проектів: “Сертифікація в органічному сільському господарстві та розвиток органічного ринку в Україні” (впроваджується Дослідним інститутом

органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія)) та "Сталий розвиток аграрного виробництва в Україні" (впроваджується Швейцарським аграрним коледжем SHLy Цоллікофені. Інші міжнародні країни, а саме Нідерланди, Німеччина, Чехія, Польща, Австрія, Канада підтримують Україну у бажанні розповсюджувати культуру виробництва та споживання органічної продукції.

Україні вже є спеціалізовані магазини та супермаркети, де можна придбати органічну продукцію. На полицях можна знайти органічні овочі і фрукти, вирощені в Україні; органічні крупи ТОВ «Круп`яний дім» (ТМ «Жменька»), органічні пластівці ДП ДАК «Хліб України» Новоукраїнського комбінату хлібопродуктів (ТМ «Геркулес»), що першими почали переробляти органічні зернові і сертифікуються за стандартами БІОЛан та стандартами ЄС. ТМ «Етно Продукт» пропонують скуштувати органічний мед і органічне молоко. Також для споживання представлено такий спектр органічної продукції ТМ «Пан Еко»: 12 видів джемів, 10 видів сиропів, 2 види соку, 10 видів сухофруктів та наборів для приготування узварів, великий вибір органічних м’ясних продуктів зі свинини).Асортимент органічної продукції ще не є широким, але він постійно розширюється і доповнюється завдяки появі нових українських органічних продуктів і імпортованих органічних продуктів. Деякі організації імпортують органічні продукти та органічну косметику в Україну.

Купити органічні продукти в Україні можна в мережах магазинів Органік Ера, Натур Бутік, Сільпо (FozzyGroup), Delight, Еко-Шик, Goodwine, Pareco, METRO, Чумацьких Шлях, МегаМаркет, Billa, Фуршет, GlossaryOrganicProductsta інші[3].

Мережа, через яку поширюються органічні продукти, росте. Більшість точок продажу знаходяться у великих містах – Києві, Львові, Івано-Франківську, Донецьку, Кіровограді (в основному, це невеличкі спеціалізовані магазини). Широкого розповсюдження набули он-лайн

мережі, в яких споживач може отримати інформацію про продукти та зробити замовлення.

Незважаючи на значні успіхи у цьому напрямі, в Україні ще не сформована повноцінна інфраструктура ринку органічної продукції, яка б дозволила забезпечити вільний та прозорий рух органічної сільськогосподарської продукції.Основною причиною повільного розвитку органічного виробництва в нашій країні є незавершеність і повільне створення законодавчої та нормативно-правової бази, яка б чітко регламентувала державну політику у сфері органічного виробництва, створила умови для законодавчого визнання та захисту органічних продуктів, формування національної системи сертифікації, затвердження правил та стандартів, а також системи державної підтримки та стимулювання розвитку органічного виробництва [1]. Також важливою проблемою для України є розвиток каналів збуту та поінформованості громадськості про переваги органічної продукції над традиційно вирощеною особливо з акцентом на її позитивний вплив на здоров'я населення.

З огляду на зазначене, органічне сільське господарство потребує цілеспрямованої та виваженої державної підтримки. Така підтримка має поставити розглядувану нами сферу АПК не на однаковий рівень розвитку з усім іншим сільським господарством, а надавати переваги здійсненню цієї форми господарювання перед іншими. Саме тому нашій державі необхідно прийняти комплексну програму розвитку органічного сільського господарства в Україні. Така програма буде спрямована на зведення державного регулювання окремих елементів сфери органічного сільського господарства в єдину, взаємопов´язану систему, що надалі дасть змогу гарантувати стійкий ріст для органічного сектору.

Органічне сільське господарство має великий потенціал для покращання економічного, соціального та екологічного стану в Україні,

воно сприяє комплексному розвитку сільської місцевості та поліпшенню здоров'я населення[4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Шувар І. А., Шувар Б. І. Біологічне землеробство та його перспективи / І. А. Шувар, Б. І. Шувар //Агросектор. — 2007. — № 9. — С.18-20.
2. Про органічне землеробство. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.biolan.org.ua/uk/organic-agriculture
3. Органічне виробництво. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://uhdp.org.ua/organicheskoe-zemledelie/Organychne-vyrobn.htm
4. Wilier H. The world of organic agriculture: statistics emerging trends 2009 /Helga Wilier, Minou Yussefi-Menzler, Neil Sorensen; International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM) Bonn, Germany and Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, Switzerland.[Електроннийресурс]. — Режимдоступу: http://www.hurriyetdailynews.com

УДК 636.01

ПОТОЧНИЙСТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА

К. І. Воєнна, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О.А.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено стан та проблеми розвитку тваринництва в Україні. Визначено основні чинники, які вплинули на занепад галузі і у зв'язку з цим у статті обґрунтовано пріоритеті напрямків розвитку галузі тваринництва в умовах ринкової економіки.

Ключові слова: *галузь тваринництва, виробництво, напрями, ефективність, розширене відтворення, спеціалізація, кооперація, інвестиції, дотації.*

Актуальність проблеми. Виробництво продуктів в усі часи було і досі залишається для людства важливою та життєвою проблемою світового масштабу. Рівень забезпечення населення продовольством розглядається як найважливіший чинник і визначальний критерій рівня соціального життя будь-якої країни. У розв'язанні цієї проблеми особлива роль належить тваринництву. Ця сільськогосподарська галузь у розвинутих країнах світу посідає провідне місце. Рівень її розвитку є визначальним у

забезпеченні продовольчої незалежності країни. Показник споживання тваринницької продукції – один із основних при характеристиці рівня життя населення.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням сучасних проблем ефективного функціонування та розвитку галузі тваринництва, знайшло відображення у працях П. Березівського, В.Замовця, М. Коржинського, В. Рибалка, І. Топіхи, Ф. Ярошенка, В. Андрійчука, П. Гайдуцького, П. Коваленко, В. Савчука, О. Мазуренко.

Постановка завдання. Визначити значення тваринницької індустрії в Україні та її сучасний стан, дослідити основні напрями та тенденції розвитку тваринництва.

Виклад основного матеріалу. Тваринництво є однією з провідних галузей агропромислового комплексу, яка забезпечує виробництво продукції тваринного походження в обсягах, що відповідають показникам продовольчої безпеки і забезпечують можливість її експорту. Тваринництво являє собою велику і складну галузь, де головним засобом виробництва є тварини і птахи. У галузі тваринництва виділяються підгалузі за видами тварин: скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво та ін.

Незважаючи на сприятливі в Україні умови для розвитку галузі, обсяги виробництва тваринницької продукції в розрахунку на одну особу не відповідають раціональним нормам і є значно нижчими порівняно з іншими країнами світу. Наприклад, у 2009 році в Україні обсяги виробництва м'яса (в забійній масі) на одну особу становили 42 кг, тоді як у Данії цей показник досягнув 345,6 кг, Ірландії – 196, Австралії -190,3, Нідерландах -152,3 кг. Виробництво молока на одну особу в Україні у 2009 році становило 254 кг, тоді як в Ірландії цей показник досягнув 1190 кг, Данії – 880, Нідерландах -691 кг [1].

Причини занепаду тваринництва багаті, але найсуттєвішими є: різке падіння рівня виробництва; ціновий диспаритет; несприятлива кон'юнктура ринку; непослідовність приватизації; відсутність належної кормової бази; низька генетична якість тварин, і в результаті низька ефективність даної галузі. Недосконалість цінової політики призвела до того, що закупівельні ціни на сировину не компенсують затрати на її виробництво. Товарний ринок продукції тваринництва може нормально функціонувати тоді, коли споживачі мають достатній рівень доходів, а виробник має достатній рівень прибутків для відновлення процесу виробництва.

Ще в 2010 р. сектор тваринництва демонстрував ріст. Так, обсяги виробництва тваринницької продукції підвищився на 6,7% за рахунок збільшення обсягів вирощування свиней і птиці, а також нарощування обсягів виробництва яєць. У ході ринкових перетворень ситуація докорінно змінилася.

Скотарство є однією з провідних галузей тваринництва, що забезпечує населення важливими продуктами харчування, а також є джерелом сировини для харчової, шкіряної, фармацевтичної промисловостей. Мають велике народногосподарське значення та завжди користуються попитом його продукція: яловичина і молоко. На жаль, негативні тенденції в молочному секторі і м'ясному скотарстві в поточному році зберігаються. Поголів’я ВРХ на 1 травня скоротилось на 5,9%, а виробництво молока зменшилось на 0,3%, не дивлячись на початок сезону випасання. В цілому, до кінця 2011 р. можна очікувати зменшення обсягів валової продукції тваринництва в Україні приблизно на рівні 3-4% [2].

Через відсутність чіткої цінової політики, подорожчання матеріальних засобів веде до зростання собівартості продукції, ефективність виробництва в багатьох підприємствах залишається низькою. У 2010 році рентабельність виробництва молока в сільськогосподарських

підприємствах України становила 1,4% без дотацій та 15,7% з їх врахуванням. Цього недостатньо для ведення розширеного відтворення, застосування інновацій в галузі молочного скотарства. Найбільш ефективними напрямами у вирішенні питання ефективного розвитку галузі є спеціалізація та кооперація виробництва, переведення м'ясного скотарства на ресурсозберігаючі технології, які сприяють підвищенню продуктивності ВРХ м'ясних порід при врахуванні особливостей тварин відповідно до природно-кліматичних умов регіонів України.

З метою підтримки розвитку галузі скотарства Кабінет Міністрів України Постановою від 02.03.2011 року №182 затвердив розміри бюджетної тваринницької дотації на 2011 рік. Згідно з документом спеціальна бюджетна дотація за поголів'я корів м'ясного напряму продуктивності становить: племінним заводам – до 1,9 тис. грн за одну голову, племінним репродукторам – до 1 тис. грн за одну голову та іншим сільськогосподарським підприємствам – до 600 грн за одну голову. Спеціальна бюджетна дотація за поголів'я телиць, закуплених у фізичних осіб (населення) для вирощування, - до 7 грн за 1 кг живої маси.

Зміна поголів'я свиней має циклічний характер і багато в чому залежить від цінової кон'юнктури на ринку, вартості кормів і, безперечно, від купівельної спроможності населення. На сьогодні така потужна галузь прийшла в занепад. Вже в першому кварталі 2011 р. помітні зміни в цій тенденції. Станом на 1 травня 2011 р. поголів'я свиней в усіх категоріях господарств скоротилось на 1,3% в порівнянні з тою самою датою попереднього року. З листопада 2010 року закупівельна вартість свинини знижувалась і в підсумку на сьогодні упала з 14-15 до 9,5 грн/кг [3].

Ринкова вартість 1 кг свинини в забійній вазі нині становить 18,5 грн/кг і не може бути й мови про прибутковість. Щоб вийти на рентабельність у межах 5-7%, ціна реалізації м'яса у переробників має становити не менше 21 грн/кг за нинішньої ціни м'яса у живій вазі. В цій ситуації мають бути задіяні державні важелі регулювання [4].

З 2000 по 2011 рр. загальне поголів'я птиці зросло на 55%. При цьому в сільськогосподарських господарствах чисельність птиці зросла майже в 4 рази. Господарства населення, неспроможні конкурувати з великими господарствами і у зв'язку з цим почали поступово скорочувати поголів'я птиці. За цей період поголів'я в господарствах населення скоротилось на 8%. Населенню стало дешевше купувати готове м'ясо птиці, чим вирощувати його на власних подвір'ях. Неможливо не відмітити той факт, що 97% поголів'я птиці зосереджено у великих господарствах (птахофабриках) з середнім поголів'ям птиці більше 50 тис. голів. Виробництво яєць за період з січня по квітень 2011 р. зросло на 21,8%. Поголів'я овець скоротилось в 23,8%, поголів'я кролів з 6308,2 тис. гол. у 1990 році скоротилося до 5620,6 тис. гол у 2009 році.

Забезпечення стабільного розвитку тваринництва потребує концентрації фінансових, матеріально-технічних, управлінських ресурсів, залучення науково-технічного потенціалу.

На сьогодні необхідно вжити заходів до підвищення інвестиційної привабливості тваринництва, технічної і технологічної модернізації виробництва продукції тваринного походження, поліпшення її якості та просування на зовнішній ринок, приведення системи контролю за безпечністю та якістю продукції тваринного походження і санітарного контролю у сфері її виробництва у відповідність з міжнародними вимогами.

В 2009 році Кабінетом Міністрів України була затверджена Концепція Державної цільової економічної програми розвитку тваринництва на період до 2015 року. Проблеми передбачається розв'язати шляхом прийняття нормативно-правових актів щодо: удосконалення організаційно-економічного та правового механізму регулювання і розвитку ринку продукції тваринного походження, модернізації виробництва, зменшення витрат на її виробництво та підвищення якості такої продукції, установлення мінімально допустимого рівня цін на

тваринницьку продукцію, здійснення контролю за якістю та ціною продукції, удосконалення механізму надання державної підтримки, приведення системи організації племінної справи в тваринництві у відповідність з міжнародними вимогами, використання ефективних енерго- і ресурсозберігаючих технологій (виробництво біогазу з відходів тваринництва, ефективне використання електричної енергії тощо); забезпечення: належного ветеринарного обслуговування, розвитку системи сільськогосподарських кооперативів та приватних підприємств з переробки та збуту продукції тваринного походження, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань тваринництва, захисту внутрішнього споживчого ринку від імпорту неякісної дешевої продукції тваринного походження [5].

Висновки. Відродження вітчизняного тваринництва, досягнення високої економічної ефективності виробництва продукції значною мірою залежать від підвищення продуктивності тварин, умов їх утримання та забезпеченості кормами, стану племінної роботи.

Ефективний розвиток тваринництва повинен базуватися на застосуванні комплексної механізації, раціональних форм організації й оплати праці. Конкурентоспроможність галузі тваринництва найближчим часом визначатиметься якістю продукції, від якої залежить внутрішній попит і експорт.

Для забезпечення стійкого та ефективного розвитку галузі слід запровадити дієвий економічний механізм, що ґрунтується на поєднанні державного регулювання й саморегулювання, здійснювати збалансовану цінову, кредитну та податкову політику, через недосконалість яких в Україні стало невигідним вирощувати тваринницьку продукцію. З усіх проблем підвищення ефективності галузі тваринництва вирішальне значення має система ціноутворення. Вона повинна стимулювати зростання обсягів виробництва, зниження собівартості продукції й

поліпшення її якості, підтримувати рівень доходів товаровиробників, забезпечувати розширене відтворення виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тенденції розвитку тваринництва в Україні. / О.В.Мазуренко // Економіка АПК. — 2011. — №8. — С.16-21.
2. Рынок мяса в 2011 году: производство, торговля, потенціал. / Е.Святкивская // Тваринництво сьогодні.— 2011. — №5. — С.22-25.
3. Мониторинг рынка мяса и мясопродуктов [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.agribusiness.kiev.ua/uk/node/3970/
4. Стан і тенденції розвитку ринку мяса в Україні. / О.А.Шуст // Вісник аграрної науки.— 2011. — №5. — С.68-70.
5. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1687-2009-%F0

УДК 633/635:631.452:504

АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

А. К. Мазур студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто поняття суть еколого-біологічного рослинництва, фактори які впливають на виробництво екологічно чистої продукції, головні завдання які сприяють розвитку доної продукції. Проаналізовано стан виробництва екологічно чистої продукції в розвинених країнах. Запропоновано комплекс заходів щодо розв'язання проблеми виробництва екологічно чистої продукції рослинництва в Україні.

***Ключові слова**: екологічно чиста продукція, відтворення родючості ґрунтів, внесення органічних добрив, дотримання сівозміни культур,екологічно безпечні технології, органічне сільське господарство.*

Постановка проблеми: Забезпечення населення якісними, екологічно чистими продуктами харчування є важливою складовою національної аграрної політики та досить актуальною проблемою на теперішній час, яка з певним успіхом поступово вирішується в розвинених країнах і актуальність якої буде невпинно зростати. Тому визначальними заходами

щодо реалізації концепції стійкого економічного розвиткує перехід агропромислового комплексу до виробництва екологічно чистої продукції.Стан екологічної ситуації в Україні можна визначити як кризовий,ряд проблем екологічного характеру, які ставлять під сумнів правильність сучасної системи господарювання. Нині можна виділити основні екологічні проблеми сільського господарства, які потрібно негайно розв'язувати, а саме: ерозія ґрунтів, забруднення сільськогосподарських угідь внаслідок безконтрольної хімізації, рекультивація земель

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Питаннями аналізу виробництва екологічно чистої продукції рослинництва займаються багато вітчизняних та закордонних вчених, зокрема: Ф. Бутинця, І. Замули, Л. Максимів, Н. Малюги, Саблук П.Т., Кропивко М.Ф., Войнаренко М.П., Романов А.Є., Арашуков В.П., Маршал А., Портер М., Прайс В. та інші.

Метою даної статті є детальний аналіз важливості виробництва екологічно чистої продукції рослинництва, вивчення проблем, що перешкоджають розвитку екологічно чистої продукції.

Виклад основного матеріалу:Вирощування екологічно чистих сільськогосподарських культур – це досить складний і трудомісткий процес, який неможливий без внесення органічних добрив, дотримання сівозміни культур, використання рослинних решток, бобових рослин та рослинних добрив, органічних відходів виробництва мінеральної сировини, біологічної боротьби з бур'янами і шкідниками з метою підвищення родючості й поліпшення структури ґрунтів. Саме в цьому й полягає ведення екологічного (біологічного, органічного) рослинництва. Таким шляхомдавно та успішно розпочало рухатися світове сільське господарство.

У країнах ЄС та США завдяки розвитку альтернативного рослинництва сільське господарство одержує великі доходи від реалізації на світовому ринку високоякісних екологічно чистих біологічних активів і біопродуктів (таблиця 1) [1].

Тому, в останні роки виробництво екологічно чистої продукції є практичною реалізацією у сфері аграрного виробництва концепції сталого розвитку, що передбачає поєднання економічного зростання, соціального розвитку й захисту довкілля як взаємозалежних і взаємодоповнюючих елементів стратегічного розвитку держави, що гарантуватиме населенню високу якість продовольства як важливої складової екологічної і продовольчої безпеки. Про актуальність проблем забезпечення екологічної безпеки України свідчить той факт, що дані проблеми переплітаються з економікою, політикою, культурою, правопорядком, тобто зі сферами життєдіяльності суспільства та обумовлюють об'єктивну необхідність розробки системи заходів як на державному так і на регіональному рівнях. Сьогодні зростання сільськогосподарського виробництва повинне відбуватися на якісно новому рівні - на основіекологічно безпечних технологій. Можливості бухгалтерського обліку в умовах виробництваекологічно чистої продукції рослинництва вимагають додаткового вивчення, необхідна аргументація якісно нового підходу до отримання бухгалтерської інформації, яка використовується дляуправління ефективністю галузі. Слід підкреслити, що суть еколого-біологічного рослинництва − не в спрощенні, а навпаки, в поглибленому проникненні в природу агробіоценозу [2, 3, 4, 5]. Вже розроблено багато біологічних та агротехнічних заходів захисту рослин [2, 3, 6]. Спільними зусиллями генетиків, селекціонерів, біотехнологів виведено багато сортів сільськогосподарську культур, стійких проти шкідників і хвороб, на посівах яких також не треба проводити десикацію та дефоліацію, що находить широке відображення в щорічному каталозі сортів і гібридів зернових, кормових, технічних, плодових і овочевих культур. Все більше застосовуються нові і традиційні агротехнічні прийоми знищення бур'янів, шкідників і збудників хвороб рослин [2, 3, 6]. Та, незважаючи на це, наукові розробки на користь біологічного рослинництва і особливо практичне впровадження його в Україні є поки що недостатніми. Більш

вагомими в цьому відношенні є досягнення в зарубіжних країнах. Так, у США, Німеччині, Голландії, Франції та ін. вирощують багато видів екологічно чистої сільськогосподарської продукції [5].

Таблиця 1

Світовий досвід впровадження різних видів альтернативного рослинництва

Вид альтернативного рослинництва	Особливості застосування	Країни, в яких використовується
Органічне	Біологічніактививирощуютьбеззастосуваннясинтетичнихдобрив, пестицидів, регуляторівросту, тобтоприповнійвідмовівідзасобівхімізації. Європейськетаамериканськебіологічнерослинництводозволяєвикористовуватигній, компости, кістковеборошно, «сирі» породи (доломіт, глауконітовийпісок, крейду, польовийшпат). Для боротьби із шкідниками сільськогосподарських культур застосовують піретрум, часник, тютюновий пил.	США
Органо-біологічне	Прагнення до створення «живого і здорового ґрунту» за рахунок підтримки й активізації його мікрофлори. Із добрив використовують тільки органічні (гній, сидерати) та деякі повільно діючі мінеральні добрива (томасшлак, базальтовий пил). Велике значення надається сівозміні, в якій використовують бобово-злакові травосумішки як зелене добриво.	Швеція Швейцарія
Біодинамічне	Вирощування сільськогосподарських культур проводиться з урахуванням не тільки природних (земних), а й космічних ритмів, оскільки все живе – це добре збалансоване ціле, що перебуває у взаємозв’язку з космосом. Спеціальні біологічні препарати повинні додати рослинам необхідної сили й активізувати певні процеси в ґрунті.	Німеччина, Швеція, Данія
Біологічне (екологічне)	Забезпечує суворeобмеженнязастосуванняпестицидівігнучкевідношення допитанняпромінеральнідобрива, прицьомудозволяєтьсявикористовуватилишеорганічнітанекосичніпрепарати (ефірніолії, порошки, настоїзводоростейтощо). Застосовують ці препарати з урахуванням механічного складу ґрунту та інших умов.	Франція

Слід зазначити, що біологічне (еколого-біологічне, біодинамічне та ін.) землеробство і рослинництво певною мірою повертає людство до традиційного рослинництва і землеробства першої половини XX ст., що свідчить про діалектичний зв'язок розвитку природи і суспільства [2].

Практично біологічне (еколого-біологічне) рослинництво є повторенням попередньої практики рослинництва, але на сучасному − інтенсивному рівні. Звичайно, нині неможливо відтворити втрачені агро ландшафти, однак хоч частково повернути полям і лукам екологічну чистоту − реально і необхідно.

На території України фахівцями ННЦ „Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського” НААН України виділено чотири регіони за придатністю для вирощування екологічно чистої продукції: північно-Полтавський, Вінницько-Прикарпатський, південно-Подільський, північно-східно-Луганський [7].

Перехід України на біологічні основи ведення землеробства, створення та поступове розширення екологічно чистих районів з виробництва сільськогосподарської продукції, широке застосування відповідних альтернативних технологій значно збільшить її можливості у цьому напрямі. Екологічно чиста продукція – це не та продукція, що пройшла лабораторний аналіз і у ній не виявлено ГДК заборонених речовин, а продукція, яка технологічно вирощена на органічній основі без застосування будь-яких синтетичних добрив, хімічних препаратів, отрутохімікатів і відповідає міжнародним стандартам якості [8, 9].

Водночас однією з конкурентних переваг України на міжнародному ринку є найвища у світі забезпеченість родючими чорноземами (30% всього світового запасу) і наявність сприятливих умов для розвитку тваринництва та переробної промисловості в АПК як невід’ємної складової стабілізації економіки країни. Аграрний сектор України має потужний потенціал, який за відповідних умов у 2015 році спроможний забезпечити виробництво 80 млн. т зерна, понад 15 млн. т олійних культур, 4 млн. т м’яса та ін. Україна не тільки може повністю забезпечити продовольчу безпеку держави, але й зробити її одним з найважливіших гравців на світовому аграрному ринку, ситуація на якому продовж останніх років стрімко змінюється і є надто сприятливою для розвитку вітчизняного

аграрного сектору [10].

Необхідність відтворення родючості ґрунтів, охорони навколишнього природного середовища, підвищення ефективності та прибутковості сільськогосподарського виробництва, поліпшення продовольчої безпеки в Україні, виходу на світовий ринок, як виробника й експортера високоякісної екологічно чистої продукції, все це зумовило доцільність впровадження в Україні органічного сільського виробництва, як складової сталого розвитку сільського господарства загалом.

Органічне сільське господарство економічно ефективніше за інтенсивне у середньому на 50% за рахунок ліквідації втрат сільськогосподарської продукції у замкнутому циклі виробництва, вивільнення величезного обсягу резервів природних ресурсів. Саме тому Міністерство аграрної політики у Програмі розвитку села до 2015 року передбачило виділення коштів на фінансування органічного виробництва. Економічна віддача, як правило, наступає через 3-4 роки,залежно від того, які продукти планується вирощувати. Практично в усіх країнах світу, у яких займаються вирощуванням екологічно чистої продукції, господарства субсидуються державою, оскільки там добре розуміють необхідність екологічно чистого харчування для збереження здоров’я та генофонду нації [11,12].

Висновки: Отже,на сьогодні в Україні небезпечна екологічна ситуація. Деградація земель стала прогресуючою, вирішення екологічних проблем вимагає не тільки подолання негативних наслідків виробничої діяльності людей, а й усунення причини економічних негараздів.

Збалансований, ефективний розвиток виробництва екологічно чистих продуктів харчування неможливий без вирішення комплексу еколого-економічних проблем, які можна класифікувати за двома напрямами: по-перше, забезпечення підвищення економічної ефективності виробництва і, по-друге, визначення пріоритетності й ефективності заходів щодо екологізації виробництва. Сучасні наукові підходи дають змогу визначити

основні компоненти відтворювального механізму екологізації виробництва продукції АПК, до яких можуть бути віднесені: відтворення екологічного попиту; екологічно орієнтованої виробничої основи; екологічно орієнтованих людських чинників та мотивів екологізації.

Екологізація виробництва в АПК повинна перешкоджати негативному впливу технологічних процесів на стан навколишнього середовища. Основні завдання екологізації сільського господарства полягають у зниженні техногенного навантаження, підтримці природного потенціалу шляхом самовідновлюваного режиму природних процесів, стимулювання виробництва екологічно чистої продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондур П. О. Екологізація виробництва продукції рослинництва як фактор поліпшення її якості / П. О. Бондур, — Економіка АПК, 2008. – №6. – 39–42 с.
2. Боговін А. В. Трав'янисті біоценози їхнє поліпшення та раціональне використання/ Боговін А. В.,Слюсар І. Т., Царенко М. К. — К.: Аграрна наука, 2005.— 360 с
3. Эрмантраут Е. Р., Міщенко Ю. Г. Післяжнивні сидерати і токсичність ґрунту — 36. наук, праць Уманського ДАУ/ Е. Р Эрмантраут, Ю. Г. Міщенко. — Умань, 2005. — Вип. 61.— 247—251с.
4. Екологія мікроорганізмів / [В. П. Патика, Т. Г. Омельянець, І. В. Гриник, В. Ф. Петриченко]. —К.: Основа, 2007. — 192 с
5. Копитко П. Г. Удобрення плодових і ягідних культур/ П. Г. Копитко. — К.: Вища школа, 2002.—206 с
6. Єщенко В.О. Проблема екологізації та біологізації землеробства та її вирішення. Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету, Агрономія. Вип. 61 / В. О Єщенко., В. П. Опришко. – Умань, 2005. — 194—201с.
7. Бегей С. В., Екологічне землеробство/ С. В. Бегей., І. А. Шувар. – Львів: Новий Світ – 2000, 2007. – 429 с.
8. Шувар І. А. На шляху до біологізації / І. А. Шувар /Агробізнес сьогодні. – 2011. – №1—2. 34—35с.
9. Шувар І. А. Наукові основи сівозмін інтенсивно—екологічного землеробства/ І. А. Шувар. – Львів: Каменяр, 1998. – 224с.
10. Зубець М. В. Економічні аспекти реформування аграрно—промислового комплексу України / М. В. Зубець, М. Д. Безуглий. – К.: Аграр. наука, 2010. – 17с.
11. Екологічні проблеми землеробства: Підручник: В. П. Гудзь, М. Ф. Рибак, С. П. Танчик, І. А. Шувар та ін. / За ред. В. П. Гудзя. – Житомир: Вид—во „Житомирський національний агроекологічний університет”, 2010. – 708 с.
12. Шувар І. А Біологічне землеробство та його перспективи / І. А. Шувар., Б. І. Шувар .—Агросектор, 2007. – № 9. – 18—20 с.

УДК 658.11:338.518

АНАЛІЗ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ, ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

М. І. Розкладай, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто поняття якості продукції, основні фактори, що вливають на неї, головні завдання економічного аналізу якості на підприємствах, показники на яких грунтується цей аналіз, наголошено на важливості аналізу показника сортності продукції. Акцентовано увагу на визначенні якості сільськогосподарської продукії за сучаних умов господарювання та встановлено методичні підходи до порівняння витрат на поліпшення якості продукції з ефетом одержаним від неї. Запропоновано комплкс заходів щодо розвязання проблеми якості продукції в Україні

***Ключові слова**: Якість,технічні, організаційні, економічні і суб'єктивні фактори, спосіб першосортних одиниць, спосіб порівняння відсотків виконання плану у вартісному й натуральному вираженні,спосіб порівняння середньозважених цін*

Постановка проблеми:За сучасних умов господарювання великого значення набуває поліпшення якості продукції. Ті підприємства, які не позбулися старих стереотипів, у тому числі нехтування якістю продукції, нині зазнали відчутних втрат у власних прибутках та конкурентній боротьбі з іноземними виробниками. Проблема якості й конкурентноздатності продукції носить у сучасному світі універсальний характер. Масове виробництво продукції високої якості - один з вагомих критеріїв розвитку будь-якого суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Питанню якості продукції та її аналізу присвячено надзвичайно багато робіт як вітчизняних так і закордонних науковців, а саме А. Фейгенбаума, що є автором теорії комплексного управління якістю, У. Демінга, Д.М. Журана, У.Шухарта. Щодо вітчизняних вчених можна виділити О.М Шпичака, В.М Пархоменка, В.Л Ровенську та багато інших.

Метою даної статті є детальне вивчення поняття якості продукції та визначення важливості її аналізу на підприємствах для ефективної та конкурентоспроможної їх діяльності.

Виклад основного матеріалу: *Якість* – як економічна категорія, відбиває сукупність властивостей продукції, що зумовлюють ступінь її придатності задовольняти потреби людини відповідно до свого призначення.

На якість продукції впливає значна кількість факторів, які діють як самостійно, так і в взаємозв'язку між собою, як на окремих етапах життєвого циклу продукції, так і на кількох одночасно. Всі фактори можна об'єднати в 4 групи: технічні, організаційні, економічні і суб'єктивні.

До технічних факторів належать: конструкція, схема послідовного зв'язку елементів, система резервування, схемні вирішення, технологія виготовлення, засоби технічного обслуговування і ремонту, технічний рівень бази проектування, виготовлення, експлуатації та інші.

До організаційних факторів належать: розподіл праці і спеціалізація, форми організації виробничих процесів, ритмічність виробництва, форми і методи контролю, порядок пред'явлення і здачі продукції, форми і способи транспортування, зберігання, експлуатації (споживання), технічного обслуговування, ремонту та інші.

Організаційним факторам, на жаль, ще не проділяється стільки уваги, скільки технічним, тому дуже часто добре спроектовані і виготовленні вироби в результаті поганої організації виробництва, транспортування, експлуатації достроково втрачають свою високу якість.

До економічних факторів належать: ціна, собівартість, форми і рівень зарплати, рівень затрат на технічне обслуговування і ремонт, ступінь підвищення продуктивності суспільної праці та інше.

Економічні фактори особливо важливі при переході до ринкової економіки. Їм одночасно властиві контрольно-аналітичні і стимулюючі властивості. До перших відносять такі, що дозволяють виміряти: затрати праці, засобів, матеріалів на досягнення і забезпечення певного рівня

якості виробів. Дія стимулюючих факторів приводить як до підвищення рівня якості, так і до його зниження. Найбільш стимулюючим фактором є ціна і зарплата. Правильно організоване ціноутворення взаємопов'язане з підвищенням якості. При цьому ціна повинна покривати всі витрати підприємства на заходи по підвищенню якості і забезпечувати необхідний рівень рентабельності. В той же час вироби з більш високою ціною повинні бути високої якості.

В забезпеченні якості значну роль відіграє людина з її професійною підготовкою, фізіологічними і емоціональними особливостями, тобто мова йде про *суб'єктивні фактори*, які по-різному впливають на розглянуті вище фактори. [1]

Одним із структурних елементів методики економічного аналізу якості продукції є визначення завдань аналізу.

Виділяють такі завдання економічного аналізу якості продукції, як оцінка динаміки показників якості продукції та аналіз браку, дефектів і визначення їхніх причин. Виконання даних завдань є важливим при проведенні економічного аналізу якості продукції, оскільки вони надають інформацію про відхилення від базового рівня показника та причини виникнення бракованої продукції, що надає можливість в майбутньому уникнути даних проблем та підвищити результати діяльності підприємства. [2]

Аналіз якості продукції ґрунтується на системі численних показників, серед яких слід вирізнити загальні й часткові, прямі й побічної дії.

До*загальних* об'єктивних показників якості відносять:

- сортність (легка, харчова, хімічна та інші галузі промисловості);
- марочність (харчова, промисловість будівельних матеріалів);
- вміст корисних речовин або шкідливих домішок (% до загального обсягу або ваги);
- строк служби (ресурс) і надійність;

- визнання одного з часткових показників якості провідним (міцність металів, калорійність харчових продуктів, теплотворність палива тощо).

У процесі аналізу вивчають і такі *побічні* показники якості продукції:

- гарантійний термін роботи, кількість і вартість гарантійних (безкоштовних для споживачів) ремонтів у розрахунку на один виріб;
- наявність рекламацій, їхня кількість і вартість;
- кількість і сума штрафів за поставку неякісної продукції;
- відсоток браку;
- пониження сортності продукції за межами підприємства;
- відсоток повернення продукції для виправлення дефектів;
- відповідність моді;
- наявність і рівень попиту на даний виріб.

Оцінюючи зміну якості продукції на підприємстві, слід віддавати перевагу об'єктивним і кількісним показникам якості, які забезпечують належну точність визначення якості продукції. Найвдалішою ілюстрацією цього може бути аналіз показника сортності продукції. Цей показник використовують для продукції, яка допускає несуттєві відхилення певних ознак і якостей від чинних стандартів і технічних вимог.

Зважаючи на кількість передбачених сортів і співвідношення їх у загальному обсязі виробництва, визначають середній показник сортності як за планом, так і фактично,

Виконання плану за сортністю можна визначити трьома основними способами.

Спосіб першосортних одиниць ґрунтується на обчисленні додаткових посортових перевідних коефіцієнтів, які враховують існуючі цінові співвідношення між окремими сортами. Для цього беруть за базовий найвищий з усіх сортів і розраховують відповідні коефіцієнти діленням ціни кожного сорту на ціну базового сорту.

Далі розраховують середній коефіцієнт сортності множенням посортових коефіцієнтів на відповідну кількість продукції. Отримані

умовні суми продукції треба додати й поділити на загальну кількість продукції.

Спосіб порівняння середньозважених цін. Цей спосіб дає змогу робити розрахунки без попереднього обчислення перевідних коефіцієнтів для кожного сорту. Суть цього способу полягає в розрахунку середньозважених цін. При цьому, якщо фактична середньозважена ціна одного виробу дорівнює плановій або більша за неї, то план за сортністю вважається виконаним.

Це дуже простий спосіб, але він має істотну ваду — його не можна використовувати для розрахунку загального показника по підприємству.

Спосіб порівняння відсотків виконання плану у вартісному й натуральному вираженні. Цей спосіб дає більш високі темпи зростання обсягів у вартісному вираженні , ніж у натуральному , якщо при цьому зростає середня сортність продукції. [3]

Якість продукції, особливо сільськогосподарської, є однією з найскладніших категорій, з якими людство стикається в процесі матеріального виробництва. Рівень якості продукції впливає на ціну, витрати, валове виробництво кінцевої продукції, продуктивність праці, рентабельність, конкурентоспроможність продукції, а в кінцевому підсумку - здоров'я і тривалість життя людини.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність економічної оцінки якості продукції, яка передбачала б порівняння затрат живої та уречевленої праці, використаної на поліпшення якості продукції з ефектом, одержаним від неї.Економічну ефективність виробництва високоякісної продукції слід розраховувати за формулами.

$$Д_в = (\Delta Ц_1 - \Delta C_1) \times П ,$$

$$R = \frac{\Delta Ц_1 - \Delta C_1}{\Delta C_1} \times 100 ,$$

де $Д_в$ - додаткова виручка від реалізації високоякісної продукції, грн;$\Delta Ц_1$ - різниця між ціною 1 т високоякісної продукції й ціною 1 т продукції базисної якості, грн; ΔC_1 - різниця між собівартістю 1 т

високоякісної продукції та собівартістю продукції базисної якості, грн; П - кількість високоякісної продукції, т; R - рентабельність виробництва високоякісної продукції, %

Якість продукції як невід'ємна частина споживаної вартості проявляється на стадії споживання. Об'єктивно ж показники якості продукції можна і слід визначати ще до процесу споживання, на стадії реалізації продукції зі сфери сільського господарства до переробки, або безпосереднього споживача.

Об'єктивність визначення якості продукції особливо ускладнюється останніми роками у зв'язку із подрібненням товаровиробників і збільшенням їхньої кількості, послабленням навиків, потрібних для контролю за якістю реалізованої продукції. Нині в особистих селянських господарствах виробляється близько 80 % молока, 95 - картоплі, 80 - овочів, 50 % м'яса і фруктів тощо. Якісні показники реалізованої товаровиробниками продукції визначають лабораторії заготівельника в більшості випадків практично "наосліп" для здавальника продукції, тому точність визначення їх повністю залежить від сумлінності працівників сировинних лабораторій заготівельних організацій. З метою підвищення об'єктивності обліку кількості та якості реалізованої продукції в Україні неодноразово вносилися пропозиції про необхідність створення безвідомчих лабораторій на базі сировинних лабораторій заготівельника.[4]

Важливе значення у розв'язанні проблеми поліпшення якості продукції має удосконалення обліку вказаних показників. На жаль, навіть наявна інформація по якості певних видів продукції не відображається у звітах господарств. Таке становище, безперечно, ускладнює розробку заходів по поліпшенню якості продукції, встановленню факторів, які впливають на якість. Цим і пояснюється те, що при економічному аналізі виробництва продукції не враховують якість самої продукції.

Також велику роль у забезпеченні якості і, як наслідок, конкурентоспроможності продукції відіграють стандартизація, сертифікація та системи управління якістю продукції.

Висновки: Проблема забезпечення і підвищення якості продукції актуальна для всіх країн і підприємств. Від її вирішення в значній мірі залежить успіх і ефективність національної економіки. При цьому необхідно враховувати те, що підвищення якості продукції – задача довгострокова і безперервна. Рівень якості продукції не може бути постійною величиною. Вироби залишаються технічно прогресивними, зручними, красивими, модними до тих пір, доки їм на зміну не прийдуть нові, ще більш досконалі, що обумовлено науково-технічним прогресом в науці і техніці. Але на кожному часовому етапі якість продукції повинна бути оптимальною, тобто такою, що максимально задовольняє потреби споживачів при відносно мінімальних затратах на її досягнення.

Розв'язувати проблему якості продукції в Україні необхідно комплексними заходами: ліквідувати дефіцит їх шляхом належної пропозиції на ринку, обсягів продукції; досягти необхідної купівельної спроможності населення; забезпечити об'єктивне оперативне визначення якісних параметрів і контролю за якістю; ввести жорсткі штрафні санкції за порушення відповідних вимог, стандартизації продукції; ввести інституцію по захисту прав споживачів; запровадити дієві економічні стимули за поліпшення якості продукції тим виконавцям та за ті фактори, від яких залежить якість продукції на кожному етапі її руху від вирощування до безпосереднього споживача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібник Вид 2–ге / [Костенко Т. Д.,Підгора Є. О., Рижиков В. С., Панков В. А., Герасимов А. А.,Ровенська В. В.] — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 400 с.

2. Кайфман Ю. І. Управління якістю і забезпечення якості: Довідник. / Ю. І. Кайфман — К.: Київ, 1995. — 457 с.

3. Економічний аналіз: Навч. посібник / [М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток]за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — [Вид. 2—ге,]. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.

4. Шпичак О. М. Якість і ціна сільськогосподарської продукції / О. М. Шпичак / Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Економіка, аграрний менеджмент та бізнес. —К.: ВЦ НУБіПУ, 2010. —Вип.154. — Ч.1. — С. 11—19.

УДК 332.33.003.13

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Ю. О. Юськів, студентка
Науковий керівник: к.е.н., доцент Белевят О. А.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто поняття ефективного використання земельних ресурсів, основні фактори, що вливають на це. Наголошено про сучасний стан землекористування. Акцентовано увагу на процесі аналізу,який ґрунтується на системі натуральних і вартісних показників, економічній оцінці землі, зазначено показники рівня інтенсивності використання земельних ресурсів. Запропоновано комплекс заходів щодо розвязання проблеми ефективного використання земельних ресурсів в Україні

Ключові слова: *Економічна ефективність використання земельних ресурсів, система натуральних і вартісних показників, ступінь господарського використання землі, ступінь розораності, ступінь меліорованості, коефіцієнт освоєння землі, питома вага інтенсивних культур*

Постановка проблеми: Українські земельні ресурси налічують понад 60 млн. гектарів, у тому числі 41,1 млн. — сільськогосподарських угідь. Майже 20 млн. гектарів становлять землі недержавних сільськогосподарських підприємств [1].

Ефективне використання земельних ресурсів має винятково важливе значення для сталого розвитку аграрного сектора України. Цьому має бути підпорядковане реформування земельних відносин, на основі якого здійснено перехід до різних форм власності на землю, запроваджено

платне землекористування тощо. Проте в державі поки що не вирішено проблему забезпечення раціонального та екологобезпечного використання земельних ресурсів [2].

Проблема ефективного використання земель сільськогосподарського призначення в Україні дедалі більше ускладнюється. Рівень використання земель в Україні нині настільки критичний, що подальша деградація потенціалу земельних ресурсів у сільському господарстві може мати катастрофічні наслідки, котрі відповідним чином, безперечно, позначаться на загальному рівні продовольчої безпеки країни, здоров'ї нації тощо [3].

Сучасний стан земельних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва є наслідком земельної реформи, у результаті якої значна частина угідь внаслідок реформування сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності на землю, була передана у приватну власність членам цих підприємств, після чого процес реформування земельних відносин дещо призупинився [4].

Гострими є проблеми землекористування в Україні, що зумовлено високим рівнем господарського використання території, значною її розораністю, надзвичайно високою інтенсивністю ерозійних процесів. За останні 30 років площа сільськогосподарських угідь зменшилась в державі на 2 млн. га, з них ріллі на 1 млн. га. При таких темпах третина землі через 25-30 років буде непридатною для сільськогосподарського використання. Щороку в Україні втрачається 600 млн. т ґрунту і до 20 млн. т гумусу, вміст якого в ґрунтах знизився на 20%. Все це є наслідком безвідповідального типу ведення сільськогосподарського виробництва, коли не враховуються еколого-економічні фактори.

Аналіз останніх досліджень та публікацій:Проблемі підвищення ефективності господарювання в аграрному секторі країни присвячені дослідження О.Д.Гудзинського, О.Ю.Єрмакова, С.М.Кваші, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т.Саблука, В.К. Терещенка, О.В.Шкільова, О.М. Шпичака та інших. Вони розглядають земельні ресурси як одну із

складових ресурсного потенціалу, що забезпечує функціонування сільськогосподарських підприємств. Але постійні зміни, які відбуваються в суспільно-економічному житті країни і зокрема, в сільському господарстві, вимагають поглиблених досліджень щодо ефективного використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах.

Метою даної статті є вивчення закономірностей і тенденцій зміни кількісних і якісних показників по рівню забезпеченості та ефективності використання продуктивних земель.

Виклад основного матеріалу:На кожному аграрному підприємстві з урахуванням його конкретних умов необхідно розробити і впровадити систему агрономічних, зооветеринарних, технічних і організаційно-економічних заходів, що забезпечують ефективне використання земельних ресурсів. Важливе місце займають заходи, спрямовані на підвищення потенційних можливостей підприємства щодо збільшення виробництва сільськогосподарської продукції з кожного гектара угідь. На ефективність використання землі впливають рівень розвитку продуктивних сил, ступінь розораності землі, структура посівних площ, частка меліорованих земель у загальній площі сільськогосподарських угідь.

Основні задачі аналізу: вивчити сучасний стан земельного фонду підприємства і виявити можливості кращого його використання.

Аналіз ведеться в динаміці за декілька років, у порівнянні з планом, з середніми показниками господарств району, з даними передового господарства аналогічної спеціалізації, розташованого в схожих природно-кліматичних умовах.

Про економічну ефективність використання землі у сільському господарстві судять на основі системи натуральних і вартісних показників. До натуральних показників відносять: урожайність сільськогосподарських культур; виробництво окремих видів тваринницької продукції на 100 га відповідних земельних угідь. Загалом всі натуральні показники визначення

економічної ефективності використання землі можна згрупувати у вигляді таблиці (таблиця 1)

Таблиця 1

Натуральні показники визначення економічної ефективності використання землі

Показники	Методика розрахунку
1. Урожайність, ц з 1 га	Валовий збір,ц / Площа посіву,га
2. Вироблено в розрахунку на 100 гасільськогосподарських угідь молока, ц	(Валовий надій молока, ц/ Площа сільгоспугідь,га)*100
3. Вироблено в розрахунку на 100 гасільськогосподарських угідь приросту ВРХ, ц	(Приріст ВРХ,ц / Площа сільгоспугідь, га)*100
4. Вироблено в розрахунку на 100 га ріллі приросту свиней, ц	(Приріст свиней,ц / Площа ріллі,га)*100
5. Вироблено в розрахунку на 100 га посівів зернових та зернобобових культур яєць, тис. шт.	(Яйця, тис.шт. / Площа посівів зернових та зернобобових культур,га)*100
6. Вироблено в розрахунку на 100 га посівів зернових та зернобобових культур приросту птиці, ц	(Приріст птиці ,ц/ Площа посівів зернових та зернобобових культур,га)*100

До вартісних показників відносять: виробництво валової продукції в порівнянних цінах, товарної продукції в поточних цінах реалізації, чистої продукції і прибутку в розрахунку на га с.-г. угідь (таблиця 2).

Натуральні показники характеризують продуктивність лише певної частини сільськогосподарських угідь, а вартісні — всієї їх площі. Ці дві групи показників доцільно розраховувати як на гектар фізичної площі, так і з урахуванням грошової оцінки гектара сільськогосподарських угідь, в якій відображена їх економічна родючість[5, с.132].

Таблиця 2

Вартісні показники визначення економічної ефективності використання землі

Показники	Методика розрахунку

1. Вироблено на 1 га сільськогосподарських угідь валової продукції сільського господарства (в порівнянних цінах 2005р.), грн.	Валова продукція сільського господарства (в співставних цінах 2005р.), тис. грн./ Площа сільгоспугідь,га
2. Вироблено на 1 гасільськогосподарських угідь валової продукції сільського господарства (в поточних цінах), грн.	Валова продукція сільського господарства (в поточних цінах), грн. / Площа сільгоспугідь, га
3. Вироблено на 1 гасільськогосподарських угідь валового доходу, грн.	Валовий дохід, грн. / Площа сільгоспугідь, га
4. Вироблено на 1 гасільськогосподарських угідь чистого доходу, тис. грн.	Чистий дохід, грн. / Площа сільгоспугідь, га
5. Одержано з 1 гасільськогосподарських угідь виручки від реалізації сільськогосподарської продукції, тис. грн.	Виручка від реалізації, грн. / Площа сільгоспугідь, га
6. Одержано з 1 гасільськогосподарських угідь прибутку, грн.	Прибуток, грн. / Площа сільгоспугідь, га

При економічній оцінці землі визначають ступінь впливу якості ґрунту на валову продукцію, валовий і чистий дохід, прибуток. Економічну оцінку землі здійснюють у двох напрямах:

- загальна економічна оцінка землі як засобу виробництва;
- окрема оцінка за ефективністю вирощування окремих сільськогосподарських культур.

Підвищення ефективності використання земельних ресурсів є однією з найважливіших народногосподарських проблем, успішне розв’язання якої значною мірою залежить від реалізації господарствами своїх потенціальних можливостей у збільшенні виробництва сільськогосподарської продукції з 1 га землі.

Рівень інтенсивності використання земельних ресурсів визначають за такими показниками:

- ступенем господарського використання землі, яка розраховується діленням площі с.-г. угідь на всю земельну площу господарства;
- ступенем розораності, що обчислюється як частка від ділення площі ріллі і багаторічних культурних насаджень на площу с.-г. угідь;

- ступенем меліорованості як відношення площі меліорованих земель до загальної площі с.-г. угідь;
- питомою вагою інтенсивних культур у загальній посівній площі підприємства;
- коефіцієнтом повторного використання землі, який визначається відношенням посівної площі разом з площею повторних посівів до посівної площі господарства.

Для аналізу землекористування необхідно розрахувати наступні коефіцієнти:

- коефіцієнт освоєння землі, який розраховується відношенням площі с.-г. угідь до загальної земельної площі;
- коефіцієнт розораності сільськогосподарських угідь, який розраховується відношенням площі ріллі до площі с.-г. угідь;
- коефіцієнт використання землі, який розраховується відношенням площі посівів с.-г. угідь до площі ріллі.

Висновки: Організація ефективного використання земельних ресурсів у сільському господарстві потребує застосування стратегічного управління. Тому кожен суб'єкт господарювання має орієнтуватись у своїй діяльності на дбайливе господарське використання обмежених земельних ресурсівшляхом дотримання таких елементів, як: внутрішньогосподарський землеустрій, цільове використання землі відповідно до її господарського призначення, охорона земель та забезпечення екологічної збалансованості землекористування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко А.В. Ефективність використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах: Автореф. дис. к.е.н. 08.00.04/ Національний аграрний університет. – Київ, 2008. – 25 с.
2. Єрмаков О.Ю. Розвиток регіонального ринку оренди сільськогосподарських земель / О.Ю.Єрмаков, А.В. Кравченко // Економіка АПК.-2007.-№6.-С.10-14.

3. Топіха І.Н. Визначення ринкової ціни земель сільськогосподарського призначення в Миколаївській області / І.Н.Топіха, О.Є.Новіков // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірн. наук. пр. Випуск 2009. Дніпропетровськ: ДНУ.-2005.-С.581-586

4. Лисюк О. Окремі аспекти земельних відносин в умовах мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення/ О.Лисюк // Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК. – 2006. - № 13. – С.678-682.

5. Андрійчук В.Г. „Економіка аграрних підприємств": Підручник. - 2-ге вид., доп. і перероб./ К.: КНЕУ, 2002. - 624с.

УДК 633.1.003.13

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА І ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

А. А. Бундук, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н. І.
Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано значення зерна та напрями підвищення ефективності виробництва зерна.

Ключові слова: *ефективність, виробництво, зерно, урожайність, собівартість, рентабельність.*

Актуальність проблеми.Зернове господарство України є стратегічною, ключовою і найефективнішою галуззю народного господарства. Зерно і вироблені з нього продукти завжди були і будуть ліквідними, оскільки вони

становлять основу продовольчої бази і безпеки держави. Від використання державою своїх зернових ресурсів залежить добробут її громадян.

На сучасному етапі розвитку зернопродуктового підкомплексу залишається багато не до кінця вирішених питань стосовно визначення обсягів виробництва зернової продукції, її якості, собівартості тощо, але не менш важливе значення має обґрунтування заходів, які б дозволили суттєво поліпшити ситуацію із просуванням виробленої продукції до кінцевого споживача. Що стосується зернового ринку, то створення ефективної системи управління маркетингом продукції є ключовим

моментом при вирішенні загальної проблеми ефективного функціонування зернового господарства, а також запорукою забезпечення високих кінцевих результатів на підприємствах галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Питанням підвищення ефективності зерновиробництва присвячено багато досліджень провідних вітчизняних вчених економістів:О.М. Алілова , В.Я. Амбросова, Г.В. Коваля,

Г.Є. Мазнєва, П.Т. Саблука, В.М. Трегобчука.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз ефективності виробництва зерна в сільськогосподарських підприємствах та пошук шляхів її підвищення.

Виклад основного матеріалу. Виробництво зерна має вирішальне значення для розвитку всіх галузей сільського господарства. Зернове господарство є основою сільськогосподарського виробництва, а рівень його розвитку – одним з найважливіших показників стану економіки країни, який безпосередньо впливає на добробут населення.

Зерно – цінний і незамінний продукт харчування – становить основу продовольчого фонду, воно необхідне для задоволення потреб тваринництва в концентрованих кормах і важливе як джерело виробництва молока, м’яса, яєць та інших продуктів. Зернове господарство постачає сировину багатьом галузям переробної промисловості і є основою функціонування і розвитку борошномельної, пивоварної,спиртової та інших галузей.

Економічна ефективність виробництва зерна характеризується системою показників, до складу яких входять: урожайність, продуктивність праці, собівартість та ціна реалізації продукції, прибуток на 1 га посівної площі, на 1 ц зерна і на 1 люд.-год., рівень рентабельності виробництва зерна, тощо [3].

В умовах ринкових відносин, коли ціна на ринку продукції формується головним чином через співвідношення попиту і пропозиції,

реально вплинути на підвищення ефективності виробництва зерна та сільськогосподарської продукції в цілому підприємства можуть за рахунок зниження собівартості одиниці виробленої продукції. Для досягнення цієї мети велике значення має своєчасне реагування підприємств на зміну стану операційного процесу. Поряд із загальноприйнятими методами визначення стану доцільно використовувати оціночно-ситуаційний підхід, який не тільки якісно доповнює статистичні та монографічні дані, але й в 6-8 разів скорочує витрати праці [2]. В результаті застосування цього підходу виникає можливість визначити за рахунок чого слід, в першу чергу, починати поліпшення.

Підвищення ефективності зернового господарства також пов'язане з впливом на його розвиток великої кількості факторів: хімізація, меліорація, виведення нових сортів, підвищення загальної культури землеробства. В зв'язку з тим, що перелічені фактори не рівнозначні за ступенем впливу на збільшення виробництва зерна і потребують різних розмірів капіталовкладень та поточних затрат, важливо, куди будуть спрямовані ці капіталовкладення. Труднощі у визначенні економічної ефективності основних факторів, які впливають на ріст урожайності зернових культур, на відмінну від виявлення економічної ефективності різних варіантів проектних рішень в промисловості, коли головне завдання полягає у виборі більш ефективного варіанту, визначення групи показників, полягає в тому, що тут головне завдання встановлює найбільш правильне відношення факторів у комплексі з урахуванням економічної ефективності кожного із них. [4].

Зернопромисловий комплекс являє собою досить складну структуру, в яку, крім зернового господарства, входять борошномельна, круп'яна, комбікормова, хлібопекарська та інші галузі промисловості. Тому концепція його розвитку передбачає модернізацію всіх галузей і складових, удосконалення економічних і технологічних зв'язків між ними, їх збалансований розвиток, кооперування виробництва, використання

найновіших технологій, збільшення асортименту і поліпшення кінцевої продукції, підвищення економічної ефективності її виробництва і зниження цін на неї.

Ефективність виробництва зерна визначає його конкурентоздатність, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, тобто здатність до розширеного відтворення, зростання обсягів виробництва, збільшення кількості робочих місць, підвищення заробітної плати працівників та інше.

Важливим напрямком підвищення економічної ефективності зернового виробництва є також поліпшення якості зерна, особливо за рахунок використання сильних і твердих сортів пшениці з високим вмістом білка і клейковини.

Виконання всіх процесів виробництва та реалізації зерна пов‘язане з використанням матеріально-технічних ресурсів. Їх рівень, повнота забезпечення та ефективність використання багато в чому визначає рівень як окремих показників так і ефективність виробництва в цілому. Слід відмітити, що підприємства з високим рівнем ресурсного забезпечення виробництва зерна спроможні впроваджувати у виробництво прогресивні технології виробництва, з використанням високоякісного посівного матеріалу сучасних сортів і гібридів, широкого застосування добрив та новітніх засобів захисту рослин, сучасних технологій післязбиральної обробки та зберігання врожаю, що забезпечує високу ефективність виробництва зерна і найбільш вигідні схеми збуту продукції та в підсумку розширене відтворення їх капіталу. Підприємствам з задовільним рівнем ресурсного забезпечення пошук шляхів до поліпшення економічної ситуації потрібно виконувати створенням умов для оптимального забезпечення ресурсами вирішальних складових виробничого процесу, як основних передумов здійснення успішної виробного-комерційної діяльності, залучення основних засобів та коштів для фінансування матеріальних та нематеріальних витрат при реалізації процесу виробництва та збуту зерна. Наявність у господарстві ресурсного

забезпечення яке дозволяє застосовувати повну систему удобрення та комплексну систему захисту рослин підвищує реалізацію біопотенціалу зернових культур на 20 % [5]. За сприятливих кліматичних умов навіть помірніші, науково обґрунтовані за вмістом поживних речовин дози внесення добрив, при дробному способі їх внесення, забезпечують суттєву прибавку як урожайності, так і якості отриманої продукції. Нажаль, сучасне землеробство в Україні залишається недостатньо захищеним від несприятливих погодних умов. Одним з перспективних напрямків покращення виробництва продукції рослинництва є створення систем зрошення полів. Незважаючи на необхідність великих капіталовкладень для створення таких систем, вони спроможні в певній мірі компенсувати неякісне виконання підготовки ґрунту до посіву, порушення оптимальних строків та якісних показників сівби, в значній мірі замінити технічні засоби для внесення добрив, хіммеліорантів, пестицидів, гербіцидів та підвищити ефективність їх використання, захистити посіви від пізніх весняних заморозків та літньої засухи і суховіїв. Таким чином вкладання коштів у створення зрошувальних систем в значній мірі підвищує ефективність ресурсного забезпечення виконання всіх операцій вирощування продукції рослинництва.

Висновки: Отже, основним напрямком підвищення ефективності виробництва зерна є інтенсифікація його виробництва на основі внесення оптимальної кількості органічних, мінеральних добрив, розширення посівів високоврожайних сортів і гібридів, використання інтенсивних інноваційних технологій, ресурсне забезпечення виробництва, застосування прогресивних форм організації і оплати праці з урахуванням кінцевого результату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Обелець О.С. Економічна ефективність зернового виробництва в Ук раїні / О.С.Обелець. Економіка АПК.− 2003. − № 10. – С. 59-61.
2. Андрущенко Т.С. Шляхи підвищення урожайності та зниження собівартості зерна ячменю / Т.С. Андрущенко. – Х.– 2007. – С. 72–73.

3. Коваль П.В. Ефективність функціонування аграрних підприємств в умовах зміни темпів і пропорцій відтворення ресурсного потенціалу // П.В. Коваль. Економіка АПК. − 2005. − № 8. –С. 45-52.

4. Галушко В.П. Виробнича економіка: [Підручник.] / В.П. Галушко. – В., – 2005. - 400 с.

5. Рябчик І.В. Нові підходи до аналізу ефективності сільськогосподарських підприємств / І.В Рябчик . Економіка АПК : Міжнародний науково-виробничий журнал. - 2004. -№ 3. - с. 101-108.

УДК 633.1:338.432

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ ЗА РАХУНОК ЗАСТОСУВАННЯ ҐРУНТОЗАХИСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ю. О. Біла, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н. І.
Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано методи, за допомогою яких можна покращити ефективність виробництва соняшнику за допомогою ґрунтозахисних технологій. Надані відповідні рекомендації.

Ключові слова: *ефективність, виробництво, соняшник, ґрунтозахисні технології, підвищення ефективності.*

Актуальність проблеми. Україна займає одне з провідних місць серед держав, які сіють соняшник, виробляючи щорічно близько 10% насіння соняшнику у світі. Ринок його насіння в країні розгалужений та різноманітний, що зумовлено великою площею посівів та популярністю культури, сприятливими природно-кліматичними умовами вирощування та високим потенціалом урожайності, попитом на сировину. Особливо це стосується Південного регіону та його областей, які відносяться до найбільш сприятливих зон вирощування цієї культури.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями підвищення ефективності виробництва технічних культур присвячені роботи таких учених-

економістів як: В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, П.І.Гайдуцький, В.І. Мацибора, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, В.В. Юрчишин та інші.

Мета. Метою роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад і перспективних практичних напрямів підвищення економічної ефективності виробництва соняшнику в сільськогосподарських підприємствах на основі застосування ґрунтозахисних технологій.

Викладення основного матеріалу. Ґрунтозахисна технологія – це така технологія, коли:

- на поверхні ґрунту після збирання залишаються рослинні рештки культурних рослин (не менше як 30%) без наступного загортання;
- здійснюється посів в необроблений ґрунт, вкритий рослинними рештками культурних рослин-попередників;
- обробіток ґрунту проводиться тільки в зоні загортання насіння висівним апаратом (у рядку).

Ґрунтозахисна технологія відкриває шлях до повноцінного використання таких переваг:

- скорочення витрат на придбання та експлуатацію техніки, зменшення зносу машин;
- зменшення витрат палива, добрив;
- зменшення ущільнення ґрунту під впливом техніки;
- зменшення водної та вітрової ерозії;
- підвищення родючості ґрунту за рахунок збільшення вмісту гумусу, мікроелементів, вуглецю, азоту;
- стабільні врожаї;
- економія робочого часу;
- поліпшення інфільтрації води у ґрунті, краще насичення ґрунту вологою;
- зростання біологічної активності у ґрунті і на полях;
- поліпшення стану довкілля за рахунок зменшення вносу гербіцидів та добрив з полів [1].

Посів без обробітку ґрунту(нульовий обробіток, прямий посів, безорний посів) – це класична ґрунтозахисна технологія, за якої ґрунт залишається незайманим від збирання попередників до посіву нової культури. Цілковитий спокій ґрунту може бути порушений лише інжекторним внесенням добрив у рідкій формі.

Мінімальний обробіток – це технологія, яка передбачає один (дисконтування після збирання) або два (рихлення чизельним плугом восени плюс дискова борона або культиватор навесні) обробіток ґрунту. Сюди ж належить так зване «мульчування», коли рослинні рештки подрібнюються і частково згортаються у ґрунт комплексними (інтегрованими) агрегатами.

Гребенева технологія сприяє тому, що ґрунт залишається незайманим і під час нульового обробітку, але посів проводиться у гребені, сформованому спеціальним обладнанням восени або в період вегетації при міжрядній культивації. Гребеневий обробіток добре підходить для полів, що утворюють схил, особливо за наявності слабко дренованого ґрунту. Дещо підняті гребені борозен краще прогріваються ранньою весною. Це тепло просушує ґрунт у борозні, що сприяє посівові. Система гребеневого обробітку ґрунту – це чудова методика для ґрунтів, які містять надто багато вологи на момент обробітку ранньою весною. Усі варіанти ґрунтозахисних технологій при їх впровадженні вимагають ретельної підготовки та цінного комплексу організаційних заходів. Першим кроком для нових технологій має бути всебічний аналіз агротехнічної ситуації в господарстві та ретельний розрахунок [2]. Для впровадження ґрунтозахисної технології необхідно:

- скласти точні характеристики ґрунтів, дані щодо рівня pH, вмісту гумусу та поживних речовин. Отримавши ці дані, можна точніше провести вапнування внесеного фосфору , калію, створити необхідний агрофон для майбутнього посіву;

- визначити ступінь ущільнення на різних ділянках поля. Найшвидше, у різних місцях буде різне ущільнення (яскраво виражені автомобільні колії, зони розворотів, розвантаження, заправки). Зони дуже сильного ущільнення рекомендується обробляти дисковою бороною або навіть переорювати;

- заміряти перепади рівнів на полях, визначити ділянки найуразливіші для ерозії. Саме тут ґрунтозахисна технологія виявиться дуже доречна. Треба спланувати напрямки посіву, щоб рядки лягали перпендикулярно до напряму схилу. Таким чином, рядки утворюють немовби мікродамби на шляху потоків води, що збігають з вершин пагорбу;

- провести інвентаризацію наявних тракторів і агрегатів;

- проаналізувати сівозміну. Після низки попередників (що не залишають великої кількості рослинних решток) на деяких культурах дещо простіше переходити до ґрунтозахисних технологій;

- проаналізувати стан тваринницьких ферм та інтенсивність розвитку тваринництва, розрахувати очікуваний урожай кормових культур, органіку вивозити лише туди, де вона загортатиметься у ґрунт, тобто на поля з мінімальним обробітком;

- перебачити строки початку і завершення робіт, спланувати площі під посів;

- розробити стратегію боротьби з бур'янами та шкідниками. Для чого вносити гербіциди навесні, особливо універсальний гербіцид «Раундал» восени або навесні, ґрунтовний гербіцид вибіркової дії «Харнес»;

- уважно розрахувати економічний ефект.

Висновки. Таким чином, можемо стверджувати, щоґрунтозахисна технологія відкриває шлях до повноцінного використання таких переваг як, наприклад,зменшення водної та вітрової ерозії, економії робочого часу, приносить стабільні врожаї, зниження собівартості, що прямо впливає на підвищення економічної ефективності виробництва соняшнику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванова Н.А. Ефективність виробництва товарного насіння соняшнику / Іванова Н.А.//Економіка АПК.— 2004.— №6.—С. 33—35
2. Андрійчук В.Г. Теоретико—методологічне обґрунтування ефективності виробництва /В.Г. Андрійчук // Економіка АПК.—2005.—№5.— С. 52—62.
3. Єрмаков О.Ю. Економічний розвиток аграрних підприємств в умовах ринкової трансформації/ О.Ю. Єрмаков, О.Г. Баранов, О.В. Олійник // Вісник аграрної науки Причорномор'я.— 2005.—№4(32).— С. 23—33.
4. Мацибора В.ІФ. Економіка сільського господарства: Підручник/ Мацибора В.І.— К.:Вища шк.., 1994.—415с.

УДК 631.354:631.145

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. Г. Побережник, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н.І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано ефективність використання основних засобів сільськогосподарського підприємства та окреслені шляхи її підвищення.

Ключові слова: *основні засоби, ефективність, фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність.*

Актуальність проблеми.Підприємство - основна господарська ланка народного господарства країни, від результатів господарювання яких залежить економічний розвиток держави в умовах ринкових відносин. Основою функціонування будь-якого підприємства є його забезпеченість основними засобами, ефективність використання яких забезпечує стійкий фінансовий стан, значне місце в народному господарстві та конкурентоспроможність на ринку.

Аналіз досліджень та публікацій.Проблема ефективного використання основних засобів і виробничих потужностей підприємств

посідає чільне місце у дослідженнях таких українських вчених-економістів як А.І. Абрамов, С.Ф. Покропивний, Л.О. Пашнюк, П.Т. Саблук, А.М.Турило, О.М. Федорчук. Але для практичного вивчення потрібно більш поглиблене дослідження цього питання на рівні окремого підприємства.

Мета статті. Проаналізувати ефективність використання основних засобів приватного сільськогосподарського підприємства «Дмитрівка» Березанського району Миколаївської області та напрямки підвищення ефективності їх використання.

Виклад основного матеріалу.Розвиток ринкових відносин в Україні підвищує рівень відповідальності суб'єктів господарювання за результатами своєї діяльності, які значною мірою залежать від забезпечення основними засобами, їх технічного стану та ефективності використання. Тому будь-яке підприємство незалежно від організаційної форми та виду діяльності повинне постійно розглядати рух своїх основних засобів, їх склад та стан, ефективність використання. Дана інформація дозволяє підприємству знайти шляхи та резерви підвищення ефективності використання основних засобів, а крім того вчасно виявити та скоригувати негативні відхилення, які в подальшому можуть спричинити серйозні наслідки для успішної діяльності підприємства.

Основні засоби є одним з найважливіших елементів виробничого процесу, тому з приводу цього на економічних теренах постійно триває дискусія стосовно тлумачення поняття «основні засоби». Основні засоби - це активи підприємства, які мають вартісну оцінку, не втрачають матеріально-речову форму в процесі експлуатації, використовуються в процесі виробництва більше одного року або операційного циклу, переносять свою вартість у вигляді амортизаційних відрахувань на новостворений продукт, використання яких, як очікується, принесе підприємству певну економічну вигоду [1, с.131].

Основні засоби відіграють значну роль у процесі праці, так як вони у своїй сукупності утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничу потужність підприємства. Протягом тривалого періоду основні засоби надходять на підприємство і передаються в експлуатацію; зношуються в результаті експлуатації; піддаються ремонту, за допомогою якого відновлюються їх фізичні якості; переміщуються всередині підприємства; вибувають з підприємства внаслідок недоцільності подальшого застосування.

Поінформованість про наявність засобів праці та постійний контроль за їх ефективним використанням мають велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства.

Джерелами інформації для проведення аналізу є бізнес-план підприємства, план технічного розвитку підприємства, баланс та додаток до балансу, звіт про наявність та рух основних засобів, баланс виробничої потужності, дані про переоцінку основних засобів, проектно-кошторисна та технічна документація.

Ефективність використання основних засобів можна виявити за допомогою показників фондовіддачі, фондомісткості та рентабельності.

Фондовіддача - відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних виробничих засобів.

Фондовіддача показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі засоби, тобто ефективність вкладення цих коштів.

Фондомісткість продукції – величина, обернена фондовіддачі. Вона показує частку вартості основних засобів, що припадає на кожну гривню продукції, що випускається.

При розрахунку показників фондовіддачі вихідні дані необхідно привести в порівняльний вигляд, тобто обсяг продукції необхідно скоригувати на зміну оптових цін і структурних змін, а вартість основних засобів - на їх переоцінку.

Для прикладу, проведемо аналіз ефективності використання виробничих фондів ПСП «Дмитрівка» протягом 2008-2010 років. Основною метою діяльності підприємства є здійснення господарської діяльності на отримання прибутку та досягнення позитивного соціального ефекту.

Таблиця 1

Забезпеченість та ефективність використання виробничих засобів ПСП «Дмитрівка» Березанського району*

Показники	Роки			Зміни за період	
	2008	2009	2010	абсолютні	%
Вартість валової сільськогосподарської продукції у порівнянних цінах 2005р, тис. грн	3893,09	4109,72	4535,53	642,44	116,50
Середньорічна вартість виробничих основних засобів сільськогосподарського призначення, тис. грн	2362,50	3195,50	3823,00	1460,50	161,82
Фондозабезпеченість виробництва на 100 га ріллі, тис. грн	56,45	74,57	89,22	32,77	158,05
Фондоозброєність одного працівника, тис. грн	29,53	39,45	47,79	18,26	161,84
Фондовіддача на одиницю вартості основних засобів, грн	1,65	1,29	1,19	-0,46	71,99
Фондомісткість продукції, грн	0,61	0,78	0,84	0,24	138,90
Рентабельність основних виробничих засобів, %	34,29	25,63	100,78	66,49	293,90

*Розраховано на основі статистичної інформації ПСП «Дмитрівка»

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зробити наступні висновки, що ПСП «Дмитрівка» ефективно використовує свої виробничі засоби сільськогосподарського призначення. Але спостерігається зниження деяких показників ефективності, це, передусім, підтверджує зменшення показника фондовіддачі на одиницю вартості основних засобів на 28 % та зростання фондомісткості на 38,9%, тобто на одиницю виробленої продукції припадає більше вартості основних засобів, хоча

фондозабезпеченість і фондоозброєність зростають. При цьому головною причиною зниження фондовіддачі – є неефективне використання основних засобів (простої обладнання, низький коефіцієнт змінності та ін.).

Для усунення даної причини та отримання відчутних результатів у діяльності підприємства повинні бути розроблені конкретні засади, спрямовані на поліпшення використання основних засобів, практичне застосування яких дасть змогу використовувати наявні на підприємствах резерви підвищення їх ефективності.

Пріоритетне значення серед таких заходів повинно бути відведено своєчасній заміні і мобілізації морально застарілого устаткування, організації прискореного введення в експлуатацію придбаної нової техніки; удосконаленню організації матеріально-технічного забезпечення підприємств та технічного обслуговування сучасних систем машин; запровадження прогресивних форм організації виробництва і праці; застосування сучасних ефективних систем матеріального стимулювання робітників; залучення інвестиційних ресурсів вітчизняних і зарубіжних інвесторів для модернізації матеріально-технічної бази підприємств; широке застосування лізингових операцій.

Практична реалізація окреслених заходів на підприємствах позначиться на їх економічній діяльності і сприятиме підвищенню інтенсивності виробництва, що є важливою передумовою збільшення обсягів випуску продукції, яка користується попитом на ринку без додаткових капітальних вкладень, що особливо важливо в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів.

Серед напрямів підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах чільне місце повинно бути відведено заходам, спрямованим на поліпшення їх екстенсивного використання. Зокрема таким, які спрямовані на підвищення змінності роботи устаткування. Підвищення змінності роботи устаткування є важливим фактором зростання обсягів виробництва продукції і підвищення ефективності

використання основних засобів. У зв'язку з цим, на підприємствах необхідно домагатися оптимальної структури складових засобів праці, досягнення пропорцій між робочою силою і відповідними видами машин і устаткування, тобто повинна зростати питома вага прогресивного нового устаткування, удосконалюватись організація функціонування виробничої інфраструктури, що сприятиме поліпшенню технічного обслуговування основних підрозділів підприємства, перерозподілу працюючих в його межах, вивільненню робітників в допоміжних виробництвах і залучення їх після відповідної підготовки до роботи в основних цехах, щоб підвищити змінність наявного у них устаткування.

Поліпшення інтенсивного та екстенсивного використання основних засобів підприємств безпосередньо позначається на зниженні собівартості виготовлюваних виробів за рахунок економії на умовно-постійних витратах, а в кінцевому підсумку це дає змогу збільшити прибуток підприємств та підвищити рентабельність їх діяльності [3, с.62].

Висновок. Таким чином, діяльність будь-якого підприємства значною мірою залежить від використання наявних основних засобів.Тому робота підприємства повинна бути спрямована на підвищення ефективності використання основних засобів, оскільки за сучасних умов господарювання забезпечення відповідних темпів розвитку та підвищення ефективності виробництва можливе лише за умови кращого їх використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колеснік Я. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування / Я. Колесник // Збірник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2009. — №4. – С.130—133.
2. Кузьмін О. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства / О. Кузьмін // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. — №20(9). –С.240—245.
3. Олійник Т. Інтенсифікація відтворення основних засобів аграрного виробництва / Т. Олійник // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. — №2(10). – С.61—65.

УДК 631.354:631.145

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Т. Є. Бережнова, магістрант
Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н. І.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті наведені шляхи підвищення та покращення ефективності використання основних засобів.

Ключові слова: *основні засоби,фондовіддача, ефективність, фондомісткість, експлуатація.*

Актуальність проблеми. Основні засоби складають основу матеріально-технічної бази більшості підприємств, адже саме вони мають найбільшу питому вагу у структурі активів підприємства. Відповідно, управлінські рішення щодо ефективності використання основних засобів мають значний вплив на загальні показники діяльності підприємства, в тому числі продуктивність праці, собівартість виробництва, рентабельність. Проте,основні засоби сільськогосподарських підприємств знесилені на 50 - 60 %. Але ресурсів для їх оновлення недостатньо. Єдиний шлях для підвищення ефективності використання основних засобів – пошук внутрішніх ресурсів. Саме тому визначення шляхів підвищення ефективності використання основних засобів залишається актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Проблемам підвищення ефективності використання основних засобів присвячено багато наукових праць вітчизняних учених, серед яких роботи Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Кірейцева Г.Г., Кузьмінського А.М., Огійчука Н.Ф., Сопко В.В., та інші. Проте, не зважаючи на наявні багаторічні напрацювання та науковий досвід щодо питань підвищення ефективності основних засобів, ще досить багато питань у цій сфері залишаються не вирішеними та потребують, на наш погляд, подальшого вивчення, дослідження й вдосконалення.

Постановка проблеми. Метою даного завдання виступає висвітлення шляхів та методів підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Виклад основного матеріалу. Економічна діяльність підприємств в Україні відбувається в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, що обумовлює необхідність раціонального використання наявних у них основних засобів. Отже, перед підприємствами стають завдання підвищення використання наявних основних засобів і насамперед їх активної частини, за рахунок підвищення рівня інтенсивного їх використання.Пріоритетне значення серед таких заходів повинно бути відведено своєчасній заміні і мобілізації морально застарілого устаткування, організації прискореного введення в експлуатацію придбаної нової техніки; удосконаленню організації матеріально-технічного забезпечення підприємств та технічного обслуговування сучасних систем машин; запровадження прогресивних форм організації виробництва і праці; застосування сучасних ефективних систем матеріального стимулювання робітників та інженерно-технічних працівників; залучення інвестиційних ресурсів вітчизняних і зарубіжних інвесторів для модернізації матеріально-технічної бази підприємств; широке застосування лізингових операцій.

Одним з найбільш важливих завдань розвитку підприємства є забезпечення виробництва насамперед за рахунок підвищення його ефективності і більш повного використання внутрішньогосподарських резервів.

Поліпшення використання основних засобів с одним із важливих напрямів підвищення ефективності виробництва. Характеристика цього процесу повинна супроводжуватись належною оцінкою. Для проведення кількісної оцінки використання основних засобів необхідно застосовувати систему показників. Для ґрунтовної аналітичної оцінки систему показників можна розділити на дві групи: узагальнюючі та часткові.

Зупинимось на особливостях формування і характеристиці сфери дії кожної групи показників.

Узагальнюючі показники мають забезпечити отримання достатньої кількості інформації, на основі якої можна зробити висновки про ефективність використання всієї сукупності основних засобів підприємства та виявити наявні резерви поліпшення їх використання.До узагальнюючих показників відносять:

- фондовіддачу,
- фондомісткість,
- рентабельність виробництва,
- коефіцієнт використання виробничої потужності підприємства.

До часткових показників оцінки використання основних засобів переважно належать натуральні показники та коефіцієнти, за допомогою яких можна здійснити оцінку ефективності використання окремих груп основних засобів підприємства, а також оцінку їх використання в окремих підрозділах підприємства. Разом з цим, ці показники поділяють на дві групи: екстенсивного та інтенсивного використання основних засобів.

Основними напрямками підвищення ефективності використання основних засобів підприємства є такі:

• екстенсивний, до якого належить в основному збільшення часу роботи основних засобів.

• інтенсивний, до якого належить підвищення віддачі засобів праці на одиницю часу.

Найважливіші шляхи підвищення ефективності використання основних активів підприємства:

- поліпшення складу, структури і стану основних засобів підприємства;
- удосконалення планування, управління і організації праці та виробництва;

- зниження фондомісткості, підвищення фондовіддачі та продуктивності праці на підприємстві;

- підвищення та розвиток матеріального та морального стимулювання праці.

Однією з головних умов підвищення ефективності відтворювальних процесів є оптимальність термінів експлуатації основних фондів, і передусім активної їх частини, відповідно до первинного технологічного призначення. При цьому як скорочення, так і подовження терміну експлуатації по-різному впливають на ефективність відтворення та використання знарядь праці.

Скорочення термінів експлуатації основних засобів, з одного боку, уможливлює прискорення їх оновлення, зменшення морального старіння, зниження ремонтно-експлуатаційних витрат, а з іншого, — зумовлює зростання собівартості продукції за рахунок амортизаційних сум, потребує більших за обсягом інвестиційних ресурсів для нарощування виробничих потужностей машинобудування.

Подовження періоду функціонування основних засобів дає змогу зменшити обсяг щорічної заміни спрацьованих засобів праці й за рахунок цього спрямовувати більше ресурсів на розширене відтворення, але при цьому знижується загальна продуктивність діючих основних засобів.

Саме тому терміни експлуатації машин і устаткування мають бути оптимальними, тобто такими, що забезпечують найменші витрати суспільної праці на їх виготовлення і використання у виробничому процесі протягом усього періоду їх функціонування.

Результати соціологічних досліджень свідчать, що найістотніше на економічно доцільний термін експлуатації впливають щорічні амортизаційні відрахування та середньорічні ремонтні витрати. Це дає можливість застосувати на практиці дуже простий метод оптимізації

термінів експлуатації шляхом мінімізації сумарної величини цих економічних показників використовуючи графічний спосіб.

Розширити відтворення основних засобів можна за допомогою таких заходів:

- технічного переозброєння діючого підприємства;
- реконструкції виробництва;
- розширення виробничих потужностей підприємства;
- нового будівництва технологічно завершених виробничих потужностей та підрозділів підприємства.

Висновки. Таким чином на підвищення ефективності використання основних засобів потрібно вирішити задачі їх відтворення, поліпшення їх складу, та їх структури, удосконалення управління і організації праці, підвищення та розвиток матеріального та морального стимулювання праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колеснік Я. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування / Я.Колесник // Збірник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2009. — №4. – С.130—133.

2. Кузьмін О. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства / О. Кузьмін // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. — №20(9). – С.240—245.

3. Олійник Т. Інтенсифікація відтворення основних засобів аграрного виробництва / Т. Олійник // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. — №2(10). – С.61—65.

УДК: 657:504:63

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ І НЕОБХІДНІСТЬ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Р. Є. Нікітіна, студентка
Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти екологічного аудиту в Україні. Обґрунтовано необхідність проведення екологічного аудиту у сільському господарстві як засобу охорони земель. Визначено основні проблеми та напрями їх подолання на шляху впровадження екологічного аудиту у сільськогосподарську діяльність.

Ключові слова: *екологічний аудит, екологічні проблеми, навколишнє середовище, сільське господарство.*

Вступ. Останнім часом негативна дія погіршення стану навколишнього середовища стає більш відчутною у всіх сферах суспільного життя. Екологічні проблеми України загалом не відрізняються від світових проблем: зміна клімату, забруднення атмосфери, забруднення вод важкими металами і хімічними сполуками, виснаження ґрунту, зниження здатності природного середовища до самоочищення і самовідновлення, утворення збудників нових захворювань тощо.

Актуальність. Марнотратний характер природокористування постійно породжує нові екологічні проблеми, що свідчить про кризовий стан нинішньої державної політики у цій сфері. Окрім того, загостренню екологічної обстановки в Україні сприяють: прогресуючий фізичний та моральний знос основних виробничих фондів, повільна заміна застарілих та екологічно шкідливих технологій, скорочення випуску спеціалізованого обладнання для захисту навколишнього середовища. В цих умовах постає гостра необхідність застосування екологічного аудиту як засобу забезпечення охорони навколишнього природного середовища, в тому числі і екоаудиту на сільськогосподарських підприємствах – з метою забезпечення охорони земель, як одного з найважливіших компонентів природного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі розгляду особливостей проведення екологічного аудиту присвятили роботи такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Т.П. Галушкіна, Т.В. Гусєва, С.Ю. Дайман, Т.А. Іванова, С.В. Макаров, Й.Д. Маяков, Ю.М. Саталкін, Г.П. Сєров, В.Л. Сидорчук, В.Я. Шевчук та ін.

Науковому дослідженню еколого-економічних проблем землекористування присвячені роботи: І.К. Бистрякова, О.Ф. Балацького, Я.В. Коваля, В.І. Павлова, І.А. Розумного, М.Г. Ступеня та ін.

Водночас існує суперечлива тенденція у проведенні досліджень з питань екологічного аудиту: цій проблемі приділялося більше уваги у період прийняття Закону України «Про екологічний аудит» та на початкових етапах його застосування (2004-2006 роки), а сьогодні, коли екологічні проблеми набувають все більшого значення, про цей вид аудиту, як один зі шляхів вирішення екологічного питання, майже забули. Враховуючи реальні можливості застосування екоаудиту у вирішенні екологічних проблем, в тому числі й тих, що стосуються сільськогосподарської галузі, вважаємо необхідним проведення досліджень у цьому напрямку.

Метою статті є розгляд сутності екологічного аудиту, його практичного застосування в Україні і обґрунтування необхідності проведення екоаудиту в сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу. Для України поняття «екологічний аудит» є відносно новим, тоді як у високорозвинених країнах світу воно відоме вже упродовж 20–30 років і набуло великого поширення.

Проте, останнім часом законодавча й виконавча влада України почала робити певні кроки у створенні і розвитку засад упровадження екологічного аудиту як виду діяльності.

По-перше, екологічний аудит визнано в Україні одним із пріоритетних напрямів державної політики в галузі охорони довкілля, використання ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

По-друге, Держстандартом України затверджено і введено в дію як офіційне видання збірник стандартів ДСТУ ISO 14001-97, 14004-97 (Системи управління навколишнім середовищем) і ДСТУ ISO 14010-97, 14011-97, 14012-97 (Настанови щодо здійснення екологічного аудиту) відповідно до міжнародних стандартів ISO серії 14000.

По-третє, екологічний аудит внесено до переліку пріоритетних заходів Концепції сталого розвитку України, Національної програми екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро, інших державних екологічних програм [1].

Таким чином, вжиті державою правові заходи створюють умови для здійснення екологічного аудиту в Україні, що підтверджується прийнятим у 2004 році Законом України «Про екологічний аудит».

Відповідно до цього закону, екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що передбачає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту [2].

Предметом розгляду при проведенні екологічного аудиту є:

- види діяльності, які пов'язані з охороною навколишнього природного середовища, природокористування;
- стан навколишнього середовища на виробничому чи природному об'єкті;
- системи управління оточуючим середовищем;
- додержання природоохоронного законодавства та обумовлених екологічних вимог;
- використання екоресурсів;
- процес поводження з відходами;

• фінансові ризики, які пов'язані з відповідальністю за порушення обумовлених екологічних вимог [3].

Основною метою реалізації Закону «Про екологічний аудит» є забезпечення додержання законодавства про охорону навколишнього природного середовища в процесі господарської та іншої діяльності [2].

На нашу думку, цей же Закон сам обмежує власну ефективність і не дозволяє досягнути головної мети екологічного аудиту оскільки обмежує коло підприємств, на яких повинен проводитися обов’язковий екологічний аудит (тільки підприємствами, які перебувають у стані банкрутства, приватизації, передачі в оренду, екологічному страхуванні та у інших випадках). Додамо, що переважна більшість підприємств, які завдають найбільшої шкоди природному середовищу, давно вже є приватизованими і вони не зацікавлені у впровадженні екологічно чистих технологій, будівництві високоефективних очисних споруд. Власникам підприємств вигідніше платити за забруднення навколишнього середовища і розміщення відходів, ніж дотримуватися усіх нормативів природоохоронного законодавства.

Отже, можна зробити висновок, що на сьогодні назріла гостра необхідність в удосконаленні Закону «Про екологічний аудит», у внесені до нього ряду доповнень та змін. Зокрема вважаємо, що необхідно і доцільно забезпечити обов’язковість проведення екологічного аудиту на всіх підприємствах, які становлять екологічну небезпеку, незалежно від їх форм власності; законодавчо закріпити обов’язковість виконання рекомендацій екологічного аудиту.

Негативним у розвиткові екологічного аудиту є низька поінформованість українців з таким видом підприємницької діяльності (рис.1).

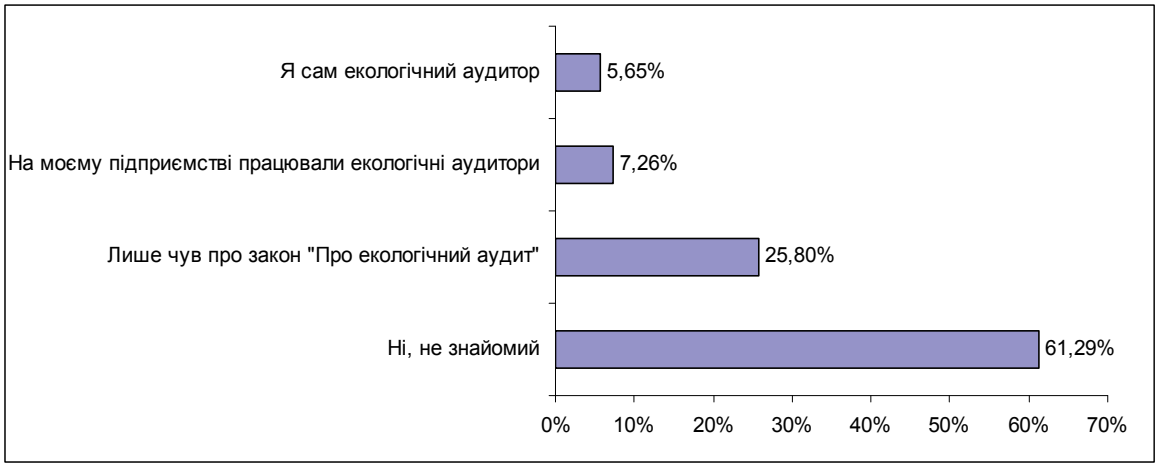

Рисунок 1. **Відсоток респондентів, які відповіли на запитання «Чи знайомі ви з екологічним аудитом?»***

* Розроблено автором з використанням матеріалівопитування, проведеного на сайті http://otvet.mail.ru [4]

Процедура екологічного аудиту і є прикладом реалізації одного з міжнародних стандартів забезпечення прав людини на екологічно безпечне існування. Отже, запроваджуючи екологічний аудит, Україна не тільки декларує своє право на входження у європейську спільноту, а й підтверджує свої наміри практичними діями.

При аналізі екологічного аудиту в основному увага звертається на промислові підприємства, що обґрунтовано, адже саме ці суб'єкти господарювання є найбільшими забруднювачами навколишнього природного середовища. Однак екологічний аудит можна застосовувати і до сільськогосподарських підприємств, що використовують особливо цінні землі. Відповідно до Земельного кодексу України до таких земель належать в основному землі сільськогосподарського призначення, за винятком земель природно заповідного фонду та земель історико-культурного призначення [5].

Термін «особливо цінні землі» вказує на значущість цих земель та на необхідність їх підвищеної охорони і особливого контролю за їх використанням. Одним із засобів такого контролю, а в результаті й охорони, повинен виступати екологічний аудит.

Проведення систематичного екологічного аудиту на стадії використання особливо цінних земель дозволить підвищити економічну ефективність та екологічну обґрунтованість діяльності суб'єкта господарювання. Сьогодні у сільському господарстві використовується велика кількість пестицидів та різноманітних хімікатів. Проконтролюватиобсяги та інтенсивність їх використання фактично неможливо, особливо фермерськими господарствами. Їх вміст можливо визначити або в кінцевій продукції, або за наслідками їх впливу на ґрунти та води. Саме відстеження такого впливу повинно бути однією із цілей проведення внутрішнього аудиту.

Доцільність появи на сучасних сільськогосподарських підприємствах організаційно-економічного механізму екологічного аудиту сільськогосподарського землекористування можна пояснити такими умовами: зниження протягом останніх років агроекологічного потенціалу земель сільськогосподарського призначення; доцільність стратегічної системи заходів із забезпечення адаптації сільськогосподарського підприємства та уникнення як екологічних, так і фінансових кризових ситуацій; забезпечення сталого землекористування; недостатність суттєвої еколого-аналітичної інформації на сільськогосподарському підприємстві, що потребує спеціальної системи інформаційного екологічно орієнтованого забезпечення управління; прагнення синтезації, інтеграції різних аспектів галузей знань та діяльності людини задля отримання конкурентної переваги та додаткового прибутку [6].

Для того, щоб впровадити в сільськогосподарську практику застосування екологічного аудиту, необхідні економічні механізми стимулювання. Потрібно зацікавити землекористувачів. Це може бути:

– цільове зменшення податкового навантаження, за умови здійснення заходів екоаудиту;

– організаційна допомога чи проведення консультацій на різних етапах проведення екоаудиту, адже не всі сільськогосподарські

підприємства, не кажучи вже про фермерські господарства, мають змогу створити окремий відділ чи спеціаліста, який би відповідав за екологічний сектор діяльності суб'єкта господарювання;

– використання системи штрафів чи інших примусових засобів.

Однак головним, на нашу думку, є усвідомлення суб'єктами господарювання прямої залежності прибутковості їх діяльності від стану навколишнього природного середовища, особливо від стану земель.

Слід також відмітити, що впровадження екологічного аудиту в сільськогосподарську діяльність має певні перешкоди:

1) брак фінансових ресурсів для збалансування агроекологічного потенціалу ґрунтів, охорони земель;

2) відсутність чіткого законодавчого забезпечення екологізації сільськогосподарського землекористування;

3) відсутність необхідної кількості агроекоаудиторських фірм і сертифікованих агроекоаудиторів;

4) низький рівень екологічної культури;

5) брак інформації про доцільність екологічного аудиту сільськогосподарського землекористування;

6) складність визначення прямого економічного ефекту від проведення екологічного аудиту сільськогосподарського землекористування;

7) недосконалість економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища [6].

Таким чином подолавши зазначені труднощі та застосовуючи наведені економічні стимули можна досягти активізації застосування механізмів екологічного аудиту в сільському господарстві.

Висновок. Вітчизняна практика провадження екологічного аудиту значно відстає від міжнародної, що є однією з перешкод на шляху до євроінтеграції, хоча позитивні зрушення, звісно є. Якщо екоаудит набуде широкого розповсюдження, він сприятиме охороні навколишнього

природного середовища в цілому, як єдиній системі. В такому разі ми зможемо констатувати наявність охорони природного середовища приватним сектором, що дозволить вийти на якісно новий рівень у сфері природоохоронної діяльності.

Важливим в цьому аспекті є впровадження екологічного аудиту в діяльність сільськогосподарських підприємств, що дозволить посилити охорону земель, сприятиме раціональному їх використанню у контексті забезпечення стабільної діяльності аграрного сектора, як головного чинника забезпечення продовольчої безпеки країни. При цьому в активізації застосування екологічного аудиту провідна роль належить державі, яка може здійснити це шляхом удосконалення відповідної законодавчої бази та застосування системи економічних стимулів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Басанцов І.В. Екологічний аудит в Україні: актуальність, проблемні питання та напрями удосконалення / І.В. Басанцов, О.С. Пантелейчук // Механізм регулювання економіки. — 2010. — № 1. — С.38 — 46.

2. Закон України «Про екологічний аудит» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — 2009. — Режим доступу до тексту закону: http://zakon.rada.gov.ua/cgi—bin/laws.

3. Запровадження екологічного аудиту як механізму поліпшення екологічного стану природного середовища. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ООО «Центр экологических исследований и аудита». Режим доступу до сторінки: http://ecoaudit.com.ua/index.php?go=Pages&in=view&id=56

4. «Знакомы ли вы с экологическим аудитом?» [Електронний ресурс] Режим доступу до сторінки: http://otvet.mail.ru/question/35135940

5. Ришкова Л.В. Екологічний аудит як правовий засіб охорони особливо цінних земель / Л.В. Ришкова // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». — 2006. — Том 19 (58). — №2. — С.187 — 197.

6. Мішенін Є.В. Проблеми розвитку організаційно—економічного механізму екологічного аудиту сільськогосподарського землекористування / Є.В. Мішенін, Т.І. Пізняк // Механізм регулювання економіки. — 2010. — № 3. — С.46 — 52.

УДК: 657.6:338.43

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Л. О. Різун, студентка
Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розкрито особливості аудиту в сільському господарстві, відношення сільгоспвиробників до даного виду послуг, сформульовано пропозиції щодо покращення ситуації аудиторської діяльності в сільському господарстві.

Ключові слова: *аудит, внутрішній контроль, міжнародні стандарти аудиту, професіоналізм аудиторів, аудиторський висновок*

Актуальність поставленої проблеми. Тема аудиту в сільському господарстві є особливо актуальною. На сьогоднішньому етапі розвитку підприємств просто необхідним є незалежний контроль, який дозволить виявити не тільки помилки і недоліки роботи, а й шляхи покрашення ефективності діяльності роботи, надати рекомендації щодо їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку аудиторської діяльності з урахуванням галузевих особливостей займались багато економістів, серед них: С.В. Прідді, М.С. Кропивко, І.П. Нестеренко, М.Д. Білик, М.Ф. Огійчук, А.Г. Загородній, М.В. Руденко. Однак, досить стрімка зміна зовнішнього середовища потребує перегляду відношення до аудиту з позицій аграрних підприємств.

Метою даної статті є висвітлення сучасного стану розвитку аудиторської діяльності в аграрному секторі економіки та виявлення існуючих проблем з метою розробки пропозицій для їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Перехід України до ринкових відносин зумовлює необхідність створення економічних інститутів, які регулюють взаємовідносини різних суб’єктів підприємницької діяльності. Провідне місце в цьому процесі має зайняти інститут аудиторства. Особливо це важливо для сільського господарства, де відбулись докорінні зміни. Після проведення земельної реформи з’явилась велика кількість

приватних сільськогосподарських підприємств, які діяли в складних умовах перебудови. Вже тоді просто необхідним був контроль за роботою даних підприємств, і потреба була як у зовнішньому так і внутрішньому контролі. Це стало поштовхом для розвитку аудиту в незалежній Україні.

В період економічної кризи ситуація, що склалась в сільському господарстві, потребувала такої організації незалежного контролю, який би сприяв обґрунтованості прийняття управлінських рішень на основі врахування виявлених порушень в бухгалтерському обліку, фінансовій та податковій звітності.

На етапі оновлення економіки сільського господарства велику роль відіграють державні органи управління. Аудит обслуговує систему управління та обліку підприємств і регламентується значною мірою державою. Однак вплив держави на розвиток аудиту має бути меншим і стосуватись тільки законодавчого регулювання, нормативно-методичного забезпечення виконання законодавчих актів та допомоги в організації підготовки кадрів державними навчальними закладами [1].

Хоча аудит не є новою послугою для сільгоспвиробників, все ж він мало застосовується ними при організації і підготовці звітів, аналізі і плануванні роботи підприємства. Якісний аудит забезпечує попит на дані послуги в сільському господарстві.

У зв’язку з цим аудит на сільськогосподарських підприємствах повинен бути організований та проведений за такими методичними підходами, що забезпечують достовірну перевірку відповідності відображення в бухгалтерських регістрах та звітності наявних у господарстві основних засобів, тварин, насіння та кормів, мінеральних добрив, отрутохімікатів, пального та мастил, запасних частин, сировини та інших матеріалів за період перевірки, а також про їх надходження і вибуття, своєчасність та достовірність відображення проведених розрахунків з постачальниками за придбані запаси чи надані послуги, а також зі сплати кредитів та податків, правильності відображення витрат

виробництва. Можливості аудиту не обмежуються перевіркою звітності. Насправді під "аудитом" мається на увазі підтвердження фінансової звітності. Йдеться саме про ту звітність, яка надається зовнішнім користувачам.

Попит на якісні аудиторські послуги починає рости. Сільськогосподарські підприємства все частіше віддають перевагу аудиту, який відповідає вимогам міжнародних стандартів, а не заради друку аудиторського висновку. За останній рік найчастіше зверталися за послугами такого характеру:

- Підтвердження цільового використання отриманих інвестиційних коштів;
- Оцінка відповідності обліку податку з прибутків фізичних осіб (ПДФО) вимогам податкового законодавства України;
- Оцінка відповідності обліку податку на прибуток вимогам податкового законодавства України;
- Оцінка відповідності обліку ПДВ вимогам податкового законодавства України;
- Оцінка відповідності розрахунків з фондом соціального страхування на випадок безробіття вимогам чинного законодавства України;
- Оцінка відповідності розрахунків з Пенсійним фондом вимогам чинного законодавства України;
- Оцінка відповідності бухгалтерського обліку підприємства вимогам національних стандартів обліку України;
- Оцінка відповідності бухгалтерського обліку підприємства вимогам чинного законодавства [2].

Головною причиною того, що аудиторська діяльність не поширена в сільському господарстві є упереджене ставлення до послуг, які надаються. В більшості випадків замовники аудиторських послуг порівнюють аудиторів з податківцями. У зв'язку з цим існує поширена думка, що аудит це спосіб виправити усі помилки, оптимізувати оподаткування і таким

чином уникнути штрафів. Насправді принцип істотності, на який спираються аудитори в роботі, не передбачає детальну перевірку і тестування кожної операції навіть при податковому аудиті.

Саме по цій причині більшість керівників, при виявленні недоліків і порушень державними органами контролю, пред'являють претензії незалежним аудиторам, які на їх думку повинні були виправити всі помилки. Але не враховується те, що є така категорія бухгалтерів, які приділяють звітності не досить уваги. Це означає, що здані баланси і звіти про фінансові результати відбивають перекручену інформацію. Як правило це наслідок нерозуміння господарських процесів по суті і банальна відсутність ведення бухгалтерського обліку (повністю або частково). Тому завданням аудитора є виявити ці неточності і попередити про це замовника. Аудитор повинен, не переписати цифри, а сказати - ось це розкрито достовірно, ось тут у мене є сумніви, а ось на це я хочу звернути увагу [3].

Для того щоб налагодити ефективну роботу аудитора, керівництво підприємства повинно забезпечити повною інформацією, надаючи всю потрібну документацію. Це необхідно для встановлення подій, операцій і практичних дій, які на думку аудитора, можуть серйозно вплинути на фінансову звітність або на процес проведення аудиту чи на складання аудиторського висновку.

Нажаль частіше всього недовіра до аудитора спонукає до того, що велика кількість інформації просто приховується і не надається для аналізу. Що ж породжує цю недовіру? Напевно основною причиною можна назвати корупцію економіки загалом, тому публічність і прозорість є ключовими чинниками в боротьбі з корупцією в аудиторському середовищі. Необхідним є публікувати не лише звітність компанії, але також і аудиторські висновки. У всьому світі економіка підривається корпоративною корупцією, тому важливо переосмислити майбутнє аудиту, і, що дуже важливо розуміння суспільством його ролі для економіки.

Об'єктивність і справедливість аудиту зміцнює довіру і сприяє розвитку ефективних ринків.

Ще одним важливим аспектом аудиторської діяльності в аграрній сфері є те, що для складання власної незалежної думки про діяльність підприємства важливе значення має знання про галузь сільського господарства. Це є інформаційна база, на підставі якої аудитор дає свою професійну оцінку бізнесу підприємства. Розуміння особливостей діяльності сільськогосподарських підприємств та незалежне використання цих знань допомагає аудитору при оцінюванні різноманітних видів ризиків та виявленні проблем, планування подальшої діяльності.

Аудитор повинен бути не лише кваліфікованим спеціалістом, а й мати змістовні знання про особливості сільськогосподарського виробництва, розуміти суть, задачі, проблеми роботи підприємств цієї галузі. Однією з проблем є те, що в середньому у складі аудиторських фірм працює лише два сертифікованих аудитори, що свідчить про низьку забезпеченість вітчизняних аудиторських організацій кваліфікованими кадрами.

Певні напрямки аграрного аудиту уже є в Україні. На обслуговуванні сільськогосподарських підприємств спеціалізується аудиторська фірма «ФАП», що створена на базі інституту аграрної економіки в Києві, аудиторські фірми «Колос» та «Нива-Аудит» в Рівному, «Рось-Аудит» в Білій Церкві, «Агропромаудит» в Харкові та ін. Аудиторські перевірки сільськогосподарських підприємств проводяться на основі укладених договорів. Вони засвідчують, що сторони дійшли згоди з усіх суттєвих аспектів взаємовідносин, які виникають у зв’язку з їх укладанням [4].

Для того щоб аудит стабільно розвивався в сільському господарстві, його розвиток необхідно регулювати на основі законодавчої ініціативи Міністерства аграрної політики та продовольства України. Відсутність незалежної інфраструктури в галузі породжує постійне відставання агропромислового комплексу в сфері обліку, оподаткування, фінансів.

Виходом з цієї ситуації має стати формування в кожному регіоні незалежних аудиторських служб, що взяли б на себе інформаційне забезпечення підприємства агропромислового комплексу в галузі бухгалтерського обліку, фінансів, економіки.

Висновки. Сільське господарство, як і будь-яка галузь, має свої особливості. Це зобов'язує аудиторські фірми будувати свою діяльність на основі загальних нормативно-правових актів та стандартів, що регулюють аудит, а також галузевих особливостей організації управління, обліку, оподаткування, звітності економічних і природних умов. На даний час переважне розміщення аудиторських фірм зосереджено в м. Києві та промислових районах, що ускладнює ефективне і постійне обслуговування аграрних підприємств.

На нашу думку, необхідним є формування системи аудиту в кожному регіоні і галузі. Аудиторські фірми слід організовувати в місцях концентрації сільськогосподарських підприємств. Зосередження аудиторських фірм повинно бути як на обласному, так і на районному рівні, що дасть змогу враховувати не тільки напрям діяльності підприємства, а й регіональний напрям. Організовувати фірми слід не великі зі штатом близько 8-12 осіб. Це надасть роботі фірми більшої маневреності. У своїй діяльності аудитори повинні поєднувати теоретичні знання з набутим досвідом роботи, постійно підвищувати свою кваліфікацію та вдосконалювати методи роботи, враховувати економічну тактику, стратегію ведення бізнесу, підприємницької діяльності та фінансову політику.

Лише професійно надані послуги зможуть зберегти за аудитом репутацію корисного помічника і порадника для сільгоспвиробників. І оцінивши насправді позитивний вплив на діяльність підприємства даного роду перевірок, керівники підприємств зрозуміють, що аудит – це не зайва трата коштів, а робота на майбутні вигоди, ефективне, безперервне виробництво.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білик М. Д. Організація і методика аудиту сільськогосподарських підприємств / М. Д. Білик — К.:КНЕУ, 2003. — 350с.
2. Огійчук М. Ф. Аудит організація і методика / М.Ф. Огійчук — К.:Алерта, 2010. — 457с.
3. Руденко М. В. Аудит в сільському господарстві / М.В. Руденко // Бухгалтерський облік і аудит. — 2011. — №3. — С.16 — 21.
4. Загородній А. Г. Відношення сільськогосподарських виробників до аудиторських послуг / А. Г. Загородній // Юридичний журнал. — 2011. — №1. — С.25 – 37.

УДК 657.631.8:006.015.5

ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

А. О. Акімова, студентка
Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті визначено основні критерії якості аудиторських послуг. Розглянуто систему якості аудиторської діяльності в Україні та запропоновано шляхи її покращення.

Ключові слова: *аудит, аудитор, аудиторська діяльність, система якості, якість аудиторських послуг.*

Актуальність теми. У більшості розвинених країнах світу аудит є невід’ємним інструментом забезпечення прозорості та цивілізованості економічних відносин. Розвиток аудиторської діяльності в Україні потребує вирішення питань, пов'язаних із підвищенням його якісного рівня, що значною мірою дозволить зміцнити престиж цієї професії і ступінь довіри до інформації, наданої аудиторами, з боку всіх зацікавлених користувачів та суспільства загалом. Ці питання набули актуальності у зв’язку з тим, що лише в разі якісного виконання аудиторських перевірок користувачі інформації будуть впевнені в реальності перевіреної фінансової звітності, а отже, створюватимуться умови зниження їх інформаційного ризику при прийнятті рішень. Саме така стратегія

розвитку вітчизняного аудиту здатна забезпечити його реальну затребуваність суспільством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато провідних вчених-економістів займалися проблемами стану контролю аудиторських послуг та розробкою теоретичних та методологічних підходів до проблеми якості аудиту, а саме: Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Грінько А.П., Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В., Кузьмінський А.М., Лінник В.Г., Огійчук Н.Ф., Пушкар М.С., Сопко В.В., Сук Л.К., Янчева Л.М. та інші.

Метою дослідженняє обґрунтування необхідності вдосконалення якості аудиторських послуг, а також розгляд і визначення проблем якості та ефективності за здійсненням контролю аудиторських послуг в Україні.

Виклад основного матеріалу. Якість аудиторських послуг з точки зору аудиторської діяльності можна розглядати як їх здатність задовольняти потреби замовника та суспільства в отриманні достатнього рівня впевненості у фінансовій інформації, що виступає предметом аудиту.

Український ринок аудиторських послуг, а зокрема в галузях агропромислового виробництва, не задовольняє вимоги споживачів. Потреби покупців в аудиторських послугах, а саме в якісних аудиторських послугах на сьогоднішній день повністю не задоволені.

Ринок аудиторських послуг, сформований на основі міжнародних стандартів аудиту та надання інших послуг, постійно еволюціонує, виходячи з інформаційних потреб суспільства та користувачів фінансової звітності суб’єктів господарювання.

Провідною концепцією формування системи контролю якості аудиторських послуг є незалежність органів контролю, що базується на принципах компетентності, відповідальності, конфіденційності та суспільної корисності.

Методологічну основу контролю якості аудиторських послуг в Україні та світі складають системний підхід та концепція незалежності аудитора при наданні суспільно-корисних послуг.

Поєднання професійних та громадських інтересів при проведенні контролю якості аудиторських послуг забезпечують максимальну ефективність процедур контролю. Міжнародна співпраця в частині застосування конкретних підходів до формування ефективної системи контролю якості дозволить уникнути ряду помилок, допущених професійними організаціями аудиторів в розвинених країнах світу та забезпечить якісну інтеграцію вітчизняних систем обліку і аудиту в міжнародну спільноту [1].

Система контролю якості аудиторських послуг в Україні формується аудиторською палатою України. Але вона знаходиться лише в процесі становлення, що не виключає подальшої її трансформації в бік посилення економічної відповідальності аудиторів.

У той час, коли країни Європейського Союзу та всього світу працюють над посиленням нагляду за професією аудитора шляхом удосконалення діючих систем зовнішнього контролю, підвищенню довіри до професії аудитора, визнання аудиторів країни в усьому світі, Україна лише починає будувати свій незалежний зовнішній нагляд за професією. Аудит не може існувати без якісної незалежної системи зовнішньої перевірки, саме тому у світі відсутня довіра до незалежних аудиторів України. Мета контролю за якістю аудиту – впевнитися у тому, що аудитори, задовольняючи проблеми суспільства, використовують роботу найвищої якості, та зміцнити у громадськості впевненість у високій професійній майстерності аудитора.

Найважливішим кроком у забезпеченні якості аудиту, який включається в систему контролю якості є забезпечення незалежності аудитора та дотримання усіх етичних норм професії.

Незалежність аудитора забезпечується перш за все неухильним дотриманням правил професійної етики, які ґрунтуються на Кодексі професійної етики Міжнародної федерації бухгалтерів. У відповідності до вимог ЄС, до правил професійної етики необхідно додати наступні

положення забезпечення незалежності і підвищення якості аудиторських послуг:

– аудитор має дотримуватись незалежності, як під час аудиту, так і під час надання інших послуг;

– аудитор повинен передбачати всі можливі загрози втрати незалежності та вживати необхідних заходів щодо зниження ризику її.

Якщо говорити про організацію внутрішнього контролю якості аудиторських послуг, то слід виділити наступні аспекти:

1. Забезпечення виконання загальних професійних обов'язків.
2. Прийом, супровід та завчасне зупинення виконання завдання.
3. Безперервний розвиток персоналу.
4. Загальне планування всіх аудиторських замовлень.
5. Розгляд скарг від клієнтів та користувачів.
6. Виконання замовлення.
7. Моніторинг з боку контролерів аудиторської компанії [3].

Швидкі зміни внутрішніх і зовнішніх умов, які впливають на розвиток аудиторської професії у світі та в Україні, актуалізують необхідність налагодження дієвої всеохоплюючої системи забезпечення якості аудиту. У контексті адаптації законодавства України до законодавства ЄС відбуваються певні зрушення у напрямку ухвалення необхідних рішень на законодавчому рівні та впровадження відповідних національних регуляцій.

Проблему підвищення якості аудиту і створення системи контролю за наданням аудиторських послуг в Україні загострює ситуація, яка склалася на світовому ринку аудиту й обумовлена особливостями взаємовідносин між користувачами інформації та аудиторськими фірмами. Також такий стан справ спричинений низкою причин, які, в певній мірі, не залежать від суб'єктів аудиторської діяльності. Це, насамперед, недосконала законодавчо-нормативна база, а також низький рівень розвитку фондового ринку в Україні, що не дає можливості визначитись із

фактичною вартістю капіталу підприємств та вільному його перерозподілу. Цей факт породжує нерозуміння важливості аудиту та, зокрема, соціально-економічних переваг інформації підтвердженої аудитором.

Такій інформації можна і треба довіряти, оскільки в разі виникнення будь-яких проблем із її використанням є можливості оскарження та відшкодування збитків, якщо такі виникли внаслідок використання результатів аудиторської діяльності. Можливість відшкодування збитків підтверджується тенденціями росту вимог до контролю якості аудиторських послуг, а також прикладами виплат величезних штрафів міжнародними аудиторськими компаніями за наявність підтвердження недостовірної інформації користувачам [4].

Важливим аспектом цього питання є посилення державного та громадського контролю за якістю аудиторських послуг в Україні.

Система громадського нагляду повинна нести відповідальність за свою роботу та спостерігати за:

– процедурою видачі дозволів і реєстрацією аудиторів та аудиторських фірм для проведення обов’язкового аудиту;

– прийняттям стандартів з етики, внутрішнього контролю якості як для аудиторських фірм, так і аудиторської діяльності взагалі, а також постійним підвищенням кваліфікації, системою забезпечення якості, професійних розслідувань та дисциплінарних стягнень.

Для підвищення якості аудиторських послуг також потрібно, аби аудитори та аудиторські фірми дотримувались вимог законодавства, зокрема Закону України “Про аудиторську діяльність” [2], Кодексу професійної етики аудиторів, Міжнародних стандартів аудиту, що затверджені Аудиторською палатою України в якості національних нормативів.

Висновки.З огляду на вище викладене можна зробити висновок, що в даний час контроль за якістю аудиторських послуг в Україні розвинутий не на високому рівні, а знаходиться в процесі свого становлення. Тому

потрібно запровадити єдині критерії, стандарти оцінювання аудиторських послуг, які б дозволили об’єктивно оцінити роботу аудитора; запровадити систему моніторингу за діяльністю усіх аудиторських фірм, що дозволить попередження помилок у аудиторській практиці і сприятиме її покращенню.

Аудит потрібний як державі, так і економічним суб'єктам, тому важливо і необхідно виробити політику щодо його удосконалення. Спираючись на досвід інших країн, прийняти необхідні законодавчі акти, щоб більшою мірою контролювати якість аудиторських послуг і допомагати суб'єктам економіки розвиватися і приносити користь країні.

Успіх контролю за якістю аудиторських послуг залежить від системності заходів і відкритості їх результатів у поєднанні з великою просвітницькою роботою професійних аудиторських організацій серед бізнес-кіл та урядових органів виконавчої влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проскуріна Н. М. Методологічні засади контролю якості аудиторських послуг: адаптація міжнародного досвіду до умов вітчизняної економіки / Н. М. Проскуріна, В. П. Коваленко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» — 2009р.

2. Закон України «Про аудиторську діяльність» № 140-V (зі змінами в редакції від 14.09.2006 року) // Аудиторська палата України. — Електронний ресурс. — http:// www.apu.com.ua/

3. Макєєва О. Організація системи забезпечення якості в аудиторській практиці // О. Макєєва // Економіст. — 2010. — № 2.— С. 34—36.

4. Крачковська Р. В. Шляхи підвищення якості аудиторських послуг в Україні // Р. В. Крачковська // Електронний ресурс. — http://www.economy-confer.com.ua/full_article/790/

УДК 657.631.8

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Ю. О. Юрченко, студентка
Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено і проаналізовано систему контролю та сучасний стан якості аудиторських послуг в Україні. Розглянуто шляхи її підвищення.

***Ключові слова**: аудит, аудиторські послуги, якість, незалежний аудит, контроль*

Постановка проблеми. Передумовами запровадження аудиту в Україні стали перехід до ринкових відносин господарювання, зростання підприємницької активності громадян. На даний момент вже визначені повноваження учасників аудиторської діяльності, їхні права та обов'язки, встановлені правила поведінки на ринку аудиту, існує численна група професіоналів, які здійснюють перевірки різних сторін фінансово-господарської діяльності підприємств. Але залишається актуальним питання щодо якості аудиторських послуг, які мають важливе економічне значення.

Якість аудиторських послуг з точки зору аудиторської діяльності можна розглядати як їх здатність задовольняти потреби замовника та суспільства в отриманні достатнього рівня впевненості у фінансовій інформації, що виступає предметом аудиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Дослідженням проблем аудиту сьогодні займаються багато науковців, зокрема левова частка всіх досліджень присвячена методології аудиту та практичним питанням перевірки окремих об'єктів. Однак, слід зазначити, що саме з цих питань розглядаються проблеми підвищення якості аудиторських послуг. Серед останніх досліджень даного питання слід виділити праці Шалімова Н.С., який в своїх наукових роботах досліджує правові гарантії забезпечення якості аудиторських послуг в Україні. Макєєва О. в своїх дослідженнях

приділяє увагу питанням організації забезпечення якості аудиту. Єременко Д.В. розглядає питання забезпечення гарантій аудиту, однак зі сторони можливості удосконалення системи контролю якості аудиторських послуг. Крім даних науковців вагомий внесок у дослідження якості аудиторських послуг здійснили такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Палій В.Ф., Соколов Я.В. та інші.

Метою даної статі є оцінка сучасного стану та обґрунтування необхідності підвищення якості аудиторських послуг.

Виклад основного матеріалу.Аудит – особлива самостійна форма контролю. На сьогодні цей видпослуг є найбільш правдивою і достовірною перевіркою фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Думки і висновки аудиторівздатні своєчасно попередити підприємства про неправильність ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а отже, і застерегтивід небажаних наслідків, штрафних санкцій та витрачання грошових коштів,які завжди конче потрібні та яких ніколи не вистачає.

Наслідком великого значення аудиту для розвитку економіки є підвищення вимог для якості аудиторських послуг. Ця проблема є дуже актуальною для всіх країн. В якості аудиторських послуг зацікавлені як замовники,так і безпосередньо аудитори.

З економічної точки, зору якість – це здатність об’єкта чи дії задовольняти вимоги особистого, виробничого чи суспільного порядку завдяки властивостям, якіскладають його споживну вартість.

Забезпечення якості – це основний професійний принцип, який дає гарантію громадськості та наглядовим органам у тому, що аудитори та аудиторські фірми у своїй роботі дотримуються встановлених стандартів аудиту та етичних норм. Водночас забезпечення якості стимулює професіоналів удосконалювати свою роботу і гарантує розвиток аудиторської діяльності на перспективу.

З метою збільшення свого прибутку, окремі аудиторські фірми порушують законодавчі та етичні норми. Деякі аудиторські фірми за невелику плату погоджуються надатиаудиторський висновок без проведення достатніх і відповідних аудиторських процедур або одночасно з підготовкою електронної версії річного звіту підприємства, підтверджують ці звіти за символічну плату.

Варто зауважити, що створення системи контролю якості потребуєзначних фінансових витрат. Разом з тим система може призвести дозростання цін на аудиторські послуги. Але побудована система контролю якості, впідсумку, призведе до її підвищення і дасть змогу аудиторській фірмі реально збільшити свої гонорари.

Спеціалісти аудиторських фірм, які беруть участь у наданні послуг, повинні відповідати таким необхідним професійним вимогам і етичним нормам професійної діяльності, як добросовісність і ретельність; чесність, об'єктивність, професійна компетентність, старанність, дотримання правил професійної етики та вимог міжнародних стандартів аудиту, конфіденційність, якість наданих послуг тощо.

Питання контролю якості аудиторських послуг на сьогодні регулюється і здійснюється на різних рівнях: заходи контролю якості на рівні АПУ та елементи системи контролю якості на рівні аудиторської фірми.

В Україні контроль за якістю аудиту та аудиторських послуг, які включають у себе не лише ведення аудиту, а й надання консультацій з питань правильного ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, здійснює Аудиторська палата України. Тому, у першу чергу, поліпшення аудитупокладатиметься на їхню відповідальність.

Завданнями Аудиторської палати України з метою поліпшення аудиту в Україні є:

1. Затвердження стандартів аудиту, адаптованих до економічної ситуації України.

2. Сувора сертифікація осіб, які будуть займатися аудиторською діяльністю.

3. Підвищення якості аудиторських послуг шляхом провадження регулярних програм навчання,підготовки та перепідготовки аудиторів.

4. Здійснення ретельного контролю за дотриманням аудиторськими фірмами та аудиторамивимог Закону України «Про аудиторську діяльність», стандартів аудиту, норм професійної етикиаудиторів.

5. Забезпечення незалежності аудиторів у процесі здійснення аудиторської діяльності та, у разі необхідності, застосування до них штрафів та грошових стягнень.

6. Удосконалення системи сертифікації аудиторів.

7. Створення умов для виконання етичних принципів аудиторів [2].

Керуючись законодавчими і нормативними актами АПУ здійснює зовнішніперевірки якості аудиторських послуг в Україні. Об'єктом контролю єефективність роботи систем контролю якості суб'єктів аудиторської діяльності. Треба зазначити, що з 1 жовтня 2010 року для виконання завдань з аудиту, а також завдань з аудиту фінансової звітності державних підприємствіустанов суб'єкти аудиторської діяльності повинні отримати підтвердженняАудиторською палатою України відповідності системи контролю якостіаудиторських послуг.

Нестабільна економічна ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення низки проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і унеможливлюють успішний розвиток аудиту.

Основні проблемні аспекти надання аудиторських послуг в Україні наступні:

- недосконалість методичних та теоретичних розробок з аудиторського контролю;
- брак достатнього досвіду аудиторської діяльності;
- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів;

- недотримання аудиторами якості аудиторських послуг;
- недостатній контроль за видачею сертифікатів аудиторам;
- відсутність штрафів та покарань за недостовірність звіту аудитора;
- низька довіра до аудитора;
- відсутність чіткого механізму формування ціни аудиторських послуг;
- відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту

Однією з проблем є недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю, що спричиняє нестачу знань та низьку компетенцію аудитора під час виконання своїх завдань. Крім того,такі тенденції призводять до пониження рівня конкурентоспроможності українських аудиторів,порівняно з іноземними, які пропонують значно ширший перелік послуг [1, с. 530-531].

Іншим негативним явищем є брак кваліфікованих аудиторських кадрів, що призводить дозниження якості аудиторських послуг. Це питання порушується не лише користувачами аудиторськихпослуг і державними органами, але й власне аудиторами, які зацікавлені в стабільному розвитку ринкуаудиторських послуг, підвищенні престижу аудиторської професії. Професійний контроль за діяльністю аудиторів здійснюється через комітет з контролю за аудиторською діяльністю, який створений як структурний підрозділ при Аудиторській палаті України.

Для підвищення якості аудиторських послуг потрібно, аби аудитори та аудиторські фірми дотримувались вимог законодавства, зокрема Закону України "Про аудиторську діяльність"[2], Кодексу професійної етики аудиторів, Міжнародних стандартів аудиту, що затверджені Аудиторською палатою України в якості національних нормативів, а також посилення державного та громадського контролю за якістю аудиторських послуг в Україні.

Система громадського нагляду повинна нести остаточну відповідальність за:

-видачу дозволів і реєстрацією аудиторів та аудиторських фірм для проведення обов'язкового аудиту;

- прийняття стандартів з етики, внутрішнього контролю якості аудиту, а також постійним підвищенням кваліфікації, системою забезпечення якості, професійних розслідувань [3].

Висновки. Контроль якості аудиторських послуг в Україні знаходиться в процесі свого становлення. Формування системи нагляду за аудиторською діяльністю здійснюється Аудиторською палатою України. Впровадження системи зовнішнього і внутрішнього контролюякостіаудиторських послуг є найактуальнішим завданням сучасного незалежного аудиту в Україні. А тому такий контроль повинен охоплювати всі аспекти процесу аудиту.

Поліпшенню якості аудиту в Україні сприятиме лише система цілісних та комплексних заходів, які будуть спрямовані на розвиток правового поля аудиту, запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем професійної компетентності аудиторів та якості наданих послуг, забезпечення реальної професійної незалежності аудитора та запровадження санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевчук О. А. Аудит в Україні — проблеми та перспективи розвитку / О. А. Шевчук, Н. Г. Здирко // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету . — 2010. — №6. — С. 530 — 531.

2.Закон України «Про аудиторську діяльність» № 140-V (зі змінами в редакції від 14.09.2006 року) //Аудиторська палата України.

3. Єременко Д. В. Якість аудиторських послуг в Україні // Облік і фінанси АПК. — 2010. — № 2. — С. 94—96.

УДК 657.631.8

АУДИТ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

А. І. Соловей, студент
Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено можливі напрями розвитку аудиту в Україні, як перспективної форми фінансового контролю.

***Ключові слова**: аудит, фінансовий контроль, аудиторська діяльність, аудитор.*

Актуальність теми. Україна переживає нелегкий етап розвитку своєї економіки. Аудит є однією з основних форм економічного контролю, головною функцією якого є об'єктивність оцінки облікової та звітної інформації про фінансово-господарську діяльність юридичних осіб, та базується на взаємній зацікавленості держави, адміністрації підприємства та їхніх власників. Проте постає необхідність обґрунтування підходу, який би дозволив розглядати аудит, як цілісну систему з розвинутими інфраструктурою та забезпеченням, оцінювати її ефективність, характер та сутність впливу на соціально-господарські процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у розробку теоретичних основ і методологічних підходів до шляхів удосконалення аудиторських перевірок та аудиторського контролю в цілому зробили провідні вчені-економісти: Білуха М. Т., А. Білоусов, Гетьман В. Г., Дем'яненко М. Я., Завгородній В. П., Кірейцев Г. Г., Крапивко М. В., Усач Б. Ф. та інші вчені. Однак недостатньо дослідженими є проблеми щодо ефективності здійснення аудиту та визначення необхідних заходів їх вирішення.

Метоюдослідження є аналіз світового досвіду та виявлення можливих напрямків розвитку аудиту в Україні як перспективної форми фінансового контролю.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий контроль – складова частина, або спеціальна галузь здійснюваного у країні контролю. Наявність

фінансового контролю об'єктивно обумовлена тим, що фінансам як економічній категорії притаманні не тільки розподільна, але і контрольна функції. Одним із видів фінансового контролю є аудит. Відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність в Україні аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил згідно із вимогами користувачів [3].

Проблеми розвитку ринку аудиту як перспективної форми фінансового контролю є предметом особливої уваги економічної науки. Поштовхом до виникнення незалежного контролю, який дістав назву аудиту (від. лат. audio – той, що вислуховує), тобто такого, що вислуховує звіти посадових осіб, став той факт, що для вирішення непорозумінь між податковими органами і керівними структурами, котрі є виразниками інтересів власників щодо підвищення ефективності виробництва, державного контролю уже було недостатньо, адже він захищав лише інтереси держави. Окрім того, аудитори стали потрібні й незацікавленій стороні – суду, арбітражу, які відстоювали справедливість.

Перша згадка про аудиторів Великобританії належить до 1299 року. Указом короля Едуарда II 7 березня 1324 року були призначені три державні аудитори, які зобов'язувалися запитувати, слухати і перевіряти всі рахунки, що ведуться у провінціях Оксфорді та Беркенхеді, а також відзначати всі зауваження щодо їх ведення. Офіційною датою виникнення аудиторської діяльності вважається 1853 рік – дата реєстрації перших у світі професійних організацій аудиторів та заснування Единбурзького інституту аудиторів. Розвиток сучасного аудиту в Україні розпочався у 1987 році із створення перших аудиторських структур та формування нормативно-правової бази аудиту в Україні [1].

Становлення громадянського суспільства, розвиток приватного підприємництва як його економічної основи зумовили появу аудиту в Україні. Ухвалення у квітні 1993 року Закону України «Про аудиторську діяльність» надало легітимності цій новій формі незалежного фінансового контролю і стало імпульсом її інтенсивного розвитку. За цей проміжок часу в Україні сформовано систему незалежного аудиту, подібну країнам з ринковою економікою. У сучасних умовах постала проблема необхідності удосконалення ринку аудиторських послуг з метою забезпечення більш досконалого фінансового контролю та збалансованості розвитку суб'єктів господарювання в умовах зовнішніх коливань економіки.

На початку свого зародження та розвитку в Україні аудит був нав'язаний державними органами під тиском Світового банку і Міжнародного валютного фонду. Такі обставини певною мірою уповільнювали розвиток аудиту в Україні. Аудиторський контроль, як складова частина фінансово-господарського контролю, розкриває нові явища у підприємницькій діяльності господарюючих суб'єктів, встановлює закономірності з метою вдосконалення цієї діяльності на наукових засадах [2].

Закон України «Про внесення змін до Закону України» «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 року № 140-V законодавчо закріплює нові важливі аспекти регулювання аудиторської діяльності, які не були враховані попередніми варіантами Закону, ототожнює і доповнює із урахуванням Міжнародних стандартів аудиту (МСА) окремі визначення та положення. Оскільки зазначені зміни нові та за окремими статтями Закону скасовують уточнення його попередніх редакцій, а також неоднозначно сприймаються аудиторською громадою, необхідним є їх науково-практичний коментар та визначення актуальних акцентів. Нова редакція Закону свідчить про значні позитивні зрушення у законодавчому регулюванні аудиторської діяльності в Україні [3].

Незважаючи на ці моменти аудиторська діяльність в Україні все ж має перелік невирішених питань, які суттєво впливають на якість аудиторського контролю. До таких проблем слід віднести:

1. Відсутність розробленого економічного механізму регулювання аудиту, що включав би в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки.
2. Недосконала законодавча база і досвід судового розгляду позовів щодо аудиторів, немає методики оцінки розмірів збитку користувачів від неякісного аудиту.
3. Недостатня кількість розробок з аудиторського контролю.
4. Брак певного досвіду аудиторської діяльності.
5. Важливою проблемою є довіра до аудиту.
6. Недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів.
7. Недотримання аудиторами якості аудиторських послуг.
8. Відсутність чіткого механізму формування ціни аудиторських послуг.
9. Відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту.

В Україні контроль за якістю аудиту та аудиторських послуг, які включають у себе не лише ведення аудиту, а й надання консультацій з питань правильного ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, здійснює Аудиторська Палата України. Тому у першу чергу поліпшення аудиту покладатиметься на їхню відповідальність.

Здійснення системи заходів, спрямованих та усунення проблемних питань та недоліків у процесі проведення аудиту, матиме багато позитивних наслідків не лише у структурі діяльності підприємств, але й в економіці України загалом. Поліпшення аудиту в Україні надасть змогу:

1. Уникнути шахрайства, помилок та грошових махінацій на підприємствах;

2. Цілком та повною мірою проконтролювати сплату підприємствами податків;

3. Отримати надходження додаткових коштів до бюджету за рахунок виявлення підприємств, що частково або повністю приховують результати своєї економічної діяльності;

4. Значно заощадити державні кошти, котрі витрачаються на утримання контрольно-ревізійного апарату;

Зважаючи на те, що аудиторська діяльність в Україні знаходиться на початковому етапі свого розвитку, вона має ряд суперечностей та невизначеності. Саме тому досвід зарубіжних країн має стати її своєрідним орієнтиром для більш досконалого розвитку аудиту як перспективної форми фінансового контролю. Основні аспекти перспективи розвитку аудиту вбачаються в орієнтації на аудит ефективності, його детальне вивчення та впровадження. Значне місце у визначенні пріоритетів українського аудиту мають питання внутрішнього та зовнішнього аудиту, їх ефективна кооперація На особливу увагу заслуговують питання подальшого розвитку та реформування нормативів регулювання аудиторської діяльності, згідно з досвідом провідних країн світу, що є запорукою динамічного та продуктивного розвитку аудиту України в майбутньому [4].

Висновки. Виходячи з вище викладеного, можна зробити висновок, що для розвитку аудиту в Україні вже зроблено досить багато, але ще залишаються проблемні питання, що негативно позначаються як на результатах контролю діяльності підприємства, так і на економічній ситуації держави загалом. Вдосконалення аудиту в Україні – це складний та багатогранний процес, який потребує: вдосконалення системи економічного контролю в країні в цілому шляхом вдосконалення структури; використання комп`ютерної техніки в аудиті; вдосконалення процедур і техніки аудиту, підвищення кваліфікації аудиторів. Комплексне та системне подолання цих недоліків сприятиме підвищенню

авторитетності аудитора в Україні та на міжнародному рівні та забезпечить високу якість аудиторських послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Петрик О.А. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: [навчальний посібник] / за заг. ред. О.А. Петрик. – К.: КНЕУ, 2008. – 472 с.

2. Усач Б.Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б.Ф. Усач // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 217–222.

3. Закон України "Про аудиторську діяльність" від 22 квітня 1993 р. (в ред. Закону від 1 липня 2010 р. № 2388-VI) // Закон України „Про внесення змін до Закону України „Про аудиторську діяльність" від 14.09.2006 року № 140–V // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 37. – С. 496.

4. Шевчук О. А. Аудит в Україні – проблеми та перспективи розвитку/ О. А. Шевчук, Н.Г. Здирко // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету . – 2010. – №6. – С. 530–531.

УДК: 657.631.8

ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

С. Г. Юрченко, студентка
Науковий керівник : старший викладач Костирко А.Г.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто методологічні засади контролю за якістю аудиторських послуг в Україні та світі.

Ключові слова: *аудиторський контроль, Аудиторська палата України, контроль якості.*

Постановка проблеми. Аудит у нашій країні вже пройшов певний етап розвитку. І зараз центр уваги має бути перенесений з питань становлення аудиту на типові завдання галузі, що вже сформувалась: підвищення якості послуг, зниження їх собівартості, вихід вітчизняного аудиту на міжнародний рівень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.Дослідженню проблем аудиторської діяльності присвятили праці такі вітчизняні вчені: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.А. Петрик, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, Б.Ф.

Усач, В.О. Шевчук. Більшість публікацій носять оглядовий характер та спрямовані на виділення проблемних питань, пов’язаних з формуванням системи контролю якості аудиторських послуг в Україні.

Мета. Дослідити організацію контролю якості аудиторських послуг в зарубіжних країнах та в Україні. Оцінити перспективи контролю якості аудиторських послуг в Україні з огляду на досвід міжнародної практики контролю та нагляду за аудиторською діяльністю.

Виклад основного матеріалу. Система контролю якості аудиторських послуг в Україні формується Аудиторською палатою України і містить в собі:

– регулярну звітність суб'єктів аудиторської діяльності за затвердженою АПУ формою;

– моніторинг з питань якості аудиторських послуг;

– перевірки якості аудиторських послуг;

– додаткові процедури із забезпечення контролю якості та дисциплінарні заходи за наслідками контролю;

– інформування суспільства про функціонування системи контролю якості аудиторських послуг в Україні.

27 травня 2004 року була створена Комісія Аудиторської палати України з контролю якості, головним завданням якої є здійснення політики і процедур забезпечення високої якості аудиторських послуг та відповідності їх вимогам Закону України «Про аудиторську діяльність», стандартам аудиту та етики.

Аудиторська палата України оприлюднює стандарти та положення, порівняно з якими оцінюватимуться політика і процедури контролю якості аудиторських фірм. Ці стандарти та положення визначають мету заходів контролю якості.

Серед основних проблем якості аудиторських послуг слід виділити наступні:

– низький рівень зовнішнього контролю;

– масовий характер недотримання етичних вимог з боку аудиторів;

– відсутність належного розуміння клієнтами ролі та місця аудиторів в економічних відносинах, пов'язаних з використанням фінансової звітності третіми сторонами;

– обмеженість економічної та соціальної незалежності аудиторів при надмірній залежності від АПУ.

Аудиторські фірми (аудитори) повинні дотримуватись загальноприйнятих стандартів аудиту при кожному проведенні аудиторської перевірки. Контроль якості – це процедури, що використовуються аудиторськими фірмами, щоб задовольнити повноту дотримання аудиторських стандартів при кожному зобов'язанні. Контроль якості створюється для всієї аудиторської фірми, стандарти застосовується щодо індивідуального завдання.

Нормативно-правовим забезпеченням для створення та функціонування внутрішньо-фірмової системи контролю якості за наданими послугами є Міжнародний стандарт аудиту 220 «Контроль якості під час аудиту історичної фінансової інформації» та Міжнародний стандарт контролю якості № 1 «Контроль якості для фірм, що виконують аудит та огляд історичної фінансової інформації, а також інші завдання з надання впевненості, та надають супутні послуги» [1].

Метою МСА 220 є встановлення стандартів та надання рекомендацій щодо відповідальності персоналу фірми щодо процедур контролю якості під час аудиту історичної фінансової інформації, в тому числі аудиту фінансової звітності.

Організація контролю якості аудиторських послуг в зарубіжних країнах вже має певний відпрацьований досвід. У 1978 році Американським інститутом сертифікованих громадських бухгалтерів був створений Комітет контролю якості стандартів, наділений відповідальністю у наданні допомоги аудиторським фірмам виконувати та розвивати контроль якості роботи. Цим комітетом було визначено п'ять

елементів контролю якості, які мають враховувати аудиторські фірми при встановленні власної політики та процедур. У таблиці 1 наведені ці п'ять елементів, котрі фірми мають використовувати для виконання контролю.

В Україні рішенням Аудиторської палати України від 26 травня 2005 року затверджено Національну концептуальну основу забезпечення якості аудиторських послуг. У ній підкреслюється, що всі суб'єкти аудиторської діяльності повинні мати політику і процедури контролю усіх професійних послуг, а АПУ повинна забезпечити можливість зовнішнього аналізу цієї політики і процедур [2].

Таблиця 1

Основні елементи контролю якості

Елемент	Загальні вимоги	Приклад процедури
Незалежність, чесність та об'єктивність	Весь персонал повинен дотримуватись фактичної та зовнішньої незалежності, виконувати всі професійні обов'язки чесно та об'єктивно	Кожний партнер та працівник повинні щорічно відповідати на запитання анкети про незалежність стосовно права власності (володіння акціями) та членства у раді директорів
Управління персоналом	Політика та процедури мають запроваджуватись в аудиторській фірмі для досягнення розумної впевненості, що: - весь новий персонал має бути кваліфікований для виконання робіт компетентно; - робота доручається персоналу, який має адекватні технічні навички та професіоналізм; - весь персонал повинен здійснювати постійну професійну підготовку та розвиток професійної майстерності, що дає можливість виконувати покладені на нього обов'язки	Кожний професіонал повинен бути оцінений щодо виконуваних обов'язків, використовуючи вимоги посадових інструкцій.
Підбір нових та продовження обслуговування клієнтів	Політика та процедури повинні встановлюватись для вирішення, чи приймати та продовжувати відносини з клієнтом	Перед прийняттям нового клієнта необхідно провести оцінку клієнта, його поведінка разом із коментарями та оцінкою адміністрації аудитором - попередником

Виконання зобов'язань	Політика та процедури мають існувати, щоб робота виконувалась відповідальним персоналом згідно з прийнятими професійними стандартами	Керівник фірми є здатним для консультування та повинен санкціонувати всі справи до їх завершення
Моніторинг	Політика та процедури повинні забезпечувати впевненість того, що інші чотири елементи контролю якості ефективно застосовуються	Партнер з контролю якості повинен тестувати, перевіряти процедури контролю якості щорічно, щоб підтвердити, що фірма їм відповідає та дотримується їх

В світі відомо декілька моделей побудови системи контролю за професією аудитора, а саме:

1. Контрольздійснює приватна суспільна організація за дорученням держави. Прикладом є Комітет з нагляду за звітністю публічних компаній (PCAOB), який був створений у США у відповідності із Законом Сорбанса-Окслі від 2002 року. Така ж система запроваджена і у Великобританії.

2. Контроль здійснює державний орган, який є елементом фінансової інституції, та контролює роботу біржових структур. Така система діє в Австралії, Голландії, Італії.

3. Змішана модель, яка застосована в Німеччині. Вона передбачає, що існуюча суспільна організація аудиторів та Аудиторська палата здійснюють контроль за професією, однак Аудиторську палату додатково контролює незалежний державний орган – АПАК.

Досвід Німеччини може стати одним із прикладів для України, оскільки для вітчизняних підприємств вона є одним з найбільших іноземних інвесторів та другим за обсягами торговельним партнером.

Нагляд за професією аудитора в Німеччині здійснюється з 2005 року спеціальним незалежним державним органом контролю – Комісією по нагляду за професією аудитора (АПАК).

Передумовою створення Комісії по нагляду за професією аудитора стала світова криза, гучні скандали найвідоміших компаній, і як результат – недовірасвітової спільноти до аудиторів.

Досвід Німеччини з нагляду над професією до 2005 року свідчить про те, що контроль над професією аудитора здійснювався за принципом peer review, коли аудитори перевіряли аудиторів, тобто для перевірки аудиторських компаній залучали інших аудиторів, які були членами Аудиторської палати Німеччини (WPK). Ці фахівці обиралися простою більшістю на засіданні Ради WPK без спеціальних процедур. Звичайно, в такому разі сумніви викликали твердження про незалежність подібної перевірки. До того ж, структура такої організації контролю суперечила останнім вимогам ЄС, зокрема Директиві 2006/43/ЄС.

Висновки.Контроль якості аудиторських послуг в Україні знаходиться в процесі свого становлення. Формування системи нагляду за аудиторською діяльністю здійснюється Аудиторською палатою України з урахуванням інтеграційних процесів, що посилюються у вітчизняному бізнес-середовищі.

Ринок аудиторських послуг, сформований на основі міжнародних стандартів аудиту та надання інших послуг, постійно еволюціонує, виходячи з інформаційних потреб суспільства та користувачів фінансової звітності суб’єктів господарювання.

Провідною концепцією формування системи контролю якості аудиторських послуг є незалежність органів контролю, що базується на принципах компетентності, відповідальності, конфіденційності та суспільної корисності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селезньов О. В. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики // О. В. Селезньов, О. Л. Ольховікова — К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «Статус»» — 2006. — 344 с.
2. Національна концептуальна основа забезпечення якості аудиторських послуг в Україні, затверджена рішенням АПУ від 26.05.2005 р. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2006.— №4. — С. 16–23

УДК 657.6 : 330.522.4

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Ю. В. Гаркуша, студентка
Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто класифікацію основних джерел інформаційного забезпечення внутрішнього аудиту виробничих запасів. Визначено значення служби внутрішнього аудиту на підприємстві, її особливості

Ключові слова: *внутрішній аудит, виробничі запаси, система інформаційного забезпечення*

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямків контролю за діяльністю підприємства в сучасних умовах є впровадження внутрішнього аудиту. Для підтримки конкурентоспроможності та платоспроможності служба внутрішнього аудиту повинна приділяти особливу увагу питанням обліку операцій з виробничими запасами та ефективності їх використання. Завдяки науково обгрунтованому управлінню запасами можна знизити витрати на їх постачання та зберігання, збільшити прибуток шляхом зменшення собівартості продукції. Це зумовлено тим, що виробничі запаси, як правило, займають велику питому вагу у складі другого розділу активу балансу підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов’язані з проведенням внутрішнього аудиту виробничих запасів у вітчизняній літературі практично не досліджувалися. Це пов’язано з тим, що основним напрямком досліджень вітчизняних науковців є зовнішній аудит.

Так, В. Б. Івашкевич розглядає питання, пов’язані з аудитом правильності відображення в обліку операцій з оприбуткування, зберігання та використання запасів, проте не приділяє значної уваги особливостям використання аудиторських процедур в ході перевірки.

Б. Н. Соколов розкриває методику перевірки матеріальних ресурсів суб'єкта господарювання з точки зору діяльності служби внутрішнього аудиту.

В. А. Ерофєєва у своїх наукових працях детально досліджує питання проведення зовнішнього аудиту матеріально – виробничих запасів.

Н.І. Гордієко детально розглядає проведення зовнішнього аудиту виробничих запасів, але не розкриває питання проведення внутрішнього аудиту ефективності їх використання.

Отже, питання організації та методики внутрішнього аудиту виробничих запасів потребують подальших досліджень.

Метою статті є дослідження особливостей внутрішнього аудиту виробничих запасів в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Раціональне використання виробничих запасів має важливе значення для ефективної діяльності підприємств. Вони займають більше 70% у собівартості готової продукції.

Бухгалтерський облік забезпечує відображення господарських фактів, а аудит підтверджує їх достовірність, законність та повноту відображення. Розглядаючи завдання аудиту виробничих запасів, необхідно пам'ятати, що область аудиторського дослідження виходить за межі бухгалтерського обліку [1].

Загальне визначення завдання аудиту виробничих запасів полягає у встановленні достовірності й повноти відображення в бухгалтерському обліку та звітності господарських фактів відносно залишків і руху виробничих запасів.

Роль внутрішнього аудиту запасів посилюється у зв'язку із введенням в дію з 01. 01. 2011 року Податкового Кодексу, нормами якого не передбачено включення до складу витрат з метою визначення об'єкту оподаткування витрат на проведення аудиту. Тому доречним є залишити за внутрішнім аудитом консультативну та методичну роботу, а за зовнішнім – підтвердження фінансової звітності.

Для вирішення завдань, що поставлені перед аудитором, важливо мати певне інформаційне забезпечення, спрямоване на розкриття питань, пов'язаних з аудитом.

Розглянемо джерела інформаційного забезпечення аудиту запасів [2].

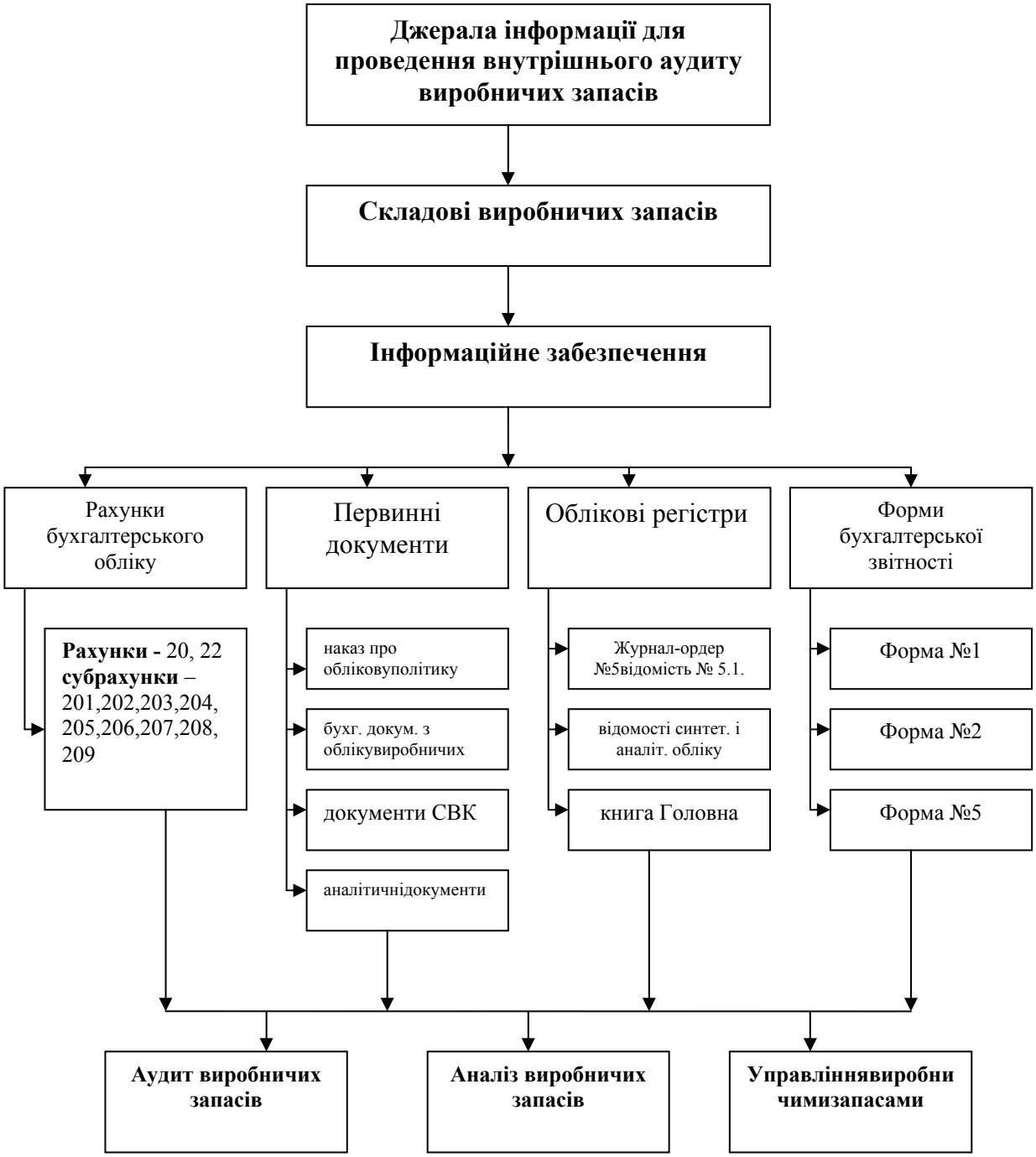

Рисунок 1.Джерела інформації для проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів

Відповідно до рис. 1, одним з основних інформаційних джерел внутрішнього аудиту є первинні документи. Вони безпосередньо

впливають на формування бухгалтерських записів, складання облікових регістрів та форм звітності.

Первинні облікові документи під час здійснення внутрішнього аудиту можна поділити на такі групи:

- наказ про облікову політику підприємства, що регламентує методи оцінки та вибуття запасів, особливості документального та бухгалтерського оформлення операцій з обліку виробничих запасів;
- бухгалтерські документи з обліку виробничих запасів надають внутрішньому аудитору інформацію стосовно наявності та руху виробничих запасів: накладні, прибуткові накладні, податкові накладні з ПДВ, акти про приймання матеріалів, картки складського обліку матеріалів, картки обліку МШП, лімітно-забірні картки, акти на списання інструментів (пристроїв) та їх обмін на придатні та ін.;
- документи, надані службою внутрішнього контролю, що підтверджують правильність формування бухгалтерських записів та даних форм фінансової звітності стосовно виробничих запасів;
- аналітичні документи – висновок аналітичного відділу про стан забезпеченості запасами та ефективності їхнього використання і т.д.

Перевірка зазначених вище документів дозволить внутрішнім аудиторам виділити основні порушення операцій з обліку виробничих запасів та отримати аудиторські докази.

Внутрішній аудитор повинен також звернути увагу на правильність відображення в обліку розкрадань виробничих запасів, правильність розрахунку збитків від розкрадань і своєчасність покриття понесеного збитку винною особою. При цьому перевірці підлягають бухгалтерські записи за дебетом субрахунку 947 «Нестачі й витрати від псування цінностей» і на позабалансовому рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі й втрати від псування цінностей».

Наведений перелік документів використовується аудитором залежно від поставлених цілей.

У сучасних умовах господарювання на першому плані постають завдання не стільки збереження, як примноження власності. Досягнення цього є можливим за допомогою організації контролю ефективного і раціонального використання матеріальних та інших ресурсів. Внутрішній аудит, як невід'ємна складова внутрішнього контролю є необхідним, як для реалізації контрольних функцій, так і для аналізу, розробки та впровадження заходів з усунення виявлених недоліків і рекомендацій стосовно підвищення ефективності управління запасами підприємства. Внутрішній аудит має бути спрямовано перш за все на оцінку якості систем контролю за виробничими запасами, а також на проведення аналізу операцій і подій, що перешкоджають ефективному досягненню компанією поставлених цілей.

Найголовніші відмінності між результатами роботи внутрішніх аудиторів і аудиторських фірм (зовнішніх аудиторів) полягають у тому, що внутрішньогосподарський аудитор забезпечує адміністрацію цінною інформацією для прийняття рішень, які стосуються ефективного функціонування бізнесу, він не залежить від функціонального управління, але не може не залежати від реальної ситуації [2]. Це пов'язано із тим, що користувачі зовні навряд чи захочуть покластися на інформацію, що перевірена внутрішнім аудитором, через відсутність у нього незалежності .

Оскільки основним користувачем результатів діяльності служби внутрішнього аудиту є управлінський персонал, то цілком логічно, що робота служби внутрішнього аудиту покликана виконувати завдання управлінського персоналу з дотриманням нормативно – правових актів України та внутрішніх розпорядчих документів.

Особливість внутрішнього аудиту запасів полягає у здійсненні його на підприємстві безперервно, що дозволяє своєчасно виявити систематичні недоліки в роботі персоналу та попередити їх появу в майбутньому.

До особливостей аудиту виробничих запасів можна віднести також врахування специфіки організації та технології виробництва, врахування політики підприємства та стратегічних напрямків розвитку досліджуваного суб'єкта господарювання.

На нашу думку, важливо також підкреслити, що робота служби внутрішнього аудиту запасів тим ефективніша, чим менші її функціональні зв'язки з іншими підрозділами. Якщо менше відносин із різними службами, спеціалісти мають змогу зосередитися на вирішенні окресленого кола питань. У протилежному разі, їх діяльність розширюється настільки, що результатом роботи стає не саме вирішення проблем, а констатація (або фіксування) проблем, які виникають.

Відомо, що при відсутності контролю і оцінки персонал починає працювати недбало. Крім того, незалежно від якості системи контролю, можливі навмисні викривлення реального стану справ. Служба внутрішнього аудиту аналізує звітність підприємства, виявляє відхилення фактичних показників від планових, визначає напрямки перспективного розвитку комерційної організації і, таким чином, має серйозний вплив на прийняття управлінських рішень для досягнення конкретних цілей.

Висновки. Наявність ефективної служби внутрішнього аудиту стає невід'ємною складовою успішного розвитку підприємництва в умовах швидких змін навколишнього середовища та управління бізнесом. Здійснення внутрішнього контролю за виробничими запасами є одним із важливих завдань системи управління, що створює передумови підвищення ефективності управління виробничими запасами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Краснова И. А. Методика проведения внутренней аудиторской проверки эффективности системывнутреннего контроля бизнес-процессов // Акционерное общество: вопросы корпоративного управления. —2007. — № 1 (32). — С. 32—38.

2. Савченко В. Я. Аудит [Текст] : навч. посібник / В. Я. Савченко. — К. : КНЕУ, 2005. — 322 с.

УДК 336.73(477)

ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

С. Г. Юрченко, студентка
Науковий керівник : асистент Саваріна І.П.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто перспективи вступу України до Європейського Союзу, позитивні та негативні наслідки для розвитку країни.

Ключові слова: *Європейський Союз,Євроінтеграційний курс України, інтеграція, обсяг торгівлі.*

Постановка проблеми. Завдання інтеграції України в європейський політичний та економічний простір, які неодноразово проголошувалися в якості пріоритетного вектора входження в світове господарство, поставили на порядок денний розвиток всебічного співробітництва з Євросоюзом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для розкриття поставленої проблеми важливо проаналізувати еволюцію підходів України та ЄС до інтеграційних процесів. Зокрема, цих питань торкаються у своїх наукових розвідках П. Рудяков, Л. Губерський, О. Ковальова та ін. Питанням інтеграції України в Європейський Союз давно і плідно займаються представники самих різних інституційних рівнів економіки. Найбільш вагомий внесок у вивчення перспектив вступу України в ЄС, робить Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, який зовсім недавно завершив комплексне дослідження даної проблеми. В основу дослідження були покладені результати загальнонаціонального соціологічного опитування, оцінка думок державних діячів України, а також керівників дипломатичних відомств країн - кандидатів на вступ до ЄС, а також висновки вітчизняних і зарубіжних експертів.

Метою даної роботи є аналіз різносторонньої співпраці України з країнами Західної Європи в разі інтеграції України до ЄС, виявлення на

цій основі відповідних переваг та недоліків, потенційних нагод і загроз для України за умов її входження до Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною незалежності. Його витоки — в історії нашого народу й усвідомленні права жити в демократичній, економічно розвинутій, соціально орієнтованій країні.

Його мета — створення шляхом масштабних внутрішніх перетворень умов для входження до спільноти європейських розвинутих країн. Сьогодні цей курс є домінантою внутрішньої та зовнішньої державної політики.

Відносини України з Європейським Союзом у сучасній зовнішньо- і внутрішньополітичній ситуації мають для неї винятково важливе значення. Йдеться не просто про більш-менш активні контакти з одним із найавторитетніших зарубіжних партнерів, але й про можливість здійснення Україною стратегічного вибору на перспективу, від якого залежатимуть місце і роль нашої держави у новій системі міжнародних відносин, у тому числі економічних і валютно-фінансових.

Вступ у майбутньому до ЄС сприятиме більш активному долученню нашої держави до європейських демократичних цінностей, поширенню на неї зони загальноєвропейської стабільності та безпеки, уникненню нових ліній поділу на континенті. Членство в ЄС дозволить більш ефективно використовувати переваги міжнародної спеціалізації та кооперації, що стане важливою передумовою прискорення економічного розвитку та модернізації країни.

Політичні переваги інтеграції України в ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог - інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство в ЄС відкриє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій з європейськими державами у

сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дозволить активізувати співробітництво у боротьбі з організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо.

В економічній сфері переваги інтеграції в структури Євросоюзу випливають з функціонування в ЄС сталої та економічно ефективної моделі організації суспільства і наявності колективних механізмів підтримання макроекономічної стабільності. Інтеграція в ЄС сприятиме зростанню продуктивності економіки та темпів технологічної модернізації під впливом конкуренції на єдиному європейському ринку та забезпеченню вільного доступу до новітніх технологій, капіталу, інформації; підвищенню кваліфікації робочої сили за умов її вільного руху в межах єдиного ринку; створенню більш сприятливого інвестиційного середовища; істотному зростанню обсягів торгівлі на ринку ЄС; створенню передумов для прискореного зростання взаємообміну в галузях з підвищеним рівнем науко- і техноємності; підвищенню якості регулятивних інститутів у бюджетній, банківській, фінансовій сферах та корпоративному управлінні. Інтеграція також надасть можливість використовувати фонди регіонального розвитку ЄС для прискорення виходу на рівень економічного розвитку, властивий більш розвиненим країнам Євросоюзу.

Європейський Союз (з урахуванням майбутнього розширення) стане потужним ринком для 500 млн. споживачів. Враховуючи їхню високу платоспроможність, швидкі темпи економічного розвитку країн ЄС, культуру виробництва, споживання, розрахунків, цей ринок має для України значні перспективи.

Соціальні переваги членства в ЄС пов'язані з наявними тут високим рівнем соціальних стандартів і розвитку гуманітарної сфери, ефективним захистом прав працівників, розвиненою системою охорони довкілля.

Наслідком інтеграції України в ЄС мають бути суттєві зміни в забезпеченні права на вільне працевлаштування, адекватної оплати та безпеки праці, гарантій соціального забезпечення, належних умов життя громадян, охорони здоров'я, освіти, культури, соціального захисту і соціального страхування відповідно до європейських стандартів.

Україна має потенційно широкі ринкові можливості, значення яких важко переоцінити як на нинішньому етапі торговельно-економічних відносин з Євросоюзом, так і в рамках майбутнього єдиного ринку після її вступу до ЄС. Кадровий, науковий, промисловий (особливо в галузях високих технологій), сільськогосподарський потенціал нашої держави, її зростаюча роль у міжнародній миротворчій діяльності - це той безперечний позитив у євроінтеграційному контексті, який має бути врахований Євросоюзом.

Велике значення для ЄС матиме також транзитний потенціал України, насамперед з точки зору торговельно-економічних зв'язків між ЄС та Росією і країнами Центральної Азії. З входженням України до ЄС значущість цього чинника значно підвищиться[1].

Проте слід зазначити, що для належного використання цих переваг потрібні напружені зусилля, ретельні і виважені кроки. Забігання наперед може мати серйозні негативні наслідки - зокрема, через недостатню готовність країни до жорсткої конкуренції на єдиному європейському ринку та до належного виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань.

22 листопада 2010 року в Брюселі відбувся Чотирнадцятий Саміт ЄС - Україна. Європейський Союз був представлений паном Германом Ван Ромпеєм, Президентом Європейської Ради, та паном Жозе Мануелем Баррозу, Президентом Європейської Комісії. Україна була представлена Президентом Віктором Януковичем.Лідери підтвердили, що відносини Україна - ЄС засновані на спільних цінностях та спільній історії, а також, що ЄС визнав європейські прагнення України та привітав її європейський вибір. Вони відзначили, що глибина відносин Україна - ЄС буде

визначатися впровадженням реформ та подальшим зміцненням спільних цінностей[2].

До позитивних наслідків вступу України в ЄС можна віднести такі вигоди:

– політичні вигоди: Участь в Європейській колективній безпеці та гарантування, за її допомогою, територіальної недоторканості України;
– економічні вигоди: Макроекономічна стабільність, нові ринки збуту для українських товарів та додаткові інвестиції, в українську економіку, надання субсидій деградуючому сільському господарству, зменшення митних тарифів та отримання позитивного сальдо торговельного балансу;
– соціальні вигоди: Ефективний захист прав людини в інституціях ЄС, відкриття кордонів для вільного пересування населення та розширення можливостей для освіти, роботи й відпочинку, забезпечення високого рівня життя населення;
– культурні (ідеологічні) вигоди: Широкий доступ до інформаційного потенціалу ЄС.

Також слід відзначити наступні переваги вступу України до ЄС:

– політичні переваги**:** Стабільністьполітичної системи та адаптація національного законодавства із законодавством ЄС, реформування недієздатного національного судочинства;
– економічні переваги**:** Забезпечення розвитку середнього та малого бізнесу, впровадження стандартів ЄС у виробництві, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств;
– соціальні переваги**:** Формування середнього класу, реформування освіти, охорони здоров’я, соціального захисту тощо;
– ідеологічні переваги: Поширення української культури в країнах ЄС.

До негативних наслідків вступу України в ЄС можна назвати такі загрози:

- політичні загрози: Небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом;

– економічні загрози: Можливе переміщення до України шкідливих виробництв;
– соціальні загрози: Поглиблення демографічного спаду, проблема незаконної міграції та відтоку кадрів;
– культурні (ідеологічні) загрози: Падіння духовності;

а також визначити такі недоліки вступу України до ЄС:

– політичні недоліки: Часткова втрата суверенітету, невизначеність стратегії розвитку ЄС, погіршення відносин з країнами СНД та іншими країнами;
– економічні недоліки: Втрата конкурентоспроможності певних галузей, складність переходу на європейський рівень цін;
– соціальні недоліки: Ускладнення візового режиму зі східними сусідами;

Висновки. Інтеграція до Європейського Союзу є шансом для України остаточно перетворитися на стабільну державу, яка володіє незаперечними перспективами на майбутнє. Досвід другої половини 20-го століття доводить, що жодні специфічні умови та особливості національного розвитку, кризові стани та внутрішні трансформації не можуть відкласти неминучу дію об'єктивних законів глобалізації розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яворська Г. Про перспективи "статусу сусідства" у відносинах України з ЄС / Г. Яворська // Дзеркало тижня. — 2003. — 25 січня. — С. 5.

2. Губерський Л. В. Україна – ЄС: формування нової стратегії взаємовідносин / Л. В. Губерський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. —2010 . — Вип. 13. — Ч. 1. — С. 3 — 7.

УДК 332.2:349.412

СТАН І ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ В УКРАЇНІ

Ю. О. Юрченко, студентка
Науковий керівник: Саваріна І.П.
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено головні проблеми та стан державного земельного кадастру в Україні на сучасному етапі розвитку земельних відносин. Визначено підходи до удосконалення земельно-кадастрового обліку як необхідної передумови розвитку ринкових земельних відносин. Розглянуто стан земельного кадастру.

Ключові слова: *Державний земельний кадастр, земельні відносини, земельні ділянки, бонітування грунтів, якість землі.*

Постановка проблеми. Актуальність земельного кадастру в сучасному суспільствіпостійно зростає. Всебічного кадастрового забезпечення потребують вирішення проблем сталогорозвитку регіонів, екологічної безпеки довкілля, охорони земель та їхраціональноговикористання.

Створення ефективної земельно-кадастрової системи належить до числа найважливіших передумов сталого розвитку ринкових відносин, адже саме на земельний кадастр покладається вирішення завдання обліку усіх одиниць земельної власності, лише на його основі здійснюється реальне гарантування прав на земельні ділянки, саме у складі кадастру здійснюється оцінювання земель для фіскальних та регулярних цілей.

Сучасний державний земельний кадастр України характеризується значною кількістю проблем, що пов’язані із невизначеністю правового статусу земельно-кадастрових відомостей та порядку ведення кадастру, майже повною відсутністю реєстраційних даних щодо обмежень у використання земель тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика удосконалення ведення державного кадастру в Україні обґрунтована у роботах таких вітчизняних науковців: А.П. Вервейко, Р.П. Возняк, А.С. Даниленко, В.В. Кулініч, М.Г. Ступень, А.Д. Юрченко ті інші.

Далеко не всі проблеми ведення земельного кадастру знайшли адекватне відображення у науковій літературі. Потребує подальшого вивчення світовий та європейський досвід побудови кадастрово-реєстраційних систем, інформатизації кадастру, забезпечення публічного доступу до кадастрових даних тощо.

Метою даної статті є дослідження сучасного стану та головних проблем державного земельного кадастру в Україні.

Виклад основного матеріалу. Законодавчим актом, який визначає зміст та складові державного земельного кадастру в Україні залишається Земельний кодекс України від 25.10.2001 №2768-III. Зокрема, 7 липня 2011 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про державний земельний кадастр», який установлює правові, економічні та організаційні основи діяльності у сфері Державного земельного кадастру. Згідно цього закону, Державний земельний кадастр - єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами [1].

Основними завданнями ведення державного земельного кадастру є: забезпечення повноти відомостей про всі земельні ділянки; застосування єдиної системи просторових координат та системи ідентифікації земельних ділянок; запровадження єдиної системи земельно-кадастрової інформації та її достовірності.

Метою ведення державного земельного кадастру є:

- гарантування прав власників і землекористувачів;
- регулювання земельних відносин та управління земельними ресурсами; організації раціонального використання та охорони земель;
- здійснення землеустрою; контролю за використанням та охороною земель;

- обліку цінності земель у складі природних ресурсів;
- інформаційного забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, заінтересованих фізичних та юридичних осіб;
- встановлення обґрунтованих розмірів плати за землю.

Державний земельний кадастр включає: кадастрове зонування; кадастрові зйомки; бонітування ґрунтів; економічну оцінку земель; грошову оцінку земельних ділянок; державну реєстрацію земельних ділянок; облік кількості та якості земель.

Кадастрове зонування в Україні включає встановлення: місця розташування обмежень щодо використання земель; меж кадастрових зон та кварталів; меж оціночних районів та зон.

Встановлення місць розташування обмежень щодо використання земель належить до найбільш проблемних питань земельної реформи. Реструктуризація системи землеволодіння та землекористування дотепер масово відбувається без належної фіксації та реєстрації обмежень у використанні земель (зон санітарної охорони, водоохоронних зон, охоронних зон навколо об’єктів природно-заповідного фонду, культурної спадщини тощо).

Встановлення меж кадастрових зон та кварталів в Україні здійснювалося досить безсистемно та хаотично. Значною проблемою на шляху формування кадастрових зон та кварталів є неврегульованість системи адміністративно-територіального устрою України.

Порядок встановлення меж оціночних районів та зон у вітчизняній нормативно-правовій базі не визначено. Але при проведенні нормативної грошової оцінки земель населених пунктів виділяються межі оціночних районів, які встановлюються на основі економічної оцінки території населеного пункту з урахуванням певних факторів.

Бонітування ґрунтів - це порівняльна оцінка якості ґрунтів за їх основними природними властивостями, які мають сталий характер і

суттєво впливають на урожайність сільськогосподарських культур, вирощуваних у конкретних природо-кліматичних умовах.Бонітування ґрунтів проводиться за 100-бальною шкалою для відповідних сільськогосподарських культур. Вищим балом оцінюються ґрунти, які мають найбільшу природну продуктивність.

Суспільні роботи з бонітування ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення в Україні вперше проведенні в 1993 році. Бальна оцінка характеризувала агровиробничі групи ґрунтів за такими природними властивостями, як глибина генетичного горизонту, вміст гумусу, в міст фракцій фізичної глини, кислотність та ін. Як зазначається в методичних рекомендаціях з проведення бонітування ґрунтів в Україні, його дані служать для встановлення розмірів плати за землю і вартісної оцінки.

Стаття 200 ЗКУ дає визначення економічної оцінки земель – як оцінки землі як природного ресурсу і засобу виробництва в сільському і лісовому господарстві та як просторового базису в суспільному виробництві за показниками, що характеризують продуктивність земель, ефективність їх використання та дохідність з одиниці площі.

Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV «Про оцінку земель» передбачає, що економічна оцінка земель проводиться не рідше як один раз у 5-7 років відповідно до державних стандартів, норм і правил, а також інших нормативно-правових актів на землях сільськогосподарського призначення незалежно від форм власності. Нормативні документи щодо проведення економічної оцінки земель в Україні наразі відсутні.

Аналізуючи сучасний стан земельно-кадастрової діяльності в Україні можна зазначити, що жодне із основних завдань ведення державного земельного кадастру, які визначені статтею 195 ЗКУ, у даний час не виконується. Наприклад, не забезпечується повнота відомостей про всі земельні ділянки – за даними Держкомзему станом на 2010 рік у державному реєстрі земель обліковувалися семантичні та картографічні

відомості лише близько 10 млн. земельних ділянок, тобто майже 39 % від їх загальної кількості, не застосовується єдина система просторових координат та система ідентифікації земельних ділянок, не запроваджено єдину систему земельно-кадастрової інформації та її достовірності [2].

Неналежне організаційне забезпечення кадастрової і реєстраційної діяльності є, з одного боку, похідною від неповноти, непослідовності та суперечності чинної нормативно-правової бази, з іншого – відчутно впливає на процес її формування. Так по-перше, запровадженню єдиної державної кадастрово-реєстраційної системи чинили опір місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які, за чинним законодавством, розпоряджаються землями і які також мали потужне лобі в Парламенті.

По-друге, за повноваження з формування та ведення єдиної кадастрово-реєстраційної системи змагалися кілька міністерств і відомств. Кожне з цих відомств, з одного боку, готувало та лобіювало власні проекти нормативно-правових актів та/або запроваджували відомчі документи, на підставі яких формувалися й велися різні реєстри та бази даних, з іншого – бойкотувало виконання нормативно-правових актів, якщо ті вирішували питання не на його користь.

По-третє, неусталеність і неналежний характер організаційного забезпечення земельних відносин загалом і кадастрової та реєстраційної діяльності зокрема спричинені надмірною політизацією економічних і господарських аспектів державного управління, перенесенням постійної і непримиренної боротьби політичних сил за електорат до площини державного адміністративного управління [3].

Висновки.Державний земельний кадастр в Україні так і не перетворився на ефективно функціонуючу складову інфраструктури ринкової економіки. Майже всі складові кадастру мають труднощі щодо їх реалізації, а сам кадастр не можна вважати джерелом необхідних і своєчасних відомостей про земельні ресурси. Кадастрова система, що діє в

Україні не є ефективною, не забезпечує належну доступність і якість послуг для користувачів, достовірність відомостей, що містяться в їх базах даних є сумнівною, а самі ці дані – закриті для публічного доступу.

Щодо поліпшення кадастрової системи слід провести низку заходів, які підвищуть якіть послуг і викликатимуть довіру користувачів, але ситуація обтяжується високим рівнем корумпованості і кадастрово-реєстраційних установ – що призводять, зокрема, до завищення вартості послуг для користувачів і формування та ведення реєстрів для держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про державний земельний кадастр» 7 липня 2011 року
2. Центр ДЗК : через окремі дослідні впровадження до загальної автоматизованої системи // Землевпорядний вісник. — 2010. - №5. — С. 7-8
3. Кадастрово – реєстраційна система в Україні: нинішній стан і перспективи розвитку // Центр Разумкова / Національна Безпека і Оборона. — №6. — 2011

УДК 631.11:331.2

СТАН ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

А. П. Онофрійчук, студентка
Науковий керівник: Саваріна І.П.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті висвітлено сучасний стан та особливості відтворення і використання трудових ресурсів на сільськогосподарських підприємствах. Обґрунтовано ефективність покращення продуктивності праці на підприємствах.

Ключові слова: *Продуктивність праці, економічна система, ринкові відносини, трудові ресурси, оплата праці, ефективність, аналіз, трудомісткість.*

Актуальність теми: Продуктивність праці є одним з найважливіших індикаторів діяльності будь-якої економічної системи незалежно від її розміру і функцій. Вона виступає основним критерієм ефективності

економіки і вирішальною умовою підвищення життєвого рівня населення. Зростання продуктивності праці має винятково важливе значення для досягнення визнаних світовою спільнотою економічних, соціальних і екологічних стандартів життєдіяльності суспільства.

В умовах ринкових відносин завдання підвищення продуктивності праці як джерела реального економічного зростання стає життєво важливим для подальшого розвитку економіки. У сучасному світі економічними лідерами стають не ті країни, які мають значні природні ресурси, а ті, які здатні досягти високої продуктивності суспільної праці.

Продуктивності праці повинна бути приділена першочергова увага і на рівні підприємств усіх сфер діяльності як одному з найважливіших показників ефективності, що характеризує рівень раціонального використання ресурсів і використовується для внутрішнього аналізу й планування ефективної господарської діяльності сільськогосподарського підприємства.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Вивчення і розв'язання проблемивикористання трудових ресурсів завжди посідали чільне місце в системі науковихдосліджень. У розробку теоретико-методичних, соціально-економічних та прикладнихпроблем праці вагомий внесок зробили О. А. Бугуцький, В. П. Галушко, О. Д. Гудзинський, Й. С. Завадський, М. Й. Малік, В. В. Юрчишин та ін. Зміст і механізм ефективноговикористання трудових ресурсів стали предметом досліджень П. Т. Саблука, І. Ф. Байдюка, А. М. Гріненко, С. О. Гудзинського, В. М. Данюка, Л. О. Шепотько,К. І. Якуби. Нині досить популярними стали дослідження з проблем менеджменту персоналу, які розкриті в роботах Й. С. Завадського, Г. В. Щокіна, В. І. Ярового та ін.

Мета дослідження: Основною метою дослідження є подальший розвиток теоретичних положень і розробка обґрунтованих практичних рекомендації щодо підвищення продуктивності праці у сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу: Головною продуктивною силою суспільства є працююча людина. Праця була і залишається головним джерелом матеріального і духовного достатку, головною умовою життя і розвитку суспільства. Вся трудова діяльність людеіі здійснюється за участю трьох елементів: робочої сили, знарядь і предметів праці. Тому системи планування, обліку й оцінки роботи колективів господарств мають націлювати на підвищення продуктивності праці. У планах економічного і соціального розвитку та річних звітах сільськогосподарських підприємств розраховують такі показники продуктивності праці: вартість валової продукції рослинництва і тваринництва (у порівнянних цінах 2000 р.), виробленої з розрахунку на одного середньорічного працівника, зайнятого в сільськогосподарському виробництві, і на одну людино-годину з виокремленням у тому числі в рослинництві й тваринництві. Поряд з цим визначають трудомісткість виробництва (витрати праці на одержання одиниці кожного виду продукції). Прямупродуктивність праці у класичному варіанті визначають за формулою:

$$W = Q : t, \qquad (1)$$

де W – виробіток одного працівника; Q – обсяг робіт (кількість виробленої продукції);t – витрачений час [2].

Крім прямої продуктивності, широко використовують показники оберненої продуктивності праці, що являє собою її трудомісткість. Вона показує час, витрачений на виробництво одиниці продукції або на конкретний комплекс робіт, і визначається за формулою:

$$T = t : Q, \qquad (2)$$

де T – трудомісткість одиниці виробу [2].

Трудомісткість показує наявні витрати робочого часу окремого працівника на одиницю виробленої продукції. Цей показник відображає прямий зв'язок між обсягом виробництва і трудовими витратами.Отже, найважливіший процес підвищення продуктивності не може забезпечуватися автоматично й відбувається за рахунок кількості та якості

вкладеної праці, її інтенсивності, розвитку продуктивних сил, застосування новітніх технологій, прогресивних форм ісистем організації праці та матеріального заохочення тощо. Звідси, ключовим положенням аналізу продуктивності праці в сільському господарстві є дослідження впливу чинників, які класифікують залежно від спрямованості дії, на чотири основнігрупи:

Перша група стимулюючих чинників зростання продуктивності праці включає восновному виробничі чинники: застосування нової техніки і більш удосконаленої системимашин. Це означає зростання фондоозброєності, із зростанням якої підвищується і продуктивність праці. Тут існує тісний зв'язок. Чим більше основних фондів припадає на одногосередньорічного працівника, тим вища вартість валової продукції, отриманої на підприємстві, і нижча її трудомісткість.

Друга група – це організаційні чинники, побудова самого організаційного процессувиробництва сільськогосподарської продукції, яка включає розміщення підприємства і його внутрішнє планування, транспортну схему руху техніки та транспортне забезпечення,спеціалізацію господарства, чітку і надійну організацію матеріально-технічного постачання, енерго- і водопостачання та ремонтного забезпечення засобів виробництва.

Третя група чинників зростання продуктивності праці складається із соціально-економічних показників, які пов'язані зі складом виконавців, їх освітою і кваліфікаційнимрівнем, рівнем відносин власності на підприємстві, умовами праці і побуту, застосуваннямоптимальних режимів праці і відпочинку, психологічним кліматом у колективі, його згуртованістю і внутрішньоколективними стосунками, поліпшенням умов праці, підвищеннямтворчої активності працівників тощо.

Четверта група – чинники, пов′язані з удосконаленням форм і систем оплати праці, функціональне призначення яких – стимулювання підвищення її продуктивності, відтворення робочої сили та розв'язання

соціальних проблем села. Тому ефективним мотиваційним чинником, який позитивно впливає на рівень продуктивності праці, насамперед, єзаробітна плата сільських працівників [3].

Так, сучасний стан аграрної економіки України свідчить про позитивні зрушенняостанніх років. Протягом 2007 – 2009 рр. у середньому виробництво валової продукції (упорівняних цінах 2005 р.) становить 98,3 млрд грн., що на 5,1% більше, ніж за попередній,аналогічний, період (2004 – 2006 рр.) [4].

Розвитком теорії продуктивності факторів у західній літературі займалися Б. Сей та Ф. Бастіа. Пізніше Д. Кларком сформульована теорія граничної продуктивності факторів, на якій заснована сучасна західна теорія продуктивності праці. Подальший розвиток цієї теорії пов'язаний з працями Д. Кендріка, Е. Денісона, Р. Солоу та ін.

Незважаючи на значний обсяг проведених попередніх досліджень, ряд теоретичних і практичних питань є невирішеними. Високий динамізм соціально-економічних та політичних чинників розвитку аграрної сфери вносить постійні корективи у формування та використання трудових затрат. Потребують дослідження питання виявлення тенденцій і факторів продуктивності аграрної праці, раціонального забезпечення сільськогосподарських підприємств трудовими ресурсами, формування дієвого мотиваційного механізму, обґрунтування шляхів підвищення рівня продуктивності праці в галузі, удосконалення підходів щодо управління продуктивністю праці.

Особливу увагу при плануванні продуктивності праці приділяють аналізу темпів росту продуктивності та оплати праці у плановому році по відношенню до базового року, а також обґрунтуванню шляхів підвищення продуктивності праці. Останнє можливе за рахунок:

- збільшення виробництва валової продукції сільського господарства;

- скорочення чисельності працівників на підприємстві і зменшення затрат праці внаслідок удосконалення технології та організації виробництва [2].

При плануванні росту продуктивності праці повинні бути враховані такі фактори: освоєння нової техніки і технологій; здійснення комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів; удосконалення технології виробництва; введення в експлуатацію нових цехів (виробництв) з промисловою технологією виробництва; впровадження прогресивних форм організації виробництва і праці; раціональна організація і підвищення продуктивності праці робітників обслуговуючих виробництв шляхом механізації робіт і поліпшення нормування праці; підвищення професійної майстерності робітників і розповсюдження передового досвіду; удосконалення організації і техніки управління виробництвом; спрощення структури апарату управління; комп'ютеризації обліково-статистичних, розрахунково-бухгалтерських робіт. Крім того, слід ураховувати впливи на темпи росту продуктивності праці зміни в структурі виробництва, видах та асортименту продукції; спеціалізації і концентрації виробництва.

Аналіз використання трудових ресурсів і оплати праці передбачає вивчення: забезпеченості сільськогосподарських підприємств робочою силою та використання її в окремих галузях протягом року і в окремі періоди; складу трудового колективу за освітою, стажем і кваліфікацією; динаміки продуктивності й оплати праці та резервів її підвищення; рівня виконання плану оплати праці; відповідності оплати праці обсягові виконаних робіт, виробленої продукції та рівню продуктивності праці; економії чи перевитрати у використанні фонду оплати праці, джерел досягнутої економії та причин перевитрат. За даними аналізу розробляють конкретні заходи щодо кращого використання трудових ресурсів, робочого часу, підвищення продуктивності праці.Жоден окремо взятий показник не може повною мірою оцінити продуктивність праці. З метою всебічного

аналізу продуктивності праці необхідно використовувати систему: натуральних, трудових і вартісних показників; прямих і обернених; основних і додаткових. Використання сукупності економічних і статистико-математичних методів підвищує достовірність і практичну цінність отриманих результатів [2].

Аналіз стану трудових ресурсів на сільськогосподарських підприємствах регіону та управління ними, свідчить про велику кількість проблем демографії,зайнятості,відтворення робочої сили тощо. Існуючий механізм розв'язання цих проблемне є дієвим і не може сприяти максимальній результативності у сфері управління і використання трудових ресурсів. Тому ефективність використання трудовихресурсів залежитьвід результативності на всіх ієрархічних рівнях – державному, регіональному та на рівніпідприємства.

Висновок: Провівши дослідження продуктивності праці можна зробити висновок, що вона є основним компонентом економічного зростання виробництва. Тому необхідно цьому показнику приділяти увагу у плануванні господарської діяльності аграрних підприємств. Водночас продуктивність є рухливим і динамічним показником результативності праці та ефективності виробництва, що змінюється під впливом багатьох чинників. Резерви зростання продуктивності праці – це невикористані можливості економії витрат праці (як живої, так і уречевленої), які виникають внаслідок дії тих чи інших чинників (удосконалення техніки, технології, організації виробництва і праці, матеріального заохочення селян).

Виявлення резервів підвищення продуктивності праці на сільськогосподарських підприємствах можна реалізувати на основі здійснення науково обґрунтованої аграрної політики, яка передбачає поєднання високої організації праці, впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій та формування організаційно-економічного механізму управління виробництвом. Керівникам підприємств доцільно

застосовувати комплексну систему мотивації працівників з використанням економічних і неекономічних стимулів для досягнення найвищих результатів та підняття продуктивності на вищий рівень в цілому по сільськогосподарських підприємствах.

ЛТЕРАТУРА

1. Научная электронная библиотека «Веда», 2003-2011.
2. Мельник Ю. Ф. Соціально- трудовий потенціал українського села. Стан проблеми, шляхи вирішування / Ю. Ф. Мельник, Ю. Я. Супіханов та ін.. — К.: НДІ "Украгропродуктивність", 2007. — 352 с.
3. Багрова І. В. Нормування праці: Навчальний посібник. / Багрова І.В. Київ.: Центр навчальної літератури,2008. — 212 с.
4. Веб-сайт Держкомстату України [Електоронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua

УДК 631.11:334.7.009.12

МАРКЕТИНГОВІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. Ю. Наумова, студентка
Науковий керівник: асистент СаваріноаІ.П.
Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто сутність та необхідність підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Досліджено особливості маркетингових методів забезпечення конкурентоспроможності.

Ключові слова: *конкурентоспроможність, сільськогосподарські підприємства, маркетингові методи, собівартість, ціна, прибуток, канали реалізації продукції.*

Постановка проблеми. Актуальність організації і управління ринковою діяльністю підприємств АПК зростає в зв'язку із загостренням конкуренції на аграрному ринку як з боку вітчизняних, так і з боку зарубіжних товаровиробників. Процес виробництва сільськогосподарської продукції триває місяці, тому на етапі визначення виробничої програми аграрного підприємства дуже важко вчасно реагувати на зміни попиту споживачів і підвищувати конкурентоздатність товару в рамках уже

сформованих схем виробництва на ринках.

Маркетинг є основою кращої організації виробництва, посилення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта на ринку, формування його іміджу в соціально-економічному середовищі. У свою чергу основою маркетингу є постійний та системний аналіз ринку, передусім покупців і конкурентів, що дозволяє підприємствам розробляти ефективні товарні та цінові стратегії, спрямовані на конкретні сегменти споживачів продукції, надаючи при цьому підприємствам певних конкурентних переваг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологічні й методичні питання розвитку маркетингу в АПК розглядаються в працях відомих вітчизняних учених-економістів: М. І. Андрушка, Г.О. Андрусенка, А.В. Войчака, А.С. Воронової, С. С. Гаркавенка, В. Г. Герасимчука, О.О. Гетьман, О.П. Гогулі, К. Я. Єрохіна М.П. Канівського, М.Ю. Коденської, М.Ф. Кропивка, В.П. Косіюка, В. В. Липчука, А. Лисенка, П.М. Макаренка, В. П. Оніщенка, А. В. Романова, М.П. Сахацького та інших. Проте, незважаючи на вагомість їхніх розробок, система агромаркетингу ще не отримала належного теоретичного обґрунтування, надто мало практичних розробок щодо її проектування, організації і раціонального функціонування, внаслідок чого концепція маркетингу досить повільно проникає в господарський менеджмент аграрних підприємств і ще не стала повноцінною основою їх конкурентоспроможності.

Постановка завдання полягає у розкритті змісту та обґрунтуванні суттєвості маркетингових методів забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження.Канінський М.П. рекомендує вивчати конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства як реальну та потенційну спроможність, а також наявні для цього можливості підприємства вивчати попит (ринок), проектувати,

виготовляти та реалізувати товари, які по своїм параметрам у комплексі більш для споживачів, ніж товари конкурентів [3].

Гогуля О.П. пропонує розглядати конкурентоспроможність підприємства як вміння виготовляти і реалізувати швидко та дешево якісну продукцію в достатній кількості [2].

Макаренко П.М. у своїх наукових дослідженнях зазначає, що конкурентоспроможність підприємства є можливістю забезпечувати випуск і реалізацію продукції, яка за своїми ціновими та нецiновими факторами більш приваблива, ніж продукція підприємств-конкурентів, використовуючи конкурентні переваги і потенційні можливості для забезпечення конкурентоспроможності продукції у майбутньому при зміні ринкової ситуації та попиту споживачів [4].

Одним з найважливіших напрямів визначення рівня конкурентоспроможності продукції є її цінова складова. В умовах ринкової економіки суб'єкти підприємницької діяльності наділені правом самостійного визначення ціни на власну продукцію, а також правом її визначення на засадах домовленості із споживачами (покупцями) при укладанні між ними угод купівлі-продажу.

Наявність такого права зумовлює виникнення цінової конкуренції між виробниками. Кожен з них намагається продати свій товар, зберегти, а за можливості і розширити свою нішу на ринку, і тим самим зміцнити на ньому своє становище. Цього досягають насамперед підприємства, які виробляють товари з високою ціновою конкурентоспроможністю, під якою розуміють ступінь можливого зниження товаровиробником ціни на свій товар порівняно з ринковою ціною, за якою забезпечується беззбитковість його виробництва.

Виживання підприємств за умов постійного загострення конкурентної боротьби та зростаючого динамізму ринкової кон'юнктури можливе лише в тому випадку, якщо вони, завдяки унікальним особливостям своєї ресурсної бази, займуть специфічну ринкову нішу, в

якій зможуть найефективніше задовольняти потреби споживачів [1].

За умови розвитку ринкових відносин та відміни державного замовлення, основними каналами збуту продукції сільськогосподарських підприємств є: переробні підприємства, орендна плата за паї, населення (в рахунок оплати праці), реалізація на ринку, комерційним організаціям.

Розглянемо рівень цін на основні види продукції сільськогосподарських підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Середні ціни реалізації основної сільськогосподарської продукції

(сільськогосподарські підприємства (крім малих); грн. за т)

Види продукції	2008		2009		2010	
	Україна	Миколаївська обл.	Україна	Миколаївська обл.	Україна	Миколаївська обл.
Зернові та зернобобові культури	914,6	894,5	754,5	773	1120,9	1112,4
Худоба та птиця (у живій вазі)	9929,6	10182,3	10524	10947,2	10797,1	9553,5
Молоко та молочні продукти	2027,5	2007,2	1825,1	1764	2938,7	2788,9
Яйця, за тис. шт	334,9	361,1	344	328,2	470,6	448,4

Аналізуючи збутові ціни реалізації основної сільськогосподарської продукції слід відмітити, що по Україні вцілому середній рівень цін вищий за аналогічний показник Миколаївської області. Така ситуація виникає під впливом сукупності зовнішніх економічних факторів макрорівня.

Маркетингова діяльність з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємств повинна здійснюватись у такій послідовності: аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, визначення показників поточного рівня його діяльності і на перспективу, сегментація ринку та позиціювання власної продукції, розробка ефективної програми маркетингу, що передбачає розробку стратегії для кожного виду діяльності із зазначенням товарної, цінової, збутової політики та

просування.

Виконання кожного етапу повинно проводитись за правилами маркетингового дослідження, яке включає формування проблеми, або питання, яке треба дослідити, збір необхідної вторинної, первинної інформації, їх аналіз і викладення результатів, прийняття рішення щодо розв'язання існуючої проблеми або питання [3].

Слід зазначити, що на сьогодні керівники агропромислових підприємств з одного боку відчувають потребу в інформації, з іншого - зазнають значних труднощів при пошуку достовірної, систематичної й оперативної інформації щодо номенклатури, цін, попиту та пропозиції, місткості ринку, правових аспектах діяльності та ін. Відсутність такого роду інформації збільшує ризики прийняття неправильних маркетингових рішень, здатних не тільки знизити ефективність виробництва і реалізації продукції, але спричинити значні збитки.

Протягом останніх років спостерігається суттєве послаблення маркетингового стратегічного планування в сільськогосподарських підприємствах, що не може не позначитися на результатах їхнього господарювання.

З метою виправлення даної ситуації підприємствам необхідно застосовувати тристоронню систему маркетингового інформаційного забезпечення, яка складається із державної консультаційної служби, створеної у складі управлінь агропромислового розвитку в регіонах; маркетингового міжгосподарського кооперативу; маркетингового підрозділу в організаційній структурі підприємства.

Такий підхід дозволить надавати всебічну інформаційну підтримку сільськогосподарським підприємствам у прийнятті ефективних управлінських рішень в процесі їхньої діяльності, що сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності [2].

Для забезпечення конкурентоспроможності особливо важливим та необхідним є спостереження за новітніми досягненнями та розробками в

агротехніці виробництва продукції (ефективні технології, сорти, сільськогосподарська техніка, добрива, засоби захисту рослин тощо), а також у суміжних галузях. Разом з іншими спеціалістами маркетологи повинні оцінювати необхідність їх придбання, ефективність застосування та розробляти заходи щодо можливого вдосконалення існуючого виробничого арсеналу [4].

Висновки. Конкурентоспроможність підприємств залежить від ефективної діяльності усіх суб'єктів маркетингового ланцюга, тому удосконалення їх маркетингової діяльності повинно носити системний характер. У цьому аспекті від сільськогосподарського підприємства, як суб'єкта руху товару, залежить формування вартісних переваг продукції та їх підсилення за рахунок вибору ефективного каналу збуту для отримання найвищої ринкової ціни. Основними об'єктами маркетингової діяльності є обмін із постачальниками ресурсів і покупцями продукції, а завданням в аспекті забезпечення конкурентоспроможності - управління виробництвом-збутом відповідно до вимог ринку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрушко М. І. Маркетинг агропродовольчого ринку (теорія, методика, практика): монографія / Андрушко М. І. — Львів, 2000. — 229 с.
2. Гогуля О. П. Становлення маркетингу у ринковій трансформації сільського господарства / О. П. Гогуля // Економіка АПК. — 2008. — №5.— С. 110–114.
3. Канінський М. П. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на основі маркетингу / М. П. Канінський // Економіка АПК. — 2009. — № 3. — С. 141–144.
4. Макаренко П. М. Збутові стратегії підвищення ефективності розвитку фермерських господарств регіону / В. А. Шведюк, П. М. Макаренко // Агросвіт. — К., 2009. — Вип. 2. — С. 16–18.

УДК 338.43:331

РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

А. В. Хоменко, студентка
Науковий керівник: асистент Саваріна І. П.
Миколаївський державний аграрний університет

Розкрито основні вимоги до формування кадрового потенціалу в сучасних умовах на досвіді передових агропідприємств.

Ключові слова: *трудові ресурси, трудовий потенціал, кадри АПК, транспрофесіонал, професіоналізація.*

Актуальність проблеми. Персонал – основа підприємства. Нині провідні світові корпорації все більше усвідомлюють значущість професіоналізму як конкурентної переваги, яку вони матимуть в майбутньому. Компетентність стає запорукою розвитку продуктивності, інновацій та конкурентних переваг. Таким чином знання сприяють розвитку агропромислового комплексу та економіки держави загалом. Проте демографічна ситуація країни негативно впливає на макроекономічні показники. Тому виникає необхідність зростання якісних показників кадрового потенціалу без яких Україна не зможе конкурувати на світовому ринку.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Вивченням такої категорії як трудовий потенціал займалися В. Васильченко, А. Гриненко, О. Грішнова, Б. Генкін, Л. Керб, І. Кравченко, Г. Осовська, Н. Волгін, В. Новіков, Т. Заяць, І. Бондар, Б. Данилишин. Всі вони починали вивчення даної теми з ресурсного підходу, проте розглядали питання під різним кутом. Теоретико-методологічні йекономіко-організаційні аспекти формування та використання кадрового потенціалу закладено в працях Дж. Кейнса, Г. Перкіна, Д. Богині, М. Вороніної, С. Бандури,та ін. Соціальний аспект проблеми формування якісного персоналу досліджували О. Бугуцький, О. Грішнова, Б. Данилишин. Питання трудових ресурсів села висвітлили в

своїх працях Є. Котов, М. Марема, В. Тешенко, В. Удовиченко, Л. Шамільова та інші дослідники. Проте проблема кадрового потенціалу залишається розглянутою не з усіх боків і потребує подальшого дослідження.

Метою статті є вивчення проблематики та основних тенденцій розвитку кадрового потенціалу сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Здобуття Україною незалежності та бажання інтегруватися до європейської спільноти висунула нові вимоги до умов та методів господарювання аграрних підприємств. Це зумовлює необхідність пошуку нових шляхів нарощування валового виробництва та зниження собівартості продукції. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є підвищення продуктивності праці, а отже розвиток кадрового потенціалу.

Кадри АПК – це кваліфіковані, спеціально підготовлені для агропромислової діяльності працівники, доцільне використання яких припускає максимальну віддачу здатностей фахівця – освітніх, особистих, професійних. Кадровий потенціал закладений у функціях, що особа виконує як професіонал і в силу своїх здатностей, знань і досвіду може забезпечити ефективне функціонування АПК [1].

Проте настання нової технологічної епохи відбулося в суперечливих соціально-економічних та ідейно-політичних обставинах, і люди не встигли адаптуватися до нових умов. Їм необхідна була перебудова стилю мислення, ділової культури та громадянської позиції. На зміну дисциплінованості і сумлінності прийшли ініціативність та самостійність.

Сучасним підприємствам необхідні високоосвічені працівники з аналітичним типом мислення, здатністю аналізувати стан галузі, виділяти проблеми та шляхи їх вирішення, розраховувати витрати та знаходити резерви, бачити основні тенденції розвитку та формувати ефективну стратегію розвитку. Такі професійні якості дозволяють претендувати на

гідне місце на ринку праці. У зв'язку з цим вводиться нове поняття – транспрофесіонал.

Транспрофесіонал – це високоосвічений спеціаліст, який має креативний стиль мислення і здатний пристосовуватися до роботи в різних середовищах, а також використовує ситуативний підхід до вирішення проблем, що виникають в різних структурних складових організації [2].

Формування професійних якостей такого працівника відбувається не лише на основі природних задатків, а і за допомогою формальної освіти, набуття практичного досвіду, самоосвіти, сили волі та стимулювання. Проте соціально-професійна незахищеність працівників, низька мотивація праці, тяжке матеріальне становище і пригноблений психологічний стан не сприяють ні зростанню кваліфікації та професійної майстерності, ні перепідготовці кадрів на нові професії та спеціальності, ні самоосвіті.

В умовах зниження попиту на робочу силу маємо чітку тенденцію до зниження рівня зайнятості населення (рис. 1).

Рисунок 1. Рівень зайнятості населення*

*Розроблено автором з використанням [4]

Подібні тенденції є наслідком комплексної автоматизації та механізації виробництва, а також скорочення чисельності персоналу. Це збільшує пропозицію робочої сили і дає змогу аграрним підприємствам обирати працівників, які мають необхідні знання та досвід.

Незважаючи на високий рівень інтелектуального потенціалу в Україні, можливості ефективного використання набутого досвіду та професійнихзнань виявилися обмеженими. У зв'язку з цим дефіцит

вакантних місць станом на 31.12.2010 р. становить 500105 робочих місць (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл незайнятого населення та потреби роботодавців у працівниках по Україні

	Станом на 31.12.2010 р.			
	Професійний склад незайнятих громадян	Потреба у працівниках	Дефіцит (надлишок) вакантних місць	Навантаження на 1 вільне робоче місце
А	1	2	3	4
Всього	563968	63863	-500105	9
Менеджери (управителі) у сільському господарстві	5	0	-5	-
Кваліфіковані робітники сільського господарства	22771	715	-22056	32
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	107165	7854	-99311	14
Найпростіші професії в сільському господарстві	18895	196	-18699	96

*Розроблено автором з використанням [4]

Серед кваліфікованих робітників сільського господарства навантаження становить 32 особи на одне робоче місце, а серед найпростіших професій в сільському господарстві – 96 осіб. Це свідчить про те, що роботодавці мають пропозицію робочої сили і можуть обрати найкомпетентніших працівників, не шкодуючи коштів на їх утримання та стимулювання. Високий освітній рівень безробітних свідчить про посилення проблеми використання якісного трудового потенціалу.

З іншого боку, такі великі агроінтегровані підприємства як «Концерн Хлібпром», «Мрія Агрохолдинг», «Агротрейд» оцінюють трудовий потенціал України як низький і вважають, що знайти висококваліфікованих працівників зараз важко в галузі агрономії, технології, кваліфікованих робочих спеціальностей, а особливо вузькопрофільних фахівців [3].

Дефіцит кадрів вони пояснюють частково низьким рівнем кваліфікації молодих спеціалістів, відсутністю практики, низькою мотивацією. Тому на посади експертів та консультантів, а також для роботи зі складною технікою залучаються зарубіжні спеціалісти. Тому виникає нагальна необхідність в професіоналізації кадрів - забезпечення можливостей отримання освіти, працевлаштування відповідно до отриманої спеціальності, а в подальшому – через забезпечення доступу до професійної перепідготовки і підвищення кваліфікації.

В свою чергу багато випускників аграрних вузів України обирають роботу в інших країнах. Їх приваблюють вищий рівень оплати праці, більш розвинена інфраструктура, високий рівень комфорту життя в сільській місцевості. Трудова еміграція є суттєвою проблемою, і її не можна вирішити самим лише підвищенням заробітної плати. Необхідно розвивати соціальну відповідальність агровиробників, що забезпечило б віддачу через декілька років у вигляді поліпшення умов життя населення.

Агропідприємства зараз намагаються створити власний кадровий резерв за рахунок власних спеціалістів, випускників профільних вузів та інших фахівців, знайдених за допомогою оголошень та публікацій.

Для мотивації працівників можна використовувати:

- систему оплати праці та матеріального стимулювання праці;
- преміювання;
- можливості для навчання та розвитку (тренінги, семінари, навчальні програми, бібліотеки, агрошколи тощо);
- розвиток сільських громад, інфраструктури села;
- гарантії стабільності працевлаштування;
- можливості кар’єрного росту;
- надання мобільного зв’язку, службових автомобілів, а також можливості оренди автомобілів;
- інші способи.

Висновки. На сучасному етапі агропромисловий комплекс України активно розвивається, залучаються нові технології, досліджуються ринки збуту, тому необхідна відповідна кваліфікація трудових ресурсів. В процесі переходу до ринкової економіки працівникам доводиться адаптуватися до нових вимог та набувати якостей транспрофесіонала. В свою чергу держава повинна забезпечити всі умови для якісної професіоналізації, а аграрні підприємства вживати заходів для морального і матеріального стимулювання працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філіппова В. Д. Деякі аспекти розвитку кадрового потенціалу підприємств АПК в умовах державної кадрової політики [Електоронний ресурс]— Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apdup/2010_2/2—3—19.pdf.
2. Пахольчак Я. Т. Тенденції розвитку трудового потенціалу в Україні за умов світової фінансової кризи та шляхи їх подолання / Я. Т. Пахольчак // Національний лісотехнічний університет України науковий вісник НЛТУ України. – 2011 р.
3. С 2011 года мы ожидаем усиления борьбы предприятий за кадры — "Концерн Хлібпром" — АПК—Информ, 31.01.2011 [Електоронний ресурс] — Режим доступу: http://www.apk—inform.com/showart.

4 Державна служба зайнятості [Електоронний ресурс]— Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list.

УДК: 339.52(477)

ВСТУП УКРАЇНИ ДО СОТ

Л. О. Різун, студентка
Науковий керівник: асистент Саваріна І. П.
Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджено та проаналізовано нинішній стан, а також висвітлено порівняння відносин України з Росією після вступу в СОТ – їх наслідки.

Ключові слова: *СОТ, економічні і структурні реформи, ринкова економіка, товарообіг, імпорт, експорт, лібералізація тарифних бар'єрів.*

Постановка проблеми. Вхід України до СОТ необхідний практичний крок на шляху до європейської інтеграції, а одним з головних пріоритетів економічної політики та одним з головних завдань уряду України, є удосконалення та розвиток наданих можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вступу України до СОТ досліджувалися у працях відомих вітчизняних учених, зокрема Осики С.Г., Пятницького В.Т., Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилюк, Я. В. Белінської.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головна перевага для українських підприємців внаслідок вступу України до СОТ - створення прозорого та передбачуваного бізнесового середовища в Україні. В результаті набуття Україною членства у СОТ країни – передбачалось зниження імпортних тарифів та інших негативних торговельних бар'єрів щодо української продукції, а також зниження рівня ввізних мит практично на всі види продукції, яка імпортується до України, що позитивно вплине на конкурентоспроможність підприємств, які використовують імпортні комплектуючі. Щодо підприємств громадського харчування – отримання ними кращих можливостей вибору продуктів та напоїв, з метою збільшення асортименту продукції на ринку України.

Важливим для українського бізнесу є тмкож спрощення митних процедур і збільшення їх прозорості та контрольованості, адже майже всі торговельні партнери України визнають, що процедури митного

оформлення при імпорті є одними з основних нетарифних бар'єрів у торгівлі.

Є багато з них відчувають необхідність певних, іноді значних змін у своїй діяльності, але не мають можливості залучити кошти на вигідних для себе умовах. У цілому кожне підприємство є одночасно виробником товарів або послуг і споживачем певних товарів та/або послуг. Як споживач підприємство виграє від збільшення асортименту товарів і послуг на ринку, підвищення конкуренції сприятиме зниженню цін та підвищенню рівня сервісу. Така ситуація створює рівні можливості для всіх суб'єктів підприємницької діяльності, що сприяє розвитку найефективніших підприємств, а це, у свою чергу, здійснює позитивний вплив на оздоровлення та підвищення конкурентоспроможності української економіки. Лібералізація ринку фінансових і банківських послуг, з метою сприяння сприятиме здешевленню кредитних ресурсів для підприємств України. Однією з головних проблем підприємств України[1].

16 травня 2008року Україна стала 152-м повноправним членом Світової організації торгівлі. За 14 років переговорів Україна пройшла шлях економічних і структурних реформ, трансформації від адміністративно-планової до ринкової економіки, завершила двосторонні переговори з країнами-членами СОТ, ухвалила понад 50 необхідних для адаптації українського законодавства до вимог СОТ законів.За минулий рік наші країни продемонстрували достатньо високі темпи розвитку взаємної торгівлі. За 2010 рік її обсяг зріс у 1,6 рази і сягнув майже 42 млрд. доларів, що перевищує докризовий 2008 рік.

Хоч і спостерігались позитивні кроки, але вони привели до таких проблем: по-перше, якесь зростання чи падіння обсягів торгівлі в доларовому обчисленні ще не обов`язково означає зменшення чи збільшення експортних та імпортних поставок у натуральному вираженні. Так наприклад, найбільшого удару 2009 року по українському експорту в грошовому вимірюванні завдало більш як двократне зниження світових цін

на сталь порівняно з піковими позначками 2008 року. Водночас розмір сумарного імпорту товарів в Україну тоді значною мірою знизився внаслідок ще сильнішого обвалу світових цін на нафту. У 2010 році, навпаки, відбулося подорожчання нафти, що є негативним для України. Зате значно зросли світові ціни на чорні метали, що забезпечило відповідний приріст ВВП, додатковий притік іноземної валюти й збільшення надходжень до бюджету.

А по-друге, обсяг товарообігу є сумою показників експорту-імпорту, і тому є можливість таких ситуацій, коли показник товарообігу зростає виключно або переважно за рахунок збільшення імпорту, а така тенденція не є сприятливою для економіки країни. Саме це має місце в торгівлі України з Росією. Аналізуючи нинішній стан зростання товарообігу потрібно переглянути спочатку експортно-імпортні послуги. Так наприклад у 2008 році, за даними Держкомстату, експорт послуг України для Росії становив 3,8 млрд. дол., імпорт – 0,9 млрд. дол., позитивне сальдо – 2,9 млрд. дол. А 2010 року експорт – 5,1 млрд. дол., імпорт – 0,8 млрд. дол., плюсове сальдо – 4,3 млрд. дол. Звичайно, для української економіки – це сприятливі як самі показники, так і їхня динаміка. Проте потрібно врахувати, що найбільшим складником експорту послуг України є послуги трубопровідного транспорту - прокачування російського газу й нафти по території України до Європи. І якщо тариф за прокачування, наприклад, газу зростав у 2009 та 2010 роках, що й забезпечило істотною мірою збільшення експорту й товарообігу, то це не означало зростання обсягів прокачування газу в натуральних показниках – у кубометрах.

Ситуація ж з експортом-імпортом товарів для вітчизняної економіки виглядає значно гірше ніж із послугами, а саме у 2008 році з України експортувалося до Росії товарів на 15, 7 млрд. дол., імпортувалося – на 19,4 млрд. дол., негативне сальдо – 3,7 млрд. дол., а 2010 року експорт становив 13,4 млрд. дол., імпорт – 22,2, негативне сальдо – 8,8 млрд. дол.

Сумарний результат торгівлі для України теж є вельми незадовільний: у 2008 році експорт товарів і послуг до Росії сягнув 19,5 млрд. дол., імпорт з Росії – 20,3 млрд. дол., товарообіг – 39,8 млрд. дол., негативне сальдо торгівлі – 0,8 млрд. дол., а в 2010 році експорт товарів і послуг – 18,5 млрд. дол., імпорт – 23,0 млрд. дол., товарообіг – 41,5 млрд. дол., мінусове сальдо - 4,5 млрд. дол. Товарообіг між Україною і Росією у 2010 році перевищує показник 2008 року – на 1,7 млрд. дол., або на 4,3%, проте обсяг українського експорту скоротився на 1,0 млрд. дол., а негативне торгове сальдо зросло на 3,7 млрд. дол., або в 5,6 разів.

Така динаміка показників зовнішньої торгівлі між Україною і Росією дає зниження ВВП України та зростання ВВП Росії. Крім того, в останні роки зріс товарообіг в 1,6 разу у 2010 році проти 2009 року, але імпорт зростав випереджальними темпами – зокрема, експорт товарів з Україну в Росію збільшився на 58,1%, а імпорт з Росії в Україну – на 67,7%. Мало того, що товарний імпорт і так перевищував експорт у 1,7 разу, так він ще й зростав майже на 10 відсоткових пунктів швидше. Ця тенденція, становить загрозу для стабільності гривні.

Але за даними в січні-лютому 2011 року цей негатив тільки посилився. Експорт товарів з України до Росії зріс проти відповідного періоду минулого року на 62,7%, зате імпорт з Росії підскочив значно стрімкіше – на 87,9%. Різниця в темпах зростання – понад 25 відсоткових пунктів [2].

В результаті приєднання до Світової організації торгівлі Україна включилася в усі можливі переговорні процеси з членами організації з лібералізації тарифних та нетарифних бар’єрів у торгівлі сільгосппродукцією, торгівлі послугами тощо. Головним своїм досягненням влада країни називає започаткування перемовин з Євросоюзом зі створення зони вільної торгівлі, але нинішній стан української економіки не відповідає прогнозам, які озвучувалися напередодні вступу Києва до СОТ. Йшлося про позитивну динаміку

експорту і як наслідок додатковий ріст ВВП. Серед головних чинників – світова економічна криза, яку ніхто не брав до уваги при розрахунках. Період, коли Україна тільки почала начебто отримувати результати від членства в СОТ збігся із розростанням фінансової кризи. Тому зараз важко побачити ефект від СОТ. Якщо говорити про приплив імпорту в країну, якого всі боялися, то навпаки відбулося його скорочення майже вдвічі. Це не вплив СОТ, а ознака кризових явищ.

Висновки. Членство у СОТ розглядається як системний фактор розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення передбачуваного середовища для залучення іноземних інвестицій, що відповідає національним інтересам України. Вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ) – необхідний практичний крок на шляху до європейської інтеграції, а отже, один з головних пріоритетів економічної політики та одне з головних завдань уряду України. Очевидними наслідками приєднання України до СОТ повинні стати, з одного боку, полегшення доступу іноземних товарів на внутрішній ринок України, а з другого, доступ українських товарів на внутрішні ринки інших країн. Така ситуація створює ризики для національних товаровиробників втратити частину внутрішнього ринку. Як саме буде складатися ситуація на внутрішньому ринку залежить від конкурентоспроможності національних виробників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пятницький В. Т. Світова організація торгівлі / В. Т. Пятницький, С. Г. Осика // Економіка. – 2001 — №12. — 491 с.

2. Жаліло Я. А. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилюк // Економіка АПК. – 2010. — №11. – С. 52 – 56.

3. Сиденко В. Україна і Світова організація торгівлі: як збільшити плюси та зменшити мінуси / В. Сиденко, О. Барановський // Дзеркало тижня. – 2009. — № 26(401), С. 13 – 21.

4. Головинська В. Україна і Світова організація торгівлі: стан, проблеми, перспективи інтеграції / В. Голосинська // Економіка АПК. — 2009. №8. — С. 13 – 17.

ЗМІСТ

№п/п	Назва П.І.Б.	Науковий керівник	Стор.
	УКРАЇНОЗНАВСТВО		
1.	ЕВОЛЮЦІЯ МИСТЕЦТВА ТАНЦЮ Т. В. Асмолова	Лукьяненко Д. В.	3
2.	МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-СІЛКУВАННЯ О. О. Волгушева	Лукьяненко Д. В.	8
3.	ЛАТИНЬ – ЗАСІБ МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ Н. В. Гаркуша	Лукьяненко Д. В.	13
4.	ТРАДИЦІЙНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ОБЕРЕГ – ЛЯЛЬКА-МОТАНКА О. А. Грицевська	Лукьяненко Д. В.	16
5.	СУЧАСНЕ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО І. А. Дубачінська	Лукьяненко Д. В.	21
6.	ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО МЕРТВИХ МОВ С. С. Дюміна	Лукьяненко Д. В.	26
7.	ЛИЦАРСЬКИЙ КОДЕКС: ВІД СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ДО СЬОГОДЕННЯ Д. О. Кіц	Лукьяненко Д. В.	29
8.	СЛОВ’ЯНСЬКА МІФОЛОГІЯ І. С. Копач	Лукьяненко Д. В.	35
9.	КУЛЬТУРА ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ОДЯГУ Д. Г. Мулява	Лукьяненко Д. В.	39
10.	КУЛЬТУРА СІМЕЙНИХ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ Т. М. Оруджева	Лукьяненко Д. В.	44
11.	МОРАЛЬ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ П. Ю. Солдатюк	Лукьяненко Д. В.	50
12.	ПОБАЖАННЯ ЗДОРОВ’Я У ВІРУВАННЯХ НАРОДІВ СВІТУ Ю. О. Цуканова	Лукьяненко Д. В.	54
13.	ДИЗАЙН В СТИЛІ КІТЧ І. В. Шевченко	Лукьяненко Д. В.	58
	ІНФОРМАТИКА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ		
14.	ОСНОВНІ ЗАДАЧІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЇХ РОЗВ’ЯЗАННЯ А. Ю. Наумова	Рогачова С. А.	63
15.	ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ А. П. Онофрійчук	Рогачова С. А.	69
	ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ		
16.	ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЖІНОК В СІМ'Ї Т. В. Владечак	Молчанова О.Б.	76
17.	СИНЕРГЕТИКА – НОВІТНЄ СВІТОБАЧЕННЯ	Молчанова О.Б.	82

	А. Л. Коляда		
18.	**СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ВАРТОСТІ ТОВАРУ**	**Золотих І.Б.**	**88**
	І. А. Дубачінська		
19.	**ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН У РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ СВІТУ**	**Золотих І.Б.**	**93**
	П. Ю. Солдатюк		
20.	**ФОРМИ ТА МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**	**Золотих І.Б.**	**100**
	С. С. Дюміна		
21.	**СУТЬ І ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛІВ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ**	**Золотих І.Б.**	**107**
	Д. Г. Муляви		
22.	**ПРОБЛЕМА ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ**	**Золотих І.Б.**	**113**
	Н.В. Гаркуша		
23.	**ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ СУСПІЛЬСТВА, ЇХ СТРУКТУРА І ЗАКОНОМІРНОСТІ**	**Золотих І.Б.**	**117**
	Т. В. Асмолова		
24.	**МЕТА СТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ**	**Золотих І.Б.**	**123**
	О. О. Волгушева		
	БУХГАЛТЕРСЬКІЙ ОБЛІК ТА ФІНАНСИ		
25.	**МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА**	**Сіренко Н. М.**	**129**
	О. С. Ангелова		
26.	**АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**	**Сіренко Н. М.**	**136**
	В. Г. Батринча		
27.	**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**	**Сіренко Н. М.**	**141**
	С. С. Берестов		
28.	**ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА**	**Сіренко Н. М.**	**146**
	О. С. Боровець		
29.	**ЕВОЛЮЦІЯ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ**	**Сіренко Н. М.**	**152**
	К. Є. Ісаєва		
30.	**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СВІЖИХ ЯБЛУК В УКРАЇНІ**	**Сіренко Н. М.**	**158**
	Р. Є. Нікітіна		
31.	**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА**	**Сіренко Н. М.**	**164**
	Л. Сабодаха		
32.	**ОСНОВНІ ЕТАПИ КОНТРОЛЮ**	**Сіренко Н. М.**	**171**

	ВИКОРИСТАННЯ ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ **І. О. Прядко**		
33.	**ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В АУДИТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ** **О. А. Лесік**	**Дубініна М.В.**	**176**
34.	**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ** **Н. Ю. Шепель**	**Дубініна М.В.**	**182**
35.	**ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ** **Т. Ю. Гросова**	**Дубініна М.В.**	**188**
36.	**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОГО ВНЕСКУ НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ** **А. М. Фількіна**	**Дубініна М.В.**	**194**
37.	**ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** **І. М. Кусик**	**Потриваєва Н. В**	**202**
38.	**ПОШУК ШЛЯХІВ СКОРОЧЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ** **А. Кравчина**	**Потриваєва Н. В**	**208**
39.	**ТРАНСПОРТНО - ЗАГОТІВЕЛЬНІ ВИТРАТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПЕРВІСНУ ВАРТІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ** **К. В. Ломака, А. В. Скуміна**	**Потриваєва Н. В**	**215**
40.	**НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ** **О.К. Криворучко**	**Потриваєва Н.В.**	**220**
41.	**МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ** **А. В. Скуміна, К. В. Ломака**	**Потриваєва Н.В.**	**226**
42.	**ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** **Шевченко Ю.С., Лебенштейн Н. М.**	**Потриваєва Н.В.**	**231**
43.	**ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** **Дмитрієва М.О.**	**Потриваєва Н.В.**	**237**
44.	**АСПЕКТИ ВЕДЕННЯ**	**Потриваєва Н.В.**	**242**

	БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ІНШИХ ЗАОХОЧУВАЛЬНИХ ТА КОМПЕНСАЦІЙНИХ ВИПЛАТ ПЕРСОНАЛУ **В.В. Коваленко**		
45.	**АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ПРОДАЖУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ, ВИКОНАНИХ РОБІТ ТА НАДАНИХ ПОСЛУГ** **Т. В. Штучка**	**Лагодієнко Н.В.**	**247**
46.	**ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** **Н. С. Масіна**	**Бурковська А. В.**	**252**
47.	**ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ** **Н. С. Безугла**	**Бурковська А. В.**	**258**
48.	**РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ РИНКОВОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ** **А. О. Бузнік**	**Бурковська А. В.**	**263**
49.	**ФІНАНСУВАННЯ ТА ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ** **О. В. Мілєва**	**Бурковська А. В.**	**269**
50.	**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ** **Н. Б. Лаврик**	**Бурковська А. В.**	**273**
51.	**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА** **К. В. Бондаренко**	**Кравчук Л.С**	**278**
52.	**РОЛЬ РОСІЙСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ** **А. А. Бундук**	**Кравчук Л.С**	**285**
53.	**ПРИБУТОК ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** **І. М. Каверіна**	**Кравчук Л.С**	**292**
54.	**ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** **В. С. Салькова**	**Кравчук Л.С**	**298**
55.	**УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМТВА** **О. Ю. Соловйов**	**Кравчук Л.С**	**304**
56.	**АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ ІНТЕГРОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ** **Ю. В. Чоп**	**Кравчук Л.С**	**310**
57.	**УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ**	**Кравчук Л.С**	**316**

	ПІДПРИЄМСТВА **О. В. Рафальська**		
58.	**ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ІНВЕСТУВАННЯ В АПК** **Ю. В. Голяк**	**Рябенко Г. М.**	**321**
59.	**КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ** **О. А. Філатова**	**Рябенко Г. М.**	**326**
60.	**СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ** **В. В. Габелюк**	**Баришевська І. В.**	**331**
61.	**ОПЕРАТИВНИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ** **Д. А. Гросу**	**Баришевська І. В.**	**338**
62.	**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ВІДХИЛЕННЯ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ** **П. Дзюба**	**Баришевська І. В.**	**344**
63.	**АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ** **Т. І. Шовенко**	**Баришевська І. В.**	**348**
64.	**СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОГО ФОНДОВОГО РИНКУ** **О. С. Ангелова**	**Лункіна Т. І.**	**353**
65.	**АНАЛІЗ МУЛЬТИВАЛЮТНОГО ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ** **С. С. Берестов**	**Лункіна Т. І.**	**359**
66.	**УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ** **О. С. Боровець**	**Лункіна Т. І.**	**365**
67.	**ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** **Т. В. Штучка**	**Лункіна Т. І.**	**370**
68.	**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ** **І. Г. Волкова**	**Лункіна Т. І.**	**376**
69.	**ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ У ВІТЧИЗНЯНУ СИСТЕМУ НЕЗАЛЕЖНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ**	**Лункіна Т. І.**	**382**

	К. В. Мируцька		
70.	ПРИБУТОК – ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ О. М. Зуб	Лункіна Т. І.	389
71.	ПОСИЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ І. С. Кабанова	Лункіна Т. І.	395
72.	ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА А. С. Подрядова	Лункіна Т. І.	399
73.	ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В. Г. Фірман	Лункіна Т. І.	406
74.	ФІКСОВАНИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ПОДАТОК: ІСТОРІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ Л. С. Скороненко	Лункіна Т. І.	412
75.	СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА М. В. Довгоп’ят	Лункіна Т. І.	418
76.	КРЕДИТУВАННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКУ В. А. Тарасюк	Лункіна Т. І.	424
77.	РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ: ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В. А. Стефурак	Лункіна Т. І.	431
78.	БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ Н. В. Лінінська	Лункіна Т. І.	438
79.	ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ А. М. Фількіна	Лункіна Т. І.	443
80.	ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ О. В. Смирнова	Лункіна Т. І.	451
81.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ А. В. Гебуза	Мельник О. І.	458
82.	ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ У	Мельник О. І.	463

	СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ **О. А. Кудакова**		
83.	**УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКІВ** **М. Д. Доценко**	**Мішутіна І. М.**	**468**
84.	**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ** **А. В. Гебуза**	**Резніченко Д. В.**	**475**
85.	**ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ** **А. В. Гусарепко**	**Резніченко Д. В.**	**480**
86.	**ОРГАНІЗАЦІЙНА ФУНКЦІЯ В СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ** **О. О. Шаповал**	**Резніченко Д. В.**	**487**
87.	**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВИЇЗНИХ ПЕРЕВІРОК ОРГАНАМИ ПОДАТКОГО КОНТРОЛЮ** **Г. М. Кіндзер**	**Резніченко Д. В.**	**491**
88.	**ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ** **Ю. С. Резніченко**	**Резніченко Д. В.**	**496**
89.	**ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ** **Ю. Д. Хлинова**	**Резніченко Д. В.**	**501**
90.	**БОРОТЬБА З ОФШОРАМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ** **В. С. Ющенко**	**Резніченко Д. В.**	**506**
91.	**СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ** **Л. О. Різун**	**Кареба М. І.**	**512**
92.	**СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ** **Л. С. Скороненко**	**Сердюк В.Т.**	**518**
93.	**ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ** **І. А. Кузьменко**	**Сердюк В.Т.**	**524**
94.	**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** **К. В. Мируцька**	**Сердюк В.Т.**	**530**
95.	**ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРИ ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ**	**Сердюк В.Т.**	**535**

	ПІДПРИЄМСТВ ЗА ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ **В. Г.Фірман**		
96.	**ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ** **А. О. Стоянова**	**Сердюк В.Т.**	**540**
97.	**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ** **Різун Л.О.**	**Боднар О.А.**	**546**
98.	**ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ «ПАРУС» В ОРГАНАХ СТАТИСТИКИ** **Валько І.**	**Боднар О.А.**	**551**
99.	**ПОСИЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ З ОБЛІКУ ДОХОДІВ** **І.Г. Волкова**	**Боднар О.А.**	**557**
100.	**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ** **О. А. Гайдай**	**Боднар О.А.**	**565**
101.	**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ** **К.С. Іванова**	**Боднар О.А.**	**571**
102.	**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ** **О.М. Киричук**	**Лесік І.М.**	**576**
103.	**ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ** **І. М. Куц**	**Лесік І.М.**	**581**
104.	**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ** **Н.Б. Лаврик**	**Лесік І.М.**	**587**
105.	**ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ** **М.Д. Доценко**	**Лесік І.М.**	**593**
106.	**ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ** **М.Д. Доценко**	**Лесік І.М.**	**599**
107.	**СТАХУВАННЯ АГРАРНИХ РИЗИКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ** **Л. В. Швець**	**Пісоченко Т.С.**	**604**

108.	**ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ** **Г. М. Кіндзер**	**Пісоченко Т.С.**	**610**
109.	**СУТНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІО. В. Дуб'яга**	**Пісоченко Т.С.**	**615**
110.	**МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** **Ю.В.Чоп**	**Пісоченко Т.С.**	**620**
111.	**СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛ «ІНКОТЕРМС»** **М. І. Макуріна**	**Пісоченко Т.С.**	**626**
112.	**ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА ВАРТОСТІ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ В ПІДПРИЄМСТВАХ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ** **І. І. Бендерська**	**Пісоченко Т.С.**	**631**
113.	**ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ** **І.Ю. Мойсеєнко**	**Пісоченко Т.С.**	**637**
114.	**ОБЛІК ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** **Н. Є. Іванова**	**Пісоченко Т.С.**	**643**
115.	**ПОЗАБАЛАНСОВИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ У ВИРОБНИКА** **Л. С. Скороненко**	**Пісоченко Т.С.**	**649**
116.	**СИСТЕМНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ І ЇХ РОЛЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ** **К. В. Мируцька**	**Пісоченко Т.С.**	**656**
117.	**ДОКУМЕНТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** **І.Г. Волкова**	**Пісоченко Т.С.**	**663**
118.	**ПРАВОВА ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** **Н.С. Масіна**	**Пісоченко Т.С.**	**671**
119.	**МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** **К.В. Бондаренко**	**Пісоченко Т.С.**	**677**
120.	**ОБЛІК ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, ЯКУ ОТРИМУЮТЬ ВІТЧИЗНЯНІ ПІДПРИЄМСТВА ІЗ-ЗА КОРДОНУ** **А.В. Гебуза**	**Пісоченко Т.С.**	**683**

121.	**ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА** **О.В. Смирнова**	**Пісоченко Т.С.**	**689**
122.	**ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНУ** **Ю.О. Біла**	**Пісоченко Т.С.**	**695**
123.	**СТАН ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ** **О. О. Шаповал**	**Пісоченко Т.С.**	**700**
124.	**ОПОДАТКУВАННЯ БАРТЕРНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ЇХ ЗДІЙСНЕННЯМ** **Артюшенко А.О.**	**Пісоченко Т.С.**	**704**
125.	**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК КОМІСІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ** **Побережник Л.Г.**	**Пісоченко Т.С.**	**711**
126.	**ОБЛІК БАРТЕРНИХ (ТОВАРООБМІННИХ) ОПЕРАЦІЯХ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ** **О.О. Берко**	**Пісоченко Т.С.**	**717**
127.	**ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** **В.С. Салькова**	**Пісоченко Т.С.**	**722**
128.	**ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ** **К. О. Кучманич**	**Пісоченко Т.С.**	**728**
129.	**ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ У ВИРОБНИКА** **О. В. Рафальська**	**Пісоченко Т.С.**	**733**
130.	**СУЧАСНИЙ СТАН ЕКСПОРТНО – ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ** **Денисова Н.В.**	**Пісоченко Т.С.**	**740**
131.	**ОФШОРНИЙ БІЗНЕС ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН** **І.М. Каверіна**	**Пісоченко Т.С.**	**745**
132.	**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ЗЕРНОВИХ** **А. А. Бундук**	**Пісоченко Т.С.**	**751**
133.	**СПІЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФОРМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ** **А.С. Горєва**	**Пісоченко Т.С.**	**758**
134.	**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ**	**Пісоченко Т.С.**	**763**

	ПРИВАБЛИВОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ **А.В. Гусаренко**		
135.	**ГАРМОНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ** **І. В. Саломенік**	**Пісоченко Т.С.**	**768**
136.	**НЕОБХІДНІСТЬ УНІФІКАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ** **А.О. Стоянова**	**Сирцева С.В.**	**774**
137.	**УЗГОДЖЕННЯ ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКИ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ТА ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ.** **Б. З. Мула, М. В. Довгоп'ят**	**Сирцева С.В.**	**780**
138.	**СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ РОСЛИННИЦТВА** **Н. В. Кулішова**	**Т.С. Марковська**	**787**
	ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ І АУДИТ		
139.	**ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ** **О.О. Берко**	**Клочан В.П.**	**793**
140.	**НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ВИНОГРАДАРСТВА** **Д. С. Коржов**	**Клочан В.П.**	**798**
141.	**МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ** **В. Я. Кобилюх**	**Клочан В.П.**	**803**
142.	**ГЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЛБУТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРИЄМСТВ** **А. С . Подрядова**	**Вишневська О.М.**	**809**
143.	**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** **А. В. Гайдейчук**	**Вишневська О.М.**	**816**
144.	**КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ – ПЕРСПЕКТИВИ ЗА УМОВ СОТ** **О. С. Дяченко**	**Вишневська О.М.**	**823**
145.	**АГРОХОЛДИНГ – ЯК ФОРМА ІНТЕГРАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ** **О. А. Гайдай**	**Вишневська О.М.**	**829**
146.	**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ** **К. С. Іванова**	**Вишневська О.М.**	**836**

147.	КРИТЕРІЇ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ УКРАЇНИ О. А. Кравець	Вишневська О.М.	842
148.	ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУВ УКРАЇНІ О. В. Кривошеєв	Вишневська О.М.	851
149.	ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ Р. Є. Нікітіна	Вишневська О.М.	858
150.	ТЕХНОЛОГІЧНЕ ПЕРЕОЗБРОЄННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА НА ОСНОВІ NO-TILLТЕХНОЛОГІЇ К. В. Юхимець	Вишневська О.М.	866
151.	ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЛІ Л. В. Скнар	Вишневська О.М.	871
152.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ К. Ф.Сацура	Вишневська О.М.	876
153.	СЕРТИФІКАЦІЯ ПРОДУКЦІЇ І НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ЇЇ СКАСУВАННЯ А.О. Акімова	Вишневська О.М.	883
154.	АЛЬТЕРНАТИВА ВИКОРИСТВННЯ БІОДИЗЕЛЯ В УКРАЇНІ А. І. Соловей	Вишневська О.М.	888
155.	ЕКСПОРТНІ МОЖЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ О.В. Попова	Вишневська О.М.	894
156.	АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТУ І СТРУКТУРИ ВИПУСКУ ПРОДУКЦІЇ І. О. Кондратьєва	Белевят О. А.	899
157.	ЕКОНОМІЧНИЙАНАЛІЗ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ І. В. Парфьонова	Белевят О. А.	904
158.	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ О. В. Станкевич	Белевят О. А.	909
159.	КОМПЛЕКСНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ М. С.Білан	Белевят О. А.	914
160.	РИНОК АГРОСТАРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ А. С. Бойко	Белевят О. А.	920
161.	ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ	Белевят О.А.	926

	СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА **І. Б. Шишка**		
162.	**СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ** **О. А. Алейнікова**	**Белевят О.А.**	**932**
163.	**ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА** **К. І. Воєнна**	**Белевят О.А.**	**938**
164.	**АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА** **А. К. Мазур**	**Белевят О.А**	**944**
165.	**АНАЛІЗ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ, ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ** **М. І. Розкладай**	**Белевят О.А**	**951**
166.	**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ** **Ю. О. Юськів**	**Белевят О.А**	**958**
167.	**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА І ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ** **А. А. Бундук**	**Костаневич Н. І.**	**964**
168.	**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ ЗА РАХУНОК ЗАСТОСУВАННЯ ҐРУНТОЗАХИСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ** **Ю. О. Біла**	**Костаневич Н. І.**	**969**
169.	**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** **Л. Г. Побережник**	**Костаневич Н. І.**	**973**
170.	**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ** **Т. Є. Бережнова**	**Костаневич Н. І.**	**979**
171.	**ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ І НЕОБХІДНІСТЬ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ** **Р. Є. Нікітіна**	**Костирко А.Г.**	**984**
172.	**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ** **Л. О. Різун**	**Костирко А.Г.**	**992**
173.	**ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ** **А. О. Акімова**	**Костирко А.Г.**	**998**
174.	**КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ** **Ю. О. Юрченко**	**Костирко А.Г.**	**1004**

175.	**АУДИТ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ** **А. І. Соловей**	**Костирко А.Г.**	**1010**
176.	**ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ** **С. Г. Юрченко**	**Костирко А.Г.**	**1015**
177.	**ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ** **Ю. В. Гаркуша**	**Костирко А. Г.**	**1021**
178.	**ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ** **С. Г. Юрченко**	**Саваріна І.П.**	**1027**
179.	**СТАН І ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ В УКРАЇНІ** **Ю. О. Юрченко**	**Саваріна І.П.**	**1033**
180.	**СТАН ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** **А. П. Онофрійчук**	**Саваріна І.П.**	**1038**
181.	**МАРКЕТИНГОВІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** **А. Ю. Наумова**	**Саваріна І.П.**	**1045**
182.	**РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ** **А. В. Хоменко**	**Саваріна І.П.**	**1051**
183.	**ВСТУП УКРАЇНИ ДО СОТ** **Л. О. Різун**	**Саваріна І.П.**	**1057**

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК і мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного

матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на дискеті 3,5”, CD-ROM або електронною поштою. Обов’язково подається: рецензія наукового керівника; відомості про автора.

Обсяг статті – до 6 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 30 мм , праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє - 20 мм, до 30 рядків на сторінці.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word 7.0 або 8.0. Шрифт статті – Times New Roman Cyr, через інтервал 1,5, розмір – 14 pt.

Назва статті має бути короткою (5–9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання…», «Деякі питання…», «Проблеми…», Шляхи…», в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Анотацію набирати курсивом 11 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: «Досліджено…», «Розглянуто…», «Установлено…"(наприклад, «Досліджено генетичні мінливості… Отримано задовільні результати для естераз…")

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, (наприклад, [4, 8,]. Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А.П. Вступ до мовознавства. — К., 2000, — С. 54).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку. Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підрисунковими підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word 6.0, 7.0 за допомогою функції “Створити рисунок”, а не виконувати рисунок поверх тексту. Написи на рисунках виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення.

Таблиці виконувати у редакторі Microsoft Word 6.0, 7.0 за допомогою функції “Додати таблицю”. Кожна таблиця повинна займати не більше одного аркуша при розмірі шрифта TIMES тексту таблиці не менш ніж 12 кегль.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі — Eq. 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Автори мають дотримуватися правильної галузевої термінології (див. держстандарти). Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл (Shift+Ctrl+пробіл).

Скорочення грошових та метричних одиниць (грн, т, ц, м, км тощо), а також скорочення млн, млрд писати без крапки.

Якщо в тесті є абревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Література, що приводиться наприкінці публікації повинна розташовуватися в порядку її першого згадування в тексті статті й бути оформлена у відповідності з наступними зразками (Додаток). Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу. Список

літератури оформлюється відповідно до державного стандарту України ДСТУ ГОСТ 7.1:2006.

На дискеті повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище).

Редакційна колегія залишає за собою право на редакційні виправлення.

Додаток

Зразок оформлення статті

УДК (номер УДК)

НАЗВА СТАТТІ

Л. С. Прокопенко, студент

Науковий керівник: к.е.н., доцент Іванова К. Р.

Миколаївський державний аграрний університет

- **Текст анотації* українською мовою*

Ключові слова: (4-7 слів та словосполучень)

* Текст статті *

ЛІТЕРАТУРА

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397 с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1).

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 2 (5). Частина 1

Економічні науки

Технічний редактор: *І.П. Саваріна*
Комп'ютерна верстка: *Ю.В. Антонович*

Підписано до друку 22.12.2011. Формат 60 х 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 67,38
Тираж 100 прим. Зак. № ___. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського державного аграрного університету
54029, м. Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1155 від 17.12.2002 р.

http://www.mnau.edu.ua/ua/04_07.html